

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА
НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

**НАУКОВІ ТА НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ ПРАЦІ
ВИКЛАДАЧІВ ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА**

2015

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК

Тернопіль 2016

ББК 91.9
УДК 013:378.4(477.84)
НЗ4

*Рекомендовано до друку вченою радою Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка
Протокол № 6 від 27.12.2016 р.*

Рецензенти:

Буяк Б. Б. – доктор філософських наук, професор, проректор із наукової роботи та міжнародного співробітництва Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка;

Вітенко В. І. – директор Тернопільської обласної універсальної наукової бібліотеки, заслужений працівник культури України, голова Тернопільського обласного відділення всеукраїнської громадської організації Українська бібліотечна асоціація.

Укладач: І. А. Чайка – канд. пед. наук, директор НБ ТНПУ імені В. Гнатюка

Наукові та навчально-методичні праці викладачів Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, 2015 : бібліогр. покажчик / укладач І. А. Чайка. – Тернопіль : [б. в.], 2016. – 389 с.

В анотованому бібліографічному покажчику зібрано інформацію про друковані наукові праці, навчально-методичні посібники та електронні інформаційні джерела викладачів Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, видані у 2015 році. Праці науковців розміщено за розділами в алфавітній послідовності прізвищ авторів, анотації до статей, опублікованих у фахових виданнях, подано трьома мовами (українською, російською та англійською). Тексти анотацій збережено в авторських варіантах.

Бібліографічні описи зроблено згідно з чинними державними стандартами. За достовірність фактів, правильність назв, анотацій відповідальність несуть автори публікацій.

ББК 91.9
УДК 013:378.4(477.84)

ЗМІСТ

МОНОГРАФІЇ, РОЗДІЛИ В МОНОГРАФІЯХ	5
НАВЧАЛЬНІ ПОСІБНИКИ І ПІДРУЧНИКИ ДЛЯ ВИЩОЇ ШКОЛИ	20
Природничі науки.....	20
Техніка. Технологія.....	21
Охорона здоров'я. Медичні науки.....	21
Історія. Історичні науки	21
Освіта. Педагогічні науки.....	22
Фізкультура і спорт. Туризм	23
Мовознавство.....	23
Іноземні мови.....	24
Культура. Мистецтво. Музика.....	25
Економіка. Соціологія. Філософія.....	26
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ СТУДЕНТІВ, НАВЧАЛЬНІ	
ПРОГРАМИ	27
ПІДРУЧНИКИ І ПОСІБНИКИ ДЛЯ СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ.....	32
ПУБЛІКАЦІЇ В ПЕРІОДИЧНИХ НАУКОВИХ ВИДАННЯХ, ЩО	
ВВІЙШЛИ ДО БАЗИ ДАНИХ SCOPUS	40
ПУБЛІКАЦІЇ У ЗАРУБІЖНИХ НАУКОВИХ ВИДАННЯХ, ЩО	
ВВІЙШЛИ ДО ІНШИХ НАУКОМЕТРИЧНИХ БАЗ ДАНИХ	57
ПЕРЕЛІК ПАТЕНТІВ ТА АВТОРСЬКИХ СВДОЦТВ, ОТРИМАНИХ У	
2015 РОЦІ.....	73
СТАТТІ У ФАХОВИХ ВИДАННЯХ УКРАЇНИ	74
Інститут педагогіки і психології.....	74
<i>Кафедра педагогіки та менеджменту освіти.....</i>	<i>74</i>
<i>Кафедра педагогіки і методики початкової та дошкільної освіти.....</i>	<i>94</i>
<i>Кафедра психології.....</i>	<i>102</i>
<i>Кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи .....</i>	<i>110</i>
<i>Кафедра філологічних дисциплін початкової освіти.....</i>	<i>149</i>
Географічний факультет	155
<i>Кафедра географії та методики її навчання.....</i>	<i>155</i>
Інженерно-педагогічний факультет	156
<i>Кафедра комп'ютерних технологій.....</i>	<i>156</i>
<i>Кафедра машинознавства та транспорту .....</i>	<i>160</i>
<i>Кафедра технологічної освіти та охорони праці.....</i>	<i>168</i>
Історичний факультет	173
<i>Кафедра історії України .....</i>	<i>173</i>
<i>Кафедра нової і новітньої історії та методики викладання історії.....</i>	<i>173</i>
<i>Кафедра стародавньої та середньовічної історії.....</i>	<i>193</i>
<i>Кафедра філософії та економічної теорії.....</i>	<i>204</i>
Факультет іноземних мов.....	206
<i>Кафедра іноземних мов.....</i>	<i>206</i>

<i>Кафедра англійської філології</i>	215
<i>Кафедра німецької філології та методики викладання німецької мови</i>	222
<i>Кафедра практики англійської мови та методики її викладання</i> ...	228
<i>Кафедра теорії і практики перекладу</i>	240
Факультет мистецтв.....	246
<i>Кафедра музикознавства та методики музичного мистецтва</i>	246
Факультет фізичного виховання	252
<i>Кафедра здоров'я людини, фізичної реабілітації та безпеки життєдіяльності</i>	252
<i>Кафедра теоретичних основ і методики фізичного виховання</i>	253
<i>Кафедра теорії і методики олімпійського та професійного спорту</i>	260
<i>Кафедра фізичного виховання</i>	266
Фізико-математичний факультет	268
<i>Кафедра математики та методики її викладання</i>	268
<i>Кафедра фізики та методики її викладання</i>	269
Факультет філології і журналістики	271
<i>Кафедра загального мовознавства і слов'янських мов</i>	271
<i>Кафедра теорії і методики української та світової літератури</i>	280
<i>Кафедра української мови та методики її навчання</i>	287
Хіміко-біологічний факультет.....	292
<i>Кафедра ботаніки та зоології</i>	292
<i>Кафедра загальної біології та методики викладання природничих дисциплін</i>	301
<i>Кафедра хімії та методики її навчання</i>	306
МАТЕРІАЛИ КОНФЕРЕНЦІЙ ТА СТАТТІ, ОПУБЛІКОВАНІ В	
ІНШИХ НАУКОВИХ ЗБІРНИКАХ	318
ДОДАТОК 1. Наукові праці, опубліковані в 2014 р.	350
ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК ПРАЦЬ	379

МОНОГРАФІЇ, РОЗДІЛИ В МОНОГРАФІЯХ

1. Бак В. Ф. Висвітлення тенденції інтеграції природничих наук та етики в змісті біологічної освіти старшокласників : [монографія] / В. Ф. Бак, М. І. Данюк, А. В. Степанюк. – Тернопіль : [ТНПУ ім. В. Гнатюка : Вектор], 2015. – 215 с.

Анотація. Здійснено теоретичний аналіз проблеми формування біоетичних знань старшокласників у процесі профільного навчання біології та обґрунтовано нове її вирішення. Запропоновано авторське визначення поняття «біоетичні знання школярів», розроблено його структуру та зміст. Визначені функції біоетичних знань у навчально-виховному процесі з біології.

Обґрунтовані педагогічні умови формування біоетичних знань старшокласників у процесі профільного навчання біології, які взаємопов'язані та взаємообумовлені цільовими, змістовими і процесуальними характеристиками процесу навчання. Як основний механізм впливу на формування біоетичних знань школярів обрано методичну систему, яка забезпечує реалізацію виявлених педагогічних умов, і включає ціннісно-цільовий, інформаційно-знаннєвий, діяльнісно-комунікативний, діагностично-рефлексивний блоки. Розкрито специфічні методи формування біоетичних знань старшокласників та форми організації відповідної діяльності. Обґрунтовано діагностичний інструментарій перевірки ефективності застосування методичної системи.

Ключові слова: інтеграція, профільне навчання біології, біоетичні знання, методична система, педагогічні умови, старшокласники.

Annotation. The thesis presents a theoretical analysis of the problem and proposes a new solution of the problem of bioethical knowledge formation of senior pupils. Author's definition of the term "bioethical knowledge of pupils" is suggested, its structure and contain are determined. The functions of bioethical knowledge in the educational and process in biology are outlined.

Pedagogical conditions of formation of biotic knowledge of senior pupils in the profiled teaching of biology are justified, which are interconnected and interdependent by targeted, semantic and procedural characteristics of the learning process. As a major mechanism of impact on the formation of bioethical knowledge of pupils, author methodical system is selected that ensures the implementation of the identified pedagogical conditions and includes value-targeted, informational knowledge, action-communicative, diagnostic and reflective blocks. Specific methods of bioethical knowledge formation of pupils and forms of the relevant activities organization are revealed. Diagnostic tools are grounded.

Keywords: integration, special biology education, bioethical knowledge, methodical system, pedagogical conditions, senior pupils.

2. Барна М. М. Становлення і розвиток ботаніки на Тернопільщині (XIX – початок XXI ст.) : монографія / Микола Барна, Любов Барна ; ТНПУ ім. В. Гнатюка, Тернопільське відділення Українського ботанічного товариства. – Тернопіль : Терно-граф, 2015. – 240 с. : іл.

Анотація. У монографії розповідається про 200-річну історію становлення та розвитку ботаніки та ботанічних досліджень на Тернопільщині і

75-річну історію кафедри ботаніки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. На великому фактичному матеріалі показані основні досягнення вчених-ботаніків у галузях систематики, флористики, анатомії, морфології, цитоембріології, дендрології, фізіології рослин та біохімії та методичних аспектів викладання біологічних дисциплін тощо.

Наведені основні віхи життєвого шляху та наукові досягнення видатних учених-ботаніків: Францишка Шейдта, Діонісія Мак-Клера, Віллібальда Бессера, Антонія Анджейовського, вихідців з Тернопільщини: Івана Верхратського, Миколи Мельника та великих знавців флори і рослинності Волино-Поділля, Полісся та Кременецьких гір Бориса Заверухи, Валентини Шиманської, Степана Зелінки та ін.

За 200 років в ботанічній науці Тернопільщини змінилося декілька поколінь науковців. Про багатьох не вдалося віднайти відомості, а тим більше — фотографії. Ми сподіваємося, що навіть такий короткий опис історії ботаніки цього прекрасного куточка України та особистостей, які творили цю науку, буде корисним для наших сучасників і нащадків. Велика увага приділена сьогоденню ботанічних досліджень професорсько-викладацького персоналу кафедри ботаніки.

Монографія розрахована на викладачів, докторантів, аспірантів, магістрантів, студентів та фахівців, що цікавляться ботанічними дослідженнями та історією ботаніки.

3. Бачинська Г. В. Антропонімікон переселенців з Польщі на Тернопільщину : [монографія] / Г. В. Бачинська. – Тернопіль : [Вектор]. – 2015. – 140 с.

Анотація. У роботі аналізуються імена та прізвища переселенців з Польщі на територію Тернопільської області. Встановлюється обсяг онімної та апелятивної лексики, що відображена в основах досліджуваних прізвищ, розкривається роль різних класів цієї лексики у творенні аналізованих прізвищ.

Словотвірно-структурний аналіз прізвищ переселенців на Тернопільщину дозволив встановити, що усі вони виникли в результаті двох способів деривації – лексико-семантичного, який виявився домінуючим при творенні досліджуваних нами прізвищ, і морфологічного.

Характеристика власних імен переселенців дала можливість визначити основні особливості іменника переселенців. Дослідження імен та прізвищ переселенців показує, що, маючи регіональні особливості, вони (імена та прізвища) виступають частиною загальноукраїнського антропонімікону.

Бачинская Г. В. Антропонимикон переселенцев с Польши на Тернопольщину

Аннотация. В работе исследуются фамилии и имена украинцев-переселенцев, которые в 1945-1946 гг. были депортированы с современной Польши на территорию Тернопольской области.

Решающая роль в образовании фамилий переселенцев принадлежала христианским именам. Представлены в основах фамилий переселенцев и древнеславянские имена-компози́ты, откомпози́тные образования, имена и прозвища отапелятивного происхождения, апелятивные обозначения особы.

Фамилии делим на две группы: фамилии, образованы лексико-семантическим способом и фамилии, образованы морфологическим способом. Прослеживается продуктивность основных словообразовательных моделей фамилий переселенцев и определяется их локализация в соответствующих регионах Закерзонья.

Репертуар ім'єн переселенцев практично не отличається от именника других регионов.

Bachinska H. Anthroponymy of migrators from Poland to Ternopillya

Annotation. The work gives the analysis of the Polish migrants' names and surnames. The volume of onym and appellative vocabulary reflected in the roots of the analysed surnames, has been determined.

The role of different classes of this vocabulary in forming these surnames has been discovered.

As a result of word-forming a structural analysis of the migrants' surnames, it has been established that all of them appeared as a result of two ways of derivation: lexico-semantic which proved to be prevalent in creating the surnames, and morphological.

The characteristics of the migrants' proper names enabled us to determine the main peculiarities of the migrants' names. Research of the migrants' names and surnames shows that they have regional peculiarities and appear to be part of common Ukrainian anthroponymy.

4. Бойко М. М. Координаційні функції і компетенції викладачів / М. М. Бойко // *Управлінські компетенції у професійній діяльності викладача* : [колективна монографія] / редкол.: В. П. Андрущенко, Г. О. Нестеренко, Є. О. Ємельяненко [та ін.]. – Київ : Аграр Медіа Груп, 2015. – С. 184–199 с.

Анотація. У параграфі розкрито питання функціонального підходу до управління. Однією із засадничих функцій визначено координаційну. Встановлено, що основним завданням координації є досягнення єдності в роботі всіх ланок навчального закладу через установавання раціональних зв'язків між ними та узгодження дій усіх його підсистем з метою досягнення визначених цілей. Доведено, що координаційна функція управління спрямована на подолання дублювання, паралелізму змістових, часових та науково-методичних аспектів і є процесом забезпечення погоджених дій її компонентів. Координацію визначено як взаємодію всіх суб'єктів педагогічного процесу, оскільки вони є рівноправними учасниками управлінських відносин. Доведено, що прями функції управління безпосередньо покладено на викладача, завдання якого полягає у забезпеченні цілеспрямованого, належним чином організованого навчально-виховного процесу. Обґрунтовано особливості горизонтальної координації в умовах вищого навчального закладу, ними є: взаємодія, взаємодопомога та співробітництво, що реалізуються на всіх етапах професійної підготовки майбутнього фахівця.

Окреслено координаційну функцію викладача у навчально-пізнавальній, науково-дослідній та самостійній роботі зі студентами. Проаналізовано різні аспекти координаційної діяльності педагога: навчальний (вибір оптимальних форм, методів, способів і засобів навчальної діяльності, індивідуальні, групові та самостійні види роботи студентів), науково-дослідний (керівництво науково-

пошуковими проблемними групами, проведення студентських олімпіад, науково-практичних конференцій, семінарів, читань), методичний (розробка системи завдань для самостійної та індивідуальної роботи, тематики курсових, дипломних, магістерських робіт та графіків їх виконання).

Встановлено, що координаційна функція викладача актуалізує низку його компетенцій, скерованих на ефективне вирішення професійних завдань.

Аналіз координаційної діяльності педагога з усіма учасниками навчально-виховного процесу (викладач-студент, викладач-викладач, викладач-куратор групи, викладач-адміністративний підрозділ університету, тощо) засвідчує, що ефективність діяльності вишу залежить від їх злагодженої та оптимальної роботи.

Бойко М. Н. Координационные функции и компетенции преподавателей.

Аннотация. В параграфе раскрыты вопросы функционального подхода к управлению. Одной из основополагающих функций определены координационные. Установлено, что основной задачей координации является достижение единства в работе всех звеньев учебного учреждения через установления рациональных связей между ними и согласование действий всех его подсистем с целью достижения определенных целей. Доказано, что координационная функция управления направлена на преодоление дублирования, параллелизма содержательных, временных и научно-методических аспектов и является процессом обеспечения согласованных действий ее компонентов. Координацию определено как взаимодействие всех субъектов педагогического процесса, поскольку они являются равноправными участниками управленческих отношений. Доказано, что прямые функции управления непосредственно возложено на преподавателя, задача которого состоит в обеспечении целенаправленного, должным образом организованного учебно-воспитательного процесса. Обоснованы особенности горизонтальной координации в условиях высшего учебного заведения, ими являются: взаимодействие, взаимопомощь и сотрудничество, реализуемых на всех этапах профессиональной подготовки будущего специалиста. Определена координационная функция преподавателя в учебно-познавательной, научно-исследовательской и самостоятельной работе со студентами. Проанализированы различные аспекты координационной деятельности педагога: учебный (выбор оптимальных форм, методов, способов и средств учебной деятельности, индивидуальные, групповые и самостоятельные виды работы студентов), научно-исследовательский (руководство научно поисковыми проблемными группами, проведение студенческих олимпиад, научно-практических конференций, семинаров, чтений), методический (разработка системы заданий для самостоятельной и индивидуальной работы, тематики курсовых, дипломных, магистерских работ и графиков их выполнения).

Установлено, что координационная функция педагога актуализирует ряд его компетенций, направленных на эффективное решение профессиональных задач.

Анализ координационной деятельности педагога со всеми участниками учебно-воспитательного процесса (преподаватель-студент, преподаватель-преподаватель, преподаватель-куратор группы, преподаватель-подразделение университета и т.д.) свидетельствует, что эффективность деятельности вуза зависит от их слаженной и оптимальной работы.

Bojko M. Koordinatsiyni funktsii i kompetentsii vkladachiv

Annotation. There has been disclosed the issue of the functional approach to management. Coordination has been defined as one of the basic functions. It has been established that the main task of coordination is to achieve unity in the work of all parts of the educational institution through the establishment of rational relations between them and the coordination of all its subsystems in order to achieve certain goals. It has been proved that the coordination function of management lies in overcoming duplication, parallelism of content, time, scientific-methodical aspects and is the process of ensuring the coordinated actions of its components. Coordination is defined as the interaction of all the subjects of pedagogical process, as they are equal participants in the management relations. It has been proved that the direct management functions are immediately entrusted to the teacher, whose mission is to provide focused, properly organized training and educational process. There have been grounded the features of horizontal coordination in terms of higher education, they are: interaction, mutual cooperation that are implemented at all stages of professional training of future specialists.

There has been outlined the coordinating function of the teacher in teaching and learning, research and self work with students. Different aspects of the coordination of the teacher have been analysed: teaching (choice of optimal forms, methods, ways and means of training activities, individual, group and independent types of students' work), research (management of scientific research problem groups of students, organising student competitions, scientific conferences seminars, readings), methodical (working out a system of tasks for self and individual work, topics for course, degree and master papers and the schedules of their accomplishment).

It has been established that the coordination function of the teacher updates a number of his competencies aimed at the effective solution of professional tasks.

The analysis of the teacher's coordination with all the participants of the educational process (teacher-student, teacher-teacher, teacher-tutor of a group, teacher - university administration department, etc.) shows that the effectiveness of the university depends on their coordinated and optimal work.

5. Гавришок Б. Б. Особливості природокористування в Подільських Товтрах : монографія / Б. Б. Гавришок, М. Я. Сивий. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – 260 с.

Анотація. На основі аналізу археологічних та письмових джерел розглянуто питання заселення й освоєння території Подільських Товтр протягом голоцену. Виокремлено осередки заселення та зроблено висновки про вплив окремих археологічних культур на антропогенізацію території. Простежено розвиток землекористування на території Товтр в межах Тернопільської області за останні 130 років. Оцінено ступінь антропогенної перетвореності регіону дослідження. Запропоновано концепцію збалансованого розвитку Товтр в межах Тернопільської області, яка вміщує взаємоузгоджені рекомендації щодо розвитку окремих галузей землекористування.

Гавришок Б. Б., Сивий М. Я. Особенности природопользования в Подольских Товтрах

Аннотация. На основании анализа археологических и письменных источников рассмотрен вопрос заселения и освоения территории Подольских Толтр на протяжении голоцена. Выделены центры заселения и сделаны выводы

о влиянии отдельных археологических культур на антропогенизацию территории. Прослежено развитие землепользования на территории Толтр в пределах Тернопольской области за последние 130 лет. Оценена степень антропогенной трансформации региона исследования. Предложена концепция сбалансированного развития Толтр в пределах Тернопольской области, которая включает взаимосогласованные рекомендации по развитию отдельных отраслей землепользования.

Havryshok B. B., Syvyj M. J. Features of nature use in the Podilski Tovtry

Annotation. The algorithm of the historical and geocological research of the region has been offered in the monograph. The question of the Podilski Tovtry territory's settling and developing during the Holocene has been considered on the basis of the archaeological and writing sources analysis. The series of map diagrams that represent the population density of the representatives of different archaeological cultures of the region have been built. Certain conclusions about their influence on the anthropogenisation of the territory have been done on the basis of the data about the economic specialization of separate archaeological cultures. The settling centres have been distinguished.

The development of the land use on the Tovtry territory within the limits of the Ternopil region for the last 130 years has been traced on the basis of the cartometric researches of the maps of different time and analysis of archival and fund materials. The modern structure of land use of the region has been analysed basing on the administrative formations. The excessive ploughing-up and insufficient woodiness of the territories of most village councils have been discovered. The cartometric study has been done and map diagrams of woodiness and building-up have been built basing on the three time periods (in 1880, 1930 and modern).

The dynamics of these indices has been monitored during the research period. The conception of the balanced development of the Tovtry within the limits of the Ternopil region that includes mutually agreed recommendations for the development of separate industries of land use has been offered.

6. Горбатюк Р. М. Підготовка майбутніх інженерів-педагогів до професійної діяльності засобами комп'ютерних технологій : [монографія] / Р. М. Горбатюк, В. В. Кабак. – Луцьк : Терен, 2015. – 264 с.

Анотація. Здійснено аналіз стану готовності майбутніх інженерів-педагогів до використання комп'ютерних технологій у професійній діяльності. Теоретично обґрунтовано інноваційні педагогічні технології навчання та їх місце в розвитку професійно-педагогічного мислення студентів вищого навчального закладу. Визначено організаційно-педагогічні умови підготовки майбутніх інженерів-педагогів до використання засобів комп'ютерних технологій. Розроблено модель підготовки майбутніх інженерів-педагогів вищих навчальних закладів до професійної діяльності засобами комп'ютерних технологій, яка дозволяє формувати узагальнені професійні знання та вміння.

Для науковців, викладачів, аспірантів, студентів та інженерно-педагогічних працівників вищих навчальних закладів і системи професійно-технічної освіти.

Horbatyuk R. M. Training of future engineers-teachers to the profession by means of computer technology

Annotation. The book analyzes the state of readiness of future engineers-teachers to use computer technology in professional activities. Theoretically grounded innovative educational technology education and their place in the development of professional pedagogical thinking of students of higher education. Defined organizational and pedagogical conditions of training of future engineers-teachers to use of computer technology. The model of training future engineers, teachers of higher educational institutions for professional activity by means of computer technology, which allows you to create generalized knowledge and professional skills.

For scientists, teachers, students and engineering and teaching staff of higher education institutions and vocational education.

7. Грубінко В. В. Біосоціальна еволюція, середовище і сталий розвиток : : [науково-методичне видання] / В. В. Грубінко. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – 92 с.

Анотація. Розглядаються питання формування біосоціальної єдності природи у зв'язку з середовищем життєдіяльності та зародження і причини формування біоекологічної кризи сучасності (біологічні, екологічні, соціальні аспекти описання стану і розвитку соціо-природної системи і чинники та механізми її пошкодження і деградації), філософсько-світоглядні і методологічні підходи щодо розв'язання цього питання для гарантування якісного життя живих істот не лише в вимірах сучасності, а й з точки зору регуляції стану в напрямку забезпечення сталості майбутнього.

8. Культура мови: від теорії до практики : монографія / Л. Струганець, О. Бобесюк, О. Веремчук, І. Заліпська, Т. Мельник ; [за ред. Л. Струганець]. – Тернопіль : Навчальна книга–Богдан, 2015. – 220 с.

Анотація. У монографії схарактеризовано засадничі положення культури мови в оновленій парадигмі наукових знань. Репрезентовано культуру мови як лінгвістичну дисципліну, зорієнтовану на нормативний і якісний аспекти мови, на культивування мовного еталону.

Для мовознавців – наукових працівників, викладачів, аспірантів, студентів і вчителів.

Струганець Л., Бобесюк О., Веремчук О., Залипская И., Мельник Т. Культура речи: от теории к практике

Анотація. В монографії охарактеризовані основні положення культури мови в оновленій парадигмі наукових знань. Представлена культура мови як лінгвістична дисципліна, орієнтована на нормативний і якісний аспекти мови, на культивування мовного еталону.

Для лінгвістів – наукових працівників, викладачів, аспірантів, студентів і вчителів.

Struhanets L., Bobesyuk O., Veremchuk O., Zalipska I., Melnyk T. The culture of language: from the theory to the practice

Annotation. Basic positions of language culture in the new paradigm of scientific knowledge are characterized in the monograph. Language culture represented as linguistic discipline and oriented on normative and qualitative aspect of language and on cultivation of language standard.

For linguists – scientific workers, lecturers, postgraduate students, students and teachers.

9. Мисик В. С. Громадсько-політична та наукова діяльність Ігоря Герети (1938-2002рр.) : монографія / В. С. Мисик. – Тернопіль : Тернограф, 2015. – 144 с.

Анотація. Робота присвячена життю і діяльності видатного українського громадсько-політичного та наукового діяча Ігоря Герети – відомого провідника дисидентського руху, співзасновника Народного Руху України, політичного й громадського активіста, організатора п'яти музейних інституцій, засновника першого Інституту Національного Відродження України, автора восьми сотень науково-популярних статей і критико-мистецтвознавчих аналітичних досліджень, археолога зі світовим ім'ям. У праці розглядається його багатогранна діяльність, визначається вклад в сучасне українське державотворення та збереження національної культурної спадщини народу.

В основу монографії покладено текст авторської дисертації кандидата історичних наук.

Мысык В. С. Общественно-политическая и научная деятельность Игоря Гереты (1938-2002 гг)

Анотація. Робота посвящена жизни и деятельности выдающегося украинского общественно-политического и научного деятеля Игоря Гереты – известного проводника диссидентского движения, соучредителя «Народного Руху Украины», политического и общественного активиста, организатора пяти музейных учреждений, основателя первого Института Национального Возрождения Украины, автора восьми сотен научно-популярных статей и критико-искусствоведческих аналитических исследований, археолога с мировым именем. В работе рассматривается его многогранная деятельность, определяется вклад в развитие современного украинского государства и сохранения национального культурного наследия народа.

В основу монографии положен текст авторской диссертации кандидата исторических наук.

Mysyk V. S. Socio-political and scientific activities of Igor Gereta (1938-2002)

Annotation. The work is devoted to the life and work of the famous Ukrainian socio-political and scientific activist Igor Gereta known as the leader of the dissident movement, co-founder of the People's Movement of Ukraine, political and social activist, organizer of five museum institutions, founder of the first Institute of National Revival of Ukraine, the author of eight hundred scientific popular articles and critical-analytical studies of art, the world famous archaeologist. In the study his multifaceted activities are considered, his contribution to the development of modern Ukrainian state and preservation of national cultural heritage are defined.

The monograph is based on the text of the dissertation for the Candidate Degree in History.

10. Онишків З. М. Підготовка студентів до роботи в початковій школі сільської місцевості : монографія / З. М. Онишків. – Тернопіль : Навчальна книга–Богдан, 2015. – 382 с.

Анотація. У монографії висвітлено теоретико-методологічні засади підготовки майбутніх учителів до роботи в початковій школі сільської місцевості. Розкрито становлення та основні етапи розвитку сільської школи, сутність поняття «початкова школа сільської місцевості». Обґрунтовано концептуальні положення та модель системи підготовки майбутніх учителів до роботи в початковій школі сільської місцевості. Розкрито дидактико-методичний ресурс підготовки майбутніх учителів в умовах вищих педагогічних навчальних закладах.

Для наукових працівників, викладачів вищих педагогічних навчальних закладів, аспірантів, магістрантів, педагогічних працівників.

11. Парфанович І. І. Інтеграція підходів до профілактики девіантної поведінки дівчат : [монографія] / І. І. Парфанович. – Тернопіль : Вектор, 2015 р. – 248 с.

Анотація. У монографії пропонується інтегративний підхід до попередження відхилень у поведінці дівчат. Розглядаються особливості проявів девіантної поведінки, соціально-психологічні причини віктимізації неповнолітніх осіб жіночої статі та відхилень у їх поведінці; ціннісні і поведінкові аспекти змісту профілактики девіантної поведінки; дія моралі, права, релігії як регуляторів поведінки індивідів у суспільних відносинах; теоретичні й практичні основи багатоаспектного підходу до профілактики поведінкових девіацій. Визначено місце релігійно-церковного впливу в попередженні і подоланні відхилень у поведінці неповнолітніх жіночої статі, застосування якого є доцільним і своєчасним з метою формування моральних якостей, розвитку духовності, надання психоемоційної допомоги й підтримки. Запропоновано соціально-педагогічний підхід до профілактики як превалюючий з огляду на вікову періодизацію, особливості соціально-психологічного становища й самопочуття дівчат, їх життєдіяльності за місцем проживання, навчання, дозвілля.

Parfanovich I. I. Integrating approaches to prevention of deviant behavior of girls

Annotation. The book offered an integrative approach to prevent deviations in the behavior of girls. The features displays of deviant behavior, social and psychological causes of juvenile victimization of females and variations in their behavior; values and behavioral aspects of the content of prevention of deviant behavior; performance morality, law, religion as regulators of behavior of individuals in public relations; theoretical and practical bases multifaceted approach to prevention of behavioral deviations. The place of religious and church influence in preventing and overcoming of deviations in behavior of juvenile females, whose application is appropriate and timely to form moral qualities of spirituality and providing psycho-emotional help and support. A socio-pedagogical approach to prevention as prevailing due to age periods, especially social, psychological and health status of women and their ability to live in the community, training, entertainment.

12. Савенко В. В. Закон у структурі правової реальності : монографія / В. В. Савенко. – Тернопіль : Астон, 2015. – 459 с.

Анотація. Трансгресивний стан сучасного суспільства в будь-якій державі, що виражається в поширеності надправових практик, низькому рівні

правової культури та правовому нігілізмі на загальносуспільному, колективно-груповому та індивідуальному рівнях – усе це, змушує нас більш пильно досліджувати й специфіку правової реальності. Осмислення правової реальності здійснюється представниками, гуманітарних наук, проте її повноцінне розуміння неможливо без відповідного філософсько-правового аналізу. Мета монографії полягає у здійсненні науково обґрунтованого аналізу філософських аспектів формування правового закону та дослідженні фундаментальних принципів виникнення і побудови правових законів в системі правової реальності. Подальший розвиток філософсько-правового розуміння закону в структурі правової реальності буде йти у напрямку збагачення теперішнього його розуміння, яке буде синхронізуватися з усе глибшими знаннями в антропологічному, філософському, суспільному та, зрештою, правовому вимірах.

Савенко В. В. Закон в структурі правової реальності

Анотація. Трансгресивное состояние современного общества в любом государстве, которое выражается в распространенности сверхправовых практик, низком уровне правовой культуры и правовом нигилизме, на общественном, коллективно групповом и индивидуальном уровнях – все это, вынуждает нас более пристально исследовать и специфику правовой реальности. Осмысление правовой реальности осуществляется представителями, гуманитарных наук, однако ее полноценное понимание невозможно без соответствующего философско-правового анализа. Цель монографии заключается в осуществлении научно-обоснованного анализа философских аспектов формирования правового закона и исследовании фундаментальных принципов возникновения и построения правовых законов в системе правовой реальности. Последующее развитие философско-правового понимания закона в структуре правовой реальности будет идти в направлении обогащения нынешнего его понимания, которое будет синхронизироваться из все более глубокими знаниями в антропологическом, философском, общественном и, в конечном итоге, правовом измерении.

Savenko V. V. Law the Savenko structure of legal reality

Annotation. Transgressive state modern society in any country, which is reflected in the prevalence of napravih practices, low level of legal culture and legal nihilism on a regular, collective group and individual levels – all this makes us more closely examine the specifics and legal reality. An understanding of the legal realities is carried out by representatives of the Humanities, but its full understanding is impossible without proper philosophical and legal analysis. The purpose of the monograph is to implement evidence-based analysis of the philosophical aspects of the formation of the legal law and the study of the fundamental principles of the origin and formation of the constitutional laws in the system of legal reality. Further development of the philosophical and legal understanding of the law in the structure of legal reality will go in the direction of enriching its present understanding, which will sync with a deeper knowledge in anthropological, philosophical, social and, eventually, legal dimensions.

13. Сорока О. В. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до використання арт-терапевтичних технологій: теоретико-методичні основи: монографія / О. В. Сорока. – Тернопіль : Астон, 2015. – 349 с.

Анотація. Арт-терапевтичні технології – це педагогічні технології, що дозволяють оптимізувати навчально-виховний процес у початковій школі завдяки діагностувальним, коректувальним, терапевтичним, духовно-збагачувальним, соціалізуючим, гармонізувальним і розвивальним можливостям. Разом з тим вони збуджують активність, розкривають творчий потенціал, формують позитивну «Я-концепцію», забезпечують емоційне благополуччя учнів, створюючи комфортні умови в початковій школі. У чому полягає суть арт-терапевтичних технологій та чи відповідає сучасним запитам суспільства підготовка майбутніх учителів початкової школи до використання арт-терапевтичних технологій у професійній діяльності? Автор пропонує своє бачення проблеми, звертається до історичних аспектів становлення та розвитку арт-терапії, досліджує зарубіжний досвід підготовки арт-терапевтів. Книга містить теоретичні положення і методичні матеріали.

Рекомендована викладачам, аспірантам, магістрантам, студентам вищих педагогічних закладів освіти, науковим працівникам й учителям початкової школи.

14. Ступінська Г. Ф. Структура і функції «Фразеологічного словника лемківських говірок» / Г. Ф. Ступінська, Я. В. Битківська // *Ukrainistika: minulost, přítomnost, budoucnost III. Jazyk = Україністика – минуле, сучасне, майбутнє III. Мова : колективна монографія, присвячена 20-річчю україністики на Філософському факультеті Університету імені Масарика в Брно / editoři: Н. Myronova, О. Šmelíková (Gazdošová), Р. Kalina [et al.]. – Brno, 2015. – С. 447–455.*

Анотація. У статті окреслено критерії лексикографічного опрацювання діалектних фразеологізмів у «Фразеологічному словнику лемківських говірок» та визначені функції Словника.

Ключові слова: фразеологія, фразеологічні одиниці, лемківські говірки, словник.

Stupinska G., Bytkivska Y. Struktura i funkciji «Фразеологического словаря лемковских говоров

Анотація. В статье очерчены критерии лексикографического структурирования диалектных фразеологизмов в «Фразеологическом словаре лемковских говоров», а также определены функции Словаря.

Ключевые слова: фразеология, фразеологические единицы, лемковские говоры, словарь.

Stupinska G., Bytkivska Y. Structure and Functions of «The Phraseological Dictionary of Lemky Patois»

Annotation. The article presents the criteria of lexicographic structuring of dialect phraseologisms in «The Phraseological Dictionary of Lemky Patois» as well as the functions of the dictionary.

Keywords: phraseology, phraseological units, lemky patois, dictionary.

15. Ткачук М. П. Романтичний дискурс Левка Боровиковського : літературний портрет [монографія] / М. П. Ткачук. – Вид. 2-ге, випр. і допов. – Тернопіль : Збруч, 2015. – 268 с.

Анотація. Це перша книга у вітчизняному літературознавстві, присвячена життю і творчості поета-романтика Левка Боровиковського (1808 – 1889). У широкому контексті розвитку романтизму у світовому й українському письменстві висвітлюється дискурсивна практика поета-романтика та його художні шукання в галузі балад. Історико-літературні проблеми порушують широкий комплекс питань розвитку шкіл та стильових течій в українському романтизмі, зміну й еволюцію літературних напрямів, спадкоємність літературних традицій, взаємодію фольклорних і жанрових форм та оновлення тематичного репертуару балади. У цьому освітленні окреслюється творча постать Левка Боровиковського, якого сучасники назвали «Колумбом української романтичної поезії».

Для студентів університетів, учителів шкіл, літературознавців, широкого кола читачів.

Ткачук Н. П. Романтический дискурс Льва Боровиковского (литературный портрет)

Аннотація. Это первая книга в отечественном литературоведении, посвященная жизни и творчеству поэта-романтика Льва Боровиковского (1808 – 1889). В широком контексте развития романтизма в мировой и украинской литературе освещена дискурсивная практика поэта-романтика и его художественные искания в области баллад. Историко-литературные проблемы рассматривают широкий комплекс вопросов развития школ и стилевых течений в украинском романтизме, изменение и эволюцию литературных направлений, преемственность литературных традиций, взаимодействие фольклорных и жанровых форм и обновления тематического репертуара баллады. В этом освещении определяется творческая личность Льва Боровиковского, которого современники назвали «Колумбом украинской романтической поэзии».

Для студентов университетов, учителей школ, литературоведов, широкого круга читателей.

Tkachuck M. P. Romantic discourse of Levko Borovikovskiy.

Annotation. This is the first book in the literary studies of our country which is dedicated to the artistic world of ballads by Levko Borovikovskiy (1808 – 1889). The discursive practice of the poet-romantic and his artistic searchings are interpreted in the broad context of the development of romanticism in the world and in the activity of Ukrainian writers. Historic-literary problems touch the broad complex of questions of the development of the schools and style tendencies in Ukrainian romanticism, change and evolution of the literary trends in the world, heredity of literary trends, and interaction of folklore and genre forms and the renewal of the thematic repertoire of ballad. From this point of view the creative figure of L. Borovikovskiy who was named by his contemporaries «Columbus of Ukrainian romantic poetry» is showed.

For students of universities, teachers, literary scholars and the broad circle of readers.

16. Тютюнник І. С. Естетична модель української промислової вибійки другої половини ХХ – початку ХХІ століття : монографія / І. С. Тютюнник ; наук. ред. О. М. Дячок. – Тернопіль : Астон, 2015. – 200 с., 40 арк. іл.

Анотація. У монографії розглянуто промислове вибійництво України другої половини ХХ – початку ХХІ ст. як явище вітчизняної художньої культури. Висвітлено етапи становлення та розвитку виробництва вітчизняних друкованих тканин, показано умови творчості дизайнерів текстилю. Охарактеризовано зміни ціннісних орієнтирів у сфері декорування тиражованого вибійчаного текстилю, виявлено загальні напрями орнаментування українських вибіжок та основні трансформації їхнього оздоблення. Здійснено мистецтвознавчий аналіз візерунків промислових вибійчаних тканин в контексті мистецької освіти та простежено творчий внесок окремих художників вітчизняного промислового вибійництва у розвиток художнього проектування.

Тютюнник И. С. Эстетическая модель украинской промышленной выбойки второй половины ХХ – начала ХХІ столетий

Аннотация. В книге рассмотрена промышленная набойка Украины второй половины ХХ – начала ХХІ в. как явление отечественной художественной культуры. Освещены этапы становления и развития производства отечественных печатных тканей и условия творчества дизайнеров текстиля. Охарактеризованы изменения ценностных ориентиров в сфере декорирования тиражированной набойки, установлено общие направления орнаментирования украинских набоек и главные трансформации их украшения. Предложено искусствоведческий анализ узоров промышленных набоек в контексте художественного образования и прослежено творческий вклад отдельных художников отечественной промышленной набойки в развитие художественного проектирования.

Tiutiunnyk I. S. Ukrainian industrial printed fabrics' aesthetic model in the second part of XX – early XXI century

Annotation. The work reviews the industry of printed cloths in Ukraine of the Second Part of the XX-th century – beginning of the XXI-st century as the phenomenon of the national culture of art. It dwells on the stages of formation and development of national edited printed cloths manufacture as well as the conditions of creative work of the textile masters. The changes in the reference points of values in the sphere of the decoration of printed textile are characterized. The main transformations of the printed cloths ornamentation are shown. The study of art analysis of the industrial printed cloths patterns in the context of artistic education is made and the artistic contribution in the designing of art development of particular masters of the national printed cloths industry is demonstrated.

17. Computer Technologies in Information Security : [monograph] / [V. Zadiraka, Y. Nykolaichuk, N. Alishov, I. Albanskyi, B. Bredelev et al.]. – Ternopil : Kart-blansh, 2015. – 387 p.

Annotation. The fundamentals of the theory and practice of crypto protection structured information flow and signals are described In the monograph. First attempt is made to generalize the theory and methodology of cryptographic and stenographic protocols for cloud systems. The characteristics of cloud systems and cloud security standards in modern Information society are determined. The formalized description is shaped of the basic principles of arithmetic logic operations in various theoretical-numerical bases for CPU processing of large numbers and bit information encryption. Particular attention is paid to algorithms of transformations and implementation

between-bases transitions of high-performance special processors correlation data processing in the Haar-Krestenson's basis. Theory of structuring Information flow in interactive computer systems is stated, the processes of forming and processing of structured data and evaluation of information entropy measures are described. Theoretical foundations of structuring data cluster monitoring of quasistationary objects are set out. Characteristics correcting codes are systematized. The attention is paid to the theoretical foundations of information flow protection against errors and unauthorized access based on a new class of signal correcting codes. Theoretical approaches, methods and models protect the information flow are reviewed and based on number theory and Krestenson's theoretical-numerical basis. The two-dimensional matrix and fractal models in the vicinity of data encryption solutions of RSA's standard are systematized. The principles of information technology and associative multiport memory with multi-access protection against unauthorized access are formulated. Solving the problem of images recognition based special processors on neural components is considered. Information security of intellectual subject of law and dynamic of its quasi-stationary communications is described.

18. Hovorun T. V. Social and psychological mechanisms of representation of gender «I» in young age / T. V. Hovorun, O. M. Kikinezhdi // Від гендерних ідеологій до дискусій про сучасну сім'ю : монографія / наук. ред. Пшінько О. М., Власової Т. І. – Дніпропетровськ, 2015. – С. 24–37.

Annotation. The article deals with the problem of gender social construction in youth surroundings. Psychological mechanism of genderself-determination of youth in traditional / patriarchal or egalitarian / democratic reference system has been revealed from the standpoint of gender methodology.

Keywords: gender, gender order, gender citizenship, gender stereotypes, gender-role identity, gender notion, neotraditionalism, egalitarianism.

Говорун Т. В., Кікінежди О. М. Соціально-психологічні механізми персоналізації гендерного «Я» в юнацькому віці

Анотація. Стаття присвячена проблемі соціального конструювання гендеру у молодіжному середовищі. З позиції гендерної методології розкриті психологічні механізми гендерного самовизначення студентської молоді сучасній суперечливій системі традиційних / патріархальних чи егалітарних / демократичних координат.

Ключові слова: гендер, гендерний порядок, гендерні стереотипи, статеворольова ідентичність, гендерні уявлення, неотрадиціоналізм, егалітаризм.

Говорун Т. В., Кікінежди О. М. Социально-психологические механизмы персонализации гендерного «Я» в юношеском возрасте

Аннотация. Статья посвящена проблеме социального конструирования гендера в молодежной среде. С позиции гендерной методологии раскрыты психологические механизмы гендерного самоопределения студенческой молодежи в современной противоречивой системе традиционных / патриархальных или эгалитарных / демократических координат.

Ключевые слова: гендер, гендерный порядок, гендерные стереотипы, полоролевая идентичность, гендерные представления, неотрадиционализм, эгалитаризм.

---

19. Łeszczuk H. Praca socjalna we Francji / Hałyna Łeszczuk // Praca socjalna / red. Nella G. Nyczkało ; red. wyd. pol. Maria Kopsztein, Danuta Szeligiewicz-Urban ; [Tomasz Kowalik, Danuta Szeligiewicz-Urban, Maria Kopsztein]. – Siemianowice Śląskie, 2015. – Cz. 2. – S. 15–79.

Анотація. У монографії викладено актуальні проблеми соціальної роботи як феномена сучасної цивілізації, зокрема, філософії соціальної роботи, її суті, завдань, основних напрямів і функціональних аспектів. На основі фундаментальних і літературних джерел схарактеризовано особливості соціальної роботи як важливої складової державної політики у зарубіжних країнах. Окреслено перспективи розвитку соціальної роботи у контексті інтеграційних процесів у XXI столітті.

Leshchuk H. Social work in France

Annotation. The monograph sets out urgent problems of social work as a phenomenon of modern civilization, particularly the philosophy of social work, its essence, objectives, main directions and functional aspects. Based on fundamental and literature Authors determined the features of social work as an important component of public policy in foreign countries. Prospects of development of social work in the context of integration processes in the XXI century.

НАВЧАЛЬНІ ПОСІБНИКИ І ПІДРУЧНИКИ ДЛЯ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Природничі науки

20. Барна Л. С. Педагогічна валеологія : курс лекцій : навчальний посібник / Л. С. Барна. – 2-е вид., доп. і змін. – Тернопіль : Терно-граф, 2015. – 146 с.

21. Барна Л. С. Теорія та методика навчання шкільного курсу «Основи здоров'я» : курс лекцій : навчальний посібник / Л. С. Барна. – 2-е вид., доп. і змін. / Л. С. Барна. – Тернопіль : Терно-граф, 2015. – 192 с.

22. Барна М. М. Ботаніка : практикум з анатомії та морфології рослин : навчальний посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / М. М. Барна. – 2-е вид., допов. і змін. – Тернопіль : Терно-граф, 2015. – 304 с.

23. Барна М. М. Ботаніка : практикум з анатомії та морфології рослин : навчальний посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / М. М. Барна. – 3-є вид., допов. і змін. – Тернопіль : Терно-граф, 2015. – 304 с.

24. Барна М. М. Ботаніка : терміни, поняття, персоналії : навчальний посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / М. М. Барна. – 4-те вид., допов. і змін. – Тернопіль : Терно-граф, 2015. – 360 с.

25. Завдання для самостійної роботи студентів на пропедагичній практиці : [для студентів ОКР бакалавр напрямів підготовки 6.040102 Біологія*, 6.040101 Хімія*] / Степанюк А. В., Міщук Н. Й., Жирська Г. Я., Барна Л. С., Гладюк М. М. – [Вид. 2-ге, переробл. й допов.]. – Тернопіль : Вектор, 2015. – 52 с.

26. Зоологія : навчально-польовий практикум / Кваша В. І., Подобівський С. С., Шевчик Л. О., Страшнюк Д. В., Голіней Г. М. – Тернопіль : [ТНПУ ім. В. Гнатюка], 2015. – 168 с.

27. Конончук О. Б. Практикум з основ сільського господарства : для студентів біологічного напряму підготовки : навчальний посібник / О. Б. Конончук. – [Пробне вид.]. – Тернопіль : Вектор, 2015. – 135, [1] с.

28. Методика навчання біології : практикум : для студ. заочної форми навч. ОКР «бакалавр» напряму підготовки 6.040102 Біологія* : [в 2 ч.]. Ч. 1 / Л. С. Барна, Н. Й. Міщук, Г. Я. Жирська, А. В. Степанюк. – Тернопіль : [Вектор], 2015. – 66 с.

29. Методика навчання біології : практикум : для студентів заочної форми навчання ОКР «бакалавр» напряму підготовки 6.040102 Біологія* : [в 2 ч.]. Ч. 2 / Міщук Н. Й., Жирська Г. Я., Степанюк А. В., Барна Л. С. – [Вид. 2-ге, переробл. й допов.]. – Тернопіль : Вектор, 2015. – 70 с.

30. Підготовка вчителів до викладання питань сталого розвитку : навчально-методичні матеріали для викладачів вищих

педагогічних навчальних закладів та системи післядипломної педагогічної освіти : посібник / над посібником працювали: Бондарук І. П., Жирська Г. Я., Зінкевич М. В., ..., Степанюк А. В. [та ін.] ; [за ред. О. І. Пометун]. – Київ : Педагогічна думка, 2015. – 120 с.

31. Практикум з методики навчання біології в старшій школі : для студентів ОКР «Бакалавр» напряму підготовки 6.040102 Біологія* / [Степанюк А. В., Жирська Г. Я., Міщук Н. Й., Барна Л. С.]. – Тернопіль : Вектор, 2015. – 112 с.

32. Сивий М. Географія мінеральних ресурсів України : [посібник для ВНЗ] / М. Сивий, І. Паранько. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – 456 с.

33. Степанюк А. В. Історія біології : практикум / А. В. Степанюк – Тернопіль : Вектор, 2015. – 64 с.

34. Столяр О. Б. Молекулярна біологія : навчальний посібник. – Київ : КНТ, 2015. – 226 с.

Техніка. Технологія

35. Енергоощадність: напрями розвитку (проблеми, задачі, рішення) [Б. М. Андрушків, В. С. Федорейко, І. С. Іскерський та ін.] ; за заг. ред. Н. Б. Кирич. – Тернопіль : ФОП Паляниця В.А., 2015. – 202 с.

Охорона здоров'я. Медичні науки

36. Основи медичної та соціальної реабілітації в медсестринстві : навчальний посібник / Л. О. Вакуленко, І. Р. Мисула, Л. В. Левицька, Д. В. Вакуленко [та ін.] ; за заг. ред. Л. О. Вакуленко. – Тернопіль : ТДМУ, 2015. – 444 с.

37. Фізична реабілітація, спортивна медицина : підручник для студентів вищ. мед. навч. закладів / В. В. Абрамов, В. В. Клапчук, О. Б. Неханевич, ... Л. О. Вакуленко [та ін.] ; за ред. В. В. Абрамова, О. Л. Смірної. – Дніпропетровськ : Журфонд, 2015. – 456 с. – (Авторські С. 222–265, 401–405).

38. Храбра С. З. Лікарські рослини і здоров'я : навчальний посібник для студентів спеціальностей «Здоров'я людини» і «Фізична реабілітація» / С. З. Храбра. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – 274 с.

Історія. Історичні науки

39. Алексієвець Л. М. Актуальні проблеми відродження національної державності слов'ян Центрально-Східної Європи (1918–1939) : навчально-методичний посібник для студентів історичних факультетів / Л. М. Алексієвець. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – 47 с.

40. Валіон О. П. Нова історія країн Європи й Америки (1789–1918) Ч. 2 : навчально-методичний посібник курсу за вимогами кредитно-модульної системи та його методичне забезпечення / О. П. Валіон. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – 135 с.

41. Вступ до історичної спеціальності : навчально-методичний посібник для студентів історичного факультету за вимогами кредитно-трансферної системи / уклад.: Алексієвець М. М., Федорів І. О. – Тернопіль : Літопис, 2015. – 42 с.

42. Григорук Н. А. Історія слов'янських народів. Східні слов'яни від кінця XVIII ст. до 1914 р. : навчально-методичний посібник за вимогами кредитно-модульної системи та його методичне забезпечення / Н. А. Григорук. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – 154 с.

43. Григорук Н. А. Нова історія країн Європи та Америки (1640–1789) : навчально-методичний посібник за вимогами кредитно-модульної системи та його методичне забезпечення / Н. А. Григорук. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – 124 с.

44. Секо Я. П. Тести з історії слов'янських народів (1914–2014 рр.) : навчальний посібник / Я. П. Секо. – Тернопіль : Вектор, 2015. – 300 с.

45. Федорів І. О. Історія слов'янських народів. Західні та південні слов'яни від найдавніших часів до кінця XVIII ст. : навчально-методичний посібник (за вимогами кредитно-трансферної системи навчання) / І. О. Федорів. – Вид. 4-е, допов. та доопрацьоване. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – 190 с.

Освіта. Педагогічні науки

46. Главацька О. Л. Менеджмент соціальної роботи : теорія та практика : навчально-методичний посібник / О. Л. Главацька. – Тернопіль : Вектор, 2015. – 616 с.

47. Задорожна І. П. Організація та проведення педагогічної і наукової практики магістрантів факультету іноземних мов (за кредитно-трансферною системою) / І. П. Задорожна, Г. М. Груць. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – 106 с.

48. Історія педагогіки : навчальний посібник / В. О. Вихрущ, А. А. Пушинська, Л. І. Ковальчук, Л. Г. Решетука. – Тернопіль : Тайп, 2015. – 410 с.

49. Калаур С. М. Теоретичні та практичні основи підготовки соціальних педагогів до розв'язання конфліктів в освітніх закладах : навчально-методичний посібник / С. М. Калаур, М. А. Трухан. – Тернопіль : Вектор, 2015. – 148 с.

50. Мудрик О. В. Методика виховної роботи в літніх оздоровчих таборах : навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів / О. В. Мудрик. – Тернопіль : [б. в.], 2015. – 132 с.

51. Навчальні, польові та виробничі практики географічного факультету Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка : методичні матеріали : до 25-річчя географічного факультету ТНПУ ім. В. Гнатюка / уклад. І. Г. Каплун. – Тернопіль : Вектор, 2015. – 86 с.

52. Удич З. І. Основи інклюзивної освіти : навчально-методичний посібник / З. І. Удич. – Тернопіль : Прінт-Офіс, 2015. – 380 с.

53. Янкович О. Освітні технології сучасних навчальних закладів : навчально-методичний посібник для вчителів, вихователів та студ. пед. закл. освіти / О. Янкович, Ю. Беднарик, А. Анджеєвська. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – 212 с.

Фізкультура і спорт. Туризм

54. Власюк Р. А. Короткий гімнастичний термінологічний довідник / Р. А. Власюк, А. В. Огністий ; за заг. ред. Огністого А. В. – Тернопіль : Тайп, 2015. – 40 с.

55. Лаврін Г. З. Технологія навчання студентів гри в баскетбол (для студентів неспеціалізованих факультетів) : навчальний посібник / Г. З. Лаврін, А. А. Ребрина. – Хмельницький : ХНУ, 2015. – 159 с.

56. Огністий А. В. Основні засоби гімнастики : [навчально-методичний посібник] / Андрій Огністий, Роман Власюк. – Тернопіль : Тайп, 2015. – 240 с.

57. Оздоровча фізична культура з основами професійно-прикладної фізичної підготовки : [навчальний посібник] / А. В. Огністий, К. М. Огніста, Е. І. Маляр [та ін.] ; [за ред. А. В. Огністого] ; ТНПУ ім. В. Гнатюка ; ТНЕУ ; КОГПА ім. Т. Шевченка. – Тернопіль : [ТАЙП], 2015. – 230 с.

58. Омеляненко В. Г. Адаптація та функціональні резерви спортсменів : навчальний посібник / В. Г. Омеляненко. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – 64 с.

Мовознавство

59. Васильківська Н. А. Елементи лінгвістики тексту в початковому курсі української мови : методичний посібник / Н. А. Васильківська. – 3-тє вид., перероб. і допов. – Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – 148 с.

60. Васильківська Н. А. Тестові завдання з методики навчання грамоти : навчальний посібник / Н. А. Васильківська. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – 72 с.

61. Криськів М. Й. Диференційовані завдання з української мови для самостійного опрацювання студентами юридичного профілю / М. Й. Криськів. – [Вид. 3-тє, випр., допов.]. – Тернопіль : Вектор, 2015. – 103 с.

62. Основи наукового дослідження мовної культури соціуму : навчальний посібник / Л. Струганець, О. Бобесюк, О. Веремчук, І. Заліпська ; [за ред. Л. Струганець]. – Тернопіль : Вектор, 2015. – 162 с.

63. Пігур М. В. Дери́ваційний словотвір (із системою орієнтирів) : [навчальний посібник для студентів філологічних факультетів] / М. В. Пігур. – Тернопіль : Вектор, 2015. – 136 с.

64. Сергунина Т. А. Практикум по синтаксису простого предложения : учебно-методическое пособие для студентов филологических факультетов педагогических университетов / Т. А. Сергунина. – Тернополь : Вектор, 2015. – 148 с.

65. Струганець Л. В. Мовнокомунікативна компетентність учителя-лідера : навчальний посібник / Л. В. Струганець. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – 32 с.

66. Токарская Л. М. Историческая грамматика русского языка (морфология) : учебно-методическое пособие для студентов филологических факультетов / Л. М. Токарская. – Тернополь : Вектор, 2015. – 80 с.

Іноземні мови

67. Гоца Н. М. Вступ до юридичного перекладу = Introduction to Legal Translation : [методичний посібник] / Н. М. Гоца. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – 204 с.

68. Дацків О. П. Vocabulary Enhancer : [навчально-методичний посібник з практичного курсу англійської мови для студентів II курсу факультету іноземних мов] / О. П. Дацків, Т. Б. Кондратьєва. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – 93 с.

69. Закордонець Н. Practical English Vocabulary : Student's Book / Н. Закордонець, Д. Терещук. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – 212 с.

70. Закордонець Н. І. Англійська лексика : практичний курс англійської мови : [навч. посібник. для студ. вищ. навч. заклад.] / Н. І. Закордонець, Д. Г. Терещук. – Тернопіль : Вектор, 2015. – 205 с.

71. Куца О. І. Основи аудіовізуального перекладу = Basics of Audiovisual Translation : навчальний посібник для студентів факультету іноземних мов спеціальності «Переклад» / О. І. Куца. – Пробне вид. – Тернопіль : [Вектор], 2015. – 116 с.

72. Левчик І. Ю. Базовий курс англійської мови для майбутніх психологів : [навчальний посібник для студ. вищих навч. закл.] / Левчик І. Ю., Митник М. М. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – 296 с.

73. Практична фонетика німецької мови : навчально-методичний посібник для студентів 1 курсу спеціальності «Філологія. Мова і література (німецька)» / упоряд. Мартинович О. Б. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – 208 с.

74. Притолок С. А. Wolfgang Borchert. Die verlorene Seele : навчально-методичний посібник для самостійної та індивідуальної роботи студентів / С. А. Притолок. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – 42 с.

75. Роман Р. М. English Business and Academic Writing = Англійська мова для ділового та академічного письма : базовий курс для магістрантів / Р. М. Роман, Т. М. Олендр, І. Ю. Левчик. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – 124 с.

76. Теоретична фонетика німецької мови : навчально-методичний посібник для студентів III курсу спеціальності «Філологія. Мова і література (німецька)» / упоряд. Мартинович О. Б. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – 84 с.

77. Creative and Critical Thinking in Learning English : навчально-методичний посібник з домашнього читання для студентів вищих навчальних закладів / уклад. Зубрик А. Р. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – 136 с.

78. Übung macht den Meister (Das Verb) : навчально-методичний посібник / авт.-уклад.: Рокіцька Н. В., Деркевич Н. А. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – 104 с.

Культура. Мистецтво. Музика

79. Витоки : матеріали фольклорної експедиції. Вип. 7 / упоряд.: Г. Ф. Ступінська, Т. М. Скуратко ; за ред. М. П. Ткачука. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 265 с.

80. Гінка Б. І. Німці: соціокультурний портрет народу : навчальний посібник з міжкультурної комунікації / автор-укладач Гінка Б. І. – Тернопіль : Навчальна книга–Богдан, 2015. – 400 с.

81. Кондрацька Л. А. Сучасний урок художньої культури : методичний посібник для студентів мистецько-педагогічних факультетів / Л. Кондрацька. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – 142 с.

82. Фортепіанні твори українських композиторів : навчальний посібник / упоряд.: І. Гринчук, О. Горбач. – Тернопіль : Астон, 2015. – 96 с.

83. Церковні пісні / аранжування для мішаного хору Володимира Семчишина. – Тернопіль : Навчальна книга–Богдан, 2015. – 56 с.

Економіка. Соціологія. Філософія

84. Григорук А. А. Фінанси та фінанси підприємств в схемах і таблицях : навчальний посібник / А. А. Григорук. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – 288 с.

85. Литвин Л. М. Економіка і організація виробництва : навчально-методичний посібник для студ. 3 курсу денної форми навч. напр. підгот. «Педагогічна освіта», спец. «Технологічна освіта» / Л. М. Литвин. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – 52 с.

86. Петришин Г. Р. Соціологія : навчально-методичний посібник / Г. Р. Петришин. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – 168 с.

87. Філософія : навчально-методичний посібник для підготовки до здачі кандидатського іспиту аспірантами і здобувачами усіх спеціальностей / уклад.: Л. Р. Кондратюк, Н. Л. Морська. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – 100 с.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ СТУДЕНТІВ, НАВЧАЛЬНІ ПРОГРАМИ

88. Алексієвець М. М. Методологія наукових досліджень : навчально-методичні рекомендації для студентів історичних факультетів / М. Алексієвець, Л. Алексієвець. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – 48 с.

89. Барладин О. Р. Клінічні практики : методичні рекомендації щодо організації та проведення реабілітаційних (клінічних) практик бакалаврів, спеціалістів та магістрів / Барладин О. Р., Вакуленко Л. О. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – 28 с.

90. Барна Л. С. Педагогічна валеологія : робочий зошит / Л. С. Барна. – 3-тє вид., допов. і змін. – Тернопіль : Терно-граф, 2015. – 64 с.

91. Барна М. М. Ботаніка. Морфологія рослин : щоденник навчальної практики / М. М. Барна, Н. В. Герц, О. Б. Мацюк. – Тернопіль : Терно-граф, 2015. – 96 с.

92. Бияк Н. Я. Теорія і практика перекладу : навчально-методичні рекомендації до практичних занять для студентів напряму підготовки 6.020303 «Філологія. Мова і література (німецька)» / Н. Я. Бияк. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – 68 с.

93. Боднар Д. І. Методи оптимізації та дослідження операцій. Ч. 1 / Боднар Д. І., С. В. Мартинюк, Я. П. Василенко. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – 68 с.

94. Боднар Д. І. Методи оптимізації та дослідження операцій. Ч. 2 / Боднар Д. І., С. В. Мартинюк, Я. П. Василенко. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – 80 с.

95. Боднар Д. І. Основи дискретної математики. Ч. 1 / Боднар Д. І., С. В. Мартинюк, Я. П. Василенко. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – 42 с.

96. Боднар Д. І. Основи дискретної математики. Ч. 2 / Боднар Д. І., С. В. Мартинюк, Я. П. Василенко. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – 66 с.

97. Бочар І. Й. Матеріалознавство і обладнання деревообробного виробництва : методичні рекомендації / Бочар І. Й., Сорока Т. П. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – 32 с.

98. Бучківська Г. В. Методика трудового навчання з практикумом : робоча програма / Г. В. Бучківська. – Хмельницький : Вид-во ХГПА, 2015. – 46 с.

99. Гаврищак Г. Р. Історія науки і техніки : методичні рекомендації до вивчення дисципліни для студентів вищих навчальних

закладів 4-го рівня акредитації напряму підготовки 6.010100 Педагогічна освіта / Г. Р. Гаврищак. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – 40 с.

100. Головата Л. М. Українська мова (за професійним спрямуванням) : комплексні контрольні роботи : методичні рекомендації для студентів інституту педагогіки і психології / Л. М. Головата. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – 106 с.

101. Головата Л. М. Українська мова (за професійним спрямуванням) : комплексні контрольні роботи : методичні рекомендації для студентів факультету фізичного виховання / Л. М. Головата. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – 106 с.

102. Головата Л. М. Українська мова (за професійним спрямуванням) : методичні рекомендації для студентів факультету фізичного виховання / Л. М. Головата. – [Вид. 2-ге, перероб. і допов.]. – Тернопіль : Вектор, 2015. – 131 с.

103. Горбатюк Р. М. Методичні рекомендації щодо проходження технологічної практики : для студентів спеціальності «Професійна освіта. Комп'ютерні технології» / Р. М. Горбатюк, В. М. Гладюк. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – 28 с.

104. Грушко В. С. Особистісні профілі, їх структура, вікова динаміка / В. С. Грушко. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – 32 с.

105. Єднак В. Д. Щоденник студента під час проходження тренерської практики / Єднак В. Д., Ладика П. І. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – 44 с.

106. Єпішин А. В. Задачі тестового контролю знань і умінь для самостійної роботи студентів з дисципліни «Фізична реабілітація при захворюваннях опорно-рухового апарату» / Єпішин А. В. – Тернопіль : ТНПУ імені В. Гнатюка, 2015. – 8 с.

107. Єпішин А. В. Фізична реабілітація при захворюваннях опорно-рухового апарату : ситуаційні задачі, індивідуальне навчально-дослідне завдання та лабораторні роботи / Єпішин А. В. – Тернопіль : ТНПУ імені В. Гнатюка, 2015. – 6 с.

108. Зарубіжний досвід підготовки перекладачів : навчально-методичний посібник для студентів 3 курсу факультету іноземних мов спеціальності «Переклад» / уклад. Ю. Б. Головацька. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – 49 с.

109. Ігнатенко Н. В. Методика та методологія викладання «Громадянської освіти» в школі : навчально-методичний посібник за вимогами кредитно-трансферної системи навчання / Н. В. Ігнатенко. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – 28 с.

110. Ігнатенко Н. В. Шкільний курс «Історія України» та методика його викладання : програма навчального курсу (за вимогами кредитно-

трансферної системи) та його методичне забезпечення / Н. В. Ігнатенко. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – 28 с.

111. Костюк Л. Етнополітика європейських країн та України на сучасному етапі : навчально-методична програма (за вимогами кредитно-трансферної системи) / Л. Костюк. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2014. – 54 с.

112. Лаврін Г. З. Зошит з фізичного виховання для студентів географічного факультету / Г. З. Лаврін. – Тернопіль : Тайп, 2015. – 36 с.

113. Лахманюк Т. Нова історія країн Азії та Африки : програма навчального курсу (за вимогами кредитно-трансферної системи) та методичне забезпечення / Т. Лахманюк. – Тернопіль : Вектор, 2014. – 76 с.

114. Лахманюк Т. Новітня історія країн Азії та Африки : програма навчального курсу (за вимогами кредитно-трансферної системи) та методичне забезпечення / Т. Лахманюк. – Тернопіль : Вектор, 2014. – 98 с.

115. Лупак Н. М. Основи педагогічної майстерності : зошит для практичних робіт / Н. М. Лупак. – Тернопіль : Калашник Т. Б., 2015. – 104 с.

116. Луцик І. Б. Проектування баз даних в середовищі MS Access : методичні рекомендації / Луцик І. Б. – Тернопіль : ТНПУ імені В. Гнатюка, 2015. – 82 с.

117. Мамус Г. М. Методичні рекомендації щодо впровадження ігрових технологій на заняттях проектування швейних виробів / Мамус Г. М., Юсик О. І. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – 60 с.

118. Маркович М. Й. Благоустрій територій дошкільних навчальних закладів / М. Й. Маркович, Н. М. Дацюк. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015.

119. Методика навчання біології : робочий зошит : для студ. ОКР «бакалавр» напряму підготовки 6.040102 Біологія*. Ч. 2 / А. В. Степанюк, Н. Й. Міщук, Г. Я. Жирська, Л. С. Барна. – [Вид. 2-ге, переробл. й допов.]. – Тернопіль : [Вектор], 2015. – 100 с.

120. Методика навчання біології : робочий зошит : для студентів ОКР «бакалавр» напряму підготовки 6.040102 Біологія*. Ч. 1 / Барна Л. С., Міщук Н. Й., Жирська Г. Я., Степанюк А. В. – Тернопіль : [б. в.], 2015. – 66 с.

121. Методичні рекомендації до написання курсових робіт з інформатики / Боднар Д. І., С. В. Мартинюк, Я. П. Василенко, Балик Н. Р. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – 16 с.

122. Мешко Г. М. Професійне здоров'я педагога : програма навчального курсу для підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» за спеціальністю «Управління навчальним закладом» / Г. М. Мешко. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – 36 с.

123. Миколенко Т. Соціальні діалекти української мови. Міський сленг : тестові завдання / Тетяна Миколенко. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – 40 с.

124. Навчально-методичні рекомендації для самостійної та індивідуальної роботи зі стилістики / укладач: Притолок С. А. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – 80 с.

125. Наумчук В. І. Удосконалення техніко-тактичних дій в гандболі : методичні рекомендації для студентів факультетів фізичного виховання / В. І. Наумчук, Т. В. Скалій. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – 100 с.

126. Павх С. П. Техніки оздоблення одягу: робочий зошит для самостійної роботи студентів / Павх С. П., Рижук С. П. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – 48 с.

127. Павх С. П. Технологія приготування їжі : зошит для самостійної роботи студентів спеціальності 6.01010301 «Технологічна освіта» / Павх С. П. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – 32 с.

128. Павх С. П. Технологія приготування їжі. Культура харчування : методичні рекомендації для студентів спеціальності 6.01010301 «Технологічна освіта» / Павх С. П. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – 64 с.

129. Палихата Е. Я. Методика навчання української мови : розробка практичних занять / Е. Я. Палихата. – Тернопіль : Вектор, 2015. – 94 с.

130. Палихата Е. Я. Риторика : семінарські заняття : [методичні рекомендації для підгот. магістрів спец. «Філологія. Українська мова і література»] / Е. Я. Палихата. – Тернопіль : [Вектор], 2015. – 114 с.

131. Педагогічна практика бакалавра : щоденник роботи : [для студ. напр. підготовки 6.040102 Біологія*, 6.04010 Хімія* / А. В. Степанюк, Г. Я. Жирська, Н. Й. Міщук, Барна Л. С., Гладюк М. М. – Тернопіль : [Вектор], 2015. – 52 с.

132. Петрикович Ю. Я. САD-САЕ системи. Ч. 1. Початок роботи в SolidWorks. Основні принципи ескізного середовища : навчально-методичний посібник для студентів спеціальності «Професійна освіта. Комп'ютерні технології» / Ю. Я. Петрикович, Р. М. Горбатюк, – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – 76 с.

133. Пігур М. В. Методика навчання української мови : практикум : [навчально-методичні рекомендації для філологічних факультетів вищих навчальних закладів України] / М. В. Пігур. – Тернопіль : Вектор, 2015. – 100 с.

134. Пігур М. В. Українська мова (за професійним спрямуванням). ЗМ № 1 : [навчально-методичні рекомендації для нефілологічних

факультетів вищих навчальних закладів України] / М. В. Пігур. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – 34 с.

135. Програма кваліфікаційного державного екзамену : для студентів спеціальностей 6.010104 «Професійна освіта. комп'ютерні технології». освітньо-кваліфікаційний рівень «бакалавр» / [Горбатюк Р. М., Цідило І. М., Луцик І. Б. та ін.]. – Тернопіль : ТНПУ імені В. Гнатюка, 2015. – 56 с.

136. Серeda І. Зошит для самостійних завдань із фізичного виховання / І. Серeda. – Тернопіль : Тайп, 2015. – 36 с.

137. Сорока Т. П. Обладнання деревообробного виробництва: методичні рекомендації / Т. П. Сорока. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – 32 с.

138. Степанюк А. В. Завдання для організації навчальної діяльності магістрів на педагогічній практиці : методичні рекомендації / А. В. Степанюк, М. М. Гладюк. – Тернопіль : Вектор, 2015. – 58 с.

139. Терещук Д. Г. The Art of Entertainment : Vocabulary Enhancer / Д. Г. Терещук. – Тернопіль : ТНПУ імені В. Гнатюка, 2015. – 25 с.

140. Туранов Ю. О. Виробнича педагогічна практика студентів спеціальності «Технологічна освіта» : освітньо-кваліфікаційний рівень «Спеціаліст» : методичні рекомендації / Туранов Ю. О., Понятишин В. В., Сорока Т. П. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – 72 с.

141. Туранов Ю. О. Педагогічно-виробнича та науково-педагогічна практики студентів спеціальності «Технологічна освіта» : освітньо-кваліфікаційний рівень «Магістр» : методичні рекомендації / Ю. О. Туранов, В. В. Понятишин, Т. П. Сорока. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – 52 с.

142. Удич З. І. Основи інклюзивної освіти : методичні рекомендації до вивчення навчальної дисципліни / З. І. Удич. – Тернопіль : ПРИНТ-ОФІС, 2015. – 144 с.

143. Фендьо О. М. Системи управління транспортом : методичні рекомендації для виконання лабораторних робіт для студентів спеціальності «Професійна освіта. Транспорт» / О. М. Фендьо, Н. В. Бурєга. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – 36 с.

144. Хохлова Л. Г. Інструктивно-методичні матеріали для практичних занять з дисципліни «Вища математика» : для студентів спеціальності 6.01010401 Професійна освіта. Комп'ютерні технології в управлінні та навчанні / Хохлова Л. Г. – Тернопіль : Тайп, 2015. – 65 с.

145. Штонь О. П. Практикум з української мови : [навчально-методичні рекомендації для філол. фак. вищ. навч. закл] / О. П. Штонь. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 47 с.

ПІДРУЧНИКИ І ПОСІБНИКИ ДЛЯ СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ

146. Алгебра. 9 клас : тестовий контроль : самостійні та контрольні роботи : посібник для вчителів / М. В. Підручна, Т. Г. Іванюк, В. І. Кулешко, О. В. Моховик. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 96 с.

147. Будій Н. Д. Вивчаємо букви : робочий зошит дошкolarика / Будій Н. Д. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 64 с.

148. Будій Н. Д. Психолого-педагогічний супровід підготовки дитини до навчання у школі : мультимедійний методичний посібник для вчителів, студентів, вихователів дошкільних закладів, батьків майбутніх першокласників / Будій Н. Д., Проць Н. Я. – Тернопіль, 2015.

149. Будій Н. Д. Формування громадянської компетентності за «Українською Хартією вільної людини» : методичний посібник з презентаціями для вчителів початкових класів та студентів / Будій Н. Д., Заброцька С. Г., Вишневська О. В. – Тернопіль, 2015.

150. Будна Н. О. Природознавство. 2 клас : зошит : (до підручника Гільберг Т. Г., Сак Т. В.) / Н. О. Будна, Т. В. Гладюк, М. М. Гладюк. – Тернопіль : Навчальна книга–Богдан, 2015. – 64 с.

151. Будна Н. О. Природознавство. 2 клас : тестові завдання : (до підручника Т. Г. Гільберг, Т. В. Сак) / Н. О. Будна, Т. В. Гладюк, М. М. Гладюк. – Тернопіль : Навчальна книга–Богдан, 2015. – 88 с.

152. Будна Н. О. Природознавство. 3 клас : тестові завдання : (до підручника Т. Г. Гільберг, Т. В. Сак) / Н. О. Будна, Т. В. Гладюк, М. М. Гладюк. – Тернопіль : Навчальна книга–Богдан, 2015. – 112 с.

153. Будна Н. О. Природознавство. 4 клас : методичні рекомендації до таблиць / Н. О. Будна, Т. В. Гладюк, М. М. Гладюк. – Тернопіль : Навчальна книга–Богдан, 2015. – 128.

154. Будна Н. О. Природознавство. 4 клас : робочий зошит: до підручника Гладюк Т. В., Гладюк М. М. / Н. О. Будна, Т. В. Гладюк, М. М. Гладюк. – Тернопіль : Навчальна книга–Богдан, 2015. – 80 с.

155. Будна Н. О. Природознавство в таблицях. 4 клас / Н. О. Будна, Т. В. Гладюк, М. М. Гладюк. – Тернопіль : Навчальна книга–Богдан, 2015. – 52 с.

156. Будна Н. О. Я у світі. 3 клас : зошит : до підручника Бібік Н. М. / Н. О. Будна, Т. В. Гладюк, О. Т. Писарчук. – Тернопіль : Навчальна книга–Богдан, 2015. – 48 с.

157. Будна Н. О. Я у світі. 3 клас : тестові завдання : до підруч. Бібік Н. М. / Н. О. Будна, Т. В. Гладюк, О. Т. Писарчук. – Тернопіль : Навчальна книга–Богдан, 2014. – 68 с.

158. Вашуленко М. С. Українська мова : підручник для 3 кл. спеціальних загально освіт. навч. закл. для дітей зі зниженим зором / М. С. Вашуленко, О. І. Мельничайко, Н. А. Васильківська. – Київ : Освіта, 2015. – 192 с.: іл.

159. Веселкове коромисло : збірка художніх та науково-пізнавальних творів для позакласного читання. 1 клас / уклад.: В. І. Наумчук, М. М. Наумчук. – Тернопіль : Астон, 2015. – 100 с.

160. Гладюк Т. В. Природознавство : зошит для контрольних робіт : перший варіант / Т. В. Гладюк, М. М. Гладюк, Н. О. Будна. – Тернопіль : Навчальна книга–Богдан, 2015. – 16 с.

161. Гладюк Т. В. Природознавство : зошит для контрольних робіт : другий варіант / Т. В. Гладюк, М. М. Гладюк, Н. О. Будна. – Тернопіль : Навчальна книга–Богдан, 2015. – 16 с.

162. Гладюк Т. В. Природознавство. 2 клас : зошит : (до підручника Грущинської І. В.) / Н. О. Будна, Т. В. Гладюк, М. М. Гладюк. – Тернопіль : Навчальна книга–Богдан, 2015. – 64 с.

163. Гладюк Т. В. Природознавство. 3 клас : конспекти уроків : до підручника Грузинської І. В. / Т. В. Гладюк, М. М. Гладюк, Н. О. Будна. – Тернопіль : Навчальна книга–Богдан, 2015. – 304 с. – (Бібліотека вчителя).

164. Гладюк Т. В. Природознавство. 4 клас : підручник для загально освіт. навч. закл. / Т. В. Гладюк, М. М. Гладюк. – Тернопіль : Навчальна книга–Богдан, 2015. – 192 с.

165. Дячук Л. С. Хімія : підручник для 7 кл. загальноосвіт. навч. закладів / Л. С. Дячук, М. М. Гладюк. – Тернопіль : Навчальна книга–Богдан, 2015. – 240 с.

166. Жаркова И. Рабочая тетрадь по природоведению. 3 клас : (к учеб. И. Грущинской) / И. Жаркова, Л. Мечник. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 80 с.

167. Жаркова І. Календарне планування. 1 клас (2015-2016 навчальний рік) / І. Жаркова. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 96 с.

168. Жаркова І. Календарне планування. 2 клас (2015-2016 навчальний рік) / І. Жаркова. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 96 с.

169. Жаркова І. Календарне планування. 3 клас (2015-2016 навчальний рік) / І. Жаркова. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 112 с.

170. Жаркова І. Календарне планування. 4 клас (2015-2016 навчальний рік) / І. Жаркова. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 112 с.

171. Жаркова І. Основи здоров'я. 2 клас : робочий зошит (до підруч. І. Беха та ін.) / І. Жаркова, Л. Мечник. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 48 с.

172. Жаркова І. Основи здоров'я. 3 клас : робочий зошит (до підруч. І. Беха та ін.) / І. Жаркова, Л. Мечник. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 48 с.

173. Жаркова І. Основи здоров'я. 4 клас : робочий зошит : (до підруч. І. Беха та ін.) / І. Жаркова, Л. Мечник. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 48 с.

174. Жаркова І. Основи здоров'я. 4 клас : тематичний контроль : (до підруч. І. Беха та ін.) / І. Жаркова, Л. Сталена. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 16 с.

175. Жаркова І. Природознавство : підруч. для 4-го класу загальноосвіт. навч. закл. / І. Жаркова, Л. Мечник. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 192 с.

176. Жаркова І. Природознавство. 1 клас : робочий зошит : (до підруч. Т. Гільберг, Т. Сак) / І. Жаркова, Л. Мечник. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 64 с.

177. Жаркова І. Природознавство. 2 клас : робочий зошит : (до підруч. Т. Гільберг, Т. Сак) / І. Жаркова, Л. Мечник. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 64 с.

178. Жаркова І. Природознавство. 3 клас : робочий зошит (до підруч. І. Грущинської) / І. Жаркова, Л. Мечник. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 80 с.

179. Жаркова І. Природознавство. 3 клас : робочий зошит : (до підруч. Т. Гільберг, Т. Сак) / І. Жаркова, Л. Мечник. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 80 с.

180. Жаркова І. Природознавство. 3 клас : тематичний контроль : (до підруч. І. Грущинської) / І. Жаркова, Л. Мечник. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 16 с.

181. Жаркова І. Природознавство. 4 клас : робочий зошит : (до підруч. Т. Гільберг, Т. Сак) / І. Жаркова, Л. Мечник. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 80 с.

182. Жаркова І. Природознавство. 4 клас : робочий зошит : (до підруч. І. Жаркової, Л. Мечник) / І. Жаркова, Л. Мечник. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 80 с.

183. Жаркова І. Природознавство. 4 клас : робочий зошит : (до підруч. І. Грущинської) / І. Жаркова, Л. Мечник. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 80 с.

184. Жаркова І. Природознавство. 4 клас : тематичний контроль : (до підруч. І. Грущинської) / І. Жаркова, Л. Мечник. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 16 с.

185. Жаркова І. Я у світі. 3 клас : робочий зошит : (до підруч. О. Тагліної, Г. Іванової) / І. Жаркова, Л. Мечник, М. Жук. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 48 с.

186. Жаркова І. Я у світі. 4 клас : бліц-контроль : (до підруч. Н. Бібик) / І. Жаркова, Л. Сталена. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 96 с.

187. Жаркова І. Я у світі. 4 клас : робочий зошит : (до підруч. О. Тагліної, Г. Іванової) / І. Жаркова, Л. Мечник, М. Жук. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 48 с.

188. Жаркова І. Я у світі. 4 клас : тематичний контроль : (до підруч. О. Тагліної, Г. Іванової) / І. Жаркова, Л. Сталена. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 16 с.

189. Зіневич Л. С. Зв'язне мовлення на уроках зарубіжної літератури / Зіневич Л. С., Чуловський Б. С. – Тернопіль : Тайп, 2015. – 174 с.

190. Корчевська О. Бліц-контроль : картки для поурочного опитування з математики : 4 клас / О. Корчевська, О. Гнатківська, Н. Хребтова. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 240 с.

191. Корчевська О. Експрес-опитування з математики. 2 клас / О. Корчевська, О. Гнатківська, Н. Хребтова. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 98 с.

192. Корчевська О. Експрес-опитування з математики. 4 клас / О. Корчевська, О. Гнатківська, Н. Хребтова. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 96 с.

193. Корчевська О. Збірник орієнтовних завдань для укладання контрольних робіт з математики за курс початкової школи / О. Корчевська, О. Гнатківська, Н. Хребтова. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 66 с.

194. Корчевська О. Математика. 2 клас : робочий зошит / О. Корчевська, О. Гнатківська, Н. Хребтова. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 64 с.

195. Корчевська О. Математика. 3 клас : робочий зошит / О. Корчевська, О. Гнатківська, Н. Хребтова. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 64 с.

196. Корчевська О. Математика. 3 клас : розробки уроків / О. Корчевська, О. Гнатківська, Н. Хребтова. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 352 с.

197. Корчевська О. Математика. 4 клас : робочий зошит / О. Корчевська, О. Гнатківська, Н. Хребтова. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 64 с.

198. Кравчук В. Р. Алгебра. 7 клас : книжка для вчителя / В. Р. Кравчук, М. В. Підручна, Г. М. Янченко. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 80 с.

199. Кравчук В. Р. Алгебра. 7 клас : підручник для загальноосвітніх навчальних закладів / В. Р. Кравчук, М. В. Підручна, Г. М. Янченко. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 224 с.

200. Кравчук В. Р. Задачі математичних олімпіад : посібник для вчителів / В. Р. Кравчук. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 112 с.

201. Кравчук В. Р. Зошит для контролю навчальних досягнень з алгебри. 7 клас : самостійні та контрольні роботи : посібник для вчителів / В. Р. Кравчук, М. В. Підручна. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 64 с.

202. Математика. 8 клас : тестовий контроль : самостійні та контрольні роботи : посібник для вчителів / М. В. Підручна, Т. Г. Іванюк, В. І. Кулешко, О. В. Моховик. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 144 с.

203. Мацюк В. Збірник задач з фізики. 7 клас / В. М. Мацюк, Н. І. Струж, О. Г. Слободян. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 208 с.

204. Мацюк В. Фізика. 7 клас : робочий зошит / В. М. Мацюк, Н. І. Струж. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 144 с.

205. Мацюк В. Фізика. 7 клас : тематичні контрольні роботи / В. М. Мацюк, Н. І. Струж. – Тернопіль : Навчальна книга–Богдан, 2015. – 184 с.

206. Мечник Л. Біологія. 6 клас : робочий зошит : (до підруч. І. Костікова та ін.) / Л. Мечник, І. Жаркова. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 64 с.

207. Мечник Л. Біологія. 6 клас : робочий зошит : (до підруч. Л. Остапченко та ін.) / Л. Мечник, І. Жаркова. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 64 с.

208. Мечник Л. Основи здоров'я : робочий зошит для 3 класу / Л. Мечник, І. Жаркова. – Тернопіль : Астон, 2015. – 48 с.

209. Мечник Л. Основи здоров'я. 1 клас : робочий зошит : (до підруч. І. Беха та ін.) / Л. Мечник, І. Жаркова. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 48 с.

210. Мечник Л. Основи здоров'я. 3 клас : тематичний контроль : (до підруч. І. Беха та ін.) / Л. Мечник, І. Жаркова. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 16 с.

211. Мечник Л. Основи здоров'я. 3 клас : тематичний контроль : (до підруч. О. Гнатюк) / Л. Мечник, І. Жаркова. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 16 с.

212. Мечник Л. Основи здоров'я. 4 клас : тематичний контроль : (до підруч. О. Гнатюк) / Л. Мечник, І. Жаркова. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 16 с.

213. Мечник Л. Основи здоров'я. 5 клас : робочий зошит : (до підруч. І. Беха та ін.) / Л. Мечник, І. Жаркова. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 48 с.

214. Мечник Л. Основи здоров'я. 5 клас : робочий зошит : (до підруч. Т. Бойченко) / Л. Мечник, І. Жаркова. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 48 с.

215. Мечник Л. Основи здоров'я. 6 клас : робочий зошит : (до підруч. І. Беха та ін.) / Л. Мечник, І. Жаркова. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 32 с.

216. Мечник Л. Основи здоров'я. 6 клас : робочий зошит : (до підруч. Т. Бойченко) / Л. Мечник, І. Жаркова. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 32 с.

217. Мечник Л. Природознавство. 1 клас : робочий зошит : (до підруч. І. Грущинської) / Л. Мечник, І. Жаркова. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 64 с.

218. Мечник Л. Природознавство. 2 клас : робочий зошит : (до підруч. І. Грущинської) / Л. Мечник, І. Жаркова. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 64 с.

219. Мечник Л. Природознавство. 2 клас : тематичний контроль : (до підруч. І. Грущинської) / Л. Мечник, І. Жаркова. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 16 с.

220. Мечник Л. Природознавство. 3 клас : тематичний контроль : (до підруч. Т. Гільберг, Т. Сак) / Л. Мечник, І. Жаркова. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 16 с.

221. Мечник Л. Природознавство. 4 клас : тематичний контроль : (до підруч. Т. Гільберг, Т. Сак) / Л. Мечник, І. Жаркова. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 16 с.

222. Мечник Л. Природознавство. 5 клас : робочий зошит : (до підруч. О. Ярошенко та ін.) / Л. Мечник, І. Жаркова, М. Жук. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 80 с.

223. Мечник Л. Природознавство. 5 клас : робочий зошит : (до підруч. Т. Коршевніюк та ін.) / Л. Мечник, І. Жаркова, М. Жук. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 80 с.

224. Мечник Л. Я в мире. 3 клас : рабочая тетрадь : (к учеб. Н. Биби́к) / Л. Мечник, І. Жаркова. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 48 с.

225. Мечник Л. Я у світі. 3 клас : робочий зошит : (до підруч. Н. Бібі́к) / Л. Мечник, І. Жаркова, М. Жук. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 48 с.

226. Мечник Л. Я у світі. 4 клас : блі́ц-контроль : (до підруч. О. Тагліно́ї та ін.) / Л. Мечник, І. Жаркова. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 96 с.

227. Мечник Л. Я у світі. 4 клас : робочий зошит : (до підруч. Н. Бібі́к) / Л. Мечник, І. Жаркова, М. Жук. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 48 с.

228. Мечник Л. Я у світі. 4 клас : тематичний контроль : (до підруч. Н. Бібі́к) / Л. Мечник, І. Жаркова. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 16 с.

229. Морська Л. І. Англійська мова. 4 клас : підручник для 4-го кл. загальноосвіт. навч. закладів / Морська Л. І., Кучма М. О. – Київ : Ірпінь : Перун, 2015. – 176 с.

230. Морська Л. І. Англійська мова. 3 клас : підручник для 3 кл. загальноосвіт. навч. закладів / Л. І. Морська, М. О. Кучма. – Тернопіль : Богдан, 2015. – 240 с.

231. Морська Л. І. Англійська мова (7-й рік навчання) : підручник для 7-го кл. загальноосвіт. навч. закладів / Л. І. Морська. – Тернопіль : Астон, 2015. – 216 с.

232. Наумчук В. І. Внеклассное чтение. 3 класс / В. І. Наумчук, М. М. Наумчук. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 128 с.

233. Наумчук В. І. Зошит для письма та розвитку мовлення у після букварний період. 1 клас / В. І. Наумчук, М. М. Наумчук. – Тернопіль : Астон, 2015. – 64 с.

234. Наумчук В. І. Зошит з розвитку зв'язного мовлення. 2 клас / В. І. Наумчук, М. М. Наумчук. – Тернопіль : Астон, 2015. – 68 с.

235. Наумчук В. І. Зошит з розвитку зв'язного мовлення. 3 клас / В. І. Наумчук, М. М. Наумчук, Т. В. Ткаченко. – Тернопіль : Астон, 2015. – 68 с.

236. Наумчук В. І. Зошит з розвитку зв'язного мовлення. 4 клас / Наумчук В. І., Наумчук М. М., Ткаченко Т. В. – Тернопіль : Астон, 2015. – 76 с.

237. Наумчук В. І. Розвиток зв'язного мовлення : зошит для 1 класу / В. І. Наумчук, М. М. Наумчук. – Тернопіль : Астон, 2015. – 68 с.

238. Наумчук В. І. Тести для перевірки техніки читання. 3 клас / В. І. Наумчук, М. М. Наумчук. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 80 с.

239. Наумчук В. І. Тестовий експрес-контроль української мови. 3 клас / В. І. Наумчук, М. М. Наумчук. – Тернопіль : Астон, 2015. – 64 с.

240. Наумчук В. І. Тренажер з літературного читання. 2 клас / В. І. Наумчук, М. М. Наумчук. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 96 с.

241. Наумчук В. І. Українська мова. Тестові завдання. 3 клас / В. І. Наумчук, М. М. Наумчук. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 64 с.

242. Програма творчого конкурсу (виконання спортивних нормативів) : для вступників на факультет фізичного виховання на базі повної загальної середньої освіти (для спеціальностей фізичне виховання, спорт, здоров'я людини) / Єднак В. Д., Кічук С. Ф., Іваськів С. М., Огністий А. В., Ладика П. І., Омеляненко В. Г., Шандригось В. І. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2016. – 16 с.

243. Сапрун С. Т. Олімпійська освіта школярів : методичні рекомендації для вчителів початкових класів загальноосвітніх шкіл / С. Т. Сапрун. – Тернопіль : Тайп, 2015. – 105 с.

244. Струж Н. Фізика : комплексна підготовка до зовнішнього незалежного оцінювання 2016 / Н. І. Струж, В. М. Мацюк, С. І. Остап'юк. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 432 с.

245. Струж Н. Фізика. 7 клас : контрольні роботи / Н. І. Струж, В. М. Мацюк. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 56 с.

246. Тадеєв В. О. Геометрія. 7 клас : підручник для загальноосвітніх навчальних закладів / В. О. Тадеєв. – Тернопіль : Навчальна книга–Богдан, 2015. – 296 с.

247. Тадеєв В. О. Неформальна математика. 6–9 класи : навчальний посібник для учнів, які хочуть знати більше, ніж вивчається у школі / В. О. Тадеєв. – Тернопіль : Начальна книга–Богдан, 2016. – 288 с.

248. Українська мова. 3 клас : зошит для списування : (до підручника М. С. Вашуленка, О. І. Мельничайко, Н. А. Васильківської) / упоряд. О. П. Онишків, З. М. Онишків, Л. П. Вашків. – Тернопіль : Навчальна книга–Богдан, 2015. – 32 с.

249. Українська мова. 3 клас : зошит для списування : (до підручника М. Д. Захарійчук, А. І. Мовчун) / упоряд. О. П. Онишків, З. М. Онишків, Л. П. Вашків. – Тернопіль : Навчальна книга–Богдан, 2015. – 32 с.

ПУБЛІКАЦІЇ В ПЕРІОДИЧНИХ НАУКОВИХ ВИДАННЯХ, ЩО ВВІЙШЛИ ДО БАЗИ ДАНИХ SCOPUS

250. Andrusyshyn T. V. Structural Modifications in Cell Membranes of *Lemna minor* from the Zbruch River (Ukraine) as Indicator of Pollution by Heavy Metals / Andrusyshyn T. V., Kostiuk K. V., Grubinko V. V. // Hydrobiological Journal. – 2015. – Vol. 51, no. 6. – P. 48–52.

Annotation. Paper deals with data on forming of the systems of the secondary concentric membranes in the cells of *Lemna minor* L. from the Zbruch River under contamination of water by heavy metals. Correlation between the heavy metals content and cells' radius is established, as well as between their content and rate of membranes' duplication.

Keywords: secondary concentric membranes, heavy metals, *Lemna minor*, the Zbruch River.

251. Bodnar D. I. Estimates of the rate of pointwise and uniform convergence for one-periodic branched continued fractions of special form / Bodnar D. I., Bubniak M. M. // Journal of Mathematical Sciences. – 2015. – Vol. 208, no. 3. – P. 289–300.

Annotation. New formula for the difference between two approximants of 1-periodic branched continued fraction was constructed. Truncation error bound of convergence or uniform convergence for such fraction was investigated using that formula.

Keywords: 1-periodic branched continued fractions of the special form, estimates of the rate, convergence, uniform convergence.

Боднар Д. І., Бубняк М. М. Оцінки поточної і рівномірної збіжності 1-періодичного гіллястого ланцюгового дробу спеціального вигляду

Анотація. Встановлено нову формулу різниці двох підхідних дробів 1-періодичного гіллястого ланцюгового дробу спеціального вигляду, на основі якої одержано оцінки швидкості поточної та рівномірної збіжності такого дробу.

Ключові слова: 1-періодичні гіллясті ланцюгові дроби спеціального вигляду, оцінка похибок апроксимації, збіжність, рівномірна збіжність.

Боднар Д. И., Бубняк М. Н. Оценки поточечной и равномерной сходимости 1-периодической ветвящейся цепной дроби специального вида

Аннотация. Установлена новая формула разности двух подходящих дробей 1-периодической ветвящейся цепной дроби специального вида, используя которую получена оценка скорости поточечной и равномерной сходимости этой дроби.

Ключевые слова: 1-периодические ветвящиеся цепные дроби специального вида, оценка грешности приближения, сходимост, равномерная сходимост.

252. Grubinko V. Inclusion of selenium in lipids *Chlorella vulgaris* Beij. in vitro / Grubinko Vasil // Journal of Aquaculture Research and Development. – 2015. – Vol. 6, № 6. – P. 114.

Annotation. Investigated sodium selenit inclusion in structure of freshwater microalgae. Investigated the accumulation of selenium in the classes of lipids (DAG – diacylglycerols, TAG – triacylglycerols, PL – phospholipids, LPL – lizosphospholipids, NEFA – nonesterification fatty acids) on *Chlorella vulgaris*. The inclusion of selenium in the lipids of cells *Ch. vulgaris* was directly proportional to the time and inversely

proportional to the concentration. At action of Se^{4+} in concentration 0.5; 5.0; 10.0 and 20.0 mg/l on the 3rd days of selenium in lipids collected 88%, 50%, 36% and 30%. For the 7th days the content of selenium in lipids increased by 106% at concentration of 0.5 mg/l; for 178% – at 10.0 mg/l; for 33% – at 20.0 mg/l, decreased by 5% at action of 5.0 mg/l of Se^{4+} . The most active accumulation of Se^{4+} classes of lipids occurred on the 7th day of the experiment with addition of Se^{4+} at concentrations of 0.5, 5.0, 10.0 and 20.0 mg/l. TAG accumulated a large amount of selenium throughout the experiment compared with the NEFA, DAG, PL and LPL. The results of the analyzed studies are indicative of the possibility of accumulation of selenium by microalgae in large quantities, followed by its inclusion into intracellular macromolecular compounds. This can be regarded as a mechanism for detoxification and as a means of retaining selenium by algae cells. Besides, it has been noted that selenium enriched algae biomass can be used effectively as the most productive object for biologically active additives and articles of food.

Keywords: selenium, diacylglycerols, triacylglycerols, phospholipids, lipophilic phospholipids, nonesterified fatty acids, *Chlorella vulgaris*.

253. Hepatic metallothioneins in molecular responses to cobalt, zinc, and their nanoscale polymeric composites in frog *Rana ridibunda* / H. Falfushynska, L. Gnatyshyna, O. Fedoruk, N. Mitina, A. Zaichenko, O. Stoliar, R. Stoika // Comparative Biochemistry and Physiology. - 2015. - Vol. 172/173 C. – P. 45-56.

Annotation. Despite numerous studies suggesting a dramatic decline of amphibians, the biochemical mechanisms of adaptation in these animals to polluted environment are poorly studied. The aim of this study was to elucidate the ability to release cobalt (Co) and zinc (Zn) from their nanoscale complexes (NCs) derived from the polymeric substance of N-vinylpyrrolidone (PS) in the liver of amphibian (*Rana ridibunda*). Frog males were subjected to 14 days exposure to waterborne $\text{Co}(2+)$ ($50\mu\text{g/L}$), $\text{Zn}(2+)$ ($100\mu\text{g/L}$), as well as corresponding concentrations of Co-NC, Zn-NC or PS. Main attention was paid to MT's interrelations with indices of stress and toxicity. Only $\text{Co}(2+)$ and $\text{Zn}(2+)$ caused elevation of the correspondent metal in MTs. $\text{Co}(2+)$ caused down-regulation of cathepsin D activity, while $\text{Zn}(2+)$, Zn-NC and the PS up-regulated this activity. $\text{Zn}(2+)$ provoked 1.6 times increase of metal-bound form of the MT (MT-Me), while all other exposures caused the elevation of the ratio of MT total protein concentration (MT-SH) and concentrations of the MT-Me and/or immunoreactive (MTi) form (up to ~10 times) accompanied by a decrease in the levels of oxyradicals. The increased DNA fragmentation and down-regulation of caspase-3 activity in relation to the redox state of glutathione and/or lactate/pyruvate were shown at all exposures. These data indicate the vulnerability of the redox state of cellular thiols and inability to release Co and Zn from NCs in frog's liver.

Keywords: cobalt, metallothioneins, nanoscale composite, *Rana ridibunda*, zinc

*Фальфушинська Г., Гнатишина Л., Федорук О., Мітіна Н., Заїченко О., Столяр О., Стойко Р. Молекулярні реакції металотіонеїнів печінки жаби *Rana ridibunda* за впливу кобальту, цинку, та їх нанорозмірних полімерних композитів*

Анотація. Незважаючи на численні дослідження, в яких висловлене припущення про різке зниження чисельності амфібій, біохімічні механізми адаптації цих тварин в умовах забруднених місцевостях слабо вивчені. Метою даного дослідження було з'ясувати здатність до вивільнення Кобальту (Co) і

Цинку (Zn) з їхніх нанорозмірних комплексів (NC_S), отриманих з полімерних речовин на основі N-вінілпіролідону (PS) в печінці амфібій (*Rana ridibunda*). Самців жаби досліджували протягом 14 днів в умовах експозиції за впливу Co²⁺ (50 мкг/л), Zn²⁺ (100 мкг/л), а також відповідних концентрацій Co-NC, Zn-NC або PS, які вносили у воду. Основну увагу було звернено на взаємозв'язок МТ з показниками стресу і токсичності. Тільки дія Co²⁺ і Zn²⁺ викликали підвищення відповідного металу в МТ. Вплив Co²⁺ викликав зниження активності катепсину D, тоді як Zn²⁺, Zn-NC і PS підвищили його активність. Дія Zn²⁺ спровокувала збільшення вмісту металозв'язуючої форми МТ (МТ-Ме) в 1,6 рази, тоді як усі інші діючі чинники викликали підвищення концентрації загального білка МТ (МТ-SH), концентрацій МТ-Ме і/або імунореактивної (МТi) форми (до ~ 10 разів), що супроводжувалось зниженням рівня оксирадикалів. За дії усіх чинників відмічений взаємозв'язок між збільшенням вмісту фрагментованої ДНК, зниженням активності каспази-3 із редокс-станом глутатіону та/або співвідношенням лактат/піруват. Ці дані вказують на вразливість окисно-відновного стану клітинних тиолів і нездатності вивільнити Co і Zn з NCs в печінці жаби.

Ключові слова: кобальт, металотіонеїни, нанорозмірний наноконкомпозит, *Rana ridibunda*, цинк

*Фальфушинская Г., Гнатишина Л., Федорук О., Митина Н., Заиченко А., Столяр О., Стойко Р. Молекулярные реакции металотионеинов печени лягушки *Rana ridibunda* за влияния кобальта, цинка и их наноразмерных полимерных композитов*

Аннотация. Несмотря на многочисленные исследования, в которых высказано предположение о резком снижении численности амфибий, биохимические механизмы адаптации этих животных в условиях загрязненных местностях слабо изучены. Целью данного исследования было выяснить способность к высвобождению кобальта (Co) и цинка (Zn) с их наноразмерных комплексов (NCS), полученных из полимерных веществ на основе N-винилпирролидона (PS) в печени амфибий (*Rana ridibunda*). Самцов лягушки исследовали на протяжении 14 дней в условиях экспозиции при воздействии Co²⁺ (50 мкг/л), Zn²⁺ (100 мкг/л), а также соответствующих концентраций Co-NC, Zn-NC или PS, которые вносили в воду. Основное внимание было обращено на взаимосвязь МТ с показателями стресса и токсичности. Только действие Co²⁺ и Zn²⁺ вызвали повышение соответствующего металла в МТ. Влияние Co²⁺ вызвало снижение активности катепсина D, тогда как Zn²⁺, Zn-NC и PS повысили его активность. Действие Zn²⁺ спровоцировала увеличение содержания металосвязывающей формы МТ (МТ-Ме) в 1,6 раза, тогда как все другие действующие факторы вызвали повышение концентрации общего белка МТ (МТ-SH), концентраций МТ-Ме и/или иммунореактивной (МТi) формы (до ~ 10 раз), что сопровождалось снижением уровня оксирадикалиев. При действии всех факторов отмечена взаимосвязь между увеличением содержания фрагментированной ДНК, снижением активности каспазы-3 с редокс-состоянием глутатиона и/или соотношением лактат/пируват. Эти данные указывают на уязвимость окислительно-восстановительного состояния клеточных тиолов и неспособности освободить Co и Zn с NCs в печени лягушки.

Ключевые слова: кобальт, металлотионеины, наноразмерный наноконкомпозит, *Rana ridibunda*, цинк

254. Independent power supply of manage object based on biosolid oxide fuel / O. S. Beshta, V. S. Fedoreyko, A. O. Palchyk, N. V. Burega // Power Engineering, Control and Information Technologies in Geotechnical Systems / edit.: G. Pivnyak, O. Beshta, M. Alekseyev. – London, 2015. – С. 33–39.

Annotation. Feasibility justification of microbiotechnology implementing in an autonomous power supply system based on solid oxide fuel cells for laminar renewable energy inflow. Investigation of guaranteed power supply is based on the laws of conservation of mass, electrical engineering, electrochemistry; on the biological processes of photosynthesis and anaerobic fermentation using data obtained from simulation methods and physical modeling. The current status of autonomous power supply, industrial photobioreactors, anaerobic fermenters and fuel cell systems is considered; analysis of simulation model operation of autonomous electrotechnological energy supply based on fuel cells and alternative energy sources is made; the technological flow chart of the solid oxide fuel cell with photoanaerobic bioreactor is developed. Feasibility of using biological technology of anaerobic fermentation in power complex of autonomous energy supply systems is proved. Structural and technological schemes of autonomous power supply complex of manage objects based on fuel cells and photoanaerobic bioreactors are developed.

Keywords: biofuel, microalgae, solid oxide fuel cell, anaerobic process fotobioreaktor, autonomous entity management.

Автономне енергозабезпечення об'єктів господарювання на основі біотвердооксидних паливних систем

Анотація. Техніко-економічне обґрунтування мікробіотехнологій реалізоване в автономній системі електроживлення на основі твердооксидних паливних елементів, для ламінарного потоку енергії від поновлюваних джерел. Дослідження гарантованого електроживлення базується на основі законів збереження маси, електротехніки, електрохімії; біологічних процесів фотосинтезу і анаеробного бродіння з використанням даних, отриманих з методів імітаційного та фізичного моделювання.

Проаналізовано сучасний стан автономного енергозабезпечення, промислові типи фото- та анаеробних біореакторів та систем паливних елементів вважається; проведений аналіз імітаційної моделі електротехнологічного комплексу автономного енергопостачання на базі паливних елементів та альтернативних джерел енергії, і запропоновано шляхи модернізації енергетичних характеристик; розроблено технологічний блок-схема твердооксидного паливного елементу з фото анаеробним біореактором.

Обґрунтовано використання біотехнологій анаеробної ферментації в енергетичному комплексі автономних систем енергопостачання. Розроблено технологічну схему автономного енергозабезпечення об'єкту господарювання на базі твердооксидного паливного елементу та фотоанаеробного біореактора.

Ключові слова: біопаливо, мікрородорості, твердооксидний паливний елемент, анаеробний процес, фотобіореактор, автономний об'єкт господарювання.

Автономное энергообеспечение объектов хозяйства на основе биотвердооксидных топливных систем

Аннотация. Технико-экономическое обоснование микробиотехнологий реализовано в автономной системе электропитания на основе твердооксидных

топливных элементов, для ламинарного потока энергии от возобновляемых источников.

Исследование гарантированного электропитания базируется на основе законов сохранения массы, электротехники, электрохимии; биологических процессов фотосинтеза и анаэробного брожения с использованием данных, полученных из методов имитационного и физического моделирования.

Проанализировано современное состояние автономного энергообеспечения, промышленные типы фото- и анаэробных биореакторов и систем топливных элементов считается; проведен анализ имитационной модели электротехнологического комплекса автономного энергоснабжения на базе топливных элементов и альтернативных источников энергии, и предложены пути модернизации энергетических характеристик; разработан технологический блок-схема твердоокисного топливного элемента с фото анаэробным биореактором. Обосновано использование биотехнологий анаэробной ферментации в энергетическом комплексе автономных систем энергоснабжения. Разработана технологическая схема автономного энергообеспечения объекта хозяйствования на базе твердоокисных топливного элемента и фотоанаэробного биореактора.

Ключевые слова: биотопливо, микроводоросли, твердоокисный топливный элемент, анаэробный процесс, фотобиореактор, автономный объект хозяйствования.

255. Manifestations of oxidative stress and molecular damages in ovarian cancer tissue / H. I. Falfushynska, L. L. Gnatyshyna, H. V. Deneha, O. Y. Osadchuk, O. B. Stoliar // Ukrainian Biochemical Journal / National Academy of Sciences of Ukraine, Palladin Institute of Biochemistry. – Kyiv, 2015. – Vol. 87, no. 5. – P. 93-102.

Annotation. Indices of oxidative stress are recognized molecular markers and prognostic criteria for malignant transformation of tissue, but their value depends on the type of tumor and the stage of its development. The goal of this study was to clarify the relationship between the characteristics of the oxidative stress system including metal-associated ones and the cytotoxicity manifestations in neoplastically transformed human ovarian tissue. The highest level of Mn-superoxide dismutase activity (by 630%) and metallothionein protein (MT, 100%) has been estimated for the first time in malignant ovarian tissue compared to normal ovarian tissue. The researchers have also found a much higher level of oxy-radical formation (by 332%), a lower activity of catalase (by 49%) and a lower level of reduced glutathione (by 46%) and its redox index (0.84 versus 0.89 in the control) in tumor tissue. Under the relatively stable content of zinc, copper and cadmium in MTs, the content of zinc and especially copper in a form non-binding with MTs was significantly lower in the malignant tissue compared to normal one while the content of cadmium was higher. A discriminant analysis of all definable parameters revealed that the higher content of the products of oxidative destruction of proteins, lipids, fragmented DNA and the activity of cathepsin D, especially in its free form (by 235%), are the main characteristic signs of malignant ovarian tissue.

Keywords: ovarian cancer, oxidative stress, apoptosis, metallothionein, glutathione, cathepsin D, copper, zinc.

Фальфушинська Г. І., Гнатишина Л. Л., Денега Г. В., Осадчук О. Й., Столяр О. Б. Прояви окисного стресу та молекулярних ушкоджень у раковій тканині яйників

Анотація. Показники окисного стресу є визнаними молекулярними маркерами та прогностичними критеріями злоякісного переродження тканини, проте їх виявлення залежать від типу пухлин і стадій їх розвитку. Метою дослідження було з'ясувати взаємозв'язок між характеристиками системи окисного стресу, у тому числі й метал-асоційованими, та проявами цитотоксичності в онкотрансформованій тканині яйників людини. Вперше встановлено вищий рівень Mn-супероксиддисмутази (на 630%) та протеїну металотіонеїну (MT, на 100%) у трансформованій тканині порівняно з неуразеною тканиною яйників. У пухлинній тканині значно вищий рівень утворення оксирадикалів (на 332%), нижча активність каталази (на 49%) та нижчий вміст відновленого глутатіону (на 46%) та його редокс індексу (0,84 проти 0,89 у контролі). За відносно стабільного вмісту цинку, купруму та кадмію у складі MT, вміст цинку та, особливо, купруму у недепонованій формі істотно нижчий у трансформованій тканині, а вміст кадмію вищий. Дискримінантний аналіз всіх досліджуваних показників виявив, що підвищений вміст продуктів окисного ураження протеїнів, ліпідів, фрагментованої ДНК та активність катепсину Д, особливо його вільної форми (вище на 235%) належить до головних характеристичних ознак онкотрансформованої тканини яйників.

Ключові слова: рак яйників, окисний стрес, апоптоз, металотіонеїни, глутатіон, катепсин Д, купрум, цинк

Фальфушинская Г. И., Гнатишина Л. Л., Денега Г. В., Осадчук О. И., Столяр О. Б. Проявления окислительного стресса и молекулярных повреждений в раковой ткани яичников

Аннотация. Показатели окислительного стресса являются признанными молекулярными маркерами и прогностическими критериями злокачественного перерождения ткани, однако их выраженность зависит от типа опухоли и стадий ее развития. Целью исследования было выяснение взаимосвязи между характеристиками окислительного стресса, в том числе и металлассоциированными, и проявлениями цитотоксичности в онкотрансформированной ткани яичников человека. Впервые установлен более высокий уровень активности Mn-супероксиддисмутазы (на 630%) и протеина металлотионеина (MT, на 100%) в трансформированной ткани по сравнению с таковой у лиц с нетрансформированной тканью яичников (контроль). В опухолевой ткани уровень образования оксирадикалов (на 332%) значительно выше, а активность каталазы (на 49%), содержание восстановленного глутатиона (на 46%) и его редокс индекс – ниже (0,84 по сравнению с 0,89 в контроле). При относительно стабильном содержании цинка, меди и кадмия в составе MT в опухолевой и здоровой ткани, содержание цинка и, особенно, меди в недепонированной форме в трансформированной ткани существенно ниже, чем в контроле, а содержание кадмия выше. Дискриминантный анализ всех исследуемых показателей выявил, что повышенное содержание продуктов окислительной деструкции протеинов, липидов, фрагментированной ДНК и активность катепсина Д, особенно его свободной формы (выше на 235%) относится к главным характеристическим признакам онкотрансформированной ткани яичников.

Ключевые слова: рак яичников, окислительный стресс, апоптоз, металлотионеины, глутатион, катепсин Д, медь, цинк.

256. Neonicotinoid insecticides inhibit cholinergic neurotransmission in a molluscan (*Lymnaea stagnalis*) nervous system / Á. Vehovszky, A. Farkas, A. Ács, O. Stoliar, A. Székács, M. Mörtl, J. Győri // *Aquatic Toxicology*. – 2015. – Vol. 167. – P. 172-179.

Annotation. Neonicotinoids are highly potent and selective systemic insecticides, but their widespread use also has a growing impact on non-target animals and contaminates the environment, including surface waters. We tested the neonicotinoid insecticides commercially available in Hungary (acetamiprid, Mospilan; imidacloprid, Kohinor; thiamethoxam, Actara; clothianidin, Apacs; thiacloprid, Calypso) on cholinergic synapses that exist between the VD4 and RPeD1 neurons in the central nervous system of the pond snail *Lymnaea stagnalis*. In the concentration range used (0.01-1 mg/ml), neither chemical acted as an acetylcholine (ACh) agonist; instead, both displayed antagonist activity, inhibiting the cholinergic excitatory components of the VD4-RPeD1 connection. Thiacloprid (0.01 mg/ml) blocked almost 90% of excitatory postsynaptic potentials (EPSPs), while the less effective thiamethoxam (0.1 mg/ml) reduced the synaptic responses by about 15%. The ACh-evoked membrane responses of the RPeD1 neuron were similarly inhibited by the neonicotinoids, confirming that the same ACh receptor (AChR) target was involved. We conclude that neonicotinoids act on nicotinic acetylcholine receptors (nAChRs) in the snail CNS. This has been established previously in the insect CNS; however, our data indicate differences in the background mechanism or the nAChR binding site in the snail. Here, we provide the first results concerning neonicotinoid-related toxic effects on the neuronal connections in the molluscan nervous system. Aquatic animals, including molluscs, are at direct risk while facing contaminated surface waters, and snails may provide a suitable model for further studies of the behavioral/neuronal consequences of intoxication by neonicotinoids.

Keywords: acetamiprid, clothianidin, imidacloprid, neuron, thiacloprid, thiamethoxam.

*Верговські А., Фаркас А., Акс А., Столяр О., Жекас А., Мортл М., Гьорі Я. Інгібування холінергічної нейротрансмісії в нервовій системі молюска (*Lymnaea stagnalis*) неонікотиніоїдними інсектицидами*

Анотація. Неонікотиніоїди є досить потужними і селективними системними інсектициди, але їх широке застосування також має зростаючий вплив на нетаргентних тварин і забруднює навколишнє середовище, в тому числі поверхневі води. Ми провели тестування комерційних препаратів неонікотиніоїдних інсектицидів, які доступні в Угорщині (ацетаміпрід, моспілан, імідаклопрід, кохінор, тіаметоксам, актара, клотианідин, апекс, тіаклопрід, каліпсо), на холінергічні синапси, які властиві нейронам VD4 і RPeD1 в центральній нервовій системі ставковика *Lymnaea stagnalis*. Обрана концентрація в діапазоні (0,01-1 мг/мл) хімічно діє швидше як агоніст ацетилхоліну (ACh), ніж показує антагоністичну активність, яка пригнічує холінергічні збудливі складові зв'язку VD4-RPeD1. Тіаклопрід (0,01 мг/мл) блокує майже 90% збудливих постсинаптичних потенціалів (EPSPs), тоді як менш ефективний тіаметоксам (0,1 мг/мл) зменшує синаптичні реакції приблизно на 15%. Мембранні реакції нейрона RPeD1, викликані дією ACh були

аналогічним чином інгібовані неонікотиноїдами, підтверджуючи, що був задіяний такий же ACh рецептор мішені (AChR). Було встановлено, що неонікотиноїди діють на нікотинові рецептори ацетилхоліну (nAChRs) в ЦНС ставковика. Це було показано раніше в ЦНС комах; проте наші дані вказують на відмінності в фоновому механізмі або сайтом зв'язування nAChR в ставковика. Тут наведені перші результати, основані на використанні неонікотиноїдних речовин, які проявляють токсичну дію на нейронні зв'язки в нервовій системі молюсків. Водні тварини, в тому числі молюски, знаходяться в прямій небезпеці, оскільки стикаються з забрудненням поверхневих вод. Ставковик може бути використаний як модель для наступних досліджень поведінкових/нейрональних наслідків інтоксикації неонікотиноїдів.

Ключові слова: ацетаміприд, клотіанідін, імідаклоприд, нейрон, тиаклоприд, тиаметоксам.

Верговски А., Фаркас А., Акс А., Столяр О., Жекас А., Мортл М., Гери Я. Ингибирование холинергической нейротрансмиссии в нервной системы моллюска (Lymnaea stagnalis) неоникотиноидными инсектицидами

Аннотация. Неоникотиноиды являются весьма мощными и селективными системными инсектицидами, но их широкое применение также имеет возрастающее воздействие на нетаргентных животных и загрязняет окружающую среду, в том числе поверхностные воды. Мы проверили тестирование коммерческих препаратов неоникотиноидных инсектицидов, которые доступны в Венгрии (ацетамиприд, моспилан, имидаклоприд, кохинор, тиаметоксам, актара, клотианидин, апекс, тиаклоприд, калипсо), на холинергические синапсы, присущее нейронам VD4 и RPeD1 в центральной нервной системе прудовика *Lymnaea stagnalis*. Используемая концентрация в диапазоне (0,01-1 мг/мл) скорее химически действует как агонист ацетилхолина (ACh), чем показывает антагонистическую активность, которая ингибирует холинергические возбуждающие компоненты VD4-RPeD1 соединения. Тиаклоприд (0,01 мг/мл) блокирует почти 90% возбуждающих постсинаптических потенциалов (EPSPs), тогда как менее эффективный тиаметоксам (0,1 мг/мл) уменьшает синаптические реакции примерно на 15%. ACh-провоцирующее мембранные реакции нейрона RPeD1 были аналогичным образом ингибированы неоникотиноидами, подтверждая, что был задействован такой же ACh рецептор мишени (AChR). Нами было показано, что неоникотиноиды действуют на никотиновые рецепторы ацетилхолина (nAChRs) в ЦНС прудовика. Это было установлено ранее в ЦНС насекомых; однако наши данные указывают на различия в фоновом механизме или сайтом связывания nAChR в прудовика. Здесь приведены первые результаты, основаны на использовании неоникотиноидных веществ, которые оказывают токсическое действие на нейронные связи в нервной системе моллюсков. Водные животные, а также моллюски, находятся в непосредственной опасности, поскольку сталкиваются с загрязнением поверхностных вод. Прудовик может быть использован как подходящая модель для дальнейших исследований поведенческих/нейрональных последствий интоксикации неоникотиноидов.

Ключевые слова: ацетамиприд, клотианидин, имидаклоприд, нейрон, тиаклоприд, тиаметоксам

257. Peculiarities of Selenium Accumulation and Its Biological Role in Algae : a Review / Bodnar O. I., Vinyarskaya G. B., Stanislavchuk G. V., Grubinko V. V. // *Hydrobiological Journal*. – 2015. – Vol. 51, no. 1. – P. 63–78.

Annotation. Data on the accumulation and influence of selenium compounds on the vital activity of marine and freshwater algae are analyzed in the paper. Results of the study are indicative of a possibility of accumulation of large amounts of selenium (≤ 1000 times higher than its content in the aquatic environment) by microalgae. This element was registered in the composition of intracellular metabolites and high molecular compounds, primarily – amino acids, mono-, amino-, and polysaccharides, cytosol proteins and cell membranes, some fatty acids, and lipids. The process of accumulation is considered as the mechanism of detoxification and adaptation to a rather high content of selenium in the environment, and also as a way of selenium storage in algal cells.

Keywords: algae, selenium, biological role, selenium bearing compounds, accumulation, toxicity, regulation.

258. Reactions of Bisdiazonium Salts Derived from Monosubstituted m-Phenylenediamines with Amides and Nitriles of Unsaturated Acids under Anionarylation Conditions / V. S. Baranovskii, V. N. Yatsyuk, A. N. Vasilenko, B. D. Grishchuk // *Russian Journal of General Chemistry*. – 2015. – Vol. 85, no. 8. – P. 1821–1825.

Annotation. Reactions of 5-carboxy and 4-methylphenylene-1,3-bisdiazonium tetrafluoroborates with amides and nitriles of acrylic and methacrylic acids in the presence of chloride, bromide, and thiocyanate anions proceed as anionarylation at one of the diazo groups and nucleophilic substitution at another one. With 4-methylphenylene-1,3-bisdiazonium tetrafluoroborate as the arylating agent, the anionarylation and the Sandmeyer reaction occur involving para- and ortho-positioned diazo groups, respectively.

Keywords: anionarylation, Sandmeyer reaction, phenylenebisdiazonium tetrafluoroborate, unsaturated acid amide, unsaturated acid nitrile.

Барановський В. С., Яцюк В. М., Василенко О. М., Грищук Б. Д. Реакції бісдіазонієвих солей на основі моно заміщених м-фенілендіамінів з амідами та нітрилами ненасичених кислот в умовах реакції аніонарилювання

Анотація. Реакції тетрафлуороборатів 5-карбоксі- та 4-метилфенілен-1,3-бісдіазонію з амідами та нітрилами ненасичених кислот в присутності хлорид-, бромід- і тиоціанат-аніонів відбуваються з утворенням продуктів аніонарилювання за участю однієї і нуклеофільного заміщення другої діазогрупи на аніон. У випадку використання як арилюючого реагенту тетрафлуороборату 4-метилфенілен-1,3-бісдіазонію аніонарилювання і реакція Зандмейєра відбуваються за участю діазогруп в пара-і орто-положеннях відповідно.

Ключові слова: аніонарилювання, реакція Зандмейєра, тетрафлуороборати феніленбісдіазонію, аміди та нітрили ненасичених кислот.

259. Synthesis and antimicrobial activity of products obtained via anionarylation of acrylic and methacrylic acids amides and nitriles by 5-carboxyphenylene-1,3-bisdiazonium salts / V. Yatsyuk, O. Pokryshko, Z. Yaniv, G. Tulaidan, V. Baranovskyi, S. Klymnyuk, B. Grishchuk // *Chemistry & chemical technology*. – 2015. – Vol. 9, no. 2. – P. 193–197.

Annotation. 3-[3-amino(cyano)-2-chloro(bromo, thiocyanato)-(2-methyl)-3-oxopropyl]-5-chloro(bromo, thiocyanato)benzoic acids have been obtained *via* copper catalytic anionarylation of acrylic and methacrylic acids amides and nitriles. Their antimicrobial activity has been examined.

Keywords: anionarylation, amides and nitriles of unsaturated acids, 5-carboxyphenylene-1,3-bisdiazonium tetrafluoroborate, antimicrobial activity.

Яцюк В., Покришко О., Янів З., Тулайдан Г., Барановський В., Климнюк С., Грищук Б. Синтез та протимікробна активність продуктів аніонарилювання амідів та нітрилів акрилової і метакрилової кислот солями 5-карбоксіфенілен-1,3-бисдiazонію

Анотація. Купрокаталітичним аніонарилюванням амідів та нітрилів акрилової і метакрилової кислот одержані 3-[3-аміно(ціано)-2-хлоро(бромо, тіоціанато)-(2-метил)-3-оксопропіл]-5-хлоро(бромо, тіоціанато)бензойні кислоти та вивчена їх протимікробна активність.

Ключові слова: аніонарилювання, амідни та нітрили ненасичених кислот, тетрафлуороборат 5-карбоксіфенілен-1,3-бисдiazонію, протимікробна активність.

260. The effects of zinc nanooxide on cellular stress responses of the freshwater mussels *Unio tumidus* are modulated by elevated temperature and organic pollutants / H. Falfushynska, L. Gnatyshyna, I. Yurchak, I. Sokolova, O. Stoliar // *Aquatic Toxicology*. - 2015 – Vol. 162. – P. 82-93.

Annotation. Nanoparticle toxicity is a growing concern in freshwater habitats. However, understanding of the nanoparticle effects on aquatic organisms is impeded by the lack of the studies of the nanoparticles effects in the environmentally relevant context of multiple stress exposures. Zinc oxide nanoparticles (n-ZnO) are widely used metal-based nanoparticles in electronics and personal care products that accumulate in aquatic environments from multiple non-point sources. In this study, we evaluated the effects of n-ZnO in a model organism, a mussel *Unio tumidus*, and the potential modulation of these effects by common co-occurring environmental stressors. Male *U. tumidus* were exposed for 14 days to n-ZnO (3.1 μM), Zn(2+) (3.1 μM), Ca-channel blocker nifedipine (Nfd 10 μM), combinations of n-ZnO and Nfd or n-ZnO and thiocarbamate fungicide Tattoo (Ta, 91 $\mu\text{g L}^{-1}$) at 18 °C, and n-ZnO at 25 °C (n-ZnO+t°). Total and metallothionein-bound Zn levels as well as levels of metallothioneins (MT), cellular stress responses and cytotoxicity biomarkers were assessed in the mussels. The key biomarkers that showed differential responses to different single and combined stressors in this study were activities of caspase-3 and lysosomal cathepsin D, as well as protein carbonyl content. At 18°C, exposures to n-ZnO, organic pollutants and their combinations led to a prominent up-regulation of MT levels (by $\square$ 30%) and oxidative stress response including up-regulation of superoxide dismutase activity, an increase in oxyradical production, and a 2-3-fold decrease in the levels of protein carbonyls in all exposures except nZnO+Ta. Exposure to n-ZnO in the absence of other stressors also led to a strong ($\square$ 7-fold) elevation of cathepsin D activity. Cellular responses to Zn(2+) and n-ZnO were different indicating that n-ZnO was not due exclusively to Zn release. Ca-channel blocker Nfd affected intracellular Zn distribution (reflected in the prominent elevation of Zn-MT levels) and caused reductive stress indicated by elevated levels of reduced glutathione levels and an increase in lactate/pyruvate ratio (reflecting higher NADH/NAD ratio). Elevated

temperature (25°C) abolished most of the typical responses to n-ZnO and induced oxidative injury, DNA fragmentation and caspase-3 mediated apoptosis in n-ZnO-exposed mussels. DNA fragmentation was also induced by exposure to organic toxins (alone and in combination with n-ZnO) but not by n-ZnO alone. These data indicate that n-ZnO toxicity to freshwater organisms is modulated by organic pollutants and enhanced by elevated temperatures.

Keywords: apoptosis, metallothionein, nifedipine, stressor interactions, thiocarbamate, zinc nanooxide

*Фальфушинська Г., Гнатишина Л., Юрчак І., Соколова І., Столяр О. Вплив цинк наноксиду на клітинну відповідь на стрес у прісноводних мідій *Unio tumidus*, що модулюється дією підвищеної температури і органічних забруднювачів*

Анотація. Останнім часом зростає інтерес до токсичності наночастинок, які трапляються в прісноводних середовищах існування. Однак, розуміння наслідків впливу наночастинок на водні організми ускладнюється відсутністю досліджень їх впливу в умовах дії множинних стресових факторів навколишнього середовища. Наночастки Цинк оксиду (n-ZnO) є метал-вмісними компонентами, які широко використовуються в електроніці і в продуктах особистої гігієни, проте накопичуються у водних середовищах з декількох поверхневих джерел. У цьому дослідженні ми оцінювали вплив n-ZnO у модельного організму, молюска *Unio tumidus* і модулювання дії поширених супутніх екологічних стресорів. Особини самців *U. tumidus* піддавали інкубації протягом 14 діб за дії n-ZnO (3,1 мкМ), Zn(2+) (3,1 мкМ), блокатора кальцієвих каналів ніфедипіну (Нфд 10 мкМ), поєднаної дії n-ZnO і Нфд або n-ZnO і тіокарбаматного фунгіциду Татту (Та, 91 мкг/л) при 18 °C і n-ZnO при 25 °C (n-ZnO+t°). Оцінювали загальний вміст металотіонеїну (МТ) та його здатність зв'язувати цинк, клітинну відповідь на стрес, а також біомаркери цитотоксичності в молюсків. У нашому дослідженні було визначено ключові біомаркери, які показують відмінну відповідь до дії поокремих і комбінованих стресорів, а саме: активність каспази-3 і лізосомального катепсину D, а також вміст карбонільних похідних білків. При 18 °C, дія n-ZnO, органічних забруднювачів та їх поєднання призвели до значного підвищення регуляції рівня МТ (до ~ 30%) і активації показників окисного стресу, включаючи активність супероксиддисмутази, збільшення утворення оксирадикалів і зниження в 2-3 рази рівня карбонільних похідних білків за дії всіх діючих чинників, окрім n-ZnO+Та. Окрема дія n-ZnO призвела до істотного перевищення (~ 7-кратне) активності катепсину D. Клітинна відповідь на дію Zn(2+) і n-ZnO була відмінна, оскільки n-ZnO не призводить до вивільнення Zn. Блокатор кальцієвих каналів Нфд вплинув на внутрішньоклітинний розподіл Zn (помітне підвищення вмісту Zn-МТ) і викликав відновний стрес, визначений за підвищеним рівнем відновного глутатіону і високим співвідношенням лактат/піруват (відображає збільшення співвідношення НАДН/НАД). Підвищена температура (25 °C) пригнічує більшість типових реакцій на дію n-ZnO та індукує окисний стрес, фрагментацію ДНК і апоптоз, опосередкований активністю каспази-3, в групі молюсків за дії n-ZnO. За впливу органічних забруднювачів, n-ZnO (окремо і в поєднанні з n-ZnO), спостерігається зростання вмісту фрагментованої ДНК. Ці дані вказують на те, що токсичність n-ZnO для прісноводних організмів

модулюється дією органічних забруднювачів і посилюється за підвищених температур.

Ключові слова: апоптоз, металотіонеїн, ніфедипін, взаємодія стресорів, тиокарбамат, цинк, наноксид

*Фальфушинская Г., Гнатишина Л., Юрчак И., Соколова И., Столяр О. Эффект цинк наноксида на ответ клеточной стрессорной системы пресноводного моллюска *Unio tumidus*, который модулируется повышенными температурами и органическими загрязнителями*

Аннотация. В последнее время растет интерес к токсичности наночастиц, которые случаются в пресноводных средах обитания. Однако, понимание последствий влияния наночастиц на водные организмы осложняется отсутствием исследований их влияния в условиях действия множественных стрессовых факторов окружающей среды. Наночастицы Цинк оксида (n-ZnO) являются металлосодержащими компонентами, которые широко используются в электронике и в средствах личной гигиены, однако накапливаются в водных средах с нескольких поверхностных источников. В этом исследовании мы оценивали влияние n-ZnO у модельного организма, моллюска *Unio tumidus* и моделирования действия распространенных сопутствующих экологических стрессоров. Особи самцов *U. tumidus* подвергали инкубации в течение 14 суток за действия n-ZnO (3,1 мкм), Zn(2+) (3,1 мкм), блокатора кальциевых каналов нифедипина (НФД 10 мкм), сочетанного действия n-ZnO и НФД или n-ZnO и тиокарбаматного фунгицида Татту (да, 91 мкг / л) при 18 °С и n-ZnO при 25 °С (n-ZnO + t °). Оценивали общее содержание металлотіонеїна (МТ) и его способность связывать цинк, клеточный ответ на стресс, а также биомаркеры цитотоксичности у моллюсков. В нашем исследовании были определены ключевые биомаркеры, которые показывают различный ответ к действию отдельным и комбинированных стрессоров, а именно: активность каспазы-3 и лизосомального катепсина D, а также содержание карбонильных производных белков. При 18 °С, действие n-ZnO, органических загрязнителей и их сочетания привели к значительному повышению регуляции уровня МТ (до ~ 30%) и активации показателей окислительного стресса, включая активность супероксиддисмутазы, увеличение образования оксирадикалов и снижение в 2-3 раза уровня карбонильных производных белков за действия всех действующих факторов, кроме n-ZnO + Та. Отдельное действие n-ZnO привело к существенному превышению (~ 7-кратное) активности катепсина D. Клеточные ответы на Zn(2+) и n-ZnO были различными, поскольку n-ZnO не приводит к высвобождению Zn. Блокатор кальциевых каналов НФД влияние на внутриклеточное распределение Zn (заметное повышение содержания Zn-МТ) и вызвал восстановительный стресс, определенный по повышенному уровню восстановительного глутатиона и высоким соотношением лактат/пируват (отражает увеличение соотношения НАДН/НАД). Повышенная температура (25 °С) подавляющее большинство типичных реакций на действие n-ZnO и индуцирует окислительный стресс, фрагментацию ДНК и апоптоз, опосредованный активностью каспазы-3, в группе моллюсков за действия n-ZnO. По воздействию органических загрязнителей, n-ZnO (отдельно и в сочетании с n-ZnO), наблюдается рост содержания фрагментированной ДНК. Эти данные указывают на то, что токсичность n-ZnO для пресноводных

організмів модулюється дією органічних забруднювачів і посилюється при підвищених температурах.

Ключевые слова: апоптоз, металлотіонейн, ніфедипін, взаємодія стресорів, тіокарбамати, цинк наноксид

261. The evaluation of the metals toxicity in water using the lipid ratio / Kurant V. Z., Senyk Y. I., Khomenchuk V. O., Byyak V. Ya., Hrubinko V. V. // Journal of Aquaculture Research and Development. – 2015. – Vol. 6, № 6. – P. 115.

Annotation. Lipids and fatty acids perform important functions cellular metabolism and significant role biochemical adaptation of fish including toxins of ecosystems. These lipids are not sources of energy the body but are essential structural components of membranes. The changes lipid composition of tissues of some fish used as a specific indicator of metal ions toxicity present the aquatic environment. For these purposes we proposed "Method of evaluation of the toxicity of the water using the lipid ratio" which is calculated the following ratio:

$$\hat{E} = \frac{\text{Phosphatidylethanolamine} + \text{Lysophosphatidylcholine} + \text{Free fatty acids}}{\text{Phosphatidylcholine} + \text{Sphingomyelin} + \text{Triglyceride} + \text{Cholesterol}}$$

The numerator of the formula is the sum of lipid parameters causing violations the structure of membranes and increases its permeability. This is because the lysophosphatidyl choline and free fatty acids have detergent properties and accumulation phosphatidyl ethanolamine with decreasing of phosphatidyl choline content damages the lipid bilayer structure. In the denominator there are indicators of lipid content contributing to the maintenance of the functional structure of the membrane normal state, its condensation, reducing permeability to metal ions and protection from the pathological action of ROS and lysosomal lipases. The increase the coefficient compared with control values indicates the formation of adaptive response of cells through the membrane condensation and reduce its permeability. Instead, the reducing of its value indicates the pathological state of membranes due to changes in the structure of the lipid bilayer and lipid accumulation with detergent properties.

Keywords: cellular metabolism, Phosphatidylethanolamine, Lysophosphatidylcholine, Free fatty acids, Phosphatidylcholine, Sphingomyelin, Triglyceride, Cholesterol.

262. Автономне енергозабезпечення об'єктів господарювання на основі біотвердооксидних паливних систем / О. С. Бешта, В. С. Федорейко, А. О. Пальчик, Н. В. Бурега // Науковий вісник Національного гірничого університету / голов. ред. Г. Г. Півняк. – Дніпропетровськ, 2015. – № 2 (146). – С. 67–73.

Анотація. Розглянуто біологічні особливості мікродоростей, перспективи їх використання та конструкції промислових циліндричних та плоских фотобіореакторів, для їх вирощування; досліджено сучасний стан систем автономного енергозабезпечення та особливості їх роботи; проаналізовано перспективи використання анаеробних ферментаторів в складі твердо оксидних систем паливних елементів; проаналізовано роботу імітаційної моделі електротехнологічного комплексу автономного енергопостачання на базі паливних елементів та альтернативних джерел енергії, і запропоновано шляхи

модернізації енергетичних характеристик; запропоновано схему трубчастого фотобіореактора із можливістю внутрішньої підсвітки та первинною системою фільтрації; розроблено технологічну схему автономного енергозабезпечення об'єкту господарювання на базі вітрогенератора, твердооксидного паливного елемента та фотоанаеробного біореактора.

Ключові слова: біопаливо, мікрowodорості, твердооксидний паливний елемент, анаеробний процес, фотобіореактор, автономний об'єкт господарювання

Федорейко В. С. Автономное энергообеспечение объектов хозяйствования на основе твердооксидных топливных систем

Аннотация. Рассмотрены биологические особенности микроводорослей, перспективы их использования и конструкции промышленных цилиндрических и плоских фотобioreакторов, для их выращивания; исследовано современное состояние систем автономного энергообеспечения и особенности их работы; проанализированы перспективы использования анаэробных ферментаторов в составе твердо оксидных систем топливных элементов; проанализирована работа имитационной модели электротехнологического комплекса автономного энергоснабжения на базе топливных элементов и альтернативных источников энергии, и предложены пути модернизации энергетических характеристик; предложена схема трубчатого фотобioreактора с возможностью внутренней подсветки и первичной системой фильтрации; разработана технологическая схема автономного энергообеспечения объекта хозяйствования на базе ветрогенератора, твердооксидных топливного элемента и фотоанаеробного биореактора.

Ключевые слова: биотопливо, микроводоросли, твердооксидный топливный элемент, анаэробный процесс, фотобioreактор, автономный объект хозяйствования.

Fedoreiko V. Independent power supply manage objects based biosolid oxide fuel systems

Annotation. Consider the biological characteristics of microalgae prospects for their use and industrial design of cylindrical and flat fotobioreaktoriv for their cultivation; the current state of autonomous power and features of their work; analyzes the prospects of anaerobic fermenters composed of solid oxide fuel cell systems; analyzed the work electrotechnological simulation model of autonomous energy supply based on fuel cells and alternative energy sources, and the ways of upgrading energy performance; The scheme tubular fotobioreaktora with the possibility of internal illumination and the primary filtration system; developed technological scheme of independent power supply facility management at the wind turbine, solid oxide fuel cells and fotoanaerbnoho bioreactor.

Keywords: biofuel, microalgae, solid oxide fuel cell, anaerobic process fotobioreaktor, autonomous entity management.

263. Боднар О. С. Оцінювання ефективності управління аналітико-експертною діяльністю у сфері загальної середньої освіти регіону / О. С. Боднар // ScienceRise. – 2015. – № 4/1 (9). – С. 61–65.

Анотация. У статті розглянуто наукові підходи до експертного оцінювання ефективності в сфері управління освітою. Подано визначення аналітико-

експертної діяльності та обґрунтовано її доцільність. Розроблено систему оцінювання ефективності аналітико-експертної діяльності на засадах параметрично-критеріального підходу. Окреслено проблеми подальших досліджень аналітико-експертної діяльності.

Ключові слова: експертне оцінювання, аналітико-експертна діяльність, ефективність, параметрично-критеріальний підхід, похідні параметри, критерії.

Боднар О. С. Оценка эффективности управления аналитико-экспертной деятельностью в сфере общего среднего образования региона

Аннотация. В статье рассмотрены научные подходы к экспертной оценке эффективности в сфере управления образованием. Дано определение аналитико-экспертной деятельности и обоснованно ее целесообразность. Разработана система оценки эффективности аналитико-экспертной деятельности на основе параметрически-критериального подхода. Обозначены проблемы дальнейших исследований аналитико-экспертной деятельности.

Ключевые слова: экспертная оценка, аналитико-экспертная деятельность, эффективность, параметрически-критериальный подход, производные параметры, критерии.

Bodnar O. S. Evaluation of the effectiveness of management of analytical and expert activities in the field of general secondary education in the region

Annotation. In the article is about the scientific going near the expert evaluation of efficiency in the sphere of management education. Determination of аналитико-експертної activity is given and her expediency is reasonable. The system of evaluation of efficiency of аналитико-експертної activity is worked out on principles of self-reactance-criterion approach. The problems of further researches of аналитико-експертної activity are outlined.

Keywords: expert evaluation, аналитико-експертна activity, efficiency, self-reactance-criterion approach, derivative parameters, criteria.

264. Гулька О. В. Динаміка спектральних показників ВРС студентів з різним характером навчального навантаження / О. В. Гулька // Фізіологічний журнал : наук.-теор. журнал / Нац. акад. наук України, Ін-т фізіології ім. О. О. Богомольця. – Київ, 2015. – Т. 61, № 4. – С. 98–104.

Анотація. У статті проаналізовано зміну спектральних показників варіабельності ритму серця студентів різних спеціальностей під впливом умов навчальної та практично-прикладної діяльності. Встановлено, що під час навчання у жінок усіх груп досліджувані показники знижувались, а у студенток «Фізичного виховання» значення LF зросло майже в 2 рази ($P \leq 0,05$) паралельно із зменшенням VLF (з 902 [497; 1417] до 516 [401; 723] мс², $P \leq 0,05$). Під час проходження практики у студенток «Іноземних мов» достовірно зростає показник вегетативного балансу LF/HF (з 1,47 [0,88; 1,80] до 1,63 [1,18; 3,15] ум.од., $P \leq 0,05$) та усі досліджувані показники мали тенденції до збільшення ($P \geq 0,05$). Ріст загальної потужності спектру (з 1969 [1298; 2398] до 3273 [1874; 4568] мс², $P \leq 0,05$) у жінок спеціальності «Хімія і біологія» свідчив про посилення активності автономного контура регуляції. У студенток «Фізики і математики» та «Фізичного виховання» тенденції до зменшення мали показники HF, VLF, TP та до збільшення – LF й LF/HF ($P \geq 0,05$). Зміни спектральних показників вказують на посилення симпатикотонічних впливів та зниження

Ключові слова: варіабельність ритму серця, спектральні показники, вегетативна нервова система, симпатична та парасимпатична ланки регуляції, студенти педагогічного вищого навчального закладу

Гулька О. В. Динамика спектральных показателей ВРС студентов с разным характером учебной нагрузки

Аннотация. В статье проанализированы изменения спектральных показателей вариабельности ритма сердца студентов в условиях учебной деятельности и педагогической практики. Установлено, что во время обучения у женщин всех исследованных групп показатели снижались, а у студенток «Физического воспитания» значение LF увеличилось почти вдвое ($P \leq 0,05$) параллельно с уменьшением VLF (с 902 [497; 1417] до 516 [401; 723] мс², $P \leq 0,05$). Во время прохождения практики, у студенток «Иностранные языки» достоверно вырос показатель вегетативного баланса LF/HF (с 1,47 [0,88; 1,80] до 1,63 [1,18; 3,15] ус.ед., $P \leq 0,05$) и все исследуемые показатели имели тенденции к увеличению ($P \geq 0,05$). Рост общей мощности спектра (с 1969 [1298; 2398] до 3273 [1874; 4568] мс², $P \leq 0,05$) у женщин специальности «Химия и биология» свидетельствовал об усилении активности автономного контура регуляции. У студенток «Физики и математики» и «Физического воспитания» тенденции к уменьшению имели показатели HF, VLF, TP и к увеличению – LF и LF/HF ($P \geq 0,05$). Изменения спектральных показателей указывают на усиление симпатикотонических влияний и снижение адаптационных возможностей в организме женщин «Физического воспитания» под влиянием психоэмоционального напряжения от учебных и физических нагрузок.

Ключевые слова: вариабельность ритма сердца, спектральные показатели, вегетативная нервная система, симпатический и парасимпатический отделы регуляции, студенты педагогического вуза.

Hulka O. V. Dynamics of spectral indexes of heart variability rate of the students with different character of the educational loading

Annotation. It has been analyzed in the article the change of spectral parameters of heart rate variability of the students of various disciplines influenced by conditions of educational and practical activities. It has been established that during training for women of all groups the studied parameters were reduced, and the students of «Physical culture» value LF increased almost in 2 times ($P \leq 0,05$) in parallel with a decrease of VLF (of 902 [497; 1417] to 516 [401; 723] ms², $P \leq 0,05$). During the internship in students of «Foreign Languages» significantly increased rate of vegetative balance LF/HF (from 1,47 [0,88; 1,80] to 1,63 [1,18; 3,15] st.un., $P \leq 0,05$) and all the studied parameters tended to increase ($P \geq 0,05$). The growth of total power of spectrum (1969 [1298, 2398] to 3273 [1874; 4568] ms², $P \leq 0,05$) in women specialty «Chemistry and Biology» testified to the increased activity of independent regulation circuit. In the students' «Physics and Mathematics» and «Physical Education» downward trend indicators had HF, VLF, TP and to increase – LF and LF / HF ($P \geq 0,05$). Changes of spectral indices point to strengthen sympathyktonic impacts and reduction of adaptive capacity in women «Physical Education» experiencing psycho-emotional tension combined with mental and physical load.

Keywords: heart variability rate, spectral indexes, vegetative nervous system, sympathetic and parasympathetic links of regulation, students of pedagogical higher educational establishment

265. Парфанович І. І. Порівняльний аналіз психолого-педагогічних особливостей неповнолітніх дівчат нормативної і девіантної поведінки / І. І. Парфанович // *European Journal of Scientific Research*. – 2015. – № 1 (13). – Р. 101–106.

Анотація. Порівняльним аналізом психолого-педагогічних особливостей неповнолітніх дівчат нормативної і девіантної поведінки встановлено, що соціальні норми, цінності, настанови, виховання, контроль визначають соціальну поведінку дівчини. Порушення чи зміщення у соціалізації дівчат призводить до формування девіантних форм поведінки. В аналітичній оцінці окреслюється специфіка проявів поведінки дівчат різного віку, які виділено на нормативному і девіантному рівнях. У критеріальному визначенні проявів поведінки потребують врахування механізми виникнення поведінкових девіацій, характерні особливості молодшого, підліткового, юнацького віку як прийнятих у соціальній педагогіці вікових періодів розвитку дітей.

Ключові слова: дівчата, молодший шкільний, підлітковий, юнацький вікові періоди, психолого-педагогічні особливості, нормативна поведінка, девіантна поведінка.

Annotation. Comparative analysis of psychological and pedagogical peculiarities of underage girls with normative and deviant behavior revealed, that girls' social behavior is determined by social norms, values, guidelines, up-bringing, and control. Violation or bias in the socialization of girls leads to the formation of deviant behavior. The analysis of the specific behaviors of girls of all ages on normative and deviant levels is given. In determining the manifestations of behavior, based on certain criteria, the consideration of the mechanisms of behavioral deviations is required according to the characteristics of young children, teenagers, and adolescent – the periods in child's life as they are classified in the social pedagogy.

Keywords: girls, psychological and pedagogical peculiarities, normative behavior, deviant behavior, young children, teenagers, adolescent.

ПУБЛІКАЦІЇ У ЗАРУБІЖНИХ НАУКОВИХ ВИДАННЯХ, ЩО ВВІЙШЛИ ДО ІНШИХ НАУКОМЕТРИЧНИХ БАЗ ДАНИХ

266. Бабій І. М. Художньо-зображальна роль авторських неологізмів у формуванні письменницького ідіостилю / І. М. Бабій // *Studia Ukrainica Poznaniensia* / red. T. Kosmeda, L. Malecki. – Poznań, 2015. – Vol. 3. – С. 11–18.

Babij I. Artystyczno-figuratywna rola neologizmów autorskich w kształtowaniu indywidualnego stylu pisarza

Streszczenie. Przedmiotem rozważań niniejszego artykułu są neologizmy autorskie jako składniki stylotwórcze w tekstach artystycznych na podstawie utworów Mychajła Stelmacha. Dokonano analizy semantyki oraz osobliwości funkcjonowania innowacji leksykalnych. Ustalono rolę neologizmów autorskich w kształtowaniu indywidualnego stylu pisarza.

Babij I. M. Artistic-figurative role of author's neologisms in the formation of a writer's individual style

Annotation. The article deals with the individual author's neologisms as style creating component in fiction on the material of Mykhailo Stelmah's works. The semantic and functional features of lexical innovations have been analyzed. The role of author's neologisms in the formation of the writer's individual style has been considered.

267. Бартиш С. Особенности формирования украинской периодики для детей (на материалах журнала «Звонок») / С. Бартиш // *Апробация : ежемесячный науч.-практ. журнал.* – Махачкала, 2015. – № 3 (30). – С. 45–47.

Аннотация. В статье рассматриваются особенности становления и функционирования украинской периодики для детей конца XIX – начала XX веков на материалах журнала «Звонок», акцентируется внимание на основных заданиях периодического издания для детей, его содержательном наполнении и особенностях подачи материала.

Ключевые слова: «Звонок», дети, литература для детей, периодика для детей.

Бартиш С. В. Особливості формування української періодики для дітей (на матеріалах журналу «Дзвінок»)

Анотація. У статті розглядаються особливості становлення і функціонування української періодики для дітей кінця XIX – початку XX століття на матеріалах журналу «Дзвінок», акцентується увага на основних завданнях періодичного видання для дітей, його змістовому наповненні, особливостях подачі матеріалу.

Ключові слова: «Дзвінок», діти, література для дітей, періодика для дітей.

Bartish S. V. The features of the creation of Ukrainian periodicals for children (based on the materials of the magazine «Dzvinok» («The Bell»))

Annotation. The article deals with the features of the creation and the functioning of the Ukrainian periodicals for children on the materials of the magazine «Dzvinok» («The Bell») in the late 19th – early 20th centuries. The attention is focused on the main tasks of the periodical for children, its thematic content and the peculiarities of presentation of the material.

Keywords: «Dzvinok» («The Bell»), children, literature for children, periodicals for children.

268. Боднар О. С. Модель експерта з оцінювання управлінської культури керівників школи / Боднар О., Ратушко В. // *Nowoczesna edukacja: filozofia, innowacja; doświadczenie*. – Lodz, 2015. – Nr 3. – S. 7–11.

Анотація. Від рівня розвитку управлінської культури керівника безпосередньо залежить ефективність управління навчальним закладом, тому розробка моделі компетентності експерта з оцінювання управлінської культури керівника є важливою передумовою об'єктивної атестації керівних кадрів освіти. У статті розглянуто поняття «експерт» та розроблено модель компетентності експерта з оцінювання управлінської культури керівника загальноосвітніх навчальних закладів, зокрема продемонстровано можливість розгалуження показників з метою мінімізації суб'єктивізму в експертизі.

Ключові слова: експерт, управлінська культура керівника, модель компетентності експерта з оцінювання управлінської культури керівника школи.

Bodnar O. Model eksperta z oceniania administracyjnej kultury kierownika szkoły

Adnotacja. Od poziomu rozwoju zarządczej kultury kierownika zależy efektywność zarządzania instytucją, dlatego opracowanie modelu kompetencji eksperta w ocenie zarządzającego kultury kierownika jest ważnym warunkiem obiektywnej oceny kadry kierowniczej oświaty. W artykule omówiono pojęcia «ekspert» i opracowany model kompetencji eksperta w ocenie zarządzającego kultury kierownika szkół średnich, w szczególności wykazano możliwość rozgałęzienia wskaźników w celu minimalizacji subiektywizmu w ekspertyzie.

Słowa kluczowe: ekspert, zarządzający kultura kierownika, model kompetencji eksperta w ocenie zarządzającego kultury kierownika szkoły.

269. Боднар О. С. Специфіка підготовки експерта-аналітика в освіті / О. Боднар // *Studia Zarządzania i Finansów. Zarządzanie zasobami ludzkimi* Aspekty ekonomiczne i socjologiczne : Management of Human Resources – Economic and Sociak Aspect / Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu. – Poznań, 2015. – Nr.8. – S. 115–123.

270. Боднар Я. Тренер у спорті як життєвий наставник / Я. Боднар // *Vědecký průmysl evropského kontinentu – 2015. Díl 6. Pedagogika. Tělovýchova a sport : materialy XI mezinárodní vědecko-praktická conference (27.11.2015–5.12.2015)*. – Praha, 2015.

271. Бойко М. М. Якість професійної підготовки майбутнього вчителя як інформаційна детермінанта системи вищої освіти в Україні / М. М. Бойко // *Edukacja obywatelska dorosłych a społeczeństwo obywatelskie / red. naukowa D. Gierszewski, H. A. Kretek*. – Racibórz, 2015. – S. 264–272.

Bojko M. Jakość kształcenia przyszłego nauczyciela jako determinanta informacyjna szkolnictwa wyższego na Ukrainie

Anotacja. W pracy naukowej został zbadany i naświetlony problem jakości przygotowywania przyszłego nauczyciela w szkolnictwie wyższym na Ukrainie, który polega z jednej strony na zdolności systemu edukacji odpowiadać wymaganiom rynku pracy odnośnie potrzebnych specjalistów i ich kwalifikacji, a drugiej - satysfakcjonować potrzeby jednostki w uzyskaniu konkurencyjnej wiedzy i umiejętności.

W pracy zostało zdefiniowane pojęcie «jakość kształcenia» jako zestawu właściwości osobistych, cech charakteru, umiejętności, kompetencji zawodowych specjalisty, poziom których jest kształtowany i rozwijany w trakcie jego edukacji na studiach i musi spełniać wymagania konsumentów (społeczeństwa, rynku pracy, pracodawców, własnej osobowości). Opracowano wskaźniki jakości przyszłego nauczyciela: poziom podstawowej wiedzy fundamentalnej, poziom wiedzy specjalistycznej i praktycznej, kompetencje zawodowe, cechy osobiste specjalisty. Udowodniono, że wysoka jakość kształcenia przyszłego nauczyciela jest niemożliwe bez stałego sprzężenia zwrotnego pomiędzy uczestnikami procesu edukacji, budowania działalności edukacyjnej jako procesu kształtowania wspólnych kompetencji, aktywnego zaangażowania studentów w zarządzanie procesem edukacyjnym, bez skutecznego nauczania. Nauczyciel jako subiekt procesu edukacyjnego musi posługiwać się zarówno tak tradycyjnymi jak i współczesnymi instrumentami pedagogicznymi i technikami nauczania, kompetencjami kluczowymi, które w procesie rozwoju osobistego i zawodowego dają lepsze możliwości osiągania nowych celów pedagogicznych, mających znaczący wpływ na jakość kształcenia przyszłego nauczyciela. Ustalono, że głównym kierunkiem rozwoju szkolnictwa wyższego jest stworzenie takiego modelu wykładowcy, który spełni wymagania i zaspokoi potrzeby współczesnego społeczeństwa, gospodarki, pracodawców, rynku pracy.

Słowa kluczowe: jakość kształcenia, wskaźniki jakości kształcenia, szkolnictwo wyższe, model przyszłego nauczyciela, proces edukacji.

Boyko M. The quality of training future teachers as information determinant of higher education in Ukraine

Annotation. The problem of the quality of training future teachers in the system of higher education in Ukraine has been studied, which lies in the ability of the education system to meet the demands of one side of the labour market in the specialists and their qualifications, and the other - the needs of the individual in obtaining competitive knowledge and skills. The notion of «quality training» has been determined as a set of properties, qualities, skills, professional characteristics of the specialist, the level of which is formed in the course of his/her training activities in higher education establishment and must meet the requirements of consumers (society, the labour market, employers, the personality). Indexes of the quality of future teachers have been defined: the level of basic theoretical training, the level of professional and practical training, the level of professional competence, personal qualities of the specialist. It has been proved that high quality of training future teachers is impossible without constant feedback between the participants of the educational process, making training activities as a process of joint formation of competencies, involving students in managing the educational process, without effective teaching. The teacher as the subject of educational process must possess both

traditional and new pedagogical technologies, key competencies, which in the process of personal and professional growth make it possible to achieve new pedagogical purposes, significantly affecting the quality of training future teachers. It has established that the main direction of the development of higher education system is the development of such a model of the professional that would meet the requirements and needs of modern society, industry, employers, labour market.

Keywords: quality of professional training, indexes of training quality, higher education system, model of the future teacher, educational process.

272. Вільчинська Т. П. Лінгвалізація сакрально-хтонічного в індивідуально-авторській картині світу М. Коцюбинського (на прикладі концепту «чорт») / Т. Вільчинська // *Studia Ukrainica Posnaniensia*. – Poznan, 2015. – Zeszyt 3. – С. 355–364.

Анотація. Стаття присвячена аналізу концепту «чорт» як репрезентанта сакрально-хтонічної сфери у повісті М. Коцюбинського Тіні забутих предків. Розглянуто його номінативне поле, семантику, аксіологічні особливості. Встановлено, що в досліджених текстах він характеризується розгалуженою системою назв, є полісемантичним, амбівалентним і виявляє себе як константа української лінгвокультури та індивідуально-авторський концепт.

Vilchynska T. Lingualization of sacral-chthonic in M. Kotsyubynskyi's individual author's picture of the world (on the concept of «the devil»)

Annotation. This article deals with the analysis of the concept of the «devil» as a representative of the sacral and chthonic sphere of M. Kotsyubynskyi's story «Shadows of forgotten ancestors». Its nominative field, semantics, axiological features have been considered. It has been found out that in the studied texts it is characterized by an extensive system of names, it is polysemantic, ambivalent and manifests itself as a constant of Ukrainian linguistic culture and individual author's concept.

273. Горбатюк Р. М. Информационные технологии в высшем образовании Украины [Электронный ресурс] / Р. М. Горбатюк // *SKI-ARTICLE. RU*: электронный периодический научный журнал. – № 17 (январь), 2015. – С. 72–76. – Режим доступа: <http://sci-article.ru/stat.php?i=1419776892>.

Анотація. В статті обозначены основные тенденции информатизации сферы образования в современных условиях. Выявлены основные проблемы, препятствующие использованию информационных технологий в учебном процессе ВУЗа. Обоснована целесообразность использования электронных учебно-методических комплексов для подготовки высококвалифицированных специалистов.

Ключевые слова: информатизация; электронный учебно-методический комплекс; Moodle; профессиональные компетентности; информационные технологии; программная среда; взаимодействие «преподаватель-студент».

Горбатюк Р. М. Інформаційні технології у вищій освіті України

Анотація. У статті окреслено основні тенденції інформатизації освітньої галузі в сучасних умовах. Виявлено основні проблеми, які перешкоджають застосуванню інформаційних технологій у навчальному процесі ВНЗ.

Ключові слова: мовна особистість, мовнокомунікативна особистість, контент-аналіз, інтеракція різнотипових підходів, мовна самосвідомість, рівні мовнокомунікативної особистості.

Diduk-Stupryak G. I. Content-analysis of the category «linguistic and communicative personality» in the light of interaction of different types of approaches to the study of the Ukrainian language in the basic school

Annotation. In the article there has been studied the problem of formation of linguistic personality from the point of application of author's linguistic and methodological macrotechnology «Interaction of different types of the approaches towards the study of the Ukrainian language» in secondary education that includes the elements of personality oriented, communicative and activity, discourse and text centered, competence and sociocultural paradigms of educational process. There have been investigated different viewpoints on the problem of a terminological category «linguistic personality», «communicative personality», «bilingual personality», «nationally conscious linguistic and communicative personality», «linguistic consciousness» and «linguistic behavior». There have been indicated psycholinguistic and linguistic parameters of the process of using such components of the interaction of different types of the approaches such as thesaurus of linguistic personality, associational relations, inner vocabulary and individual vocabulary, precedent text and autochthonous text, world picture etc. There has been described the role and methodological opportunities of mutual use of the latest approaches towards formation of linguistic personality of the pupils of 5-9 forms of secondary schools. The author has substantiated the choice of necessary theoretical conceptual statements for the effective realization of the offered macrotechnology in secondary school that will facilitate improvement of teaching Ukrainian as a native language and an official one, formation of the intellectual and moral qualities, and culture of social communication. In this research there have been characterized levels of linguistic personality in the process of combining personality oriented, communicative and activity, discourse and text centered, competence and sociocultural approaches towards teaching Ukrainian as a native and official language.

Keywords: linguistic personality, linguistic and communicative personality, content analysis, interaction of the approaches of different types, linguistic selfconsciousness, levels of linguistic and communicative personality.

Дидук-Ступряк Г. И. Контент-анализ категории «коммуникативно-языковая личность» сквозь призму интеракции различновидовых подходов к изучению украинского языка в основной школе

Аннотация. В статье рассмотрена проблема контент-анализа коммуникативно-языковой личности с точки зрения использования авторской лингвометодической системы интеракции различновидовых подходов к изучению украинского языка в основной школе. Указаны теоретические основы происхождения категорий «языковая личность», «речевая личность», «коммуникативная личность» и уточнены их дефиниции; описаны роль и методические возможности взаимного использования новейших подходов к формированию языковой личности учащихся 5-9 классов общеобразовательных учебных заведений. Автором обоснован выбор необходимых теоретических концептуальных положений для эффективного использования предложенной системы в основной школе. Охарактеризованы уровни коммуникативно-

языковой личности в процессе взаимодействия личностно-ориентированного, коммуникативно-деятельностного, дискурсивно-текстоцентрического, компетентностного и социокультурного подхода к изучению украинского языка как родного и как государственного.

Ключевые слова: языковая личность, коммуникативно-языковая личность, контент-анализ, интеракция различного видовых подходов, языковое самосознание, уровни коммуникативно-языковой личности.

275. Онышків З. М. Динамика сформированности готовности будущих учителей к работе в начальной школе сельской местности [Электронный ресурс] / З. М. Онышків // Концепт : научно-методический электронный журнал. – 2015. – № 7. – С. 146–150. – Режим доступа: <https://e-koncept.ru/2015/15252.htm>.

Аннотация. В статье проанализированы результаты экспериментального исследования по проблеме подготовки будущих учителей к работе в начальной школе сельской местности. Для определения статистической значимости отличий между экспериментальными и контрольными группами студентов использован «хи-квадрат критерий». Приведены результаты качественного и количественного анализа полученных данных относительно уровней сформированности мотивационного, когнитивного, операционного компонентов готовности студентов экспериментальных и контрольных групп.

Ключевые слова: начальная школа сельской местности, когнитивный, мотивационный, операционный компоненты готовности, уровни сформированности компонентов готовности.

Onyshkiv Z. Dynamics of readiness of future teachers to work in junior school in rural areas

Annotation. The paper deals with the results of the experimental research regarding the issues of preparation of future teachers to work in a junior school in rural areas. «Chi-square criterion» is used to determine statistical significance of differences between experimental and control groups of students. The results of the qualitative and quantitative analysis of the received data on levels of formation of motivational, cognitive and operational components of readiness of students in experimental and control groups are highlighted.

Keywords: junior school in rural area, motivational, cognitive, operational components of readiness, levels of formation of readiness components.

276. Палихата Е. Я. Навчання діалогічного мовлення учнів другого року навчання в основній школі / Е. Я. Палихата // Рідна мова : кварталник українського вчительського товариства у Польщі. – Валч, 2015. – № 23. – С. 57–66.

Анотація. У статті висвітлені актуальні проблеми навчання діалогічного мовлення учнів основної школи. Для формування культури діалогування запропоновано вправи і завдання, які сприяють розвитку усного мовлення школярів. Дібрано життєво важливі теми, ситуації передбаченого діалогічного спілкування, відповідні форми ввічливості для налагодження мовленнєвого контакту.

Ключові слова: діалог, діалогічне спілкування, учні другого року навчання в основній школі, форми ввічливості, культура мовлення.

Палыхата Э. Я. Обучение диалогической речи учащихся второго года обучения в основной школе

Аннотация. В статье освещены актуальные проблемы обучения диалогической речи учащихся второго года обучения в основной школе. Для формирования культуры диалогизирования предложены упражнения и задания, которые способствуют развитию устной речи учащихся. Подобраны жизненно важные темы, ситуации предусмотренного диалогического общения, соответственные формы вежливости для налаживания речевого контакта.

Ключевые слова: диалог, диалогическое общение, учащиеся второго года обучения в основной школе, формы вежливости, культура речи.

Palyhata E. Ya. Education dialogical speech of students of the second year of training at the basic school

Annotation. The article highlights the current problems of learning dialogical speech of students of the second year of training at the basic school . To build a culture of dialogue speech suggested exercises and activities that contribute to the development of oral speech of pupils . Picked up the vital topics of the situation provided for dialogic communication , the respective forms of politeness to establish voice contact.

Keywords: dialogue, dialogical communication, students second year of primary school forms of politeness, culture of speech.

277. Рябинина И. Источники изучения истории языка в концепции И. Бодуэна де Куртенэ [Электронный ресурс] / Рябинина И. Н., Бачинская Г. В. // *Apriori*. Серия: Гуманитарные науки : электронный научный журнал. – Краснодар, 2015. – № 1. – С. 1–9. – Режим доступа: <http://www.apriori-journal.ru/serial1/1-2015/Ryabinina-Bachinskaya.pdf>.

Аннотация. Рассматриваются взгляды ученого Казанской лингвистической школы – И. Бодуэна де Куртенэ на источники изучения истории языка, анализируется практическая реализация этих взглядов. Показано то новое, что было внесено представителями Казанской школы в исследование проблемы источников изучения истории языка, выявлены положения, сохранившие свою ценность для современного языкознания.

Ключевые слова: источники изучения истории языка; приоритетные источники; материал древних письменных памятников; современные диалектные данные.

Ryabinina I., Bachynska G. Sources of studying of history of language in J. Beaudoin's de courtenay concept

Annotation. The views of scientists of Kazanskaya linguistic school are shown on the sources of language history study, the practical realization of the views. The new subject is shown: the contribution of Kazanskaya school's representatives in the language history study. The new subjects are found, which kept their importance for modern linguistics.

Keywords: the sources of language history study; priority source; items of the ancient literary texts; modern dialectical data.

278. Савенко В. В. Закон як форма відображення юридичної природи суспільних відносин в державі / В. В. Савенко // *Jurnal ul*

juridicnational: teorie și practică. – Chișinău. – Republica Moldova, 2015. – № 1 (11). – S. 25–28.

Анотація. Сучасна юриспруденція дедалі частіше звертається до філософського обґрунтування суспільних відносин і закону як механізму їх врегулювання, однак деякі істотні питання – і серед них питання про юридичну форму суспільних відносин, роль закону у врегулюванні та стабілізації суспільних відносин, – все ще залишаються предметом дискусії і потребують подальшого дослідження. По цій причині розкриття місця та ролі закону як форми відображення природи суспільних відносин в державі є актуальним напрямком дослідження філософії права.

У статті досліджено філософські аспекти впливу закону на формування правосвідомості громадян в умовах громадянського суспільства; проведено аналіз взаємозалежності та взаємовпливу закону та правосвідомості як факторів соціального регулювання суспільних відносин в державі; досліджено принципи формування правосвідомості в умовах юридичної гармонізації соціуму.

Ключові слова: закон, соціальне регулювання, суспільні відносини, правова свідомість, правова система.

Savenko V. V. Law as a form of reflection of the legal nature of social relations in the state

Анотація. Современная юриспруденция все чаще обращается к философскому обоснованию общественных отношений и закона как механизма их урегулирования, однако некоторые существенные вопросы - и среди них вопрос о юридической форме общественных отношений, роль закона в урегулировании и стабилизации общественных отношений, - все еще остаются предметом дискуссии и требуют дальнейшего исследования. По этой причине раскрытия места и роли закона как формы отражения природы общественных отношений в государстве является актуальным направлением исследования философии права.

В статье исследованы философские аспекты влияния закона на формирование правосознания граждан в условиях гражданского общества; проведен анализ взаимозависимости и взаимовлияния закона и правосознания как факторов социального регулирования общественных отношений в государстве; исследованы принципы формирования правосознания в условиях юридической гармонизации социума.

Ключевые слова: закон, социальное регулирование, общественные отношения, правовое сознание, правовая система.

Savenko V. V. Law as a form of legal nature of social relations display in the state

Annotation. The current jurisprudence is increasingly drawn to the philosophical study of social relations and the law as a mechanism to resolve them, however, some significant issues - among them the questions of the legal form of social relations, the role of law in the settlement and stabilization of social relations - are still being the subject of discussion and require further study. For this reason, the disclosure of the place and role of law as a means of legal regulation of social relations in the state is important direction of research in the field of philosophy of law.

This article studies the philosophical aspects of the impact of the law on the formation of legal awareness of citizens in a civil society; provides the analysis of

interdependence of law and legal awareness as factors of social regulation of social relations within the rule of law; investigates the fundamental principles in formation of public relations upon conditions of legal harmonization of society.

Keywords: law, social regulation, public relations, legal awareness, legal system.

279. Слота Х. В. Перспективи дистанційної освіти у процесі фізичного виховання студентів // Слота Х. В., Лаврін Г. З. / *Virtus : Scientific Journal*. – 2015. – May, № 2. – P. 127–130.

Анотація. На сьогоднішній день комп'ютерні технології входять в будь-яку сферу людської діяльності, не винятком є і навчання. Особливо це стосується дистанційної освіти. Програми, що дозволяють обмінюватися інформацією між викладачем та студентами у процесі фізичного виховання дистанційно є: E-mail, соціальні мережі, Viber, Skype, файлообмінники. Дистанційному навчанню властивий вільний графік, розширені можливості спілкування із застосуванням засобів комп'ютерних технологій. До недоліків слід віднести відсутність повного контролю навчання, можливі технічні проблеми та великі витрати часу.

Ключові слова: дистанційна освіта, фізичне виховання, студенти.

Слота Х. В., Лаврін Г. З. Перспективы дистанционного образования у процессе физического воспитания студентов

Аннотация. На сегодня компьютерные технологии являются частью всех сфер человеческой деятельности, и учеба здесь не исключение. Особенно если это касается дистанционного образования. Программами, с помощью которых преподаватель и студенты могут обмениваться информацией во время дистанционного образования, являются: E-mail, социальные сети, Viber, Skype, файлообменники. Дистанционное образование имеет свободный график, расширенные возможности общения, осуществляемые благодаря компьютерным технологиям. К недостаткам можно отнести отсутствие полного контроля обучения, возможные технические проблемы и большую потерю времени.

Ключевые слова: дистанционное образование, физическое воспитание, студенты.

Slota Chr., Lavrin G. Perspectives of distance education in physical education students

Annotation. Nowadays computer technologies are closely connected with any sphere of human activity and education as well. This is particularly true of distance education. Programs that allow you to exchange information between teachers and students in physical training are: E-mail, social networks, Viber, Skype, file sharing. Advantages of Distance education are free schedule, enhanced communication with the application of computer technology. The disadvantages include lack of complete control training, possible technical problems and time-consuming.

Key words: distance learning, physical education, students.

280. Смильский В. В. О коэффициенте полезного действия земледельческих орудий / В. В. Смильский, А. В. Сидорчук // *Механизация и электрификация сельского хозяйства : межведомственный тематический сборник / НПЦ НАН Беларуси по механизации сельского хозяйства*. – Минск, 2015. – Вып. 49. – С. 48–53.

281. Степанюк А. В. Отражение тенденции интеграции науки и этики в содержании школьного предмета «Биология» / А. Степанюк, В. Бак // Вестник Томского ГПУ. – Томск, 2015. – № 7. – С. 38–44.

Аннотация. Раскрыты причины необходимости интеграции естественнонаучных и этических знаний школьников в процессе изучения биологии на современном этапе развития науки. Разработаны методические основы интеграции естественнонаучных и этических знаний школьников. Обоснованы подходы к реализации интеграции в процессе обучения биологии. Дана характеристика метода аналогии при отражении тенденции интеграции науки и нравственности в содержании школьного предмета «Биология». Обосновано мысль о том, что современные открытия в области естествознания качественно меняют методологию познания и способствуют формированию нового целостного мировоззрения, основанного на системном подходе. Предложен интегрированный факультативный курс для 11-х классов «Философия биологии» и методическое пособие «Биология языком сердца».

Ключевые слова: интеграция науки и нравственности, системный подход, методология познания, образовательный курс «Биология».

Stepanyuk A. V., Bak V.F. The reflection of the trend of integration of science and ethics in the content of school subject «biology»

Annotation. The article examines the experience of learning biology by high school students through the integration of natural sciences and ethics knowledge. Affirms the idea that modern discoveries in the field of natural science is drastically changing the methodology of knowledge. This promotes the formation of a new holistic worldview based on a systematic approach. The System approach in science reflects modern ideas of an interconnected world, and in pedagogy argues humanistic attitude. The model of integration of natural-science and ethical knowledge of school students is developed. At the implementation of this model for integrating the natural sciences and ethical knowledge, biological knowledge is taught on the basis of the unity of the universal laws of nature and morality, which contributes to development of students' ethical respect for all living things

Keywords: integration of science and ethics, systematic approach, methodology of knowledge, educational course "Biology", model, students.

282. Струганец Л. В. Моделювання лексико-семантичних процесів за допомогою комп'ютерного програмування / Л. В. Струганец // Тенденції розвитку української лексики та граматики / за ред. І. Кононенко, І. Митнік, С. Романюк. – Варшава ; Івано-Франківськ, 2015. – Ч. 2. – С. 14–25. – (У колі мови, літератури і культури ; т. 8.)

Анотація. Стаття присвячена проблемі поєднання традиційних лінгвістичних досліджень та інформаційних технологій. Описано особливості використання створеної автором автоматизованої системи «Lexika» для вивчення динаміки лексичних норм. Проаналізовано основні бази даних інформаційної системи. Параметри лексичних одиниць представлено на матеріалі словників української мови ХХ – початку ХХІ ст. Схарактеризовано такі домінуючі лексико-семантичні процеси, як неологізація та архаїзація. Розглянуто напрями семантичної трансформації структури слів і стилістичної транспозиції лексичних одиниць української літературної мови.

Ключові слова: лексико-семантичні процеси, моделювання мовної динаміки, словники української мови, авторська комп'ютерна програма, основні бази даних.

Струганець Л. В. Моделирование лексико-семантических процессов с помощью компьютерного программирования

Аннотація. Стаття посвящена проблемі сочетання традиційних лінгвістических досліджень і інформаційних технологій. Описані особливості використання створеної автором автоматизованої системи "Lexika" для вивчення динаміки лексических норм. Проаналізовані основні бази даних інформаційної системи. Параметри лексических одиниць представлено на матеріалі словарей українського мови ХХ – початку ХХІ століття. Характеризовані такі домінуючі лексико-семантичні процеси, як неологізація і архаїзація. Розглянуті напрямки семантичної трансформації структури слів і стилістическої транспозиції лексических одиниць українського літературного мови.

Ключевые слова: лексико-семантические процессы, моделирование языковой динамики, словари украинского языка, авторская компьютерная программа, основные базы данных.

Struhanets L. V. Modeling of lexical-semantic processes with the help of computer programming

Annotation. The article is devoted to the problem of the combination of traditional linguistic research and information technologies. The peculiarities of the use of automation system «Lexika» created by the author, for the investigation of the dynamics of lexical norms are shown here. Main data banks of information system are analyzed. Parameters of lexical units are represented on the material of dictionaries of the Ukrainian language of the XX – beginning of the XXI cent. The most important lexical-semantic processes neologization and archaization are characterized. Trends of transformation of semantic structure of words and stylistic transpositions of lexemes in Ukrainian literary language were investigated.

Keywords: lexical-semantic processes, modeling of language dynamics, dictionaries of the Ukrainian language, personal computer program, main data banks.

283. Civil resistance in the Ukrainian media discourse: dynamics and aspects of coverage / A. Turchyn, N. Poplavska, H. Synorub, N. Dashchenko, I. Poplavska // *Freedom of the media – freedom through media?* / eds. R. Hohlfeld, R. Kendlbacher, O. Hahn.– Bochum ; Freiburg, 2015. – S. 92–101.

Annotation. An attempt to summarize trends in media discourse representation of Eu-romaidan events, Dignity Revolution, the annexation of the Crimea and the presidential pre-election campaign in Ukraine is made. The concept of civil resistance regarding the current Ukrainian context is outlined. By analyzing the features of media texts the peculiarities of public opinion expression and its mediation through the coverage in different information platforms are singled out. Structuring of events allowed tracing the dynamics and aspects of their coverage in the Ukrainian media. The main features of media informing of the analyzed period are: operational efficiency increase; the growth of freedom of expression in the media; opinion balance; removing restrictions on criticism of the authorities; the establishment of public broadcasting, etc.

Keywords: civil resistance, media discourse, information platforms, Euro-maidan, Dignity Revolution, the annexation of the Crimea, presidential pre-election campaign.

Турчин А. І., Поплавська Н. М., Синоруб Г. П., Дащенко Н. Л., Поплавська І. В. Громадянський спротив в українському медійному дискурсі: динаміка та аспекти висвітлення

Анотація. Зроблено спробу узагальнити тенденції представлення у медійному дискурсі подій Євромайдану, Революції Гідності, анексії Криму та президентської передвиборчої кампанії в Україні. Окреслено поняття громадянського спротиву стосовно сучасного українського контексту. На основі аналізу медіатекстів виокремлено особливості вираження громадської думки та її медіації через висвітлення на різних інформаційних платформах. Структурування подій дозволило простежити динаміку та аспекти їх висвітлення українськими медіа. Основними ознаками медіаінформування аналізованого періоду визначено: підвищення оперативності; зростання свободи слова в медіа; дотримання балансу думок; зняття обмежень щодо критики влади; становлення громадського мовлення та ін.

Ключові слова: громадянський спротив, медійний дискурс, інформаційні платформи, Євромайдан, Революція Гідності, анексія Криму, президентська передвиборча кампанія.

284. Evaluation of ecotoxicity of waterborn metal-containing nanomaterials: novel approaches targeting metallothionein in aquatic animals / O. Stoliar, H. Falfushynska, O. Zaichenko, R. Stoika // *Living organisms and bioanalytical approaches for detoxification and monitoring of toxic compounds* / Ed. by University of Rzeszow in cooperation with ICB NASU. – 2015. – P. 177-185.

Annotation. Conclusion of metal in nanoscale materials could modify its biological/toxic effect. Since the metallothioneins are universal stress-related metal-buffering proteins, their ability to bind the metals incorporated in nanoparticles is discussed. The comparison indicates that in the crucian carp, unlike bivalve mollusks, studied metal-nanocomposites are able to biodegrade partially, and metal can bound to metallothioneins. The excess of unbound metal partitioning could provoke the toxicity.

285. Ivantsiv O. V. Genre Stratification of the English Corporate Imagemaking Discourse / O. V. Ivantsiv // *Science and Education a New Dimension. Philology.* – Budapest, 2015. – № 3 (13), issue 62. – P. 10–11.

Annotation. The article focuses on analyzing genres of the present-day English corporate imagemaking discourse. The genre system of the studied discourse includes three groups of genres, such as traditional PR-genres, PR-genres that are not used by journalists and function outside media and genres with an indirect image strategy. All of them are united by a single communicative purpose – to create a positive corporate image of a company. Image genres are marked by artificial nature, orientation at the values and interests of the communication participants and responsibility of the author of the text before the company and the consumers of its product.

Keywords: corporate imagemaking discourse, genre, linguistic genology, genre system, PR-text.

Иванцев О. В. Жанровая стратификация англоязычного имиджевого корпоративного дискурса

Аннотация. Статья посвящена анализу жанров современного англоязычного имиджевого корпоративного дискурса. Жанровая система исследуемого дискурса включает три группы жанров: традиционные PR-жанры; PR-жанры, которые не используются журналистами и функционируют за пределами средств массовой информации; жанры с косвенной имиджевой стратегией. Все они объединены единой коммуникативной целью – сформировать положительный корпоративный имидж компании. Имиджевые жанры характеризуются искусственностью, ориентированностью на ценности и интересы участников общения, ответственностью автора перед компанией и ее клиентами.

Ключевые слова: имиджевый корпоративный дискурс, жанр, лингвистическая генеалогия, система жанров, PR-текст.

286. Kikinezhdi O. Gerund Identification in the Personalized I Image of the Youth / O. Kikinezhdi, T. Hovorun, M. Kikinezhdi // *European humanities studies: State and Society = Europejskie studia humanistyczne: Państwo i Społeczeństwo.* – 2015. – No 1. – S. 49–60.

Кікінежді О., Говорун Т., Кікінежді М. Гендерна ідентифікація у персоніфікованому образі Я юнацтва

Анотація. Представлено концепцію дослідження ідентифікації як соціально-психологічного феномену диференціації статі в онтогенезі. Створено психологічну модель статевої ролі ідентифікації; узагальнено соціально-педагогічні чинники та особистісні детермінанти персоналізації гендерного Я. Розроблена та апробована модель гендерно-освітніх технологій як педагогічного супроводу статевої соціалізації особистості у період її дорослішання.

Ключові слова: гендерні ідентифікація, маскуліність, фемініність, андрогінність, образ Я.

Kikinezhdi O., Hovorun T., Kikinezhdi M. Identyfikacja genderowa w personifikowanym obrazie Ja młodzieży

Adnotacja. W artykule przedstawiono koncepcję badania identyfikacji jako społeczno-psychologicznego zjawiska różnicowania płci w ontogenezie. Stworzono model psychologiczny identyfikacji płciowej; uogólniono czynniki społeczno-pedagogiczne i osobowościowe determinanty personalizacji genderowego Ja. Ponadto opracowano i sprawdzono model technologii genderowo-edukacyjnych jako *pedagogicznego uzupełnienia socjalizacji płciowej osobowości w okresie dorastania.*

Słowa kluczowe: identyfikacja genderowa, maskulizm, kobiecość, androgynia, obraz Ja.

Кікінежді О., Говорун Т., Кікінежді М. Гендерная ідентифікація в персоніфіцированном образе Я юношества

Аннотация. В статье представлена концепция исследования идентификации как социально-психологического феномена дифференциации пола в онтогенезисе. Создана психологическая модель полоролевой идентификации; обобщено социально-педагогические факторы и личностные детерминанты персонификации гендерного Я. Разработана и апробирована модель гендерно-образовательных технологий как педагогического сопровождения половой социализации личности в период её взросления.

Ключевые слова: гендерная идентификация, маскулинность, феминность, андрогенность, образ Я.

287. Kravec W. Konflikty w rodzinie i przygotowanie młodzieży do ich rozwijazania / W. Kravec. G. Tereszczuk // Podziały w życiu społecznym. – Olsztyn, 2015. – S. 127–139.

288. Kravets V. The Law of Ukraine «On Higher Education»: Problems and ways of integration into the European Education Area // European Humanities Studies: State and Society = Europejskie Studia Humanistyczne: Państwo i Społeczeństwo). – 2015. – No 2. – S. 4–15.

289. Ostapchuk I. I. Communicative and manipulative function of metaphor in English mass media / I. I. Ostapchuk // Science and Education a New Dimension. Philology. – Budapest, 2015. – N III (9), issue 44. – P. 21–24.

Annotation. The article discusses the metaphor and its use in English media sphere. The analysis of three main functions of the trope is outlined: nominative, cognitive and pragmatic. Pragmatic function of the metaphor is expressed within communicative and manipulative aspect as the media is a powerful pillar to influence the readers. Strategic maneuvering with the help of the metaphor involves the formation of desired conclusions of the audience by creating contextual situations of prevention, prohibition, request, seeking for confidence and trust, compassion, disapproval, agreement, promise, recommendation and others.

Keywords: massive communication, metaphor, naming, framing, strategic maneuvering, contextual situation

Остapчyк И. И. Коммуникативно-манипулятивная функция метафоры в английском медиа дискурсе

Аннотация. В статье рассматривается вопрос метафоры и ее употребление в английской медиа среде. Представлен анализ трех основных функций языковой фигуры: номинативная, когнитивная и прагматическая. Прагматическая функция метафоры выражается в коммуникативно-манипулятивном аспекте, поскольку средства массовой информации являются мощной средой воздействия на читателей. Стратегическое маневрирование предусматривает формирование желаемых выводов аудитории путем создания контекстных ситуаций предупреждения, запрета, просьбы, поиска доверия, сочувствия, неодобрения, согласия, обещания, рекомендации, призыва, дискуссии и др. с помощью метафоры.

Ключевые слова: массовая коммуникация, метафора, название, фрейминг, стратегическое маневрирование, контекстная ситуация

290. Savenko V. Legal relations as a form for reflection of legal nature of social relations in a state / V. Savenko // Evropský politický právní diskurz. – Brno, 2015. – Vol. 2, iss. 2. – S. 148–152.

291. Yankovych O. Формування праксеологічних умінь як чинник попередження девіантної поведінки учнів / Yankovych O. // Problems of spatial development of socio-economic systems: economics, education, medicine : monograph / The Academy of Management and Administration in Opole. – Opole, 2015. – S. 108–126.

Анотація. Обґрунтовано соціально-виховну технологію організації успішної діяльності як чинник попередження девіантної поведінки учнів. Висвітлено основні етапи та з'ясовано зміст, форми й методи формування праксеологічних умінь. Доведено, що переживання емоції радості від досягнутого успіху запобігає виникненню інтересу до психоактивних речовин. Показано зв'язок між потребами індивідів в успіху та станом розвитку суспільства.

Ключові слова: праксеологічні вміння, успіх, організація успішної діяльності, психоактивні речовини, девіантна поведінка учнів.

Янкович А. И. Формирование праксеологических умений как фактор предупреждения девиантного поведения учащихся

Аннотация. Обоснована соціально-воспитательная технология организации успешной деятельности как фактор предупреждения девиантного поведения учащихся. Освещены основные этапы и выяснено содержание, формы и методы формирования праксеологических умений. Доказано, что переживания эмоции радости от достигнутого успеха предотвращает интерес к психоактивным веществам. Показана связь между потребностями индивидов в успехе и состоянием развития общества.

Ключевые слова: праксеологические умения, успех, организация успешной деятельности, психоактивные вещества, девиантное поведение учеников.

Yankovych O. I. Forming of praxeological skills as a factor of pupils' deviant behavior prevention

Annotation. The social and educational technology of organization of successful activities as a factor of pupils' deviant behavior prevention has been grounded in the article. The main stages, content, forms and methods of forming of praxeological skills have been cleared up. The article proves that emotional experience of joy from the achieved success prevents the interest to psychoactive substances. Connection between the individuals' needs of success and the state of society's development has been shown.

Keywords: praxeological skills, success, organization of successful activities, psychoactive substances, deviant behavior of pupils.

292. Yankovych O. Janusz Korczak a teoria i praktyka w działalności wychowawcy / Yankovych O. // Janusz Korczak przyjaciel dzieci W nurcie rozważań pedagogicznych / pod redakcją Marii Czepil, Renaty Bednarz-Crzybek, Moniki Hajkowskiej. – Lublin :Wyd. Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2015. – S. 195–199.

ПЕРЕЛІК ПАТЕНТІВ ТА АВТОРСЬКИХ СВІДОЦТВ, ОТРИМАНИХ У 2015 РОЦІ

293. Деклараційний патент на корисну модель № 101200 (UA), МПК (2015.1), G01N 33/00, G01J 3/00. Стан маркерів токсичності водного середовища у двостулкового моллюска *Unio tumidus*. Спосіб оцінки безпеки промислових металовмісних наноматеріалів із застосуванням біомаркерів / Фальфушинська Г. І., Столяр О. Б., Гнатишина Л. Л. (Україна). – Заявл. 06.04.2015; опубл. 25.08.2015, Бюл. № 16/2015.

294. Деклараційний патент на корисну модель № 100776 (UA), МПК (2006.01), G01N 33/48, G09B 23/28. Спосіб раннього виявлення дисфункції щитоподібної залози йододефіцитної етіології / Фальфушинська Г. ., Столяр О. Б., Гнатишина Л. Л., Осадчук О. Й. (Україна). – Заявл. 20.02.2015; опубл. 10.08.2015, Бюл. № 15/2015.

295. Патент України. Модульна мінігідроелектростанція / Ліннік А. Ю., Замора Я. П., Білик С. Г., Курка В. П., Камишанов В. В., Семенів І. І. – Зареєстрований. 05.11.14; опубл. 25.03.2015, Бюл. № 6/2015.

296. Система професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю : наукова монографія / Горбатюк Р. М. – Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 58041 ; дата реєстрації 12.01.2015.

СТАТТІ У ФАХОВИХ ВИДАННЯХ УКРАЇНИ

Інститут педагогіки і психології

Кафедра педагогіки та менеджменту освіти

297. Боднар О. С. Головні концепти системи управління якістю вищої освіти / О. С. Боднар // Теорія і методика професійної освіти : електронне фахове видання / [редкол.: Г. В. Єльнікова (голова) та ін.]. – 2015. – Вип. 7. – Режим доступу: <http://tmpe.eor.by/images/docs/7/15bodnar.pdf>

Анотація. У статті розглядається проблема методологічного обґрунтування окремих аспектів оцінювання якості діяльності закладів вищої освіти. Зокрема, проаналізовано поняття «якість освіти» у руслі сучасних тенденцій розвитку вищої освіти, визначено його домінуючі характеристики та запропоновано дефініцію «управління якістю вищої освіти». Розкрито квінтесенцію якості освіти філософському, педагогічному, психологічному аспектах. У системі управління якістю вищої освіти обґрунтовано методологічний, педагогічний, управлінський, економічний концепти, що дає змогу розглядати такі складові системи: об'єкти, суб'єкти, процедури і форми. Подальших досліджень потребують проблеми розробки практичних заходів для реалізації кожного концепту.

Ключові слова: якість освіти; управління якістю вищої освіти; концепти системи управління якістю вищої освіти; об'єкти, суб'єкти, процедури і форми системи управління якістю вищої освіти.

Боднар О. Главные концепты системы управления качеством высшего образования

В статье рассматривается проблема методологического обоснования отдельных аспектов оценивания качества высшего образования. В частности, проанализировано понятие «качество образования» в контексте современных тенденций развития высшего образования. Определены его доминантные характеристики и предложена дефиниция «управление качеством высшего образования». Раскрыта квинтэссенция качества образования в философском, педагогическом, психологическом аспектах. В системе управления качеством высшего образования обосновано методологический, педагогический, управленческий, экономический концепты, что дает возможность рассматривать такие составные системы: объекты, субъекты, процедуры и формы. Дальнейших исследований нуждаются проблемы разработки практических мероприятий для реализации каждого концепта.

Ключевые слова: качество образования; управление качеством высшего образования; концепты системы управления качеством высшего образования; объекты, субъекты, процедуры и формы системы управления качеством высшего образования.

Bodnar O. Main concepts of quality management system of higher education

Annotation. The problem of methodological ground of separate aspects of evaluation of quality of higher education is examined in the article. In particular, a concept «Quality of education» is analysed in the context of modern progress of higher

education trends. His dominant descriptions are certain and definition offers «quality management of higher education». Quintessence of quality of education is exposed in philosophical, pedagogical, psychological aspects. In control system by quality of higher education reasonably methodological, pedagogical, administrative, economic concepts, that gives an opportunity to examine such component systems: objects, subjects, procedures and forms. Further researches the problems of development of practical events need for realization of every concept.

Keywords: quality of education; management by quality of higher education; concept of control system by quality of higher education; objects, subjects, procedures and forms of control system by quality of higher education.

298. Боднар О. С. Діяльнісний підхід до структурування аналітико-експертної діяльності / О. С. Боднар // Проблеми освіти. – 2015. – № 83, ч. 1. – С. 110—113.

Анотація. У статті розглядається проблема застосування діяльнісного підходу у процесі експертного оцінювання управлінської культури керівників ЗНЗ. Через використання методів абстрагування, систематизації та перенесення концептів діяльнісного підходу розкрито специфіку процесів експертного оцінювання. Мета статті полягає у вивченні наукових пояснень діяльнісного підходу та перенесення діяльнісних концептів на процес експертного оцінювання для процедур застосування експертизи в оцінюванні управлінської діяльності керівників шкіл

Ключові слова: діяльнісний підхід, експертне оцінювання, орієнтована основа дії (ООД).

Боднар О. Деятельностный подход к структурированию аналитико-экспертной деятельности

Аннотация. В статье рассматривается проблема применения деятельностного подхода в процессе экспертного оценивания управленческой культуры руководителей ЗНЗ. Через использование методов абстрагирования, систематизации и перенесения концептов деятельностного подхода раскрыта специфика процессов экспертного оценивания. Цель статьи заключается в изучении научных объяснений деятельностного подхода и перенесения его концептов на процесс экспертного оценивания для процедур оценивания управленческой культуры руководителей школ. Экспертное оценивание предлагается рассматривать в таких типах: аналогичному, копировальному, творческому. Подчеркнуто, что дальнейших исследований нуждается выяснение специфики экспертного оценивания управленческой культуры с позиции других научных подходов.

Ключевые слова: деятельностный подход, экспертное оценивание, ориентированная основа действия (ООД).

Bodnar O. Aactivity approach to the structuring of analytical and expert activity

Annotation. In the article the problem of application of діяльнісного approach is examined in the process of expert evaluation of administrative culture of leaders of ЗНЗ. Through the use of methods of abstracting, systematization and transference of concepts of діяльнісного approach the specific of processes of expert evaluation is exposed. The aim of the article consists in the study of scientific explanations of діяльнісного approach and transference of діяльнісних concepts on the process of

expert evaluation for procedures of application of examination in the evaluation of administrative activity of leaders of schools. An expert evaluation it is suggested to examine in such types: analogical, copying, creative. Underline, that further researches are needed by finding out of specific of expert evaluation of administrative culture from position of other scientific approaches.

Keywords: діяльнісний approach, expert evaluation, oriented basis of action.

299. Боднар О. С. Організаційні механізми експертної підготовки працівників управлінських структур у закладах післядипломної педагогічної освіти / О. Боднар, С. Алілуйко // Теорія і методика професійної освіти : електронне фахове видання / [редкол.: Г. В. Єльнікова (голова) та ін.]. – 2015. – Вип. 6. – Режим доступу: <http://tmpe.eor.by/images/docs/6/15bodnar.pdf>

Анотація. У статті подані аргументи щодо доцільності підготовки експерта освітньої галузі у системі післядипломної педагогічної освіти руслі завдань реформування освіти. Проведено аналіз проблем післядипломної освіти у зв'язку з орієнтування на розширення освітніх послуг. Визначені переваги післядипломної освіти у порівнянні з базовою професійною освітою. Приділено увагу питанню утвердження в освіті статусу експерта. Описано практичний досвід підготовки експерта освітньої галузі у закладі післядипломної освіти та окреслено перспективи подальшого використання можливостей закладів післядипломної освіти для формування експертної компетентності у слухачів курсів підвищення кваліфікації.

Ключові слова: післядипломна педагогічна освіта, експерт освітньої галузі, експрес-курси, атестація навчальних закладів.

Боднар О., Алілуйко С. Организационные механизмы экспертной подготовки работников управленческих структур в заведениях последипломного педагогического образования

Аннотация. В статье представлены аргументы относительно целесообразности подготовки эксперта образовательной отрасли в системе последипломного педагогического образования в русле задач реформирования образования. Проведен анализ проблем последипломного образования в связи с ориентирования на расширение образовательных услуг. Определены преимущества последипломного образования по сравнению с базовым профессиональным образованием. Уделено внимание вопросу утверждения в образовании статуса эксперта. Описан практический опыт подготовки эксперта образовательной отрасли в заведении последипломного образования и очерчены перспективы дальнейшего использования возможностей учреждений последипломного образования для формирования экспертной компетентности у слушателей курсов повышения квалификации.

Ключевые слова: последипломное педагогическое образование, эксперт образовательной отрасли, экспрес-курсы, аттестация учебных заведений.

Bodnar O. Alilyiko S. Institutional arrangements for the preparation of expert workers managerial structures in institutions of postgraduate education

Annotation. The article presents the arguments on the desirability of an expert of the education sector in the system of postgraduate pedagogical education in line with the objectives of the education reform. The article analyzes the problems of

postgraduate education in connection with its alignment to the extension of educational services. Advantages of post-graduate education compared with basic vocational education. The attention is paid to the allegations in the formation of expert status. Describes practical experience of preparing expert of the education sector at the school of post-graduate education and outlined the prospects for further use of the capacity of institutions of postgraduate education for the formation of the expert competence of trainees of training courses.

Keywords: postgraduate pedagogical education, educational expert of the industry, short courses, certification schools.

300. Боднар О. С. Часткові технології управління суб'єктами у системі аналітико-експертної діяльності в освіті / О. С. Боднар // Імідж сучасного педагога. – 2015. – № 8 (157). – С. 15–18.

Анотація. Стаття присвячена актуальній проблемі дослідження технологічних аспектів у сфері управління аналітико-експертною діяльністю як умови забезпечення ефективності керівництва процесами оцінки знань та інформації про освітні об'єкти. Метою статті є аналіз поняття «технологія» та розробка часткових технологій у сфері управління аналітико-експертною діяльністю. Приведено приклади різних тлумачень цього поняття, сформульовано відповідні дефініції: «технологія», «часткова технологія», «загальна технологія управління аналітико-експертною діяльністю». Розкрито основні змістові аспекти часткових технологій управління суб'єктами, серед яких: планування кадрових потреб для аналітико-експертних процедур; відбору, оцінки, сертифікації експертів-аналітиків; оцінки вкладу кожного експерта. Підкреслено, що подальших досліджень потребують наукового обґрунтування структурні компоненти кожної з часткових технологій.

Ключові слова: технологія управління, часткові технології, загальна технологія управління аналітико-експертною діяльністю.

Боднар О. С. Частичные технологии управления субъектами в системе аналитико-экспертной деятельности в образовании

Аннотация. Статья посвящена актуальной проблеме исследования технологических аспектов в сфере управления аналитико-экспертной деятельностью как условия обеспечения эффективности управления процессами оценки знаний и информации об образовательных объектах. Целью статьи является анализ понятия «технология» и разработка частных технологий в сфере управления аналитико-экспертной деятельностью. Приведены примеры различных толкований этого понятия, сформулированы соответствующие дефиниции: «технология», «частичная технология», «общая технология управления аналитико-экспертной деятельностью». Раскрыты основные содержательные аспекты частичных технологий управления субъектами, среди которых: планирование кадровых потребностей для аналитико-экспертных процедур; отбора, оценки, сертификации экспертов-аналитиков; оценки вклада каждого эксперта. Подчеркнуто, что дальнейших исследований требуют научного обоснования структурные компоненты каждой из частичных технологий.

Ключевые слова: технология управления, частичные технологии, общая технология управления аналитико-экспертной деятельностью.

Bodnar O. S. Partial technologies of management of subjects in a control system of analitiko-expert activity

Annotation. Article is devoted to an actual problem of research of technological aspects in the sphere of management of analytical and expert activity as conditions of ensuring effective management of processes of an assessment of knowledge and information about educational objects. The purpose of article is the analysis of the concept «technology» and development of private technologies in the sphere of management of analitiko-expert activity. Examples of various interpretation of this concept are given, the corresponding definitions are formulated: «technology», «partial technology», «the general technology of management of analytical and expert activity». The main substantial aspects of partial technologies of management of subjects, among which are opened: planning of personnel requirements for analytical and expert procedures; selection, assessment, certification of experts-analysts; estimates of a contribution of each expert. It is emphasized that further researches structural components of each of partial technologies demand scientific justification.

Keywords: technology of management, partial technologies, general technology of management of analytical and expert activity.

301. Винничук О. Т. *Форми виховної роботи з учнівською молоддю в Кременецькому ліцеї (1805–1833 рр.) / О. Т. Винничук // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка / голов. ред. Г. Терещук. – Тернопіль, 2015. – № 1. – С. 13–18.*

Анотація. Розглянуто передумови створення та процес становлення Кременецького ліцею як важливого освітнього осередку Волинського регіону, а також діяльність ліцеїстів під час навчання. Відзначено роль цього навчального закладу в підготовці молоді до життя в соціумі, розвитку толерантності, солідарності та взаємопідтримки. Визначено та проаналізовано основні форми виховної роботи та форми організації дозвілля учнів ліцею. Показано мету й охарактеризовано роботу молодіжних наукових товариств. Висвітлено організаційну і методичну діяльність засновника Кременецького ліцею Тадеуша Чацького, проаналізований розроблений ним статуту навчального закладу. Охарактеризовано навчальні плани ліцею, кадрове забезпечення, систему заохочення до навчання, організаційну структуру навчальної діяльності ліцеїстів.

Ключові слова: Кременецький ліцей, форми виховної роботи, форми організації дозвілля, Тадеуш Чацький, учнівська молодь.

Винничук О. Т. Формы воспитательной работы с учащейся молодежью в Кременецком лицее (1805–1833 гг.)

Аннотация. Рассмотрены предпосылки создания и процесс становления Кременецкого лицея как важного образовательного центра Волынского региона, а также деятельность лицеистов во время учебы. Отмечена роль Кременецкого лицея в подготовке молодежи к жизни в социуме, развитии толерантности, солидарности и взаимоподдержки. Определены и проанализированы основные формы воспитательной работы и формы организации досуга учеников лицея. Показана цель и охарактеризована деятельность молодежных научных обществ. Освещена организационная и методическая деятельность основателя Кременецкого лицея Тадеуша Чацкого, проанализирован разработанный им

устав. Охарактеризованы учебные планы лицея, кадровое обеспечение, система поощрения обучения, организационная структура учебной деятельности лицеистов.

Ключевые слова: Кременецкий лицей, формы воспитательной работы, формы организации досуга, Тадеуш Чацкий, учащая молодежь.

Vynnychuk O. T Types of Educational Work with Students in Kremenets College (1805–1833)

Annotation. The background of creation and the process of Kremenets College establishing as an important educational center of Volynskyi region, students' activities in the structure of an academic day, types of educational work with students are described. The role of Kremenets College is defined due to the students' training in socialization, tolerance development, solidarity and mutual assistance. The main types of educational work and students' organization of leisure time are estimated and analysed. The aim is taken and student scientific society is characterized. It is estimated and analysed institutional and methodical activities of Kremenets College founder Thadeush Chatskyi. Much attention is given to the analysis of College articles, written by him. Educational college scheme, staffing issues, studying incentive scheme, students' organizational structure of educational activity are defined.

Keywords: Kremenets College, types of educational work, Thadeush Chatskyi, students.

302. Груць Г. М. Роль гуманітарних дисциплін у формуванні духовної культури студентської молоді / Г. М. Груць // Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія / Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника; редкол.: Л. Д. Заграй (голова) [та ін.]. – Івано-Франківськ, 2015. – Вип 20, ч. 1. – С. 68–74.

Анотація. Проаналізовано педагогічні умови, які сприяють формуванню духовної культури студентської молоді. Духовна культура сучасної студентської молоді характеризується змістом і рівнем їх особистісної культури.

Духовне виховання через систему вивчення предметів соціально-гуманітарного циклу, участь у соціально-значущій діяльності (зокрема благодійницькій), визначає ціннісне ставлення до життя, забезпечує стійкий, гармонійний розвиток молоді людини. Особистісно зорієнтовані дисципліни гуманітарного циклу сприяють утвердженню у свідомості студентів почуття відповідальності, обов'язку честі і совісті, інших чеснот, які підвищують рівень духовної культури через засвоєння певних знань і формують людські, професійні, ділові та морально-етичні якості.

Ключові слова: духовність, духовна культура, духовні потреби, духовні цінності, духовні здібності.

Груць Г. М. Роль гуманитарных дисциплин в формировании духовной культуры студенческой молодежи

Аннотация. Проанализированы педагогические условия которые способствуют формированию духовной культуры студенческой молодежи. Духовная культура современной студенческой молодежи характеризуется содержанием и уровнем их личностной культуры.

Духовное воспитание через изучение предметов социально-гуманитарного цикла, участие в социально-значимой деятельности определяет ценностное

отношение к жизни, обеспечивает стойкое гармоничное развитие молодого человека. Личностно ориентированные дисциплины гуманитарного цикла способствуют утверждению в сознании студентов чувства ответственности, чести, достоинства и совести, других качеств, которые повышают уровень духовной культуры посредством усвоения определенных знаний и формируют человеческие, деловые и морально-этические качества.

Ключевые слова: духовность, духовная культура, духовные потребности, духовные ценности, духовные способности.

Hruts G. The article analyses the pedagogical conditions contributing to spiritual self-actualization of students

Annotation. Spiritual culture of modern students is characterized by the content and level of their personal culture. Spiritual education through a system of studying the socio-Humanities, participation in social activities (including charitable), defines value attitude to life, providing a stable, harmonious development of the young person. Personality-oriented disciplines Humanities promote in the minds of the students a sense of responsibility, duty, honor, and conscience and other virtues, which increase the level of spiritual culture through assimilation of certain knowledge and build the human, professional, business and moral qualities.

Keywords: spirituality, spiritual culture, spiritual needs, spiritual values, spiritual abilities.

303. Груць Г. М Формування національної мовної особистості засобами гуманітарних дисциплін / Г. М. Груць // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка / голов. ред. Г. Терещук. – Тернопіль, 2015. – № 2. – С. 141–148.

Анотація. Розглянуто проблему формування мовної особистості засобами гуманітарних дисциплін, проаналізовано думки науковців про роль рідної мови у розвитку духовної культури особистості, охарактеризовано сутність поняття «мовна особистість», з'ясовано, що на сьогодні здійснюється манкуртизація мешканців східних регіонів країни, проаналізовано семантичне наповнення слів «честь», «гідність», «освіта», доведено, що важливим фактором розвитку мовної особистості є формування переконань студентів у тому, що психічне і духовне здоров'я країни залежить від відповідального ставлення до слова як національного коду, наведені приклади ментальної відмінності української та російської мов представлено результати анкетування студентів щодо необхідності формування мовної особистості та захисту рідної мови, зроблено висновки щодо необхідності формування мовної культури студентів.

Ключові слова: духовна культура, манкурт, манкуртизація, мовна особистість, мовні символи, мовна культура.

Груць Г. Формирование национальной языковой личности средствами гуманитарных дисциплин

Аннотация. Рассмотрена проблема формирования языковой личности средствами гуманитарных дисциплин, проанализированы мысли научных деятелей о роли родного языка в развитии духовной культуры личности, охарактеризовано сущность понятия «языковая личность», определено, что сегодня осуществляется духовная манкуртизация жителей восточных регионов

страны, проанализировано семантическое наполнение слов «честь», «достоинство», «образование», доказано, что важнейшим фактором развития языковой личности является формирование убеждений студентов в том, что психическое и духовное здоровье страны зависит от ответственного отношения к слову как национальному коду, приведены примеры ментального различия украинского и русского языков, представлены результаты анкетирования студентов относительно необходимости формирования языковой личности и защиты родного языка.

Ключевые слова: духовная культура, языковая культура, языковая личность, манкурт, манкуртизация, языковые символы.

Hruts G. The Development of National Linguistic Personality through Humanities

Annotation. The article analyses the problem of linguistic personality development by means of Humanities, as well as scientists' view on the role of the language in the development of personality's spiritual culture. It is found that residents of eastern regions of the country are being 'mankurtised'. The author elaborates on the semantic meaning of the words 'honour', 'dignity', 'education' and presents the results of student survey regarding the necessity of developing linguistic personality.

Keywords: spiritual culture, mankurt, mankurtism, linguistic personality, language symbols.

304. Кодлюк Я. П. Вчити вчитися / Я. П. Кодлюк // Український педагогічний журнал. – 2015. – № 3. – С. 220–223.

Анотація. Стаття присвячена аналізу посібника О. Я. Савченко «Уміння вчитися – ключова компетентність молодшого школяра» (К., 2014). Книга охоплює три розділи: теоретичні засади досліджуваної проблеми, аналіз педагогічного досвіду, формування вміння вчитися як ключової компетентності молодших школярів. Детально проаналізовано зміст кожного із розділів.

Ключові слова: компетентнісний підхід в початковій освіті, компетентність, ключові компетентності, уміння вчитися, молодший школяр, суб'єктність школяра в навчанні.

Кодлюк Я. П. Учить учиться

Аннотация. Статья посвящена анализу пособия О. Я. Савченко «Умение учиться – ключевая компетентность младшего школьника» (К., 2014). Книга охватывает три раздела: теоретические основы исследуемой проблемы, анализ педагогического опыта, формирование умения учиться как ключевой компетентности младших школьников. Подробно проанализировано содержание каждого из разделов.

Ключевые слова: компетентностный подход в начальном образовании, компетентность, ключевые компетентности, умение учиться, младший школьник, субъектность школьника в обучении.

Kodliuk Y. P. Teach to study

Annotation. This article deals with O. Ya. Savchenko manual «Ability to learn as a key competence of primary school child» (К., 2014). The book covers three sections: theoretical foundations of the research problem, the analysis of pedagogical experience, the formation of ability to learn as a key competence of primary school child. Content of each section is analyzed in detail.

Keywords: competence approach in primary education, competence, key competence, ability to learn, a primary school child, subjectivity of a school child in learning.

305. Кодлюк Я. П. Методика аналізу технологічності підручника для початкової школи / Я. П. Кодлюк // Педагогічний альманах : збірник наукових праць / редкол.: В. В. Кузьменко (голова) [та ін.]. – Херсон, 2015. – Вип. 25. – С. 49–55.

Анотація. У статті обґрунтовано структурні компоненти технологічності підручника для початкової школи та визначено критерії аналізу цієї характеристики навчальної книги: підручник як стратегічна і тактична модель процесу навчання – цільова і змістова спрямованість підручника, відображення засобами підручника системи методів, прийомів і форм організації навчання; підручник як самовчитель – побудова підручника з урахуванням основних етапів процесу навчання, мотиваційний, змістовий і процесуальний компоненти підручника як самовчителя; функціональність навчальної книги – інформаційна, розвивальна, виховна і мотиваційна функції; узгодженість підручника з певними технологіями навчання; технічність навчальної книги.

Ключові слова: молодший школяр, підручник для початкової школи, технологічність підручника, структурні компоненти технологічності підручника для початкової школи, критерії аналізу технологічності.

Кодлюк Я. Методика анализа технологичности учебника для начальной школ

Аннотация. В статье обоснованы структурные компоненты технологичности учебника для начальной школы и определены критерии анализа этой характеристики учебной книги: учебник как стратегическая и тактическая модель процесса обучения – целевая и содержательная направленность учебника, система методов, приемов и форм организации обучения; учебник как самоучитель – построение учебника с учетом основных этапов процесса обучения, мотивационный, содержательный и процессуальный компоненты учебника как самоучителя; функциональность учебной книги – информационная, развивающая, воспитательная и мотивационная функции; согласованность учебника с определенными технологиями обучения; техничность учебной книги.

Ключевые слова: младший школьник, учебник для начальной школы, технологичность учебника, структурные компоненты технологичности учебника для начальной школы, критерии анализа технологичности.

Kodliuk Y. P. Methods of analyses of primary school textbook technological side

Annotation. The article deals with the concept of «technological side of a textbook for junior pupils», that is specified, based on analyzed scientific literature. Methods of analyses of primary school textbook technological side are developed. Scientific rationale for structural components of junior pupils' technological side of a textbook is established in the research. The criteria for analysis of the characteristics of a textbook for primary school are defined, such as a textbook as strategic and tactical model of studying process, including a textbook's orientation on aim, orientation on content, as well as display of methods of studying by means of a textbook, forms of studying presented in the textbook; a textbook as a tutor – a textbook construction with

the main stages of studying process, motivational component of a textbook as a tutor, semantic component of a textbook as a tutor, procedural component of a textbook as a tutor; textbook functionality, including informational, developmental, educational and motivational functions; textbook consistency including certain studying technologies, such as technologies of educational cooperation, differential training technology, educational project activities technology, educational gaming technology and nature teaching technologies; technical side of a textbook, such as a clear structure, colour and bolding of key words, sufficient number of illustrations, some repetitions of main ideas in the text, reference to disciplinary and interdisciplinary communication, the same format for all books of the same class, soft cover with polyester coating, strong base and clear font is analyzed in the article.

Keywords: a primary school pupil, a primary school textbook, technological structure of a school textbook, structural components of a primary school textbook technological side, criteria for analyses of technological side.

306. Кодлюк Я. П. Невичерпне джерело наукових ідей і методичних знахідок / Я. П. Кодлюк // Початкова школа. – 2015. – № 11. – С. 20–21.

Анотація. Стаття присвячена 60-річчю лабораторії початкової освіти Інституту педагогіки НАПН України. Окреслено основні напрацювання співробітників лабораторії в галузі початкової освіти у 80-х роках ХХ століття, у 90-х роках та на початку ХХІ століття (посилення процесуальних аспектів навчання, формування пізнавальної самостійності молодших школярів, компетентнісний підхід в початковій освіті).

Ключові слова: лабораторія початкової освіти, молодші школярі, підручники для початкової школи, реформування змісту початкової освіти, компетентнісний підхід в початковій освіті.

Кодлюк Я. П. Неисчерпаемый источник научных идей и методических находок

Аннотация. Статья посвящена 60-летию лаборатории начального образования Института педагогики НАПН Украины. Определены основные наработки сотрудников лаборатории в области начального образования в 80-х годах ХХ века, в 90-х годах и в начале ХХІ века (усиление процессуальных аспектов обучения, формирование познавательной самостоятельности младших школьников, компетентностный подход в начальном образовании).

Ключевые слова: лаборатория начального образования, младшие школьники, учебники для начальной школы, реформирование содержания начального образования, компетентностный подход в начальном образовании.

Kodliuk Y. P. Inexhaustible source of scientific ideas and methodological findings.

Annotation. The article is devoted to the 60th anniversary of the Laboratory of Primary Education of the Institute of Pedagogy of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine. Main scientific investigations of the laboratory staff in primary education sector in the 80-ies of XX century, in the 90s and at the beginning of the XXI century (strengthening the procedural aspects of the training, the formation of informative independence of primary school children, competence approach in primary education) are analyzed.

Keywords: the Laboratory of Primary Education, primary school children, primary school textbooks, reforming the content of primary education, competence approach in primary education.

307. Кодлюк Я. П. Технологія аналізу підручника для початкової школи / Я. П. Кодлюк // Початкова школа. – 2015. – № 2. – С. 8–10.

Анотація. У статті репрезентовано комплексний підхід до аналізу підручників, адресованих молодшим школярам, який варто здійснюватися за такими напрямками: структура підручника; його функції; поліграфічне оформлення; підручник у системі навчально-методичного комплексу.

Ключові слова: молодші школярі, підручник для початкової школи, структура підручника, функції підручника, аналіз підручників для початкової школи.

Кодлюк Я. Технология анализа учебника для начальной школы

Аннотация. В статье представлен комплексный подход к анализу учебников, адресованных младшим школьникам, который следует осуществлять по таким направлениям: структура учебника; его функции; полиграфическое оформление; учебник в системе учебно-методического комплекса.

Ключевые слова: младшие школьники, учебник для начальной школы, структура учебника, функции учебника, анализ учебников для начальной школы.

Kodliuk Y. Technology of primary school textbook analysis

Annotation. The article deals with comprehensive approach to analysis of textbooks for primary school children that should be put into practice in the following areas: textbook structure; its functions; print design; the textbook in educational and methodical complex.

Keywords: primary school children, a textbook for primary school, a textbook structure, functions of textbooks, analysis of textbooks for primary schools.

308. Кравець В. П. Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка: історія і сучасність / В. П. Кравець // Україна–Європа–Світ = Ukraine–Europe–World : міжнародний збірник наукових праць / редкол.: Ю. М. Алексєєв, Л. М. Алексієвець, М. М. Алексієвець [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 15. – С. 15–20. – (Історія, міжнародні відносини).

Анотація. У статті аналізуються основні віхи становлення і розвитку Тернопільського національного педагогічного університету та окреслюються перспективи розвитку на сучасному етапі.

Ключові слова: ТНПУ ім. В. Гнатюка, університет, Закон України «Про вищу освіту», місія університету.

Кравець В. Тернопольский национальный педагогический университет имени Владимира Гнатюка: история и современность

Аннотация. В статье анализируются основные вехи становления и развития Тернопольского национального педагогического университета и определены перспективы развития на современном этапе.

Ключевые слова: ТНПУ им. В. Гнатюка, университет, Закон Украины «О высшем образовании», миссия университета.

Kravets V. Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University: History And Modernity

Annotation. In the article basic landmarks of becoming and development of the Ternopil national pedagogical university are analysed and the prospects of development are outlined on the modern stage.

Keywords: V. Hnatiuk TNPU, university, the Law of Ukraine «On Higher Education», mission of university.

309. Мешко Г. М. Аналіз детермінант професійного здоров'я вчителя в контексті завдань педагогіки здоров'я / Г. М. Мешко // Педагогічний альманах: збірник наукових праць / редкол.: В. В. Кузьменко (голова) [та ін.]. – Херсон, 2015. – Вип. 25. – С. 106–112.

Анотація. Проаналізовано стан дослідженості у науковій літературі проблеми детермінант професійного здоров'я вчителя. На основі вивчення великого масиву джерел з педагогіки, психології, психоенергетики, психосоматики, ортобіотики, психології праці, психології і педагогіки здоров'я, а також результатів проведеного емпіричного дослідження виявлено та розглянуто фактори й умови, що впливають на професійне здоров'я педагога. Виокремлено групи факторів професійного здоров'я вчителя сучасної школи: індивідуально-психологічні, особистісні, емоційні, соціально-психологічні, організаційно-педагогічні.

Ключові слова: професійне здоров'я, вчитель, фактори й умови професійного здоров'я, детермінанти професійного здоров'я.

Мешко Г. М. Анализ детерминант профессионального здоровья учителя в контексте задач педагогики здоровья

Аннотация. В статье проанализировано состояние изученности в научной литературе проблемы детерминант профессионального здоровья учителя. На основе изучения большого массива источников из педагогики, психологии, психоэнергетики, психосоматики, ортобиотики, психологии труда, психологии и педагогики здоровья, а также результатов проведенного эмпирического исследования выявлены и рассмотрены факторы и условия, которые влияют на профессиональное здоровье педагога. Выделены группы факторов профессионального здоровья учителя современной школы: личностно-психологические, личностные, эмоциональные, социально-психологические, организационно-педагогические.

Ключевые слова: профессиональное здоровье, учитель, факторы и условия профессионального здоровья, детерминанты профессионального здоровья.

Meshko G. M. Analysis of teacher professional health determinants in the context of health pedagogy tasks

Annotation. The state of examination of teacher professional health determinants in the scientific literature has been analyzed in the article. On the basis of studying the large range of sources in pedagogy, psychology, energy psychology, psychosomatic, orthobiotic, labour psychology, health pedagogy and psychology and the results of empirical research the factors and conditions which influence on teacher professional health have been revealed and analyzed. There have been determined the groups of modern school teacher professional health factors: individual and psychology (life way, genetic factors, age, sex, marital status, education, professional

experience, meeting basic needs); personal (personal dispositions, level of aspiration, neuroticism, anxiety, character peculiarities, thinking, self-estimate and self-esteem level, social interaction skills with people, sense settings, values, personality orientation, lifestyle, professionalism level, spiritual and creative potential, formation of productive activity and communication style); emotional (emotional sphere state, psycho-emotional experience); social and psychological (circle of communication, psychological climate among teachers, social support level); organizational and pedagogical (teacher workload, working conditions, work and rest regime, working day duration, availability of health preserving educational space in educational establishment). Comprehensive analysis of professional health determinants will be the basis for determining the directions of preventive and psycho-correctional work with future specialists.

Keywords: professional health, teacher, factors and conditions of professional health, professional health determinants.

310. Мешко Г. М. Збереження і зміцнення професійного здоров'я вчителя: ретроспективний аналіз // Г. М. Мешко, О. І. Мешко // Педагогічний альманах: збірник наукових праць / редкол.: В. В. Кузьменко (голова) [та ін.]. – Херсон, 2015. – Вип. 28. – С. 82–90.

Анотація. У статті проаналізовано стан розробленості та особливості дослідження проблеми збереження і зміцнення професійного здоров'я вчителя в історії наукової думки і практики. Представлено погляди вчених, котрі на початку ХХ століття досліджували питання оптимізації організації праці, підвищення працездатності, подолання професійної втоми. Описано досвід дидастологічної освіти в Росії, зокрема Комісії з вивчення праці вчителя, щодо дослідження умов і механізмів виникнення професійної дезадаптації, професійних деформацій. Схарактеризовано погляди С. Русової, А. Макаренка, В. Сухомлинського на причини погіршення здоров'я вчителя, засоби зняття емоційного напруження, покращення психологічного благополуччя. Проаналізовано дисертаційні роботи та спеціальну літературу за період від середини ХХ до початку ХХІ століття з проблем психології і педагогіки здоров'я, збереження і зміцнення здоров'я вчителя.

Ключові слова: професійне здоров'я вчителя, збереження і зміцнення здоров'я, ретроспективний аналіз, психологія здоров'я, педагогіка здоров'я.

Сохранение и укрепление профессионального здоровья учителя: ретроспективный анализ

Аннотація. В статье проанализированы состояние разработанности и особенности исследования проблемы сохранения и укрепления профессионального здоровья учителя в истории научной мысли и практики. Представлены взгляды ученых, которые в начале ХХ века исследовали вопросы оптимизации организации работы, повышения трудоспособности, преодоления профессиональной усталости. Описан опыт дидастологического образования в России, в частности Комиссии по изучению работы учителя, относительно исследования условий и механизмов возникновения профессиональной дезадаптации, профессиональных деформаций. Охарактеризованы взгляды С. Русовой, А. Макаренко, В. Сухомлинского на причины ухудшения здоровья учителя, средства снятия эмоционального напряжения, улучшения психологического благополучия. Проанализированы диссертационные работы и

спеціальна література за період від середини ХХ до початку ХХІ століття про проблеми психології та педагогіки здоров'я, збереження та зміцнення здоров'я вчителя.

Ключові слова: професійне здоров'я вчителя, збереження та зміцнення здоров'я, ретроспективний аналіз, психологія здоров'я, педагогіка здоров'я.

Meshko G. M., Meshko O. I. Maintaining and strengthening of the teacher's occupational health: a retrospective analysis

Annotation. The article is devoted to the retrospective analysis of the problem of the teacher's occupational health maintaining and strengthening. On the basis of the study of the psychological and pedagogical massive of sources the state of the development of the problem and the peculiarities of the research of the determined problem in history of the scientific thought and practice are defined. New views of the scientists from the USA (F. Taylor, L. Gilbret, F. Gilbret) and Russia (V. Behterev, O. Gastev), who studied the problems of the optimization of the efficiency, manufacturing safety, improvement of the efficiency, overcoming of the professional weariness are presented. The experience of the pedagogical education in Russia and the Committee of the study of the teacher labour in particular, (V. Kashkadamov, T. Markaryan, M. Rybnikov, M. Rubinshtein, A. Shafraniva and others) the study of the conditions and mechanisms of the professional disadaptation appearance, professional deformations, determination of the professional difficulties, their influence on the teacher's state of health are described. The positions of the scientists-analyticians in the researched problem are shown. The crucial attention is devoted to the analysis of the S. Russova, A. Makarenko, V. Sukhomlinsky views of the questions of study of the reasons of the teacher's health deterioration, the ways and means of the emotional stress removal, improvement of his psychological wellbeing. The thesis and special literature for the period from the middle of the XX century till the beginning of the XXI century on the problem of psychology and pedagogy of health, maintaining and strengthening of the teacher's health, forming of the valeological consciousness, valeological culture of the teacher, preparation of the future teachers to the health creating activity are analyzed. The circle of problems that need the study and research of the concrete practical ways of maintaining and strengthening of the teacher's health problem solving is determined.

Keywords: teacher's occupational health, maintaining and strengthening of health, retrospective analysis, psychology of health, pedagogy of health.

311. Мешко Г. М. В. Сухомлинський про емоційне благополуччя учнів у школі / Г. М. Мешко, О. І. Мешко // Педагогічний альманах : збірник наукових праць / редкол.: В. В. Кузьменко (голова) [та ін.]. – Херсон, 2015. – Вип. 26. – С. 36–41.

Анотація. У статті проаналізовано позиції вітчизняних і зарубіжних науковців щодо сутнісно-змістових параметрів емоційного благополуччя та факторів, що його визначають. Висвітлено погляди В. Сухомлинського на емоційне благополуччя дитини як умову її успішного навчання і виховання, викладено думки вченого про роль ситуації успіху в досягненні емоційного комфорту (особливо у початковій школі); залежність успіху учня від успіху вчителя; роль емоційної культури педагога в забезпеченні емоційного благополуччя школярів, формуванні їх емоційної культури; вплив методів

виховання, педагогічної оцінки на емоційне здоров'я учнів; зв'язок емоційного благополуччя дитини і стану його фізичного здоров'я. На основі аналізу творчої спадщини В. Сухомлинського виокремлено й узагальнено чинники, що впливають на емоційне благополуччя учнів.

Ключові слова: емоційне здоров'я, емоційне благополуччя, емоційний комфорт, учні, чинники емоційного неблагополуччя учнів, психологічно безпечне освітнє середовище.

Мешко Г. М., Мешко О. І. В. Сухомлинский об эмоциональном благополучии учащихся в школе

Аннотация. В статье проанализированы позиции отечественных и зарубежных учёных относительно сущностно-содержательных параметров эмоционального благополучия и определяющих его факторов. Освещены взгляды В. Сухомлинского на эмоциональное благополучие ребёнка как условие его успешного обучения и воспитания, изложены мысли учёного о роли ситуации успеха в достижении эмоционального комфорта (особенно в начальной школе); зависимости успеха ученика от успеха учителя; роли эмоциональной культуры педагога в обеспечении эмоционального благополучия учеников, формировании их эмоциональной культуры; влиянии методов воспитания, педагогической оценки на эмоциональное здоровье учеников; связи эмоционального благополучия ребенка и состояния его физического здоровья. На основании анализа творческого наследия В. Сухомлинского выделены и обобщены факторы, влияющие на эмоциональное благополучие учеников.

Ключевые слова: эмоциональное здоровье, эмоциональное благополучие, эмоциональный комфорт, ученики, факторы эмоционального неблагополучия учеников, психологически безопасная образовательная среда.

Meshko G. M., Meshko O. I. V. Sukhomlynsky about emotional well-being of pupils at school

Annotation. The article deals with the analysis of positions of national and foreign scientists concerning the essence and content characteristics of emotional well-being and factors it is defined by. The article enlightens V. Sukhomlynsky views at child's emotional well-being as a condition of its successful study and upbringing, scientist's points of view about the role of situation of success in reaching emotional comfort (especially at primary school) are stated; dependence of pupil's success on teacher's success; role of teacher's emotional culture in providing pupils with emotional well-being, forming their emotional culture; an influence of educational methods, pedagogical assessment on pupils' emotional health; connection of child's emotional well-being with its physical health. On the basis of analysis of V. Sukhomlynsky originative heritage the following factors which influence on pupils emotional well-being are defined and generalized: overwork, exhaustion of pupils; insufficient mastery of teacher who «cannot connect heartiness with wisdom», his/her exacerbation and malevolence; absence of culture in feelings upbringing; teacher's «inward poverty», impoverishment of inward school life; supremacy of violence at school; child's constant feeling of failure; absence of favorable atmosphere in school collective where there are no clever kindness and good will; absence, incorrectness of proper family upbringing; low level of teacher's emotional health. The actuality of the ideas of prominent scientist and talented practical teacher in the context of creation of psychologically safe educational environment at school are shown.

Keywords: emotional health, emotional well-being, emotional comfort, pupils, factors of pupils' emotional unhappiness, psychologically safe educational environment.

312. Мешко Г. М. Формування психотерапевтичної позиції майбутнього вчителя як основи реалізації валеологічних технологій педагогічної взаємодії / Г. М. Мешко, О. І. Мешко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота / голов. ред. І. В. Козубовська. – Ужгород, 2015. – Вип. 37. – С. 113–116.

Анотація. У статті проаналізовано сутність психотерапевтичної позиції вчителя в контексті завдань педагогіки здоров'я, виявлено можливості та описано досвід її формування у майбутніх учителів у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін. Представлено роль, місце і змістове наповнення курсів «Вступ до педагогічної професії», «Педагогіка», «Психологія», «Професійне здоров'я педагога» і спеціально розробленого психолого-педагогічного тренінгу в аспекті формування психотерапевтичної позиції майбутніх учителів.

Ключові слова: майбутні вчителі, психотерапевтична позиція, психолого-педагогічні дисципліни, валеологічні технології, педагогічна взаємодія.

Мешко Г. М., Мешко О. І. Формирование психотерапевтической позиции будущего учителя как основы реализации валеологических технологий педагогического взаимодействия

Аннотация. В статье проанализирована сущность психотерапевтической позиции учителя в контексте задач педагогики здоровья, выявлены возможности и описан опыт ее формирования в будущих учителей в процессе изучения дисциплин психолого-педагогического цикла. Представлены роль, место и содержательное наполнение курсов «Введение в педагогическую профессию», «Педагогика», «Психология», «Профессиональное здоровье педагога» и специально разработанного психолого-педагогического тренинга в аспекте формирования психотерапевтической позиции будущих учителей.

Ключевые слова: будущие учителя, психотерапевтическая позиция, психолого-педагогические дисциплины, валеологические технологии, педагогическое взаимодействие.

Meshko G. M., Meshko O. I. Developing Psychotherapeutic Position of Future Teacher as a Basis of Realizing Valeological Technologies of Pedagogical Interaction

Annotation. In the article there has been analyzed the essence of teacher psychotherapeutic position in the context of health pedagogy tasks. There have been revealed the opportunities and described the experience of its developing in the process of studying psychological and pedagogical disciplines. There have been adduced the results of empirical research on revealing causes of pupils' emotional ill-being at contemporary school. There have been presented the role, position and content of the courses «Introduction to Teaching Profession», «Pedagogy», «Psychology», «Teacher Professional Health» in terms of developing the psychotherapeutic position of future teacher. There have been described the experience of implementing psychological and pedagogical training as a complex means of harmonizing future specialist personality. This means is based on active social and psychological learning and directed towards students' personal growth. There have

been characterized the content aspects and some methods of suggested psychological and pedagogical training which contribute to overcoming and eliminating the neurotic components of inner world, increasing authenticity, coordinating the integral abilities of future teacher personality. There have been determined the perspectives of following scientific researches on developing future teachers' ability to create safe and psychological learning environment at school.

Keywords: future teachers, psychotherapeutic position, psychological and pedagogical disciplines, valeological technologies, pedagogical interaction.

313. Нестайко І. М. Особливості державної освітньої політики в Україні і Польщі / І. М. Нестайко // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи : зб. наук. пр. Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / (редкол.: Побірченко Н. С. (голов. ред.). – Умань, 2015. – Вип. 52. – С. 96–102.

Анотація. У статті з'ясовано сутність змісту понять «державна політика в галузі освіти», «державна освітня політика». Визначено основні завдання освітньої політики на сучасному етапі, етапи формування державної політики в галузі освіти та шляхи вдосконалення державної освітньої політики. Проаналізовано основні напрями та особливості здійснення освітньої політики на різних етапах.

Ключові слова: державна освітня політика, освітня політика, освіта, зміст освіти, система освіти.

Нестайко И. Н. Особенности государственной образовательной политики в Украине и Польше

Аннотация. В статье выяснено сущность содержания понятий «государственная политика в области образования», «государственная образовательная политика». Определены основные задачи образовательной политики на современном этапе, этапы формирования государственной политики в области образования и пути совершенствования государственной образовательной политики. Проанализированы основные направления и особенности осуществления образовательной политики на разных этапах.

Ключевые слова: государственная образовательная политика, образовательная политика, образование, содержание образования, система образования.

Nestayko I. M. Features of the national education policy in Ukraine and Poland
Annotation. The article revealed the essence of the content of the concepts of «state policy in education», «state education policy.» The main task of education policy at the present stage, the stages of formation of state policy in education and ways to improve the national education policy. The basic directions and specifics of education policy at different stages.

Keywords: state educational policy, educational policy, education content, education system.

314. Сеньовська Н. Л. Формування професійної саморегуляції вчителя у процесі проходження студентами педагогічної практики / Н. Л. Сеньовська // Науковий вісник Східноєвропейського національного

університету імені Лесі Українки. Серія: Педагогічні науки / голов. ред. І. Я. Коцан.– Луцьк, 2015. – № 1 (302). – С. 115–120.

Анотація. У статті характеризується формування професійної саморегуляції вчителя (ПСРВ) у процесі проходження студентами педагогічної практики. Визначається місце практики в системі технології підготовки майбутніх учителів до ПСРВ, аналізується досвід майбутніх педагогів у контексті формування особистісних якостей, що її визначають.

Ключові слова: професійна саморегуляція вчителя, технологія підготовки майбутніх педагогів до професійної саморегуляції, етапи та принципи підготовки, особистісні властивості, що визначають ПСРВ.

Сеньовская Н. Л. Формирование профессиональной саморегуляции учителя в процессе прохождения студентами педагогической практики

Аннотация. В статье характеризуется формирование профессиональной саморегуляции учителя (ПСРВ) в процессе прохождения студентами педагогической практики. Профессиональная саморегуляция определяется как интегративная личностная профессиональная характеристика педагога, которая предусматривает осознание им своих действий, чувств, мотивов, своего положения и целесообразное видоизменение собственной деятельности в соответствии с требованиями ситуации. Описывается технология подготовки будущих учителей к ПСРУ (пропедевтический, моделирующий, и коррекционный этапы; общедидактические и специфические принципы; содержание, отображенное в курсах «Вступление к учительской профессии», «Педагогика», «Основы педагогического мастерства») и место педагогической практики в этой системе. Формулируются задания для студентов-практикантов, направленные на усовершенствование приобретенных умений профессиональной саморегуляции и развитие личностных черт, которые ее определяют. Анализируется опыт будущих педагогов в отмеченном контексте (обобщаются результаты анкетирования).

Ключевые слова: профессиональная саморегуляция учителя, технология подготовки будущих педагогов к профессиональной саморегуляции, этапы и принципы подготовки, личностные свойства, определяющие ПСРУ.

Seniovskа N. L. Forming of professional self-regulation of teacher is in the process of passing of pedagogical practice students

Annotation. In the article, forming of professional self-regulation of teacher is characterized in the process of passing of pedagogical practice students. Professional self-regulation is determined as personality professional description of teacher, that envisages realization to them of the actions, feelings, reasons, the position and expedient modification of own activity in accordance with the requirements of situation. Technology of preparation of future teachers to professional self-regulation (preparatory, designing and correction stages didactics and specific principles) and place of pedagogical practice in this system are described. The tasks for students-practice, sent to the improvement of the acquired abilities of professional self-regulation, forming and development of personality lines that determine her, are formulated. Experience of future teachers is analyzed in the marked context (the results of questionnaire are summarized).

Keywords: professional self-regulation of teacher, technology of preparation of future teachers to professional self-regulation, stages and principles of preparation, personality lines that determine professional self-regulation of teacher.

315. Удич З. І. Соціально-педагогічний супровід батьків дітей із особливими потребами в системі загальної середньої освіти / З. І. Удич // Естетика і етика педагогічної дії: збірник наукових праць / голов. ред. Степаненко М. І. – Київ; Полтава, 2015. – Вип. 11. – С. 165–180.

Анотація. У статті акцентовано увагу на інклюзивній освіті як одному із пріоритетних напрямків розвитку освітньої галузі, що задекларовано у законодавстві України; розроблено модель супроводу батьків учня з особливими потребами в умовах інклюзивної освіти, для ефективності реалізації якої необхідно створити певні умови, що представлені в моделі; визначено мету та завдання соціально-педагогічного супроводу батьків учня з особливими потребами; розглядаються основні складові запропонованої моделі: напрями, етапи, групи методів супроводу; охарактеризовано типи сприйняття батьками порушення у дитини; визначено стилі виховання та спілкування у сім'ях з дітьми із особливими потребами; з'ясовано тактики роботи з батьками і очікувані результати їх соціально-педагогічного супроводу; окреслені проблеми і перспективи подальшого дослідження.

Ключові слова: інклюзивна освіта, учні з особливими потребами, соціально-педагогічний супровід, педагогічна компетентність, типи сприйняття батькам порушень у розвитку дитини, стилі сімейного виховання, методи супроводу, етапи залучення і співпраці школи з батьками.

Удич З. И. Социально-педагогическая поддержка родителей детей с особыми потребностями в системе общего среднего образования

Аннотация. В статье акцентировано внимание на инклюзивном образовании как одном из приоритетных направлений развития образования Украины, что задекларировано в законодательстве Украины; разработана модель сопровождения родителей ученика с особыми потребностями в условиях инклюзивного образования, для эффективности реализации которой необходимо создать определенные условия, представленные в модели; определены цели и задачи социально-педагогического сопровождения родителей ученика с особыми потребностями; рассматриваются основные составляющие разработанной модели: направления, этапы, группы методов сопровождения; охарактеризованы типы восприятия родителями нарушения у ребенка; определено стили воспитания и общения в семьях с детьми с особыми потребностями; выяснено тактики работы с родителями и ожидаемые результаты их социально-педагогического сопровождения; очерченные проблемы и перспективы дальнейшего исследования.

Ключевые слова: инклюзивное образование, ученики с особыми потребностями, социально-педагогическое сопровождение, педагогическая компетентность, типы восприятия родителями нарушений в развитии ребенка, стили семейного воспитания, методы сопровождения, этапы привлечения и сотрудничества школы с родителями.

Udych Z. Social and educational support parents of children with special needs in the general secondary education

---

Annotation. Ukraine is experiencing the reformation of education meaning equal opportunities for student development regardless what their status is. More specifically, inclusive classes are to be opened on the basis of secondary schools to cater for special need students – those having congenital or acquired defects of psychophysical development. Thus, the article focuses on inclusive education as one of priority trends of education development as enshrined in the Ukrainian legislation; defines one of conditions required to introduce inclusive education: the students with special needs have to be accompanied by their parents. With this in mind, a model is developed that calls for certain conditions for its effective implementation. The conditions are also described in this model. In addition, the purpose and tasks of social and pedagogical accompaniment of students with special needs by their parents are determined; the key components of the model are studied: trends (motivational, correctional, informational, psychological, preventive, design (adaptive) as well as stages (preparatory, contact, diagnostic, modeling, activity, and reflexive), accompaniment principles (purposefulness, family priority, individual approach, concordance of actions, flexibility, transparency, confidentiality, availability, complexity, continuity, partnership, and variety), and methods for such accompaniment are suggested (social, psychological, and pedagogical). Since the major role in parent interaction is played by objective diagnostics of the student's family development status, the article also dwells on the family's welfare, types of parental perception of the child's physical or mental disability, dominant styles of their child's upbringing and communication in the families where children with special needs are raised. Finally, the strategies of working with parents and anticipated results of their social and pedagogical accompaniment are discussed, and the problems and prospects of further research are outlined.

Keywords: inclusive education, students with special needs, social and pedagogical guidance, pedagogical competence, parental perception of the child's development disabilities, styles of upbringing, methods of accompaniment, stages of involvement and parent-school interaction.

Кафедра педагогіки і методики початкової та дошкільної освіти

316. Бойко М. М. Система внутрішнього забезпечення / М. М. Бойко // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» / голов. ред. В. П. Коцур ; редкол.: В. Г. Кремень, О. Я. Савченко, І. П. Маноха [та ін.]. – Київ, 2015. – Доаток 1 до вип. 36, т. 2 (62) : Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору. – С. 46–59.

Анотація. Актуалізовано проблему якості вищої освіти, зорієнтовану на Європейські стандарти. Охарактеризовано систему внутрішнього забезпечення якості освіти, її складники. Обґрунтовано педагогічні умови її ефективного функціонування в педагогічному університеті. Проаналізовано рівні управління в системі внутрішнього забезпечення якості освіти: інституційний, виробничий та суб'єктний. Описано основні завдання та підсистеми внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності. Оскільки функціонування системи забезпечення якості освітньої діяльності у виші координує Центр якості освітніх послуг, окреслено його мету та напрямки діяльності. Визначено шляхи інтеграції навчальної і наукової діяльності, спрямованої на забезпечення якості фахової підготовки здобувачів вищої освіти педагогічного університету. Контроль за організацією, забезпеченням, реалізацією змісту та результативністю освітнього процесу у виші здійснюється на основі вимог Стандартів вищої освіти.

Ключові слова: якість освіти, система забезпечення якості освіти, освітня діяльність, контроль, стандарти освіти.

Бойко М. Н. Система внутреннего обеспечения качества образования в педагогическом университете

Аннотация. Система внутреннего обеспечения качества образования в педагогическом университете. В статье актуализировано проблему качества высшего образования, ориентированную на Европейские стандарты. Охарактеризованы систему внутреннего качества образования, его составляющие. Обоснованы педагогические условия ее эффективного функционирования в педагогическом университете. Проанализированы уровни управления в системе внутреннего обеспечения качества образования: институциональный, производственный и субъектный. Описаны основные задачи и подсистемы внутреннего обеспечения качества образовательной деятельности. Поскольку функционирование системы обеспечения качества образовательной деятельности в вузе координирует Центр качества образовательных услуг, определены его цели и направления деятельности. Определены пути интеграции учебной и научной деятельности, направленной на обеспечение качества профессиональной подготовки соискателей высшего образования педагогического университета. Контроль за организацией, обеспечением, реализацией содержания и результативности образовательного процесса в вузе осуществляется на основе требований Стандартов высшего образования.

Ключевые слова: качество образования, система обеспечения качества образования, образовательная деятельность, контроль, стандарты образования.

Bojko M. The System of Internal Quality Assurance of Education in Pedagogical University

Annotation. The article deals with the issue of quality of higher education with a focus on European standards. The system of internal quality assurance and its components has been characterized. Pedagogical conditions of the effective functioning of this system have been identified. The levels of management in the system of internal quality assurance, – institutional, industrial and subjective – have been analyzed. The basic tasks and subsystems of internal quality assurance of educational activities have been identified. Because the system of quality assurance of educational activities at the university center is coordinated by educational services, the article outlines its purpose and activities. The ways of integration of educational and scientific activities aimed at ensuring the quality of professional training of candidates in Higher Educational Pedagogical University have been studied. Control of the organization, exercise content and productivity of the educational process at the university is based on the requirements of the standards of higher education.

Keywords: quality of education, quality assurance system, educational activities, control, standards of education.

317. Жаркова І. І. Формування предметної природознавчої компетентності молодших школярів шляхом використання проектної технології / І. І. Жаркова // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка / голов. ред. Г. Терещук. – Тернопіль, 2015. – № 1. – С. 43–49.

Анотація. Висвітлено проблему формування предметної природознавчої компетентності учнів початкової школи – особистісного утворення, що характеризує здатність учня вирішувати доступні соціально й особистісно значущі практичні та пізнавальні проблемні завдання, пов'язані з реальними об'єктами природи в сфері відносин «людина – природа». Розглянуто сутність проектної технології, поетапність планування змісту та ходу навчального проекту. Проаналізовано особливості використання вказаної технології в процесі формування предметної природознавчої компетентності молодших школярів.

Ключові слова: компетентність, предметна природознавча компетентність, проектна технологія.

Жаркова И. Формирование предметной природоведческой компетентности младших школьников путем использования проектной технологии

Аннотация. Представлена проблема формирования предметной природоведческой компетентности учащихся начальной школы – личностного образования, которое характеризует способность ученика решать доступные социально и личностно значимые практические и познавательные проблемные задания, связанные с реальными объектами природы в сфере отношений «человек – природа». Рассмотрены сущность проектной технологии, поэтапность планирования содержания и хода учебного проекта. Проанализированы особенности использования указанной технологии в процессе формирования предметной естественнонаучной компетентности младших школьников.

Ключевые слова: компетентность, предметная природоведческая компетентность, проектная технология.

Zharkova I. Primary school pupils' subject natural competence formation using design technology

Annotation. The article is devoted to the problem of primary school pupils' subject natural competence formation – personal formation that characterizes the pupil's ability to solve affordable socially and personally meaningful practical educational problem tasks, associated with real objects of nature in the relations' sphere «man – nature». The design technology's essence, training projects' phased planning content and course are studied. The features of this technology usage in the process of primary school pupils' subject natural competency formation are analysed.

Keywords: competence, subject natural competence, design technology.

318. Ковальчук Л. І. Дидактики розвивального навчання в працях Олександра Музиченка / Л. І. Ковальчук // Педагогічний вісник : науково-методичний щоквартальний журнал / Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти ім. Василя Сухомлинського. – Кіровоград, 2015. – № 2/3 (34/35). – С. 9–13.

Анотація. Охарактеризовано систему дидактичних поглядів українського вченого О. Музиченка, які дозволяють характеризувати його як основоположника дидактики розвивального навчання.

319. Ковальчук Л. І. Організації навчального процесу у вітчизняній школі: педологічний аспект (перша третина ХХ століття) / Л. І. Ковальчук // Молодий вчений. – 2015. – № 6. – С. 27–31.

Анотація. Стаття присвячена проблемі організації навчання у вітчизняній школі в першій третині ХХ століття. Проаналізовано основні переваги і недоліки студійної системи, Дальтон–плану, методу проєктів та класно–урочної системи. Акцентовано увагу на ідеях провідних педологів, щодо психологічних особливостей навчання в молодшому шкільному віці та особливостях уроків у відповідності до вікових категорій дітей. Розкрито потенціал уроку як основної форми організації навчання. Обґрунтовано значення особи вчителя та його уміння ефективно організувати навчальний процес.

320. Онишків З. М. Концептуальні засади підготовки майбутніх учителів до роботи в початковій школі сільської місцевості / З. М. Онишків // Молодий вчений. – 2015. – № 8. – С. 122–127.

Анотація. Виділено професійні функції вчителя початкової школи сільської місцевості, розкрито поліфункціональність та багатопредметність його діяльності. Обґрунтовано концептуальні засади підготовки майбутніх учителів до роботи в початковій школі сільської місцевості: підготовка студентів до роботи в початковій школі сільської місцевості здійснюється в структурі професійної педагогічної діяльності; забезпечення індивідуального професійного розвитку студентів; використання вітагенного досвіду майбутніх учителів. Охарактеризовано наукові підходи до розкриття важливих концептуальних положень. Вказано на необхідність їх врахування у процесі професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів до роботи в початковій школі сільської місцевості.

321. Паламарчук Л. М. Діагностика мовленнєвих якостей майбутніх учителів початкових класів як мотиваційний компонент професійної комунікативної підготовки / Л. М. Паламарчук // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : наук. журнал / СумДПУ імені А. С. Макаренка ; голов. ред. А. А. Сбруєва. – Суми, 2015. – № 5 (49). – С. 302–310.

Анотація. Розкрито актуальність одного із сучасних інноваційних напрямів в освіті – технологізації навчально-виховного процесу у вищому навчальному педагогічному закладі, подано результати дослідження основних проблем комунікативної підготовки майбутніх учителів початкових класів. Обґрунтовано доцільність використання діагностики якостей професійного мовлення майбутніх педагогів як засобу контролю і як чинника мотивації студентів відділення «Початкова освіта» до подальшого професійного розвитку та самовдосконалення. Розкрито особливості використання авторської діагностичної програми SpeechAnalyzer у комунікативній підготовці майбутніх учителів, що забезпечило створення позитивної мотивації до формування професійного мовлення.

Ключові слова: майбутні вчителі початкових класів, педагогічна технологія, педагогічна діагностика якостей мовлення, професійна комунікативна підготовка, мотиваційний компонент, педагогічне спілкування.

Паламарчук Л. Н. Диагностика речевых качеств будущих учителей начальных классов как мотивационный компонент профессиональной коммуникативной подготовки

Аннотация. Раскрыта актуальность одного из современных инновационных направлений в образовании – технологизации учебно-воспитательного процесса в высшем учебном педагогическом заведении, поданы результаты исследования основных проблем коммуникативной подготовки будущих учителей начальных классов. Обоснована целесообразность использования диагностики качеств профессиональной речи будущих педагогов как средства контроля и фактора мотивации студентов отделения «Начальное образование» к дальнейшему профессиональному развитию и самоусовершенствованию. Раскрыты особенности использования авторской диагностической программы SpeechAnalyzer в коммуникативной подготовке будущих учителей, обеспечившей создание положительной мотивации в формировании профессиональной речи.

Ключевые слова: будущие учителя начальных классов, педагогическая технология, педагогическая диагностика качеств речи, профессиональная коммуникативная подготовка, мотивационный компонент, педагогическое общение.

Palamarchuk L. M. Diagnostics of the primary school teachers speaking skills as a motivational component of professional communication training

Annotation. The article reveals the problems of one of the present-day innovative trends in education – technologization of educational process in higher educational pedagogical institution that promotes a clear structure formation, systematic training of future teachers, provides the opportunity to predict and successfully achieve the intended result. The author has suggested the results of the research concerning the use of the level of formation of primary school teachers speaking skills diagnostics. It has been

proved that systematic diagnostics as one of the most important components of the technologization process is not only a means of controlling the level of formation of students speaking qualities, but also a kind of their motivation to further professional development and self-improvement.

The objective of this research was to study the role of diagnostics of the level of formation of freshmen speaking qualities in order to form their positive motivation to professional communication behavior. The students involved into the survey study at «Primary schooling» department of the Institute of Pedagogics and Psychology of Volodymyr Hnatiuk Ternopil National Pedagogical University. The main methods of the research were: analysis of linguistic, pedagogical, psychological and teaching works of Ukrainian and foreign authors, teachers' observations, surveys, testing, expert evaluation, self-assessment to determine the level of formation of students speaking skills, method of mathematical statistics – for the research results processing.

The article reveals the features of the author's program SpeechAnalyzer in students communicative training. It includes the design and organization of the process of determination of the levels of formation of future primary school teachers professional speaking qualities. Key research results – it has been proved that it was systematic and objective diagnostics of the level of formation of freshmen, who are students of «Primary schooling» department of the Institute of Pedagogics and Psychology of Volodymyr Hnatiuk Ternopil National Pedagogical University speaking qualities using a computer program SpeechAnalyzer that provided creation of their positive motivation in formation of professional speaking. It has been determined that further research will concern the studying of the possibilities of using the suggested system for diagnostics of speaking qualities during all the years of future primary school teachers professional training.

Keywords: future primary school teachers, educational technology, educational diagnostics of speaking qualities, communication professional training, motivational component, pedagogical communication.

322. Паламарчук Л. М. Особливості педагогічного мовлення вчителів природничо-математичних дисциплін як засобу навчально-мовленнєвої взаємодії з учнями / Л. М. Паламарчук // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота / голов. ред. І. В. Козубовська. – Ужгород, 2015. – Вип. 35. – С. 131–136.

Анотація. З'ясовано сутність поняття «педагогічне мовлення», виділено його види (навчально-педагогічне та психолого-педагогічне), розкрито систему комунікативних інтенцій, що відповідають кожному із видів. Розкрито основні особливості професійного мовлення учителів природничо-математичних дисциплін, визначено його функції і завдання через запропоновану структуру підвидів (наукове, офіційно-ділове та літературно-розмовне мовлення). Доведено, що володіння професійним педагогічним мовленням є однією з умов, які забезпечать ефективність майбутньої навчально-виховної діяльності.

Ключові слова: професійне педагогічне мовлення, природничо-математичні дисципліни, «мова предмета», навчально-педагогічне мовлення, функції педагогічного мовлення, особливості професійного мовлення.

Паламарчук Л. Н. Особенности педагогической речи учителей естественно-математических дисциплин как средства учебно-речевого взаимодействия с учениками

Аннотація. Определена сутність поняття «педагогічна мовлення», виділені її види (навчально-педагогічна та психологічно-педагогічна), розкрито система комунікативних інтенцій, що стосуються до вказаних видів. Виділені особливості професійної мовлення вчителів дисциплін природничо-математичного циклу, визначені її функції та завдання за допомогою структури підвидів (наукова, офіційно-ділова та літературно-розмовна). Доведено, що володіння педагогічною мовленням – одне з умов, що забезпечують ефективність майбутньої професійної діяльності.

Ключові слова: професійна педагогічна мовлення, дисциплін природничо-математичного циклу, «мова предмету», навчально-педагогічна мовлення, функції педагогічної мовлення, особливості педагогічної мовлення.

Palamarchuk L. Peculiarities of pedagogical speaking of natural sciences and mathematics teachers as a means of educational and speaking interaction with students

Annotation. The article proves that the task of the teacher in a modern school is not only determined by rendering to a student the amount of knowledge within the curriculum, but also by the necessity to carry out the development of students' oral speaking and create the ability to communicate in the field of science the course unit belongs to.

The essence of the concept of «pedagogical speaking» has been explicated. It has been highlighted its types (educational and pedagogical, psychological and pedagogical). The system of communicative intentions, corresponding to each type has been revealed. It is shown that educational and pedagogical speaking involves a combination of scientific, official business, literary and conversational styles.

The basic features of natural sciences and mathematics teachers' professional speaking have been revealed and the main functions and tasks of their educational and pedagogical speaking through our proposed structure of its subtypes (scientific, official business, literary and oral speech) have been determined.

It has been proved that knowledge rendering to students occurs through the teacher's speaking that is why its mastering is one of the conditions that ensure the effectiveness of future educational activities.

Keywords: professional pedagogical speaking, natural sciences and mathematics course units, «course unit language», educational and pedagogical speaking, functions of pedagogical speech, features of professional speaking.

323. Паламарчук Л. М. Особливості технологічного підходу у формуванні професійного мовлення майбутніх учителів технологічної освіти / Л. М. Паламарчук // Педагогічний альманах : збірник наукових праць / Херсонська академія неперервної освіти ; редкол.: В. В. Кузьменко (голова) [та ін.]. – Херсон, 2015. – Вип. 25. – С. 194–201.

Анотація. З'ясовано особливості комунікативної підготовки майбутніх учителів технологічної освіти в умовах вищого педагогічного навчального закладу, проаналізовано основні проблеми розвитку їх комунікативно-мовленнєвих умінь та показано, що ефективність та результативність мовленнєвої підготовки вчителів трудового навчання та технологій можна забезпечити впровадженням у навчальний процес авторської педагогічної технології формування професійного мовлення майбутніх педагогів. Розкрито особливості її використання у професійній підготовці студентів інженерно-

педагогічного факультету педагогічного університету (завдання, специфіка діагностики та засоби реалізації).

Ключові слова: майбутні вчителі технологічної освіти, педагогічна технологія формування професійного мовлення, комунікативно-мовленнєва підготовка, професійно-педагогічне мовлення, навчальна дискусія, педагогічна діагностика.

Паламарчук Л. Н. Особенности технологического подхода в формировании профессиональной речи будущих учителей технологического образования

Аннотация. Раскрыты особенности коммуникативной подготовки будущих учителей технологического образования в условиях высшего учебного заведения, проанализированы основные проблемы развития их коммуникативно-речевых умений. Показано, что эффективность речевой подготовки учителей трудового обучения и технологий достигается путем внедрения в учебный процесс авторской педагогической технологии формирования профессиональной речи будущих учителей. Раскрыты особенности использования этой технологии в профессиональной подготовке студентов инженерно-педагогического факультета педагогического университета (задания, специфика диагностики, способы реализации).

Ключевые слова: будущие учителя технологического образования, педагогическая технология формирования профессиональной речи, коммуникативно-речевая подготовка, профессионально-педагогическая речь, учебная дискусия, педагогическая диагностика.

Palamarchuk L. Peculiarities of technological approach in the formation of professional speaking of future teachers of technological education

Annotation. The article reveals peculiarities of communicative training of future teachers of technological education in higher pedagogical establishments. It is shown that the topicality of the study is caused by the necessity of formation of future teachers of non-philological specialties (specifically, labour and technologies teachers) speaking skills, as the lack of such skills is the reason for the low speaking and communicative side of the lesson, which reduces the efficiency of the educational process on the whole.

The main problems of the development of future teachers of technological education professional speaking have been analyzed. Among the main problems are the following: there is no approach to speaking training for the students within the university; lack of subjects focusing on the formation of communicative and speaking competence of future teachers; domination of passive training forms.

The author proves in the article that the effectiveness of future teachers of technological education speaking training can be ensured by introducing of author's pedagogical technology of future teachers professional speaking formation into the educational process. Peculiarities of its using in the professional training of the students of the engineer-pedagogical department: goal, main tasks and means of technology implementation, necessity and specific character of diagnostics of the level of formation of the future teachers' of technology and labor training professional speaking have been revealed.

Keywords: future teachers of technological education, pedagogical technology of professional speaking formation, communicative and speaking training, professional-pedagogical speaking, educational discussion, pedagogical diagnostics.

324. Паламарчук Л. М. Проблеми підготовки майбутніх учителів до впровадження освітніх технологій у навчально-виховний процес загальноосвітньої школи / Л. М. Паламарчук // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» / голов. ред. В. П. Коцур; редкол.: В. Г. Кремень, О. Я. Савченко, І. П. Маноха [та ін.]. – Київ, 2015. – Додаток 1 до вип. 35, т. 9 (60): Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору. – С. 459–469.

Анотація. Висвітлено питання використання новітніх педагогічних технологій у професійній підготовці майбутніх учителів, зазначено переваги інноваційного навчання над традиційним. Проаналізовано основні проблеми підготовки майбутніх педагогів до впровадження освітніх технологій у навчально-виховний процес загальноосвітньої школи. Подано аналіз досвіду здійснення її із використанням діяльнісного підходу як засобу становлення вчителя, що виступає суб'єктом навчально-виховного процесу. Окреслено основні етапи навчання студентів впровадженню освітніх технологій: підготовчий, репродуктивно-виконавчий та творчий, розкрито мету, завдання, методи, прийоми діяльності студентської групи на кожному із них.

Ключові слова: інноваційна педагогічна діяльність, освітні технології, професійна підготовка вчителя, технологічний підхід, діяльнісний підхід.

Паламарчук Л. Н. Проблемы подготовки будущих учителей к внедрению образовательных технологий в учебно-воспитательный процесс общеобразовательной школы

Аннотация. Освещены вопросы использования новых педагогических технологий в профессиональной подготовке будущих учителей, указаны преимущества инновационного обучения перед его традиционными формами. Проанализированы основные проблемы подготовки будущих педагогов к внедрению образовательных технологий в учебно-воспитательный процесс общеобразовательной школы. Проведен анализ опыта ее осуществления через использование деятельностного подхода как средства становления учителя субъекта учебно-воспитательного процесса. Указаны основные этапы обучения студентов внедрению образовательных технологий: подготовительный, репродуктивно-исполнительский и творческий, раскрыты цель, задания, методы, приемы деятельности студенческой группы на каждом из них.

Ключевые слова: инновационная педагогическая деятельность, образовательные технологии, профессиональная подготовка учителя, технологический подход, деятельностный подход.

Palamarchuk L. Problems of future teachers training for the implementing of educational technologies into the educational process of a secondary school

Annotation. The article highlights the problems of the use of new educational technologies in the training of future teachers. The author reveals advantages of innovative training over traditional. The analysis of the experience of such training implementation, using the activity approach as a means of becoming a teacher, the

subject of educational process, has been presented. It has been given the basic stages of future teachers' preparation for the implementation of the following educational technologies: preparatory, reproductive-executive and creative. At each of the identified stages the author reveals the goal, objectives, methods and techniques of a student group's activity.

The basic problems in the training of future teachers to the implementation of educational technologies have been analyzed. The lack of motivation to master the teaching techniques, the lack of knowledge of psychology and pedagogical cycle subjects as well as methods of teaching the specialty subject, inability to use the methods of pedagogical diagnosis, presence of internal psychological barriers in developing of their own technology project have been singled out among the basic problems in the training of future teachers.

The article proves that the effectiveness of future teachers training in educational technologies can be ensured through the use of the activity approach during their professional training, which will help to create the motivation for the implementation of innovative technologies in the educational process, development of student's creative imagination and alternative thinking, the ability to produce and justify theoretically new ideas, designing ways to implement them in a higher pedagogical educational institution.

Keywords: innovative teaching activity, educational technologies, professional teacher training, technological approach, activity approach.

Кафедра психології

325. Кікінежді О. М. Егалітарна особистість у сучасному соціопросторі / О. М. Кікінежді // Психологія особистості / голов. ред. З. С. Карпенко. – Івано-Франківськ, 2015. – № 1 (6). – С. 52–61.

Анотація. Здійснено теоретико-методологічне обґрунтування психологічних механізмів гендерної ідентичності особистості в період її дорослішання. Встановлено сутнісні атрибутивні ознаки особистості (активність, цілісність, унікальність, єдність), які є підґрунтям для вихідних уявлень про складний процес статево-рольового самовизначення у рамках персоналізованої структури індивіда. Сформульовано особистісно-егалітарний підхід щодо дослідження цього феномена та формування егалітарної свідомості учнівської молоді з метою її успішної адаптації до особистісного, професійного та громадянського самоздійснення.

Ключові слова: статево-рольова ідентифікація, гендерна ідентичність, гендерний образ Я, особистісно-егалітарний підхід, гендерно-освітні технології, егалітарна свідомість і самосвідомість.

Кикинежди О. Эгалитарная личность в современном социопространстве

Аннотация. Осуществлено теоретико-методологическое обоснование психологических механизмов гендерной идентичности личности в период взросления. Установлены существенные атрибутивные признаки личности (активность, целостность, уникальность, единство), которые являются основой для исходных представлений о сложном процессе полоролевого самоопределения в рамках персонализированной структуры индивида. Сформулирован личностно-эгалитарный подход к исследованию этого феномена и формирования эгалитарного сознания учащейся молодежи с целью ее

успешной адаптации к личностной, профессиональной и гражданской самореализации.

Ключевые слова: полоролевая идентификация, гендерная идентичность, гендерный образ Я, личностно-эгалитарный подход, гендерно-образовательные технологии, эгалитарное сознание и самосознание.

Kikinezhdi O. Egalitarian person in modern social space

Annotation. The article represents the theoretical and practical justification of psychological mechanisms of gender identity of the person during the growing up period. Essential attribute features of personality are determined (active, integrity, uniqueness, unity), which are the basis of initial ideas about the complex process of gender-determination in the context of a personalized structure of the individual. Personal-egalitarian approach on the study of this phenomenon is set and the formation of egalitarian consciousness of students for its successful adaptation to personal, professional and civil self-realization is indicated.

Keywords: gender-role identification, gender identity, gender «I»-image, personal egalitarian approach, gender and educational technologies, egalitarian consciousness and self-consciousness.

326. Кікінежді О. М. Трансформація цивілізаційної ідентичності української молоді: гендерна парадигма / О. М. Кікінежді // Українознавчий альманах / Київський національний університет ім. Т. Шевченка ; відп. ред. М. Обушний. – 2015. – Вип. 18. – С. 20–24.

Анотація. Розглядаються механізми особистісного самовизначення української молоді в контексті гендерної парадигми. Представлені результати гендерного аудиту / гендерного мейнстрімінгу у виші. Окреслено шляхи впровадження гендерночутливих технологій у практику вищої школи з позиції егалітарної ідеології.

Ключові слова: гендер, гендерний аудит, гендерний мейнстрімінг, гендерне самовизначення, студентська молодь, егалітарна ідеологія.

Kikinezhdi O. Transformation of the civilization identity of ukrainian youth: gender paradigm

Annotation. The article deals with the mechanisms of personal self-determination of the Ukrainian students (youth) in the context of gender paradigm. The results of the gender audit / gender mainstreaming, which was conducted at university are presented. The ways of introduction of gender-sensitive technologies to practice of high school from position of egalitarian ideology are underlined.

Keywords: gender, gender audit, gender mainstreaming, gender self-determination, students (youth), egalitarian ideology.

Кікінежді О. Трансформація цивілізаційної ідентичності української молоді: гендерна парадигма

Анотація. Рассматриваются механизмы личностного самоопределения украинской молодежи в контексте гендерной парадигмы. Представлены результаты гендерного аудита/гендерного мейнстриминга в вузе. Показаны пути внедрения гендерночувствительных технологий в практику высшей школы с позиции эгалитарной идеологии.

Ключевые слова: гендер, гендерный аудит, гендерный мейнстриминг, гендерное самоопределение, студенческая молодежь, эгалитарная идеология.

327. Мешко О. І. Розвиток суб'єктності студентів – майбутніх педагогів як аспект становлення їх професійної позиції / О. І. Мешко // Актуальні проблеми психології: збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України / голов. ред. С. Д. Максименко. – Житомир, 2015 – Т. 6 : Психологія обдарованості. – С. 199–207.

Анотація. Обґрунтовано сутнісно-змістові характеристики суб'єктності як складової професійної позиції майбутнього педагога. Встановлено, що суб'єктність педагога як інтегральна професійно важлива якість особистості виявляється у прагненні до самовизначення, самодетермінації, саморегуляції та самовдосконалення у професійно-педагогічній діяльності. Уточнено поняття суб'єктності студента – майбутнього педагога. Проаналізовано зміст суб'єктності майбутніх педагогів у контексті вікових особливостей та процесу професіоналізації майбутнього фахівця. Розкрито особливості розвитку та реалізації суб'єктної активності студента в умовах навчально-професійної діяльності у вищому навчальному закладі.

Ключові слова: професійна позиція, педагог, суб'єктність, студент, розвиток суб'єктності студента, професійне становлення майбутнього педагога.

Meshko O. I. Развитие субъектности студентов – будущих педагогов как аспект становления их профессиональной позиции

Аннотация. Обоснованы сущностно-содержательные характеристики субъектности как составной профессиональной позиции будущего педагога. Установлено, что субъектность педагога как интегральное профессионально важное качество личности выявляет себя в стремлении к самоопределению, самодетерминации, саморегуляции и самосовершенствованию в профессионально-педагогической деятельности. Уточнено понятие субъектности студента – будущего педагога. Проанализировано содержание субъектности будущих педагогов в контексте возрастных особенностей и процесса профессионализации будущего специалиста. Раскрыты особенности развития и реализации субъектной активности студента в условиях учебно-профессиональной деятельности в высшем учебном заведении.

Ключевые слова: профессиональная позиция, педагог, субъектность, студент, развитие субъектности студента, профессиональное становление будущего педагога.

Meshko O. I. Development of the subjectivity of students – future teachers as an aspect of their personal position formation

Annotation. The urgency of development of the teacher's professional position and its importance in his professional activity are substantiated in the article. On the basis of the analysis of the scientific sources the unexplored aspects of the problem are singled out and the role of subjectivity in the formation of a professional position of the teacher is defined in the article. It is found that subjectivity as an integral professionally important quality reflects the way of teacher personality's self-realization, self-determination and self-development as a professional and manifests itself in subjective fixation of the professionally meaningful ways of activities and the development on this basis of their own actions, determination of their own professional pedagogical activity criteria and standards, beyond the regulatory activities, the ability of the author to design and implement the strategies in

professional life. The essential-content characteristics of subjectivity as part of future teacher professional position are stated. The concept of subjectivity of the future teachers is specified. The content of future teachers' subjectivity in the context of age-peculiarities and the process of professionalization of the future specialists are analysed. The features of the development and implementation of the subjectivity as a subject of the student training, professional and social life are stated. The features of the formation of student's subjectivity in the educational space of higher educational institution as an outer determined process are described (where the student acts as the agent of the action, individual, subjective experience, striving to disclose, implement, realize his internal potential) and internal process concerning the identity of the student is stated (that manifests itself in the originality of identity of the individual student as a future teacher specialist).

Keywords: professional attitude, teacher, subjectivity, student, development of the subjectivity of students, future teacher professional development.

328. Орап М. О. Властивості організації мовленнєвого досвіду особистості / М. О. Орап // Психолінгвістика : збірник наукових праць ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». – Переяслав-Хмельницький, 2015. – Вип. 17. – С. 118–126.

Анотація. Викладено результати емпіричного дослідження властивостей організації мовленнєвого досвіду особистості. Аналіз наукової літератури засвідчив, що введення поняття «мовленнєвий досвід» є перспективним для означення і системного вивчення закономірностей функціонування феноменів мовлення у свідомості особистості. Мовленнєвий досвід розглядається як систем, спрямована на здійснення мовленнєвого освоєння особистістю світу, котра є процесом і продуктом накопичення, упорядкування та систематизації у мовленнєвій формі результатів такого освоєння. Організація цієї системи є її структурно-функціональною характеристикою. Властивостями організації визначено висоту та ступінь організованості. У публікації здійснено аналіз емпіричного дослідження, за результатами якого висота організованості розглядається як взаємне доповнення функцій елементів мовленнєвого досвіду у взаємозв'язках внутрішньої та зовнішньої структури, а ступінь організованості — як генералізація та ієрархізація функцій елементів внутрішньої структури у зовнішній.

Ключові слова: мовлення, мовленнєвий досвід, організація, висота організованості, ступінь організованості.

Орап М. Свойства организации речевого опыта личности

Аннотация. Изложены результаты эмпирического исследования свойств организации речевого опыта личности. Анализ научной литературы продемонстрировал, что введение понятия «речевой опыт» является перспективным для обозначения и системного изучения закономерностей функционирования феноменов речи в сознании личности. Речевой опыт рассматривается как систем, направленная на реализацию речевого освоения личностью мира, которая является процессом и продуктом накопления, упорядочения и систематизации в речевой форме результатов такого освоения. Организация этой системы является ее структурно-функциональной характеристикой. Свойствами организации определены высота и степень

организованности. В публикации изложен анализ эмпирического исследования, по результатам которого высота организованности рассматривается как взаимное дополнение функций элементов речевого опыта во взаимосвязях внутренней и внешней структуры, а степень организованности – как генерализация и иерархизация функций элементов внутренней структуры во внешней.

Ключевые слова: речь, речевой опыт, организация, высота организованности, степень организованности.

Annotation. The article presents the results of an empirical study of the properties of the personality's speech organization experience. Analysis of scientific literature has demonstrated that the introduction of the concept of «speech experience» is promising for the notation and systematic study of the functioning of speech phenomena in the consciousness of the person. Speech experience is considered as system, aimed at realizing the speech mastering of the world, which is the process and product of accumulation, ordering and systematization in verbal form the results of such mastering. The organization of this system is its structural and functional characteristics. Properties of the organization determined the height and the degree of organization. The publication is presented the analysis of the empirical research, by results of which organization is seen as the height of mutual complement functions by elements of the speech experience in the relationship between internal and external structure, and degree of organization - as a generalization and hierarchization of functions by elements of the internal structure in the external.

Keywords: speech, speech experience, organization, the height of organization, the degree of organization.

329. Орап М. О. Когнітивні репрезентації у мовленнєвій діяльності / М. О. Орап // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» / голов. ред. В. П. Коцур ; редкол.: В. Г. Кремень, О. Я. Савченко, І. П. Маноха [та ін.]. – Київ, 2015. – Додаток 2 до вип. 35, т. 3 (15) : Міжнародні Челпанівські психолого-педагогічні читання. – С. 150–156.

Анотація. Висвітлено теоретичні засади та аналіз емпіричного дослідження особливостей когнітивних репрезентацій знань у структурі мовленнєвої діяльності. Обґрунтовується розгляд фреймів та скриптів схемами інтерпретації та оперування наявними знаннями у процесі функціонування мовленнєвої діяльності. Подано результати емпіричного дослідження особливостей змісту та структури фреймів та скриптів у вибірці осіб вікового періоду «зрілої юності».

Ключові слова: мовленнєвий досвід, мовленнєва діяльність, когнітивні репрезентації, фрейм, скрипт.

Орап М. О. Когнитивные репрезентации в речевой деятельности

Аннотация. Раскрыты теоретические основы и анализ эмпирического исследования особенностей когнитивных репрезентаций знаний в структуре речевой деятельности. Обосновывается рассмотрение фреймов и скриптов схемами интерпретации и оперирования имеющимися знаниями в процессе функционирования речевой деятельности. Представлены результаты

эмпирического исследования особенностей содержания и строения фреймов и скриптов в выборке лиц возрастного периода «зрелой юности».

Ключевые слова: речевой опыт, речевая деятельность, когнитивные репрезентации, фрейм, скрипт.

Annotation. In the article the theoretical foundations and empirical analysis to study the characteristics of cognitive representations of knowledge in the structure of speech activity are given. Substantiated the consideration of frames and scripts as schemes of interpretation and manipulation of existing knowledge in the functioning of speech activity. Presented the results of empirical research of features of content and structure of the frames and scripts in the sample of persons age period «mature youth».

Keywords: speech experience, speech activity, cognitive representations, frame, script.

330. Орап М. О. Параметри індивідуального стилю мовленнєвого досвіду особистості / М. О. Орап // Проблеми сучасної психології : збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України / за наук. ред. С. Д. Максименка, Л. А. Онуфрієвої. – Кам'янець-Подільський, 2015. – Вип. 30. – С. 458–467.

Анотація. Здійснено теоретичне обґрунтування «стильового» підходу до вивчення змістових характеристик мовленнєвого досвіду особистості. Одиницею аналізу змісту визначено синтагму, як найменшу цілісну одиницю мовленнєвих повідомлень, у якій втілюється єдність смислу і фонетичного вираження. Це дало змогу передбачити, що показники, індикатори, параметри індивідуального стилю мовленнєвого досвіду можуть бути виокремлені через аналіз синтагм та синтагматичних відношень. У статті розкрито параметрами синтагми, які є істотними для аналізу мовленнєвого досвіду у психолінгвістичному аспекті та представлено результати емпіричного дослідження переважання певних типів міжсинтагматичних відношень у різній мовленнєвій продукції респондентів. У 75,2% респондентів було зафіксовано наявність однакових рангових показників типів міжсинтагматичних зв'язків. Переважаючий тип рангового зв'язку (у 43,8% респондентів) виявлено у між синтагматичних зв'язках каузації. Крім того, тісний взаємозв'язок виявлено у міжсинтагматичних відношеннях адресації (у 26,8%) та акціональності (у 16,9 % респондентів). Аналіз результатів дає підстави стверджувати, що у мовленнєвому досвіді особистості існують і можуть бути виокремлені типи для неї способи концептуалізації інформації у мовленнєвому вигляді, які зберігаються за різних умов актуалізації змісту мовленнєвого досвіду. Це дає можливість передбачити, що концептуалізація віддієслівних синтагм у конкретного носія мови, що характеризується наявністю сформованого мовленнєвого досвіду, відбувається однаково у різних ситуація актуалізації і репрезентації змісту мовленнєвого досвіду. Відтак, переважання типу міжсинтагматичних зв'язків віддієслівних синтагм є індикатором при виявленні індивідуального стилю мовленнєвого досвіду особистості.

Ключові слова: мовлення, мовленнєвий досвід, індивідуальний стиль, синтагма, синтагматичні відношення, каузація, адресація, акціональність.

Орап М. О. Параметры индивидуального стиля речевого опыта личности

Аннотация. Осуществлено теоретическое обоснование «стилевого» подхода к изучению содержательных характеристик речевого опыта личности. Единицей анализа содержания определено синтагму, как наименьшую целостную единицу речевых сообщений, в которой воплощается единство смысла и фонетического выражения. Это позволило предположить, что показатели, индикаторы, параметры индивидуального стиля речевого опыта могут быть выделены через анализ синтагм и синтагматических отношений. В статье раскрыты параметрами синтагмы, которые являются существенными для анализа речевого опыта в психолингвистическом аспекте и представлены результаты эмпирического исследования преобладания определенных типов межсинтагматических отношений в разной речевой продукции респондентов. У 75,2% респондентов было зафиксировано наличие одинаковых ранговых показателей типов межсинтагматических связей. Преобладающий тип ранговой связи (у 43,8% респондентов) обнаружено в межсинтагматических связях каузации. Кроме того, тесная взаимосвязь обнаружена в межсинтагматических отношениях адресации (у 26,8%) и акциональности (у 16,9% респондентов). Анализ результатов позволяет утверждать, что в речевом опыте личности существуют и могут быть выделены типичные для нее способы концептуализации информации в речевом виде, которые сохраняются в различных условиях актуализации содержания речевого опыта. Это дает возможность предположить, что концептуализация отглагольных синтагм у конкретного носителя языка, который характеризуется наличием сформированного речевого опыта, происходит одинаково в разных ситуациях актуализации и репрезентации содержания речевого опыта. Следовательно, преобладание типа межсинтагматических связей отглагольных синтагм является индикатором при выявлении индивидуального стиля речевого опыта личности.

Ключевые слова: речь, речевой опыт, индивидуальный стиль, синтагма, синтагматические отношения, каузация, адресация, акциональность.

Orap M. O. The individual style parameters of personality's speech experience

Annotation. This article provides a theoretical justification «style» approach to the study of the semantic characteristics of personality's speech experience. Syntagma defined as the smallest unit of speech messages, which embodied the unity of meaning and phonetic expression. This made it possible to provide that performance indicators, parameters of individual style speech experience can be singled out through the analysis of syntagma syntagmatic relations. The article reveals syntagmas parameters, which are essential to analyze the speech experience in psycholinguistic aspect and presents the results of an empirical study of the prevalence of some types of intersyntagmatic relations in various speech products of respondents. In 75.2% of respondents were registered the presence of the same rank indicators of the types of intersyntagmatic relations. The predominant type of rank relations (43.8% of respondents) found in syntagmatic relations kauzatsiyi. In addition, the close relationships are found in intersyntagmatic relations of addressing (at 26.8%) and aktsionalnost (16.9% of respondents). The analysis of results give us a reasons to believe that in the speech experience exists and can be singled out the typical ways of information conceptualizing in the speech form, that are saved in different conditions of actualization the content of the speech experience. This makes it possible to predict that conceptualization of verbal syntagmas in specific speaker are similar in different situation of actualization and representation the content of speech experience. Thus,

the prevalence of type intersyntagmatic relations is an indicator for identifying individual style of personality's speech experience.

Keywords: speech, speech experience, individual style, syntagma, syntagmatic relations, kauzatsiya, addressing, aktsionalnist.

331. Орап М. О. Синтагма як одиниця аналізу мовленнєвого досвіду / М. О. Орап // *East European Journal of Psycholinguistics / Lesya Ukrainka Eastern European National University*. – Lutsk, 2015. – Vol. 2, no 1. – P. 106–114.

Анотація. Стаття присвячена проблемі аналізу одиниці мовленнєвого досвіду. Здійснене дослідження організації мовленнєвого досвіду, дало змогу здійснити аналіз останнього за елементами та виділити внутрішню і зовнішню структури, а також закономірності їх організації. Подальше дослідження змісту мовленнєвого досвіду особистості неможливий без аналізу за одиницями. У результаті теоретичного аналізу одиницею мовленнєвого досвіду визначено синтагму. Означення синтагми одиницею мовлення, у якій, як у найменшій часточці втілені в єдності семантичні, синтаксичні та інтонаційні аспекти, дає змогу аналізувати синтагму як одиницю, в якій відображені особливості мовленнєвого досвіду загалом. Для перевірки гіпотези ми здійснили аналіз нарративів у двох вікових вибірках на предмет вияву переважаючого типу синтагми. Результати емпіричного дослідження продемонстрували, що розвиток і удосконалення мовленнєвого досвіду відбувається у напрямку збільшення частки релятивних та об'єктних синтагм у текстах. Це означає, що удосконалення способів та засобів мовленнєвого освоєння особистістю світу відображається у збільшенні і розширенні зв'язків, у які залучається значення слова у структурній будові мовленнєвого досвіду. Таким чином, беручи до уваги визначені закономірності організації мовленнєвого досвіду, ми дійшли висновку про те, що синтагма як одиниця мовленнєвого досвіду дає змогу описати особливості будови та змісту усіх структурних елементів мовленнєвого досвіду.

Ключові слова: мовлення, мовленнєвий досвід, синтагма, предикативні та непередикативні синтагми.

Maryna O. Syntagma as a unit of analysis of the speech experience

Annotation. The article deals with the problem of the analysis of speech experience's unit. The investigation of speech experience enabled to analysis the elements and identify internal and external structures and patterns of its organization. Further investigation of the speech experience's content is impossible without the analysis of its units. In the result of the theoretical analysis we defined syntagme as a unit of the speech experience. Definition syntagma as a unit of speech, in which, as in the smallest particle implemented in the unity semantic, syntactic and intonational aspects, makes it possible to analysis syntagme as a unit, which reflects the general features of speech experience. To approof the hypothesis, we performed an analysis of narratives in two age samples for the purpose to catch out the dominant type of syntagma. The results of empirical studies have demonstrated that the development and improvement of speech experience is in the direction of increasing the proportion of relational and object syntagmatic in the texts. This means that improving the ways and means of individual speech mastering of the world is reflected in the increase and expansion of relations in which meaning of the word is involved in the structure of speech experience. Thus, taking into account certain patterns of speech experience, we

concluded that the syntagm as a unit of speech experience allows to describe features of the structure and content of all structural elements of speech experience.

Keywords: speech, speech experience, syntagma, predicate and nonpredicate syntagmas.

Оран М. Синтагма как единица анализа речевого опыта

Аннотация. Статья посвящена проблеме анализа единицы речевого опыта. Осуществленное исследование организации речевого опыта, позволило осуществить анализ последнего по элементам и выделить внутреннюю и внешнюю структуры, а также закономерности их организации. Дальнейшее исследование содержания речевого опыта личности невозможно без анализа по единицам. В результате теоретического анализа единицей речевого опыта выделено синтагму. Определение синтагмы единицей речи, в которой, как в малейшей частичке воплощены в единстве семантические, синтаксические и интонационные аспекты, позволяет анализировать синтагму как единицу, в которой отражены особенности речевого опыта в целом. Для проверки гипотезы мы провели анализ нарративов в двух возрастных выборках на предмет выявления преобладающего типа синтагмы. Результаты эмпирического исследования показали, что развитие и совершенствование речевого опыта происходит в направлении увеличения доли релятивных и объектных синтагм в текстах. Это означает, что совершенствование способов и средств речевого освоения личностью мира отражается в увеличении и расширении связей, в которые вовлекается значение слова в структурном строении речевого опыта. Таким образом, принимая во внимание закономерности организации речевого опыта, мы пришли к выводу о том, что синтагма как единица речевого опыта позволяет описать особенности строения и содержание всех структурных элементов речевого опыта.

Ключевые слова: речь, речевой опыт, синтагма, предикативные и непредикативные синтагмы.

Кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи

332. Главацька О. Л. Сутність, зміст і особливості процесу ресоціалізації неповнолітніх засуджених / О. Л. Главацька // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота / голов. ред. І. В. Козубовська. – Ужгород, 2015. – Вип. 36. – С. 32–36.

Анотація. Обґрунтовано особливу роль і місце закладів пенітенціарної системи в процесі ресоціалізації неповнолітніх засуджених і надзвичайну актуальність дослідження цієї проблеми із соціальних позицій. Теоретично висвітлено взаємозв'язок понятійної тріади: «соціалізація – десоціалізація – ресоціалізація» особистості неповнолітнього засудженого. Головна увага зосереджена на аналізі сутності та змісту ресоціалізаційної діяльності неповнолітніх засуджених. З'ясовано особливості процесу ресоціалізації неповнолітніх засуджених, які визначаються віковими і психофізіологічними закономірностями розвитку особистості підлітка, специфікою виховного процесу в колонії та сучасною соціально-економічною ситуацією в Україні.

Ключові слова: соціалізація, ресоціалізація, неповнолітній засуджений, діяльність, пенітенціарний заклад.

Главацкая О. Л. Сущность, содержание и особенности процесса ресоциализации несовершеннолетних осужденных

Аннотация. Обоснована особая роль и место учреждений пенитенциарной системы в процессе ресоциализации несовершеннолетних осужденных и чрезвычайную актуальность исследования этой проблемы с социальных позиций. Теоретически освещена взаимосвязь понятийной триады: «социализация – десоциализация – ресоциализация» личности несовершеннолетнего осужденного. Главное внимание сосредоточено на анализе сущности и содержания ресоциализационной деятельности несовершеннолетних осужденных. Выявлены особенности процесса ресоциализации несовершеннолетних осужденных, которые определяются возрастными и психофизиологическими закономерностями развития личности подростка, спецификой воспитательного процесса в колонии и современной социально-экономической ситуацией в Украине.

Ключевые слова: социализация, ресоциализация, несовершеннолетний осужденный, деятельность, пенитенциарное заведение.

Hlavatska O. L. The essence of the content and features of the process of re-socialization of juvenile offenders

Annotation. The paper emphasizes the special role and place of the penal system in the process of re-socialization of juvenile delinquents and extreme urgency of this problem investigation from the social point of view. It is indicated that logics and content of research is based on the conceptual triad of «socialization – desocialization – resocialization» of the personality of convicted minor. These concepts reflect a single process of establishing social relations (socialization), their destruction (de-socialization) and restoration if they were lost (re-socialization). The aim of the resocialization of convicted juveniles is to change the orientation of the personality, creation of the system of moral, ideological, legal believes, in accordance with accepted social norms and values, formation of the ability to lead self-stable, law-abiding life after release. The peculiarities of the convicted minors' resocialization process are found out. They are determined by their age and physiological patterns of personality development at this stage. They depend on the conditions, existing in the penal institution, the peculiarities of educational process in it, as well as the socio-economic situation in Ukraine.

Keywords: socialization, resocialization, convicted juveniles, penal institution.

333. Главацка О. Л. Формування у студентів професійної компетентності керівника через діяльність в органах студентського самоврядування / О. Л. Главацка // Витоки педагогічної майстерності. Серія: Педагогічні науки : збірник наукових праць / ПНПУ імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2015. – Вип. 15. – С. 88–95.

Анотація. Висвітлено концептуальні засади професійної компетентності керівника. Обґрунтовано основні підходи до формування цієї інтегрованої якості у студентів через залучення їх до діяльності в органах студентського самоврядування.

Ключові слова: компетентність, керівник, діяльність, органи студентського самоврядування.

Главацкая О. Л. Формирование у студентов профессиональной компетентности руководителя через деятельность в органах студенческого самоуправления

Аннотация. Освещены концептуальные основы профессиональной компетентности руководителя. Обоснованы основные подходы к формированию этого интегрированного качества у студентов через привлечение их к деятельности в органах студенческого самоуправления.

Ключевые слова: компетентность, руководитель, деятельность, органы студенческого самоуправления.

Hlavatska O. L. Forming students' professional competence of the head through the activities of the student government

Annotation. In the article the conceptual basis of professional competence leader. The basic approaches to the formation of an integrated quality students through their involvement in the activities of the student government.

Keywords: competence, head, activities, student government.

334. Горішна Н. М. Деякі аспекти сучасної системи вищої освіти США / Н. М. Горішна // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота / голов. ред. І. В. Козубовська. – Ужгород, 2015. – Вип. 35. – С. 51–53.

Анотація. Подано загальну характеристику сучасної системи вищої освіти США. Особлива увага звертається на трансформаційні процеси, які відбуваються в американській вищій школі впродовж останніх десятиріч. Зміни, які відбулися в американській системі професійної підготовки фахівців на рівні вищої школи, аналізуються з точки зору доцільності та можливості їх упровадження в освітню систему України.

Ключові слова: вища освіта, трансформаційні процеси, США.

Горишная Н. М. Некоторые аспекты современной системы высшего образования США

Аннотация. Представлена общая характеристика современной системы высшего образования США. Особое внимание обращается на трансформационные процессы, которые происходят в американской высшей школе в течение последних десятилетий. Изменения, которые произошли в американской системе профессиональной подготовки специалистов на уровне высшей школы, анализируются с точки зрения целесообразности и возможности их внедрения в образовательную систему Украины.

Ключевые слова: высшее образование, трансформационные процессы, США.

Horishna N. M. Some aspects of the current US system of higher education

Annotation. The article presents a general characteristic of the modern US system of higher education. Particular attention is drawn to transformation processes taking place in American higher education in recent decades. The changes that have taken place in the American system of professional training at the level of higher education are analyzed in terms of feasibility and possibility of their introduction into the educational system of Ukraine.

Key words: higher education, transformation processes, USA.

335. Горішна Н. М. Консультування як метод соціальної Роботи у сфері протидії торгівлі людьми / Н. М. Горішна // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота / голов. ред. І. В. Козубовська. – Ужгород, 2015. – Вип. 37. – С. 34–37.

Анотація. Проаналізовано роль консультування у протидії торгівлі людьми. Встановлено, що консультування є одним із пріоритетних напрямів діяльності соціальних працівників у сфері протидії торгівлі людьми. Його метою є попередження випадків торгівлі людьми, виявлення потерпілих від даного виду злочину, надання їм інформаційної допомоги у вирішенні проблем, що виникли внаслідок потрапляння у ситуацію торгівлі людьми, сприяння їх реінтеграції у соціум.

Ключові слова: консультування, торгівля людьми, потерпілі від торгівлі людьми, соціальні працівники, профілактика, ідентифікація, реабілітація.

Горিশная Н. М. Консультирование как метод социальной работы в сфере противодействия торговле людьми

Аннотация. Проанализирована роль консультирования в противодействии торговле людьми. Установлено, что консультирование является одним из приоритетных направлений деятельности социальных работников в сфере противодействия торговле людьми. Его целью является предупреждение торговли людьми, выявление пострадавших от данного вида преступления, предоставление им информационной помощи в решении проблем, возникших в результате попадания в ситуацию торговли людьми, содействие их реинтеграции в социум.

Ключевые слова: консультирование, торговля людьми, пострадавшие от торговли людьми, социальные работники, профилактика, идентификация, реабилитация.

Horishna N. M. Counseling as a method of social work in combating human trafficking

Annotation. The article examines the role of counseling in combating human trafficking. Established that counseling is one of the priorities of social workers in the field of combating human trafficking. Its purpose is to prevent human trafficking cases, identifying victims of this type of crime, providing them with information to help you solve problems that result from falling into the situation of human trafficking, facilitating their reintegration into society. Counseling in combating human trafficking is carried out in the areas of prevention, urgent assistance and rehabilitation. Preventive activities include informing people how to eliminate the risk to become a slave. Urgent assistance involves identifying persons trafficked, and encouraging them to exercise their fundamental rights. Rehabilitation of human trafficking victims is aimed at restoring their normal functioning in society.

Keywords: counseling, human trafficking, victims of trafficking, social workers, prevention, identification, rehabilitation.

336. Горішна Н. М. Особливості організації та функціонування післядипломної освіти соціальних працівників у США / Н. М. Горішна // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота / голов. ред. І. В. Козубовська. – Ужгород, 2015. – Вип. 36. – С. 42–46.

Анотація. Проаналізовано особливості сучасного етапу функціонування післядипломної освіти соціальних працівників у США. Встановлено, що її функціонування на сучасному етапі характеризується такими особливостями: існування різних видів і форм організації; диференціація змісту на основі навчальних, професійних та пізнавальних можливостей, запитів і потреб соціальних працівників; впровадження інноваційних технологій навчання та одиниць безперервної освіти; побудова стратегії розвитку післядипломної освіти на основі партнерства та взаємодії її основних учасників.

Ключові слова: післядипломна освіта, соціальні працівники, післядипломна освіта соціальних працівників, соціальна робота, одиниця безперервної освіти.

Горишна Н. М. Особенности организации и функционирования последипломного образования социальных работников в США

Аннотація. Проаналізовані особливості сучасного етапу функціонування последипломного образования социальных работников в США. Установлено, что его функционирование на современном этапе характеризуется следующими особенностями: существование различных видов и форм организации; дифференциация содержания на основе учебных, профессиональных и познавательных возможностей, запросов и потребностей социальных работников; внедрение инновационных технологий обучения и единиц непрерывного образования; построение стратегии развития последипломного образования на основе партнерства и взаимодействия его основных участников.

Ключевые слова: последипломное образование, социальные работники, последипломное образование социальных работников, социальная работа, единица непрерывного образования.

Horishna N. M. The peculiarities of the organization and functioning of social work continuing education in the United States

Annotation. The article deals with peculiarities of social work continuing education at the current stage of its functioning in the United States. It's characterized by the following features: the existence of different types and forms of organization; differentiation of educational, professional and educational opportunities, demands and needs of social workers; implementation of innovative learning technologies and units of continuing education; construction of continuing education, which is based on partnership and interaction of its main stakeholders.

Keywords: continuing education, social workers, social work continuing education, social work, unit of continuing education.

337. Калаур С. М. Акмеологічний підхід у підготовці майбутніх фахівців соціально-педагогічної сфери засобами інтерактивних технологій / С. М. Калаур // Науковий вісник Чернівецького університету : збірник наукових праць / Чернівецький нац. ун-т ім. Юрія Федьковича ; редкол.: І. С. Руснак (наук. ред.) [та ін.]. – Чернівці, 2015. – Вип. 748 : Педагогіка та психологія. – С. 42–49.

Анотація. Проаналізовано суть акмеології як науки і досліджено зміст акмеологічного підходу. Автором підкреслюється вагомість практичних заходів для його реалізації. Головний акцент зосереджено на характеристиці основних

проблем, які можуть бути вирішені на основі впровадження акмеологічного підходу у професійну підготовку майбутніх соціальних працівників та соціальних педагогів. Зосереджена увага на необхідності розробки акмеологічної підтримки навчального процесу майбутніх соціальних працівників і соціальних педагогів, яка ґрунтується на використанні інтерактивних технологій.

Калаур С. Акмеологический подход в подготовке будущих специалистов социально-педагогической сферы средствами интерактивных технологий

Аннотация. Проанализированы суть акмеологии как науки и исследовано содержание акмеологического подхода. Автором подчеркивается значимость практических мер по его реализации. Главный акцент сосредоточено на характеристике основных проблем, которые могут быть решены на основе внедрения акмеологического подхода в профессиональную подготовку будущих социальных работников и социальных педагогов. Сосредоточено внимание на необходимости разработки в акмеологической поддержке учебного процесса будущих социальных работников и социальных педагогов, которая основывается на использовании интерактивных технологий.

Annotation. The article describes the essence of the Akmeology as the science and researches the content of akmeological approach, also it highlights the practical arrangements for its implementation. The article analyzes the main problems that can be solved on the basis of introduction of akmeological approach for training of future social workers. The author also focused on covering the content of students' akme-motivation during training. The necessity of developing of akmeological support for educational process of future social workers and social teachers training is underlined based interactive technology.

338. Калаур С. М. Акмеологічний підхід у професійній підготовці майбутніх соціальних педагогів та соціальних працівників / С. М. Калаур // Проблеми освіти : збірник наукових праць / Житомирський держ. ун-т ім. І. Франка ; редкол.: С. В. Кириленко, Ю. В. Ївженко Л. Ф. Бурлачук [та ін.]. – Житомир ; Київ, 2015. – Вип. 84. – С. 151–154.

Анотация. Проаналізовано основні проблеми, які можна розв'язати на основі впровадження акмеологічного підходу у професійній підготовці майбутніх фахівців. Автором зосереджено увагу на висвітленні змісту акме-мотивації студентів під час навчання. Наголошено на необхідності розробки акмеологічного супроводу навчально-виховного процесу.

Калаур С. Акмеологический подход в профессиональной подготовке будущих социальных педагогов и социальных работников

Аннотация. Проанализированы главные проблемы, которых можно избежать на основании внедрения акмеологического подхода в профессиональную подготовку. Автором сосредоточено внимание на сущности акме-мотивации студентов во время учебы. Отмечена необходимость разработки акмеологического сопровождения учебно-воспитательного процесса подготовки будущих социальных работников и социальных педагогов.

Kalaur S. Akmeological approach in the training of future social teachers and social workers

Annotation. The article describes the essence of the Akmeology as the science and researches the content of akmeological approach, also it highlights the practical

arrangements for its implementation. The article analyzes the main problems that can be solved on the basis of introduction of akmeological approach for training of future social workers. The author also focused on covering the content of students' akme-motivation during training. The necessity of developing of akmeological support for educational process of future social workers and social teachers training is underlined.

339. Калаур С. М. Особливості оцінювання навчальних досягнень учнів, студентів і вчителів природничих дисциплін у системі післядипломної освіти / С. М. Калаур, Т. О. Дюжикова // Науковий вісник Чернівецького університету : збірник наукових праць / Чернівецький нац. ун-т ім. Юрія Федьковича ; редкол.: І. С. Руснак (наук. ред.) [та ін.]. – Вип. 748 : Педагогіка та психологія. – Чернівці, 2015. – С. 34–43.

Анотація. Розглянуто питання про процес оцінювання навчальних досягнень учнів загальноосвітніх шкіл, майбутніх учителів і вчителів природничих дисциплін під час навчання на курсах підвищення кваліфікації. Подано формулювання термінів «контроль», «оцінка», «оцінювання». Показано відмінність між оцінюванням навчальних досягнень учнів, студентів і вчителів.

Ключові слова: учні, майбутні вчителі, вчителі природничих дисциплін, оцінка, оцінювання, контроль.

Калаур С. Особенности оценивания учебных достижений учащихся, студентов и учителей естественных дисциплин в системе последипломного образования

Аннотация. Рассмотрен вопрос о процессе оценивания учебных достижений учеников общеобразовательных школ, будущих учителей и учителей естественных дисциплин во время обучения на курсах повышения квалификации. Подано формулировки терминов «контроль», «оценка», «оценивание». Показано различие между оценкой учебных достижений учащихся, студентов и учителей.

Ключевые слова: ученики, будущие учителя, учителя естественных дисциплин, оценка, оценивание, контроль.

Annotation. The questions about the process of evaluation of educational achievements of students of secondary schools, teachers and future teachers of natural sciences while studying at the courses. Posted wording of the terms «control», «estimate», «assessment». The difference between the evaluation of educational achievements of students and teachers.

Keywords: students, future teachers, teachers of natural sciences, evaluation, assessment, control.

340. Калаур С. М. Педагогічна концепція організації неперервності освіти майбутніх фахівців соціальної сфери / С. М. Калаур // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота / голов. ред. І. В. Козубовська. – Ужгород, 2015. – Вип. 36. – С. 71–77.

Анотація. Актуальність статті зумовлена необхідністю виважених підходів до організації навчальної діяльності соціальних педагогів та соціальних працівників. У статті розглядаються теоретичні засади організації неперервності освіти майбутніх фахівців соціальної сфери, а також досліджено історичні

аспекти її виникнення. Головна увага зосереджена на аналізі сутності та змісту професійної компетентності майбутніх фахівців в контексті неперервної освіти. Охарактеризовано основні шляхи та проаналізовано стадії компетентності майбутніх фахівців соціальної сфери.

Ключові слова: неперервна освіта, майбутні фахівці, постулати неперервності, стадії компетентності.

Калаур С. Педагогическая концепция организации непрерывности образования будущих специалистов социальной сферы

Аннотация. Актуальность статьи обусловлена необходимостью взвешенных подходов к организации учебной деятельности социальных педагогов и социальных работников. В статье рассматриваются теоретические основы организации непрерывности образования будущих специалистов социальной сферы, а также исследованы исторические аспекты ее возникновения. Главное внимание сосредоточено на анализе сущности и содержания профессиональной компетентности будущих специалистов в контексте непрерывного образования. Охарактеризованы основные пути и проанализированы стадии компетентности будущих специалистов социальной сферы.

Ключевые слова: непрерывное образование, будущие специалисты, постулаты непрерывности, стадии компетентности.

Kalaur S. Pedagogical concept of education continuum of future experts in social sphere

Annotation. The relevance of the article is significant due to the need for balanced approach to the training activities organization of social educators and social workers. The article covers the theoretical basis for the organization of continuing education of future professionals who will work in the social sphere, and explore the historical aspects of its occurrence. The main attention is focused on the analysis of the nature and content of professional competence of future professionals in the context of lifelong learning. The main ways of continuing education are described, which include: enrollment throughout a person's life; «vertical» and «horizontal» integration; the relationship of general, vocational and higher education; openness, flexibility of the education system. Author stress the attention on the four stages that characterize the professional training process of future social educators and social workers. In the process of scientific research the following is characterized: an unconscious competence; conscious incompetence; conscious competence and automatic competence. The highest stage is possible only when skills are fully integrated and embedded in professional behavior.

Keywords: continuing (lifelong) education, future professionals, the postulates of continuity, competence stages.

341. Калаур С. М. Педагогічні підходи до необхідності формування риторичної культури майбутніх фахівців у процесі магістерської підготовки / С. М. Калаур // Науковий вісник Чернівецького університету : збірник наукових праць / Чернівецький нац. ун-т ім. Юрія Федьковича ; редкол.: І. С. Руснак (наук. ред.) [та ін.]. – Чернівці, 2015. – Вип. 742 : Педагогіка та психологія. – С. 75–81.

Анотація. Проведено аналіз сутності наукової дефініції «риторика» та «риторична культура». Проведений аналіз наукових джерел свідчить про відсутність єдиної позиції щодо сутності та змісту риторичної культури. Акцентовано увагу на необхідності розвитку риторичної культури майбутніх фахівців із освітньо-кваліфікаційним рівнем «магістр». У процесі дослідження обґрунтовано особливості комунікативної компетентності майбутніх соціальних педагогів та встановлено складові риторичної культури. Під час організації навчального процесу у вищих навчальних закладах вагомі перспективи у формуванні риторичної культури мають інтерактивні тренінгові технології, які впливають на підвищення комунікативної компетентності.

Калаур С. Педагогические подходы к необходимости формирования риторической культуры будущих специалистов в процессе магистерской подготовки

Аннотация. Проведен анализ сущности научной дефиниции «риторика» и «риторическая культура». Проведенный анализ научных источников свидетельствует об отсутствии единой позиции относительно сущности и содержания риторической культуры. Акцентировано внимание на необходимости развития риторической культуры будущих специалистов по образовательно-квалификационному уровню «магистр». В процессе исследования обоснованы особенности коммуникативной компетентности будущих социальных педагогов и установлено составляющие риторической культуры. При организации учебного процесса в высших учебных заведениях весомые перспективы в формировании риторической культуры имеют интерактивные тренинговые технологии, которые влияют на повышение коммуникативной компетентности.

Annotation. The article analyzes the essence of the scientific definition of «rhetoric» and «rhetorical culture». The analysis of scientific sources indicates the absence of a common position with respect to the nature and content of the rhetorical culture. The attention to the need to develop the rhetorical culture of the future experts in the qualification of «Magistr». The study proved especially communicative competence of the future social teachers and installed components of rhetorical culture. The organization of educational process in higher educational institutions in shaping the prospects for significant rhetorical culture are interactive training techniques that affect the improvement of communicative competence.

342. Калаур С. М. Сучасні інтерактивні підходи до формування соціальної відповідальності майбутніх соціальних педагогів у процесі навчання / С. М. Калаур, О. Ю. Топоренко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота / голов. ред. І. В. Козубовська. – Ужгород, 2015. – Вип. 37. – С. 70–74.

Анотація. Розглядаються можливості використання соціальної педагогіки як академічної дисципліни, а також розкривається потенціал комп'ютерних ігор у системі освітнього процесу вищих навчальних закладів. Автори наголошують на важливості соціальної відповідальності, як якості особистості майбутніх соціальних педагогів. У статті проаналізовані методологічні засоби, за допомогою яких можна сформуванати соціальну відповідальність майбутніх соціальних педагогів. Головна увага зосереджена на характеристиці практичних

шляхів формування соціальної відповідальності студентів за допомогою інформаційних та інтерактивних інструментів. Основний акцент зроблено на можливостях комп'ютерної гри, яка здатна полегшити процес навчання і отримання позитивних результатів. Комп'ютерна гра, яка розроблена у процесі дослідження надає студентам додаткові стимули для досягнення високої продуктивності як в навчанні, так і в майбутній професійній діяльності. Встановлено, що дидактична комп'ютерна гра здатна об'єднати навчально-виховну та рекреаційну функції, здатна сформувавши особистість майбутнього фахівця на основі: спілкуванні з різними групами клієнтів, вирішення особистих та групових проблем, а також вивчення теоретичного матеріалу.

Ключові слова: соціальна відповідальність, інтерактивні підходи, комп'ютерна гра, соціальні педагоги, навчальний процес.

Калаур С. Современные интерактивные подходы к формированию социальной ответственности будущих социальных педагогов в процессе обучения

Аннотация. Рассматриваются возможности использования социальной педагогики как академической дисциплины, а также раскрывается потенциал компьютерных игр в системе образовательного процесса высших учебных заведений. Авторы отмечают важность социальной ответственности, как качества личности будущих социальных педагогов. В статье проанализированы методологические средства, с помощью которых можно сформировать социальную ответственность будущих социальных педагогов. Главное внимание сосредоточено на характеристике практических путей формирования социальной ответственности студентов с помощью информационных и интерактивных инструментов. Основной акцент сделан на возможностях компьютерной игры, которая способна облегчить процесс обучения и получения положительных результатов. Компьютерная игра, которая разработана в процессе исследования предоставляя студентам дополнительные стимулы для достижения высокой производительности, как в обучении, так и в будущей профессиональной деятельности. Установлено, что дидактическая компьютерная игра способна объединить учебно-воспитательную и рекреационную функции, а также способна сформировать личность будущего специалиста на основе: общении с разными группами клиентов, решения личных и групповых проблем, а также *изучение теоретического материала.*

Ключевые слова: социальная ответственность, интерактивные подходы, компьютерная игра, социальные педагоги, учебный процесс.

Kalaur S., Toporenko O. Modern interactive approaches to the formation of social responsibility of future social pedagogues in learning process

Annotation. The purpose of this article is to have a look at how social pedagogy as an academic discipline is can used in computer games and how we can use them for the organization effective educational process in higher education. Moreover, this article reviews in detail the scientific literature on social responsibility and academic achievement. This review describes research on the value of social responsibility for parents and teachers in higher education and on how it is promoted within educational environment of future social pedagogues. It is proposed that students' social responsibility, which is formed through information and interactive tools, including computer game, can facilitate learning and performance outcomes and, from a

motivational perspective, by providing students with additional incentives to achieve high performance in professional activities. Didactic computer games, which are able to combine academic and recreational functions of identity formation including implementation of social-pedagogical missions in the game, communicating with different groups of clients, solving personal and group problems and learning of theoretical material, has great potential to address the problem solving process forming social responsibility of future social pedagogues. Also, the article briefly examines the methodological tools by which formed the students' social responsibility of future social pedagogues.

Keywords: social responsibility, interactive approaches, kompyuternaya yhra, sotsyalnye teachers, pedagogical process.

343. Калаур С. М. Формування риторичної культури майбутніх магістрів як педагогічна проблема / С. М. Калаур // Молодь і ринок : науково-педагогічний журнал / Дрогобицький державний педагогічний університет ; редкол.: Н. Скотна, В. Мадзігон, А. Криньські [та ін.]. – Дрогобич, 2015. – № 6 (125). – С. 31–35.

Анотація. Досліджено сутність наукових дефініцій «риторика» та «риторична культура». Проведений аналіз наукових джерел свідчить про відсутність єдиної позиції щодо сутності та змісту риторичної культури. Акцентовано увагу на необхідності розвитку риторичної культури майбутніх фахівців із освітньо-кваліфікаційним рівнем «магістр». У процесі дослідження обґрунтовано особливості комунікативної компетентності майбутніх соціальних педагогів та встановлено основні складові риторичної культури.

Під час організації навчального процесу з магістрантами спеціальності «соціальна педагогіка» у вищих навчальних закладах вагомі перспективи у формуванні риторичної культури мають інтерактивні тренінгові технології, які впливають на підвищення комунікативної компетентності та риторичної культури. Під час вивчення навчальної дисципліни «Соціальне партнерство» на практичних заняттях магістранти на основі участі у міні-тренінгах мають змогу практично підвищити свій рівень риторичної культури.

Калаур С. Формирование риторической культуры будущих магистров как педагогическая проблема

Аннотация. Исследована сущность научных дефиниций «риторика» и «риторическая культура». Проведенный анализ научных источников свидетельствует об отсутствии единой позиции относительно сущности и содержания риторической культуры. Акцентировано внимание на необходимости развития риторической культуры будущих специалистов по образовательно-квалификационному уровню «магистр». В процессе исследования обоснованы особенности коммуникативной компетентности будущих социальных педагогов и установлены основные составляющие риторической культуры.

При организации учебного процесса с магистрантами специальности «социальная педагогика» в высших учебных заведениях весомые перспективы в формировании риторической культуры имеют интерактивные тренинговые технологии, которые влияют на повышение коммуникативной компетентности и риторической культуры. При изучении учебной дисциплины «Социальное

партнерство» на практичних заняттях магістранти на основі участі в міні-тренінгах можуть практично підвищити свій рівень риторическої культури.

Kalaur S. Formation of rhetorical culture of future masters as a pedagogical problem

Annotation. In the article, the essence of scientific definitions of «rhetoric» and «rhetorical culture» is explored. The analysis of scientific sources indicates the absence of a common position on the nature and content of rhetorical culture. The main attention was paid to the need of rhetorical culture development for the future masters of social pedagogy. The study substantiates the peculiarities of communicative competence of social workers and the main components of rhetorical culture. It is defined that undergraduates should be enabled to follow the rules of communication skills, including the ability to start and end the conversation. Rhetorical culture provides the ability to choose the most appropriate communication tactics and skills to fill a pause or paraphrased statement. Social worker with a high rhetorical culture should follow the rules of etiquette.

We believe that during the educational process with undergraduates of specialty «Social pedagogy» in higher education institutions, the interactive training techniques have the significant prospects in forming of good rhetorical culture. Trainings have a great impact on improving communicative competence and rhetorical culture. In practical aspect, we have developed mini-trainings during the study of the course «Social Partnership», aimed at increasing of undergraduates' rhetorical culture. Master students at workshops are learning rhetorically correctly counter and respond to abuse claims, inadequate comparison and orders of social service clients who have deviant behavior. During the mini-training, future masters improve forms of speech improvisation, ranging from question or joke, which removes tension, and ending with moral monologue.

344. Лещук Г. В. Актуальні тенденції розвитку волонтерської діяльності в Україні та за рубежем / Г. В. Лещук // Молодь і ринок : щомісячний науково-педагогічний журнал / Дрогобицький державний педагогічний університет ; редкол.: Н. Скотна, В. Мадзігон, А. Криницькі [та ін.]. – Дрогобич, 2015. – № 10 (117). – С. 70–74.

Анотація. Проаналізовано сучасні тенденції розвитку волонтерства в Україні та за кордоном. Розкрито специфіку волонтерської діяльності у вітчизняних умовах. Здійснено статистичне порівняння поширеності волонтерства у світі. Зроблено висновок про необхідність популяризації участі громадян у благодійних акціях, розширення соціально-демографічного складу волонтерів, підвищення престижу та значимості волонтерства.

Ключові слова: волонтерська діяльність, волонтерство, філантропія, благодійність, доброчинність.

Лещук Г. Актуальные тенденции развития волонтерской деятельности в Украине и за рубежом

Аннотация. Проанализированы современные тенденции развития волонтерства в Украине и за рубежом. Раскрыта специфика волонтерской деятельности в отечественных условиях. Осуществлено статистическое сравнение распространенности волонтерства в мире. Сделан вывод о

необходимости популяризации участия граждан в благотворительных акциях, повышения престижа и значимости волонтерства.

Ключевые слова: волонтерская деятельность, волонтерство, филантропия, благотворительность.

Leshchuk H. Current trends volunteering in Ukraine and abroad

Annotation. The article analyzes the current trends volunteering in Ukraine and abroad. The specific volunteer activities in local conditions. Done statistical comparison of prevalence of volunteering in the world. The conclusion about the need to popularize public participation in charity events, widening socio-demographic composition volunteers, raising the prestige and importance of volunteering.

Keywords: volunteering, philanthropy, charity.

345. Лещук Г. В. Дошкільне соціальне середовище як фактор первинної соціалізації дитини / Г. В. Лещук // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота / голов. ред. І. В. Козубовська. – Ужгород, 2015. – Вип. 36. – С. 113–115.

Анотація. Проаналізовано особливості соціалізації дитини в умовах дошкільного навчально-виховного закладу. Охарактеризовано основні фактори соціалізації дошкільника. Визначено пріоритетні завдання соціального розвитку дитини в дошкільному навчально-виховному закладі. Проаналізовано умови ефективності соціального виховання дитини дошкільного віку. Охарактеризовано показники успішного соціального розвитку дошкільника.

Ключові слова: соціалізація, дошкільний вік, соціальне середовище, дошкільний навчально-виховний заклад.

Лещук Г. В. Дошкольная социальная среда как фактор первичной социализации ребенка

Аннотация. Проанализированы особенности социализации ребенка в условиях дошкольного учебно-воспитательного заведения. Охарактеризованы основные факторы социализации дошкольника. Определены приоритетные задачи социального развития ребенка в дошкольном учебно-воспитательном заведении. Проанализированы условия эффективности социального воспитания ребенка дошкольного возраста. Охарактеризованы показатели успешного социального развития дошкольника.

Ключевые слова: социализация, дошкольный возраст, социальная среда, дошкольное учебно-воспитательное учреждение.

Leshchuk H. Preschool social environment as a factor of child's primary socialization

Annotation. The article analyses the features of socialization of the child in terms of pre-school educational institution. The characteristic of the main factors of socialization that age period, external and internal. The priority task of social development in preschool educational institution. Outlines the goals of social education preschooler. Conditions of the effectiveness of social education pre-school child. The characteristic parameters of successful social preschooler.

Keywords: socialization, preschool age, social environment, preschool educational institution.

346. Олексюк Н. С. Теоретико-методичні основи роботи соціального педагога з учнями загальноосвітньої школи / Н. С. Олексюк // Педагогічна освіта: теорія і практика : збірник наукових праць / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка ; редкол.: О. М. Топузов, Л. Д. Березівська, М. В. Головка [та ін.]. – Кам'янець-Подільський, 2015. – Вип. 19. – С. 37–42.

Анотація. Обґрунтовано актуальність соціально-педагогічної роботи в сучасній загальноосвітній школі, виділено ряд проблем, пов'язаних з її організацією та здійсненням. Виокремлено поняття «соціальний педагог навчально-виховного закладу», окреслено зміст роботи соціального педагога щодо забезпечення ефективності процесу соціалізації учнів.

Ключові слова: загальноосвітня школа, соціальний педагог, учень, соціально-педагогічний процес, соціальне виховання, соціалізація, соціалізованість.

Oleksiuk N. S. Theoretical and methodological basis for the work of the social teacher with pupils of secondary school

Annotation. The article analyzes a significant amount of research devoted to the content and features of a social pedagogue in a secondary school. Identifies subjects and social-pedagogical work. The urgency of social-pedagogical work in modern secondary school, highlighted a number of problems associated with its organization and implementation. Clarified goals and objectives of the work of a social pedagogue in a secondary school, its duties and rights. Called the principles of work of a social pedagogue in the educational institution, its main functions. Highlighted the concept of «social competence» and «socio-communicative competence», selected indicators and levels of social competence of the student. Analyzes the types of social services provided by social pedagogue in secondary school students, their parents and teachers. The ways of optimization of work of the social teacher of a secondary school. The projected prospects of research in the field of socio-pedagogical work in school.

Keywords: secondary school, social pedagogue, the student, social-pedagogical process, social education, socialization, socialites.

347. Олексюк Н. С. Теоретико-методичні основи соціального супроводу неповнолітньої мами / Н. С. Олексюк // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології / СумДПУ імені А. С. Макаренка ; голов. ред. А. А. Сбруєва. – Суми, 2015. – № 8 (52). – С. 372–378.

Анотація. Обґрунтовано необхідність соціального супроводу неповнолітньої мами. Доведено, що комплексна діяльність з надання різних видів допомоги неповнолітнім матерям та їхнім дітям допоможе вирішити проблему соціальної адаптації цієї категорії населення. Метою статті є аналіз теоретичних і методичних засад соціального супроводу неповнолітньої матері та обґрунтування можливостей його оптимізації шляхом: вдосконалення нормативно-правової бази соціального супроводу; налагодження взаємодії фахівця з державними відомствами та громадськими організаціями; удосконалення змісту соціального супроводу неповнолітньої матері та підготовка кваліфікованих кадрів для здійснення цього виду соціальної роботи.

Ключові слова: неповнолітня мама, дитина, допомога, соціальний супровід, соціальна адаптація.

Олексюк Н. Теоретико-методические основы социального сопровождения несовершеннолетней мамы

Аннотация. Обоснована необходимость социального сопровождения несовершеннолетней матери. Установлено, что комплексная деятельность по оказанию разных видов помощи несовершеннолетним матерям и их детям поможет решить проблему социальной адаптации этой категории населения. Целью статьи стал анализ теоретических и методических основ социального сопровождения несовершеннолетней матери и обоснование возможностей его оптимизации путём усовершенствования нормативно-правовой базы; взаимодействия специалиста с государственными учреждениями и общественными организациями; усовершенствования содержания социального сопровождения и подготовка кадров для этого вида социальной работы.

Ключевые слова: несовершеннолетняя мама, ребёнок, помощь, социальное сопровождение, социальная адаптация.

Oleksiuk N. Theoretical and methodological foundations of social support for underage mothers

Annotation. In the article the necessity of social support for underage mothers. It is proved that the complex activities in providing various types of assistance for adolescent mothers and their children will help solve the problem of social adaptation of this category of the population. The purpose of this paper is to analyze the theoretical and methodological foundations of social support for adolescent mothers and justification of possibilities of its optimization through: improvement of legal base of social support; networking with specialist government departments and public organizations; improvement of the content of social support for teenage mothers and training of qualified personnel for the implementation of this type of social work.

Keywords: juvenile mother, child, care, social support, social adaptation.

348. Парфанович І. І. Відповідність застосовуваних форм і методів завданням профілактики як оцінка ефективності запобігання девіантної поведінки дівчат / І. І. Парфанович // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології / СумДПУ імені А. С. Макаренка; голов. ред. А. А. Сбруєва. – Суми, 2015. – № 5 (49). – С. 467–473.

Анотація. Відповідність форм і методів роботи поставленим завданням встановлено за напрямками експериментальної програми, які відповідали завданням організаційного, психолого-педагогічного, науково-методичного забезпечення профілактичного процесу в школах. Ефективність профілактики за критерієм відповідності форм і методів роботи поставленим завданням передбачає наявність відповідного рівня теоретичної підготовки суб'єктів профілактики. До уваги взято оперування суб'єктами профілактики інформацією про соціально-психологічні показники стану дитини. Важливим є врахування практичної реалізації теорії, законодавчо-нормативної бази, технологій діяльності. Показовими є забезпеченість і застосування діагностико-профілактичного інструментарію, володіння суб'єктами профілактики знаннями про вікові, гендерні, психолого-педагогічні особливості дівчат і їх поведінку.

Ключові слова: дівчата, девіантна поведінка, профілактика, оцінка ефективності профілактики, відповідність застосовуваних форм і методів завданням профілактики.

Парфанович И. И. Соответствие форм и методов работы поставленным задачам профилактики как оценка эффективности предупреждения девиантного поведения девочек

Аннотация. Соответствие форм и методов работы поставленной задачей установлено по направлениям экспериментальной программы, которые отвечали задачам организационного, психолого-педагогического, научно-методического обеспечения профилактического процесса в школах. Эффективность профилактики по критерию соответствия форм и методов работы поставленной задачей предполагает наличие соответствующего уровня теоретической подготовки субъектов профилактики. Вниманию взято оперирование субъектами профилактики информацией о социально-психологические показатели состояния ребенка. Важным является учет практической реализации теории, законодательно-нормативной базы, технологий деятельности. Показательны обеспеченность и применения диагностико-профилактического инструментария, владения субъектами профилактики знаниями о возрастных, гендерных, психолого-педагогические особенности девушек и их поведение.

Ключевые слова: девушки, девиантное поведение, профилактика, оценка эффективности профилактики, соответствие применяемых форм и методов задачей профилактики.

Parfavovich I. I. Eligibility of Forms and Methods with the Prevention's Objectives of as the Criterion of Girls' Deviant Behavior Prevention Effectiveness

Annotation. Eligibility of forms and methods to the tasks set are established according to the pilot program areas that meet the objectives of organizational, psychological, pedagogical, scientific and methodological provision of the preventive activities at schools. Prevention efficiency according to the criterion of eligibility of forms and methods of work to the tasks set requires a corresponding level of theoretical knowledge of practitioners involved into the preventive activities. The ability of practitioners to deal with information on child's social and psychological indicators is taken into account. It is important to take account of the practical implementation of the theory, legislative and regulatory framework as well as technologies.

Keywords: girls, deviant behavior, prevention, evaluation of the prevention effectiveness, eligibility of forms and methods to the prevention objectives.

349. Парфанович І. І. Гендерний методологічний підхід як умова профілактики девіантної поведінки дівчат / І. І. Парфанович // Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки / голов. ред. Локарева Г. В. – Запоріжжя, 2015. – № 1. – С. 59–63.

Анотація. Методологічним підходом до профілактики девіантної поведінки дівчат загальноосвітніх шкіл визначено гендерний як формування особистості на основі визначення гендерних ролей. Це передбачає дослідження теоретичних положень гендерної педагогіки щодо профілактики девіантної поведінки дівчат у загальноосвітній школі. Розглянуто проблемні питання профілактики девіантної поведінки дівчат через призму історичного аспекту та різних типів презентації дівчат на сучасному етапі. Обґрунтовано, що єдність і взаємозумовленість компонентів профілактичного процесу, спрямованого на покращення соціально-психологічних показників становища і розвитку дівчат, забезпечують гендерну соціалізацію та ідентифікацію.

Ключові слова: дівчата, профілактика девіантної поведінки, тендерний методологічний підхід

Parfanovich I. I. Gender Methodological Approach as a Condition for the Prevention of Girls' Deviant Behavior

Annotation. Through the appliance of methodological approach to the prevention of deviant behavior it's defined that gender is a factor of personality identity formation. This approach demands the investigation of gender pedagogics concepts towards the prevention of deviant behavior of girls in secondary school. Problematic issues of prevention of deviant behavior of girls are examined in the light of the historical aspect and presentation of different types of girls today. Proved that the unity and interdependence of the components of prevention activities aimed at improving the social and psychological indicators of status and development of girls, provide socialization and gender identity.

Keywords: girls, prevention of deviant behavior, gender methodological appr

350. Парфанович І. І. Диференційованість характеристики психолого-педагогічних особливостей дівчат за ступенем соціально-педагогічної занедбаності / І. І. Парфанович // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка / голов. ред. Г. Терещук. – Тернопіль, 2015. – № 1. – С. 131–137.

Анотація. Проаналізовано теоретичні підходи до пояснення суті та особливостей прояву поведінкових девіацій дівчат. Встановлено особливості психолого-педагогічної характеристики дівчат різного ступеня соціально-педагогічної занедбаності дівчат на основі визначення понять «важковиховуваність», «соціальна дезорганізація і дезадаптація», «соціальна занедбаність», «педагогічна занедбаність», «соціально-педагогічна занедбаність», «особи груп ризику, «особи девіантної поведінки» та їх ієрархії. На основі диференційованого підходу до проблеми девіантної поведінки дівчат розглянуто особливості застосування соціально-педагогічних методів і форм роботи до дівчат соціальної, педагогічної, соціально-педагогічної занедбаності. Метою статті є розкрити превентивні і організаційні заходи у соціально-педагогічній роботі з дівчатами педагогічної, соціальної, соціально-педагогічної занедбаності, враховуючи особливості деформації особистісного розвитку на стадії важковиховуваності, соціальної дезорганізації і дезадаптації.

Ключові слова: дівчата, психолого-педагогічні особливості, ступінь соціально-педагогічної занедбаності, диференційований підхід, превентивні і організаційні заходи.

Парфанович И. И. Дифференцированность характеристики психолого-педагогических особенностей девочек за степенью социально-педагогической запущенности

Аннотация. Проанализированы теоретические подходы к объяснению сущности и особенностей проявления поведенческих девиаций девушек. Установлены особенности психолого-педагогической характеристики девушек разной степени социально-педагогической запущенности девушек на основе определения понятий «трудновоспитуемость», «социальная дезорганизация и дезадаптация», «социальная запущенность», «педагогическая запущенность»,

«социально-педагогическая запущенность», «лица групп риска, «лица девиантного поведения» и их иерархии. На основе дифференцированного подхода к проблеме девиантного поведения девушек рассмотрены особенности применения социально-педагогических методов и форм работы к девушкам социальной, педагогической, социально-педагогической запущенности. Целью статьи является раскрыть профилактические и организационные мероприятия в социально-педагогической работе с девушками педагогической, социальной, социально-педагогической запущенности, учитывая особенности деформации личностного развития на стадии важковиховуваності, соціальної дезорганізації і дезадаптації.

Ключевые слова: девушки, психолого-педагогические особенности, степень социально-педагогической запущенности, дифференцированный подход, профилактические и организационные мероприятия.

Parfanovich I. The Differentiated Characteristics of Girls' Psychological and Pedagogical Peculiarities According to the Degree Of Their Social and Pedagogical Neglect

Annotation. Theoretical approaches to the explanation of the nature and characteristics of girls' deviant behavior display are analyzed. The peculiarities of psychological and pedagogical characteristics of girls of different degrees of social and pedagogical neglect are established, based on the definitions of «troubled child», «social disorganization and exclusion», «social abandonment», «pedagogical neglect», «social and pedagogical neglect», «individuals of risk groups «individuals of deviant behavior» and their hierarchy. The application of social and pedagogical methods and forms of work with girls, which are socially, pedagogically, and socio-pedagogically neglected, are examined through the appliance of differentiated approach. Preventive and organizational measures in social-pedagogical work with girls, which are socially, pedagogically, and socio-pedagogically neglected, are determined considering the peculiarities of personal development deformation at the stage of «being a troubled child», social disorganization and exclusion.

Keywords: girls, psychological and pedagogical peculiarities, the degree of social and pedagogical neglect, differentiated approach, preventive and organizational measures.

351. Парфанович І. І. Зміст профілактичної роботи з формування відповідального ставлення дівчат до соціальних норм / І. І. Парфанович // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки / голов. ред. Носко М. О. – Чернігів, 2015. – Вип. 130. – С. 274–278.

Анотація. У профілактичній роботі з формування відповідального ставлення дівчат до соціальних норм передбачається врахування наукових положень, тенденцій і можливостей практики. Науковий аналіз понять «соціальна норма», «відповідальність», «ставлення» дає можливість визначити сутність профілактичної роботи з формування відповідального ставлення дівчат до соціальних норм. Окреслення соціальних норм, необхідних для дотримання дівчатами, а також особливостей вираження їх відповідальності і ставлення з відповідальністю до соціальних норм, сприяють реалізації змістового компоненту профілактики. Визначено моральні і правові норми для індивідів загалом і зокрема для дівчат, відхилення від них і санкції за їх порушення. Це

має безпосереднє вираження у змісті профілактичної роботи з формування відповідального ставлення дівчат до соціальних норм.

Ключові слова: дівчата, зміст, профілактичні заходи, відповідальне ставлення до соціальних норм.

Parfanovich I. I. The content of preventive work with girls while forming a responsible attitude to social norms

Annotation. In work, aimed at the formation of the responsible attitude of girls to social norms, scientific statements, trends and opportunities of practice are to be considered. Scientific analysis of the concepts of «social norm», «responsibility», «treatment» makes it possible to determine the nature of prevention work with girls while forming a responsible attitude to social norms. Defining of social norms to be followed girls and characteristics of their expression of the responsibility and attitude of responsibility to the social norms, contribute to the realization of the content component of prevention. Moral and legal norms for individuals in general and for girls in particular, deviations from them and penalties for their violation are defined. It is reflected in the content of preventive work with girls while forming a responsible attitude to social norms.

Keywords: girls, content, prevention activities, forming a responsible attitude to social norms.

352. Парфанович І. І. Комплексність профілактичного впливу як оцінка результативності функціонування системи профілактики девіантної поведінки дівчат / І. І. Парфанович // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки : збірник наукових праць / за ред. А. Л. Ситченка. – Миколаїв, 2015. – № 3 (50). – С. 215–220.

Анотація. За оцінку результативності функціонування системи профілактики девіантної поведінки дівчат загальноосвітніх шкіл взято низку показників, з яких у статті розглянуто комплексність профілактичного впливу. Науковий висновок зроблено за результатами виконання експериментальної програми «Діагностика і профілактика девіантної поведінки дівчат шкільного віку» (Тернопільська обл., 2009–2010 рр.), спрямованої на досягнення позитивних результатів дослідження. У межах дії регіональної програми, згідно з даними соціально-педагогічних паспортів школярок як впровадженого діагностико-профілактичного інструментарію, виявлено комплексність профілактичного впливу. Визначено ступінь виразності асоціальних поглядів у сім'ї, спрямованість неформальних груп дівчат, негативний вплив осіб протилежної статі, сусідів, знайомих, правовий, соціальний, медичний, психологічний, педагогічний напрями профілактики девіантної поведінки дівчат загальноосвітніх шкіл у соціально-педагогічній діяльності.

Ключові слова: дівчата, девіантна поведінка, система профілактики, оцінка результативності, комплексність профілактичного впливу.

Парфанович И. И. Комплексность профилактического воздействия как оценка результативности функционирования системы профилактики девиантного поведения девушек

Аннотация. По оценке результативности функционирования системы профилактики девиантного поведения девушек общеобразовательных школ

взято ряд показателів, из которых в статье рассмотрены комплексность профилактического воздействия. Научный вывод сделан по результатам выполнения экспериментальной программы «Диагностика и профилактика девиантного поведения девушек школьного возраста» (Тернопольская обл., 2009-2010 гг.), Направленной на достижение положительных результатов исследования. В рамках действия региональной программы, согласно данным социально-педагогических паспортов школьниц как внедренного диагностико-профилактического инструментария, обнаружено комплексность профилактического воздействия. Определена степень выраженности асоциальных взглядов в семье, направленность неформальных групп девушек, негативное влияние лиц противоположного пола, соседей, знакомых, правовой, социальный, медицинский, психологический, педагогический направления профилактики девиантного поведения девушек общеобразовательных школ в социально-педагогической деятельности.

Ключевые слова: девочки, девиантное поведение, система профилактики, оценка результативности, комплексность профилактического воздействия.

Parfanovich I. I. The Complexity of Preventive Influence as the Assessment of Effectiveness of the System of Girls' Deviant Behavior Prevention

Annotation. To assess the effectiveness of the system of prevention of deviant behavior of the schoolgirls' deviant behavior prevention the number of indicators are used. The article deals with one of them – the complexity of preventive influence. The implementation of the pilot program «Diagnosis and Prevention of Schoolgirls' Deviant Behavior» (Ternopil region, 2009-2010) demonstrated positive results of the work done. Within the regional program action, according to the schoolgirls' social and educational passports, a diagnostic and preventive tools used, the complexity of preventive influence was found.

The degree of clearness of antisocial attitudes in family, orientation of informal groups of girls, the negative impact of the opposite sex, neighbors, acquaintances, and the legal, social, medical, psychological, pedagogical areas of prevention of girls' deviant behavior in secondary schools in social-pedagogical activities.

Keywords: girls, deviant behavior prevention system, integrated preventive effects, evaluation of system's effectiveness.

353. Парфанович І. І. Компоненти, критерії, показники, рівні сформованості відповідального ставлення дівчат до соціальних норм / І. І. Парфанович // Науковий вісник Кременецького обласного гуманітарно-педагогічного інституту ім. Тараса Шевченка. Серія: Педагогіка / за заг. ред. Ломаковича А. М., Бенери В. Є. – Кременець, 2015. – Вип. 4. – С. 168–174.

Анотація. Про ефективність профілактичної роботи з дівчатами свідчить позитивна зміна окремих показників, критеріїв і загалом – рівень сформованості відповідального ставлення до соціальних норм, компонентами якого визначено когнітивний, емоційно-ціннісний, поведінковий. Сформованість відповідального ставлення до соціальних норм сумарно визначається за допомогою пізнавально-інформаційного, мотиваційного критеріїв, що характеризують соціально-психологічні ризики у прояві поведінкових девіацій, та діяльнісного критерію. На основі здійснення експериментальних замірів визначаються їх показники, що відображає загальну спрямованість розвитку особистості, критичний,

недостатній, посередній, належний чи оптимальний рівні сформованості відповідального ставлення дівчат до соціальних норм.

Ключові слова: дівчата, компоненти, критерії, показники, рівні сформованості відповідального ставлення до соціальних норм

Parfanovich I. I. Components, Criteria, Indicators, and Levels of Girls' Responsible Attitude to Social Norms

Annotation. The positive changes in individual indicators, criteria and as a whole - the level of formation of responsible attitude to social norms, the components of which are cognitive, emotional evaluative, and behavioral demonstrate the effectiveness of preventive work with girls. The level of responsible attitude formation to social norms is defined by cognitive-informational, motivational criteria, that characterize psychosocial risks in the manifestation of behavioral deviations, and activity criteria. Based on the implementation of experimental measurements their indicators are determined. It reflects the general orientation of the individuality development. Critical, low, average, adequate or optimal levels of formation of girls' responsible attitude to social norms are defined.

Keywords: girls, components, criteria, indicators, levels of responsible attitude to social norms.

354. Парфанович І. І. Методологічні підходи до профілактики девіантної поведінки учениць сучасної загальноосвітньої школи / І. І. Парфанович // Освітній простір України : науковий журнал / Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника ; редкол.: Н. В. Лисенко (голова) [та ін.]. – Івано-Франківськ, 2015. – Вип. 5. – С. 120–127.

Анотація. Методологічними підходами системи профілактики девіантної поведінки дівчат загальноосвітніх шкіл визначено гендерний, особистісно орієнтований, системний, синергетичний, охоронно-захисний, міжсекторально-відомчий, які забезпечуються на різних рівнях профілактики. Методологічними підходами комплексно охоплено розробку, реалізацію і аналіз системи профілактики девіантної поведінки дівчат загальноосвітніх шкіл. Такі підходи втілюються у практику, якщо враховано реалії соціалізації дівчат у різних сферах та проблема розглядається з соціально-педагогічної позиції.

Ключові слова: дівчата загальноосвітніх шкіл, девіантна поведінка, профілактика, методологічні підходи.

Parfanovich I. I. Methodological Approaches to the Prevention Of Schoolgirls' Deviant Behavior

Annotation. The methodological approaches to the system of girls' deviant behavior prevention that act on different levels on prevention are identified: gender, personality oriented, systematic, synergetic, security and safety, interdisciplinary, institutional, which are provided at different levels of prevention. Methodological approaches were applied while developing the design, implementing and analyzing of schoolgirls deviant behavior prevention. Such approaches can be implemented in practice, if the realities of girls' socialization in various areas and the problem are treated from the socio-pedagogical point of view.

Keywords: schoolgirls, deviant behavior, prevention, methodological approaches.

355. Парфанович І. І. Синергетичний підхід у системі профілактики девіантної поведінки дівчат / І. І. Парфанович // Людинознавчі студії. Серія: Педагогіка : збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / редкол.: М. Чепіль (голов. ред.) [та ін.]. – Дрогобич, 2015. – Вип. 1 (33). – С. 130–139.

Анотація. Методологічним підходом до профілактики девіантної поведінки дівчат загальноосвітніх шкіл визначено синергетичний як посилення ефекту профілактики внаслідок спільної дії, взаємовпливу, узгодженості форм, методів, напрямів, технологій, напрямів роботи. Синергетичний підхід пропагується до: сутнісного розуміння, механізмів формування девіантної поведінки; загальнодержавного інституційного забезпечення життєдіяльності і розвитку дівчат, організації профілактики на регіональному рівні, в мікросоціальному середовищі, референтному оточенні, за місцем проживання, навчання, дозвілля дівчат; системи профілактики девіантної поведінки дівчат загальноосвітніх шкіл. Це передбачає єдність, взаємозумовленість і посилення дії профілактичних впливів у попередженні негативного розвитку й самопочуття дівчат нормативної поведінки, груп ризику, із значним вираженням прояву девіацій; урахування всіх видів поведінкових девіацій для дослідження детермінант, специфіки формування та проявів девіацій; єдність компонентів профілактики і технологічних етапів роботи; урахування умов здійснення профілактики.

Ключові слова: дівчата, девіантна поведінка дівчат, профілактика девіантної поведінки дівчат, синергетичний підхід.

Парфанович И. И. Синергетический подход в системе профилактики девиантного поведения девушек

Аннотация. Методологическим подходом к профилактике девиантного поведения девушек общеобразовательных школ определено синергетический как усиление эффекта профилактики результате совместного действия, взаимовлияния, согласованности форм, методов, направлений, технологий, направлений работы. Синергетический подход пропагандируется в: сущностного понимания, механизмов формирования девиантного поведения; общегосударственного институционального обеспечения жизнедеятельности и развития девушек, организации профилактики на региональном уровне, в микросоциальной среде, референтном окружении, по месту жительства, учебы, досуга девушек; системы профилактики девиантного поведения девушек общеобразовательных школ. Это предполагает единство, взаимообусловленность и усиления действия профилактических воздействий в предупреждении негативного развития и самочувствия девушек нормативного поведения, групп риска, со значительным выражением проявления девиаций; учета всех видов поведенческих девиаций для исследования детерминант, специфики формирования и проявлений девиаций; единство компонентов профилактики и технологических этапов работы; учета условий осуществления профилактики.

Ключевые слова: девушки, девиантное поведение девушек, профилактика девиантного поведения девушек, синергетический подход.

Parfanovich I. I. Synergetic Approach to the System of Girls' Deviant Behavior Prevention

Annotation. The methodological approaches to the system of girls' deviant behavior prevention that act on different levels on prevention are identified: gender, personality oriented, systematic, synergetic, security and safety, interdisciplinary, institutional, which are provided at different levels of prevention. Methodological approaches were applied while developing the design, implementing and analyzing of schoolgirls deviant behavior prevention. Such approaches can be implemented in practice, if the realities of girls' socialization in various areas and the problem are treated from the socio-pedagogical point of view

Keywords: girls, girls' deviant behavior, girls' deviant behavior prevention, synergistic approach.

356. Парфанович І. І. Специфіка реалізації соціально-педагогічної роботи з профілактики девіантної поведінки дівчат / І. І. Парфанович // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота / голов. ред. І. В. Козубовська. – Ужгород, 2015. – Вип. 35. – С. 138–142.

Анотація. Реалізація соціально-педагогічної роботи з профілактики девіантної поведінки дівчат вимагає оптимального вибору соціально-педагогічних форм і методів. Акцентується на організації профілактичної роботи відповідно до диференціації молодшого шкільного, підліткового, юнацького віку дівчат. Потребує покращення профілактичної роботи адміністрації, класних керівників, учителів-предметників, психологічної служби школи. Це здійснюється на основі аналізу та вирішення проблемних, кризових ситуацій неповнолітніх, здійсненні соціально-педагогічного патронажу, упровадженні методики «рівний – рівному». Важлива роль надається науково-методичному забезпеченню профілактичного процесу, використанні можливостей навчально-виховного процесу з профілактичною метою. Специфіка реалізації соціально-педагогічної роботи полягає і в удосконаленні підходів до соціально-педагогічної роботи з батьком, матір'ю, загалом сім'ями, неформальним оточенням дітей; організації самовиховання дівчат; міжсекторній взаємодії соціальних структур у профілактиці поведінкових девіацій; підвищенні професійного рівня суб'єктів профілактики.

Ключові слова: дівчата, девіантна поведінка, профілактика, соціально-педагогічна робота, особливості роботи.

Парфанович И. И. Специфика реализации социально-педагогической работы по профилактике девиантного поведения девушек

Аннотация. Реализация социально-педагогической работы по профилактике девиантного поведения девушек требует оптимального выбора социально-педагогических форм и методов. Акцентируется на организации профилактической работы в соответствии с дифференциацией младшего школьного, подросткового, юношеского возраста девушек. Нуждается в улучшении профилактической работы администрации, классных руководителей, учителей-предметников, психологической службы школы. Это осуществляется на основе анализа и решения проблемных, кризисных ситуаций несовершеннолетних, здійсненні соціально-педагогічного патронажа, внедрении методики «равный - равному». Важная роль отводится научно-методическому обеспечению профилактического процесса, использовании возможностей учебно-воспитательного процесса с профилактической целью.

Специфика реализации социально-педагогической работы заключается и в совершенствовании подходов к социально-педагогической работы с отцом, матерью, в общем семьями, неформальным окружением детей; организации самовоспитания девушек; межсекторного взаимодействия социальных структур в профилактике поведенческих девиаций; повышении профессионального уровня субъектов профилактики.

Ключевые слова: девушки, девиантное поведение, профилактика, социально-педагогическая работа, особенности работы.

Parfanovich I. I. The Peculiarity of Socio-Pedagogical Activities of Girls' Deviant Behavior Prevention

Annotation. The implementation of socio-pedagogical work of girls' deviant behavior prevention requires optimal choice of socio-pedagogical forms and methods. The attention is on the organization of preventive work in accordance with the differentiation of girls' age: elementary school age, teenage, or adolescence. It is necessary to improve preventive activities of administration, form masters, teachers, school psychological services. It must be done by analyzing and solving problems and critical situations in minors' lives, their socio-pedagogical supervision, and the implementation of method «equal to equal». An important role is given the scientific and methodological support of preventive activities, using the opportunities of the educational process with preventive aim. The peculiarity of socio-pedagogical activities implementation lies in improving approaches to socio-pedagogical work with fathers, mothers, and families as a whole, children's informal environment; organization of girls' self-upbringing process; interdisciplinary cooperation between social institutions in the prevention of behavioral deviations; raising the professional level of the practitioners, involved into prevention process.

Keywords: girls, deviant behavior, prevention, socio-pedagogical work, the peculiarities of work.

357. Петришин Л. Й. Аналіз результатів упровадження системи формування креативності майбутніх соціальних педагогів у вишах / Л. Й. Петришин // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота / голов. ред. І. В. Козубовська. – Ужгород, 2015. – Вип. 35. – С. 142–147.

Анотація. На основі проведеного теоретико-методичного аналізу проблеми дослідження описано креативність як необхідну умову професійної діяльності соціального педагога, оскільки в різних видах діяльності він повинен використовувати індивідуальний підхід до особистості, який і вимагає творчості; визначено етапи упровадження педагогічної системи формування креативності майбутніх соціальних педагогів; побудовано модель системи формування креативності майбутніх соціальних педагогів, яку витлумачено як описову характеристику, що містить вимоги щодо фахових знань, умінь, можливостей, структури й результатів навчальної діяльності, професійно важливих якостей майбутнього соціального педагога, а також креативної компетентності в професійній сфері, що ґрунтується на умовах, етапах, принципах, методах, засобах та методичних прийомах її формування в процесі навчально-виховної діяльності у вишах; описано особливості експериментальної перевірки упровадження педагогічної системи формування креативності майбутніх соціальних педагогів у вищих навчальних закладах.

Ключові слова: формування, творчість, креативність, система, впровадження системи, процес формування креативності, майбутні соціальні педагоги, професійна підготовка.

Петрышин Л. Анализ результатов внедрения системы формирования креативности будущих социальных педагогов в вузах

Аннотація. На основе проведенного теоретико-методического анализа проблемы исследования описано креативность как необходимое условие профессиональной деятельности социального педагога, так как в различных видах деятельности он должен использовать индивидуальный подход к клиенту, который и требует творчества; определены этапы внедрения педагогической системы формирования креативности будущих социальных педагогов; построена модель системы формирования креативности будущих социальных педагогов, которую истолковано как описательную характеристику, содержащий требования по профессиональным знаниям, умениям, возможностям, структуры и результатов учебной деятельности, профессионально важных качеств будущего социального педагога, а также креативной компетентности в профессиональной сфере, основывается на условиях, этапах, принципах, методах, средствах и методических приемах ее формирования в процессе учебно-воспитательной деятельности в вузах; описаны особенности экспериментальной проверки внедрения педагогической системы формирования креативности будущих социальных педагогов в высших учебных заведениях.

Ключевые слова: формирование, творчество, креативность, система, внедрение системы, процесс формирования креативности, будущие социальные педагоги, профессиональная подготовка.

Petrishin L. Analysis of implementation of the system creativity formation of future social teachers in universities

Annotation. In the article on the basis of the theoretical and methodological analysis of research problems described creativity as a necessary condition of professional social workers, since the various activities it has to use an individual approach to each client, which requires creativity; the stages of implementation of the pedagogical system of formation of creativity for future social workers; built model of creativity formation of future social workers, which interpreted as a descriptive characteristic containing requirements for professional knowledge, skills, capabilities, structure and results of educational activities professionally important qualities of future social workers and creative competence in the professional field, based on conditions, stages, principles, methods, tools and teaching methods of its formation in the educational activities in universities; The features of experimental verification of implementation of pedagogical system of formation of creativity for future social teachers in higher education.

Keywords: creation, creative, creativity, system, system implementation, the formation of creativity, future social workers, professional training.

358. Петришин Л. Й. Креативність як фактор професійної компетентності майбутніх соціальних педагогів / Л. Й. Петришин // Педагогічна освіта: теорія і практика : збірник наукових праць / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка ; редкол.: О. М. Топузов, Л. Д. Березівська, М. В. Головка [та ін.]. – Кам'янець-Подільський, 2015. – Вип. 19. – С. 186–196.

Анотація. Аналізується креативність як необхідна умова підготовки професійно компетентних соціальних педагогів; визначається поняття креативної компетентності як комплексу професійних вимог (знань, умінь, навичок) до підготовки фахівця, який включає систему комунікативних умінь, здатність до педагогічної творчості, уміння та навички використовувати фахові знання та продукувати на їх основі нові креативні ідеї.

Ключові слова: Креативність, творчість, компетентність, особистісні властивості, креативна особистість, майбутні соціальні педагоги.

Petryshyn L. Creativity as a factor in of professional competence future social workers

Annotation. This paper examines creativity as a obligatory condition of the professionally educated social workers; personal features of a future creative professional are characterized; definition of a creative concept is given, as a set of professional competency requirements (knowledge and skills) for training of a future professional, which includes a system of communication skills, the ability for creativity work and skills to use professional knowledge and produce on its bases new creative ideas.

The theoretical analysis of the problem of formation of future creative expert can help us to state that most of the works that have appeared recently in the scientific space that regard creativity, analyze it in diverse aspects : creativity as a factor of success of future specialist, creativity as an aspect of creative style, creativity in management communication, pedagogical creativity in the process of training, communicative creativity, creativity as a factor in the development of professional and communicative abilities .

Today, one of the tasks of social teachers formation in the university is to develop creative specialist in its field, with certain personality characteristics (openness experience, originality of thought, commitment, performance, desire reopen thing in different content problems, rejection of authoritarianism and categorical assertions, the ability to maintain creativity, easiness of association; ability to identify important things rather than details in problem, the ability to transfer the functions of one object to another, the ability to love their profession and themselves in the process of professional activity, the ability to competently and creatively solve problems, the ability to accurately and skillfully predict the result, to make independent decisions, the ability of self-development and self-improvement during the professional activity).

Keywords: Creativity, creative work, competence, personal features, creative personality, future social workers.

359. Петришин Л. Й. Навчальний тренінг «Креативатор ідей» у системі формування креативності фахівців соціальної сфери / Л. Й. Петришин // Молодь і ринок: науково-педагогічний журнал / Дрогобицький державний педагогічний університет; редкол.: Н. Скотна, В. Мадзігон, А. Криньські [та ін.]. – Дрогобич, 2015.– № 10 (129). – С. 27–31.

Анотація. Проаналізовано методичну складову навчального тренінгу «Креативатор ідей» у процесі формування креативності фахівців соціальної сфери у вишах. Охарактеризовано авторський навчальний тренінг «Креативатор ідей» як метод, що сприяє успішній реалізації креативного потенціалу, підвищенню особистісної самооцінки, розвиває самостійність, відповідальність,

та сприяє подоланню бар'єрів у проявах креативного мислення та дій, розвитку креативної кометентності.

Ключові слова: навчальний тренінг, креативність, фахівці соціальної сфери, майбутні соціальні педагоги, креативне зростання.

Петришин Л. Обучающий тренинг «Креативатор идей» в системе формирования креативности специалистов социальной сферы

Аннотация. Проанализировано методическую составляющую учебного тренинга «Креативатор идей» в процессе формирования креативности специалистов социальной сферы в вузах. Охарактеризован авторский обучающий тренинг «Креативатор идей» как метод, способствующий успешной реализации креативного потенциала, повышению личностной самооценки, развитию самостоятельности, ответственности, и способствует преодолению барьеров в проявлениях креативного мышления и действий, развитию креативной кометентности.

Ключевые слова: учебный тренинг, креативность, специалисты социальной сферы, будущие социальные педагоги, креативный рост.

Annotation. The article analyzes the methodological component of the educational training «Kreativator ideas» in the process of creative professionals in the social sector universities. Characterized by the author's educational training «Kreativator ideas» as a method of contributing to the successful implementation of creative potential, improving personal self-esteem, razvivitiyu independence, responsibility, and helps to overcome barriers to creative forms of thought and action, the development of creative kometentnosti.

Keywords: educational training, creativity, social experts, the future social teachers, creative growth.

360. Петришин Л. Й. Педагогічна стратегія професійної підготовки креативних соціальних педагогів / Л. Й. Петришин // Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія: Педагогіка і психологія / голов. ред. Б. І. Холод. – Дніпропетровськ, 2015. – № 2. – С. 192–200.

Анотація. На основі проведеного теоретико-методичного аналізу розкрито педагогічну стратегію професійної підготовки креативних соціальних педагогів в умовах вишу; подано аналіз ефективних форм, для реалізації творчого складника в структурі підготовки соціальних педагогів, лекцій, семінарів, занять самостійного характеру; описано блокову структуру (бакалаврат, спеціалітет, магістратура) професійної підготовки креативних соціальних педагогів.

Ключові слова: творчість, креативність, процес формування креативності, соціальні педагоги, навчальний процес, професійна підготовка.

Петришин Л. Педагогическая стратегия профессиональной подготовки креативных социальных педагогов

Аннотация. На основе проведенного теоретико-методического анализа раскрыть педагогическую стратегию профессиональной подготовки креативных социальных педагогов в условиях вуза; представлен анализ эффективных форм, для реализации творческого компонента в структуре подготовки социальных педагогов, лекций, семинаров, занятий самостоятельного характера; описано блочную структуру (бакалавриат, специалитет, магистратура) профессиональной подготовки креативных социальных педагогов.

Ключевые слова: творчество, креативность, процесс формирования креативности, социальные педагоги, учебный процесс, профессиональная подготовка.

Annotation. In the article on the basis of the theoretical and methodological analysis reveal pedagogical strategy training creative social workers in terms of university; analysis for effective forms to implement the creative component in the structure of training social workers, lectures, seminars, independent studies nature; described block structure (bachelor, Speciality, MA) training of creative social workers.

Keywords: art, creativity, the formation of creativity, social pedagogues, educational process, professional training.

361. Петришин Л. Й. Технологія «креативізації особистості» як інтегральна складова процесу формування креативності майбутніх соціальних педагогів (МСП) / Л. Й. Петришин // Освіта та розвиток обдарованої особистості : щомісячний науково-методичний журнал / Нац. акад. пед. наук України, Ін-т обдар. дитини, Ін-т психології ім. Г. С. Костюка ; редкол.: Аніщенко Н. В., Балл Г. О., Бурда М. І. [та ін.]. – Київ, 2015. – № 6 (37). – С. 21–24.

Аннотация. На основе проведенного теоретико-методического анализа проблемы исследования описано креативность как необходимое условие профессиональной деятельности социального педагога, так как в различных видах деятельности он должен использовать индивидуальный подход к клиенту, который и требует творчества; проанализирована структура авторської технології «Креативізації личности» студентів в процесі фахової підготовки.

Ключевые слова: формирование, творчество, креативность, процесс формирования креативности, технология «креативізації личности», будущие социальные педагоги, профессиональная подготовка.

Annotation. In the article on the basis of the theoretical and methodological analysis of research problems described creativity as a necessary condition of professional social workers, since the various activities it has to use an individual approach to each client, which requires creativity; analyzed the structure of avtorrskoyi technology «Kreatyvizatsiyi person» fahovayi students in the process training.

Keywords: creation, creative, creativity, technology «kreatyvizatsiyi person», the formation of creativity, future social workers, professional training.

362. Петришин Л. Й. Технологія web-квест у процесі підготовки студентів до креативної діяльності / Л. Й. Петришин // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» / голов. ред. В. П. Коцур ; редкол.: В. Г. Кремень, О. Я. Савченко, І. П. Маноха [та ін.]. – Київ, 2015. – Додаток 2 до вип. 35, т. 4 (16). – С. 376–383.

Анотация. Відображено основні підходи до використання web-квеста в навчально-виховній діяльності студентів. Розкрито особливості використання технології web-квеста в процесі формування креативної особистості.

Ключові слова: студенти, креативна діяльність, web-квест, пізнавальна активність, розвиток креативної особистості.

Петришин Л. Технология web-квест в процессе подготовки студентов к креативной деятельности

Аннотация. Отражены основные подходы к использованию web-квеста в учебно-воспитательной деятельности студентов. Раскрыты особенности использования технологии web-квеста в процессе формирования креативной личности.

Ключевые слова: студенты, креативная деятельность, web-квест, познавательная активность, развитие креативной личности

363. Петришин Л. Й. Технологія web-quest у формуванні креативності майбутніх соціальних педагогів: методичний аспект / Л. Й. Петришин // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Педагогіка. Психологія. Філософія / редкол.: Ніколаєнко С. М. (відп. ред.) [та ін.]. – Київ, 2015. – Вип. 208, ч. 1. – С. 169–177.

Анотація. Проаналізовано методичну складову web-questu у процесі формування креативності майбутніх соціальних педагогів у вишах. Охарактеризовано web-quest як тезнологію, що сприяє успішній реалізації креативного потенціалу, підвищенню особистісної самооцінки, розвиває самостійність, відповідальність, а сприяє розвитку креативної кометентності. Розкрито методичну складову розробленого нами web-questu «Креативологія», який сприяє підвищенню креативного потенціалу педагогічного колективу вишу, реалізації творчих знань та вмінь, покращенні інформаційного складника про креативність та вирішенні низки практичних потреб у науковій інформації, об'єднанні зусиль учасників навчально-виховного процесу вишу у створенні умов креативного середовища для реалізації креативності майбутніх соціальних педагогів. Web-quest «Креативологія» має освітньо-просвітницький зміст, кінцевим результатом якого є побудова комп'ютерної презентації з використанням анімаційних елементів соціально-педагогічного характеру та написання наукової публікації креативно-творчого характеру.

Ключові слова: креативність, web-quest, майбутні соціальні педагоги, креативне зростання, креативологія.

Петрышин Л. Технология web-quest в формировании креативности будущих социальных педагогов: методический аспект

Аннотация. Проанализирована методическая составляющая web-questu в процессе формирования креативности будущих социальных педагогов в вузах. Охарактеризовано web-quest как тезнологию, что способствует успешной реализации креативного потенциала, повышению личностной самооценки, развивает самостоятельность, ответственность, а способствует развитие креативной кометентности. Раскрыто методическую составляющую разработанного нами web-questu «Креативологія», который способствует повышению креативного потенциала педагогического коллектива вуза, реализации творческих знаний и умений, улучшению информационного компонента о креативности и решении ряда практических потребностей в научной информации, объединении усилий участников учебно-воспитательного процесса вуза в создании условий креативной среды для реализации креативности будущих социальных педагогов.

Web-quest «Креативологія» имеет образовательно-просветительский смысл, конечным результатом которого является построение компьютерной презентации с использованием анимационных элементов социально-

педагогического характера и написание научной публикации креативно-творческого характера.

Ключевые слова: креативность, web-quest, будущие социальные педагоги, креативное роста, креативология.

Petrishin L. The article analyzes the methodological component of web-questu in the process of creativity of future social workers in universities

Annotation. The characteristic of web-quest as teznolohiyu, contributing to the successful implementation of creative potential, increase personal self-esteem, develop independence, responsibility, and contributes to the development of creative kometentnosti. Reveals methodological component developed our web-questu «Kreatyvolohiya» which promotes creative potential of university teaching staff, the creative knowledge and skills, improving information component of creativity and address the practical needs of scientific information, bringing together members of the educational process university to create conditions creative environment for creativity future social workers.

Web-quest «Kreatyvolohiya» has educational and educational content, the end result of which is to build a computer presentation using animated elements of social and pedagogical character and writing scientific publications creative and creative nature. By electronic web-questu «Kreatyvolohiya» system Moodle and creative studios «Creative Growth», you can combine the efforts of participants of the educational process university - specialists, masters, teachers, trainers, librarians and enable them to determine the most effective methods training technologies provide creative growth of future social workers and helped in self-actualization and creativity shaping future social workers in professional training.

Scientific research does not cover all aspects of creativity formation of future social workers in the professional training and demonstrates the need to further develop in such promising areas: creativity as a prerequisite for the design of social and educational activities; adaptation and creativity in the development of social pedagogy as a specialist; theoretical and methodological basis for the formation of creative social competence of the teacher.

Keywords: creativity, web-quest, future social educators, creative growth kreatyvolohiya.

364. Петришин Л. Й. Технологія web-quest у формуванні креативності майбутніх соціальних педагогів (МПС): методичний аспект / Л. Й. Петришин // Молодь і ринок : науково-педагогічний журнал / Дрогобицький державний педагогічний університет ; редкол.: Н. Скотна, В. Мадзігон, А. Криньські [та ін.]. – Дрогобич, 2015. – № 6 (125). – С. 6–9.

Анотація. Проаналізовано методичну складову web-questu у процесі формування креативності майбутніх соціальних педагогів у вишах. Охарактеризовано web-quest як тезнологію, що сприяє успішній реалізації креативного потенціалу, підвищенню особистісної самооцінки, розвиває самостійність, відповідальність, а сприяє розвитку креативної кометентності. Розкрито методичну складову розробленого нами web-questu «Креативологія», який сприяє підвищенню креативного потенціалу педагогічного колективу вишу, реалізації творчих знань та вмінь, покращенні інформаційного складника про креативність та вирішенні низки практичних потреб у науковій інформації, об'єднанні зусиль учасників навчально-виховного процесу вишу у створенні

умов креативного середовища для реалізації креативності майбутніх соціальних педагогів. Web-quest «Креативологія» має освітньо-просвітницький зміст, кінцевим результатом якого є побудова комп'ютерної презентації з використанням анімаційних елементів соціально-педагогічного характеру та написання наукової публікації креативно-творчого характеру.

Ключові слова: креативність, web-quest, майбутні соціальні педагоги, креативне зростання, креативологія.

Петрышин Л. Технология web-quest в формировании креативности будущих социальных педагогов (МСП): методический аспект

Аннотация. Проанализирована методическая составляющая web-questu в процессе формирования креативности будущих социальных педагогов в вузах. Охарактеризовано web-quest как технологию, что способствует успешной реализации креативного потенциала, повышению личностной самооценки, развивает самостоятельность, ответственность, а способствует развитие креативной компетентности. Раскрыто методическую составляющую разработанного нами web-questu «Креативологія», который способствует повышению креативного потенциала педагогического коллектива вуза, реализации творческих знаний и умений, улучшению информационного компонента о креативности и решении ряда практических потребностей в научной информации, объединении усилий участников учебно-воспитательного процесса вуза в создании условий креативной среды для реализации креативности будущих социальных педагогов.

Web-quest «Креативологія» имеет образовательно-просветительский смысл, конечным результатом которого является построение компьютерной презентации с использованием анимационных элементов социально-педагогического характера и написание научной публикации креативно-творческого характера.

Ключевые слова: креативность, web-quest, будущие социальные педагоги, креативное роста, креативологія.

Petrishin L. The article analyzes the methodological component of web-questu in the process of creativity of future social workers in universities

Annotation. The characteristic of web-quest as teznolohiyu, contributing to the successful implementation of creative potential, increase personal self-esteem, develop independence, responsibility, and contributes to the development of creative kometentnosti. Reveals methodological component developed our web-questu «Kreatyvolohiya» which promotes creative potential of university teaching staff, the creative knowledge and skills, improving information component of creativity and address the practical needs of scientific information, bringing together members of the educational process university to create conditions creative environment for creativity future social workers.

Web-quest «Kreatyvolohiya» has educational and educational content, the end result of which is to build a computer presentation using animated elements of social and pedagogical character and writing scientific publications creative and creative nature. By electronic web-questu «Kreatyvolohiya» system Moodle and creative studios «Creative Growth», you can combine the efforts of participants of the educational process university - specialists, masters, teachers, trainers, librarians and enable them to determine the most effective methods training technologies provide

creative growth of future social workers and helped in self-actualization and creativity shaping future social workers in professional training.

Scientific research does not cover all aspects of creativity formation of future social workers in the professional training and demonstrates the need to further develop in such promising areas: creativity as a prerequisite for the design of social and educational activities; adaptation and creativity in the development of social pedagogy as a specialist; theoretical and methodological basis for the formation of creative social competence of the teacher.

Keywords: creativity, web-quest, future social educators, creative growth kreatyvolohiya.

365. Петришин Л. Й. Упровадження педагогічної системи формування креативності майбутніх соціальних педагогів у вишах / Л. Й. Петришин // Людинознавчі студії. Серія: Педагогіка: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / редкол.: М. Чепіль (голов. ред.) [та ін.]. – Дрогобич, 2015. – Вип. 1 (33). – С. 148–155.

Анотація. На основі проведеного теоретико-методичного аналізу проблеми дослідження описано креативність як необхідну умову професійної діяльності соціального педагога, оскільки в різних видах діяльності він повинен використовувати індивідуальний підхід до особистості, який і вимагає творчості; визначено етапи запровадження педагогічної системи формування креативності майбутніх соціальних педагогів; побудовано модель системи формування креативності майбутніх соціальних педагогів, яку витлумачено як описову характеристику, що містить вимоги щодо фахових знань, умінь, можливостей, структури й результатів навчальної діяльності, професійно важливих якостей майбутнього соціального педагога, а також креативної компетентності в професійній сфері, що ґрунтується на умовах, етапах, принципах, методах, засобах та методичних прийомах її формування в процесі навчально-виховної діяльності у вишах; описано особливості експериментальної перевірки запровадження педагогічної системи формування креативності майбутніх соціальних педагогів у вищих навчальних закладах.

Ключові слова: формування, творчість, креативність, система, запровадження системи, процес формування креативності, майбутні соціальні педагоги, професійна підготовка.

Петришин Л. Внедрение педагогических системы формирование креативности будущих социальных педагогов в вузах

Аннотация. На основе проведенного теоретико-методического анализа проблемы исследования описано креативность как необходимое условие профессиональной деятельности социального педагога, так как в различных видах деятельности он должен использовать индивидуальный подход к клиенту, который и требует творчества; определены этапы внедрения педагогической системы формирования креативности будущих социальных педагогов; построена модель системы формирования креативности будущих социальных педагогов, которую истолковано как описательную характеристику, содержащий требования по профессиональным знаниям, умениям, возможностям, структуры и результатов учебной деятельности, профессионально важных качеств будущего социального педагога, а также креативной компетентности в профессиональной

сфере, оснований на условиях, этапах, принципах, методах, средствах и методических приемах ее формирования в процессе учебно-воспитательной деятельности в вузах; описаны особенности экспериментальной проверки внедрения педагогической системы формирования креативности будущих социальных педагогов в высших учебных заведениях.

Ключевые слова: формирование, творчество, креативность, система, внедрение системы, процесс формирования креативности, будущие социальные педагоги, профессиональная подготовка.

Petryshyn L. Analysis of implementation of the system creativity formation of future social teachers in universities

Annotation. In the article on the basis of the theoretical and methodological analysis of research problems described creativity as a necessary condition of professional social workers, since the various activities it has to use an individual approach to each client, which requires creativity; the stages of implementation of the pedagogical system of formation of creativity for future social workers; built model of creativity formation of future social workers, which interpreted as a descriptive characteristic containing requirements for professional knowledge, skills, capabilities, structure and results of educational activities professionally important qualities of future social workers and creative competence in the professional field, based on conditions, stages, principles, methods, tools and teaching methods of its formation in the educational activities in universities; The features of experimental verification of implementation of pedagogical system of formation of creativity for future social teachers in higher education.

Keywords: creation, creative, creativity, system, system implementation, the formation of creativity, future social workers, professional training.

366. Поліщук В. А. Особливості підготовки соціальних працівників до роботи з дітьми групи «ризик» у Великій Британії / В. А. Поліщук // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота / голов. ред. І. В. Козубовська. – Ужгород, 2015. – Вип. 36. – С. 138–141.

Анотація. Розкрито трактування суті поняття діти групи «ризик»; схарактеризовано провідні принципи, зміст і форми соціальної роботи з означеною категорією дітей у Великій Британії; наголошено на системному характері здійснюваної роботи; охарактеризовано окремі аспекти професійної підготовки соціальних працівників у вищих навчальних закладах до роботи з дітьми групи «ризик» на рівні бакалаврату та магістратури; розкрито особливості цього процесу: співпрацю університетів і соціальних закладів; інтеграцію теорії і практики, різноманітність моделей практичної підготовки.

Ключові слова: соціальний працівник, соціальна робота, діти групи «ризик», соціальна робота з дітьми групи «ризик», принципи соціальної роботи з дітьми групи «ризик», професійна підготовка соціальних працівників, особливості професійної підготовки соціальних працівників.

Полищук В. А. Особенности подготовки социальных работников к работе с детьми группы «риска» в Великобритании

Ключевые слова: социальный работник, социальная работа, дети группы «риска», социальная работа с детьми группы «риска», принципы социальной

работы с детьми группы «риска», профессиональная подготовка социальных работников, особенности профессиональной подготовки социальных работников к работе с детьми группы «риска».

Polishchuk V. A. Peculiarities of training social workers to work with children of «risk» in the UK

Annotation. The article deals with the interpretation of the essence of the concept of «children at risk group»; characterizes the leading principles, content and form of social work with a specific category of children in the UK; emphasizes the systemic nature of the work carried out; shows the main aspects of the social workers university training at undergraduate and graduate levels to work with «children at risk group». Special attention is paid to the analysis of the main features of this process: cooperation of universities and social institutions; integration of theory and practice, a variety of models of practical training.

Keywords: social workers, social work, «children at risk group», social work with «children at risk group», the principles of social work with «children at risk group».

367. Ратинська О. М. Дослідження емпатійності у майбутніх соціальних працівників / О. М. Ратинська // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота / голов. ред. І. В. Козубовська. – Ужгород, 2015. – Вип. 36. – С. 150–154.

Анотація. Проаналізовано поняття емпатійності як чинника людського спілкування та її види. Досліджено емпатію в структурі пізнавальної активності соціальних працівників. З'ясовано, що емпатія визначається: як здатність людини емоційно відгукуватися на переживання іншого; як суто емоційний феномен; як осягнення емоційного стану іншого; як здатність прилучатися до емоційного життя іншого, розділяючи його переживання; як «входження» в позицію іншого; як почуття, що передає духовне єднання. Визначено рівень емпатійності у майбутніх соціальних працівників.

Ключові слова: емпатійність, соціальний працівник, спілкування, види емпатії, дослідження.

Ратинская О. Н. Исследование эмпатийности в будущих социальных работников

Аннотация. Проанализированы понятия эмпатийности как фактора человеческого общения и ее виды. Исследовано эмпатию в структуре познавательной активности социальных работников. Выяснено, что эмпатия определяется: как способность человека эмоционально отзываться на переживания другого; как чисто эмоциональный феномен; как постижение эмоционального состояния другого; как способность приобщаться к эмоциональной жизни другого, разделяя его переживания; как «вхождение» в позицию другого; как чувство, которое передает духовное единение. Определен уровень эмпатийности у будущих социальных работников.

Ключевые слова: эмпатийность, социальный работник, общения, виды эмпатии, исследования.

Ratynska O. Research empathy in future social workers

Annotation. The article analyzes the concept of empathy as a factor in human communication and its types. Studied empathy in the structure of cognitive activity

and social workers. It was found that empathy is defined: a person's ability to respond to the emotional experiences of another; as a purely emotional phenomenon; how to comprehend the emotional state of another; as the ability to prylyuchatysya emotional life of another, sharing his experiences; as «entry» in another position; a feeling that conveys the spiritual unity. The level of empathy in future social workers.

Keywords: empathy, social worker, communication, empathy species, research.

368. Сорока О. В. Аналіз навчальних програм професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до використання арт-терапевтичних технологій / О. В. Сорока // Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Педагогічні науки / редкол.: В. В. Радул, В. А. Кушнір, С. Г. Мельничук [та ін.]. – Кіровоград, 2015. – Вип. 141, ч. 1. – С. 145–149.

Анотація. Представлено аналіз навчальних планів і робочих програм на 2013/2014 академічні роки у трьох вищих навчальних закладах України, що здійснюють підготовку вчителів початкової школи. Проаналізовано головні дисципліни та визначено в них місце арт-терапевтичного компоненту. Зроблено висновок про недостатню теоретичну та практичну наповненість навчальних планів темами, що розкривають питання розробки й впровадження інноваційних освітніх технологій, до яких ми відносимо арт-терапію.

Ключові слова: підготовка, майбутній учитель початкової школи, арт-терапевтичні технології, навчальний план, програма підготовки.

Сорока О. В. Анализ учебных программ профессиональной подготовки будущих учителей начальной школы к использованию арт-терапевтических технологий

Аннотація. Представлен анализ учебных планов и рабочих программ на 2013/2014 академические годы в трех высших учебных заведениях Украины, которые осуществляют подготовку учителей начальной школы. Проанализированы главные дисциплины и выделен в них арт-терапевтический компонент. Сделан вывод о недостаточной теоретической и практической наполненности учебных планов темами, раскрывающими вопросы разработки и внедрения инновационных образовательных технологий, к которым мы относим арт-терапию.

Ключевые слова: подготовка, будущий учитель начальной школы, арт-терапевтические технологии, учебный план, программа подготовки.

Soroka O. The analysis of syllabuses of technical training of future primary school teachers to use art-therapeutic technologies

Annotation. The concept «professional competence of primary school teacher» was discovered. It foresees abilities to understand possibilities and needs of each pupil, to focus on his or her special features, to create conditions for development for each pupil.

The analyzed subject matter of the article are effective syllabuses and working programs as of 2013/2014 academic year in Ternopil national Vlodymyr Hnatiuk pedagogical university, Izmail national humanities university, Poltava national Volodymyr Korolenko pedagogical university. Those universities train primary school teachers. Examined plans are scheduled upon a requisition of state standard of primary

general education, which according to the aim of primary school takes into consideration cognitive possibilities and needs of primary school pupils.

Necessity of primary school teacher's training to use of art-therapeutic technologies is reflected in such disciplines as «Basics of psychodiagnostics», «Basics of pedagogic creative work», «Pedagogical technologies in primary school», «Fine arts with methodology of teaching», «Basics of the performing and screen arts with methodology of teaching», «Music education and basics of choreography with methodology» etc.

The course «Basics of psychodiagnosis» is aimed to arm future primary school teachers with skills to put into practice psychodiagnostic tools, for example, projective painting.

Such topics which partly reflect a creative component are distinguished in the content of the course «Basics of pedagogic art». So far as, art-therapeutic activity is a creative process. While learning the course «Fine arts with teaching methodology» it is taken into consideration that leading role belongs to artistic activity and creative self-expression of primary school pupils in the field of art.

The representation of art-therapeutic component in syllabuses affirmed the absence of proper attention to art-therapy and insufficiency of training the future primary school teachers to use of art-therapeutic technologies in their career.

Keywords: training, future primary school teacher, art-therapeutical technologies, syllabus, working program.

369. Сорока О. В. Арт-терапія: до питання термінології / О. В. Сорока // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 14: Теорія і методика мистецької освіти: збірник наукових праць / редкол.: О. П. Щолокова, Ю. Л. Афанасьєв, Н. П. Гуральник [та ін.]. – Київ, 2015. – Вип. 18 (23). – С. 299–306.

Soroka O. V. Art-therapy: к вопросу терминологии

Аннотация. Рассмотрена терминология касательно арт-терапии. Раскрыты понятия, помогающие осознать сущность арт-терапии. К ним отнесена психотерапия, которая представляет собой специфическую эффективную форму воздействия на психику человека с целью обеспечения и сохранения его здоровья. Основной составляющей арт-терапии является изобразительное искусство, способствующее активизации познавательных процессов и интеллектуальному развитию детей. Представлены взгляды ученых на арт-терапию как метод, технологию, прием, форму и т. д.

Ключевые слова: арт-терапия, психотерапия, искусство, изобразительное искусство.

Soroka O. Art-therapy the question of terminology

Annotation. The terminology concerning to art-therapy was examined in the article. Such conceptions were discovered which can help to realize the main point of art-therapy. Psychotherapy concerns to them because it is such a form of influence on human's psychic with the purpose of providing and saving his or her health. The main part of art-therapy is the Fine Arts which contribute to activate cognitive processes and intellectual development of children. The scientists' points of view about art-therapy as method, technique, approach, form and so on were presented.

370. Сорока О. В. Діагностика мотиваційно-ціннісного компоненту готовності майбутніх учителів початкової школи до використання арт-терапевтичних технологій / О. В. Сорока // Науковий вісник Чернівецького університету / Чернівецький нац. ун-т ім. Юрія Федьковича; редкол.: І. С. Руснак (наук. ред.) [та ін.]. – Чернівці, 2015. – Вип. 760 : Педагогіка та психологія. – С. 181–191.

Анотація. Визначено структуру готовності майбутніх учителів початкової школи до використання арт-терапевтичних технологій; розкрито зміст мотиваційно-ціннісного компонента готовності; охарактеризовано діагностичний інструментарій для дослідження означеного виду діяльності; представлено результати діагностики.

Ключові слова: арт-терапевтичні технології, готовність майбутніх учителів початкової школи до використання арт-терапевтичних технологій; мотиваційно-ціннісний компонент готовності, методики діагностики.

Сорока О. Диагностика мотивационно-ценностного компонента готовности будущих учителей начальной школы к использованию арт-терапевтических технологий

Аннотация. Определена структура готовности будущих учителей начальной школы к использованию арт-терапевтических технологий; раскрыто содержание мотивационно-ценностного компонента готовности; охарактеризован диагностический инструментарий для исследования указанного вида деятельности; представлены результаты диагностики.

Ключевые слова: арт-терапевтические технологии, готовность будущих учителей начальной школы к использованию арт-терапевтических технологий; мотивационно-ценностный компонент готовности, методики диагностики.

Soroka O. Diagnostics of motivational axiological competent of preparedness of future primary school teachers for applying art-therapeutical technologies

Annotation. The structure of the preparedness of future primary school teachers for applying art-therapeutical technologies is determined in the article. The content of the motivational axiological competent of preparedness is discovered. The diagnostic tool set for investigation of the above-mentioned kind of activity is characterized. The results of the diagnostics are presented in the article.

Keywords: art-therapeutical technologies, preparedness of future primary school teachers for applying art-therapeutical technologies, motivational axiological competent of preparedness, diagnostic technique.

371. Сорока О. В. Зарубіжний досвід підготовки арт-терапевтів / О. В. Сорока // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота / голов. ред. І. В. Козубовська. – Ужгород, 2015. – Вип. 36. – С. 167–170.

Анотація. Стаття присвячена вивченню зарубіжного досвіду підготовки арт-терапевтів. Зроблено історичний аналіз спадщини педагогів-гуманістів, оскільки арт-терапія – це гуманний засіб взаємодії з молодшими школярами у навчально-виховному процесі початкової школи. Встановлено, що в європейських країнах сфери використання арт-терапії постійно розширюються, арт-терапевти працюють у державних і приватних установах. Охарактеризовано особливості підготовки арт-

терапевтів у Великобританії, Швейцарії, США. Визначено, що на сьогоднішній день у багатьох зарубіжних країнах склалася стійка система арт-терапевтичної освіти як самостійної педагогічної спеціальності.

Ключові слова: арт-терапевт, арт-терапія, арт-терапевтичні технології, зарубіжний досвід, підготовка.

Сорока О. В. Зарубежный опыт подготовки арт-терапевтов

Аннотация. Стаття посвящена изучению зарубежного опыта подготовки арт-терапевтов. Проведен исторический анализ наследия педагогов-гуманистов, поскольку арт-терапия считается гуманным способом взаимодействия с младшими школьниками в учебно-воспитательном процессе начальной школы. Установлено, что в европейских странах сферы использования арт-терапии постоянно расширяются, арт-терапевты работают в государственных и частных учреждениях. Охарактеризованы особенности подготовки арт-терапевтов в Великобритании, Швейцарии, США. Определено, что на сегодняшний день во многих зарубежных странах сложилась устойчивая система арт-терапевтического образования как самостоятельной педагогической специальности.

Ключевые слова: арт-терапевт, арт-терапия, арт-терапевтические технологии, зарубежный опыт, подготовка.

Soroka O. Foreign experience of training the art-therapy

Annotation. The article is devoted to learning of foreign experience of training the art-therapy. It was prepared a historical analysis of heritage humanist pedagogues, in so far as art-therapy is a humane tool of cooperation with pupils during the educational process in primary school. It was defined that spheres of usage the art-therapy in European countries are constantly developed. Art-therapists work in public and private institutions, among them colleges, schools, orphanages, socio correctional services, closed institutions, homes for the disabled, geriatric homes, art studios, hospitals, clinics, medical centers. It was characterized the peculiarities of training the art-therapy in Great Britain, Switzerland, USA. It was determined that for today, a stable system of art therapeutical education as an independent teaching profession was formed in many European countries. Implementation of art-therapy in higher educational institutions establishes conditions for consistent combination of processes of individualization, socialization and professionalization of students.

Keywords: art-therapist, art-therapy, art-therapeutical technologies, foreign experience, training.

372. Сорока О. В. Модель системи підготовки майбутніх учителів початкової школи до використання арт-терапевтичних технологій / О. В. Сорока // Вісник Черкаського університету. Серія: Педагогічні науки / Черкас. нац. ун-т ім. Богдана Хмельницького ; голов. ред. О. В. Черевко. – Черкаси, 2015. – № 39 (372). – С. 143–149.

Анотація. На основі аналізу сучасної психолого-педагогічної літератури з проблеми дослідження розкрито зміст поняття «педагогічна система». Змодельовано систему професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до використання арт-терапевтичних технологій. Модель розглядається як графічно представлена система підготовки фахівця, яку можна коригувати і вдосконалювати залежно від змін умов і вимог суспільства. У структурі авторської моделі системи підготовки майбутніх учителів початкової школи до

використання арт-терапевтичних технологій виділено блоки: теоретичний (мета, методологічні підходи, принципи), змістовий (етапи, навчальні дисципліни), процесуальний (форми, методи, прийоми, засоби), оцінювальний (компоненти, критерії, рівні, результат).

Ключові слова: педагогічна система, модель, система підготовки майбутніх учителів початкової школи до використання арт-терапевтичних технологій, арт-терапевтичні технології.

Annotation. Based on the modern psychological and pedagogic literature's analysis about problems of research the concept of the notion «pedagogic system» is discovered in the article. The researchers interpret pedagogic system in different ways, however, we can follow up certain similarity. System is a set of elements that function in terms of their inherent inner rules. Developing the system of future primary school teachers' training for applying art-therapeutical technologies, we have applied the modeling method that lets us get the just information about the necessary and sufficient measures for providing stable positive results.

The system of professional training of future primary school teachers for applying art-therapeutical technologies is simulated. The model is considered as a graphically presented system of specialist's training that can be corrected and improved depending on the conditions' changes and society's demands. There are four components are distinguished in the structure of the authorial model's system of future primary school teachers' training for applying art-therapeutical technologies.

The determinant elements of theoretical component of the system are methodological approaches: system, person-centered, competence-based, and job specific and principles such as: principle of subject-subject interaction in the system «professor – students»; the principle of humanistic orientation of the teaching and learning process; the principle of intensification of mental and emotional students' potential in the teaching and learning process; the principle of forming the positive attitude for studying. The substantive components is presented with stages of training (introductory, basic, structural) and academic disciplines («General and age psychology», «Pedagogic psychology», The bases of the dramatic and screen arts with the training methods», «Musical appreciation and the bases of choreography with the training methods», «The basis of pedagogic creation», «The bases of the art-therapy», «Art-therapeutical technologies in primary school»). The forms, methods, approaches and teaching aids belong to procedural component. The components (motivational axiological, substantive, procedural, creative), criteria (motivational, cognitive, operational, creative) and readiness conditions (initial, base, reproductive, sufficient and creative) form the basic of assessed component of authorial model of future primary school teachers' training for applying art-therapeutical technologies.

Keywords: pedagogical system, the model, system of future primary school teachers' training for applying art-therapeutical technologies, art-therapeutical technologies.

373. Сорока О. В. Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів початкової школи до використання арт-терапевтичних технологій / О. В. Сорока // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології / СумДПУ імені А. С. Макаренка ; голов. ред. А. А. Сбруєва. – Суми, 2015. – № 7 (51). – С. 156–165.

Анотація. Обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх учителів початкової школи до використання арт-терапевтичних технологій. Визначено сутність понять «умова», «педагогічна умова». Виокремлені педагогічні умови схарактеризовано як єдиний комплекс, спроможний поліпшити навчально-виховний процес у вищому навчальному закладі, всебічно розвинути особистість студента, його пізнавальну активність та спрямувати майбутнього фахівця до подальших педагогічних пошуків у контексті підготовки до використання арт-терапевтичних технологій.

Сорока О. В. Педагогические условия подготовки будущих учителей начальной школы к использованию арт-терапевтических технологий

Аннотация. Обоснованы педагогические условия подготовки будущих учителей начальной школы к использованию арт-терапевтических технологий. Определена сущность понятий «условие», «педагогическое условие». Выделенные педагогические условия охарактеризованы как единый комплекс, способный улучшить учебно-воспитательный процесс в высшем учебном заведении, всесторонне развить личность студента, его познавательную активность и направит будущего специалиста к дальнейшим педагогическим поискам в контексте подготовки к использованию арт-терапевтических технологий.

Annotation. Pedagogical terms of future primary school teachers' training for applying art-therapeutical technologies are grounded in the article. There is defined the core of such notion as a «term», that is the set of variable, natural, social, external and internal factors which influence on physical, mental, moral human's development and his or her behavior. Pedagogical terms are the circumstances integral efficient pedagogic process of the expert's professional training depends on and goes on. This process depends on the person's and group of people's activity. There are such pedagogical terms: forming of the internal positive motivation for applying art-therapeutical technologies; enrichment of the academic disciplines' content with the information that provides improvement and classification of art-therapeutical knowledge, abilities and skills; realization of personal oriented relations in the systems «professor – student», «student – student group»; making the creative educational environment in the teaching and learning process of higher educational institution. Distinguished pedagogical terms are characterized as the single complex that can improve educational process in the higher educational institution. It can extensively develop the student's personality, his or her cognitive activity and direct future expert to further pedagogical searches in the context of the training for applying art-therapeutical technologies.

Кафедра філологічних дисциплін початкової освіти

374. Білоус Ю. В. Відображення наївних уявлень про людське тіло у соматичній лексиці німецької мови / Ю. В. Білоус // Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія: Філологічні науки. Мовознавство : збірник наукових праць. – Дрогобич, 2015. – Вип. 3. – С. 42–46.

Анотація. Розглядануто психологічні основи формування соматизмів у сучасній німецькій мові. Актуальність дослідження мотивується неослабним інтересом дослідників до проблем фразеології, а також лінгво-гносеологічної необхідністю виділити зовнішні і внутрішні мовні чинники формування і вербалізації людських уявлень. Розкрито психологічний зв'язок, який існує між

суб'єктивним сприйняттям людського тіла і його відображенням у соматизмах сучасної німецької мови. У результаті дослідження зроблено висновок про те, що німецькі фразеологізми з соматичним компонентом є первинним відображенням національної картини світу.

Ключові слова: соматизм, мовна картина світу, фразеологізм, культурна семантика, первинне сприйняття.

Билоус Ю. В. Отражение наивных представлений о человеческом теле в соматической лексике немецкого языка

Аннотация. Рассматриваются психологические основы формирования соматизмов в современном немецком языке. Актуальность исследования мотивируется неослабевающим интересом исследователей к проблемам фразеологии, а также лингво-гносеологической необходимостью выделить внешние и внутренние языковые факторы формирования и вербализации человеческих представлений. Раскрыта психологическая связь, существующая между субъективным восприятием человеческого тела и его отражением в соматизмах современного немецкого языка. В результате исследования делается заключение о том, что немецкие фразеологизмы с соматическим компонентом являются первичным отражением национальной картины мира.

Ключевые слова: соматизм, языковая картина мира, фразеологизм, культурная семантика, первичное восприятие.

Bilous J. Naïve concepts of the human body as they are reflected in the somatic lexis of modern German

Annotation. The article looks at the psychological grounds of somatisms formation in the German language. The topicality of the research is motivated by the steady interest of the researchers in the problems of phraseology and lingual-and-gnoseological necessity of singling out inter- and outer-language factors of human concepts formation and verbalization. The author penetrates into the deep psychological relations between one's subjective perception of the human body and its reflection in the somatisms of the modern German language. The work results in the conclusion about German phraseological units with semantic components being a primary reflection of the national world picture.

Keywords: somatism, language world picture, phraseological unit, cultural semantics, primary perception.

375. Білоус Ю. В. Структурно-граматична організація фразеологічних одиниць із соматичним компонентом у німецькій мові / Ю. В. Білоус // Мова : науково-теоретичний часопис з мовознавства / Одеський національний університет імені І. І. Мечникова. – Одеса, 2015. – № 23. – С. 68–73.

Анотація. Проаналізовано поперхову структуру німецьких фразеологічних одиниць із соматичним компонентом. Відтворено базові моделі соматичних словосполучень. Розглянуто словосполучення із соматизмами за їхніми кількісними складниками та морфологічним типом репрезентації складових, зокрема, виокремлює однокомпонентні, двохкомпонентні, трьохкомпонентні, полікомпонентні (чотирьох-, п'яти-, шестикомпонентні) фразеологічні звороти. У статті також подано частотність моделей соматичних фразеологічних зворотів за кількістю складових компонентів, виокремлених із тлумачних і фразеологічних словників. Встановлено, що в німецькому дискурсі

найчастотнішими є трьохкомпонентні та чотирикомпонентні словосполучення із соматичним компонентом. Рідше трапляються полікомпонентні та двохкомпонентні фразеологічні звороти. Найменш частотними є однокомпонентні словосполучення. Таке розподілення питомої ваги встановлених типів у сучасній німецькій мові автор пояснює з позиції особливостей сприйняття людиною навколишнього світу, встановлених у психології.

Ключові слова: поверхова структура, словосполучення, лінгвістичне моделювання, модель, структурна організація словосполучень, фразеологізм, особливості мовного сприйняття.

Билоус Ю. В. Структурно-грамматическая организация фразеологических единиц с соматическим компонентом в немецком языке

Аннотація. Проаналізована поверхностная структура фразеологических единиц с соматическим компонентом в немецком языке. Воспроизведены базовые модели соматических словосочетаний. Рассмотрены словосочетания с соматизмами в соответствии с числом их конститuentов и морфологических типов репрезентации их составляющих. Выделяются однокомпонентные, двухкомпонентные, трёхкомпонентные, поликомпонентные (четырёх-, пяти-, шестикомпонентные) фразеологические обороты. В статье также представлена частотность моделей соматических фразеологических единиц с различным числом составляющих компонентов, выделенных из толковых и фразеологических словарей. Установлено, что в немецком дискурсе наиболее частотными являются трёхкомпонентные и четырёхкомпонентные словосочетания с соматическим компонентом. Реже встречаются поликомпонентные и двухкомпонентные фразеологические обороты. Наименее частотными являются однокомпонентные словосочетания. Такое распределение удельного веса установленных типов ФЕ в современном немецком языке автор объясняет с позиции психологических особенностей восприятия человеком окружающего мира.

Ключевые слова: поверхностная структура, словосочетание, лингвистическое моделирование, модель, структурная организация, словосочетание, фразеологізм, языкове сприйняття.

Bilous J. V. Structural and grammatical organization of phraseological units with a somatic component in german

Annotation. The article is dedicated to the analysis of the surface structure of phraseological units with a somatic component in German. It reproduces the basic models of somatic word combinations. The author considers word combinations with a somatic component according to the number of their constituents and morphological type of the represented components and distinguishes one-component, two-component, threecomponent and multicomponent (four-, five-, six-component) phraseological units. The article also finds the usage frequency of somatic phraseological units models with an eye to the number of their components, the material for the investigation having been selected from explanatory and phraseological dictionaries. The autor comes to a conclusion about the predominance of tree- and four-component word combinations with a somatic component in the German discourse. Multicomponent and two-component phraseological units are characterized as being less frequent. One-component somatic word combinations have the least frequency. The author explains the specific ratio distribution of the defined phraseological types

in modern German from a position of human world perception, whose peculiarities were established in psychology.

Keywords: surface structure, word combination, linguistic modeling, model, structural organization of word combination, phraseological unit, peculiarities of language perception.

376. Демченко О. Й. Розвиток системи підготовки кваліфікованих працівників дошкільних установ та вчителів початкової школи в Англії в кінці ХХ – на початку ХХІ століть / О. Й. Демченко // Педагогічна освіта: теорія і практика: збірник наукових праць / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка; редкол.: О. М. Топузов, Л. Д. Березівська, М. В. Головка [та ін.]. – Кам'янець-Подільський, 2015. – Вип. 18. – С. 143–148.

Анотація. Досліджено основні етапи реформування системи підготовки кваліфікованих працівників дошкільних закладів та вчителів початкової школи в Англії в кінці ХХ – на початку ХХІ століття. Проаналізовано значення введення національних стандартів для раціоналізації моделей підготовки спеціалістів для роботи з дітьми 3-11 років. Визначено основні проблеми, які постають перед британським суспільством на шляху імплементації національних професійних стандартів на сучасному етапі. Обґрунтовано раціональність творчого використання досвіду Англії в цій сфері для покращення освітньої політики України.

Ключові слова: працівник для роботи з малими дітьми, вихователь, дошкільна установа, стандартна для роботи з малими дітьми, професійні вміння, практичні навички, професійна компетентність, різноступенева система надання послуг.

Демченко А. И. Развитие системы подготовки квалифицированных работников дошкольных учреждений и учителей начальной школы в Англии в конце ХХ - начале ХХІ веков

Аннотація. Исследованы основные этапы реформирования системы подготовки квалифицированных работников дошкольных учреждений и учителей начальной школы в конце ХХ – начале ХХІ века. Проанализировано значение введения национальных стандартов для рационализации моделей подготовки специалистов по работе с детьми 3-11 лет. Обозначены основные проблемы, представляющие перед британским обществом, на пути имплементации национальных профессиональных стандартов на современном этапе. Обоснована рациональность творческого использования опыта Англии в этой сфере для улучшения образовательной политики Украины.

Ключевые слова: специалист по работе с маленькими детьми, воспитатель, дошкольное учреждение, национальные стандарты для работы с маленькими детьми, профессиональные умения, практические навыки, профессиональная компетентность, разноступенчатая система оказания услуг.

Demchenko O. The development of the system of qualified workers with young children and primary school teachers training in England at the end of XX – beginning of XXI century

Annotation. The reasons and main stages in reforming the system of qualified workers with young children and primary school teachers training in England at the

end of XX – beginning of XXI century have been researched. The importance of national qualifications for the rationalization of workers with young children (3-11 years old) training model has been analyzed. Main problems facing British society nowadays on their way to implement national professional standards have been determined. The importance of creative use of English experience in this field to improve educational system of Ukraine has been proved.

Keywords: worker with young children, early year teacher, pre-school setting, standards for work with young children, professional skills, practical skills, professional competency, multilevel system of services.

377. Куца Л. Символічна реальність ліричного розповідача в поетичному циклі Івана Франка «Із книги Кааф» / Л. Куца // Слово і час = Word and time : наук.-теорет. журн. / Нац. Акад. наук України, Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка, Нац. спілка письменників України. – Київ, 2015. – № 6. – С. 11–17.

Анотація. Розглянуто сферу ліричного розповідача у поетичному циклі як цілісному ліричному сюжеті. З'ясовано поетичний зміст метафори-символу, що визначив номінацію циклу. Розкрито глибинні духовні засади названої форми авторської свідомості.

Ключові слова: ліричний розповідач, поетичний цикл, автобіографічний міф.

Куца Л. Символическая реальность лирического повествователя в поэтическом цикле Ивана Франко «Из книги Кааф»

Аннотация. Рассмотрена сфера лирического повествователя в поэтическом цикле как целостном лирическом сюжете. Выяснено поэтическое содержание метафоры-символа, который определил номинацию цикла. Раскрыто глубинные духовные начала названной формы авторского сознания.

Ключевые слова: лирический повествователь, поэтический цикл, автобиографичный миф.

Kutsa L. The Symbolic Reality of the Lyrical Narrator in the Poetic Cycle «From the Kaaf Book» by I. Franko

Annotation. The article reviews the sphere of lyrical narrator in the poetic cycle as an integral lyrical plot. It is found the poetic matter of metaphor-symbol that identified the nomination of the cycle. It is exposed deep spiritual principles of this form's author mind.

Keywords: lyric narrator, poetic cycle, autobiographical myth.

378. Яцук О. В. Інтерактивні технології к засіб формування культури мовної компетентності молодих школярів / О. В. Яцук, М. В. Грицин // Педагогічна освіта: теорія і практика : збірник наукових праць / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка ; редкол.: О. М. Топузов, Л. Д. Березівська, М. В. Головка [та ін.]. – Кам'янець-Подільський, 2015. – Вип. 18. – С. 185–190.

Анотація. Окреслено зміст поняття «культуromовна компетентність» з урахуванням сутності понять «культура мови», «культура мовлення» та нормативних положень щодо викладання української мови в початковій школі. Закцентовано увагу на інтерактивних технологіях, які доцільно застосовувати у процесі вивчення розділу «Текст» з метою формування культуromовної компетентності в молодших школярів.

Ключові слова: культуромовна компетентність, культура мовлення, інтерактивні технології, молодший школяр, текст.

Яцук О. В. Интерактивные технологии как средство формирования культуры языковой компетентности младших школьников

Аннотация. Определено содержание понятия «культура языковая компетентность» с учетом сущности понятий «культура речи», «культура зыка» и нормативных положений по преподаванию украинского языка в начальной школе. Акцентируется внимание на интерактивных технологиях, которые целесообразно применять в процессе изучения раздела «Текст» с целью формирования культуры языковой компетентности у младших школьников.

Ключевые слова: культура зыковой компетентности, культура речи, интерактивные технологии, младший школьник, текст.

Yatsuk O. V. Interactive technologies as a means of the formation of primary school students' speech culture competence

Annotation. The article outlines such a notion as 'speech culture competence' taking into consideration the essence of the following terms: 'culture of speech', 'standard of speech' and regulations of the Ukrainian language teaching in the primary school. It also deals with the most effective interactive technologies which are advised for usage while teaching the unit «Text» in order to form primary school students' speech culture competence.

Keywords: speech culture competence, standard of speech, interactive technologies, primary school student, text.

379. Яцук О. В. Лінгвістичні парадигми прочитання відокремлених компонентів структури речення / О. В. Яцук // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки / відп. ред. Л. М. Марчук. – Кам'янець-Подільський, 2015. – Вип. 38. – С. 382–386.

Анотація. Окреслено особливості дослідження відокремлених компонентів структури речення загалом, напівпредикативних апозитивних одиниць зокрема в семантико-синтаксичній та комунікативній парадигмах.

Ключові слова: відокремлені компоненти, семантико-синтаксична парадигма, комунікативна парадигма, напівпредикативна апозитивна одиниця, синтагма.

Яцук О. В. Лингвистические парадигмы прочтения обособленных компонентов структуры предложения

Аннотация. Определены особенности исследования обособленных компонентов структуры предложения в общем, полупредикативных аппозитивных единиц в частности в семантико-синтаксической и коммуникативной парадигмах.

Ключевые слова: обособленные компоненты, семантико-синтаксическая парадигма, коммуникативная парадигма, полупредикативная аппозитивная единица, синтагма.

Yatsuk O. V. Linguistic paradigms of the reading of dangling components in a sentence structure

Annotation. Dangling is a complex syntactic aspect which is caused by the peculiarities of the fictional text as well as by semantic, communicative, stylistic markings of these language units. In the modern syntax of the Ukrainian language there are such paradigms of the research of dangling components in a sentence structure as formal-grammatical, semantic-syntactic, communicative, functional-stylistic and cognitive. The given article deals with the peculiarities of the research of dangling components in a sentence structure in general, and with halfpredicative appositive units in semantic-syntactic and communicative paradigms in particular.

Thus the article reveals the following things: the status of the syntactic units under study in semantic-syntactic paradigm is provided; syntactic nature of halfpredicative appositive units in the context of the theory of the secondary predication is given; the definitions of such terms as apozytyvema and halfpredicative appositive unit are listed; the type of semantic-syntactic relations between the determinatum and apozytyvema (the core element in the halfpredicative appositive unit) is defined.

Moreover, the status of the dangling components of a sentence structure in a communicative paradigm is described. It is found out that the named syntactic units are related with syntagmas which are formed in the speech process to name complex notions that appear in the thinking process and reflect the reality; syntagmas gain the definite meaning in the speech context; the meaning of the syntagma depends on the meaning of the whole sentence, the context.

Furthermore, it is found out that the studying of syntagma resulted in the introduction of the term to define the dangling components in a sentence structure. It has also enriched the communicative paradigm with the information about the features of the mentioned units in the communicative aspect.

Keywords: dangling components, semantic-syntactic paradigm, communicative paradigm, halfpredicative appositive unit, syntagma.

Географічний факультет

Кафедра географії та методик її навчання

380. Сивий М. Я. Про забезпеченість регіонів України будівельною сировиною / М. Я. Сивий // Наукові записки Сумського державного педагогічного університету імені А. Макаренка. Географічні науки. – Суми, 2015. – Вип. 6. – С. 229–237.

Анотація. Найбільшим обсягом загальних розвіданих запасів та найбільшою різноманітністю видів будівельної сировини із значною часткою в загальнодержавному балансі характеризуються передусім Донецька, Житомирська, Харківська, Луганська й Дніпропетровська області. Забезпеченість населення окремих адмінобластей загальними запасами будівельної сировини коливається в діапазоні 140-1598 т/особу, тобто показники різняться більш ніж у 11 разів. Показники забезпеченості будівельною сировиною мешканців областей прямо пропорційно залежать від територіальної щільності (забезпеченості території) й обернено – від густоти (щільності) заселення регіону. Найвищі показники забезпеченості населення сировиною в Житомирській і Полтавській, найнижчі – в Сумській та Волинській областях. У більшості областей показники забезпечення становлять 300-500 т сировини на 1 мешканця.

Ключові слова: будівельна сировина, баланс запасів, територіальна щільність, забезпеченість населення.

Сывый М. Я. Об обеспеченности регионов Украины строительным сырьем

Аннотация. Наибольшим объемом общих разведанных запасов и наибольшим разнообразием видов строительного сырья со значительной долей в общегосударственном балансе характеризуются прежде всего Донецкая, Житомирская, Харьковская, Луганская и Днепропетровская области. Обеспеченность населения отдельных административных областей общими запасами строительного сырья колеблется в диапазоне 140-1598 т/чел, то есть показатели разнятся более чем в 11 раз. Показатели обеспеченности строительным сырьем жителей областей прямо пропорционально зависят от территориальной плотности (обеспеченности территории) и обратно – от плотности заселения региона. Наивысшие показатели обеспеченности населения сырьем в Житомирской и Полтавской, наинизшие – в Сумской и Волынской областях. В большинстве областей показатели обеспечения составляют 300-500 т сырья на 1 жителя.

Ключевые слова: строительное сырье, баланс запасов, территориальная плотность, обеспеченность населения.

Syvyj M. About building materials provision in Ukrainian regions

Annotation. The largest amount of total proven reserves and the greatest variety of building materials with significant share in the national balance sheet are primarily characteristic of Donetsk, Zhytomyr, Kharkiv, Dnipropetrovsk and Luhansk regions. Some administrative regions provision with total reserves of building materials ranging 140-1598 tons / person, so figures differ by more than 11 times. Indicators of provision area residents with building materials directly proportional to the territorial density (area provision) and inversely - the population density of (density) of the region. The highest level of raw materials provision is in Zhytomyr and Poltava, the lowest - in Sumy and Volyn regions. In most areas provision indicators are 300-500 tons of raw material per 1 inhabitant.

Keywords: building materials, inventory balance, territorial density, population provision.

Інженерно-педагогічний факультет

Кафедра комп'ютерних технологій

381. Горбатюк Р. М. Використання ресурсів мережі Інтернет студентами педагогічного вищого навчального закладу / Р. М. Горбатюк, Ю. О. Туранов, В. І. Рак // Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи : збірник наукових праць / голов. ред. В. Андрущенко ; редкол. : В. Бондар, О. Биковська, В. Борисов [та ін.]. – Київ, 2015. – Вип. 51. – С. 80–86.

Анотація. Розкрито значення і позитивні аспекти використання інформаційних технологій у навчальному процесі. Досліджено і визначено частоту та тривалість роботи студентів педагогічного вищого навчального закладу з ресурсами мережі Інтернет. Встановлено, що упродовж 2009–2014 рр. кількість студентів, які щодня використовували Інтернет-ресурси зросла; значно

збільшилась частка майбутніх фахівців, які працювали у мережі нетривалий час (до 1 год.).

Ключові слова: педагогічний вищий навчальний заклад, інформаційні технології, Інтернет-ресурси, студенти, тривалість роботи.

Horbatyuk R. M. The use of Internet resources by students of pedagogical higher education institution

Annotation. Expand the value and positive aspects of information technology in the learning process. Investigated and determined the frequency and duration of teaching students the university with the resources of the Internet. Found that during the 2009-2014 biennium. Number of students who daily used Internet resources has increased; significantly increased the proportion of future professionals who worked on the network for a short time (1 hr.).

382. Горбатюк Р. М. Особливості підготовки майбутніх учителів технологій до професійної діяльності в сучасних умовах / Р. М. Горбатюк. // Педагогіка вищої та середньої школи: збірник наукових праць / Криворізь. держ. пед. ун-т; за ред. З. П. Бакум. – Кривий Ріг, 2014. – Вип. 42. – С. 23–29.

Анотація. Обґрунтовано особливості підготовки майбутніх учителів технологій до професійної діяльності на основі сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Навчальними планами і кваліфікаційною характеристикою на кожному етапі становлення педагогічних фахівців визначено комплекс психолого-педагогічних, суспільних, загальнотехнічних і спеціальних дисциплін, що у взаємозв'язку формують професійні вміння і навички, розвивають творче мислення студентів. Втілюється такий напрям підготовки майбутніх учителів технологій, який дозволяє поряд із розкриттям загальної специфіки спеціальності, поступово конкретизувати та деталізувати знання шляхом засвоєння інформаційно-комунікаційних технологій під час вивчення загальноосвітніх і професійно-орієнтованих дисциплін.

Ключові слова: вчитель технологій, інформаційно-комунікаційні технології, вміння, навички, підготовка, професійна діяльність.

Горбатюк Р. М. Особенности подготовки будущих учителей технологии в профессиональной деятельности в современных условиях

Аннотация. Обоснованы особенности подготовки будущих учителей технологий к профессиональной деятельности на основе современных информационно-коммуникационных технологий. Учебными планами и квалификационной характеристикой на каждом этапе становления педагогических специалистов определен комплекс психолого-педагогических, общественных, общетехнических и специальных дисциплин, которые во взаимосвязи формируют профессиональные умения и навыки, развивают творческое мышление студентов. Воплощается такое направление подготовки будущих учителей технологии, который позволяет наряду с раскрытием общей специфики специальности, постепенно конкретизировать и детализировать знания путем применения информационно-коммуникационных технологий при изучении общеобразовательных и профессионально-ориентированных дисциплин.

Ключевые слова: учитель технологий, информационно-коммуникационные технологии, умения, навыки, подготовка, профессиональная деятельность.

Horbatyuk R. M. Features training of teachers technology to the professional activities under present circumstances

Annotation. This paper is an attempt to justify the features of training future technology teachers to the professional activities based on modern information and communication technologies. Curriculum and qualification characteristics at each stage of educational experts defined a set of psychological, educational, social, general technical and special subjects that form the professional relationship skills, and develop creative minds. Implemented a course for training of technology teachers, which disclosure of the specifics of the specialty of general gradually flesh out and refine knowledge by accepting the assimilation of information and communication technologies during the study of general and professionally oriented disciplines. The introduction of the educational process of modern information and communication technology using active forms and methods to create a predictive information environment that provides educational process more interactive. Enhancing the effectiveness of teaching professionally-oriented courses are pedagogically tuned using computer tools in the training of students in conjunction with a system of psychological and pedagogical tools of activating learning activities. The use of computer tools involves mastering future teachers of technology of psychological and pedagogical knowledge and skills, to use teaching methods, application software. This allows students to focus on ascertaining the nature of the studied phenomena, the construction of simulation models, interpretation of the results, obtained by a computer, to save time on building graphics.

Keywords: teacher technologies, information and communication technologies, skills, training, professional activity.

383. Горбатюк Р. М. Web-сайт у структурі інформаційного навчального середовища педагогічного університету / Р. М. Горбатюк // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки : збірник наукових праць / голов. ред. О. М. Пехота. – Миколаїв, 2015. – № 1 (48). – С. 80–85.

Анотація. У статті розглядаються питання, пов'язані з використанням Інтернет-технологій у навчальному процесі. Встановлено, що ключовим аспектом для повноцінного функціонування WEB-сайту є інформаційне наповнення. Розкрито особливості процесу проектування структури та змісту сайту факультету. За основу обрано ієрархічний тип структури, оскільки вона є найбільш зручнішою для користувача. Розглянуто основні функції сайту: представницька, освітня, виховна, інформаційна, комунікативна та рекламна. З урахуванням специфіки сайту визначено необхідні модулі: авторизації та реєстрації, пошуку по сайту, опитування, календар, слайд-шоу, випадкове зображення, додати в закладки, прогноз погоди, ми на мапі, статистика сайту.

Ключові слова: Інтернет-технології, WEB-сайт, інформаційне наповнення, авторизація, структура.

Горбатюк Р. М. Web-сайт в структуре информационной учебной среды педагогического университета

Аннотація. В статті розглядаються питання, пов'язані з використанням Інтернет-технологій в навчальному процесі. Визначено, що ключовим аспектом для повноцінного функціонування WEB-сайту є інформаційне наповнення. Розкрито особливості процесу проектування структури та змісту сайту факультету. За основу взято ієрархічний тип структури, оскільки вона є найбільш зручною для користувача. Розглянуті основні функції сайту: представницька, освітня, виховна, інформаційна, комунікативна та рекламна. З урахуванням специфіки сайту визначено необхідні модулі: авторизація та реєстрація, пошуку по сайту, опитування, календар, слайд-шоу, випадкове зображення, додати в закладки, прогноз погоди, ми на карті, статистика сайту.

Ключові слова: Інтернет-технології, Web-сайт, інформаційне наповнення, авторизація, структура.

Horbatyuk R. M. Web-site, as the basis of information infrastructure of a school Annotation. The article describes the special feature of the structure and content of the site of faculty. It is based on a hierarchical type of structure chosen because it is the most convenient for the user. Consider the main function of the site: representation, education, educational, information, communication and advertising. Found that the site of the faculty must perform as a small website (corporate site). Determined necessary modules, especially module authorization and registration, module search on the site, survey, calendar, slideshow, random image, add bookmarks, weather forecast, we are on a map, site stats.

Keywords: site, stages, structure, content, modules, information and communication environment, Joomla, Internet.

384. Луцик І. Б. Експертна система визначення енергоощадних режимів роботи електротехнологічного комплексу / І. Б. Луцик // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. – Серія: Техніка та енергетика АПК / редкол.: Ніколаєнко С. М. (відп. ред.) [та ін.]. – Київ, 2015. – Вип. 224. – С. 155–160.

Анотація. Наведено методику проведення досліджень для синтезу експертної системи, яка дозволяє визначити енергоощадні режими роботи комплексу активного вентилявання; запропоновано метод реалізації алгоритмів роботи системи на основі адаптивних нейронечітких інтелектуальних модулів.

Ключові слова: експертна система, електротехнологічний комплекс, адаптивні алгоритми керування, нейронечіткі технології.

Луцык И. Б. Экспертная система определения энергосберегающих режимов работы электротехнологического комплекса

Аннотація. Изложена методика проведения исследований для синтеза экспертной системы, которая позволяет определять энергосберегающие режимы работы комплекса активной вентиляции; предложен метод реализации алгоритмов работы системы на основе адаптивных нейронечетких интеллектуальных модулей.

Ключевые слова: экспертная система, электротехнологический комплекс, адаптивные алгоритмы управления, нейронечеткие технологии.

Lutsyk I. The expert system for determining energy-saving modes of electro-technological complex

Annotation. Was represented the technique of research for the synthesis of an expert system, which allows to determine the energy-saving modes of operation of the complex active ventilation. The method for the implementation of algorithms of functioning system was proposed. This method based on adaptive neuro-fuzzy intelligent modules.

Keywords: expert system, electro-technological complex, adaptive control algorithms, neuro-fuzzy technology.

Кафедра машинознавства та транспорту

385. Бурега Н. В. Методика вирощування мікроводоростей у фотореакторі при утилізації газів твердооксидних паливних елементів / Н. В. Бурега // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Техніка та енергетика АПК / редкол.: Ніколаєнко С. М. (відп. ред.) [та ін.]. – Київ, 2015. – Вип. 224. – С. 213–218.

Анотація. Проведено аналіз підготовки середовища культивування та методики вирощування водоростей, запропоновано конструкцію плоского, вертикального фотобіореактора промислового типу.

Ключові слова: фотореактор, живильне середовище, вуглекислий газ, мікроводорості, *Chlorella vulgaris*.

Бурега Н. В. Анализ методики стерилизации оборудования и выращивания микроводорослей в плоском фотореакторе промышленного типа

Аннотация. Проведен анализ подготовки среды культивирования и методики выращивания водорослей, предложена конструкция плоского, вертикального фотобиореактора промышленного типа.

Ключевые слова: фотореактор, питательная среда, углекислый газ, микроводоросли, *Chlorella vulgaris*.

Burega N. Analysis of methods sterilizing equipment and cultivation of microalgae plane fotorekatore industrial type

Annotation. The analysis of the preparation of the culture medium and methods of cultivation of algae, proposed the construction of a flat, vertical photobioreactor industrial type.

Keywords: photoreactors, culture medium, carbon dioxide, microalgae, *Chlorella vulgaris*.

386. Загородній Р. І. Дослідження когенераційної установки біотеплогенератора засобами імітаційного моделювання / Р. І. Загородній // Науковий вісник національного університету біоресурсів і природокористування України Серія: Техніка та енергетика АПК / редкол.: Ніколаєнко С. М. (відп. ред.) [та ін.]. – Київ, 2015. – Вип. 224. – С. 228–233.

Анотація. Описано роботу когенераційної установки на базі твердопаливного біотеплогенератора. Наведено структуру імітаційної та фізичної моделі, на базі яких проводились дослідження когенераційної установки з імплементованими термоелектричними модулями. Представлено результати експериментальних досліджень.

Ключові слова: когенераційна установка, імітаційне моделювання, термоелектричні модулі, тверде біопаливо.

Загородний Р. И. Исследование когенерационной установки биотеплогенератора средствами имитационного моделирования

Аннотация. Описана работа когенерационной установки на базе твердотопливного биотеплогенератора. Приведена структура имитационной и физической модели, на базе которых проводились исследования когенерационной установки с имплементированы термоэлектрическими модулями. Представлены результаты экспериментальных исследований.

Ключевые слова: когенерационная установка, имитационное моделирование, термоэлектрические модули, твердое биотопливо.

Zagorodniy R. Research cogeneration units bioteplogeneratora simulation tools

Annotation. The article describes the operation of cogeneration units on the basis of solid bioteplogeneratora. The structure of the simulation and physical models based on who conducted the study with co-generation plant to implement thermoelectric modules. The results of experimental studies.

Keywords: cogeneration power plant, simulation, thermoelectric modules, solid biofuel.

387. Загора Я. П. Вплив атомного та магнітного впорядкування на коефіцієнт дифузії та розчинність водню у ферромагнітних сплавах. / Я. П. Загора // Наукові нотатки : міжвузівський збірник (за галузями знань «Технічні науки») / Луцький національний технічний університет. – Луцьк, 2015. – Вип. 51. – С. 71–75.

Анотація. В роботі приведено результати теоретичного та експериментального дослідження впливу атомного і магнітного впорядкування на температурну зміну коефіцієнта дифузії та розчинності водню у нікелі (модельний об'єкт) та ферромагнітних сплавах систем Fe–Ni (H36, H50, Ni₃Fe), Ni – Мо (75НМ, 79НМ) і еквіатомному сплаві FeCo. На основі отриманих результатів визначено критичні температури і механізм фазових перетворень у сплавах та їх зв'язок з теплою розчинення водню. Встановлено, що зміна енергії активації процесу проникання водню в точці Кюрі за втрати сплавом магнітних властивостей $\Delta E = E_{\text{фер.}} - E_{\text{пар.}}$ залежить від ефективної обмінної енергії ферромагнетика ($A_{\text{эф.}} = k \cdot T_c$, де T_c - температура Кюрі) і може бути використана для оптимізації умов наводнювання ферромагнітних сплавів.

Ключові слова: ферромагнетик, коефіцієнт дифузії, розчинність, атомне і магнітне впорядкування.

Загора Я. П. Влияние атомного и магнитного упорядочения на коэффициент диффузии и растворимость водорода в ферромагнитных сплавах

Аннотация. В работе приведены результаты теоретического и экспериментального исследования влияния атомного и магнитного упорядочения на температурное изменение коэффициента диффузии и растворимости водорода в никеле (модельный объект) и ферромагнитных сплавах систем Fe–Ni (H36, H50, Ni³Fe), Ni – Мо (75НМ, 79НМ) і еквіатомном сплаві FeCo. На основании полученных результатов определены критические температуры и механизм фазовых превращений в сплавах и их связь с теплотой растворения водорода. Установлено, что изменение энергии активации процесса

проникания водорода в точке Кюри с потерей сплавом магнитных свойств $\Delta E = E_{\text{фер.}} - E_{\text{пар.}}$ зависит от эффективной обменной энергии ферромагнетика ($A_{\text{эф.}} = k \cdot T_c$, где T_c - температура Кюри) і может быть использована для оптимизации условий наводороживания ферромагнитных сплавов.

Ключевые слова: ферромагнетик, водородопроницаемость, коэффициент диффузии, растворимость, атомное и магнитное упорядочение.

Zamora Y. P. Atomic and magnetic ordering effect on diffusion coefficient and hydrogen solubility in ferromagnetic alloys

Annotation. In the present work dependence of atomic and magnetic ordering on the temperature changing of the diffusion coefficient and hydrogen solubility in pure nickel, ferromagnetic alloys from the (Fe, Mo)-Ni systems (N36, N50, Ni₃Fe, 75NM, 79NM), and equiatomic FeCo phase was theoretically and experimentally studied. It was shown that diffusion parameters of hydrogen are structurally sensitive to the properties of the metal. Analyzing those parameters it is possible to determine critical temperatures and phase transformation order – disorder mechanism of the atoms within the vertexes of crystal lattice, and their relationship with the heat of hydrogen diffusion. The changing of the activation energy of hydrogen penetration $\Delta E = E_f - E_p$ can be calculated by using Curie temperature (a singular point on the polythermal diffusion curves). Mathematical calculation of the obtained data showed that ΔE depends on the efficient exchange energy of ferromagnetic ($A_{\text{ef}} \cdot k = T_c$, where T_c - Curie temperature) and can be used to optimize the conditions of hydrogen heat treatment in order to improve the performance of ferromagnetic alloys.

Keywords: ferromagnetic alloy, diffusion coefficient, hydrogen solubility, atomic and magnetic ordering.

388. Замора Я. Вплив термічної обробки у середовищі водню на магнітострикцію залізо-кобальтового сплаву / Ярослав Замора // Вісник Тернопільського національного технічного університету = Scientific journal of the Ternopil National technical university / голов. ред. П. В. Ясній. – Тернопіль, 2015. – № 2 (78). – С. 139–143.

Анотація. Проведено дослідження впливу температури та часу термічної обробки у середовищі водню на константу магнітострикції залізо-кобальтового сплаву. Запропоновано спосіб поліпшення магнітострикції сплаву K50Ф2, у якому для збільшення об'ємного вмісту впорядкованої фази FeCo термообробку проводили у водні тиском 0,1 МПа. Це дозволило понизити на 150 К температуру обробки (від 1153 до 1003 К) і скоротити її тривалість з 5 до 4 год., враховуючи час дегазації. На основі проведених експериментальних досліджень показано, що застосування водню, як технологічного середовища в процесі подрібнення та хіміко-термічної обробки постійних магнітів дозволяє збільшити величину константи магнітострикції.

Ключові слова: водень, магнітний момент, температура точки Кюрі, магнітострикція, константа магнітострикції, аномалії електроопору.

Замора Я. Влияние термической обработки в среде водорода на магнитострикцию железо-кобальтового сплава

Аннотация. Проведено исследование влияния температуры и времени термической обработки в среде водорода на константу магнитострикции железо-кобальтового сплава. Предложен способ улучшения магнитострикции сплава

K50Ф2, в котором для увеличения объемного содержания упорядоченной фазы FeCo термообработку проводили в среде водорода давлением 0,1 МПа. Это позволило снизить на 150 К температуру обработки (от 1153 до 1003 К) и сократить ее продолжительность с 5 до 4 ч., учитывая время дегазации. На основе проведенных экспериментальных исследований показано, что применение водорода, как технологической среды в процессе измельчения и химико-термической обработки постоянных магнитов позволяет увеличить величину константы магнитострикции.

Ключевые слова: водород, магнитный момент, температура точки Кюри, магнитострикция, константа магнитострикции, аномалии электросопротивления.

Zamora Y. The influence of thermal processing in a hydrogen environment on the constant of magnetostriction of iron-cobalt alloy

Annotation. Magnetic properties of materials are divided into two groups - the dependent and independent of the material structure. Magnetostriction is characteristic that depends on both of these factors and can be both in ferromagnetic and antiferromagnetic metals. Magnetic materials can have both positive and negative magnetostriction. The constant of magnetostriction is characterized with the ability of magnetic material to change their size while imposing a magnetic field or while passing through the critical temperature of the magnetic transformation (Curie point). The research of the influence of temperature and time thermal processing in a hydrogen environment on the constant of magnetostriction of iron-cobalt alloy has been conducted. Dissolved hydrogen increases critical temperature of α - β transformation in cobalt and promote selfdiffusion of the Co structure. It is suggested the improving method of magnetostriction alloy K50F2 in which the thermal processing in the hydrogen was made with pressure 0,1 MPa to increase the volume maintenance of the ordered phase FeCo. It allows to lower the temperature processing to 150 K (from 1153 K to 1003 K) and reduce its duration from 5 to 4 hours taking into consideration the time of decontamination. It is established the temperature and time intervals of forming hydride phases in vanadium to prevent the fragile hydrogen with cooling. The investigated alloy is taken for plasticity improvement. On the basis of carried out experimental researches there has been shown that the use of hydrogen as a technological medium in the process of fragmentation and chemicothermal processing of magnet allows to increase the value of constant of magnetostriction.

Keywords: hydrogen, magnetic moment, the Curie temperature point, magnetostriction, constant of magnetostriction, electric resistance anomaly.

389. Замора Я. П. Формування практичних дій студентів у процесі вивчення дисципліни «Організація автомобільних перевезень» / Я. П. Замора // Проблеми сучасної педагогічної освіти : зб. статей. – Ялта, 2015. – Вип. 48, ч. 4. – С. 59–66.

Анотація. В статті розглядається проблема формування практичних дій студентів у процесі вивчення дисципліни «Організація автомобільних перевезень». Висвітлено основні вимоги до організації автомобільних перевезень та складання транспортно-технологічної схеми. Описано етапи розв'язання задач та обґрунтовано доцільність застосування розрахункових задач для визначення техніко-експлуатаційних показників рухомого складу. Наведено послідовність типового розрахунку і формулювання задач для розрахунку показників на маятникових та кільцевих маршрутах.

Ключові слова: автомобільні перевезення, рухомий склад, техніко-експлуатаційні показники, розрахункові задачі, практичні дії.

Замора Я. П. Формирование практических действий студентов в процессе изучения дисциплины «Организация автомобильных перевозок»

Аннотация. В статье рассматривается проблема формирования практических действий студентов в процессе изучения дисциплины «Организация автомобильных перевозок». Освещены основные требования к организации автомобильных перевозок и составления транспортно-технологической схемы. Описаны этапы решения задач и обоснована целесообразность применения расчетных задач для определения технико-эксплуатационных показателей подвижного состава. Приведены последовательность типичного расчета и формулировка задач для расчета показателей на маятниковых и кольцевых маршрутах.

Ключевые слова: автомобильные перевозки, подвижной состав, технико-эксплуатационные показатели, расчетные задачи, практические действия.

Zamora Y. Forming the practical actions of students during studying of the subject «Organization of road transport»

Annotation. The problem of the forming the practical actions of students during studying of the subject «Organization of road transport» is considered in this article. The main requirements for the organization of road transport and assembly of technological transport scheme are established. The stages of solving problems are described and the feasibility of computational tasks is proved in order to determine the technical and operational performance of the rolling stock. Shows The typical sequence calculation and the formulation of problems of it's pendulum to the ring and routes are investigated.

Keywords: road transportation, rolling stock, technical and operational parameters, calculation tasks, practical actions.

390. Смільський В. В. Гранулометричний склад ґрунту – ключ до пізнання його властивостей / В. В. Смільський, О. В. Сидорчук // Механізація і електрифікація сільського господарства: міжвідомчий тематичний збірник. – Глеваха, 2015.– Вип. 102, т. 2. – С. 22–29.

Анотація. Виявлені евристичні можливості застосування подібності гранулометричного складу агроґрунтів для узагальнення їх властивостей. Показано, що в разі збігу індикаторів гранулометричного складу ґрунтів, їх водні та фізико-механічні властивості однакові. У основу методу визначення індикаторів гранулометричного складу закладено ідеї теорії фракталів, а оцінним параметром являється фрактальна розмірність D , яка пов'язана з топологією ґрунтових систем.

Гранулометричний склад агроґрунтів є топологічно ключовим чинником, який має вирішальний вплив на комплекс їх фізико-механічних властивостей. Використання методології фрактальної геометрії та функціонально-інваріантних перетворень доводить, що структури досліджених ґрунтів, які виконують одну і ту ж функцію можуть мати подібний гранулометричний склад. На основі фрактальної геометрії розроблена процедура побудови фрактальних сигнатур для моделей ґрунтів.

Ключові слова: агрогрунт, гранулометричний склад, фрактальна геометрія, властивості, сигнатура, показник дисперсності.

Смильский В. В., Сидорчук О. В. Гранулометрический состав почвы – ключ к познанию её свойств

Аннотация. Обнаружены эвристические возможности применения подобия гранулометрического состава почв для обобщения их свойств. Показано, что в случае совпадения индикаторов гранулометрического состава почв, их водные и физико-механические свойства одинаковы. В основу метода определения индикаторов гранулометрического состава заложены идеи теории фракталов, а оценочным параметром является фрактальная размерность D , которая связана с топологией почвенных систем.

Гранулометрический состав почв является топологически ключевым фактором, который имеет решающее влияние на комплекс их физико-механических свойств. Использование методологии фрактальной геометрии и функционально инвариантных превращений доказывает, что структуры исследованных почв, которые выполняют одну и ту же функцию могут иметь подобный гранулометрический состав. На основе фрактальной геометрии разработана процедура построения фрактальных сигнатур для моделей почв.

Ключевые слова: почва, гранулометрический состав, фрактальная геометрия, свойства, сигнатура, показатель дисперсности.

Annotation. The opportunities of similarity heuristic particle size distribution of soils were identified to summarize its properties. It was determined that the soil water, physical and mechanical properties are the same in the case of coincidence the indicators particle size distribution. The basis of the method for determining particle size distribution indicators incorporated the ideas of the theory of fractals; the value parameter is the fractal dimension D , it is associated with the topology of soil systems.

Particle size soil is the fundamental factor that influences on the range of its physical and mechanical properties. Using the methodology of fractal geometry and functional-invariant transformations shows that the soils with the same structure can have a similar size distribution. Based on the fractal geometry the procedure of constructing fractal signature parameter models of soil was elaborated.

Keywords: soil, grain size, fractal geometry, properties, signature, index dispersion.

391. Рутило М. І. Енергоефективне керування електроприводом технологічних машин за його енергетичними параметрами / М. І. Рутило // Науковий вісник національного університету біоресурсів і природокористування України / редкол.: Ніколаєнко С. М. (відп. ред.) [та ін.]. – Київ, 2015. – Вип. 209, ч. 2. – С. 237–241.

Анотація. Проведено аналіз існуючих алгоритмів керування електроприводом технологічних машин (ТМ) на предмет їх енергоефективності. Розроблено структуру адаптивного алгоритму для системи керування частотно-регульованим електроприводом ТМ без давачів технологічних параметрів.

Ключові слова: технологічна установка, регульований електропривод, адаптивний алгоритм, система керування, обчислювальний блок, давач.

Рутыло Н. И. Энергоэффективное управления электроприводом технологических машин по его энергетическим параметрам

Аннотація. Проведен анализ существующих алгоритмов управления электроприводом технологических машин (ТМ) на предмет их энергоэффективности. Разработана структура адаптивного алгоритма для системы управления частотно-регулируемым электроприводом ТМ без датчиков технологических параметров.

Ключевые слова: технологическая машина, регулируемый электропривод, адаптивный алгоритм, система управления, вычислительный блок, датчик.

Rutylo M. I. Energy-efficient control of electric drive technological machines by its energy parameters

Annotation. The analysis of existing algorithms for controlling the electric drive technology machine for their energy efficiency. Created structure of adaptive algorithm for control system variable frequency drives technology machines without sensors of technological parameters.

Keywords: technological machine, regulated electric drive, adaptive algorithm, control system, computer unit, sensor.

392. Рутило М. І. Контроль температурних режимів роботи термоелектричних модулів у когенераційних установках / М. І. Рутило // Енергетика і автоматика : електрон. наук. фах. вид. / Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України ; голов. ред. І. І. Ібатулін. – Київ, 2015. – № 2 (24). – С. 75–81. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/eia_2015_2_12.pdf

Анотація. Обґрунтовано необхідність створення систем керування режимами роботи термоелектричних модулів у теплогенераторних когенераційних установках. Запропоновано алгоритм визначення температури гарячої поверхні модуля за його електричними параметрами. Створено імітаційну модель системи керування режимами роботи термоелектричного модуля на базі запропонованого алгоритму.

Ключові слова: термоелектричний модуль, алгоритм, імітаційна модель, система керування, теплогенератор.

Рутыло Н. И. Контроль температурных режимов работы термоэлектрических модулей в когенерационных установках

Аннотація. Обоснована необходимость создания систем управления режимами работы термоэлектрических модулей в теплогенераторных когенерационных установках. Предложен алгоритм определения температуры горячей поверхности модуля по его электрическими параметрами. Создана имитационная модель системы управления режимами работы термоэлектрического модуля на базе предложенного алгоритма.

Ключевые слова: термоэлектрический модуль, алгоритм, имитационная модель, система управления, теплогенератор.

Rutylo M. I. Temperature control of thermoelectric modules in cogeneration plants

Annotation. The necessity of creation of control modes of thermoelectric modules in heating generators cogeneration units. The algorithm for determining the temperature of the hot surface of the module for its electrical parameters. Created a simulation model of control system of thermoelectric module modes based on the proposed algorithm.

Keywords: thermoelectric module, algorithm, simulation model, control system, heat generator.

393. Рутило М. І. Моделювання процесів дозування компонентів сумішей у твердобиопаливних технологіях / М. І. Рутило // Енергетика і автоматика : електрон. наук. фах. вид. / Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України ; голов. ред. І. І. Ібатулін. – Київ, 2015. – № 1 (23). – С. 64–71. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/eia_2015_1_10.pdf

Анотація. Обґрунтовано та розроблено фактологічні передумови для створення систем керування процесами дозування компонентів сумішей у твердобиопаливних технологіях. Запропоновано імітаційні моделі інтелектуальних систем керування технологічними процесами дозування компонентів сумішей під час виробництва твердого біопалива та використання його у теплогенераторах.

Ключові слова: дозатор, тверде біопаливо, продуктивність, дисперсія, імітаційна модель, паливна суміш, система керування, регульований електропривод, теплогенератор.

Rutylo M. I. Моделирование процессов дозирования компонентов смесей в твердобиотопливных технологиях

Аннотация. Обоснованы и разработаны фактологические предпосылки для создания систем управления процессами дозирования компонентов смесей в твердобиотопливных технологиях. Предложено имитационные модели интеллектуальных систем управления технологическими процессами дозирования компонентов смесей при производстве твердого биотоплива и использования его в теплогенераторах.

Ключевые слова: дозатор, твердое биотопливо, производительность, дисперсия, имитационная модель, топливная смесь, система управления, регулируемый электропривод, теплогенератор.

Rutylo M. I. Modeling of dispensing components of mixtures in solid biofuel technologies

Annotation. Grounded and developed factual preconditions for the creation of process control dispensing components of mixtures in solid biofuel technologies. A simulation model of intelligent process control systems batching mixtures in the production of solid biofuel and use it to heat generators.

Keywords: dispenser, solid biofuels, performance, dispersion, simulation model, the fuel mixture, control system, adjustable electric drive, heat generator.

394. Федорейко В. С. Шляхи підвищення енергетичної ефективності економіки України. / В. С. Федорейко, І. С. Іскерський // Науковий вісник національного університету біоресурсів і природокористування України Серія: Техніка та енергетика АПК / редкол.: Ніколаєнко С. М. (відп. ред.) [та ін.]. – Київ, 2015. – Вип. 224. – С. 14–19.

Анотація. Шляхи підвищення енергетичної ефективності економіки України. Розглянуті тенденції розвитку світової енергетики в найближчий період. Проаналізовані причини катастрофічної енергозатратності економіки України. Запропоновані шляхи підвищення енергоефективності в різних галузях,

в тому числі, в агропромисловому комплексі. Фактологічно обґрунтовано конкретні пропозиції практичного вирішення розглянутої проблеми.

Ключові слова: енергоефективність, відновлювальні джерела енергії, енергоринок, біопаливо, розподільна енергетика, енергетичний нігілізм.

Федорейко В. С. Пути повышения энергетической эффективности экономики Украины

Аннотация. Рассмотрены тенденции развития мировой энергетики в ближайший период. Проанализированы причины катастрофической энергозатратности экономики Украины. Предложены пути повышения энергоэффективности в различных отраслях, в том числе, в агропромышленном комплексе. Фактологически обоснованы конкретные предложения практического решения рассматриваемой проблемы.

Ключевые слова: энергоэффективность, возобновляемые источники энергии, энергорынок, биотопливо, распределительная энергетика, энергетический нигилизм.

Fedoreiko V. The ways to energy efficiency increasing of the economy of Ukraine

Annotation. The tendencies of world energy development in the future period are considered. The causes of the catastrophic energy-intensive Ukrainian economy are also analyzed. The ways for improving energy efficiency in various sectors, including in agriculture are established. The evidence-based practice offers in order to specific solution of the problem are proposed in this article.

Keywords: energy efficiency, renewable energy, energy market, biosoil, power distribution, energy nihilism.

Кафедра технологічної освіти та охорони праці

395. Ковбашин В. І. Вплив технології силікоборування керамічних матеріалів на властивості захисних покриттів / В. І. Ковбашин, І. Й. Бочар // Вісник Тернопільського національного технічного університету = Scientific journal of the Ternopil National technical university / голов. ред. П. В. Ясній. – Тернопіль, 2015. – № 2 (78). – С. 130–139.

Анотація. Досліджено процес послідовного насичення реакційноспеченої кераміки на основі карбиду кремнію і дисиліциду молібдену та властивості захисного шару. Встановлено, що дифузійне насичення кремнієм і бором забезпечує повне відновлення диоксиду кремнію та одержання захисного покриття на поверхні матеріалу. Дослідження властивостей жаростійкого покриття показало, що гексаборид кремнію підвищує в 2 – 4 рази стабільність кераміки під час високотемпературного відпалу і призупиняє небажані дифузійні процеси на межі розподілу покриття – основа та покриття – середовище.

Ключові слова: карбід кремнію, дисиліцид молібдену, жаростійкість, керамічні матеріали, захисне покриття.

Ковбашин В. И., Бочар И. И. Технология силикоборирования керамических материалов и свойства защитного покрытия

Аннотация. Исследовано процесс последовательного насыщения реакционноспеченой керамики на основе карбида кремния и дисилицида молибдена и свойства защитного слоя. Установлено, что диффузионное

насыщение кремнием и бором обеспечивает полное восстановление диоксида кремния и получение защитного покрытия на поверхности материала. Исследование свойств жаростойкого покрытия показало, что гексаборид кремния повышает в 2 – 4 раза стабильность керамики во время высокотемпературного отжига и приостанавливает нежелательные диффузионные процессы на границе распределения покрытие – основа и покрытие – среда.

Ключевые слова: карбид кремния, дисилицид молибдена, жаростойкость, керамические материалы, защитное покрытие.

Kovbashyn V., Bochar I. Technology of siliconbored of ceramic materials and property of sheeting

Annotation. The process of successive saturation of reactionbored ceramics is investigational on the basis of carbide of silicon and disilicide molybdenum and property of protective layer. It is set that complete renewal of dioxide silicon and receipt of sheeting provide a diffusive saturation silicon and coniferous forest on the surface of material. It was found that the silicon saturation can reduce more than twice the content of non-metallic materials of silicon dioxide. The saturation of silicon, carbide silicon and disilicide of molybdenum ceramics reduces the content of harmful admixtures and thereby improves their performance. The main disadvantage of the silicon carbide and disilicide molybdenum products is their low resistance to high temperature oxidization. To our mind, the promising method is a method of combination of admixtures in different compounds under chemical-thermal treatment. Thus, the process of silicon-carbide and disilicide molybdenum based non-metal materials saturation with the purpose of disilicide molybdenum recovering which makes worse the operating parameters of heaters has been investigated in the paper. Research of properties of heat-resistant coverage showed that promotes gexabored silicon in 2 - 4 times stability of ceramics during the high temperature annealing and halts undesirable diffusive processes on verge of distribution of coverage is basis and coverage is an environment. Undertaken studies allow to draw conclusion, that formation on the surface of reactionbored of ceramic materials of sull gives an opportunity effectively to put on the brakes diffusive processes that take place on verge of distribution of environment – siliconbored coverage and to promote the resource of work of coverage the same. Diffusive siliconbored ceramics on the basis of carbide of silicon and dicilicide molybdenum are provided by complete renewal of dioxide silicon and formation on the surface of material of heat-resistant layer of gexabored silicon of sufficient thickness. The layer of gexabored silicon in 2 times promotes stability of ceramics during annealing in a vacuum and in 4 times in case of the use of inert environment, in particular, to the argon. Forming in the process of siliconbored of triple phase on verge of coverage – basis assists stability of heat-resistant coverage and brakes undesirable diffusive processes on verge of gexabored silicon – ceramic.

Keywords: carbide of silicon, disilicide molybdenum, heattolerance, ceramic materials, protective.

396. Терещук Г. В. Основні тенденції освітнього процесу ТГПУ ім. В. Гнатюка в контексті нового Закону про вищу освіту / Г. В. Терещук // Україна–Європа–Світ = Ukraine–Europe–World : міжнародний збірник наукових праць / редкол.: Ю. М. Алексєєв, Л. М. Алексієвець, М. М. Алексієвець [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 15. – С. 21–29. – (Історія, міжнародні відносини)

Анотація. Проаналізовано особливості сучасного освітнього процесу в Україні та Тернопільському національному педагогічному університеті ім. В. Гнатюка у контексті прийняття нового Закону України «Про вищу освіту». Називано основні проблеми та завдання, що стоять перед колективом, а також шляхи модернізації у зв'язку із імплементацією Закону.

Ключові слова: ТНПУ ім. В. Гнатюка, реформування, освітньо-виховний процес, модернізація, Закон України «Про вищу освіту», нормативна база.

Терещук Г. Основные тенденции образовательного процесса ТНПУ им. В. Гнатюка в контексте нового Закона Украины «О высшем образовании»

Аннотація. Аналізуються особливості сучасного освітнього процесу в Україні та Тернопільському національному педагогічному університеті ім. В. Гнатюка в контексті нового Закону України «О высшем образовании». Називаються основні проблеми та задачі, які стоять перед колективом, а також шляхи модернізації в зв'язку з імплементацією Закону.

Ключевые слова: ТНПУ им. В. Гнатюка, реформирование, образовательно-воспитательный процесс, модернизация, Закон Украины «О высшем образовании», нормативная база.

Tereshchuk G. The main trends of the educational process in V. Hnatiuk TNPU in the context of the new Law of Ukraine «On higher education»

Annotation. In the article the features of modern educational process in Ukraine and V. Hnatiuk Ternopil National Pedagogical University in the context of the new Law of Ukraine «On Higher Education» are analyzed. Major problems and tasks faced by the staff are enumerated, and ways of modernization in connection with the implementation of the Law are named.

Keywords: V. Hnatiuk TNPU, educational process, reform, modernization of the Law of Ukraine «On Higher Education», regulatory framework.

397. Уруський А. В. Реалізація індивідуального підходу у процесі практичної роботи старшокласників на уроках технологічного профілю [Електронний ресурс] / А. В. Уруський // Освітнологічний дискурс : електрон. наук. фах. вид. / голов. ред. В. Огневюк ; редкол.: С. Сисоєва, О. Буйницька, О. Александрова [та ін.] / Київський університет імені Бориса Грінченка. – Київ, 2015. – № 1 (9). – С. 229–238. – Режим доступу до журн.: <http://od.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/192>.

Анотація. Розглянуто можливості застосування індивідуального підходу на уроках технологічного профілю у процесі виконання старшокласниками практичних робіт. Запропоновано орієнтовний перелік виробів для столярних та токарних робіт. Розкрито особливості реалізації індивідуального підходу до учнів у процесі самостійного вибору об'єкта праці, технічної документації, удосконалення виробу, його оздоблення та опорядження. Наведено алгоритм врахування індивідуальних особливостей старшокласників під час виготовлення виробу.

Ключові слова: індивідуальний підхід; деревообробка; старшокласник; виріб; технології.

Уруский А. В. Реализация индивидуального подхода к старшеклассникам в процессе практической работы

Аннотація. Рассмотрены возможности применения индивидуального

підхода на уроках технологического профіля в процесі виконання старшокласниками практичних робіт. Предложено орієнтовочний перелік изделий для столярних і токарних робіт. Раскрыты особенности реализации индивидуального подхода к учащимся в процессе самостоятельного выбора объекта труда, технической документации, совершенствование изделия, его отделки. Приведен алгоритм учета индивидуальных особенностей старшокласников при изготовлении изделия.

Ключевые слова: индивидуальный подход; деревообработка; старшокласник; изделие; технологии.

Uruskiy A. V. Implementation of individual approach to high school students in the process of practical work

Annotation. The possibilities of applying individual approach at technological classes during high school students' practical work have been reviewed. An approximate list of products for carpentry and turning operations have been offered. The peculiarities of individual approach implementation to students in the process of self-selection of work facility, technical documentation, product improvement, its decoration have been revealed. The algorithm of individual students' characteristics consideration during the process of product manufacture has been shown.

Keywords: individual approach; woodworking; high school student; product; technology.

398. Урусський А. Сутність індивідуалізації та диференціації навчання у профільному навчанні старшокласників загальноосвітньої школи / А. Урусський // Молодь і ринок : науково-педагогічний журнал / Дрогобицький державний педагогічний університет; редкол.: Н. Скотна, В. Мадзігон, А. Криньські [та ін]. – Дрогобич, 2015. – № 5 (124) – С. 161–166.

Анотація. Розглянуто розуміння сутності індивідуалізації та диференціації навчання у психолого-педагогічній літературі. Розкрито розуміння науковцями поняття «диференціація навчання». Розглянуто види диференціації – зовнішня та внутрішня. Проведено аналіз співвідношення понять «індивідуалізація навчання» – «індивідуальний підхід» та «індивідуалізація навчання» – «диференціація навчання» у науковій літературі. Запропоновано уточнені поняття «індивідуалізація навчання» та «диференціація навчання» у профільній школі.

Ключові слова: індивідуалізація навчання, диференціація навчання, профільне навчання, індивідуальний підхід, індивідуальні особливості учнів.

Урусский А. Сущность индивидуализации и дифференциации обучения в профильном обучении старшокласников общеобразовательной школы

Аннотация. Рассмотрены понимание сущности индивидуализации и дифференциации обучения в психолого-педагогической литературе. Раскрыто понимание учеными понятия «дифференциация обучения». Рассмотрены виды дифференциации - внешняя и внутренняя. Проведен анализ соотношения понятий «индивидуализация обучения» – «индивидуальный подход» и «индивидуализация обучения» – «дифференциация обучения» в научной литературе. Предложено уточненные понятия «индивидуализация обучения» и «дифференциация обучения» в профильной школе.

Ключевые слова: индивидуализация обучения, дифференциация обучения, профильное обучение, индивидуальный подход, индивидуальные особенности учащихся.

Uruskiy A. The essence of individualization and differentiation in profile training of secondary school senior students

Annotation. The understanding of individualization and differentiation essence in psychological and pedagogical literature has been considered. Scientists' interpretation of the notion «learning differentiation» has been revealed. External and internal types of differentiation have been reviewed. The analysis of the relation between the notions «individualization of learning» – «individual approach» and «individualization of learning» – «learning differentiation» in scientific literature has been carried out. More precise notions «individualization of learning» and «learning differentiation» in profile school have been offered.

Keywords: individualization of learning, learning differentiation, profile training, individual approach, students' peculiarities.

399. Урусський А. В. Сучасний стан та проблеми реалізації індивідуального підходу до навчання старшокласників за технологічним профілем / А. В. Урусський // Науковий часопис національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи : збірник наукових праць / голов. ред. В. Андрущенко ; редкол. : В. Бондар, О. Биковська, В. Борисов [та ін.]. – Київ, 2015. – Вип. 52. – С. 253–259.

Анотація. Розглянуто значення індивідуального підходу до учнів у навчальному процесі. Розкрито позитивні аспекти застосування внутрішньої диференціації в освітній галузі «Технологія» для розвитку інтересів, нахилів і здібностей учнів. Досліджено стан реалізації індивідуального підходу в умовах сучасного профільного навчання на основі опитування вчителів, адміністрації навчальних закладів та учнів. Виявлено, що вчителями не достатньо враховуються інтереси та здібності учнів у процесі навчання.

Ключові слова: технології, індивідуальний підхід, зовнішня та внутрішня диференціація, вчитель профільного навчання.

Урусский А. В. Современное состояние и проблемы реализации индивидуального подхода к обучению старшеклассников по технологическому профилю

Аннотация. Рассмотрены значение индивидуального подхода к учащимся в учебном процессе. Раскрыты положительные аспекты применения внутренней дифференциации в образовательной области «Технология» для развития интересов, склонностей и способностей учащихся. Исследовано состояние реализации индивидуального подхода в условиях современного профильного обучения на основе опроса учителей, администрации учебных заведений и учеников. Выведено, что учителями недостаточно учитываются интересы и способности учащихся в процессе обучения.

Ключевые слова: технологии, индивидуальный подход, внешняя и внутренняя дифференциация, учитель профильного обучения.

Uruskiy A. V. Current state and problems of implementation of individual approach to teaching high school students for the technological profile

Annotation. The role of individual approach to students in the process of teaching has been reviewed. Positive aspects of internal differentiation appliance in educational branch "Technology" for the development of students' interests and abilities have been revealed. The state of implementation of individual approach in today's professional teaching, based on a survey of teachers, administration and students of educational institutions has been examined. It has been found out that teachers do not sufficiently take into consideration interests and abilities of students during the process of teaching.

Keywords: technology, individual approach, external and internal differentiation, professional training teacher.

Історичний факультет

Кафедра історії України

400. Бармак М. В. Німецькі колоністи Київської, Волинської та Подільської губерній в системі господарських відносин українських земель ХІХ ст. / Микола Бармак // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія / за заг. ред. І. С. Зуляка ; редкол.: М. Алексієвець, Л. Алексієвець, М. Бармак [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 1, ч. 2. – С. 3–6.

Анотація. Розглядається роль німецьких колоністів у системі господарських відносин Правобережної України часів Російської імперії, чинники, які впливали на особливості економічного функціонування компактної групи німецького населення українських земель.

Ключові слова: колонія, німецьке населення, Російська імперія, господарські відносини, Правобережна Україна.

Бармак Н. В. Немецкие колонисты Киевской, Волынской и Подольской губерний в системе хозяйственных отношений украинских земель XIX в.

Аннотация. Рассматривается роль немецких колонистов в системе хозяйственных отношений Правобережной Украины времен Российской империи, факторы, которые влияли на особенности экономического функционирования компактной группы немецкого населения украинских земель.

Ключевые слова: колония, немецкое население, Российская империя, хозяйственные отношения, Правобережная Украина.

Barmak M. German colonists Kyiv, Volyn and Podolsk provinces in economic relations ukrainian land nineteenth century

Annotation. The role of German colonists in the system of economic relations of Right-Bank Ukraine the Russian Empire, the factors that affect the economic functioning features a compact group of German population Ukrainian lands.

Keywords: colony, the German population, Russian Empire, economic relations, Right Bank Ukraine.

Кафедра нової і новітньої історії та методики викладання історії

401. Алексієвець Л. М. Основні тенденції та особливості етнополітичного процесу у Польській державі в 1918–1926 рр. / Леся

Алексієвець // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія / за заг. ред. І. С. Зуляка ; редкол.: М. Алексієвець, Л. Алексієвець, М. Бармак [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 2, ч. 2. – С. 120–128.

Анотація. У статті на основі широкої джерельної бази і новітніх науково-методологічних основ проаналізовані тенденції та специфіка етнополітики Польщі у міжвоєнний період, загострення протистояння між поляками і національними меншинами.

Ключові слова: Польща, етнополітика, міжнаціональні відносини, національні меншини, етнічна самосвідомість.

Алексиевец Л. Основные тенденции и особенности этнополитического процесса в польском государстве в 1918–1926 гг.

Аннотация. В статье на основе широкой источниковой базы и новейших научно-методологических основ проанализированы тенденции и специфика этнополитики Польши в межвоенный период, обострение противостояния между поляками и национальными меньшинствами.

Ключевые слова: Польша, этнополитика, международные отношения, национальные меньшинства, этническое самосознание.

Alexiyevets L. The main tendencies and peculiarities of the ethno-political process in Poland in 1918–1926

Annotation. On the basis of the wide sources and modern scientific-and-methodological foundations, the paper presents the analysis of the main tendencies and specificity of the Polish ethnic policy between Wars period as well as the confrontation worsening between Poles and national minorities.

Keywords: Poland, ethnic policy, international relations, national minorities, ethnic self-identity.

402. Алексієвець Л. М. Польща 1918–1926 рр.: освітні тенденції у контексті творення державності / Леся Алексієвець // Україна–Європа–Світ = Ukraine–Europe–World : міжнародний збірник наукових праць / редкол.: Ю. М. Алексєєв, Л. М. Алексієвець, М. М. Алексієвець [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 16, ч. 1. – С. 187–192. – (Історія, міжнародні відносини).

Анотація. У статті проаналізовані основні тенденції розвитку освіти Польщі у 1918–1926 рр. у загальному процесі розбудови польської державності означеного періоду.

Ключові слова: Польща, Конституція 17 березня 1921 р., національна державність, освіта, міжвоєнний період.

Алексиевец Л. Польша 1918–1926 гг.: тенденции области образования в контексте создания государственности

Аннотация. В статье проанализированы основные тенденции развития образования Польши в 1918–1926 гг. в общем процессе создания польской государственности указанного периода.

Ключевые слова: Польша, Конституция 17 марта 1921 г., национальная государственность, образование, межвоенный период.

Alexiyevets L. Poland in 1918–1926: Educational Tendencies in the Context of the Statehood Creation

Annotation. The paper presents the analysis of the main tendencies of the education development in Poland (1918–1926) in the general process of the Polish statehood building in the mentioned period.

Keywords: Poland, Constitution of March 17, 1921, national statehood, education, interwar period.

403. Алексієвець Л. М. Тенденції та проблеми співпраці України і Польщі в економічній сфері у сучасних умовах / Леся Алексієвець, Микола Алексієвець, Ірина Ільчук // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія / за заг. ред. І. С. Зуляка ; редкол.: М. Алексієвець, Л. Алексієвець, М. Бармак [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 2, ч. 4. – С. 109–123.

Анотація. У статті проаналізовано основні тенденції та проблеми сучасного українсько-польського економічного співробітництва в контексті європейсько-атлантичної інтеграції і геополітичної трансформації сучасності.

Ключові слова: Україна, Республіка Польща, українсько-польські відносини, економічне співробітництво, європейсько-атлантична інтеграція, геополітика, глобалізація.

Алексиевец Л., Алексиевец Н, Ильчук И. Тенденции и проблемы сотрудничества Украины и Польши в экономической сфере в современных условиях

Аннотация. В статье проанализированы основные тенденции и проблемы современного украинско-польского экономического сотрудничества в контексте европейско-атлантической интеграции и геополитической трансформации современности.

Ключевые слова: Украина, Республика Польша, украинско-польские отношения, экономическое сотрудничество, европейско-атлантическая интеграция, геополитика, глобализация.

Alexiyevets L., Alexiyevets M., Il'chuk I. Tendencies and problems of collaboration of Ukraine and Poland in economic sphere in modern terms

Annotation. In the article basic tendencies and problems of modern Ukrainian-Polish economic collaboration in a context European-atlantic integration and geopolitical transformation of contemporaneity are analysed.

Keywords: Ukraine, Republic Poland, Ukrainian-Polish relations, economic collaboration, European-Atlantic integration, geopolitics, globalization.

404. Алексієвець Л. М. Трансформація сучасних українсько-польських відносин у політичній сфері до європейсько-атлантичного процесу (1991–2014 рр.) / Леся Алексієвець, Микола Алексієвець, Ірина Ільчук // Україна–Європа–Світ = Ukraine–Europe–World : міжнародний збірник наукових праць / редкол.: Ю. М. Алексєєв, Л. М. Алексієвець, М. М. Алексієвець [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 16, ч. 2. – С. 108–124/ – (Історія, міжнародні відносини).

Анотація. У статті проаналізовано основні тенденції й специфіка трансформації сучасного українсько-польського співробітництва в політичній площині до європейсько-атлантичних і глобалізаційних процесів у новітній системі геополітичних координат.

Ключові слова: Україна, Польща, українсько-польське співробітництво, політичні відносини, європейсько-атлантичний контекст, Європейський Союз, Північноатлантичний альянс.

Алексиевец Л., Алексиевец Н., Ильчук И. Трансформация современных украинско-польских отношений в политической сфере к европео-атлантическому процессу (1991–2014 гг.)

Аннотация. В статье проанализированы основные тенденции и специфика трансформации современного украинско-польского сотрудничества в политической плоскости к европео-атлантическим и глобализационным процессам в новейшей системе геополитических координат.

Ключевые слова: Украина, Польша, украинско-польское сотрудничество, политические отношения, европео-атлантический контекст, Европейский Союз, Североатлантический альянс.

Alexiyevets L., Alexiyevets M., Il'chuk I. Transformation of the modern Ukrainian-Polish relations in their policy to Euro-Atlantic process (1991–2014)

Annotation. The paper presents the analysis of the main tendencies and peculiarities of the transformation of the modern Ukrainian-Polish cooperation in the political sphere to Euro-Atlantic globalised processes in the newest geopolitical coordinate system.

Keywords: Ukraine, Poland, Ukrainian-Polish cooperation, political relations, Euro-Atlantic context, European Union, The North Atlantic Alliance.

405. Алексієвєць Л. М. Цивілізаційний контекст науки і освіти України / Леся Алексієвєць, Сергій Бондаренко, Михайло Юрій // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія / за заг. ред. І. С. Зуляка ; редкол.: М. Алексієвєць, Л. Алексієвєць, М. Бармак [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 1, ч. 1. – С. 225–230.

Анотація. У статті висвітлені проблеми значущості науки і освіти у цивілізаційному вимірі для суспільного прогресу, висловлено погляд на сутнісні засади цивілізації, які забезпечують їй інновації, науково-освітній розвиток суспільства.

Ключові слова: Україна, цивілізація, контекст, вимір, наука, освіта, прогрес, розвиток, суспільство.

Алексиевец Л., Бондаренко С., Юрий М. Цивилизационный контекст науки и образования Украины

Аннотация. В статье освещены проблемы значимости науки и образования в цивилизационном измерении для общественного прогресса, излагается взгляд на сущностные основы цивилизации, которые обеспечивают ей инновации, научно образовательное развитие общества.

Ключевые слова: Украина, цивилизация, контекст, измерение, наука, образование, прогресс, развитие, общество.

Alexievets L., Bondarenko S., Yuriy M. Civilization context of science and formation of Ukraine

Annotation. In the article the lighted up problems of meaningfulness of science and education in the civilization measuring for a public progress, a look is expressed to

essence principles of civilization, which provide it innovations, scientifically educational development of society.

Keywords: Ukraine, civilization, context, measuring, science, education, progress, development, society.

406. Алексієвець М. М. Безпеко-оборонний вектор співпраці України і Польщі в європейсько-атлантичному контексті (1991–2014 рр.) / Микола Алексієвець, Ірина Ільчук // Україна–Європа–Світ = Ukraine–Europe–World : міжнародний збірник наукових праць / редкол.: Ю. М. Алексєєв, Л. М. Алексієвець, М. М. Алексієвець [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 16, ч. 1. – С. 98–117. – (Історія, міжнародні відносини).

Анотація. У статті проаналізовано співпрацю України і Республіки Польща у військово-оборонній сфері, а також основні тенденції, стан, проблеми й перспективи поглиблення у новітній системі геополітичних координат, утвердження її як невід’ємної складової архітектури безпеки й миру в сучасній Європі.

Ключові слова: безпеко-оборонний вектор, Україна, Польща, європейсько-атлантична інтеграція, глобалізація.

Алексиевец Н., Ильчук И. Военно-оборонительный вектор сотрудничества Украины и Польши в европейско-атлантическом контексте (1991–2014 гг.)

Аннотация. В статье проанализировано сотрудничество Украины и Республики Польша в военно-оборонительной сфере, а также основные тенденции, состояние, проблемы и перспективы углубления в новейшей системе геополитических координат, утверждения ее, как неотъемлемой составной архитектуры безопасности и мира в современной Европе.

Ключевые слова: военно-оборонительный вектор, Украина, Польша, европейско-атлантическая интеграция, глобализация.

Alexiyevets M., Il'chuk I. Military-defensive vector of collaboration of Ukraine and Poland in to European-Atlantic context (1991–2014)

Annotation. In the article the collaboration of Ukraine and Republic is analysed Poland in a military-defensive sphere, and also basic tendencies, state, problems and prospects of deepening in the newest system of geopolitical co-ordinates, claim of it, as inalienable component architecture of safety and world in modern Europe.

Keywords: military-defensive vector, Ukraine, Poland, European-atlantic integration.

407. Алексієвець М. М. Національна освіта і наука: українсько-всесвітній контекст діяльності кафедри нової і новітньої історії та методики викладання історії ТНПУ ім. В. Гнатюка / Микола Алексієвець, Леся Алексієвець // Україна–Європа–Світ = Ukraine–Europe–World : міжнародний збірник наукових праць / редкол.: Ю. М. Алексєєв, Л. М. Алексієвець, М. М. Алексієвець [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 15. – С. 41–53. – (Історія, міжнародні відносини).

Анотація. Стаття присвячена аналізу актуальних проблем викладання і дослідження різноманітних аспектів світової історії й міжнародних відносин в

ТНПУ ім. В. Гнатюка, перспектив в контексті основних тенденцій становлення української історіографії всесвітньої історії на сучасному етапі.

Ключові слова: Україна, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, всесвітня історія, міжнародні відносини, освітній процес, історіографія.

Алексиевец Н., Алексиевец Л. Национальное образование и наука: украинско-всемирный контекст (на примере кафедры новой и новейшей истории и методики преподавания истории ТНПУ им. В. Гнатюка)

Аннотація. Стаття посвящена аналізу актуальних проблем преподавания и исследования разнообразных аспектов мировой истории и международных отношений в ТНПУ им. В. Гнатюка, перспектив в контексте основних тенденцій становлення української історіографії всесвітньої історії на сучасному етапі.

Ключевые слова: Украина, Тернопольский национальный педагогический университет имени Владимира Гнатюка, всемирная история, международные отношения, образовательный процесс, историография.

Alexiyevets M., Alexiyevets L. National Education and Science: the Ukrainian-World Context (on the example of the Modern and Current History and Methodology of Teaching History Chair, Ternopil Volodymyr Hnatyuk National Pedagogical University)

Annotation. The paper presents the analysis of the urgent problems of teaching and researching the different aspects of the World History and International Relations in Ternopil Volodymyr Hnatyuk National Pedagogical University as well as its prospects in the context of the main tendencies of the formation of the World History Ukrainian Historiography at present.

Keywords: Ukraine, Ternopil Volodymyr Hnatyuk National Pedagogical University, World History, International Relations, educational process, Historiography.

408. Алексієвєць М. Уродженець Дубровиці Георгій Шарпак – лауреат Нобелівської премії / Марія Алексієвєць, Микола Алексієвєць, Леся Алексієвєць // Україна–Європа–Світ = Ukraine–Europe–World : міжнародний збірник наукових праць / редкол.: Ю. М. Алексєєв, Л. М. Алексієвєць, М. М. Алексієвєць [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 16, ч. 1. – С. 13–19. – (Історія, міжнародні відносини).

Анотація. У статті висвітлено вагомий внесок у розвиток світової науки визначного українсько-французького вченого-фізика і хіміка, Нобелівського лауреата 1992 р., одного із найталановитіших фізиків-експериментаторів сучасності – Георгія Шарпака (Georges Charpak).

Ключові слова: Георгій Шарпак, українсько-французький вчений, Дубровиця, Сарни, Рівненщина, Нобелівська премія, Альфред Нобель, Швеція.

Алексиевец М., Алексиевец Н., Алексиевец Л. Уроженец Дубровицы Георгий Шарпак – лауреат Нобелевской премии

Аннотація. В статье освещён выдающийся вклад в развитие мировой науки известного украинско-французского учёного-физика и химика, Нобелевского лауреата 1992 г., одного из самых талантливых физиков-экспериментаторов – Георгия Шарпака (Georges Charpak).

Ключевые слова: Георгий Шарпак, украинско-французский учёный, Дубровица, Сарны, Ривненщина, Нобелевская премия, Альфред Нобель, Швеция.

Alexiyevets M., Alexiyevets M., Alexiyevets L. The off spring of dubrovtsyа of Heorhiy Sharpak – nobel laureate

Annotation. In the article is reflected ponderable contribution in the development of world science of the famous Ukrainian and French scientist-physicist and chemist, Nobel laureate, in 1992, one of the most talented physicists-experimenters of contemporaneity – Heorhiy Sharpak (Georges Charpak).

Keywords: Heorhiy Sharpak, Ukrainian and French scientist, Dubrovycya, Sarny, Rivnenschyna, Nobel bonus, Alfred Nobel', Sweden.

409. Валіон О. Дубровиччина – Рівненщина – Брестчина в контексті прикордонного співробітництва між Україною і Республікою Білорусь (2000-і рр.) / Оксана Валіон // Україна–Європа–Світ = Ukraine–Europe–World : міжнародний збірник наукових праць / редкол.: Ю. М. Алексєєв, Л. М. Алексієвець, М. М. Алексієвець [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 16, ч. 1. – С. 34–43. – (Історія, міжнародні відносини).

Анотація. У статті проаналізовано договірно-правову базу українсько-білоруського прикордонного співробітництва, окреслено обопільні зв'язки між Рівненською та Брестською областями у 2000-х рр., розкрито співпрацю Дубровиччини з прилеглими прикордонними територіями Республіки Білорусь.

Ключові слова: прикордонне співробітництво, двосторонні відносини, Білорусь, Брестська область, Дубровиця.

Валион О. Приграничное сотрудничество между Украиной и Республикой Беларусь в 2000-х гг. (на примере Ровеничины–Дубровиччины–Брестчины)

Аннотація. В статье проанализировано договорно-правовую базу украинского-белорусского пограничного сотрудничества, определены обоюдные связи между Ровенской и Брестской областями в 2000-х гг., раскрыто сотрудничество Дубровиччины с прилегающими пограничными территориями Республики Беларусь.

Ключевые слова: приграничное сотрудничество, двусторонние отношения, Беларусь, Брестская область, Дубровица.

Valion O. Cross-border cooperation between Ukraine and Republic of Belarus in 2000s. (for example Rivne-Dubrovychchynu-Brestschynu)

Annotation. The article analyzes the legal base of the Ukrainian-Belarusian border cooperation, outlines the mutual connections between Brest and Rivne regions in the 2000s., Disclosed Dubrovychchynu cooperation with surrounding border areas of Belarus.

Keywords: cross-border cooperation, bilateral relations, Belarus, Brest region.

410. Валіон О. Промислова політика Республіки Білорусь у кінці ХХ – на початку ХХІ ст. / Оксана Валіон // Україна–Європа–Світ = Ukraine–Europe–World : міжнародний збірник наукових праць / редкол.: Ю. М. Алексєєв, Л. М. Алексієвець, М. М. Алексієвець [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 15. – С. 144–153. – (Історія, міжнародні відносини).

Анотація. У статті досліджено пріоритети державної політики Республіки Білорусь у промисловій сфері наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. Основну увагу

сконцентровано на розробці й реалізації правових та економічних заходів, спрямованих на збереження, нарощення і модернізацію промислового сектору держави.

Ключові слова: Республіка Білорусь, промислова політика, промисловий комплекс, високотехнологічне виробництво, інноваційна діяльність.

Валион О. Промышленная политика Республики Беларусь в конце XX – начале XXI вв.

Аннотація. В статті досліджені пріоритети державної політики Республіки Білорусь в промисловій сфері в кінці XX – початку XXI вв. Основне уваження сконцентровано на розробці та реалізації правових і економічних заходів, спрямованих на збереження, нарощування і модернізацію промислового сектору держави.

Ключевые слова: Республика Беларусь, промышленная политика, промышленный комплекс, высокотехнологичное производство, инновационная деятельность.

Valion O. Industrial Policy of Belarus in the late XX th – beginning the XXI st Century

Аннотація. This article deals with the priorities of the state policy of the Republic of Belarus in the industrial sector in the late XX th – the beginning of the XXI st century. The main attention is focused on the development and implementation of legal and economic measures aimed at conservation, augmentation and modernization of the industrial sector of the state.

Keywords: Belarus, industrial policy, industrial complex, high-tech, innovative activity.

411. Валіон О. Соціально-економічний розвиток Білорусі на сучасному етапі: джерельні засади дослідження / Оксана Валіон // Україна–Європа–Світ = Ukraine–Europe–World : міжнародний збірник наукових праць / редкол.: Ю. М. Алексєєв, Л. М. Алексєєвець, М. М. Алексєєвець [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 16, ч. 2. – С. 142–149. – (Історія, міжнародні відносини).

Анотація. У статті розкрито джерельну базу дослідження соціально-економічного розвитку Республіки Білорусь упродовж 1990–2000-х рр.

Ключові слова: джерела, Білорусь, соціально-економічний розвиток, програма, архів.

Валион О. Социально-экономическое развитие Беларуси на современном этапе: источниковедческие основания исследования

Аннотація. В статті раскрыта источниковедческая база исследования социально-экономического развития Республики Беларусь на протяжении 1990–2000-х гг.

Ключевые слова: источники, Беларусь, социально-экономическое развитие, программа, архив.

Valion O. Socio-economic development of Belarus at the present stage, spring grounds of research

Annotation. In the article the author reveals the source base study of the socio-economic development of Belarus during the 1990–2000's.

Keywords: sources, Belarus, socio-economic development, program, archive.

412. Григорук Н. А. Актуальні питання історії українського права в працях Миколи Чубатого / Наталія Григорук // Україна–Європа–Світ = Ukraine–Europe–World : міжнародний збірник наукових праць / редкол.: Ю. М. Алексеев, Л. М. Алексієвець, М. М. Алексієвець [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 16, ч. 1. – С. 206–214. – (Історія, міжнародні відносини).

Анотація. У статті проаналізовано правничо-історичні праці М. Чубатого та його місце у становленні історії українського права.

Ключові слова: М. Чубатий, держава, право, історія українського права, національне право.

Григорук Н. Актуальные вопросы истории украинского права в работах Николая Чубатого

Аннотация. В статье проанализированы законодательно-исторические труды Н. Чубатого и его место в становлении истории украинского права.

Ключевые слова: Н. Чубатый, государство, право, история украинского права, национальное право.

Hryhoruk N. Key aspects of the history of Ukrainian law Mykola Chubaty's works
Annotation. In the article has analyzed M. Chubaty's juridical-historical works and his place in Ukrainian law history formation.

Keywords: M. Chubaty, state, law, history of Ukrainian law, national law.

413. Григорук Н. А. Громадська діяльність Миколи Чубатого в еміграції / Наталія Григорук // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія / за заг. ред. І. С. Зуляка ; редкол.: М. Алексієвець, Л. Алексієвець, М. Бармак [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 1, ч. 2. – С. 165–170.

Анотація. У статті проаналізовано основні етапи громадської діяльності Миколи Чубатого в еміграції.

Ключові слова: громадська діяльність, Микола Чубатий, еміграція, товариство, США.

Григорук Н. Общественная деятельность Николая Чубатого в эмиграции
Аннотация. В статье проанализированы основные этапы общественной деятельности Николая Чубатого в эмиграции.

Ключевые слова: общественная деятельность, Николай Чубатый, эмиграция, общество, США.

Hryhoruk N. Public activity Mykola Chubaty on emigration
Annotation. In the article analysed the basic stages of public activity of Mykola Chubaty on emigration.

Keywords: public activity, Mykola Chubaty, emigration, society, USA.

414. Ігнатенко Н. В. Методика застосування технології проблемного навчання при вивченні історії у вищому навчальному закладі / Наталія Ігнатенко // Україна–Європа–Світ = Ukraine–Europe–World : міжнародний збірник наукових праць / редкол.: Ю. М. Алексеев, Л. М. Алексієвець, М. М. Алексієвець [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 16, ч. 1. – С. 201–205. – (Історія, міжнародні відносини).

Анотація. У статті розкриваються особливості застосування технології проблемного навчання як засобу активізації та інтенсифікації пізнавальної діяльності студентів при вивченні історії у ВНЗ; охарактеризовано мету, зміст і дидактичні принципи застосування технології проблемного навчання; розглянуто методику постановки проблемних запитань, формулювання проблемних завдань та задач, створення проблемних ситуацій.

Ключові слова: проблемне навчання, проблемне запитання, проблемне завдання, проблемна задача, проблемна ситуація.

Игнатенко Н. Методика применения технологии проблемного обучения при изучении истории в высшем учебном заведении

Аннотация. В статье рассмотрены особенности применения технологии проблемного обучения как средства активизации познавательной деятельности студентов при изучении истории в университете. Характеризуются цели, содержание и дидактические принципы применения технологии проблемного обучения в ВУЗе. Рассмотрена методика постановки проблемных вопросов, формулирования проблемных заданий и задач, создание проблемных ситуаций.

Ключевые слова: проблемное обучение, проблемные вопросы, проблемные задачи, проблемная ситуация.

Ignatenko N. Method of application of the technology of problem studies at study of history in higher educational establishment

Annotation. In the article the features of application of technology of problem studies open up as to the mean of activation and intensification of cognitive activity of students at the study of history in the institute of higher; a purpose, maintenance and didactics principles of application of technology of problem studies, is described; the method of raising of problem questions, formulation of problem tasks and tasks, creation of problem is considered creation of problem situations.

Keywords: problem studies, problem question, problem task, problem task, problem situation.

415. Костюк Л. В. Дошлюбна обрядовість Львівщини другої половини ХХ – початку ХХІ століття / Леся Костюк // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія / за заг. ред. І. С. Зуляка ; редкол.: М. Алексієвець, Л. Алексієвець, М. Бармак [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 2, ч. 1. – С. 205–210.

Анотація. У статті, на основі свідчень низки інформаторів, автор подає характеристику дошлюбної обрядовості сільськими жителями Львівщини другої половини ХХ – початку ХХІ ст.

Ключові слова: сватання, заручини, запросини, вінкоплетення, «гільце».

Костюк Л. Добрачная обрядность львовщины второй половины ХХ – начале ХХІ вв.

Аннотация. В статье, на основе показаний ряда информаторов, автор дает характеристику добрачной обрядности сельскими жителями Львовщины второй половины ХХ – начала ХХІ вв.

Ключевые слова: сватовство, помолвка, приглашение, вінкоплетение, «веточка».

Kostyuk L. On the eve of the marriage rites of Lviv second half of the century – beginning of XXI century

Annotation. The article, based on the testimony of a number of informants, the author takes the characteristics of premarital rites villagers Lviv second half of XX – beginning of XXI century.

Keywords: courtship, engagement, invitation, wedding wreaths, «hiltse».

416. Костюк Л. В. Міграційна політика Німеччини на початку ХХІ століття / Леся Костюк // Україна–Європа–Світ = Ukraine–Europe–World : міжнародний збірник наукових праць / редкол.: Ю. М. Алексєєв, Л. М. Алексієвець, М. М. Алексієвець [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 16, ч. 1. – С. 168–173. – (Історія, міжнародні відносини).

Анотація. У статті авторка проаналізувала міграційне законодавство Німеччини останніх років, його значення для боротьби з нелегальною міграцією.

Ключові слова: міграція, Європейський Союз, інтеграція, мігрант, міграційна політика.

Костюк Л. Миграционная политика Германии в начале XXI века

Аннотация. В статье авторка проанализировала миграционное законодательство Германии последних лет, его значение для борьбы с нелегальной миграцией.

Ключевые слова: миграция, Европейский Союз, интеграция, мигрант, миграционная политика.

Kostyuk L. Migration policy of Germany in the beginning of the XXI century

Annotation. In the article the author analyzed the immigration laws of Germany in recent years, its importance in the fight against illegal migration.

Keywords: migration, European Union, integration, migrant, migration policy.

417. Костюк Л. В. Обряд Святвечора у Східній Галичині другої половини ХХ – початку ХХІ століття / Леся Костюк // Україна–Європа–Світ = Ukraine–Europe–World : міжнародний збірник наукових праць / редкол.: Ю. М. Алексєєв, Л. М. Алексієвець, М. М. Алексієвець [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 15. – С. 294–298. – (Історія, міжнародні відносини).

Анотація. У статті на основі свідчень низки інформаторів автор подає характеристику святкування обряду Святвечора сільськими жителями Східної Галичини другої половини ХХ – початку ХХІ століття.

Ключові слова: Східна Галичина, Святий вечір, дідух, кутя, обряд «нести вечерю».

Костюк Л. Обряд сочельника в Восточной Галичине второй половины ХХ – начала XXI века

Аннотация. В статье на основе свидетельств ряда информаторов автор подает характеристику празднования обряда Сочельника сельскими жителями Восточной Галичины второй половины ХХ – начала XXI века.

Ключевые слова: Восточная Галичина, Сочельник, дидух, кутя, обряд «нести ужин».

Kostyuk L. Ceremony of christmas eve of East Galicia of the second half XX – to beginning of XXI Century

Annotation. In the article on the basis of certificates of row of informants an author gives description of celebration of ceremony of Christmas Eve the villagers of East Galychyna of the second half XX – to beginning of XXI century.

Keywords: East Galychyna, Sainted evening, didukh, kutya, to «carry a ceremony supper».

418. Лахманюк Т. В. Україна й Арабська Республіка Єгипет: особливості міждержавних двосторонніх відносин / Тетяна Лахманюк // Україна–Європа–Світ = Ukraine–Europe–World : міжнародний збірник наукових праць / редкол.: Ю. М. Алексєєв, Л. М. Алексієвець, М. М. Алексієвець [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 15. – С. 134–143. – (Історія, міжнародні відносини).

Анотація. У статті проаналізовано договірно-правову базу україно-єгипетських відносин, досліджено політичні взаємовідносини, висвітлено торгівельно-економічне співробітництво України з Єгиптом, розглянуто гуманітарно-культурні зв'язки.

Ключові слова: Україна, Єгипет, відносини, співробітництво, зовнішня політика.

Лахманюк Т. Украина и Арабская Республика Египет: особенности межгосударственных двусторонних отношений

Аннотація. В статье проанализирована договорно-правовая база украино-египетских отношений, исследованы политические взаимоотношения, отражено торгово-экономическое сотрудничество Украины с Египтом, рассмотрены гуманитарно-культурные связи.

Ключевые слова: Украина, Египет, отношения, сотрудничество, внешняя политика.

Lakhmanyuk T. Ukraine and Arabic Republic Egypt: features of intergovernmental bilateral relations

Annotation. The base of the ukrainian-egyptian relations is analysed in the article, political mutual relations are probed, the trade and economic collaboration of Ukraine is reflected with Egypt, cultural copulas are considered humanitarian.

Keywords: Ukraine, Egypt, relations, collaboration, foreign policy.

419. Лахманюк Т. В. Україна та Японія: культурне і спортивне співробітництво / Тетяна Лахманюк // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія / за заг. ред. І. С. Зуляка ; редкол.: М. Алексієвець, Л. Алексієвець, М. Бармак [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 1, ч. 3. – С. 193–196.

Анотація. У статті авторка розглядає культурне і спортивне співробітництво України та Японії, акцентує увагу на політико-правовій базі цих контактів, розкриває співпрацю між культурними і спортивними організаціями обох держав.

Ключові слова: Україна, Японія, культура, спорт, співробітництво.

Лахманюк Т. Украина и Япония: культурное и спортивное сотрудничество

Анотація. В статті автор розглядає культурне і спортивне співробітництво України і Японії, акцентує увагу на політико-правовій базі цих контактів, розкриває співробітництво між культурними і спортивними організаціями обох держав.

Ключові слова: Україна, Японія, культура, спорт, співробітництво.

Lakhmanyuk T. Ukraine and Japan: cultural and sporting collaboration

Annotation. In the article an author examines the cultural and sporting collaboration of Ukraine and Japan, accents attention on the base of these contacts, exposes a collaboration between cultural and sporting organizations both held.

Keywords: Ukraine, Japan, culture, sport, collaboration.

420. Лахманюк Т. В. Японо-американська війна 1941–1945 рр.: погляд із сьогодення / Тетяна Лахманюк // Україна–Європа–Світ = Ukraine–Europe–World : міжнародний збірник наукових праць / редкол.: Ю. М. Алексєєв, Л. М. Алексєєв, М. М. Алексєєв [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 16, ч. 1. – С. 132–138. – (Історія, міжнародні відносини).

Анотація. У статті авторка розглядає причини японо-американської війни 1941–1945 рр., акцентує увагу на етапах конфлікту, ескалації бойових дій, досліджує наслідки війни між Японією і США, подає сучасну «оцінку» цього військового конфлікту.

Ключові слова: Японія, США, Друга світова війна, Тихий океан, відносини, агресія.

Лахманюк Т. Японо-американская война 1941–1945 гг.: взгляд из настоящего

Анотація. В статті автор розглядає причини японо-американської війни 1941–1945 гг., акцентує увагу на етапах конфлікту, ескалації бойових дій, досліджує наслідки війни між Японією і США, подає сучасну «оцінку» цього військового конфлікту.

Ключові слова: Японія, США, Друга світова війна, Тихий океан, відносини, агресія.

Lakhmanyuk T. Yaponno-amerikan war 1941–1945: look from today

Annotation. In the article an author examines reasons of yaponno-amerikan war 1941–1945, accents attention on the stages of conflict, escalations of battle actions, probes the consequences of war between Japan and USA, gives the modern «estimation» of this military conflict.

Keywords: Japan, USA, Second world war, Pacific ocean, relations, aggression.

421. Савенко В. В. Експлікація теоретико-пізнавальної природи закону як основи права / В. В. Савенко // Право і суспільство / Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, Всеукр. фонд юрид. науки акад. права В. В. Сташиса, Київ. нац. ун-т внутр. справ. – Дніпропетровськ, 2015. – № 3, ч. 3. – С. 56–60.

Анотація. У статті аналізується теоретико-пізнавальний концепт онтологічної природи закону в системі парадигмального розвитку суспільства. Досліджено взаємозв'язки права та закону. Визначено головні ознаки правового закону як формалізованого та регламентованого вияву права.

Ключові слова: онтологія права, правовий закон, філософія права, суспільство, закони буття.

Савенко В. В. Експликація теоретико-познавальної природи закону як основи права

Анотація. В статті аналізуються теоретико-познавальний концепт онтологічної природи закону в системі парадигмального розвитку общества. Исследованы взаимосвязи права и закона. Выделены характерные особенности правового закона как формализованного и регламентированного проявления права.

Ключевые слова: онтология права, правовой закон, философия права, общество, законы бытия.

Savenko V. V. Explication of epistemological nature of law as the basis of law

Annotation. The article examines the epistemological concept of ontological nature of the law in the system of paradigmatic development of society. The relationship of law and right has been researched. The main features of law as a formal legal and regulated expression of rights have been outlined.

Keywords: ontology of law, law, philosophy of law, society, the laws of life.

422. Савенко В. В. Закон як засіб правового регулювання суспільних відносин у державі / В. В. Савенко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право / голов. ред. Бисага Ю. М. – Ужгород, 2015. – Вип. 31, т. 3. – С. 147–150.

Анотація. У статті проведено аналіз взаємозалежності та взаємовпливу закону і правосвідомості як факторів соціального регулювання суспільних відносин в межах правової держави. Досліджено особливості формування правовідносин, як урегульованої форми суспільних відносин та правосвідомості громадян в умовах громадянського суспільства. Проаналізовано філософські аспекти розвитку суспільних відносин в державі.

Ключові слова: закон, соціальне регулювання, суспільні відносини, правова свідомість (правосвідомість), правова систем.

Савенко В. В. Закон как средство правового регулирования общественных отношений в государстве

Аннотация. В статье проанализированы философские аспекты развития общественных отношений; исследованы особенности формирования правоотношений, как формы общественных отношений и правосознания граждан в условиях гражданского общества; проведен анализ взаимозависимости и взаимовлияния закона и правосознания как факторов правового урегулирования общественных отношениях в условиях правового государства.

Ключевые слова: закон, социальное регулирование, общественные отношения, правовое сознание (правосознание), правовая система.

Savenko V. V. Law as a means of legal regulation of social relations in the state

Annotation. The article analyzes the philosophical aspects of social relations; researches the features of formation of relationships, as regulated forms of social relations and legal consciousness of citizens in civil society. Provides the analysis of interdependence of law and legal consciousness as factors of social regulation of social

relations within the rule of law. Investigates the fundamental principles in formation of public relations upon conditions of legal harmonization of modern society.

Keywords: law, social regulation, public relations, legal consciousness, legal system.

423. Савенко В. В. Нормативний аналіз впливу закону на детермінацію поведінки особи / В. В. Савенко // Юридичний вісник / Національний університет «Одеська юридична академія»; голов. ред. М. П. Орзіх. – Одеса, 2015. – № 1. – С. 18–22.

Анотація. У статті проведено нормативний аналіз впливу закону на формування правосвідомості та правової поведінки особи як факторів регулювання суспільних відносин у правовому вимірі буття соціуму. Проаналізовано засади верховенства закону як інтегруючого феномену ціннісно-нормативної структури правової реальності. Досліджено особливості формування правовідносин, як урегульованої форми суспільних відносин та правосвідомості громадян в умовах громадянського суспільства.

Ключові слова: закон, правова поведінка, правосвідомість, соціальне регулювання, суспільні відносини, правова систем.

Савенко В. В. Нормативный анализ влияния закона на детерминации поведения личности

Аннотация. В статье проведен нормативный анализ влияния закона на формирование правосознания и правового поведения лица как факторов регулирования общественных отношений в правовом измерении бытия социуму. Проанализовано основы верховенства закона как интегрирующего феномена ценностно-нормативной структуры правовой реальности. Исследованы особенности формирования правоотношений, как урегулированной формы общественных отношений и правосознания граждан в условиях гражданского общества.

Ключевые слова: закон, правовое поведение, правосознание, социальное регулирование, общественные отношения, правовая систем.

Savenko V. V. Legal analysis of the impact of the law on the determination of the behavior of the person

Annotation. This article provides an analysis of the regulatory impact of the law on the formation of legal awareness and legal persons behavior as factors of social relations in legal terms being sotsiumu. Proanalizovano principles of the rule of law as integrating phenomenon of value-normative structure of legal reality. The features of forming relationships as a regulated form of public relations and legal awareness of citizens in a civil society.

Keywords: law, legal behavior, justice, social control, public relations, legal systems.

424. Савенко В. В. Правова реальність як відображення буття права / В. В. Савенко // Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки / голов. ред. Коломоєць Т. О. – Запоріжжя, 2015. – № 1 (1). – С. 9–15.

Анотація. У статті проведено структурно-функціональний аналіз правової реальності як категорії юридичної науки. Висловлюється думка про те, що будь-

яке визначення права містить онтологічне підґрунтя. Досліджуються природа, суть, фундаментальні принципи виникнення та структури правової реальності.

Ключові слова: правова реальність, реальність, структура правової реальності, буття права.

Савенко В. В. Правовая реальность как отражение бытия права

Аннотация. В статье проведен структурно-функциональный анализ правовой реальности как категории юридической науки. Высказывается мнение о том, что любое определение права содержит онтологическое основание. Исследуются природа, сущность, фундаментальные принципы возникновения и структуры правовой реальности.

Ключевые слова: правовая реальность, реальность, структура правовой реальности, бытия права.

Savenko V. Legal reality as reflecting the existence of law

Annotation. In the article the structurally-functional analysis of legal reality as a category of legal science. It suggests that any definition of law has an ontological basis. Examines the nature, essence, fundamental principles of the origin and structure of legal reality.

Keywords: legal reality, that is, the structure of the legal reality, of being right.

425. Савенко В. В. Роль правової культури у формуванні правової поведінки людини в громадянському суспільстві / В. В. Савенко // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки / голов. ред. Стратонов В. М. – Херсон, 2015. – Вип. 1, т. 4. – С. 220–223.

Анотація. У статті проведено нормативний аналіз правової культури як соціальної гарантії верховенства закону та формування правової поведінки людини в громадянському суспільстві. Охарактеризовано зміст, структура, категорії правової культури. Досліджено вплив правової культури на правову поведінку особи в суспільстві. Окреслено шляхи подолання явищ правового нігілізму в умовах юридичної гармонізації соціуму.

Ключові слова: правова культура, правова поведінка, правосвідомість, соціальне регулювання, правове виховання.

Савенко В. В. Роль правовой культуры в формировании правового поведения человека в гражданском обществе

Аннотация. В статье проведен нормативный анализ правовой культуры как социальной гарантии верховенства закона и формирования правового поведения человека в гражданском обществе. Охарактеризованы суть, структура, категории правовой культуры. Исследовано влияние правовой культуры на правовое поведение индивида в обществе. Начертаны возможные способы борьбы с правовым нигилизмом в условиях юридической гармонизации социум.

Ключевые слова: правовая культура, правовое поведение, правосознание, социальное регулирование, правовое воспитание.

Savenko V. V. The role of legal culture in forming person's legal behavior in civil society

Annotation. The normative analysis of legal culture as social guarantee of supremacy of legal law and forming person's legal behavior in civil society has been done in the article. The content, structure, and categories of legal culture has been described. The influence of legal culture on person's legal behavior in society has been

researched. The ways of overcoming the phenomena of legal nihilism in the conditions of legal harmonization of society have been outlined.

Keywords: legal culture, legal behavior, legal consciousness, social regulation, legal education.

426. Секо Я. П. Арешти 1965 року в УРСР як засіб боротьби комуністичної партії з інакодумством / Ярослав Секо // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія / за заг. ред. І. С. Зуляка ; редкол.: М. Алексієвець, Л. Алексієвець, М. Бармак [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 2, ч. 4. – С. 57–66.

Анотація. У статті проаналізовано особливості організації арештів 1965 р. серед української інтелігенції, хід слідства та судові процеси. Розглянуто причини репресій у контексті посилення неосталіністських тенденцій в СРСР. Внесено корективи та систематизовано хронологію арештів та їх значення для розвитку національного руху.

Ключові слова: арешти, судові процеси, українська інтелігенція, репресії, інакодумство.

Сэко Я. Аресты 1965 г. в УССР как способ борьбы коммунистической партии с инакомыслием

Анотація. В статье проанализированы особенности организации арестов 1965 г. среди украинской интеллигенции, ход следствия и судебные процессы. Рассмотрено причины репрессий в контексте усиления неосталинистских тенденций в СССР. Внесено корректировку и систематизировано хронологию арестов и их значения для развития национального движения.

Ключевые слова: аресты, судебные процессы, украинская интеллигенция, репрессии, инакомыслие.

Seko Ya. Arrests 1965 in the Ukrainian SSR as an anticommunist party of dissent

Annotation. The article analyzes the peculiarities of the organization of arrests in 1965 among Ukrainian intellectual circles of the investigation and litigation. Causes of repression in the context of strengthening neostalinist trends in the USSR. Made adjustments and systematized timeline of arrests and their significance for the development of the national movement.

Keywords: arrests, trials, Ukrainian intelligent repression, dissent.

427. Секо Я. П. Концептуальні проблеми розвитку українського національного руху в середині 1950-х – середині 1980-х рр. / Ярослав Секо // Україна–Європа–Світ = Ukraine–Europe–World : міжнародний збірник наукових праць / редкол.: Ю. М. Алексєєв, Л. М. Алексієвець, М. М. Алексієвець [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 15. – С. 198–210. – (Історія, міжнародні відносини).

Анотація. У статті аналізуються особливості розвитку українського національного руху в середині 1950-х – середині 1980-х рр. Порушено концептуальні проблеми сутності національного руху та його періодизації. Подається нова схема розвитку руху як конкурентного середовища парадигм національно-визвольної та націоналізаційної.

Ключові слова: український національний рух, національно-визвольна парадигма, націоналізаційна парадигма, шістдесятники, підпільні організації.

Сєко Я. Концептуальные проблемы развития украинского национального движения в середине 1950-х – середине 1980-х гг.

Аннотация. В статье анализируются особенности развития украинского национального движения в середине 1950-х – середине 1980-х гг. Подняты концептуальные проблемы сущности национального движения и его периодизации. Представляется новая схема развития движения как конкурентной среды парадигм национально-освободительной и национализационной.

Ключевые слова: украинское национальное движение, национально-освободительная парадигма, национализационная парадигма, шестидесятники, подпольные организации.

Seko Ya. Conceptual problems of ukrainian national movement in the mid-1950s – mid 1980 s.

Annotation. The paper analyzes the features of Ukrainian national movement in the mid-1950s – mid 1980s. Was raised conceptual problems of the essence of the national movement and its periodization. Served new scheme of movement as the competitive environment paradigms of national liberation and natsionalizatsiynoyi.

Keywords: Ukrainian national movement of national liberation paradigm, natsionalizatsiyna paradigm, sixties, underground organizations.

428. Секо Я. П. Львівське середовище шістдесятників / Ярослав Секо // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія / за заг. ред. І. С. Зуляка ; редкол.: М. Алексієвець, Л. Алексієвець, М. Бармак [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 1, ч. 1. – С. 88–93.

Анотація. У статті проаналізовано особливості формування та діяльності львівських шістдесятників. На основі спогадів, встановлено основні мистецькі компанії, які вплинули на формування молодіжної культури Львова другої половини 1950-х – 1960-х рр. Досліджено культурницьку роботу Клубу творчої молоді «Пролісок».

Ключові слова: шістдесятники, молодіжні компанії, Клуб творчої молоді, культурництво.

Сєко Я. Львовский круг шестидесятников

Аннотация. В статье проанализированы особенности формирования и деятельности львовских шестидесятников. На основе воспоминаний, установлены основные художественные компании, которые повлияли на формирование молодежной культуры Львова второй половины 1950-х – 1960-х гг. Исследованы культурную работу Клуба творческой молодежи «Пролісок».

Ключевые слова: шестидесятники, молодежные компании, Клуб творческой молодежи, культурничество.

Seko Ja. Lvov circle sixtie

Annotation. The article analyzes the features of the formation and activity of Lviv Sixties. Based memories basic set of art which influenced the youth culture of the city the second half of the 1950s - 1960s. The cultural work investigated the Creative Youth Club "Snowdrop".

Keywords: sixties, youth company, the Creative Youth Club, kulturnytstvo.

429. Секо Я. П. «Тіні забутих предків»: історія однієї акції / Ярослав Секо // Україна–Європа–Світ = Ukraine–Europe–World : міжнародний збірник наукових праць / редкол.: Ю. М. Алексєєв, Л. М. Алексєєв, М. М. Алексєєв [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 16, ч. 1. – С. 70–83. – (Історія, міжнародні відносини).

Анотація. Предметом статті є відображені в спогадах учасників та свідків події 4 вересня 1965 р. у київському кінотеатрі «Україна», під час презентації фільму «Тіні забутих предків». Розглянуто умови та хід протестної акції, реконструйовано її основні епізоди. Показано особливості трансформації акції в 1970–1990 х рр.

Ключові слова: арешти 1965 р., шістдесятництво, акція протесту, репресії.

Сєко Я. «Тени забытых предков»: история одной акции

Аннотація. Предметом статьи являются отраженные в воспоминаниях участников и свидетелей события 4 сентября 1965 в киевском кинотеатре «Украина», во время презентации фильма «Тени забытых предков». Рассмотрены условия и ход протестной акции, реконструированы ее основные эпизоды. Показаны особенности трансформации акции в 1970-1990-х гг.

Ключевые слова: аресты 1965 г., шестидесятники, акция протеста, репрессии.

Seko Yar. «Shadows of forgotten ancestors»: the story of one promotion

Annotation. The subject of the article is reflected in the memories of participants and witnesses to the events of September 4, 1965 in Kyiv cinema «Ukraine», during the presentation of the film «Shadows of Forgotten Ancestors». The conditions and course of protest actions, reconstructed its main episodes. The features of transformation events in 1970–1990's.

Keywords: arrested in 1965, sixties, protest, repression.

430. Федорів І. О. Дубровичанин Микола Алексєєв – український вчений-історик, громадський діяч, педагог / Ірина Федорів // Україна–Європа–Світ = Ukraine–Europe–World : міжнародний збірник наукових праць / редкол.: Ю. М. Алексєєв, Л. М. Алексєєв, М. М. Алексєєв [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 16, ч. 1. – С. 20–33. – (Історія, міжнародні відносини).

Анотація. У статті подано життєвий і творчий шлях дубровичанина Миколи Алексєєвця – відомого в Україні ученого-історика, професора, педагога, громадського діяча.

Ключові слова: Дубровиця, Микола Алексєєв, наука, історик, педагог.

Федорив И. Дубровичанин Николай Алексиевец – украинский ученый-историк, общественный деятель, педагог

Аннотація. В статье представлены жизненный и творческий путь дубровичанина Николая Алексиевца – известного в Украине ученого-историка, профессора, педагога, общественного деятеля.

Ключевые слова: Дубровица, Николай Алексиевец, наука, историк, педагог.

Fedoriv I. The off spring of dubrovysya of Mykola Alexiyevets – Ukrainian scholar-historian, professor, teacher, public figure

Annotation. The article presents the life and creative activity of Mykola Alexiyevets, the off spring of Dubrovysya – known in Ukraine scholar-historian, professor, teacher, public figure.

Keywords: Dubrovysya, Mykola Alexiyevets, science, historian, teacher.

431. Федорів І. О. Проблеми етногенезу та державотворення слов'янських народів у науковій спадщині Антона Петрушевича / Ірина Федорів, Ярослав Оленич // Україна–Європа–Світ = Ukraine–Europe–World : міжнародний збірник наукових праць / редкол.: Ю. М. Алексєєв, Л. М. Алексієвець, М. М. Алексієвець [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 16, ч. 2. – С. 158–163. – (Історія, міжнародні відносини).

Анотація. У статті проаналізовано історико-славистичну спадщину А. Петрушевича. Досліджено погляди ученого на проблему походження слов'янських народів. З'ясовано його внесок у наукове вивчення стародавньої історії слов'ян.

Ключові слова: А. Петрушевич, історична славистика, етногенез слов'ян, слов'янські держави, цивілізація

Федорив И., Оленич Я. Проблемы этногенеза и создания государств славянских народов в научном наследии Антона Петрушевича

Аннотация. В статье проанализировано научно-историческое наследие А. Петрушевича. Исследованы взгляды ученого на проблему происхождения славянских народов. Определен его вклад в научное изучение древней истории славян.

Ключевые слова: А. Петрушевич, историческая славистика, этногенез славян, славянские государства, цивилизация.

Fedoriv I., Olenych Ya. Problems ethnogenesis and the process of state of the slavic peoples in Anton petrushevych's scientific heritage

Annotation. The article analyzes the scientific and historical heritage Anton Petrushevych. Studied the views of scientists to the problem on the origin of the Slavs. It was shown his contribution to the scientific study of ancient history Slavic.

Keywords: A. Petrushevych, historical Slavic Studies, Slavic ethnogenesis, Slavic state, civilization.

432. Федорів І. Славистичний дискурс Івана Огієнка в українській історіографії / Ірина Федорів // Україна–Європа–Світ = Ukraine–Europe–World : міжнародний збірник наукових праць / редкол.: Ю. М. Алексєєв, Л. М. Алексієвець, М. М. Алексієвець [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 15. – С. 251–260. – (Історія, міжнародні відносини).

Анотація. У статті аналізується слов'янознавча спадщина видатного українського вченого, громадсько-політичного, релігійного діяча – Івана Огієнка (1882–1972). Розглядаються основні слов'янознавчі проблеми, які порушував у своїх працях науковець: кирило-мефодіана, східнослов'янські етнокультури, український історико-культурний тип у контексті сучасних досягнень у галузі славистики.

Ключові слова: І. Огієнко, славистичні дослідження, кирило-мефодіївська проблематика, східнослов'янська культура, українська історіографія.

Федорив И. Славистический дискурс Ивана Огиенка в украинской историографии

Аннотация. В статье анализируется славяноведческое наследие выдающегося украинского ученого, общественно-политического, религиозного деятеля – Ивана Огиенка (1882–1972). Рассматриваются основные славяноведческие проблемы, которые поднимал в своих трудах ученый: кирилло-мефодияна, восточнославянские этнокультуры, украинский историко-культурный тип в контексте современных достижений в области славистики.

Ключевые слова: И. Огиенко, славистические исследования, кирилло-мефодиевская проблематика, восточнославянская культура, украинская историография.

Fedoriv I. Ivan Ohienko Slavonic discourse in Ukrainian historiography

Annotation. This article analyzes Slavonic heritage of the outstanding Ukrainian scientist, socio-political, religious leader Ivan Ohienko (1882–1972). The main Slavic problems investigated by the scientist are the following: Cyril and Meffodiana, Eastern Slavic ethnic culture and Ukrainian historical and cultural type in the context of current developments in the field of Slavic Studies.

Keywords: I. Ohienko, Slavic Studies, Cyril and Methodius perspective, the Eastern Slavs, Ukrainian historiography.

Кафедра стародавньої та середньовічної історії

433. Бистрицька Е. В. Радянсько-ватиканське протистояння: конфлікт парадигми цінностей / Елла Бистрицька // Україна–Ватикан : християнство в контексті його включення в різноманіття сфер суспільного буття : до 150-ліття Андрея Шептицького / Укр. асоц. релігієзнавців ; Ін-т філос. ім. Г. С. Сковороди відділення релігієзнав. Нац. акад. наук України ; за ред. Л. Филипович, П. Яроцького. – Київ, 2015. – С. 136–142. – (Українське релігієзнавство ; № 73).

Анотація. У статті перебіг радянсько-ватиканських переговорів аналізується під кутом зору відмінностей ціннісних орієнтацій його суб'єктів.

Ключові слова: Святий Престол, СРСР, радянсько-ватиканські переговори, цінності, Католицька Церква.

Bystrytska E. Vatican-soviet confrontation: conflict of values paradigms

Annotation. The article describes the course of the Soviet-Vatican negotiations, analyzes from the point of view of the differences of value orientations of its subjects.

Keywords: The Holy See, USSR, Soviet-Vatican negotiations, values, Catholic Church.

434. Бистрицька Е. «Східна політика» Ватикану: методологічні і практичні особливості дослідження / Елла Бистрицька // Українське релігієзнавство / Укр. асоц. релігієзнавців; Ін-т філос. ім. Г. С. Сковороди від-ня релігієзнав. Нац. акад. наук України ; за ред. Л. Филипович, П. Яроцького. – Київ, 2015. – № 71/72. – С. 132–142.

Анотація. Проаналізовано ступінь дослідження проблеми у працях українських і зарубіжних вчених, а також подано огляд джерельної бази.

Ключові слова: історіографія, східна політика Ватикану, Святий Престол, Російська православна церква.

Bystrytska E. «Eastern policy» of the Vatican: methodological and practical aspects of research

Annotation. In the article the study examines the extent to problems in the works of ukrainian and foreign scientists, as well as an overview of the source base served.

Keywords: historiography, the eastern policy of the Vatican, the Holy See, the Russian Orthodox Church.

435. Зуляк І. С. [Рецензія] / І. С. Зуляк // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія / за заг. ред. І. С. Зуляка ; редкол.: М. Алексієвець, Л. Алексієвець, М. Бармак [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 1, ч. 2. – С. 222–223. – Рец. на кн.: Криськов А. А. Землеволодіння і землекористування в губерніях Правобережної України кінця XVIII – початку ХХ ст. / А. А. Криськов. – Тернопіль : Астон, 2014. – 324 с.

Анотація. У рецензії проаналізовано особливості землеволодіння і землекористування в українських губерніях Правобережної України кінця XVIII – початку ХХ ст. Автором монографії розкрито особливості і види дворянського, церковного та державного землеволодіння і селянського землекористування з часу приєднання регіону до Російської імперії до реформи 19 лютого 1861 рр., оскільки місцеві соціально-економічні умови значно відрізнялися від загальноросійських.

Ключові слова: землеволодіння, землекористування, українські губернії Правобережна Україна, аграрна політика.

Зуляк И. Рецензия на книгу: Крыськов А. А. Землевладения и землепользования в губерниях Правобережной Украины конца XVIII – начала ХХ вв. / А. А. Крыськов. – Тернополь : Астон, 2014. – 324 с.

Аннотація. В рецензии проанализированы особенности землевладения и землепользования в украинских губерниях Правобережной Украины конца XVIII – начала ХХ в. Автором монографии раскрыты особенности и виды дворянского, церковного и государственного землевладения и крестьянского землепользования со времени присоединения региона к Российской империи в реформы 19 февраля 1861, поскольку местные социально-экономические условия значительно отличались от общероссийских.

Ключевые слова: землевладение, землепользование, украинские губернии Правобережная Украина, аграрная политика.

Annotation. In the review of the peculiarities of land ownership and land use in the Ukrainian provinces Right-Bank Ukraine late XVIII - early twentieth century. The author of the monograph series features and types of nobility, church and state ownership of land and peasant land in the region since joining the Russian Empire to reform February 19, 1861, as local socio-economic conditions differed significantly from all.

Keywords: land tenure, land use, Right-Bank Ukraine Ukrainian provinces, agrarian policy.

436. Зуляк І. С. Функціонування оперативно-агентурної мережі НКДБ на Закарпатті у 1945–1946 рр. (на основі архівних матеріалів) / І. С. Зуляк // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія / за заг. ред. І. С. Зуляка ; редкол.: М. Алексієвець, Л. Алексієвець, М. Бармак [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 1, ч. 2. – С. 74–78.

Анотація. У статті проаналізовано функціонування оперативно-агентурної мережі НКДБ на Закарпатті в окреслений період. Охарактеризовано суспільно-економічну і політичну ситуацію, яка склалася на Закарпатті, зокрема незадоволення місцевого населення радянськими процесами. Досліджено дії органів радянської держбезпеки з виявлення «ворожих» владі елементів.

Ключові слова: Закарпаття, НКДБ, агентура, радянська діяльність, антирадянська діяльність.

Зуляк И. Функционирование оперативно-агентурной сети НКГБ на Закарпатье в 1945–1946 гг. (на основе архивных материалов)

Аннотация. В статье проанализировано функционирование оперативно-агентурной сети НКВД на Закарпатье в исследованный период. Охарактеризовано общественно-экономическую и политическую ситуацию, которая сложилась на Закарпатье, в частности недовольство местного населения радянскими процессами. Исследованы действия органов советской госбезопасности по выявлению «вражеских» власти элементов.

Ключевые слова: Закарпатье, НКГБ, агентура, советизация, антисоветская деятельность.

Zuliak I. Activities of operational NKVD agents in Transcarpathia 1945–1946 (based on archival materials)

Annotation. The article deals with Activities of operational NKVD agents in Transcarpathia. The article describes social, economic, and political situation that was in Transcarpathia. It is investigated the actions of the Soviet state security authorities to identify hostile elements.

Keywords: Transcarpathia, NKVD, agents, Sovietization, anti-Soviet activity.

437. Кіцак В. М. Позиція польського еміграційного уряду в Лондоні щодо становлення повоєнного східного кордону Польщі / Володимир Кіцак // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія / за заг. ред. І. С. Зуляка ; редкол.: М. Алексієвець, Л. Алексієвець, М. Бармак [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 2, ч. 4. – С. 124–127.

Анотація. У статті проаналізовано позицію еміграційного уряду Польщі, що знаходився у Лондоні, щодо проблеми становлення східного кордону Польщі впродовж 1939–1945 рр. Розглянуто способи й методи, шляхом яких поляки намагалися відновити східний кордон своєї держави у рамках 1921 р.

Ключові слова: польський еміграційний уряд, Друга світова війна, східний кордон, депортація, Лондон.

Кицак В. Позиция польского эмиграционного правительства в Лондоне относительно становления послевоенной восточной границы Польши

Аннотация. В статье проанализирована позиция эмиграционного правительства Польши, которое находилось в Лондоне, относительно проблемы становления восточной границы Польши на протяжении 1939–1945 гг. Рассмотрены способы и методы, благодаря которым поляки надеялись возобновить восточную границу своего государства в рамках 1921 г.

Ключевые слова: польское эмиграционное правительство, Вторая мировая война, восточная граница, депортация, Лондон.

Kitsak V. Position of polish emigrant government in London in relation to becoming of post-war east border of Poland

Annotation. Position of emigrant government of Poland, which was in London, is analysed in the article, in relation to the problem of becoming of east border of

Poland during 1939–1945 Methods and methods due to which Poland hoped to pick up thread the east border of the state within the framework of 1921 are considered.

Keywords: Polish emigrant government, Second world war, east border, deportation, London.

438. Кліш А. Б. Енцикліка «*Rerum Novarum*» та становлення суспільно-християнського руху в Галичині / Андрій Кліш // Історія релігій в Україні : науковий щорічник / Ін-т релігієзнавства – філія Львівського музею історії релігій, Львівське від-ня Ін-ту укр. археографії ; [упоряд.: О. Киричук, М. Омельчук, І. Орлевич]. – Львів, 2015. – Книга 1. – С. 252–261.

Анотація. Проаналізовано програмні засади, ідейні принципи суспільно-християнських рухів у Галичині, досліджено їх організаційні засади та політичну діяльність, охарактеризовано мету, завдання та основні напрями діяльності організацій, з'ясовано роль енцикліки «*Rerum Novarum*» у становленні цих рухів.

Ключові слова: Енцикліка «*Rerum Novarum*», суспільно-християнський рух, Галичина, політична діяльність.

Klish A. Энциклика «Rerum Novarum» и становления общественно-христианских движений в Галичине в конце XIX в.

Аннотація. Проанализированы программные основы, идейные принципы общественно-христианских движений в Галичине, исследованы их организационные основы и политическую деятельность, охарактеризованы цель, задачи и основные направления деятельности организаций, выяснена роль энциклики «*Rerum Novarum*» в становлении этих движений.

Ключевые слова: энциклика «*Rerum Novarum*», общественно-христианское движение, Галичина, политическая деятельность.

Klish A. The encyclical «Rerum Novarum» and becoming social and christian movement in Galicia late XIX century

Annotation. The analysis program principles, social and ideological principles of the social and christian movement in Galicia, studied their organizational principles and political activities described goals, objectives and key objectives of organizations as the role of the encyclical «*Rerum Novarum*» in the development of these movements.

Keywords: Encyclical «*Rerum Novarum*», social and Christian movement, Galicia, political activity.

439. Кліш А. Б. Національне питання у політиці християнських суспільників наприкінці XIX – початку XX ст. / Андрій Кліш // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія / за заг. ред. І. С. Зуляка ; редкол.: М. Алексієвець, Л. Алексієвець, М. Бармак [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 2, ч. 1. – С. 93–97.

Анотація. Досліджено діяльність українських політичних партій суспільно-християнського скерування – Католицького русько-народного союзу та Християнсько-суспільного союзу. З'ясовано місце національного питання в їх програмних документах. Прослідковано чинники, які вплинули на еволюцію поглядів цих партій щодо розв'язання національного питання.

Ключові слова: національне питання, партія, політична організація, Східна Галичина, християнські суспільники.

Клиш А. Б. Национальный вопрос в деятельности христианских общественников в конце XIX – начале XX в.

Аннотация. Исследована деятельность украинских политических партий общественно-христианского направления – Католического русско-народного союза и Христианско-общественного союза. Определено место национального вопроса в их программных документах. Прослежены факторы, которые повлияли на эволюцию взглядов этих партий по решению национального вопроса.

Ключевые слова: национальный вопрос, партия, политическая организация, Восточная Галичина, христианские общественники.

Klish A. National question in the activity of christian socials in the late XIXth – early XXth century

Annotation. The activity of Ukrainian political parties of Christian-social guidance – Ruthenian Catholic Union and the national Christian-social union is investigated. The place of the national question in their program documents is found. Followed the factors which influenced on the evolution of views of these parties to resolve the national question.

Keywords: National question, party, political organization, East Galychyna, Christian socials.

440. Кліш А. Б. Парламентська діяльність Анатолія Вахнянина (кін. XIX – початок XX ст.) / Андрій Кліш // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія / за заг. ред. І. С. Зуляка ; редкол.: М. Алексієвець, Л. Алексієвець, М. Бармак [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 1, ч. 2. – С. 142–145.

Анотація. У статті досліджуються парламентська діяльність видатного українського громадсько-політичного діяча, вченого, композитора Анатолія Климовича Вахнянина (1841–1908 рр.). Проаналізовано його роботу у Віденському парламенті та Галицькому сеймі щодо покращення життя українців Галичини наприкінці XIX – на початку XX ст.

Ключові слова: Анатоль Вахнянин, парламентська діяльність, суспільно-християнський рух, Східна Галичина, парламент.

Клиш А. Парламентская деятельность Анатолія Вахнянина (конец XIX – начало XX вв.)

Аннотация. В статье исследуются парламентская деятельность выдающегося украинского общественно-политического деятеля, ученого, композитора Анатолія Климовича Вахнянина (1841–1908 гг.). Проанализирована его работа в Венском парламенте и Галицком сейме по улучшению жизни украинцев Галичины в конце XIX – начале XX вв.

Ключевые слова: Анатоль Вахнянин, парламентская деятельность, общественно-христианское движение, Восточная Галичина, парламент.

Klish A. Parliamentary activities Anatol Vakhnianyn (late XIX - early XX centuries)

Annotation. The article deals with the parliamentary activity of the outstanding Ukrainian public and political figure, scientist, composer Anatol Vakhnianyn (1841–1908). Analyzed his work at the Vienna parliament and Galician Diet to improve the lives Ukrainian Galicia late XIX - early XX centuries.

Keywords: Anatol Vakhnyanyn, parliamentary activities, socio-christian movement, Eastern Galicia, parliament.

441. Кліш А. Б. Реалізація О. Барвінським ідей українського суспільно-християнського руху наприкінці XIX – на початку XX ст. / Андрій Кліш // Українознавчий альманах / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка ; відп. ред. М. Обушний. – Київ, 2015. – Вип. 18. – С. 160–164.

Анотація. Показано роль О. Барвінського у суспільно-політичних процесах у Східній Галичині наприкінці XIX – на початку XX ст., у контексті діяльності партій та організацій суспільно-християнського скерування – Католицького русько-народного союзу, «Руської громади», Християнсько-суспільного союзу, ідеологом та засновником яких він був. Досліджено його роль у вирішенні нагальних політичних, культурно-освітніх, соціально-економічних проблем українського населення краю.

Ключові слова: О. Барвінський, Східна Галичина, християнські суспільники, парламентська діяльність.

Клиш А. Б. Реализация А. Барвинским идей украинского общественно-христианского движения в конце XIX - начале XX в.

Аннотація. Показана роль А. Барвинского в общественно-политических процессах в Восточной Галиции в конце XIX – начале XX в. в контексте деятельности партий и организаций общественно-христианского направления – Католического русско-народного союза, «Русской общины», Христианско-общественного союза, идеологом и основателем которых он был. Исследованы его роль в решении насущных политических, культурно-образовательных, социально-экономических проблем украинского населения края.

Ключевые слова: А. Барвинский, Восточная Галичина, христианские общественники, парламентская деятельность.

Klish A. O. Barvinskyi: implementation of idea of ukrainian social christian movement in the late XIXth - early XXth century

Annotation. The role of O. Barvinsky in the socio-political processes in Eastern Galychyna in the end XIX – beginning XX century is showed in the context of the political parties and social organizations of Christian-referral - Ruthenian Catholic People's Union, «Ruthenian gromada» Christian social union ideologue the founders of which he was. Investigated his role in solving the pressing political, cultural, educational, social and economic problems of the Ukrainian population of the province.

Keywords: O. Barvinskyi, Eastern Galychyna, Christian socials, parliamentary activities.

442. Кліш А. Б. Релігія та церква в ідеології та практичній діяльності християнських суспільників у Східній Галичині наприкінці XIX – на початку XX ст. / Андрій Кліш // Гілея : науковий вісник : збірник наукових праць / Укр. акад. наук, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова ; голов. ред. В. М. Вашкевич. – Київ, 2015. – Вип. 97 (6). – С. 30–34.

Анотація. Проаналізовано ідеологічні основи діяльності представників суспільно-християнського руху в Східній Галичині наприкінці XIX – на початку XX ст. Досліджено його діяльність у церковно-релігійній сфері. Простежено роль представників партій суспільно-християнського скерування у захисті та допомозі священикам. Висвітлено їх взаємини з вищим духовенством греко-католицької церкви.

Ключові слова: Східна Галичина, суспільно-християнський рух, релігія, Церква.

Клиш А. Б. Религия и церковь в идеологии и практической деятельности христианских общественников в Восточной Галичине в конце XIX - начале XX ст.

Аннотация. Проанализированы идеологические основы деятельности представителей общественно-христианского движения в Восточной Галичине в конце XIX - начале XX в. Исследованы его деятельность в церковно-религиозной сфере. Прослежена роль представителей партий общественно-христианского направления в защите и помощи священникам. Освещены их взаимоотношения с высшим духовенством Греко-католической церкви.

Ключевые слова: Восточная Галичина, общественно-христианское движение, религия, Церковь.

Klish A. B. Religion and the church in ideology and practice of christian socials Eastern Galicia in the late XIX - early XX century

Annotation. Analyzes the ideological foundations of representatives of social-christian movement in Eastern Galicia late XIX - early XX century. Studied his work in the church and the religious sphere. It traces the role of party socially christian guidance in protecting and assisting priests. Deals with their relationship with the higher clergy of the Greek Catholic Church.

Keywords: Eastern Galicia, social and Christian movement, religion, church.

443. Кліш А. Б. Селянське питання у політиці християнських суспільників наприкінці XIX – початку XX ст. (за матеріалами газети «Руслан») / А. Б. Кліш // Вісник аграрної історії / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Нац. ун-т біоресурсів та природокористування України, Держ. наук. с.-г. б-ка Нац. аграр. акад. наук України ; голов. ред. М. А. Журба. – Київ, 15. – Вип. 13/14. – С. 54–68.

Анотація. У програмах та діяльності українських політичних партій Східної Галичини кінця XIX – початку XX ст. вагомого значення набуло селянське питання. Поряд з ліворадикальним та національно-демократичним крилом політичних сил, селянська проблематика перебувала у центрі уваги суспільно-християнської течії. На шпальтах часопису «Руслан» галицькі консерватори намагалися з'ясувати сутність селянського питання та визначити його значення для суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку краю. Охарактеризовано їх боротьбу з лихварством, протидію пияцтву, роботу щодо заснування «кас Райфайзена» та хліборобських спілок.

Ключові слова: селянське питання, християнські суспільники, селяни, Галичина, соціально-економічне становище.

Клиш А. Б. Крестьянский вопрос в политике христианских общественников в конце XIX – начале XX в. (по материалам газеты «Руслан»)

Анотація. В програмах и деятельности украинских политических партий Восточной Галичины конца XIX – начала XX в. большое значение имел крестьянский вопрос. Наряду с леворадикальным и национально-демократическим крылом политических сил, крестьянская проблематика находилась в центре внимания общественно-христианского течения. На страницах газеты «Руслан» галицкие консерваторы пытались выяснить сущность крестьянского вопроса и определить его значение для общественно-политического и социально-экономического развития края. Охарактеризовано их борьбу с ростовщичеством, противодействию пьянству, работу по учреждению «касс Райфайзена» и земледельческих союзов.

Ключевые слова: крестьянский вопрос, христианские общественники, крестьяне, Галичина, социально-экономическое положение.

Klish A. B. Peasant question in policy of the Christian socials at the end of 19 – the beginning of 20 century (based on the newspaper «Ruslan» materials)

Annotation. The programs and activities of Ukrainian political parties in Eastern Galicia at the end of 19 – the beginning of 20 century meaningful value gained peasant question. Along with the radical left and nationaldemocratic wing political parties, peasant issues was the focus of social and Christian currents. On the pages of the newspaper «Ruslan» Galician conservatives tried to find the essence of the peasant question and determine its value for political and socio-economic development of the region. Characterized their struggle against usury, drinking opposition, the work on the establishment of «Raiffeisen banks» and grain-growing unions.

Keywords: peasant question, Christian socials, farmers, Galicia, socio-economic status.

444. Кліш А. Б. Суспільно-політична діяльність вищого греко-католицького духовенства на початку XX ст. / А. Б. Кліш // Гілея : науковий вісник : збірник наукових праць / Укр. акад. наук, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова ; голов. ред. В. М. Вашкевич. – Київ, 2015. – Вип. 101 (10). – С. 125–130.

Анотація. Проаналізовано участь вищого греко-католицького духовенства, зокрема митрополита А. Шептицького, єпископів К. Чеховича та Г. Хомишина, у суспільно-політичному житті Галичини на початку XX ст. Досліджено їх роль у боротьбі за відкриття українського університету в Львові та реформування виборчого законодавства до Віденського парламенту та Галицького сейму.

Ключові слова: Східна Галичина, вище греко-католицьке духовенство, суспільно-політичне життя, А. Шептицький, пастирське послання.

Klish A. B. Общественно-политическая деятельность высшего греко-католического духовенства в начале XX в.

Анотація. Проанализированы участие высшего греко-католического духовенства, в частности митрополита А. Шептицкого, епископов К. Чеховича и Г. Хомишина, в общественно-политической жизни Галичины в начале XX в. Исследованы их роль в борьбе за открытие украинского университета во Львове и реформирования избирательного законодательства в Венский парламент и Галицкий сейм.

Ключевые слова: Галичина, высшее греко-католическое духовенство, общественно-политическая жизнь, А. Шептицкий, пастырское послание.

Klish A. B. Social and political activities higher greek catholic clergy early 20th century

Annotation. Participation of senior Greek Catholic clergy, including Metropolitan A. Sheptytsky, bishops K. Czechowicz and G. Khomyshyn in social and political life in Galicia in the early twentieth century. Investigated their role in the struggle for the opening of the Ukrainian university in Lviv and reform of electoral legislation to parliament and the Vienna Galician Diet.

Keywords: Galicia, above the Greek Catholic clergy, social and political life, A. Sheptytsky, pastoral message.

445. Кліш А. Б. Християнсько-суспільний союз: інституалізація та діяльність / Андрій Кліш // Етнічна історія народів Європи : збірник наукових праць / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка ; редкол.: Патриляк І. К. (голова), Капелюшний В. П., Борисенко В. К. [та ін.]. – Київ, 2015. – Вип. 47. – С. 55–62.

Анотація. У статті проаналізовано організаційні засади та програмні орієнтири Католицько-суспільного союзу, досліджено його ідейні принципи та суспільну діяльність, охарактеризовано мету, завдання та основні напрями діяльності організації, з'ясовано його ставлення до соціального питання, розкрито роль духовенства у діяльності організації.

Ключові слова: Християнсько-суспільний союз, Східна Галичина, суспільно-християнський рух, О. Барвінський.

Klish A. B. Христианско-общественный союз: институализация и деятельность

Аннотация. В статье проанализированы организационные принципы и программные ориентиры Христианско-общественного союза, исследованы его идейные принципы и общественную деятельность, охарактеризованы цели, задачи и основные направления деятельности организации, выяснено его отношение к социальному вопросу, раскрыто роль духовенства в деятельности организации.

Ключевые слова: Христианско-общественный союз, Галичина, общественно-христианское движение, А. Барвинский.

Annotation. The article analyzes the organizational principles and policy orientations Christian-social union, investigated its ideological principles and social activities, the goals, objectives and main activities of the organization, explained his attitude to the social question, the role of the clergy in the organization.

Keywords: Christian-social union, Galychyna, public-christian movement, O. Barvinskyu.

446. Кліш А. Б. Часопис «Руслан» як джерело до вивчення Християнсько-суспільного союзу (1911–1914 рр.) / Андрій Кліш // Україна–Європа–Світ = Ukraine–Europe–World : міжнародний збірник наукових праць / редкол.: Ю. М. Алексєєв, Л. М. Алексієвець, М. М. Алексієвець [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 16, ч. 2. – С. 196–202.

Анотація. У статті на основі публікацій у часописі «Руслан» проаналізовано організаційні засади та програмні орієнтири Християнсько-суспільного союзу, досліджено його ідейні принципи та суспільну діяльність, охарактеризовано мету, завдання та основні напрями діяльності організації.

Ключові слова: Християнсько-суспільний союз, «Руслан», періодика, Східна Галичина, суспільно-християнський рух.

Клиш А. Б. Часопись «Руслан» как источник к изучению Христианско-Общественного Союза (1911–1914 гг.)

Аннотація. В статье на основе публикаций в часописе «Руслан» проанализированы организационные основы и программные ориентиры Христианско-общественного союза, исследованы его идейные принципы и общественную деятельность, охарактеризованы цели, задачи и основные направления деятельности организации.

Ключевые слова: Христианско-общественный союз, «Руслан», периодика, Восточная Галичина, общественно-христианское движение.

Klish A. Magazine «Ruslan» as a source of study Christian Social Union (1911–1914)

Annotation. On the basis of publications in the journal «Ruslan» analyzed the organizational principles and program guidelines Christian social union, investigated its ideological principles and social activities, describes the purpose, objectives and main activities of the organization.

Keywords: Christian social union, «Ruslan», periodicals, Eastern Galychyna, social-christian movement.

447. Шама О. Поема польського поета Антоні Мальчевського «Марія. Повість українська» (1825 р.): спроба символіко-алегоричної інтерпретації / Олександр Шама // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія / за заг. ред. І. С. Зуляка ; редкол.: М. Алексієвець, Л. Алексієвець, М. Бармак [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 2, ч. 3. – С. 137–155.

Анотація. Антоні Мальчевському, поету родом з Волині, у своєму єдиному творі – поемі «Марія. Повість Українська» (1825 р.) вдалось представити історію Польщі у історико-містичній перспективі, де минуле і сучасне, мертве і живе, реальне і потойбічне, конкретне і метафоричне, людське і демонічне переплетені між собою, утворюючи синтетичний образ Речі Посполитої такої ємності і глибини, які дозволяють не тільки збагнути причини її загибелі, але і знайти підстави для віри у її майбутнє відродження.

Ключові слова: Річ Посполита, тарговицька зрада, поділи Польщі, романтизм, магнетизм.

Шама А. Поэма польского поэта Антони Мальчевского «Мария. Повесть украинская» (1825 г.): попытка символично-аллегорической интерпретации

Аннотація. Антони Мальчевському, поету родом из Волини, в своем единственном произведении – поэме «Мария. Повесть Украинская» (1825 г.) удалось представить историю Польши в историко-мистической перспективе, где прошлое и настоящее, мертвое и живое, реальное и потустороннее, конкретное и метафорическое, человеческое и демоническое переплетены между собой,

образуя синтетический образ Речи Посполитой такой ёмкости и глубины, которые позволяют не только понять причины её гибели, но и найти основания для веры в её будущее возрождение.

Ключевые слова: Речь Посполитая, тарговицкое предательство, разделы Польши, кристинопольская трагедия, романтизм.

Shama O. Poem polish poet Antony Malczewski «Maria. Ukrainian tale» (1825): an attempt to symbolic and allegorical interpretation

Annotation. Antoni Malczewski, poet native of Volyn, in its single product – the poem «Maria. Story Ukrainian» (1825) was able to present the history of Poland in the historical and mystical perspective, where past and present, dead and alive, real and beyond, concrete and metaphorical, human and demonic intertwined, forming a synthetic image of the Commonwealth such capacity and depth, which can not only understand the reasons for her death, but to find a reason to believe in its future recovery.

Keywords: Rzeczpospolita, targovic betrayal, partitions of Poland, romantics, magnetism.

448. Ятищук О. В. Звичаєве право та народна мораль українського народу (на прикладі творів класичної української літератури) / Оксана Ятищук // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія / за заг. ред. І. С. Зуляка ; редкол.: М. Алексієвець, Л. Алексієвець, М. Бармак [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 2, ч. 1. – С. 187–190.

Анотація. У статті здійснено спробу показати відображення елементів звичаєвого права та народної моралі у творах письменників-класиків. Розглядається звичаєва культура українського етносу, її походження, механізм соціалізації та форма подачі її у художньому творі. Шляхом аналізу особливостей художньої літератури, як форми правової свідомості, здійснена характеристика образів героїв твору як відображення правових явищ українського суспільства цієї епохи.

Ключові слова: художня література, звичаєве право, народна мораль, обряд, звичай.

Ятищук О. Обычное право и народная мораль украинского народа (на примере произведения классической украинской литературы)

Аннотация. В статье предпринята попытка показать отображения элементов обычного права и народной морали в произведениях писателей-классиков. Рассматривается обычай украинского этноса, его происхождение, механизм социализации и форма подачи ее в художественном произведении. Путем анализа особенностей художественной литературы, как формы правового сознания, осуществлена характеристика образов героев произведения, как отражение правовых явлений украинского общества этой эпохи.

Ключевые слова: художественная литература, обычное право, народная мораль, обряд, обычай.

Yatyschuk O. Customary law people and morality of the ukrainian people (for example works of classical ukrainian literature)

Annotation. This article is an attempt shows the mapping elements of customary law and popular morality in work of fiction. Customary culture of the Ukrainian nation, its origins, mechanisms of socialization and form of presentation in the artwork

were examined. By analysis of the characteristics of fiction as a form of legal consciousness the portraits of the work as a reflection of legal phenomena Ukrainian society of that era were described.

Keywords: fiction, customary law, traditional morality, ritual, custom.

Кафедра філософії та економічної теорії

449. Грушко В. С. Місце центрально-східної Європи у нових геополітичних реаліях, що формуються / В. С. Грушко // Соціологічні студії / Східноєвропейський нац. ун-т ім. Лесі Українки; голов. ред. Л. Й. Кондратик. – Луцьк, 2015. – № 2 (7). – С. 6–13.

Анотація. У роботі досліджені особливості політико-географічного положення Центрально-Східної Європи, які тривалий час визначалися його межовим характером розташування на перехресті впливу різних цивілізацій. Проаналізовані причини, чому це цивілізаційне прикордоння, виступаючи в якості об'єкта міжнародної політики, де точились найзапекліші війни за його володіння, тривалий час не набувало самодостатньої суб'єктності. Розкрито, як сучасні масові міграції у поєднанні з депопуляцією народів Європи в найближчій перспективі спроможні радикально змінити геополітичну реальність на півночі Євразії і місце у ній цього регіону.

Ключові слова: геополітичний простір, концептуальна влада, світоглядна криза, циклізм, цивілізаційний код, точка біфуркації.

Грушко В. Место центрально-восточной Европы в новых формирующихся геополитических реалиях

Аннотация. Статья посвящена тому, как на протяжении жизни одного поколения очень быстро изменяется мир. Привычные идеалы и социальные ориентиры за исторически короткое время теряют свою актуальность, способность удовлетворять возрастающие потребности людей и как следствие постепенно становятся все менее привлекательными для людей. Раскрывается, как старые центры силы, которые выстраивали свое могущество на способности удовлетворять традиционные нужды и решать старые проблемы, переживают кризис доверия у миллионов людей. Некоторые, как коммунизм, лидером, которого выступал СССР, уже потерпел серьезное поражение, а его многолетний оппонент либерализм, во главе с США уже ощущает свою неспособность эффективно конкурировать с исламским миром в соревновании за овладение умами людей и народов и соответственно проигрывает политическое влияние на значительные географические регионы планеты. Дан анализ, как рушится привычная геополитическая дихотомия противостояния между таласократическим миром (денежной цивилизацией) и телурократическим (пространством доминирования силовой вертикали власти). Как доминирующие на протяжении длительного времени геополитические тренды изменяются, выводя на высший уровень, который определяет все другие сферы, религиозный фактор. Автором акцентируется внимание на том, что инициатором перехода от идеологического противостояния к религиозному, стал ислам, нарастающая сила которого стала следствием депопуляции постхристианского, материалистически-гедонистического мира севера Евразии. Акцентируется внимание на направлениях массовых миграций и особенностях протекания демографических процессов у разных народов, которые уже в ближайшие десятилетия радикально изменят геополитическое пространство

вокруг Украины, и как эти процессы могут изменить Украину и ее место в глобальном раскладе мировых центров силы. Раскрывается, как на смену старому глобальному противостоянию приходит новое по оси Север-Юг, в котором территория многовекового раздора между Западом и Востоком - Центрально-Восточная Европа, может оказаться более отдаленным от регионов, где будет нарастать ожидаемое противостояние разных культурных сообществ. Акцентируется внимание, что это открывает возможности перед данным регионом начать играть роль уже не цивилизационной границы, а центра уцелевшего христианского мира в Европе уже к середине XXI века.

Ключевые слова: геополитическое пространство, концептуальная власть, мировоззренческий кризис, циклизм, цивилизационный код, точка бифуркации.

Grushko V. Place of the central and eastern europe in the new geopolitical realities, which are emerging

Annotation. The article discusses rapid change of the world with the passage of time. Familiar ideals and social guidelines lose their relevance during short period of time, the ability to meet the growing needs of the people and therefore become progressively less attractive for people. There are explaining, how old centers of power, which were built its power on the ability to solve old problems are experiencing a crisis of confidence for millions of people. Some, like communism led by USSR, has suffered a serious defeat, and its long-term opponent liberalism, led by the United States is already feeling their inability to compete effectively with the Islamic world in the competition for the possession of the minds of men and nations and thus losing political influence in a significant geographic regions of the planet. There is analysis of collapsing the usual dichotomy of geopolitical confrontation between world talasokraticheskim (monetary civilization) and telurokraticheskim (dominance power vertical of power), how long term dominant political trends change, they bring religious factor to higher level, which determines all other spheres of world politics. The author focuses on the fact that the initiator of the transition from ideological conflict to religions conflict became Islam whose increasing force is the result of depopulation post-Christian, materialistic-hedonistic world of northern Eurasia. The attention is focused on the areas of mass migration and the special features of the demographic processes in different nations, which in the coming decades, will radically change the geopolitical space around Ukraine and how these processes can change the Ukraine and its place in the global balance of the world's centers of power. It reveals how the old global confrontation is replaced a new North-South axis conflict, in which the territory of age-old discord between the West and the East Central and Eastern Europe, may be more distant from the region, where will increase the confrontation of different religious communities. To draw the conclusion, one can say that there are opportunities for this region start to play a role not civilizational border, but survivor center of the Christian world already to the middle of the twenty-first century Europe.

Keywords: geopolitical space, conceptual power, worldview crisis, cyclism, civilizational code, point of bifurcation.

450. Петришин Г. Р. Міркування щодо ролі сучасної освіти у формуванні знань / Г. Р. Петришин // Релігія та Соціум : міжнародний часопис / Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича ; відп. ред. Балух В. О. – Чернівці, 2015. – № 1/2 (17/18). – С. 195–201.

Анотація. Стаття є спробою з'ясувати особливості формування сучасних знань в Україні та визначити роль освіти у смисловій відповідності знання соціокультурним реаліям суспільства. Автор підкреслює, що одночасне співіснування традиційних та перехідних елементів, що мають місце в освітній системі та соціокультурні реалії в українському суспільстві, обумовили смислову сторону сучасних знань.

Ключові слова: знання, соціальна інформація, культурний капітал, соціальна цінність знань, соціокультурна реальність.

Петришин Г. Размышления о роли современного образования в формировании знаний

Аннотація. Стаття являється попиткою в'яснити особенности формирования современных знаний в Украине и определить роль образования в смысловом соответствии знания социокультурным реалиям общества. Автор подчеркивает, что одновременное сосуществование традиционных и переходных элементов, имеющих место в образовательной системе и социокультурные реалии в украинском обществе, обусловили смысловую сторону современных знаний.

Ключевые слова: знания, социальная информация, культурный капитал, социальная ценность знаний, социокультурная реальность.

Petryshyn G. Consideration as to the role of modern education in knowledge formation

Annotation. The article is an attempt to find out the specifics of the formation of modern knowledge in Ukraine and to determine the role of education in semantic match knowledge of the sociocultural realities of society. The author emphasizes that the simultaneous coexistence of traditional and transitional elements, having a place in the educational system and socio-cultural realities in the Ukrainian society, led to the semantic side of modern knowledge.

Keywords: knowledge, social information, cultural capital, social value of knowledge, socio-cultural reality.

Факультет іноземних мов

Кафедра іноземних мов

451. Деркач Г. С. Викладання англійської мови для спеціальних цілей: специфіка та переваги / Г. С. Деркач // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» / голов. ред. В. П. Коцур; редкол.: В. Г. Кремень, О. Я. Савченко, І. П. Маноха [та ін.]. – Київ, 2015. – Додаток 1 до вип. 35, т. 9 (60): Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору. – С. 71–78.

Анотація. У статті порушено проблему викладання англійської мови для спеціальних цілей. Окреслено сутність ESP підходу, вказано на його відмінностях від інших підходів вивчення іноземної мови, визначено головні чинники формування змісту навчальної дисципліни «Іноземна мова професійного спрямування» та проаналізовано найбільш популярні моделі курсів ESP.

Ключові слова: іноземна мова для спеціальних цілей, курси ESP, лексична компетенція, навчальна програма.

Деркач Г. С. Преподавание английского языка для специальных целей: специфика и преимущества

Аннотація. В статті затронута проблема преподавания английского языка для специальных целей. Определена сущность ESP подхода, указано на его отличиях от других подходов изучения иностранного языка, определены главные факторы формирования содержания учебной дисциплины «Иностранный язык профессионального направления» и проанализированы наиболее популярные модели курсов ESP.

Ключевые слова: иностранный язык для специальных целей, курсы ESP, лексическая компетенция, учебная программа.

Derkach H. S. Teaching English for Specific Purposes: its specificity and advantages

Annotation. The article deals with the problem of teaching English for Specific Purposes. The notion of the ESP approach and its difference from other approaches are outlined. The key factors of the course content formation are identified and the most popular models of ESP courses are analyzed.

Keywords: Foreign Language for Specific Purposes, ESP courses, lexical competence, ESP program.

452. Деркач Г. С. Особливості дендизму Оскара Вайлда: політичний контекст / Г. С. Деркач // *Studia Methodologica / Volodymyr Hnatyuk National Pedagogic University of Ternopil* ; Editorial Board: N. Poplavs'ka, M. Tkachuk, T. Oliynyk. – Ternopil, 2015. – Issue 40 : Пам'яті доктора філологічних наук, професора, академіка Академії наук вищої школи України Романа Гром'яка (1937–2014). – С. 337–342.

Анотація. У статті окреслено сутність дендизму періоду fin de siècle. Визначено особливості дендизму Оскара Вайлда та проаналізовано його політичну складову як протистояння вікторіанському суспільству.

Ключові слова: Оскар Вайлд, дендизм, політичний вектор, вікторіанське суспільство.

Derkach H. S. The Peculiarities of Oscar Wilde Dandyism: Political Context

Annotation. The article outlines the conception of dandyism of the fin de siècle. The features of Oscar Wilde dandyism are determined and the political component of it, as the opposition to the Victorian society is analyzed.

Keywords: Oscar Wilde, dandyism, political vector, Victorian Society.

453. Деркач Г. С. Особливості сприйняття феномена Оскара Вайлда в українському культурному просторі на початку ХХ століття / Г. С. Деркач // *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія: Філологічна: збірник наукових праць / редкол.: Архангельська А. М., Білоус П. В., Вокальчук Г. М. [та ін.]. – Острог, 2015. – Вип. 54. – С. 166–169.

Анотація. У статті проаналізовано передумови виникнення рецепції життя і творчості Оскара Вайлда в українському літературно-критичному дискурсі в

період з 1903 по 1913 рр. Доведено існування сприймаючого середовища та обізнаність з феноменом О. Вайлда в Україні на початку ХХ століття.

Ключові слова: рецепція, літературно-критичний дискурс, Оскар Вайлд.

Деркач Г. С. Особенности восприятия феномена Оскара Вайлда в украинской культурной среде в начале XX века

Аннотация. В статье проанализированы предпосылки возникновения рецепции жизни и творчества Оскара Вайлда в украинском литературно-критическом дискурсе в период с 1903 по 1913 гг. Доказано существование воспринимающей среды и знакомство с феноменом О. Вайлда в Украине в начале ХХ века.

Ключевые слова: рецепция, литературно-критический дискурс, Оскар Вайлд.

Derkach H. S. The Peculiarities of the Reception of Oscar Wilde in Ukrainian Cultural Environment in the Beginning of the XX Century

Annotation. The article deals with the problem of literary and critical perception of the phenomenon of Oscar Wilde in the Ukrainian cultural discourse in 1903-1913. The existence of the environment of O. Wilde and his writings perception in Ukraine in the early XX century is proved.

Keywords: reception, literary and critical discourse, Oscar Wilde.

454. Левчик І. Ю. Компоненти змісту навчання у процесі формування професійно орієнтованої англомовної компетентності у говорінні майбутніх психологів // І. Ю. Левчик// Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філологічна : збірник наукових праць / редкол.: Архангельська А. М., Білоус П. В., Вокальчук Г. М. [та ін.]. – Острог, 2015. – Вип. 58. – С. 8–11.

Анотація. Досліджено теоретичні питання відбору компонентів змісту навчання психологів посередництва у вирішенні конфліктних ситуацій засобами іноземної мови. Проаналізовано доцільність застосування кожного з обраних компонентів на відповідному етапі процесу посередництва згідно укладеної лінгводидактичної моделі навчання. Здійснено кореляцію компонентів змісту навчання з специфічними професійними мовленнєвими вміннями психологів посередників. Детально охарактеризовано зміст та послідовність кожного з компонентів навчання процесу формування професійно орієнтованої англомовної компетентності у говорінні майбутніх психологів. Названо п'ять видів мовних знань, п'ять видів знань професійно-стилістичних мовленнєвих прийомів та п'ять мовленнєвих умінь, які виступають компонентами змісту навчання іншомовної посередницької мовленнєвої діяльності психологів для вирішення конфліктних ситуацій.

Ключові слова: компоненти змісту навчання, лінгводидактична модель навчання, професійно орієнтована англомовна компетентність, специфічні професійні мовленнєві вміння, етапи посередницької діяльності, мовні знання медіатора, знання специфічних мовленнєвих прийомів посередника.

Левчик И. Ю. Компоненты содержания обучения в процессе формирования профессионально ориентированной англоязычной компетентности в говорении будущих психологов

Аннотация. Исследованы теоретические вопросы отбора компонентов содержания обучения психологов посредничеству в разрешении конфликтных ситуаций средствами иностранного языка. Проанализирована целесообразность применения каждого из избранных компонентов на соответствующем этапе процесса посредничества согласно построенной лингводидактической модели обучения. Осуществлено корреляцию компонентов содержания обучения со специфическими профессиональными речевыми умениями психологов посредников. Подробно охарактеризованы содержание и последовательность каждого из компонентов обучения процесса формирования профессионально ориентированной англоязычной компетентности в говорении будущих психологов. Названы пять видов языковых знаний, пять видов знаний профессионально-стилистических речевых приемов и пять речевых умений, которые являются компонентами содержания обучения иноязычной посреднической речевой деятельности психологов для решения конфликтных ситуаций.

Ключевые слова: компоненты содержания обучения, лингводидактическая модель обучения, профессионально ориентированная англоязычная компетентность, специфические профессиональные речевые умения, этапы посреднической деятельности, языковые знания медиатора, знание специфических речевых приемов посредника.

Levchyk I. Yu. The components of the content of training in the formation of the professionally oriented english speaking competence of future psychologists

Annotation. The theoretical issues of the selection of the components of the content of training future psychologists mediation skills in resolving conflicts by means of a foreign language have been investigated. The feasibility of all the selected components of content at the appropriate stage of the mediation process in accordance with the concluded linguo-didactic learning model has been analyzed. In the process of conflict resolution the mediator's speech behaviour includes the following issues: 1) listening to information from the conflict parties, e. g. external auditory form of speech, which is characterized by negative emotional coloring and is very situational; 2) understanding the perceived information, e.g. internal analytical form of speech, which manifests itself in the perception of information and is limited in meaningfulness; 3) clarifying the circumstances of the conflict, e.g. external dialogic form of speech, which is characterized by spontaneity and irreversibility; 4) perceived refined understanding of information, e.g. internal analytical form of speech, which is characterized by inductive, deductive and enhanced meaningfulness; 5) search for a compromise resolution to the conflict, e.g. internal analytical form of speech, which is characterized by analyticity, synthesis, depth and meaningfulness; 6) statement of mediator's version of the solution to resolve the conflict, e.g. the outer shape of monologue speech in a proposal which is characterized by situation and spontaneity; 7) external monologue and dialogue form of speech as a conversation, characterized by situation, spontaneity and reflexivity; 8) writing mediation agreement e.g. a written form of speech, which is characterized context, compromise and legal awareness; 9) oral statement of agreement e.g. alternately consensus-monologue form of speech, which is characterized by consistency and understanding. The correlation of the components of the content of training with specific professional speaking skills of psychologist mediator has been done. The detailed description of the content and sequence of each component of content in the process of the formation of

professionally oriented English language competence in speaking of future psychologists. There are named five types of lexical knowledge of a mediator, five types of mediator's professional and stylistic speech techniques and five mediator's speech skills, taken as components of the content in the process of training future psychologists foreign language mediation skills for conflict resolution.

Keywords: components of the content of training, linguo-didactic learning model, professionally oriented English language competence, specific professional speech skills, stages of mediation, mediator's language skills, mediator's knowledge of specific speech techniques.

455. Левчик І. Ю. Особливості формування професійно-стилістичного компоненту в професійно орієнтованій англомовній компетенції психолога // І. Ю. Левчик // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія : збірник наукових праць / голов. ред. І. В. Ступак. – Одеса, 2015. – Вип. 17, т. 2. – С. 49–51.

Анотація. Подано характеристику компонентів англомовної комунікативної компетенції психолога-посередника. Названо та обґрунтовано лінгводидактичні особливості формування професійно-стилістичного компоненту, які полягають у отриманні знань основних функціональних стилів спілкування, схем побудови текстів, що функціонують як способи спілкування; способів побудови риторичних структур; композиційно мовленнєвих і жанрових форм; а також у формуванні навичок використання мовних засобів відповідно до типу створюваного тексту та оформлення тексту в стилістично коректній формі; у розвитку умінь планування пропонованого тексту; прогнозування комунікативної відповідності мовних засобів та структурування тексту бесіди зі сторонами конфлікту згідно з професійним функціональним стилем і стратегією мовленнєвої поведінки посередника.

Ключові слова: професійно-стилістичний компонент, комунікативна компетенція, лінгводидактичні особливості, стратегія мовленнєвої поведінки посередника.

Левчик И. Ю. Особенности формирования профессионально-стилистического компонента в профессионально ориентированной англоязычной компетенции психолога

Аннотация. Подана характеристика компонентов англоязычной коммуникативной компетенции психолога-посредника. Названы и обоснованы лингводидактические особенности формирования профессионально-стилистического компонента, которые заключаются в получении знаний основных функциональных стилей общения, схем построения текстов, функционирующих как способы общения; способов построения риторических структур; композиционно речевых и жанровых форм; а также в формировании навыков использования языковых средств в соответствии с типом создаваемого текста и оформления текста в стилистически корректной форме; в развитии умений планирования предлагаемого текста; прогнозирования коммуникативного соответствия языковых средств и структурирования текста беседы со сторонами конфликта в соответствии с профессиональным функциональным стилем и стратегией речевого поведения посредника.

Ключевые слова: профессионально-стилистический компонент, коммуникативная компетенция, лингводидактические особенности, стратегия речевого поведения посредника.

Levchyk I. Yu. The features of formation of professional and stylistic component in the professionally oriented English-language competence of a psychologist

Annotation. The article describes the components of English language communicative competence of a psychologist-mediator. The linguodidactic features of formation of professional and stylistic components have been named and grounded, they include gaining knowledge of basic functional styles of communication, schemes of building texts that function as means of communication; rhetorical methods of constructing structures; compositional speech forms and genres; as well as formation skills in the use of language means in accordance with the type of text and its editing in the stylistically correct manner; development of skills in planning the text to be proposed; matching prediction communicative language means and structuring the text of conversations with the conflict parties in accordance with professional functional style and strategy of mediator's speech behavior.

Keywords: professional and stylistic components, communicative competence, language features, strategy of mediator's speech behavior.

456. Олендр Т. М. Використання системи Moodle у викладанні курсу «Іноземна мова за професійним спрямуванням» для студентів факультету фізичного виховання / Т. М. Олендр // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» / голов. ред. В. П. Коцур ; редкол.: В. Г. Кремень, О. Я. Савченко, І. П. Маноха [та ін.]. – Київ, 2015. – Додаток 1 до вип. 35, т. 9 (60) : Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору. – С. 233–241.

Анотація. Стаття присвячена застосуванню інтерактивної системи Moodle у викладанні навчальної дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням», для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр», що навчаються за напрямами підготовки «Фізичне виховання», «Спорт» та «Здоров'я людини» на факультеті фізичного виховання у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка. Проаналізовано основні принципи роботи та наповнення цієї комп'ютерно-орієнтованої системи. Висвітлено переваги та недоліки, які можуть проявлятися у вивченні іноземної мови, зокрема, студентами факультету фізвиховання у процесі використання інтерактивної системи Moodle.

Ключові слова: інтерактивна система Moodle, іноземна мова за професійним спрямуванням, інформаційно-комунікаційні технології, інформатизація, фізичне виховання.

Олендр Т. М. Использование системы Moodle в преподавании курса «Иностранный язык по профессиональному направлению» для студентов факультета физического воспитания

Аннотация. Статья посвящена применению интерактивной системы Moodle в преподавании учебной дисциплины «Иностранный язык по профессиональному направлению», для студентов образовательно-квалификационного уровня бакалавр, обучающихся по направлениям

підготовки «Фізическе воспитание», «Спорт» и «Здоровье человека» на факультете фізического воспитания в Тернопольском національному педагогіческому університету імені Володимира Гнатюка. Проаналізовані основні принципи роботи и наповнення цієї комп'ютерно-орієнтованої системи. Освітлені переваги и недоліки, котрі можуть проявлятися при вивченні іноземної мови, в частині, студентами факультета фізвоспитання в процесі використання інтерактивної системи Moodle.

Ключевые слова: інтерактивна система Moodle, іноземна мова по професійному напрямку, інформаційно-комунікаційні технології, інформатизація, фізическе воспитание.

Olendr T. M. Use of Moodle in teaching the course «Foreign language for specific purposes» for physical education students

Annotation. The article deals with the use of interactive system Moodle in teaching the subject «Foreign language for specific purposes», to the students of educational qualification of Bachelor, who study in the areas of «Physical Education», «Sport» and «Human Health» at the Faculty of Physical Education in Volodymyr Hnatiuk Ternopil National Pedagogical University. The basic principles of operation of this computer-based system and its content have been analyzed. The advantages and disadvantages which reveal themselves while studying a foreign language, particularly by the students of the Faculty of Physical Education using interactive system Moodle have been highlighted. The advantages and disadvantages that can appear foreign language by the students of the faculty of physical education The article reflects the basic forms of testing students' knowledge of the foreign language. Problems and factors that contribute to peculiarities of the learning of the foreign language by the students of the Faculty of Physical Education have been considered. Various resources which can be added with the help of Moodle to extend the range of tasks as well as training materials according to a professional orientation and training objectives that guide students in the foreign language learning have been revealed.

Keywords: interactive system Moodle, foreign language for professional purposes, information and communication technologies, information, physical education.

457. Олендр Т. М. Деякі проблеми використання інноваційних технологій контролю й оцінювання знань студентів на заняттях з іноземної мови за професійним спрямуванням / Т. М. Олендр // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : наук. журнал / СумДПУ імені А. С. Макаренка ; голов. ред. А. А. Сбруєва. – Суми, 2015. – № 4 (48). – С. 355–364.

Анотація. Розглянуто проблему використання інноваційних технологій контролю і оцінювання знань студентів із іноземної мови за професійним спрямуванням. Проаналізовано сутність понять «контроль», «оцінювання» та «моніторинг». Охарактеризовано значення модульної та рейтингової системи оцінки якості знань, та окреслено роль моніторингу й навчального портфоліо як інноваційних форм контролю навчальних досягнень студентів, визначено об'єкти, методи та види контролю. Обґрунтовано важливість застосування комп'ютерних технологій у процесі вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням із метою самомотивації студентів. Виділено недоліки у застосуванні інноваційних методів контролю та оцінювання навчальних досягнень майбутніх фахівців.

Ключові слова: інноваційні технології, контроль, оцінювання, іноземна мова за професійним спрямуванням, модульна система оцінювання, рейтингова система оцінювання, моніторинг, навчальне портфоліо.

Олендр Т. М. Некоторые проблемы использования инновационных технологий контроля и оценки знаний студентов на занятиях по иностранному языку по профессиональному направлению

Аннотация. Рассматривается проблема использования инновационных технологий контроля и оценки знаний студентов по иностранному языку по профессиональному направлению. Проанализировано сущность понятий «контроль», «оценивание» и «мониторинг». Охарактеризовано значение модульной и рейтинговой системы оценки знаний, и определена роль мониторинга и учебного портфолио как инновационных форм контроля знаний студентов. Обоснована важность применения компьютерных технологий в процессе изучения иностранного языка по профессиональному направлению с целью самомотивации студентов. Определены объекты, методы и виды контроля. Указаны недостатки в применении инновационных методов контроля и оценки знаний студентов. Выделены недостатки в применении инновационных методов контроля и оценки учебных достижений будущих специалистов.

Ключевые слова: инновационные технологии, контроль, оценивание, иностранный язык по профессиональному направлению, модульная система оценивания, рейтинговая система оценивания, мониторинг, учебное портфолио.

Olendr T. M. Some problems of innovative technologies using for controlling and assessment of students knowledge of the foreign language for specific purposes classes

Annotation. The article deals with the problem of innovative technologies using for controlling and assessment of students knowledge of the foreign language for specific purposes. The importance and place of the innovative methods of control, forms and role of assessment in the process of foreign language for specific purposes training have been revealed. To attain the objective we carried out theoretical analysis of educational literature using techniques of interpretation, comparison and synthesis. Using empirical research methods we conducted surveys and interviewing to study the state of innovation implementation into the educational process while teaching the foreign language for specific purposes. The essence of the concepts «control», «assessment» and «monitoring» has been analyzed. The significance of modular and rating systems for evaluating the quality of knowledge has been described, and the role of monitoring and learning portfolio as innovative forms of controlling students performance has been outlined. The range of distribution of the points for the assessment of the assignments of current module control, the individual research tasks, and final control in the Ternopil National Pedagogical University at the foreign language for specific purposes classes has been suggested. The importance of computer technologies use while learning the foreign language for specific purposes with the aim of students self-motivation has been justified. Objects, methods and types of control have been determined. The importance of clearly defined criteria for the assessment of students performance as one of the motivational factors that influence the effectiveness of teachers and students cooperation has been proved. The shortcomings in the using of innovative methods of controlling and assessment of students performance have been identified. It was found out that the introduction of innovative technologies in the educational process is a sign of modern education. Innovative technologies in the foreign

language training in higher education can not replace the teacher, but they can improve and diversify his activities, thereby increasing the level of mastering the foreign language. Analysis of the latest foreign achievements in higher education concerning the introducing of innovative means of controlling the process and results of learning, and the forms and role of electronic assessment in higher education can be perspective for further research.

Keywords: innovative technologies, control, assessment foreign language for specific purposes, modular assessment system, rating assessment system, monitoring, learning portfolio.

458. Олендр Т. М. Методичні особливості заняття з іноземної мови за професійним спрямуванням для студентів немовних спеціальностей / Т. М. Олендр // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота / голов. ред. І. В. Козубовська. – Ужгород, 2015. – №37. – С. 119–122.

Анотація. Стаття присвячена аналізу ролі практичного заняття з іноземної мови на неспеціальних факультетах із метою формування професійно-орієнтованої іншомовної компетенції. У статті розглядається структура та основні цілі практичного заняття з іноземної мови. Висвітлюються методичні підходи щодо його організації та проведення. Обґрунтовано важливість якостей особистості викладача для ефективного проведення практичного заняття з іноземної мови та зазначено види вправ і завдань, які є результативними для забезпечення професіоналізації практичних занять з іноземної мови.

Ключові слова: практичне заняття, іноземна мова за професійним спрямуванням, мовленнєва діяльність, іншомовна компетенція, види вправ.

Олендр Т. М. Методические особенности занятия по иностранному языку по профессиональному направлению для студентов неязыковых специальностей

Аннотация. Статья посвящена анализу роли практического занятия по иностранному языку на неспециальных факультетах с целью формирования профессионально-ориентированной иноязычной компетенции. В статье рассматривается структура и основные цели практического занятия по иностранному языку. Освещаются методические подходы к его организации и проведению. Обоснована важность личностных качеств преподавателя для эффективного проведения занятия по иностранному языку и указаны виды упражнений и заданий, которые являются результативными для обеспечения профессионализации практических занятий по иностранному языку.

Ключевые слова: практическое занятие, иностранный язык по профессиональному направлению, речевая деятельность, иноязычная компетенция, виды упражнений.

Olendr T. Methodological specifics of foreign language for specific purposes workshop for the students of non-linguistic specialties

Annotation. This article analyzes the role of a foreign language workshop at non-linguistic faculties in order to develop a professionally-oriented foreign language competence. The article describes the structure and main objectives of a foreign language for specific purposes workshop. Methodological approaches to its organization and carrying out have been highlighted. Importance of the teacher's personal qualities in the process of conducting a foreign language for specific purposes workshop successfully has been determined. The author indicates the types of exercises and activities that are

effective for the professionalization of foreign language workshops. The main stages of a foreign language for specific purposes workshop have been revealed. It has been considered that general preparation for workshops involves determining of their subjects, developing of their plans, determining the minimum of compulsory literature and guidelines. The article reveals disadvantages in conducting a foreign language for specific purposes workshop which lead to the traditional form of presentation of the material and lack of using of innovative models and teaching methods.

Keywords: foreign language workshop, foreign language for specific purposes, speaking activity, foreign language competence, types of exercises.

Кафедра англійської філології

459. Довбуш О. І. Кіносценарій як засіб вербальної візуалізації літературного твору / О. І. Довбуш // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія : збірник наукових праць / голов. ред. І. В. Ступак. – Одеса, 2015. – Вип. 17, т. 1. – С. 122–124.

Анотація. У запропонованій статті шляхом компаративістично-семіотичного аналізу встановлюються принципи інтерсеміотичної інтерпретації літературного твору в межах кіносценарію; з'ясовано специфіку природи кіносценарію та встановлено основні підходи щодо його класифікації.

Ключові слова: кіно, література, текст, літературний твір, кіносценарій, семіотика, інтерсеміотичний переклад.

Довбуш О. И. Киносценарий как средство вербальной визуализации литературного произведения

Аннотация. В предлагаемой статье путем сравнительного семиотического анализа устанавливаются принципы интерсемиотической интерпретации литературного произведения в пределах киносценария; установлена специфика природы киносценария и основные подходы к его классификации.

Ключевые слова: кино, литература, текст, литературное произведение, киносценарий, семиотика, интерсемиотический перевод.

Dovbush. O. Screenplay as a means of verbal visualization of the literary work

Annotation. In the given article there have been established principles of intersemiotic interpretation of a literary work within the screenplay by means of comparative semiotic analysis; there has also been defined the specificity of the nature of the screenplay and the main approaches to its classification.

Keywords: film, literature, text, literary work, screenplay, semiotics, intersemiotic translation.

460. Довбуш О. І. Читач як носій і творець культурних кодів: семіотичний погляд / О. І. Довбуш // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філологічна : збірник наукових праць / редкол.: Архангельська А. М., Білоус П. В., Вокальчук Г. М. [та ін.]. – Острог, 2015. – Вип. 54. – С. 170–172.

Анотація. У статті визначається статус читача у літературній моделі відносин «автор-текст-читач» з погляду семіотики та рецептивної естетики. Аналізуються різні можливі іпостасі автора та читача. Увага приділяється і ролі «реальних» або

«емпіричних» літературних комунікантів, і їхнім внутрішньотекстовим взаєминам, які стають можливими завдяки «імплицитним» та «експліцитним» особам автора та читача. Простежується закоріненість цих категорій реципієнтів у літературі з високорозвиненою прагматичною природою – масовій белетристиці.

Ключові слова: автор, текст, читач, емпіричний автор, емпіричний читач, імплицитний автор, імплицитний читач семіотика, рецептивна естетика, код.

Довбуш О. И. Читатель как носитель и создатель культурных кодов: семиотический взгляд

Аннотация. В статье определяется статус читателя в литературной модели отношений «автортекстчитатель» с точки зрения семиотики и рецептивной эстетики. Анализируются различные возможные ипостаси автора и читателя. Внимание уделяется роли «реальных» или «эмпирических» литературных коммуникантов и их внутритекстовым отношениям, которые становятся возможными благодаря «имплицитным» и «эксплицитным» лицам автора и читателя. Прослеживается укорененность этих категорий реципиентов в литературе с высокоразвитой прагматической природой – массовой беллетристике.

Ключевые слова: автор, текст, читатель, эмпирический автор, эмпирический читатель, имплицитный автор, имплицитный читатель, семиотика, рецептивная эстетика, код.

Dovbush O. Reader as a bearer and creator of cultural codes: semiotic view

Annotation. The exclusion of any of the elements of the model of communication «author–text–reader» significantly dilutes the value of a literary work. The article defines the status of the reader in a literary model of relations of this type in terms of semiotics and reception theory. The viewpoints of the scientists of these fields are largely similar, although often terminologically different.

Difficulty of literary reception of the text is explained by its being semiotically encoded on many layers. It is reader's mind that may update, specify and change the source message into «the literary work». The addressee is given complete freedom of interpretation; however the latter is not unlimited, but controlled by the text and its original creator. There have been analysed various possible kinds of the author and the reader in literary studies. Attention has been paid to the role of «real» or «empirical» literary communicators and their intertextual relationships, enabled by the «implicit» and «explicit» persons of the author and the reader.

The author who is working in the field of popular literature must most clearly know who he is writing for as the addresser and his reader are mutually dependent here. Reception of such texts is often determined by a desire to escape making the recipient often play the role of a «passive» consumer. However, the article concludes that it is not the author who dominates in the field of popular literature, but the recipient whose tastes in the majority of cases predetermine the popularity of any literary work.

Keywords: author, text, reader, empirical writer, empirical reader, implicit author, implicit reader, semiotics, reception theory, code.

461. Зубрик А. Р. The peculiarities of translation of English phraseological units with somatic elements / А. Р. Зубрик // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філологічна : збірник наукових праць / редкол.: Архангельська А. М., Білоус П. В., Вокальчук Г. М. [та ін.]. – Острог, 2015. – Вип. 54. – С. 264–266.

Annotation. In the article the peculiarities of translation of English phraseological units with somatic elements are analysed; lexico-semantic groups, their universality are examined. Basic recommendations due to the features of translation of English phraseological units with somatic elements are proposed.

Keywords: English phraseological units, peculiarities of translation, semantics, somatic element, lexico-semantic group

Зубрик А. Р. Особливості перекладу англійських фразеологізмів з соматичним компонентом

Анотація. У статті проаналізовано особливості перекладу англійських фразеологізмів з соматичним компонентом, розглядаються лексико-семантичні групи, їх універсальність та унікальність. Наведено основні рекомендації щодо особливостей перекладу англійських фразеологізмів з соматичним компонентом.

Ключові слова: англійські фразеологізми, особливості перекладу, семантика, соматичний компонент, лексико-семантична група.

Зубрик А. Р. Особенности перевода английских фразеологизмов с соматическим компонентом

Аннотация. В статье проанализированы особенности перевода английских фразеологизмов с соматическим компонентом, рассматриваются лексико-семантические группы, их универсальность и уникальность. Приведены основные рекомендации относительно особенностей перевода английских фразеологизмов с соматическим компонентом.

Ключевые слова: английские фразеологизмы, особенности перевода, семантика, соматический компонент, лексико-семантическая группа.

462. Морська Л. І. Лінгводидактичні особливості дискурсу іншомовного посередництва майбутніх юристів / Л. І. Морська // Науковий вісник Чернівецького університету: збірник наукових праць / Чернівецький нац. ун-т ім. Юрія Федьковича; редкол.: І. С. Руснак (наук. ред.) [та ін.]. – Чернівці, 2015. – Вип. 742: Педагогіка та психологія. – С. 127–134.

Анотація. У статті проаналізовано лінгвістичні особливості англійського юридичного дискурсу та дидактичні аспекти формування медіаторської компетентності. Визначено, що мові фахівців у галузі права притаманні апелятивність, значна частка полісемантичних термінів у лексичному пласті, використання архаїзмів, запозичень з латинської та французької мов, що слід враховувати при розробці педагогічної системи формування професійно орієнтованої іншомовної медіаторської компетентності майбутніх фахівців.

Ключові слова: медіаторська компетентність, юридичний дискурс, апелятизм, полісемія, іншомовна медіація, змістова складова педагогічної системи.

Морская Л. И. Лингводидактические особенности дискурса иноязычного посредничества будущих юристов

В статье проанализированы лингвистические особенности англоязычного юридического дискурса и дидактические аспекты формирования медиаторской компетентности. Определено, что языку специалистов в отрасли права присуща апеллятивность, значительная часть полисемантических терминов в лексическом

пласте, использование архаизмов, иноязычных слов из латинского и французского языков, что необходимо учитывать при разработке педагогической системы формирования профессионально ориентированной иноязычной медиаторской компетентности будущих юристов.

Ключевые слова: медиаторская компетентность, юридический дискурс, апеллятизм, полисемия, иноязычная медиация, содержательный компонент педагогической системы.

Morska L. Linguodidactic peculiarities of mediation discourse of future law professionals

Annotation. The linguistic peculiarities of English Law Discourse and the didactic aspects of mediation competence formation have been analyzed in the article. It has been defined that Law English is characterized by appealing feature, a great deal of polysemantic terms in the lexical corpus, the use of archaisms, borrowings from Latin and French, which should be taken into account while creating the pedagogical system of professionally oriented mediation competence formation in future Law professionals.

Keywords: mediation competence, Law discourse, appealing character, polysemy, foreign language mediation, content component of pedagogical system.

463. Морська Л. І. Методологічні орієнтири іншомовної підготовки фахівців нефілологічного спрямування у Польщі [Електронний ресурс] / Л. І. Морська // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Педагогіка : : електрон. наук. фах. вид. / голов. ред. Діденко О. В. – Хмельницький, 2015. – Вип. 4. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadped_2015_4_13.

Анотація. У статті проаналізовано досвід Польщі як країни позитивних реформаторських дій у напрямі модернізації університетської освіти загалом і вивчення іноземних мов у вищій школі зокрема. Автор презентує результати теоретичного аналізу публікацій польських учених та власних спостережень та практичного досвіду викладання у польських вищих навчальних закладах, виділивши ключові методологічні орієнтири, у руслі яких рекомендує здійснювати аналогічну модернізацію процесу іншомовної підготовки фахівців нефілологічного спрямування в Україні.

Ключові слова: вища школа Польщі, фахівці нефілологічного спрямування, іншомовна підготовка, методологічний принцип, реформа.

Морская Л. И. Методологические ориентиры иноязычной подготовки специалистов нефилологического профиля в Польше

Аннотация. В статье проанализирован опыт Польши как страны позитивных реформаторских преобразований в направлении модернизации университетского образования и в частности изучения иностранных языков в высшей школе. Автор презентует результаты теоретического анализа публикаций польских ученых и личного наблюдения, а также опыта преподавания в польских высших учебных заведениях, определив ключевые методологические ориентиры, в ракурсе которых предлагает проводить аналогичную (за примером Польши) модернизацию процесса иноязычной подготовки специалистов нефилологического профиля в Украине.

Ключевые слова: высшая школа Польши, специалисты нефилологического профиля, иноязычная подготовка, методологический принцип, реформа.

Morska L. I. Methodological guidelines for foreign language education within the ESP domain in Poland

Annotation. The changes in the development of modern society lead to the necessity of taking a new look at the educational goals, including the sphere of foreign language learning at higher non-linguistic educational establishments. The primary task in this perspective is seen in the investigation of educational transformations in the neighbouring to our state countries, namely in Poland. This country is showing a successful implementation of the planned reforms and steady progress in the improvement of life standards of all its citizens. This fact proves the necessity to study Polish experience for the Ukrainian education to realize the striving of our country to be a full member of the EU.

Keywords: Polish higher education, specialists of non-linguistic domains, foreign language education, methodological guidelines and principles, reforms.

464. Морська Л. І Модель системи формування медіаторської компетентності майбутніх юристів / Л. І Морська // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка / голов. ред. Г. Терещук. – Тернопіль, 2015. – №2. – С. 20–27.

Анотація. Обґрунтовано необхідність розробки моделі педагогічної системи іншомовної підготовки майбутніх юристів, зокрема для здійснення іншомовного посередництва. Реалізація розробленої автором моделі забезпечується через створення відповідних педагогічних умов: формування і розвиток професійно-спрямованої мотивації та організація самоосвітньої діяльності майбутніх юристів через впровадження інтерактивних педагогічних технологій; створення інформаційно-освітнього середовища; цілеспрямований відбір змісту навчального матеріалу; забезпечення суб'єкт-суб'єктної взаємодії учасників навчального процесу.

Ключові слова: іншомовна медіація, медіаторська компетентність, педагогічні умови, педагогічне моделювання, іншомовна посередницька професійна діяльність.

Морская Л. И. Модель системы формирования медиаторской компетентности будущих юристов

Аннотация. Обоснована необходимость разработки модели педагогической системы иноязычной подготовки будущих юристов, в частности для иноязычного посредничества. Реализация разработанной автором модели совершается благодаря созданию соответственных педагогических условий: формирование и развитие профессионально ориентированной мотивации и организация деятельности самообучения будущих юристов путем внедрения интерактивных педагогических технологий; создание информационно-образовательной среды; целесообразный отбор содержания учебного материала; обеспечение субъект-субъектного взаимодействия участников учебного процесса.

Ключевые слова: иноязычная медиация, медиаторская компетентность, педагогические условия, педагогическое моделирование, иноязычная посредническая деятельность.

Morska L. Pedagogical conditions and the model of mediation competence formation system in future lawyers

Annotation. The necessity for the creation of the pedagogical system model of foreign language education of future lawyers has been substantiated, namely for the foreign language mediating activity. The realization of the suggested model is secured by the creation of certain pedagogical conditions: formation and development of professionally-oriented motivation and organization of self-study activity of future lawyers through the use of interactive pedagogical technologies; creation of information-educational environment; goal-directed choice of the learning material content; the provision of subject-subject interaction of education process participants.

Keywords: foreign language mediation, mediation competence, pedagogical conditions, pedagogical modeling, foreign language mediating professional activity.

465. Ярема О. Б. Інтертекстуальність й алюзія: форми вираження, нові поняття, співвідношення / О. Б. Ярема // Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету ім. В. Винниченка. Серія: Філологічні науки (Мовознавство) / відп. ред. О. Семенюк. – Кіровоград, 2015. – Вип. 138. – С. 469–474.

Анотація. У статті розглядаються питання вираження інтертекстуальності, суміжних з нею понять та форм вираження. Узагальнено теоретичні підходи щодо трактування явища інтертекстуальності різними науковцями, наведено пояснення вживання понять інтермедіальності та інтердискурсивності. Визначено роль алюзії у системі інтертекстем, їх спільні і відмінні риси.

Ключові слова: інтертекстуальність, інтермедіальність, інтертекстема, алюзія, цитата, ремінісценція.

Аннотація. В статье рассматриваются вопросы выражение интертекстуальности, смежных с ней понятий и форм выражения. Обобщены теоретические подходы к трактовке явления интертекстуальности различными учеными, приведены объяснения употребления понятий интермедиальности и интердискурсивности. Определена роль аллюзии в системе Интертекст, их общие и отличительные черты.

Ключевые слова: интертекстуальность, интермедиальность, интертекстема, аллюзия, цитата, реминисценция.

Annotation. The article deals with problem of intertextuality, adjacent concepts and forms of expression. Theoretical approaches to the interpretation of the phenomenon of intertextuality by various scientists are generalized, as well as the meaning of such concepts as intermediality interdiscursivity is explained. The role of the allusions in the system of intertextemes is explained; their common and distinctive features are determined.

Keywords: intertextuality, intermediality, intertexteme, allusion, quotation, reminiscence.

466. Ярема О. Б. Таксономія маркування алюзивних одиниць / О. Б. Ярема // *Studia Methodologica / Volodymyr Hnatyuk National Pedagogic University of Ternopil*; Editorial Board: N. Poplavs'ka, M. Tkachuk, T. Oliynyk. – Ternopil, 2015. – Issue 40 : Пам'яті доктора філологічних наук, професора, академіка Академії наук вищої школи України Романа Гром'яка (1937–2014). – Тернопіль, 2015. – С. 370–375.

Анотація. У статті аналізуються види маркування алюзивних елементів у літературі британських авторів-модерністів. Метою статті є виокремлення експліцитних й імпліцитних маркерів розпізнавання алюзій у літературних текстах. До експліцитних маркерів ми віднесли курсив, капіталізацію (власні назви), варваризми, дужки, обірвані рядки, примітки. До імпліцитних – повтори (паралелізми, асонанс, алітерація), контрасти, метафори, звукова імпліцитність (подібність звучання). Визначено, що впізнаваність алюзій залежить від ряду факторів, серед яких відомість першоджерела, читацької компетенції і способу представлення одиниці у тексті. Основні результати дослідження відображені у запропонованій класифікації маркерів алюзій у художній літературі та наведено приклади різних видів маркувань у творчості британських письменників. Цінність проведеного дослідження полягає у структуризації алюзивних маркерів для виявлення референцій у текстах літератури. Класифікація може бути частково застосована при аналізі текстів публіцистичного чи наукового характеру.

Ключові слова: алюзія, алюзивні маркери, експліцитне/імпліцитне маркування, інтертекстуальність.

Ярема О. Б. Таксономия маркировки алюзивных элементов

Аннотація. В статье анализируются виды маркировки алюзивных элементов в литературе британских авторов модернистов. Целью статьи является выделение эксплицитно и имплицитных маркеров распознавания аллюзий в литературных текстах. К эксплицитно маркеров мы отнесли курсив, капитализацию (имена), варваризмы, скобки, оборванные строки, примечания. К имплицитных - повторы (параллелизм, ассонанс, аллитерация), контрасты, метафоры, звуковая имплицитность (сходство звучания). Определено, что узнаваемость аллюзий зависит от ряда факторов, среди которых ведомость первоисточника, читательской компетенции и способа представления единицы в тексте. Основные результаты исследования отражены в предложенной классификации маркеров аллюзий в художественной литературе и приведены примеры различных видов маркировок в творчестве британских писателей. Ценность проведенного исследования заключается в структуризации алюзивных маркеров для выявления референций в текстах литературы. Классификация может быть частично использована при анализе текстов публицистического или научного характера.

Ключевые слова: аллюзия, алюзивного маркеры, эксплицитное / имплицитное маркировки, интертекстуальность.

Yarema Oksana. Taxonomy of Allusive Units Markers

Annotation. The article deals with the types of marking of allusive elements in British modernism literature. The aim of the article is identification of explicit and implicit markers of allusions in literary texts. Such markers as italics, capitalization (proper names), barbarisms, brackets, broken lines, footnotes are referred to explicit means. Implicit ones include repetitions (parallelism, assonance, alliteration), contrasts, metaphors, sound implicitness (similarity of sound). It was determined that the recognition of allusions depends on several factors, including the popularity of the source-text, reader's competence and way of presentation of units in the text. The main results of the study are reflected in the proposed classification of allusive markers in literature and are supported by examples of different types of markers found in the

texts of British writers. The value of the study lies in structuring allusive markers that help to identify references in literature. The classification can be partially applied in the analysis of texts of media or scientific nature.

Keywords: allusion, allusive markers, explicit / implicit marking, intertextuality.

Кафедра німецької філології та методики викладання німецької мови

467. Дребет В. В. Синергетика семантичного декодування іменників у простих та складних реченнях німецькомовної художньої прози та преси / В. В. Дребет // Одеський лінгвістичний вісник : науково-практичний журнал / Одеська юридична академія; голов. ред. Петлюченко Н. В. – Одеса, 2015. – Вип. 6, т. 1. – С. 12–18.

Анотація. Стаття присвячена дослідженню генерування іменникового змісту у німецькомовних текстах художнього та публіцистичного стилів з перспективи синергетики семантичного декодування певного типу номінацій полісемічної та моносемічної моделі слова у структурі простого та складного речення. Вивчення реалізації потенційних можливостей внутрішньомовної німецької полісемії та моносемії представлено тут у ракурсі дихотомії «мова-мовлення». Отримані на підставі синергетично-квантитативного підходу результати екстрапольовано на лінгвосинергетичні моделі самоорганізації іменникового найменування згідно з принципом мінімізації зусиль, направлених на декодування ментальним лексиконом людини семантичного об'єму, який несуть у собі номінації полісемічних або моносемічних іменників. Актуальність такого дослідження полягає у тому, що дається можливість моделювати і прогнозувати принцип саморегуляції і становлення семантичної моделі полісемічних та моносемічних іменників у процесі проходження ними синергетичного циклу «порядок – хаос – порядок» і у такий спосіб поповнити германське мовознавство новими знаннями про парадигматично-синтагматичну модель німецькомовної іменникової лексики. У свою чергу, це сприятиме вирішенню ряду питань у теоретичній та практичній лексикографії при укладанні словників німецькій мові.

Ключові слова: семантичне декодування іменників, лінгвосинергетика, принцип докладання найменших зусиль, полісемічна/моносемічна модель, головна/похідна номінація, хі-квадрат, синергетична модель.

Дребет В. В. Синергетика семантического декодирования имен существительных в простых и сложных предложениях немецкоязычной художественной прозы и прессы

Аннотация. Статья посвящена исследованию генерирования субстантивного содержания в немецкоязычных текстах художественного и публицистического стилей с перспективой синергетики семантического декодирования определенного типа номинаций полисемичной и моносемичной модели слова в структуре простого и сложного предложения. Изучение реализаций потенциальных возможностей внутриязыковой немецкой полисемии и моносемии представлено здесь в ракурсе дихотомии «язык – речь». Полученные на основе синергетично-квантитативного подхода результаты экстраполированы на лингвосинергетические модели самоорганизации

субстантивного наименования согласно с принципом минимизации усилий, направленных на декодирование ментальным лексиконом человека семантического объема, который несут в себе номинации полисемичных или моносемичных существительных. Актуальность такого исследования состоит в том, что дается возможность моделировать и прогнозировать принцип саморегуляции и становления семантической модели полисемичных и моносемичных существительных в процессе прохождения ими синергетического цикла «порядок – хаос – порядок» и таким образом пополнить германское языкознание новыми знаниями про парадигматично-синтагматную модель немецкоязычной субстантивной лексики. В свою очередь, это будет способствовать решению ряда вопросов в теоретической и практической лексикографии при составлении словарей немецкого языка.

Ключевые слова: семантическое декодирование существительных, лингвосинергетика, принцип приложения наименьших усилий, полисемичная/моносемичная модель, главная/производная номинация, хи-квадрат, синергетическая модель.

Drebet V. V. The synergetics of the semantic decoding of the nouns in the simple and complex sentences of the German-speaking fiction and press

Annotation. The article is dedicated to the research of the generating of the substantive content in the German-speaking texts of the belles-lettres and publicistic styles from the perspective of the semantic decoding of the of the certain type of the nominations of the polysemic and monosemic model of the word in the structure of the simple and complex sentence. The study of the realization of the potentialities of the intralingual German polysemy and monosemy is represented here in the foreshortening of the dichotomy « language-speech». The results which are received on the basis of the synergistically-quantitative approach are extrapolated on the lingvo-synergetic model of the self-organization of the substantive denomination in accordance with the principles of the minimization of the efforts directed at the decoding by the human mental lexicon of the semantic size, which include nominations of the polysemic and monosemic nouns. The actuality of such research consists in the fact that it gives the opportunity to model and prognosticate the principle of the inherent regulation and the formation of the semantic model of the polysemic and monosemic nouns during the process of their passing through the synergetic cycle «order-chaos-order» and in such way to enrich the German linguistics with new knowledge about the paradigmatically-syntagmatic model of the German-speaking noun vocabulary. In its turn, it will help to solve the number of questions in the theoretical and applied (practical) lexicography during the compiling of the German dictionaries.

Keywords: semantic decoding of the nouns, lingvosynergetics, the principle of the application of the least efforts, polysemic/ monosemic model, main/ derivative nomination, chi-square, synergetic model.

468. Шимків І. В. Аудіювання як вид іншомовної мовленнєвої діяльності / І. В. Шимків // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка / голов. ред. Г. Терещук. – Тернопіль, 2015. – № 2. – С. 85–90.

Анотація. Розглянуто сутність аудіювання як виду іншомовної мовленнєвої діяльності в контексті особливостей розвитку мовних механізмів.

Окреслено основні ознаки теорії нейролінгвістичного програмування у процесі навчання аудіювання. Проаналізовано основні рівні системи навчання аудіювання через призму комунікативно зорієнтованої методики. Висвітлено особливості структурної організації аудіювання на основі психофізіологічних механізмів аудіювання. Визначено труднощі аудіювання, зумовлені умовами сприймання мовленнєвого повідомлення. Виявлено фонетичні, лексичні та граматичні труднощі, які ускладнюють розуміння композиційно-сислової структури аудіотекстів. Доведено, що для розуміння змісту почутого необхідні не тільки мовні, але й немовні знання та асоціації, врахування різноманітних факторів мовленнєвої ситуації. Окреслено характер опор та орієнтирів для подолання труднощів в процесі аудіювання. Зроблено висновок щодо важливості формування аудитивної компетенції та удосконалення механізмів рецептивного плану, які впливають на ефективність навчання аудіювання.

Ключові слова: аудіювання, аудіотекст, імовірне прогнозування, мовленнєве вміння, осмислення, психофізіологічні механізми аудіювання, сегментування мовленнєвого потоку, сприймання мовлення, труднощі аудіювання.

Шимків І. В. Характеристика аудирования как вида иноязычной речевой деятельности

Аннотация. Рассмотрена сущность аудирования как вида иноязычной речевой деятельности в контексте особенностей развития речевых механизмов. Очерчены основные признаки теории нейролингвистического программирования в процессе обучения аудированию. Проанализированы основные уровни системы обучения аудированию через призму коммуникативно ориентированной методики. Освещены особенности структурной организации аудирования на основе психофизиологических механизмов аудирования. Рассмотрены трудности аудирования, обусловленные условиями восприятия устного сообщения. Определены фонетические, лексические и грамматические трудности, которые препятствуют пониманию композиционно-смысловой структуры аудиотекстов. Доказано, что для понимания смысла услышанного необходимы не только языковые, но и неязыковые знания и ассоциации, учет различных факторов речевой ситуации. Очерчен характер опор и ориентиров для преодоления трудностей в процессе аудирования. Сделаны выводы, касающиеся важности формирования навыков и умений аудирования, усовершенствования механизмов рецептивного плана, которые влияют на эффективность обучения аудированию.

Ключевые слова: аудирование, аудиотекст, вероятностное прогнозирование, восприятие речи, осмысление, психофизиологические механизмы аудирования, речевое умение, сегментирование речевого потока, трудности аудирования.

Shymkiv I. V. Listening Comprehension as a Foreign Language Skill

Annotation. This article reveals the basic features of listening comprehensive that are very constituent of communicative activity; listening comprehensive is analyzed, and attention is concentrated on the importance of its development in the teaching of future specialists. The nature of listening comprehension as a foreign-language skill is considered. Essential features of neuro-linguistic programming strategies used to teach listening are outlined. The system of teaching listening and its

major levels are analyzed within the framework of communicative language teaching. The structural characteristics of listening comprehension on the basis of its psychophysiological mechanisms are elucidated. Listening comprehension difficulties caused by the physical settings are determined. Phonetic, lexical and grammatical problems encountered in listening are identified. It has been proved that both linguistic and non-linguistic types of knowledge, as well as various factors of communicative situation are essential for efficient listening comprehension. The characteristic features of handouts and worksheets used to overcome listening comprehension difficulties are defined. The study concludes with the integral part of listening comprehension in second language instruction and the need to improve the receptive mechanisms ensuring the efficiency of teaching listening.

Keywords: listening comprehension, listening task, listening skill, psychophysiological mechanisms of listening, speech segmentation, language skill, language comprehension, listening difficulties.

469. Шимків І. В. Контроль якості знань учнів у школах Німеччини / І. В. Шимків // Науковий вісник Чернівецького університету / Чернівецький нац. ун-т ім. Юрія Федьковича ; редкол.: І. С. Руснак (наук. ред.) [та ін.]. – Чернівці, 2015. – Вип. 738 : Педагогіка та психологія. – С. 197–205.

Анотація. Розглянуто сутність, види та форми організації контролю якості знань учнів у школах Німеччини. Окреслено специфіку проведення контролю знань в системі особистісно зорієнтованих технологій навчання. Зроблено висновок щодо важливості осмислення продуктивних тенденцій зарубіжного шляху організації контролю знань в контексті зближення та взаємозбагачення національних освітніх систем.

Ключові слова: особистісно зорієнтовані технології навчання, оцінювання, спостереження, якість знань.

Шимкив И. В. Контроль качества знаний учеников в школах Германии

Аннотация. Рассмотрены сущность, виды и формы организации контроля качества знаний учеников в школах Германии. Очерчена специфика проведения контроля знаний в системе личносно ориентированных технологий обучения. Сделаны выводы, касающиеся важности осмысления продуктивных тенденций зарубежного опыта проведения контроля знаний в контексте сближения и взаимообогащения национальных образовательных систем.

Ключевые слова: личносно ориентированные технологии обучения, оценивание, наблюдение, качество знаний.

Shymkiv I. V. Quality control of knowledge of students in schools in Germany

Annotation. The essence, types and forms of the organization of students' knowledge quality control in German schools are considered. The specificity of the quality control process in the system of personality-oriented education technologies is outlined. The importance of comprehending productive tendencies of foreign experience in the organization of knowledge control in the context of mutual harmonization and enrichment of national education systems is stipulated.

Keywords: personality-oriented technology training, gain score, observation, quality of knowledge.

470. Шимків І. В. Організація та зміст освіти на вищому рівні гімназії у Німеччині / І. В. Шимків // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки / голов. ред. П. Ю. Саух. – Житомир, 2015. – Вип. 2 (80). – С. 69–74.

Анотація. Розглянуто сутність, принципи та форми організації профільного навчання на вищому рівні гімназії у Німеччині в контексті різновекторного осмислення проблем вітчизняної системи освіти та необхідності змін цільових та стратегічних орієнтирів розвитку загальної освіти. Окреслено зміст навчальних планів в німецьких гімназіях. Проаналізовано основні види контролю, що застосовуються на вищому гімназійному ступені. Висвітлено умови отримання учнями гімназій загальної кваліфікації та атестату зрілості для вступу до вищого навчального закладу.

Ключові слова: атестат зрілості, вищий гімназійний ступінь, диференціація навчання, зміст навчального плану, індивідуалізація навчання, контроль, профільне навчання.

Шимкив И. В. Организация и содержание образования на высшей ступени гимназии в Германии

Аннотация. Рассмотрены сущность, принципы и формы организации профильного обучения на старшей ступени школьного образования в Германии в контексте разновекторного осмысления проблем отечественной системы образования и необходимости изменений в целевых и стратегических ориентирах развития общего образования. В статье рассматривается содержание учебных планов в немецких гимназиях. Проанализированы основные виды контроля, которые используются на высшей ступени гимназии. Освещены условия получения учениками гимназий общей квалификации и аттестата зрелости для поступления в высшие учебные заведения.

Ключевые слова: аттестат зрелости, высшая гимназическая ступень, дифференциация обучения, содержание учебного плана, индивидуализация обучения, контроль, профильное обучение.

Shymkiv I. V. The structure and content of education at higher level of gymnasium in Germany

Annotation. Objective analysis of foreign experience makes it possible to fully comprehend the problems of Ukrainian education by implementing new objectives and requirements, correcting one's calculations and mistakes, promoting one's national identity, facilitating decision making and successful realization of educational means and resources. The following set of methods has been used in the course of research: an in-depth analysis of scientific and academic works in the field of education, Internet resources, classification of key terms, specification, comparison, synthesis, and theoretical generalization leading to a general conclusion. The article deals with the essence, fundamental principles and forms of differentiated educational system at senior level of gymnasium in Germany within the framework of multi-dimensional approach to Ukrainian system of education and the necessity to change the target and strategic guidelines in the development of secondary education. The curriculum design and its elements in German gymnasium are outlined. The main types of testing administered at higher gymnasium level are analyzed. The article highlights the requirements the students of gymnasium must meet to get the qualifications and graduate certificate to enter the university. It is concluded that social and professional self-determination of modern students promotes the importance to follow the efficient foreign tendency to differentiated higher education. As long as Ukraine

faced an acute problem of optimization of educational facilities and balancing between the amount of knowledge and actual possibilities for the development of pupils abilities it is necessary to solve the problem using foreign experience.

Keywords: a graduate certificate, higher gymnasium level, differentiated educational system, curriculum design, individual study, testing, oriented study.

471. Шимків І. В. Проблема якості і об'єктивності контролю навчання іноземним мовам / І. В. Шимків // Науковий вісник Чернівецького університету / Чернівецький нац. ун-т ім. Юрія Федьковича ; редкол.: І. С. Руснак (наук. ред.) [та ін.]. – Чернівці, 2015. – Вип. 734 : Педагогіка та психологія. – С. 177–183.

Анотація. Проаналізовано умови, що пов'язані з суб'єктивними помилками оцінювання якості знань. Окреслено заходи, що уможливають запобігання даних суб'єктивних факторів. Зроблено висновок щодо важливості передбачення можливих причин виникнення суб'єктивних помилок у процесі вимірювання навченості учнів та необхідності дотримання науково обґрунтованого змісту контролюючих заходів, стандартизації умов проведення контролю знань і аналізу його результатів.

Ключові слова: об'єктивність, помилка оцінювання, оцінювання успішності, соціальне походження.

Шимкив И. В. Проблема качества и объективности контроля обучения иностранным языкам

Аннотация. Проанализированы условия, связанные с субъективными ошибками оценивания качества знаний. Очерчены мероприятия, которые предотвращают данные субъективные факторы. Сделаны выводы, касающиеся важности предвидения возможных причин возникновения субъективных ошибок в процессе оценивания знаний учеников и необходимости соблюдения научно обоснованного содержания контролирующих мероприятий, стандартизации условий проведения контроля знаний и анализа его результатов.

Ключевые слова: объективность, ошибка оценивания, оценивание успеваемости, социальное происхождение.

Shymkiv I. V. The problem of quality control and objectivity of teaching foreign languages

Annotation. The article deals with the conditions of subjective mistakes of appraisal quality of knowledge. It has been defined the measures for the prevention such subjective factors. The importance of the prevention of the origin of the eventual courses of the subjective mistakes in the process of monitoring of pupils' education and the necessity of the abidance of scientific reasonable requirement for the superintendent of measures, the standardization of the conditions of conducting monitoring of knowledge and the analysis of its results has been concluded.

Keywords: objectivity, estimation error, gain score, social origin.

472. Шимків І. В. Теоретичні засади внутрішнього моніторингу в освітній системі Німеччини / І. В. Шимків // Освітній простір України : науковий журнал / Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника ; редкол.: Н. В. Лисенко (голова) [та ін.]. – Івано-Франківськ, 2015. – Вип. 5. – С. 183–188.

Анотація. Розглянуто сутність, принципи та форми організації внутрішнього моніторингу в освітній системі Німеччини. Окреслено зміст програм моніторингових досліджень. Проаналізовано методи внутрішнього моніторингу. Зроблено висновок щодо важливості осмислення продуктивних тенденцій зарубіжного шляху організації моніторингових досліджень в контексті зближення та взаємозбагачення національних освітніх систем.

Ключові слова: внутрішній моніторинг, методи внутрішнього моніторингу, оцінювання, якість освіти.

Шимкив И. В. Теоретические основы внутреннего мониторинга в образовательной системе Германии

Аннотация. Рассмотрены сущность, принципы и формы организации внутреннего мониторинга в образовательной системе Германии. Очерчено содержание программ мониторинговых исследований. Проанализированы методы внутреннего мониторинга. Сделан вывод относительно важности осмысления продуктивных тенденций зарубежного опыта организации мониторинговых исследований в контексте сближения и взаимообогащения национальных образовательных систем.

Ключевые слова: внутренний мониторинг, методы внутреннего мониторинга, оценивание, качество образования.

Shymkiv I. V. Theoretical consideration of inherent monitoring of educational system of Germany

Annotation. The article deals with the basic nature, principles and forms of organization of inherent monitoring of educational system of Germany. The methods of inherent monitoring have been analyzed. The content of the programmed of monitoring has been defined. The importance of the reception of the productive tendencies of the foreign ways of organization of inherent monitoring in the context of rapprochement and mutual enrichment of national educational systems has been concluded.

Keywords: inherent monitoring, methods of inherent monitoring, appraisal, quality of education.

Кафедра практики англійської мови та методики її викладання

473. Бабій Л. Б. Фреймовий підхід до мовної категоризації / Л. Б. Бабій // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філологічна : збірник наукових праць / редкол.: Архангельська А. М., Білоус П. В., Вокальчук Г. М. [та ін.]. – Острогор, 2015. – Вип. 51. – С. 156–158.

Анотація. У статті розглядається особливості застосування фреймової семантики як методу когнітивного та семантичного моделювання. Аналізується підходи Ч. Філлмора та Т. ван Дейка до категорії фреймів.

Ключові слова: фрейм, фреймова семантика, когнітивний, когнітивна лінгвістика.

Бабий Л. Б. Фреймовый подход к языковой категоризации

Аннотация. В статье рассматриваются особенности применения фреймовой семантики как метода когнитивного и семантического моделирования. Анализируются подходы Ч. Филлмора и Т. ван Дейка к категории фреймов.

Ключевые слова: фрейм, фреймовая семантика, когнитивный, когнитивная лингвистика.

Annotation. In the article we analyze the application of frame semantics as a method of cognitive and semantic modeling. We consider the approach of Ch. Fillmore and T. van Dijk to the category of frames.

Keywords: frame, frame semantics, cognitive, cognitive linguistics.

474. Дацків О. П. Драматизація як засіб формування іншомовної комунікативної культури майбутніх учителів іноземних мов / О. П. Дацків // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філологічна: збірник наукових праць / редкол.: Архангельська А. М., Білоус П. В., Вокальчук Г. М. [та ін.]. – Острог, 2015. – Вип. 54. – С. 23–26.

Анотація. Конкретизовано структуру комунікативної культури вчителя іноземних мов, визначено роль і місце вмінь комунікативної взаємодії у структурі комунікативної культури вчителя іноземних мов, обґрунтовано доцільність застосування різних форм драматизації з метою підвищення рівня комунікативної культури студентів, подано приклади вправ та завдань для формування вмінь комунікативної взаємодії.

Ключові слова: майбутні вчителі іноземних мов, драматизація, комунікативні вміння, комунікативні вправи, комунікативні завдання, комунікативна культура, мовленнєві вміння говоріння, форми драматизації.

Дацків О. П. Драматизация как средство формирования иноязычной коммуникативной культуры будущих учителей иностранных языков

Аннотация. Конкретизирована структура коммуникативной культуры учителя иностранных языков, определены роль и место умений коммуникативного взаимодействия в структуре коммуникативной культуры учителя иностранных языков, обоснована целесообразность применения различных форм драматизации с целью повышения уровня коммуникативной культуры студентов, даны примеры упражнений и заданий для формирования умений коммуникативного взаимодействия.

Ключевые слова: будущие учителя иностранных языков, драматизация, коммуникативные умения, коммуникативные упражнения, коммуникативные задачи, коммуникативная культура, речевые умения говорения, формы драматизации.

Datskiv O. Forming Future Foreign Language Teachers' Communicative Culture by Means of Dramatization

Annotation. The structure of communicative culture of the foreign languages teachers have been determined, the role and place of communicative interaction skills in the structure of communicative culture of teachers of foreign languages have been specified, the expediency of various forms of dramatization in order to increase the level of communicative culture of students have been proven, the examples of exercises and activities for the formation of a communicative interaction skills have been provided.

Keywords: future foreign language teachers, dramatization, communicative skills, communicative activities, communicative tasks, communicative culture, speaking skills, forms of dramatization.

475. Дацків О. П. Застосування тандем-технологій для формування вмінь говоріння майбутніх учителів англійської мови / О. П. Дацків // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки / голов. ред. Носко М. О. – Чернігів, 2015. – Вип. 131. – С. 50–53.

Анотація. Розглядаються можливості застосування тандем-методу для формування вмінь говоріння майбутніх учителів англійської мови. Обґрунтована технологічність цього методу, визначено етапи організації навчання з використанням тандем-методу, наведено переваги застосування тандем-технологій для навчання англомовного говоріння майбутніх учителів.

Дацків О. П. Использование тандем-технологий для формирования умений говорения будущих учителей английского языка

Аннотация. Рассматриваются возможности использования тандем-метода для формирования умений говорения будущих учителей английского языка. Обоснована технологичность этого метода, определены этапы организации обучения с использованием тандем-метода, рассмотрены преимущества использования тандем-технологий для обучения будущих учителей.

Datskiv O. P. Using tandem language learning in forming future English teachers' speaking skills

Annotation. The possibilities of tandem language learning for future English teachers' speaking skills development have been analysed. The appropriateness of using tandem language learning has been substantiated. The stages of tandem language learning have been suggested, the advantages of using tandem language learning have been enumerated.

Keywords: speaking skills, innovative methods, speaking competence, learning autonomy, tandem language learning, future English teachers.

476. Дацків О. П. Комплекс вправ для вдосконалення лексичних навичок говоріння майбутніх учителів англійської мови засобами драматизації / О. П. Дацків // Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету ім. В. Винниченка. Серія: Філологічні науки (Мовознавство) / відп. ред. О. Семенюк. – Кіровоград, 2015. – Вип. 136. – С. 434–438.

Анотація. Розглядається комплекс вправ для вдосконалення лексичних навичок говоріння майбутніх учителів англійської мови засобами драматизації. Обґрунтовано необхідність продовження роботи з удосконалення лексичних навичок студентів на початковому ступені навчання у мовному ВНЗ, розглянуто форми драматизації, які можуть застосовуватися для вдосконалення лексичних навичок говоріння майбутніх учителів англійської мови, визначено структуру комплексу, типи і види вправ. Наведено приклади вправ.

Ключові слова: комплекс вправ, майбутні вчителі англійської мови, лексичні навички говоріння, форми драматизації, професійно спрямовані лексичні навички говоріння.

Дацків О. П. Комплекс упражнений для совершенствования лексических навыков говорения будущих учителей английского языка средствами драматизации

Аннотация. Рассматривается комплекс упражнений для совершенствования лексических навыков говорения будущих учителей английского языка средствами драматизации. Обоснована необходимость продолжения работы по совершенствованию лексических навыков студентов на начальной ступени обучения в языковом вузе, рассмотрены формы драматизации, которые могут использоваться для совершенствования лексических навыков говорения будущих учителей английского языка,

определена структура комплекса, типы и виды упражнений. Приведены примеры упражнений.

Ключевые слова: комплекс упражнений, будущие учителя английского языка, лексические навыки говорения, формы драматизации, профессионально направленные лексические навыки говорения.

Datskiv O. The complex of exercises for improvement of future English teachers' vocabulary skills in speaking by means of dramatization

Annotation. The article analyses the complex of exercises for improvement of future English teachers' vocabulary skills in speaking by means of dramatization. The necessity of construction of the above mentioned complex, the forms of dramatization used for future teachers' vocabulary skills in speaking improvement, the types and kinds of exercises have been determined. The examples of exercises have been given.

Keywords: future English teachers, the complex of exercises, vocabulary skills in speaking, professionally oriented vocabulary skills in speaking, forms of dramatization.

477. Задорожна І. П. Використання досвіду США в організації дистанційного та змішаного навчання у вітчизняних університетах / І. П. Задорожна // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка / голов. ред. Г. Терещук. – Тернопіль, 2015. – № 3. – С. 138–143. – Текст англ. мовою.

Анотація. У статті досліджується досвід американських університетів в організації дистанційного та змішаного навчання, який може бути використаний у вітчизняних ВНЗ, що відчувають нестачу фінансування та зменшення контингенту студентів. Проаналізовано причини зростання популярності дистанційного та змішаного навчання (гнучкість; доступність, особливо для людей з особливими потребами; економія часу; зручність; мотиваційна готовність, оскільки студенти часто відчувають менше стресу у віртуальному класі, ніж в реальному середовищі). У статті визначено основні проблеми дистанційного і змішаного навчання (підготовка викладачів та їх професійний розвиток (у галузі педагогіки і технологій), підтримка студентів в онлайн середовищі і створення ефективного та інтерактивного навчального онлайн середовища). Змішані курси розглядаються як такі, що забезпечують певну рівновагу між цифровим і живим спілкуванням.

Ключові слова: дистанційна освіта, змішане навчання, курс, професійний розвиток викладачів, підтримка студентів, онлайн середовище.

Задорожная И. Использование опыта США в организации дистанционного и смешанного обучения в отечественных университетах

Аннотация. В статье исследуется опыт американских университетов относительно дистанционного и смешанного образования, который может быть использован в отечественных университетах, испытывающих нехватку финансирования и определенное уменьшение контингента студентов. Определены причины роста популярности дистанционного и смешанного образования (гибкость; доступность, особенно для людей с особенными потребностями; удобность; мотивационный фактор, поскольку студенты зачастую испытывают меньше стресса в виртуальном классе по сравнению с

реальной средой). В статье определены главные проблемы дистанционного и смешанного образования (подготовка преподавателей и их профессиональное развитие (как в области педагогики, так и технологий), поддержка студентов в онлайн среде, а также создание эффективного и интерактивного учебного онлайн сообщества). Смешанные курсы рассматриваются как обеспечивающие *определенное равновесие между цифровым и живым общением*.

Keywords: дистанционное образование, смешанное обучение, курс, профессиональное развитие преподавателей, поддержка студентов, онлайн среда.

Zadorozhna I. Using the us experience of online and hybrid education in ukrainian universities

Annotation. The article investigates the best practices of the US universities on providing hybrid and online education that can be implemented at Ukrainian universities which experience lack of finances and a decrease in student enrollment. Basic factors of online and hybrid courses popularity are analysed (flexibility; accessibility, especially for students with special needs; saving time; convenience; motivation as students often feel less stressed in a virtual classroom than in a face-to-face environment). The main challenges of online and hybrid learning (faculty training and professional development for online education (in terms of pedagogy, communication and technology), supporting student learning in the online environment, and creating an efficient and interactive online learning community) are defined in the article. Hybrid courses are regarded as such that promote some equivalence between digital and live communication.

Keywords: online learning, hybrid learning, course, faculty professional development, student support, online environment.

478. Задорожна І. П. Розвиток автономії студентів мовних спеціальностей у процесі вивчення фахових дисциплін / І. П. Задорожна // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки / голов. ред. Носко М. О. – Чернігів, 2015. – Вип. 131. – С. 60–64.

Анотація. У статті визначено рівні автономії студентів в умовах навчання у ВНЗ (часткова автономія, яка співвідноситься з жорстким управлінням навчальною діяльністю студентів; напівавтономія, для якої притаманне відносно жорстке управління; частково-залежна автономія, з якою корелює відносно гнучке управління, а також умовно повна автономія, для якої характерний гнучкий тип управління); обґрунтовано необхідність цілеспрямованого розвитку автономії студентів шляхом розвитку психологічного, методичного, соціального та когнітивного компонентів.

Ключові слова: автономія, студенти мовних спеціальностей, самостійна робота, фахові дисципліни.

Zadorozhna I. P. Развитие автономии студентов языковых специальностей в процессе изучения дисциплин специальности

Аннотация. В статье определены уровни автономии студентов в условиях обучения в высшем учебном заведении (частичная автономия, которая соотносится с жестким управлением учебной деятельностью студентов; полуавтономия, для которой характерно относительно жесткое управление; частично-зависимая автономия, с которой коррелирует относительно гибкое

управление, а также условно полная автономия, которая соотносится с гибким типом управления); обосновано развитие автономии студентов путем развития психологического, методического, социального и когнитивного компонентов.

Ключевые слова: автономия, студенты языковых специальностей, самостоятельная работа, дисциплины специальности.

Zadorozhna I. P. Developing autonomy of students specializing in linguistics in studying required courses

Annotation. The article investigates the ways of developing autonomy of students specializing in linguistics in studying required courses. Autonomy is defined as a 1) form of learning which presupposes students' self-instruction according to the accepted or individually set goals; 2) students' ability to understand the purpose of learning, accept responsibility for the results, take initiatives in planning and executing learning activities, regularly review and analyse their learning, evaluate its effectiveness and find ways to improve the results.

Teaching required courses to students specializing in linguistics should be aimed not only at acquiring relevant competences but also developing learners autonomy which will ensure students' ability to be life-long learners.

The article determines the levels of students' autonomy in terms of study in higher educational establishments (partial autonomy that correlates with rigid management of students' learning activity; semiautonomy that represents relatively rigid management of students' learning activity; partially dependent autonomy that correlates with relatively flexible management and relatively complete autonomy that involves a flexible type of management); substantiates the necessity of purposeful development of students' autonomy by means of developing psychological, methodological, social and cognitive components. Psychological component includes self-regulation, reflection and motivation. The latter may be developed by individual approach to students; using effective technologies, techniques and aids; selecting interesting materials; suggesting problem-based, professionally-oriented tasks; providing students with regular feedback on the results of their study. Methodological component is based on the development of learning and strategic competences. Social component includes interaction and cooperation with lecturers, other students, native speakers etc. Cognitive component presupposes the development of a relevant learning style.

Keywords: autonomy, students specializing in linguistics, self-study work, required courses.

479. Кондратьєва Т. Б. Мистецтво у дискурсі транскультуралізму (на прикладі оповідання Харукі Муракамі «Друге пограбування булочної») / Т. Б. Кондратьєва // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філологічна: збірник наукових праць / редкол.: Архангельська А. М., Білоус П. В., Вокальчук Г. М. [та ін.]. – Острог, 2015. – Вип. 54. – С. 187–190.

Анотація. Окреслено ключові теоретичні засади транскультуралізму як філософсько-світоглядної течії, простежено особливості трактування категорії ідентичності у цьому контексті, виокремлено характерні риси транскультурного мистецтва. На прикладі оповідання Х. Муракамі «Друге пограбування булочної» проілюстровано художню трансформацію концептів транскультуралізму в літературному тексті.

Ключові слова: транскультуралізм, динамічна ідентичність, «позазнаходження», ризоматичність, транскультурні коди.

Кондратьева Т. Б. Искусство в дискурсе транскультурализма (на примере рассказа Харуки Мураками «Второе ограбление булочной»)

Аннотация. Обозначены ключевые теоретические основы транскультурализма как философско-мировоззренческого течения, прослежены особенности трактовки категории идентичности в этом контексте, выделены характерные черты транскультурного искусства. На примере рассказа Х. Мураками «Второе ограбление булочной» проиллюстрировано художественную трансформацию концептов транскультурализма в литературном тексте.

Ключевые слова: транскультурализм, динамическая идентичность, «внезаходимость», ризоматичность, транскультурные коды.

Kondratieva T. B. Art in transcultural discourse (based on the story by Haruki Murakami «The Second Bakery Attack»)

Annotation. In the article the key theoretical grounds of transculturalism as philosophical trend have been outlined, the peculiarities of interpreting the category «identity» in this context have been traced, the characteristic features of transcultural art have been defined. Using the example of Haruki Murakami's short story «The Second Bakery Attack» the fictional transformation of transcultural concepts in literary text has been illustrated.

Keywords: transculturalism, dynamic identity, «outsideness», rhizomatic nature, transcultural codes.

480. Нацюк М. Теоретичні основи навчання майбутніх учителів англійської мови читання творів художньої літератури як опосередкованого міжкультурного спілкування / М. Нацюк // Педагогіка та психологія: збірник наукових праць / Харк. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди ; за заг. ред. І. Ф. Прокопенка, С. Т. Золотухіної. – Харків, 2015. – Вип.49. – С. 96–103.

Анотація. У статті обґрунтовані теоретичні основи навчання майбутніх учителів читання творів художньої літератури як опосередкованого міжкультурного спілкування. Визначені поняття «міжкультурне спілкування», «взаєморозуміння», «взаєморозуміння у міжкультурному спілкуванні», «розуміння художнього твору». Пояснено труднощі опосередкованого міжкультурного спілкування, зокрема стереотипи та етноцентризм, проаналізовано можливі шляхи їх подолання. Встановлено, що для успішного здійснення опосередкованого міжкультурного спілкування, яким виступає читання автентичних художніх творів, необхідно формувати у майбутніх учителів англійської мови психологічну готовність до сприйняття іншомовної культури, що проходить етапи розвитку: заперечення, захист, мінімізація, прийняття, адаптація, інтеграція. У статті охарактеризовано особливості кожного з названих етапів.

Ключові слова: міжкультурне спілкування, взаєморозуміння у міжкультурному спілкуванні, стереотипи, етноцентризм, емпатія.

Нацюк М. Теоретические основы обучения будущих учителей английского языка чтению произведений художественной литературы как опосредованного межкультурного общения

Аннотация. В статье обоснованы теоретические основы обучения будущих учителей чтения произведений художественной литературы как опосредованного межкультурного общения. Определены понятия «межкультурное общение», «взаимопонимание», «взаимопонимание в межкультурном общении», «понимание художественного произведения». Объяснено трудности опосредованного межкультурного общения, в частности стереотипы и этноцентризм, проанализированы возможные пути их преодоления. Установлено, что для успешного осуществления опосредованного межкультурного общения, которым выступает чтения аутентичных художественных произведений, необходимо формировать у будущих учителей английского языка психологическую готовность к восприятию иноязычной культуры, которое проходит этапы развития: отрицание, защита, минимизация, принятие, адаптация, интеграция. В статье охарактеризованы особенности каждого из названных этапов.

Ключевые слова: межкультурное общение, взаимопонимание в межкультурном общении, стереотипы, этноцентризм, эмпатия.

Natsiuk M. Theoretical grounds for teaching future english language teachers reading as indirect intercultural communication

Annotation. The theoretical grounds for teaching future English language teachers reading as indirect intercultural communication have been established in the article. Such notions as «intercultural communication», «mutual understanding», «understanding in intercultural communication», «understanding fiction» have been defined. The obstacles of intercultural communication such as stereotypes and ethnocentrism have been explained and the possible ways of dealing with them have been analyzed. Empathy is viewed as one the means of perceiving foreign culture and its importance in teaching reading as indirect intercultural communication is stressed. It has been proved that in order to conduct successful intercultural communication reading fiction including it is significant to develop in future foreign English language teachers psychological readiness for foreign culture perception that passes the following stages: denial, defense, minimization, acceptance, adaptation, integration. The characteristic of the mentioned stages has been given.

Keywords: intercultural communication, understanding in intercultural communication, stereotypes, ethnocentrism, empathy.

481. Остапчук І. І. Аргументативність метафори в англійських медіа текстах / І. І. Остапчук // Науковий вісник Чернівецького університету : збірник наукових праць / Чернівецький нац. ун-т ім. Юрія Федьковича ; редкол.: Єсипенко Н. Г. (наук. ред.) [та ін.]. – Чернівці, 2015. – Вип. 740/741: Германська філологія.. – С. 163–166.

Анотація. Розглянуто питання аргументативності та маніпулятивності тропів у медіа дискурсі. Доведено, що метафора у тексті характеризується переконливістю та впливом на читачів з метою формування бажаних висновків. У розвідці також здійснена спроба систематизувати функції метафори в інформативну, комунікативно-експресивну та прагматичну групи. Аналіз функцій у контекстних ситуаціях засвідчив високу здатність метафори чітко

означувати нові/складні явища, встановлювати емоційний контакт з аудиторією та моделювати думки читачів.

Ключові слова: аргументативність, метафора, інформативна функція, комунікативно-експресивна направленість, прагматичний аспект.

Остапчук И. И. Аргументативность метафоры в английских медиа текстах

Аннотация. Рассмотрен вопрос аргументативности и манипулятивности тропов в медиа дискурсе. Доказано, что метафора в тексте характеризуется убедительностью и влиянием на читателей с целью формирования желаемых выводов. В разведке также предпринята попытка систематизировать функции метафоры в информативную, коммуникативно-экспрессивную и прагматическую группы. Анализ функций в контекстных ситуациях показал высокую способность метафоры четко обозначать новые/сложные явления, устанавливая эмоциональный контакт с аудиторией и моделировать мнения читателей.

Ключевые слова: аргументативность, метафора, информативная функция, коммуникативно-экспрессивная направленность, прагматический аспект.

Ostapchuk I. I. Argumentative ability of the metaphor in English media texts

Annotation. In this article the question of argumentative and manipulative ability of the tropes in media discourse is outlined. It is proved that the metaphor in the text has characteristics of conviction and the ability to influence on readers in order to form desired conclusions. In the research an attempt to systematize the functions of metaphor in informative, communicative and expressive and pragmatic groups is made. Analysis of functions in contextual situations indicates high metaphoric potential of clear naming of new/complex phenomena, establishing emotional contact with the audience and manipulating readers' thoughts.

Keywords: argumentative ability, metaphor, informative function, communicative and expressive orientation, pragmatic aspect.

482. Остапчук І. І. Невербальне вираження тропів в англійській рекламі / І. І. Остапчук // Молодий вчений : наук. журнал / редкол.: Вікторова І. А., Глущенко О. А., Дмитрієв О. М. [та ін.]. – Херсон, 2015. – № 11 (26), ч. 1. – С. 106—111.

Анотація. У статті подано короткий огляд невербального вираження переносного значення рекламних оголошень. Визначено когнітивні та мовленнєві характеристики реклами. Серед найактуальніших тактик моделювання реклами є використання тропів (метафора, метонімія, евфемізм/дисфемізм, перифраз). Увагу приділено невербальному фігуративному значенню політичної, соціальної та комерційної реклами. Представлено аналіз метафоричного процесу у рекламній статті, оголошенні та короткій рекламі.

Ключові слова: реклама, тропи, невербальна метафора, метонімія, перифраз, евфемізм.

Остапчук И. И. Невербальное выражение тропов в английской рекламе

Аннотация. В статье представлен краткий обзор невербального выражения переносного значения рекламных объявлений. Определены когнитивные и речевые характеристики рекламы. Среди актуальных тактик моделирования рекламы является использование тропов (метафора, метонимия,

эвфемизм / дисфемизм, перифраз). Внимание уделено невербальному фигуративному значению политической, социальной и коммерческой рекламы. Представлен анализ метафорического процесса в рекламной статье, объявлении и короткой рекламе.

Ключевые слова: реклама, тропы, невербальная метафора, метонимия, перифраз, эвфемизм.

Ostapchuk I. I. Non verbal expression of the tropes in English advertisement

Annotation. The article provides a brief overview of nonverbal expression of figurative meaning of the advertisements. Cognitive and linguistic characteristics of advertising are defined. Among the most actual tactics of advert modeling is the use of tropes (metaphor, metonymy, euphemism / dysphemism, paraphrase). The attention is paid to nonverbal figurative meaning of political, social and commercial advertising. The analysis of metaphoric process in the advertising articles, announcements and brief advertising is given.

Keywords: advertising, tropes, nonverbal metaphor, metonymy, paraphrase, euphemism.

483. Серняк О. Комуникативно-орієнтоване навчання іноземних мов. Бар'єри та шляхи подоодолання перешкод / О. Серняк // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філологічна: збірник наукових праць / редкол.: Архангельська А. М., Білоус П. В., Вокальчук Г. М. [та ін.]. – Острог, 2015. – Вип. 54. – С. 67–70.

Анотація. Проаналізовано причини недостатнього оволодіння іноземними мовами на комуникативному рівні випускниками вітчизняних шкіл та ВНЗ. Визначено основні бар'єри та перешкоди комуникативно-орієнтованого навчання іноземної мови. Обґрунтовано засоби впливу на процес підвищення рівня іншомовної комуникативної компетентності, а також відображено практичний досвід реалізації комуникативно-діяльнісного підходу до навчання іноземних мов шляхом впровадження колективних технологій навчання іноземних мов.

Ключові слова: комуникативно-орієнтоване навчання іноземної мови, постметодичний період, комуникативний підхід, діяльнісний підхід, колективні технології навчання, колективна навчально-пізнавальна діяльність.

Серняк О. Коммуникативно-ориентированное обучение иностранным языкам. Барьеры и пути преодоления преград

Аннотация. Проанализированы причины недостаточного овладения иностранными языками на уровне общения выпускниками отечественных школ и ВУЗов. Определены основные барьеры и препятствия коммуникативно-ориентированного обучения иностранному языку. Обоснованы средства воздействия на процесс повышения уровня иноязычной коммуникативной компетентности, а также отражено практический опыт реализации коммуникативно-деятельностного подхода к обучению иностранным языкам путем внедрения коллективных технологий обучения иностранным языкам.

Ключевые слова: коммуникативно-ориентированное обучение иностранным языкам, постметодический период, коммуникативный подход, деятельностный подход, коллективные технологии обучения иностранным языкам, коллективная учебно-познавательная деятельность.

Serniak O. Communication based teaching of a foreign language. Hurdles and ways to overcome obstacles

Annotation. The paper analyses the reasons of insufficient acquisition of foreign languages at a communicative level by secondary school leavers and graduates of the universities. The main hurdles to the communication-based learning of a foreign language are identified. The means which influence the process of enhancing foreign language communicative competence are grounded. The article highlights some practical experience of implementation of communicative and active approach to learning foreign languages through the implementation of collective learning technologies of teaching foreign languages.

Keywords: communication-based teaching of foreign languages, communicative approach, active approach, collective learning technologies, collective learning-based cognitive activity.

484. Терещук Д. Г. Міжкультурне спілкування як фактор впливу на мотивацію студента до вивчення іноземних мов / Д. Г. Терещук // Науковий вісник Чернівецького університету : збірник наукових праць / Чернівецький нац. ун-т ім. Юрія Федьковича ; редкол.: І. С. Руснак (наук. ред.) [та ін.]. – Чернівці, 2015. – Вип. 747 : Педагогіка та психологія. – С. 161–168.

Анотація. Проаналізовано основні стимули до вивчення студентами іноземних мов та обґрунтовано яким чином міжкультурне спілкування може підвищити мотивацію студента до оволодіння іншомовними компетентностями у різних видах мовленнєвої діяльності та до вивчення іноземних мов загалом. Конкретизовано поняття міжкультурного спілкування, окреслено його дидактичний потенціал і мотивувальну функцію у процесі іншомовного навчання. Визначено основні переваги та недоліки залучення студентів до міжкультурного спілкування у процесі іншомовного навчання.

Ключові слова: міжкультурне спілкування; мотивація студента; мотивація до оволодіння іншомовними компетентностями у говорінні, письмі, читанні, аудіюванні, навчання іноземних мов.

Терещук Д. Г. Межкультурное общение как фактор воздействия на мотивацию студента к учению иностранных языков

Аннотація. Проанализированы главные стимулы к учению студентами иностранных языков и аргументировано каким образом межкультурное общение может повысить мотивацию студента к овладению иноязычными компетентностями в разных видах речевой деятельности и к учению иностранных языков в целом. Конкретизировано понятие межкультурного общения, определено его дидактический потенциал и мотивирующую функцию в процессе иноязычного обучения. Определены главные преимущества и недостатки привлечения студентов к межкультурному общению в процессе иноязычного обучения.

Ключевые слова: межкультурное общение, мотивация студента, мотивация к овладению иноязычными компетентностями в говорении, письменной речи, чтении, аудировании, обучение иностранных языков.

Tereshchuk D. H. Intercultural communication: impact on students` motivation to study foreign languages

Annotation. In the article the author analyses students' primary stimuli to learn foreign languages and grounds how intercultural communication can lead to the increase in students' motivation to develop foreign language competencies in the four skills and to study languages. The author defines intercultural communication, its educational potential and motivational function in foreign language learning process. The paper frames advantages and drawbacks of involving students in intercultural communication in the process of foreign language learning.

Keywords: intercultural communication, students' motivation, motivation to develop foreign language competencies in speaking, writing, listening, reading, foreign language learning.

485. Терещук Д. Г. Формування міжкультурної комунікативної компетентності шляхом міжкультурного спілкування / Д. Г. Терещук // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка / голов. ред. Г. Терещук. – Тернопіль, 2015. – № 2. – С. 80–85.

Анотація. Проаналізовано, як міжкультурне спілкування може забезпечити реалізацію основної мети іншомовного навчання – формування міжкультурної комунікативної компетентності. Конкретизовано сутність міжкультурної комунікативної компетентності, її компонентного складу та окреслено дидактичний потенціал міжкультурного спілкування у формуванні цієї компетентності. Визначено основні способи залучення студентів викладачами до міжкультурного спілкування у процесі іншомовного навчання. Розглянуто програми навчання за кордоном, навчальні поїздки, проекти-обміни, культурну мобільність, а також способи участі в міжкультурному спілкуванні за допомогою сучасних технологій та в умовах перебування в рідній країні. Провідним підходом в іншомовному навчанні з метою оволодіння іншомовною комунікативною компетентністю визначено «навчання через досвід».

Ключові слова: викладач іноземної мови, культурна мобільність; міжкультурна комунікативна компетентність; міжкультурне спілкування; навчання іноземних мов, підхід «навчання через досвід».

Терещук Д. Развитие межкультурной коммуникативной компетентности путём межкультурного общения

Аннотация. Проанализировано, каким образом межкультурное общение может обеспечить реализацию главной цели иноязычного обучения – формирование межкультурной коммуникативной компетентности. Конкретизировано сущность межкультурной коммуникативной компетентности, её компонентного состава и указан дидактический потенциал межкультурного общения в формировании этой компетентности. Определены главные способы вовлечения студентов преподавателями в межкультурное общение в процессе иноязычного образования. Рассмотрены программы обучения за границей, учебные поездки, проекты-обмены, культурная мобильность, а также способы участия в межкультурном общении с помощью современных технологий и в условиях пребывания в родной стране. Ведущим подходом в иноязычном образовании с целью овладения иноязычной коммуникативной компетентностью определено «обучение через опыт».

Ключевые слова: преподаватель иностранного языка, культурная мобильность; межкультурная коммуникативная компетентность; межкультурное общение; обучение иностранным языкам, подход «обучение через опыт».

Tereshchuk D. Developing Intercultural Communication Competence through Intercultural Communication

Annotation. In the article the author analyses how intercultural competency can provide realization of the main purpose of foreign language education, namely developing intercultural communication competence. The author concretizes the content of intercultural communication competence, its components, and frames the educational potential of intercultural communication in the development of this competence. The principal ways of through which educators can foster students to take part in intercultural communication were defined. In particular, the paper delves into study abroad programmes, study trips, exchange projects, cultural mobility, as well as ways of students' involvement in intercultural communication by means of modern technologies and in the home country environment. The discussed key approach to foreign language education with the aim to develop intercultural communication competence is experiential learning approach.

Keywords: foreign language instructor, cultural mobility; intercultural communication competence; intercultural communication; foreign language learning, experiential learning approach.

Кафедра теорії і практики перекладу

486. Гоца Н. М. Специфіка перекладу запозичень в англomовному науковому медичному дискурсі на українську мову / Гоца Н. М. // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». – Острог, 2015. – Вип. 55. – С. 67–70.

Анотація. Стаття присвячена основним аспектам перекладу медичної термінології на українську мову. Розглядаються домінуючі шляхи утворення медичних термінів та особливості їх відтворення українською мовою. Наведено приклади та проаналізовано найуживаніші способи перекладу лексики наукового медичного дискурсу.

Ключові слова: науковий дискурс, медична термінологія, запозичення, способи медичного перекладу.

Гоца Н. М. Специфика перевода заимствований в англоязычном научном медицинском дискурсе на украинский язык

Аннотация. Статья посвящена основным аспектам перевода медицинской терминологии на украинский язык. Рассматриваются доминантные пути образования медицинских терминов и особенности их воспроизведения на украинском языке. Приведены примеры и проанализированы наиболее частые способы перевода лексики научного медицинского дискурса.

Ключевые слова: научный дискурс, медицинская терминология, заимствования, способы медицинского перевода.

Annotation. The article is dedicated to the basic aspects of medical terminology translation into Ukrainian. In the research paper the main aspects of such language concepts as «discourse», «academic discourse» and «medical terminology» are analyzed and identified; the structural and semantic aspects of borrowed medical

terminology are determined; dominant ways of medical terms formation and peculiarities of their rendering into Ukrainian are examined; the examples and the most common ways of scientific vocabulary of medical discourse translation are illustrated. It is stated, that in the process of medical terms translation it is important to find out the interconnection between term and context, which is the only way to render lexical meaning. In the article great attention is paid to the compound medical terms rendering that is one of the most controversial sides of medical English-Ukrainian translation. It is defined that according to the translation situation and/or to the textual genre, it is necessary to take into account the different register levels and possible changes in vocabulary. It is important to remember that translation of borrowed medical terms demands from translator sufficient level of knowledge in this sphere and also following the strict norms of Ukrainian language. According to the investigation done, meaning of borrowed suffixes and prefixes in medical discourse coincide in both languages. Hence the main techniques of their translation into Ukrainian are either transliteration, or finding functional equivalent.

Keywords: scientific discourse, medical terminology, borrowings, techniques of medical translation.

487. Караневич М. І. Врахування прагматичного чинника як умова досягнення адекватності художнього перекладу / М. І. Караневич // Мандрівець. – Тернопіль, 2015. – № 1 (115). – С. 90–96.

Анотація. Проаналізовано розуміння терміна «прагматика» у перекладознавстві, доведено прагматичну різносторонність перекладацького акту, встановлено умови забезпечення рівноцінного комунікативного ефекту оригіналу та перекладу.

Ключові слова: прагматика, перекладацький акт, комунікативний ефект, оригінал.

Аннотация. Проанализировано понимание термина «прагматика» в переводоведении, доказана прагматическая разносторонность переводческого акта, установлены условия обеспечения равноценного коммуникативного эффекта оригинала и перевода.

Ключевые слова: прагматика, переводческий акт, коммуникативный эффект, оригинал.

Annotation. The article analyzes the meaning of the term «pragmatics» in Translation Studies, proves pragmatic versatility of the act of translation, identifies conditions under which equivalent communicative effects of the original and translation are achieved.

Keywords: pragmatics, act of translation, communicative effect, original.

488. Караневич М. І. Взаємозв'язок прагматики перекладу і комунікативних теорій / М. І. Караневич // Науковий вісник Чернівецького університету : збірник наукових праць / Чернівецький нац. ун-т ім. Юрія Федьковича ; редкол.: Єсипенко Н. Г. (наук. ред.) [та ін.]. – Чернівці, 2015. – Вип. 740/741: Германська філологія. – С. 72–74.

Анотація. У статті розглянуто положення різних комунікативних теорій, які необхідно враховувати для забезпечення успішного міжмовного спілкування, та проаналізовано їх взаємозв'язок з прагматичним аспектом перекладу.

Ключові слова: прагматика перекладу, комунікативні теорії, міжмовне спілкування.

Караневич М. И. Взаимосвязь прагматики перевода и коммуникативных теорий

Аннотация. В статье рассмотрены положения разных коммуникативных теорий, которые необходимо учитывать для обеспечения успешного межъязыкового общения, и проанализирована их взаимосвязь с прагматическим аспектом перевода.

Ключевые слова: прагматика перевода, коммуникативные теории, межъязыковое общение.

Annotation. The article deals with postulates of different communicative theories, which must be taken into consideration when providing successful interlingual communication. Their interrelation with the pragmatic aspect of translation is analyzed.

Keywords: pragmatics of translation, communicative theories, interlingual communication.

489. Караневич М. І. Позамовні чинники у прагматиці художнього перекладу / М. І. Караневич // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філологічна: збірник наукових праць / редкол.: Архангельська А. М., Білоус П. В., Вокальчук Г. М. [та ін.]. – Острог, 2015. – Вип. 58. – С. 33–36.

Анотація. У статті розглянуто прагматичний аспект англо-українського художнього перекладу; встановлено позамовні чинники, які впливають на відтворення прагматичного потенціалу оригіналу в перекладі; з'ясовано, що прагматично адекватний переклад можливий лише за умови врахування особливостей усіх учасників літературної комунікації.

Ключові слова: прагматика, художній переклад, позамовні чинники.

Караневич М. И. Внеязыковые факторы в прагматике художественного перевода

Аннотация. В статье рассмотрен прагматический аспект англо-украинского художественного перевода; установлены внеязыковые факторы, что влияют на воссоздание прагматического потенциала оригинала в переводе; доказано, что прагматически адекватный перевод возможен только при условии учета особенностей всех участников литературной коммуникации.

Ключевые слова: прагматика, художественный перевод, внеязыковые факторы.

Extralinguistic factors in pragmatics of fiction translation

Annotation. The article deals with extralinguistic factors in pragmatics of fiction translation. The difference in the scope of background knowledge of a writer and reader of the original, and a translator and his/her target audience may cause problems in rendering of pragmatic meaning of the source text. To understand the literary text on the pragmatic level a translator has to be experienced not only in linguistics, but also in social and cultural spheres. For pragmatically adequate translation one has to take into consideration the difference in world views of communicants. The more translators know about target readers' peculiarities, experience, interests, values, age, social status, the better. Among conditions that influence translators' choices one can

mention the necessity to render the individuality of writer's style, her/his explicit and implicit intentions, attitude to characters and their deeds in the work of fiction. Propaganda, translator's ideological beliefs, censorship are the factors that cause pragmatic deformation of original literary works. Sometimes the pragmatics of the source text is changed due to educational purposes of the target text. But only the usage of pragmatically motivated transformations may result in pragmatically adequate translation.

Keywords: pragmatics, fiction translation, extralinguistic factors.

490. Кравець С. В. Особливості перекладу англійських культурних символів українською мовою / С. Кравець // Актуальні проблеми філології та перекладознавства : зб. наук. праць / редкол.: Ю. П. Бойко, О. В. Ємець, Л. І. Белехова [та ін.]. – Хмельницький, 2015. – Вип. 8. – С. 80–84.

Анотація. У статті розглянуто основні характеристики символу як національно-культурного компонента і його значення у перекладі, проаналізовано найбільш оптимальні прийоми передачі культурних символів українською мовою. Здійснено кількісні підрахунки для виявлення закономірностей використання перекладацьких трансформацій при відтворенні культурних символів засобами цільової мови.

Ключові слова: символ, перекладацькі трансформації, значення, еквівалентність, знак.

Кравець С. В. Особенности перевода английских культурных символов на украинский язык

Аннотация. В статье рассмотрены основные характеристики символа как национально-культурного компонента и его значение в переводе, проанализировано наиболее оптимальные приемы передачи культурных символов украинским языком. Сделано количественные подсчеты для определения закономерностей использования переводческих трансформаций при воссоздании культурных символов средствами целевого языка.

Ключевые слова: символ, переводческие трансформации, значение, эквивалентность, знак.

Annotation. In the article the main characteristics of a symbol as a national and cultural component and its role in translation are studied, the best methods of cultural symbols rendering into Ukrainian are analyzed. The calculations for finding the regularities of translation transformations usage in rendering cultural symbols into target language are made.

Keywords: symbol, translation transformations, meaning, equivalence, sign.

491. Кравець С. В. Особливості перекладу релігійних символів українською мовою / С. Кравець // Науковий вісник Чернівецького університету : збірник наукових праць / Чернівецький нац. ун-т ім. Юрія Федьковича ; редкол.: Єсипенко Н. Г. (наук. ред.) [та ін.]. – Чернівці, 2015. – Вип. 740/741: Германська філологія. – С. 93–97.

Анотація. У статті розглянуто основні характеристики символу як національно-культурного компонента і його значення у перекладі, проаналізовано найбільш оптимальні прийоми передачі релігійних символів українською мовою. Здійснено кількісні підрахунки для виявлення

закономірностей використання перекладацьких трансформацій при відтворенні релігійних символів засобами цільової мови.

Ключові слова: символ, перекладацькі трансформації, значення, еквівалентність, знак.

Кравець С. В. Особенности перевода религиозных символов на украинский язык

Аннотація. В статті розглянуто основні характеристики символу як національно-культурного компонента і його значення в перекладі, проаналізовано найбільш оптимальні прийоми передачі релігійних символів українською мовою. Зроблено кількісні підрахунки для визначення закономірностей використання перекладацьких трансформацій при відтворенні релігійних символів засобами цільової мови.

Ключевые слова: символ, переводческие трансформации, значение, эквивалентность, знак.

Annotation. In the article the main characteristics of a symbol as a national and cultural component and its role in translation are studied, the best methods of religious symbols rendering into Ukrainian are analyzed. The calculations for finding the regularities of translation transformations usage in rendering religious symbols into target language are made.

Keywords: symbol, translation transformations, meaning, equivalence, sign.

492. Куца О. І. Особливості викладання аудіовізуального перекладу у вищій школі / О. І. Куца // Науковий вісник Чернівецького університету : збірник наукових праць / Чернівецький нац. ун-т ім. Юрія Федьковича ; редкол.: Єсипенко Н. Г. (наук. ред.) [та ін.]. – Чернівці, 2015. – Вип. 740/741: Германська філологія. – С. 106–109.

Анотація. У статті розглянуто поняття «аудіовізуальний переклад» (АВП); коротко описана історія викладання АВП; визначено освітньо-кваліфікаційні рівні підготовки аудіовізуальних перекладачів; вказані програми для створення субтитрів; зазначені й охарактеризовані особливості та труднощі викладання АВП у ВНЗ.

Ключові слова: аудіовізуальний переклад, освітньо-кваліфікаційний рівень, програмне забезпечення, технічне обладнання, викладач-практик.

Куца О. И. Особенности преподавания аудиовизуального перевода в высшей школе

Аннотація. В статті розглянуто поняття «аудиовізуальний переклад» (АВП); коротко описана історія викладання АВП; визначено освітньо-кваліфікаційні рівні підготовки аудіовізуальних перекладачів; вказані програми для створення субтитрів; зазначені й охарактеризовані особливості та труднощі викладання АВП у ВНЗ.

Ключевые слова: аудиовизуальный перевод, образовательно-квалификационный уровень, программное обеспечение, техническое оборудование, преподаватель-практик

Annotation. The notion of audiovisual translation (AVT) is studied; history of AVT teaching is briefly described; education and qualification levels of audiovisual translators are determined; subtitling programs are mentioned; peculiarities and cruxes of AVT teaching are denoted and characterized in the article.

Keywords: audiovisual translation, education and qualification level, software, technical equipment, lecturer-practitioner

493. Куца О. І. Структура англійських та українських економічних термінів: зіставний аспект / О. І. Куца // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філологічна : збірник наукових праць / редкол.: Архангельська А. М., Білоус П. В., Вокальчук Г. М. [та ін.]. – Острог, 2015. – Вип. 58. – С. 262–265.

Анотація. Стаття присвячена зіставному аналізу структур англійських та українських економічних термінів. З'ясовано суть поняття «економічний термін». Вказані вимоги до структури економічних термінів. На основі літературних джерел обґрунтовано необхідність здійснення зіставного аналізу англійських та українських економічних термінів. Визначено шляхи утворення економічних термінів в англійській та українській мовах. Здійснено порівняльний аналіз продуктивних термінотвірних афіксів у сфері економіки в українській та англійській мовах.

Ключові слова: термін, економічний термін, суфікс, префікс, зіставне мовознавство, компонентний аналіз

Куца О. И. Структура английских и украинских экономических терминов: сопоставительный аспект

Аннотация. Статья посвящена сопоставительному анализу структур английских и украинских экономических терминов. Выяснена суть понятия «экономический термин». Указанные требования к структуре экономических терминов. На основе литературных источников обоснована необходимость осуществления сопоставимого анализа английских и украинских экономических терминов. Определены пути образования экономических терминов в английском и украинском языках. Осуществлен сравнительный анализ производительных терминотворных аффиксов в сфере экономики в украинском и английском языках.

Ключевые слова: термин, экономический термин, суффикс, префикс, сопоставительное языкознание, компонентный анализ

Annotation. The article deals with contrastive analysis of the structure of English and Ukrainian economic terms. The notion of «economic term» is defined. Requirements to the structure of economic terms are indicated. Based on literature sources, the necessity of contrastive analysis of English and Ukrainian economic terms is grounded. The ways of term formation in the English and Ukrainian languages are determined. The contrastive analysis of productive term building affixes in the sphere of economy in the English and Ukrainian languages is done. It was stated that the most productive prefixes of economic term building in English are: after-, co-, counter-, cross-, dis-, extra-, mis-, multi-, non-, over-, post-, pro-, quasi-, self-, sub-, un-, under-; in the Ukrainian language they are the following: до-, спів-, дис.-, не-, роз-, мульти-, пере-, полі-, про-, само-, суб-, під-, недо-. According to the investigation there are such economic term building suffixes in the English language as: -er, -or, -ant, -ment, -y, -ee, -ing; and in Ukrainian they are: -ер, -ант, -ент, -ння, -я, -ор, -ар, -ець, -ик, -о.

Keywords: term, economic term, suffix, prefix, contrastive linguistics, componential analysis

Факультет мистецтв

Кафедра музикознавства та методики музичного мистецтва

494. Водяна В. О. Виховна технологія «Культурно-мистецькі програми»: алгоритм реалізації структурних компонентів / В. О. Водяна // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка / голов. ред. Г. Терещук. – Тернопіль, 2015. – № 1. – С. 62–69.

Анотація. Розглядаються компоненти авторської виховної технології «Культурно-мистецькі програми» в загальних рисах. Розкривається організаційна структура художньо-творчої діяльності учнів, яка вміщує такі елементи: суб'єкт, процес, предмет, умови і продукт діяльності. Відображається загальна соціально-психологічна структура культурно-мистецьких програм у схемі: мотив – мета – засоби – результат. Визначається внутрішня структура технології: індивідуально-груповий, ціннісно-мотиваційний, функціонально-діяльнісний, комунікативний і діагностико-аналітичний компоненти. Висвітлюється алгоритм реалізації виховної технології «Культурно-мистецькі програми» у загальноосвітній школі згідно з пошуково-організаційним (підготовчим), практичним, підсумково-аналітичним (завершальним) етапами. Окреслюються особливості формування та діяльності тимчасового творчого колективу, що є основним структурно-виконавчим підрозділом.

Ключові слова: культурно-мистецькі програми, виховна технологія, структурні компоненти технології.

Водяная В. О. Воспитательная технология «Культурно-художественные программы»: алгоритм реализации структурных компонентов

Аннотация. Рассматриваются компоненты авторской воспитательной технологии «Культурно-художественные программы». Раскрывается организационная структура художественно-творческой деятельности учащихся, содержащая такие элементы: субъект, процесс, предмет, условия и продукт деятельности. Отображается общая социально-психологическая структура культурно-художественных программ в схеме: мотив – цель – средства – результат. Определяется внутренняя структура технологии: индивидуально-групповой, ценностно-мотивационный, функционально-деятельностный, коммуникативный и диагностико-аналитический компоненты. Освещается алгоритм реализации воспитательной технологии «Культурно-художественные программы» в общеобразовательной школе в соответствии с поисково-организационным (подготовительным), практическим, итогово-аналитическим (завершающим) этапами. Определяются особенности формирования и деятельности временного творческого коллектива, который выступает в качестве основного структурно-исполнительного подразделения.

Ключевые слова: культурно-художественные программы, воспитательная технология, структурные компоненты технологии.

Annotation. In article sets out the components of the author's educational technology «Cultural-artistic programs». The organizational structure of the artistic-creative activity of pupils, containing such elements as subject, process, object, and

product. Displays the total socio-psychological structure of the cultural-artistic programs in the scheme of motive – goal – means – result. Is determined by the five components of internal structure of technology: individual and group, values and motivation, functionally-active, communicative, analytical diagnostic. Illuminated the algorithm implementation of the structural components of educational technology «Cultural-artistic programs» in the secondary school, according to the search and organizational (preparatory), practical, final and analysis stages. Outlines the features of the formation and activity of temporary creative team, which acts as the main structural and executive department.

Keywords: cultural and arts programs, educational technology, structural components technology.

495. Довгань О. З. Залучення майбутніх вчителів музики до творчого мистецького шляху пізнання християнських цінностей (на прикладі вивчення духовної спадщини сучасних українських композиторів) / О. З. Довгань // Естетика і етика педагогічної дії : зб. наук. праць / Інститут педагогічної освіти та освіти дорослих НАПН України, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка ; голов. ред. Степаненко М. І. – Київ ; Полтава, 2015. – Вип. 10, спецвипуск: Мистецтво і християнські цінності. – С. 179–188.

Анотація. Стаття присвячена проблемі пізнання християнських цінностей, які відіграють важливу роль у духовно-моральному розвитку особистості, а саме майбутніх вчителів музичного мистецтва під час вивчення курсу «Сучасна українська музика». Розглянуто духовні твори видатних українських композиторів сучасності, що прославляють Творця всесвіту і є зразками пропаганди ідей добра, гуманізму, спонукають до роздумів про міру людяності, взаємоповаги у стосунках, тобто, морально-етичних цінностей християнства.

Ключові слова: християнські цінності, духовна спадщина, сучасні українські композитори.

Довгань О. Привлечение будущих учителей музыки к творческому художественному пути познания христианских ценностей (на примере изучения духовных произведений современных украинских композиторов)

Статья посвящена проблеме познания христианских ценностей, которые играют важную роль в духовно-моральном развитии личности, а именно будущего учителя искусства. Во время изучения курса «Современная украинская музыка» рассматривается духовное наследие выдающихся украинских композиторов современности, которое, прославляя Творца Вселенной, является образцом пропаганды идей добра, гуманизма, побуждает к размышлениям о мере человечности, взаимоуважения в отношениях - морально-этических ценностей христианства.

Ключевые слова: христианские ценности, духовное наследие, современные украинские композиторы.

Dovgan O. Involment the future teachers of music in creative artistic way through the knowledge of christian values (on the example of spiritual heritage study of the contemporary ukrainian composers)

Annotation. The article deals with the problem of Christian values knowledge that plays an important role in the spiritual and moral development of the individual,

such as future teachers of music while taking the course «Modern Ukrainian music». The spiritual works of prominent Ukrainian composers of our time, glorifying the Creator of the universe are considered. They are the examples of propaganda of good ideas, humanism and these works stimulate the reflection on the extent of humanity, mutual respect in the relationships, moral and ethical values of Christianity.

Keywords: Christian values, spiritual heritage, contemporary Ukrainian composers.

496. Кондрацька Л. А. Сакральний простір і НОМО MUSICUS / Л. А. Кондрацька // *Ars musicae: музично-освітологічний дискурс : збірник наукових праць / Київський університет імені Б. Грінченка ; редкол.: О. М. Олексюк (голов. ред.) [та ін.]*. – Київ, 2015. – Вип. 2. – С. 18–26.

Анотація. У статті здійснено спробу розглянути антропологічний аспект проблеми семасіології антиномічної взаємодії сакрального і музичного просторів, зокрема подано панораму намірів афективного переживання, пізнання (*sapere aude*), створення «месіанських ідолів», лукавого загравання і, нарешті, заперечення Світла Досконалої Радості; верифіковано концептуальне положення про наївність сучасних прагнень до повноти становлення і оформленості музичного смислу (як антиномічної тріади сутності, її неявної присутності й вираження у інтонованих іконах, індексах і символах) у постхармсівській ситуації різноманітних музичних просторів, без зумовленості процесу рівнем аскези *homo musicus*.

Ключові слова: сакральний простір; інтонований смисл; музична риторика; ентелехія; *homo musicus*.

Kondratska L. A. Sacred space and HOMO MUSIC

Annotation. The «qualities proper to genuine sacred music» that need to be followed attentively in the composition and performance of new works is in fact a crucial question which requires much more space than the scope of this introduction would allow, in order to be answered adequately. It does not do justice to the nature of music of sacer space to be merely correct, even according to the above-mentioned principles. In order for sacred music to reach its full stature, composers and musicians need to exercise true artistry, in which knowledge, inspiration, and skill all play a vital role. Many may object here, saying that this music is meant for «prayer rather than performance» implying that prayer, being a humble, intimate communication with God, excludes or minimizes the need for artistry, which by its nature demands a focus on the externals of minimalistical music-making. There is an element of truth in this, namely, that the relational dimension of the sacer space is of immeasurably more importance than the artistic dimension. However, it is this very relational dimension which should motivate and empower composers and musicians as they devote all of their skill to create something as beautiful as possible for God. In addition, a certain level of artistry in composition can more fully interiorize the meaning of the words and more prayerfully join in the singing of their parts. In the context of sacred music, compositional artistry will be manifested in gracefulness and dignity of melodic line, harmony, and dynamics, rather than in striking effects or grandiosity. The artistic performance of this music by cantors and choirs requires, among other things, diligent attention to precision of pitch and rhythm, resonance, lively and sensitive dynamics, appropriate tone quality, and clear diction. Qualities such as interiority and unity of sound among voices should preclude any harsh effects or displays of virtuosity,

however appropriate these latter might be in other contexts. Composers and performers of all kinds of music bear witness to the fact that the phenomenon of inspiration is a mysterious but important element in their creative process, which is directed toward the praise and glory of God.

Keywords: sacred space; intoned meaning; musical rhetoric; entelechy; homo musicus.

497. Кондрацька Л. А. Сотеріологічна стратегія мистецької дидактики / Л. А. Кондрацька // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 14: Теорія і методика мистецької освіти: збірник наукових праць / редкол.: Щолокова О. П. (голов. ред.) [та ін.]. – Вип. 18 (23). – Київ, 2015. – С. 13–18.

Анотація. В статті вказана актуальність і обґрунтована сутність, закономірності, принципи, методи і етапи реалізації сотеріологічної стратегії художественної дидактики. Дана характеристика епістемологічного статусу художественного моделювання предметної сутності, уточнені перспективи педагогічного наратива, синектики, скрайбінга і технік методичної стратегії коучинга в реалізації індивідуальних стилів навчання учасників мистецтва; способи подачі знань (алгоритмічного, еристичного, еротематичного, дивинаційного, епагогічного, анагогічного); способи організації навчання (події, диференційованого, інтерактивного, кроскультурного тренінга); визначено роль апокатастичної здатності учня в процесі його духовно-морального становлення.

Ключевые слова: художественная дидактика, модели смысловой и герменевтической дидактики, педагогический нарратив, синектика, скрайбинг, коучинг, индивидуальные стили обучения.

Kondratska L.A. Modern discourse of school artistic didactic

Annotation. The actuality and grounded maintenance of substantive soteriological strategy of artistic didactic have been specified in the article. Characteristics of the epistemological status and methodological grounds for the pupils' cognition of the essence in the context of clear demarcation between philosophical and humanitarian discourses, clarifying the prospects and abilities of perfect (apocatastative) responsibility of a cognitive person, analysing the theory of the essence interpretation and methodological application of artistic education; revealing the contents and stages of the development of epistemological competence of the pupil.

The ways of implementation of pedagogy of piety, in particular of substantive epistemic strategy of personal development of a future art teachers have been considered in the article. Characteristics of the epistemological status and methodological grounds for the future specialists' cognition of the essence in the context of clear demarcation between philosophical and humanitarian discourses, clarifying the prospects and abilities of perfect (apocatastative) responsibility of a cognitive person, analysing the theory of the essence interpretation and methodological application of modern interpretive strategies of artistic education; revealing the contents and stages of the development of epistemological competence of future artists, defining the structural and functional model of educational technologies of future specialists' epistemological self-correction and analysing the

ways of its fulfillment) have been proposed. The effective pedagogical conditions to conduct experiment in order to verify the mentioned statements (to make decent and intellectual surrounding of seeking the truth; to motivate epistemological self-correction of the participants of pedagogical interaction; to provide free self-defining and to activate future specialists' personal resources; to perform epistemological concept in teaching professional subjects) have been described. Functioning of these regularities is determined not only by didactic but also special principles such as spirituality of the educational process; integral (sobornost) and hierarchy of the educational process; providing the freedom of choice for future creative personalities of their own personal educational direction; personal responsibility and educational reflection; spiral and concentric search for epistemological reference; creative and dialogical interaction; contemplation as spiritual perfection. So, the shift to require using cognitive and correcting technologies, which can fulfill the strategy of «topology of the way to the sense» and construction of semantic presuppositions, are supposed.

Keywords: artistic didactic, models of semantic and hermeneutical didactic, pedagogical narrative, synectics, skribing, coaching, individual learning styles.

498. Кондрацька Л. А. Сучасні дискурси шкільної мистецької дидактики / Л. А. Кондрацька // Педагогічний альманах : збірник наукових праць / редкол.: В. В. Кузьменко (голова) [та ін.]. – Херсон, 2015. – Вип. 28. – С. 41–48.

Анотація. У статті вказана актуальність і обґрунтовано сутність та етапи реалізації сучасних дискурсів шкільної мистецької дидактики. Здійснено характеристику епістемологічного статусу художнього моделювання предметної сутності, уточнені перспективи педагогічного наративу, синектики, скрайбінгу і технік методичної стратегії коучингу в реалізації індивідуальних стилів навчання учнів мистецтву; способи подачі знань (алгоритмічного, еристичного, еротематичного, дивінаційного, епагогічного, анагогічного); способи організації навчання (співбуттєвого, диференційованого, інтерактивного, кроскультурного тренінгу); визначена роль апокастатичної здатності учня в процесі його духовно-морального становлення.

Ключові слова: художня дидактика, моделі смислової та герменевтичної дидактики, педагогічний наратив, синектика, скрайбінг, коучинг, індивідуальні стилі навчання.

Кондрацкая Л. А. *Современные дискурсы школьной художественной дидактики*

Аннотация. В статье указана актуальность и обоснована сущность, закономерности, принципы, методы и этапы реализации сотериологической стратегии художественной дидактики. Дана характеристика эпистемологического статуса художественного моделирования предметной сущности, уточнены перспективы педагогического наратива, синектики, скрайбинга и техник методической стратегии коучинга в реализации индивидуальных стилей обучения учащихся искусству; способы подачи знаний (алгоритмического, эристического, эротематического, дивинационного, эпагогического, анагогического); способы организации научения (событийного, дифференцированного, интерактивного, кроскультурного тренинга); определена роль апокастатической способности ученика в процессе его духовно-нравственного становления.

Ключевые слова: художественная дидактика, модели смысловой и герменевтической дидактики, педагогический нарратив, синектика, скрайбинг, коучинг, индивидуальные стили обучения.

Kondratska L. A. Modern discourse of school artistic didactic

Annotation. The actuality and grounded maintenance of substantive soteriological strategy of artistic didactic have been specified in the article. Characteristics of the epistemological status and methodological grounds for the pupils' cognition of the essence in the context of clear demarcation between philosophical and humanitarian discourses, clarifying the prospects and abilities of perfect (apocatastasive) responsibility of a cognitive person, analysing the theory of the essence interpretation and methodological application of artistic education; revealing the contents and stages of the development of epistemological competence of the pupil.

The ways of implementation of pedagogy of piety, in particular of substantive epistemic strategy of personal development of a future art teachers have been considered in the article. Characteristics of the epistemological status and methodological grounds for the future specialists' cognition of the essence in the context of clear demarcation between philosophical and humanitarian discourses, clarifying the prospects and abilities of perfect (apocatastasive) responsibility of a cognitive person, analysing the theory of the essence interpretation and methodological application of modern interpretive strategies of artistic education; revealing the contents and stages of the development of epistemological competence of future artists, defining the structural and functional model of educational technologies of future specialists' epistemological self-correction and analysing the ways of its fulfillment) have been proposed. The effective pedagogical conditions to conduct experiment in order to verify the mentioned statements (to make decent and intellectual surrounding of seeking the truth; to motivate epistemological self-correction of the participants of pedagogical interaction; to provide free self-defining and to activate future specialists' personal resources; to perform epistemological concept in teaching professional subjects) have been described. Functioning of these regularities is determined not only by didactic but also special principles such as spirituality of the educational process; integral (sobornost) and hierarchy of the educational process; providing the freedom of choice for future creative personalities of their own personal educational direction; personal responsibility and educational reflection; spiral and concentric search for epistemological reference; creative and dialogical interaction; contemplation as spiritual perfection. So, the shift to require using cognitive and correcting technologies, which can fulfill the strategy of «topology of the way to the sense» and construction of semantic presuppositions, are supposed.

Keywords: artistic didactic, models of semantic and hermenevtikal didactic, pedagogical narrative, synectics, skribing, coaching, individual learning styles.

499. Ороновська Л. Д. Вокально-хорова підготовка студентів музичного відділення Чортківського гуманітарно-педагогічного коледжу ім. О. Барвінського (на прикладі камерного хору «Brevis») / Л. Ороновська, В. Корчак // Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський збірник наукових праць молодих учених ДДПУ ім. І. Франка / голов. ред. Пантюк М. П. – Дрогобич, 2015. – Вип. 13. – С. 139–144.

Анотація. У статті висвітлено систему вокально-хорової підготовки студентів музичного відділення Чортківського гуманітарно-педагогічного

коледжу ім. О. Барвінського на прикладі навчально-концертної діяльності народного художнього камерного хору «Brevis». Проаналізовано методичні аспекти роботи художнього керівника і диригента Володимира Максимлюка над вокально-хоровою технікою колективу та визначено напрямки підбору репертуару. Показано значення даного хорового колективу в контексті підготовки вчителя музичного мистецтва.

Ключові слова: народний камерний хор «Brevis», вокально-хорова підготовка, навчально-концертна діяльність.

Ороновская Л., Корчак В. Вокально-хоровая подготовка студентов музыкального отделения Чертковского гуманитарно-педагогического колледжа им. А. Барвинского (на примере камерного хора «Brevis»)

Аннотация. В статье освещены систему вокально-хоровой подготовки студентов музыкального отделения Чертковского гуманитарно-педагогического колледжа им. А. Барвинского на примере учебно-концертной деятельности народного художественного камерного хора «Brevis». Проанализированы методические аспекты работы художественного руководителя и дирижера Владимира Максимлюк над вокально-хоровой техникой коллектива и определены направления подбора репертуара. Показано значение данного хорового коллектива в контексте подготовки учителя музыкального искусства.

Ключевые слова: народный камерный хор «Brevis», вокально-хоровая подготовка, учебно-концертная деятельность.

Oronovska L., Korczak V. Vocal and choral preparing students music department Chertkovskaya humanitarian pedagogical college A. Barvinsky (for example chamber choir «Brevis»)

Annotation. In the article the system of vocal and choral music department prepare students Chortkiv Humanitarian Pedagogical College. A. Barvinsky the example of teaching and live performances of folk art chamber choir «Brevis». Analyzed the methodological aspects of artistic director and conductor Vladimir Maksymlyuka of vocal and choral technique team and Directions selection of repertoire. The importance of the choir in the context of the teacher of music.

Keywords: Chamber Choir «Brevis», vocal and choral training, teaching and concerts.

Факультет фізичного виховання

Кафедра здоров'я людини, фізичної реабілітації та безпеки життєдіяльності

500. Храбра С. З. Дослідження адаптаційних можливостей учнів старшого шкільного віку в залежності від рівня особистісної та ситуативної тривожності / С. З. Храбра // Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини / [редкол.: М. С. Солопчук (відп. ред.) та ін.]. – Кам'янець-Подільський, 2015. – Вип. 8. – С. 361–368.

Анотація. У статті розглядаються проблеми впливу особистісної та ситуативної тривожності на адаптаційні можливості учнів старшого шкільного

віку. Комплексне дослідження показало, що у школярів із високими рівнями особистісної і ситуативної тривожності відмічається зменшення росто-вагових показників, напруги механізмів адаптації, знижені резерви серцево-судинної системи і задовільні показники працездатності, що можуть бути передумовою виникнення захворювань.

Храбра С. З. Исследование адаптационных возможностей учащихся старшего школьного возраста в зависимости от уровня личностной и ситуативной тревожности

Аннотация. В статье рассматриваются проблемы влияния личностной и ситуационной тревожности на адаптационные возможности учащихся старшего школьного возраста. Комплексное исследование показало, что у школьников с высокими уровнями личностной и ситуационной тревожности отмечается уменьшение росто-весовых показателей, напряжения механизмов адаптации, снижены резервы сердечно-сосудистой системы и удовлетворительные показатели работоспособности, которые могут быть предпосылкой возникновения заболеваний.

Khrabra S. Z. Study of adaptive opportunities of pupils of secondary school age, depending on the level of personal and situational anxiety

Annotation. The article discusses the influence of personal and situational anxiety on the adaptive capacity of students of high school age. A comprehensive study showed that students with high levels of personal and situational anxiety marked decrease height and weight indicators, stress adaptation mechanisms, reduced reserves serizawa the cardiovascular system and satisfactory performance, which may be a prerequisite for the occurrence of diseases.

Кафедра теоретичних основ і методики фізичного виховання

501. Власюк Р. А. Місце засобів гімнастики у фізичному вихованні школярів / Р. А. Власюк // Фізична культура, спорт та здоров'я нації : збірник наукових праць / Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського. – Вінниця, 2015. – Вип. 19, т. 1. – С. 57–63.

Анотація. В статті розглянуто місце засобів гімнастики у фізичному вихованні школярів. Проаналізовано зміст матеріалу з гімнастики в програмах загальноосвітніх навчальних закладів України, Білорусії, Росії. Визначено які освітні оздоровчі та виховні завдання вирішуються в процесі навчання гімнастичним вправам. Розглянуто особливості їх використання на уроках фізичної культури. Наведено результати анкетування студентів перших курсів з метою визначення сучасного стану питання в школах західної України. Виявлено, що більшість інвентарю, та обладнання для занять гімнастикою наявне, але вчителями у процесі навчання використовується лише його незначна кількість.

Ключові слова: фізична культура, засоби гімнастики, шкільна програма, анкетування, респонденти.

Власюк Р. А. Место средств гимнастики в физическом воспитании школьников

Анотація. В статті розглянуто місце засобів гімнастики в фізичному вихованні школярів. Проаналізовано зміст матеріалу по гімнастиці в програмах загальноосвітніх навчальних закладів України, Білорусії, Росії. Визначено які освітні оздоровчі та виховні завдання вирішуються в процесі навчання гімнастичними вправами. Розглянуто особливості їх застосування на уроках фізичної культури. Наведено результати опитування студентів перших курсів з метою визначення стану питання на сучасному етапі в школах західної України. Визначено, що більшість інвентаря, і обладнання для занять гімнастикою є, але вчителі в процесі навчання використовують лише його незначительну кількість.

Ключові слова: фізична культура, засоби гімнастики, шкільна програма, опитування, респонденти.

Vlasiuk R. Gymnastics in physical education of schoolchildren

Annotation. Article dwells upon the relevance of gymnastic exercises in the physical education of schoolchildren. The content of gymnastics programs in secondary schools of Ukraine, Belarus and Russia was analyzed in this article. It was determined which health and educational problems are solved during gymnastics training. Their use in physical education classes was studied. The article includes the results of the survey of first year students to determine the current state of matter in schools of Western Ukraine. It was discovered that most of the equipment and special articles for gymnastics are currently available, but teachers generally use the small number of them in the learning process.

Keywords: physical education, gym facilities, curriculum, survey, survey respondents.

502. Вовчанська В. В. Взаємодія учасників навчально-виховного процесу як засіб формування особистості школяра / В. В. Вовчанська // Фізична культура, спорт та здоров'я нації : збірник наукових праць / Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського. – Вінниця, 2015. – Вип. 19, т. 1. – С.63–67.

Анотація. У статті розкрито роль вчителя в організації взаємодії з учнями, як цілісної соціальної системи, яка складається з єдності перцептивного, комунікативного та інтерактивного компонентів. Довіра і відкритість у спілкуванні виникає тільки тоді, коли вчитель з розумінням ставиться до внутрішнього світу учня, може передбачити емоційну реакцію іншої людини в конкретних ситуаціях і бачити світ через призму світосприйняття дітей.

Ключові слова: взаємодія, виховання, вчитель, навчання, навчально-виховний процес, особистість школяра, урок фізичної культури.

Вовчанская В. В. Взаимодействие участников учебно-воспитательного процесса как средства формирования личности школьника

Анотація. В статті розкрито роль вчителя в організації взаємодії з учнями, як цілісної системи, яка складається з єдності перцептивного, комунікативного та інтерактивного компонентів. Довіра і відкритість при спілкуванні виникає тільки тоді, коли вчитель з розумінням ставиться до внутрішнього світу учня, може передбачити емоційну реакцію іншої людини в конкретних ситуаціях і бачити світ через призму світосприйняття дітей.

эмоциональную реакцию другого человека в конкретных ситуациях и видеть мир сквозь призму мировосприятия детей.

Ключевые слова: взаимодействие, воспитание, личность ученика, учитель, обучение, учебно-воспитательный процесс, урок физической культуры.

Vovchanska V. V. The interaction of participants of the teaching and educational process as means of the identity formation of a pupil

Annotation. The article describes the role of a teacher in the organization of cooperating with pupils, as a complete system which consists of the unity of perceptual, communicative and interactive components. A trust and openness at communication arises only when the teacher with understanding treats the internal world of a pupil, can foresee the emotional reaction of other person in concrete situations and see the world through a prism of the world perception of children.

Keywords: interaction, education, identity of the pupil, teacher, training, teaching and educational process, lesson of physical culture.

503. Наумчук В. І. Використання педагогічних можливостей гри у процесі становлення особистості / В. І. Наумчук // Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини / [редкол.: М. С. Солопчук (відп. ред.) та ін.]. – Кам'янець-Подільський, 2015. – Вип. 8. – С. 246–254.

Анотація. Висвітлено узагальнену інтегративну модель структури особистості. Розкрито вплив гри на становлення особистості через основні категорії педагогіки – освіту, навчання, виховання, розвиток та соціалізацію. Визначено базові функції гри, які відповідають основним напрямкам реалізації педагогічних можливостей гри у процесі становлення особистості.

Ключові слова: становлення особистості, структура особистості, педагогічні можливості гри, функції гри.

Naumchuk V. I. The use of pedagogical peculiarities of the game in the process of person's development

Annotation. The use of pedagogical peculiarities of the game in the process of person's development is the idea that adequately expresses the essence of human beings, their spirituality and ethics. It is proved nowadays that the game as an embodiment of the playing activity is a structural model of the human behaviour with the help of which individuals perceive the surrounding world and prepare to transform it.

The generalization of scientific information enables us to present an integrative model of the structure of the personality as a multi-component system that includes determination, experience and abilities in the form of knowledge, skills, individual and typological peculiarities. Consequently, these components include other substructural constituents what proves the heterogeneous nature of this system.

The changes of human activity directly or indirectly correlate with the phenomenon of the game what proves the necessity to study the influence of the game on the components of the structure of the personality through main pedagogical categories such as education, teaching, upbringing, development and socialization.

Three basic groups of the game functions specifically value motivational, cognitive and operational, behaviour regulational which lead to conclusion concerning each of them have been defined. In the process of formation and self-development of the personality the functions are specified according to their usefulness and targets.

This approach implies the formation of the open system of the functions of the game and makes their projection on the structural components of the personality possible.

The basic functions of the game correspond with the main ways of the implementation of the pedagogical peculiarities of the game in the process of the person's development.

Keywords: person's development, structure of the personality, pedagogical peculiarities of the game, functions of the game.

504. Наумчук В. І. Технологія постановки і формулювання завдань предметного ігрового уроку фізичної культури / В. І. Наумчук // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15 : Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наукових праць / відп. ред. Г. М. Арзютов. – Київ, 2015. – Вип. 3 К2 (57) 15. – С. 233–236.

Анотація. Обґрунтовано необхідність вивчення цільової проблематики професійної діяльності учителя фізичної культури. Розроблено алгоритм постановки і формулювання завдань предметного ігрового уроку фізичної культури. Розкрито зміст та послідовність виконання технологічних операцій у процесі визначення освітніх, виховних та оздоровчих завдань заняття. Визначено основні вимоги, що ставляться до завдань уроку.

Ключові слова: урок фізичної культури, визначення завдань, алгоритм, спортивні ігри.

Наумчук В. И. Технология постановки и формулирования задач предметного игрового урока физической культуры

Аннотация. Обоснована необходимость изучения целевой проблематики профессиональной деятельности учителя физической культуры. Разработан алгоритм постановки и формулирования задач предметного игрового урока физической культуры. Раскрыто содержание и последовательность выполнения технологических операций в процессе определения образовательных, воспитательных и оздоровительных задач занятия. Определены основные требования, предъявляемые к задачам урока.

Ключевые слова: урок физической культуры, определение задач, алгоритм, спортивные игры.

Naumchuk V. I. The technology of preparation and task making of the lessons of physical training based on sports games

Annotation. The article deals with the necessity of coaching teachers of physical training on the problems of professional activity. The strategy of preparation and task making of the lessons of physical training based on sports games has been worked out. The content and sequence of performing the technological activities in the process of defining educational, upbringing and health improving tasks have been discussed. The main requirements for the aims of a lesson have been covered.

Particular attention is paid to learning objectives of the lesson of physical training, which are the core didactic category and bind all components of the educational process into a single system. This group of tasks is the theoretical basis of physical culture and is due by the process of learning the motion actions. Educational objectives determine the content of theoretical knowledge, practical skills and abilities, necessary to perform physical exercise.

Setting targets of the lesson of physical training based on sports games provides following the appropriate algorithm – implementation of a number of technological operations in the following order. At first, a list of gaming devices, which are studying during the year, is prepared and time for their implementation is calculated. Then, based on the content of specific technical or tactical action as well as existing organizational and pedagogical conditions, the stage of training motion actions is determined. Thereafter, conditions of game activities or complexity of their implementation in class are specified. Then, specific learning objectives of the lesson, which will include training stage, name of gaming device and the conditions for its implementation is formulated.

Thus, according to the physiological and pedagogical patterns, there is defined a complex educational, upbringing and health improving tasks of the lesson.

Task of the lesson should be specific, concise, accessible and real to be performed by pupils of the certain class during the time, given at the lesson. They should reflect the final result of the lesson, taking into account the results of previous studies and should be successfully resolved.

Keywords: the lesson of physical training, tasks defining, strategy, sports.

505. Огнистий А. В. Фізична підготовленість та її місце в навчально-тренувальному процесі з гімнастики й у підготовці спортивного педагога / А. В. Огнистий, В. Д. Єднак, Р. А. Власюк // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: зб. наук. пр. / Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки; редкол.: А. В. Цьось (голов. ред.) [та ін.]. – Луцьк, 2015. – № 3 (31). – С. 44–47.

Анотація. В статті розглянуто фізичну підготовленість майбутніх фахівців, та її місце у підготовці спортивного педагога до викладацько-тренувальної діяльності. Визначено орієнтовні комплексні тести з фізичної підготовленості та оцінено її рівень у майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту у відповідності до вимог нормативних документів МОН України.

Використовуючи методи теоретичного аналізу, узагальнення даних науково-методичної літератури, тестування та математичної статистики нами було проведено оцінку стану фізичної підготовленості студентів перших курсів. Наведені результати дослідження свідчать про покращення рівня фізичної підготовки студентів. Встановлено що початковий рівень рухової підготовки студентів з модуля «Гімнастика» шкільної програми знаходиться на достатньому рівні 25 % і високому рівні 54 %.

Ключові слова: професійна підготовка, фізична культура, фізична підготовленість, засоби гімнастики, тестування, студенти.

Огнистый А. В., Еднак В. Д., Власюк Р. А. Физическая подготовленность и ее место в учебно-тренировочном процессе по гимнастике и в подготовке спортивного педагога

Аннотация. В статье рассмотрена физическая подготовленность будущих специалистов, и ее место, в подготовке спортивного педагога к преподавательской и тренировочной деятельности. Определенно ориентировочные комплексные тесты по физической подготовленности и оценен ее уровень в будущих специалистов по физическому воспитанию и спорту в соответствии с требованиями нормативных документов МОН Украины. Используя методы теоретического анализа, обобщения данных, научно методической литературы, тестирования и

математической статистики, нами была проведена оценка состояния физической подготовленности студентов первых курсов. Приведенные результаты исследования свидетельствуют об улучшении уровня физической подготовки студентов. Установлено что начальный уровень двигательной подготовки студентов из модуля «Гимнастика» школьной программы находится на достаточном уровне 25 % и высоком уровне 54 %.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, физическая культура, физическая подготовленность, средства гимнастики, тестирования, студенты.

Ohnystyy A. V., Yednak V. D., Vlasyuk R. A. Physical training and its place in the training process in gymnastics and in the physical education teacher preparation

Annotation. In the article the physical fitness of future professionals, and its place in the sports teacher training is discussed. Tentative comprehensive tests of physical fitness are determined and the level of future specialists in physical education and sport in accordance with regulations MES of Ukraine is assessed. Using the methods of theoretical analysis, compilation of scientific and technical literature, test and mathematical statistics we conducted assessment of the physical fitness of students of the first courses. The results of the study show the improvement of physical training of students. It is established that the initial level of training of students of the motor module "Gymnastics" school program is at a sufficient level of 25% and a high level of 54%.

Keywords: training, physical training, physical training, gymnastics equipment, testing students.

506. Сопотницька О. В. Стан сформованості готовності майбутнього вчителя фізичної культури до тренерської діяльності / О. В. Сопотницька // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15 : Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наукових праць / відп. ред. Г. М. Арзютов. – Київ, 2015. – Вип. 5 К (61) 15. – С. 231–234.

Анотація. В статті проаналізовано стан сформованості рівня професійної підготовки тренера у випускників факультету фізичного виховання. На основі теоретичного аналізу психолого-педагогічної літератури та власного досвіду, ми з'ясували, що особливості організації професійної підготовки майбутнього тренера-викладача полягають у тому, що формування змісту, підбір методів, форм та засобів підготовки майбутнього тренера-викладача до професійної діяльності повинні враховувати певні чинники. Основними чинниками, які впливають на організацію підготовки майбутнього тренера-викладача у вищих навчальних закладах, нами визначені: системний підхід до організації навчального процесу; професійна спрямованість дисциплін професійної підготовки; відповідність змісту, меті і завданням професійної підготовки майбутнього тренера-викладача; відповідність навчально-методичного матеріалу тенденціям розвитку професійної діяльності майбутнього тренера-викладача відповідно із соціально-економічним розвитком суспільства; раціональний добір дисциплін підготовки до професійної діяльності майбутнього тренера-викладача.

Одержані дані анкетування дали можливість побачити, що рівень сформованості випускників факультету фізичного виховання до тренерської діяльності не зовсім відповідає вимогам сьогодення. За традиційного

навчального процесу досягти високого рівня готовності майбутніх вчителів фізичної культури до тренерської діяльності досить складно. Це зумовлює необхідності розробки та впровадження у навчальний процес таких педагогічних умов, які б дозволили більш ефективно формувати вміння майбутнього тренера.

Ключові слова: анкетування, стан сформованості, тренер, професійна підготовка.

Sopotnitskaya E. V. Состояние сформированности готовности будущего учителя физической культуры к тренерской деятельности

Аннотация. В статье проанализировано состояние сформированности уровня профессиональной подготовки тренера у выпускников факультета физического воспитания. На основе теоретического анализа психолого-педагогической литературы и собственного опыта, мы выяснили, что особенности организации профессиональной подготовки будущего тренера-преподавателя состоит в том, что формирование содержания, подбор методов, форм и средств подготовки будущего тренера-преподавателя к профессиональной деятельности должны учитывать определенные факторы. Основными факторами, которые влияют на организацию подготовки будущего тренера-преподавателя в высших учебных заведениях, нами определены: системный подход к организации учебного процесса; профессиональная направленность дисциплин профессиональной подготовки; соответствие содержания, цели и задачам профессиональной подготовки будущего тренера-преподавателя; соответствие учебно-методического материала тенденциям развития профессиональной деятельности будущего тренера-преподавателя в соответствии с социально-экономическим развитием общества; рациональный подбор дисциплин подготовки к профессиональной деятельности будущего тренера-преподавателя.

Полученные данные анкетирования позволили увидеть, что уровень сформированности выпускников факультета физического воспитания к тренерской деятельности не совсем соответствует требованиям. При традиционном учебном процессе достичь высокого уровня готовности будущих учителей физической культуры к тренерской деятельности достаточно сложно. Это приводит к необходимости разработки и внедрения в учебный процесс таких педагогических условий, которые бы позволили более эффективно формировать умения будущего тренера.

Ключевые слова: анкетирование, состояние сформированности, тренер, профессиональная подготовка.

Sopotnitska O. V. state of readiness formation of future teachers of physical culture to coaching activities

Annotation. The paper analyzes the state of formation of coach training graduates of the Faculty of Physical Education. Based on the theoretical analysis of psychological and educational literature and our own experience, we found that the characteristics of professional training of coaches lie in the fact that the formation of content, selection methods, forms and means of training future coaches to professional activities should take into account certain factors. The main factors that affect the organization of training future coaches in higher education, we identified: a systematic approach to the educational process; professional orientation training courses; appropriateness of the objectives and tasks of training future coaches; line teaching materials development trends of the future of professional coaches in accordance with the socio-economic development of society; rational selection of courses of training for professional future coaches.

The resulting survey data made it possible to see that the level of formation of graduates of the Faculty of Physical Education to coaching activities does not meet the requirements of today. According to the traditional learning process to achieve a high level of future teachers of physical training to coaching activities is difficult. This leads to the need to develop and implement the learning process of educational conditions that would allow better ability to shape the future of coach.

Keywords: anketyrovanye, sformirovannosty condition, coach, professional training.

Кафедра теорії і методики олімпійського та професійного спорту

507. Єднак В. Д. Формування олімпійської освіченості учнів 4-х класів загальноосвітніх шкіл / В. Д. Єднак, С. Т. Сапрун // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15 : Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наукових праць / відп. ред. Г. М. Арзютов. – Київ, 2015. – Вип. 5 К (61) 15. – С. 102–105.

Анотація. В статті висвітлені основні аспекти впровадження олімпійської освіти у навчально-виховний процес учнів 4-х класів. Проаналізовано анкетування учнів до та після проведення педагогічного експерименту. Визначено об'єм теоретичного матеріалу, що повинен забезпечити відповідний рівень знань учнів, що сприятиме веденню здорового способу життя.

Ключові слова: олімпійська освіта, олімпізм, Олімпійські ігри, молодший шкільний вік, здоровий спосіб життя, навчально-виховний процес.

Єднак В. Д., Сапрун С. Т. Формирование олимпийской образованности учеников 4-х классов общеобразовательных школ

Аннотация. В статье рассмотрены основные аспекты внедрения олимпийского образования в учебно-воспитательный процесс учеников 4-х классов. Проанализировано анкетирование учащихся до и после проведения педагогического эксперимента. Определен объем теоретического материала, который должен обеспечить соответствующий уровень знаний учащихся, и будет способствовать ведению здорового образа жизни.

Ключевые слова: олимпийское образование, олимпизм, Олимпийские игры, младший школьный возраст, здоровый образ жизни, учебно-воспитательный процесс.

Yednak V. D., Saprun S. T. The formation of the Olympic erudition of the 4th form pupils of general school

Annotation. The main areas of implementation of Olympic education in the educational process of 4th grade pupils are highlighted in the article. Attention is focused on reducing the level of physical health and physical development of primary school age pupils. An important aspect that will encourage them to conscious physical training, sports and healthy lifestyle is an equipage of the pupils with appropriate theoretical knowledge of Olympic education. The aim of the study. Determination of the theoretical component for integration of Olympic education in the educational process of the 4th grade pupils.

The tasks of the study are:

1. To analyze bibliographic data and sources from Internet, theses of the specialists aimed at Olympic erudition of the pupils.

2. To conduct a survey at the beginning and in the end of the academic year to estimate the level of Olympic erudition.

3. To characterize the key directions of the educational process improvement using the means of Olympic education.

The results of the experiment showed: relevant optimization of the level of knowledge of Olympic and sport themes in experimental group; allowed to identify the list of the key themes on Olympism that should be highlighted more broadly for the pupils of the 4th grade.

The ideas and principles of Olympic education should form a desire for a healthy lifestyle, as this prompts the increasement of the number of pupils for training sport and participation in sports and public events.

The perspectives of the further investigation lie in the spread of the Olympic education idea among the primary school age pupils.

Keywords: Olympic education, Olympism, Olympic sports, primary school age, healthy lifestyle, educational process.

508. Ладика П. І. Особливості застосування дистанційного навчання при викладанні спортивно-педагогічних дисциплін / П. І. Ладика, Г. А. Шандригось, В. І. Шандригось // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. пр. / Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки ; редкол.: А. В. Цьось (голов. ред.) [та ін.]. – Луцьк, 2015. – № 3 (31). – С. 32–35.

Анотація. У статті авторами порушується актуальна проблема застосування дистанційного навчання (ДН) при викладанні спортивно-педагогічних дисциплін (СПД). Метою статті було визначити особливості використання методів ДН при викладанні СПД. Завдання: вивчити стан застосування технологій ДН на сучасному етапі розвитку освіти; визначити особливості використання засобів ДН при викладанні СПД. Визначенні напрямки використання технологій ДН та проблеми, що необхідно вирішувати для ефективного застосування даних технологій при викладанні СПД. В результаті дослідження автори виявили, що сучасний рівень розвитку інформаційних технологій дозволяє перейти на якісно іншу форму – дистанційну освіту, а також використовувати засоби ДН при викладанні СПД. Застосування технологій ДН при викладанні СПД повинно відбуватися у двох напрямках: при засвоєнні теоретичного розділу навчальної програми з дисципліни з використанням як традиційних засобів навчання так і засобів ІКТ; при засвоєнні практичного розділу, проте у процесі практичної діяльності студента зі СПД значення технологій ДН знижується до мінімуму. Для повноцінного використання засобів ДН необхідно вирішити ряд проблем.

Ключові слова: дистанційне навчання, спортивно-педагогічні дисципліни, інформаційні комунікативні технології.

Ладика П., Шандригось Г., Шандригось В. Особенности применения дистанционного обучения при преподавании спортивно-педагогических дисциплин

Аннотація. В статье авторами поднимается актуальная проблема применения дистанционного обучения (ДО) при преподавании спортивно-педагогических дисциплин (СПД). Целью статьи было определить особенности использования

методов ДО при преподавании СПД. Задачи: изучить состояние применения технологий ДО на современном этапе развития образования; определить особенности использования средств ДО при преподавании СПД. Определены направления использования технологий ДО и проблемы, которые необходимо решать для эффективного применения данных технологий при преподавании СПД. В результате исследования авторы обнаружили, что современный уровень развития информационных технологий позволяет перейти на качественно другую форму – дистанционное образование, а также использовать средства ДО при преподавании СПД. Применение технологий ДО при преподавания СПД должно происходить в двух направлениях: при освоении теоретического раздела учебной программы по дисциплине с использованием как традиционных средств обучения и средств ИКТ; при освоении практического раздела, однако в процессе практической деятельности студента с СПД значение технологий ДО снижается до минимума. Для полноценного использования средств ДО необходимо решить ряд проблем.

Ключевые слова: дистанционное обучение, спортивно-педагогические дисциплины, информационные коммуникативные технологии.

Ladyka P., Shandrygos H., Shandrygos V. Features of application of distance learning in the teaching of sports-pedagogical disciplines

Annotation. The authors raised the actual problem of using distance learning (DL) in the teaching of sports-pedagogical disciplines (SPD). The purpose of this paper was to determine the features of the methods of DL in teaching SPD. Objectives: to examine the state of application of technologies of DL at the present stage of development of education; to define the features of the use of funds days when teaching SPD. Determining the direction of technology use nowadays and problems that need to be addressed for the effective application of these technologies in the teaching of the SPD. Authors found out that the current level of information technologies development allows to move to a qualitatively different form – distance education, but also to use the funds days when teaching SPD. The use of technology nowadays at the SPD teaching must occur in two directions: the development of the theoretical part of the training program on the subject using both traditional means of learning and ICT tools; during the development of practical section, but in the process and practice with the SPD, the value of DL technology is reduced to a minimum. For the full implementation of the DL, you must solve a number of problems.

Keywords: distance learning, sports-pedagogical disciplines, information communication technology.

509. Огнистий А. В. Фізична підготовленість та її місце в навчально-тренувальному процесі з гімнастики й у підготовці спортивного педагога / А. В. Огнистий, В. Д. Єднак, Р. А. Власюк // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: зб. наук. пр. / Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки; редкол.: А. В. Цьось (голов. ред.) [та ін.]. – Луцьк, 2015. – № 3 (31). – С. 44–47.

Анотація. В статті розглянуто фізичну підготовленість майбутніх фахівців, та її місце у підготовці спортивного педагога до викладацько-тренувальної діяльності. Визначено орієнтовні комплексні тести з фізичної підготовленості та оцінено її рівень у майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту у відповідності до вимог нормативних документів МОН України.

Використовуючи методи теоретичного аналізу, узагальнення даних науково-методичної літератури, тестування та математичної статистики нами було проведено оцінку стану фізичної підготовленості студентів перших курсів. Наведені результати дослідження свідчать про покращення рівня фізичної підготовки студентів. Встановлено що початковий рівень рухової підготовки студентів з модуля «Гімнастика» шкільної програми знаходиться на достатньому рівні 25 % і високому рівні 54 %.

Ключові слова: професійна підготовка, фізична культура, фізична підготовленість, засоби гімнастики, тестування, студенти.

Огнистый А. В., Еднак В. Д., Власюк Р. А. Физическая подготовленность и ее место в учебно-тренировочном процессе по гимнастике и в подготовке спортивного педагога

Аннотация. В статье рассмотрена физическая подготовленность будущих специалистов, и ее место, в подготовке спортивного педагога к преподавательской и тренировочной деятельности. Определенно ориентировочные комплексные тесты по физической подготовленности и оценен ее уровень в будущих специалистов по физическому воспитанию и спорту в соответствии с требованиями нормативных документов МОН Украины. Используя методы теоретического анализа, обобщения данных, научно методической литературы, тестирования и математической статистики, нами была проведена оценка состояния физической подготовленности студентов первых курсов. Приведенные результаты исследования свидетельствуют об улучшении уровня физической подготовки студентов. Установлено что начальный уровень двигательной подготовки студентов из модуля «Гимнастика» школьной программы находится на достаточном уровне 25 % и высоком уровне 54%.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, физическая культура, физическая подготовленность, средства гимнастики, тестирования, студенты.

Ohnystyy A. V., Yednak V. D., Vlasyuk R. A. Physical training and its place in the training process in gymnastics and in the physical education teacher preparation

Annotation. In the article the physical fitness of future professionals, and its place in the sports teacher training is discussed. Tentative comprehensive tests of physical fitness are determined and the level of future specialists in physical education and sport in accordance with regulations MES of Ukraine is assessed. Using the methods of theoretical analysis, compilation of scientific and technical literature, test and mathematical statistics we conducted assessment of the physical fitness of students of the first courses. The results of the study show the improvement of physical training of students. It is established that the initial level of training of students of the motor module «Gymnastics» school program is at a sufficient level of 25% and a high level of 54%.

Keywords: training, physical training, physical training, gymnastics equipment, testing students.

510. Шандригось В. І. Індивідуалізація технічної підготовки юних борців вільного стилю [Електронний ресурс] / В. І. Шандригось // Спортивна наука України : електронне наук. фах. вид. / Львів. держ. ун-т фіз. культури. – Львів, 2015. – № 5 (69). – С. 44–48. – Режим доступу: <http://sportscience.ldufk.edu.ua/index.php/snu/article/view/354/343>.

Анотація. Статтю присвячено проблемі індивідуалізації технічної підготовки юних борців вільного стилю. Метою дослідження є обґрунтування

ефективності індивідуального підходу у процесі підготовки юних спортсменів–борців. Проаналізовано навчальні плани з вільної боротьби по видах підготовки та результати виступів спортсменів. Доведено, що підготовка за індивідуальним планом, на відміну від групового, під керівництвом особистого тренера є більш ефективною. Доцільно підібрані індивідуальні навчально-тренувальні плани при підготовці спортсмена в значній мірі підвищують рівень розвитку фізичних здібностей та доповнюють новими прийомами його технічний арсенал.

Ключові слова: вільна боротьба; навчальні плани; технічна підготовка; індивідуалізація; юні борці.

Шандригось В. Индивидуализация технической подготовки юных борцов вольного стиля

Аннотація. Стаття посвящена проблеме индивидуализации технической подготовки юных борцов вольного стиля. Целью исследования является обоснование эффективности индивидуального подхода в процессе подготовки юных спортсменов–борцов. Проанализированы учебные планы по вольной борьбе по видам подготовки и результаты выступлений спортсменов. Доказано, что подготовка по индивидуальному плану, в отличие от группового, под руководством личного тренера является более эффективной. Целесообразно подобранные индивидуальные учебно-тренировочные планы при подготовке спортсмена в значительной степени повышают уровень развития физических способностей и дополняют новыми приемами его технический арсенал.

Ключевые слова: вольная борьба; учебные планы; техническая подготовка; индивидуализация; юные борцы.

Shandrygos V. Individualization of technical preparation of young wrestlers of free style

Annotation. The article is devoted to the problem of individualization of technical preparation of young wrestlers of free style. A research purpose is to ground the effectiveness of individual approach to training young athletes, especially wrestlers. The curricula of free style fighting and the sportsmen' results were analyzed in this article. It is well-proven that an individual preparation with a personal trainer is more effective than a group one. Individual training plans increase the level of physical skills and new techniques complement its technical arsenal.

Keywords: wrestling; curricula; technical training; individualization; young wrestlers.

511. Шандригось Г. А. Дистанційне навчання в системі підготовки фахівців з фізичної культури і спорту / Г. А. Шандригось, В. І. Шандригось, П. І. Ладика // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15 : Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наукових праць / відп. ред. Г. М. Арзютов. – Київ, 2015. – Вип. 5 К (61) 15. – С. 270–273.

Анотація. Стаття присвячена проблемам використання дистанційного навчання (ДН) у підготовці фахівців з фізичної культури і спорту. Проаналізувавши переваги і недоліки ДН, на факультеті фізичного виховання ТНПУ ім. В. Гнатюка запроваджено елементи ДН, розроблені на базі системи Moodle. Виявлено, що майбутнє за змішаними формами навчання, де поряд з

ДН, повинні бути наявними і практичні заняття у ВНЗ, так як одним з найбільш важливих факторів, що впливають на успіх навчання студентів є викладач.

Ключові слова: дистанційне навчання, система Moodle, професійна підготовка, майбутні фахівці з фізичної культури і спорту.

Шандригось Г. А., Шандригось В. И., Ладыка П. И. Дистанционное обучение в системе подготовки специалистов по физической культуре и спорту

Аннотация. Стаття посвящена проблемам использования дистанционного обучения (ДО) в подготовке специалистов по физической культуре и спорту. Проанализировал преимущества и недостатки ДО, на факультете физического воспитания ТНПУ им. В. Гнатюка введены элементы ДО, разработанные на базе системы Moodle. Выявлено, что будущее за смешанными формами обучения, где наряду с ДО, должны присутствовать и практические занятия в ВУЗе, так как одним из наиболее важных факторов, влияющих на успех обучения студентов является преподаватель.

Ключевые слова: дистанционное обучение, система Moodle, профессиональная подготовка, будущие специалисты по физической культуре и спорту.

Shandrygos V. I., Shandrygos G. A., Ladyka P. I. Distance learning in the system of training specialists of physical culture and sports

Annotation. The article is devoted to the use of distance learning technologies (DL) system of training in the field of physical culture and sports. The authors found that a promising direction is to use the power of information technology to improve the quality of specialist training and personal development of the student in the education system is the DL, which ideally allows you to build learning relationships individually with each student, which is especially important for education in the field of physical culture and sports. However, in relation to the system of training specialists in the field of physical culture and sports, this issue has not found its final decision. The purpose of the article is to study the peculiarities of implementation of distance learning (DL) in the system of preparation of future specialists of physical education and sport in higher educational institutions. After analyzing the advantages and disadvantages of DL, in the educational process of the faculty of physical education TNPU named after Volodymyr Hnatiuk introduced elements of DL. Developed e-learning courses of academic disciplines based on the platform Moodle. A significant advantage of the Moodle environment, compared to other courses of study, have the opportunity to "fit" the system for a specific educational project, and, if necessary, to build new modules.

The result of this work revealed that the future for mixed forms of learning, which, along with distance forms must be present and form of practical training in the university, as one of the most important factors affecting the academic success of students is the teacher. The introduction of elements of distance learning in the system of professional training of physical culture and sport will enable to reduce the number of classroom hours to the study of theoretical material, and instead increase the amount of time for the benefit of the practical lessons of sports-pedagogical disciplines.

Keywords: distance learning, methods, forms of distance learning, Moodle, professional training, future specialists in physical culture and sports.

Кафедра фізичного виховання

512. Лаврін Г. З. Ставлення студентів до моделей організації фізичного виховання у ВНЗ та стимулів для активної участі їх у фізичному вихованні / Лаврін Г. З. // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. / Вінниц. держ. пед. ун-т ім. М Коцюбинського ; редкол.: І. А. Зязюн [та ін.]. – Київ ; Вінниця, 2015. – Вип. 43. – С. 379–383.

Анотація. У статті вивчається ставлення студентів до моделей організації фізичного виховання у ВНЗ. За результатами опитування студентів виявлено, що вони надають перевагу різноманітним моделям (секційна – 10,8%, професійно-орієнтована-29,4%, традиційна – 55%, індивідуальна – 4,9%) організації занять з фізичного виховання рекомендованим міністерством освіти і науки України. Мотивація студентів до занять з фізичного виховання різна (рейтинг – 10,6%, стимул у наданні знижок в оплаті – 28,8%, змагання – 12,5%, сертифікати і кваліфікації – 36%, медійна підтримка – 12%).

Ключові слова: фізичне виховання, студенти, стимули, моделі, форми фізичного виховання.

Лаврин Г. З. Отношение студентов к моделям организации физического воспитания в вузах и стимулов для активного участия их у физическом воспитании

Аннотация. В статье изучается отношение студентов к моделям организации физического воспитания в вузе. По результатам опроса студентов выявлено, что они предпочитают разнообразные модели (секционная – 10,8%, профессионально-ориентированная – 29,4%, традиционная – 55%, индивидуальная- 4,9%) организации занятий по физическому воспитанию рекомендуемых министерством образования и науки Украины. Мотивация студентов к занятиям по физическому воспитанию разная (рейтинг – 10,6%, стимул в предоставлении скидок в оплате - 28,8%, соревнования – 12,5%, сертификаты и квалификации – 36%, медийная поддержка – 12%).

Ключевые слова: физическое воспитание, студенты, стимулы, модели, формы физического воспитания.

Lavrin G. Attitude of students to models of physical education in universities and incentives for active participation in physical education

Annotation. The article examines the attitude of students to models of organization of physical education in universities. In a survey of students prefer different models (section - 10.8%, professional-oriented, 29.4%, traditional - 55%, 4.9% individual – 4.9%) organization of physical education recommended by the Ministry of Education and Science of Ukraine. Motivating students to physical education different (rating - 10.6%, the incentive to grant discounts in pay – 28.8%, the race – 12.5%, certificates and qualifications - 36%, media support – 12%).

Keywords: physical education, students, incentives, models, forms of physical education.

513. Лаврін Г. З. Технологія навчання веденню м'яча в баскетболі / Лаврін Г. З. // Теорія та методика фізичного виховання. – 2015. – № 1. – С. 26–31.

Анотація. В статті, на основі технологічної схеми, розроблена технологія навчання ведення м'яча в баскетболі. Визначено основні передумови для засвоєння прийому гри; сформовано систему конкретних завдань та підібрано засоби для їх вирішення; визначено типові помилки і шляхи їх профілактики та усунення; запропоновано засоби контролю і самоконтролю.

Ключові слова: технологія навчання, технологічна схема, ведення м'яча, баскетбол.

Лаврин Г. З. Технология обучения ведения мяча в баскетболе

Аннотация. В статье разработана технология обучения ведения мяча в баскетболе. Определены основные предпосылки для усвоения приема игры; сформирована система конкретных заданий и подобрано средства для их решения; определены типичные ошибки и пути их профилактики и устранения; предложены средства контроля и самоконтроля.

Ключевые слова: технология обучения, технологическая схема, бросок мяча двумя руками от груди, баскетбол.

Lavrin H. Z. Technology education dribbling in basketball

Annotation. In the article technology of studies dribbling in basketball. Certainly basic pre-conditions for mastering of reception of game; the system of concrete tasks and neat facilities is formed for their decision; certainly typical errors and ways of their prophylaxis and removal; controls and self-control are offered.

Keywords: technology, technological chart, dribbling, basketball.

514. Серeda I. O. Забезпечення дистанційного навчання студентів географічного факультету в процесі фізичного виховання / I. O. Серeda // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. / Вінниц. держ. пед. ун-т ім. М Коцюбинського ; редкол.: I. A. Зязюн [та ін.]. – Київ ; Вінниця, 2015. – Вип. 42. – С. 373–376.

Анотація. У статті пропонується один із шляхів реалізації вимог МОН України до вищих навчальних закладів, що повинні надавати освітні послуги за дистанційною формою навчання. Основна її мета аналіз розробленого електронного навчально-методичного комплексу навчальної дисципліни «Фізичне виховання» для студентів географічного факультету. Пропонується один із способів впровадження он-лайн навчання у процес фізичного виховання ТНПУ ім. В. Гнатюка за допомогою «хмарних» технологій та інтеграція «хмарних» сервісів GOOGLE App For Education у навчальний процес. Здійснюється короткий огляд змісту курсу, приклади завдань для самостійної роботи та вимоги до їх виконання. Розробка та наповнення таких електронних навчально-методичних комплексів, на нашу думку, зробить процес навчання у ВНЗ відкритим, прозорим і доступним.

Ключові слова: дистанційне навчання, процес фізичного виховання, електронний навчально-методичний комплекс, самостійна робота.

Серeda И. Обеспечение дистанционного обучения студентов географического факультета в процессе физического воспитания

Аннотация. В статье предлагается один из путей реализации требований МОН Украины к высшим учебным заведениям, которые должны предоставлять образовательные услуги за дистанционной формой учебы. Основная ее цель

анализ разработанного электронного учебно-методического комплекса учебной дисциплины «Физическое воспитание» для студентов географического факультета. Предлагается один из способов внедрения он-лайн учебы в процесс физического воспитания ТНПУ им. В. Гнатюка с помощью «облачных» технологий и интеграция «облачных» сервисов GOOGLE App For Education в учебный процесс. Осуществляется короткий обзор содержания курса, примеры заданий для самостоятельной работы и требования к их выполнению. Разработка и наполнение таких электронных учебно-методических комплексов, по нашему мнению, сделает процесс учебы в ВУЗЕ открытым, прозрачным и доступным.

Ключевые слова: дистанционная учеба, процесс физического воспитания, электронный учебно-методический комплекс, самостоятельная работа.

Sereda I. The article suggests one of the ways to implement the requirements of the Ministry of Education and Science of Ukraine to higher education, which should provide educational services for distance learning

Annotation. The analysis of the developed electronic educational and methodical complex discipline «Physical education» for Geography Department students is its main objective. We propose one of the ways of implementing online learning process in physical education TNPU named after V. Hnatiuk with «cloud» technologies and the integration of «cloud» GOOGLE services AppForEducation in the learning process. Implemented a brief overview of the course content, sample tasks for independent work and the requirements for their implementation. Designing and filling of the electronic teaching methods, in our opinion, will make the learning process in universities open, transparent and accessible.

Keywords: distance learning, the process of physical education, electronic educational and methodical complex, independent work.

Фізико-математичний факультет

Кафедра математики та методик її викладання

515. Боднар Д. І. Ознака збіжності гіллястого ланцюгового дробу з додатними елементами / Д. І. Боднар, О. Г. Возняк, Р. І. Михальчук // Математичні методи та фізико-механічні поля / Нац. акад. наук України, Ін-т приклад. пробл. механіки і математики ім. Я. С. Підстригача. – Львів, 2015. – Т. 58, № 1. – С. 57–64.

Анотація. Доведено одну нерівність для середніх гармонійних, яку використано для встановлення достатньої ознаки збіжності та оцінки швидкості збіжності гіллястого ланцюгового дробу з додатними компонентами.

Ключові слова: гіллястий ланцюговий дріб, нерівність для середніх гармонійних, збіжність.

Боднар Д. И., Возняк О. Г., Михальчук Р. И. Признак сходимости ветвящейся цепной дроби с положительными элементами

Аннотация. Доказано одно неравенство для средних гармонических, которое использовано для установления достаточного признака сходимости и оценки погрешности приближения ветвящейся цепной дроби с положительными компонентами.

Ключевые слова: ветвящаяся цепная дробь, неравенство для средних гармонических, сходимость.

Bodnar D. I., Voznyak O. G., Myhalchuk R. I. Convergence criterion for branched continued fraction with positive elements

Annotation. An inequality for harmonic means is proved, that is applied for establishing sufficient criterion of convergence and truncation errors bound of branched continued fraction with positive elements.

Keywords: branched continued fraction, inequality for harmonic means, convergence.

516. Bodnar D. I. On Convergence $(2,1,\dots,1)$ -periodic Branched Continued Fraction of the Special Form / Bodnar D. I., Bubniak M. M. // Карпатські математичні публікації / Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника; голов. ред. Загороднюк А. В. – Івано-Франківськ, 2015. – Т. 7, № 2. – С. 148–154.

Annotation. $(2,1,\dots,1)$ -periodic branched continued fraction of the special form is defined. Conditions of convergence are established for 2-periodic continued fraction and $(2,1,\dots,1)$ -periodic branched continued fraction of the special form. Truncation error bounds are estimated for these fractions under additional conditions.

Keywords: periodic branched continued fraction, convergence.

Боднар Д. І., Бубняк М. М. Про збіжність $(2,1,\dots,1)$ -періодичного гіллястого ланцюгового дроби спеціального вигляду

Анотація. Визначено $(2,1,\dots,1)$ -періодичний гіллястий ланцюговий дріб спеціального вигляду. Доведено ознаки збіжності 2-періодичного неперервного дроби та $(2,1,\dots,1)$ -періодичного гіллястого ланцюгового дроби спеціального вигляду. Встановлено оцінку швидкості збіжності цього дроби при додаткових умовах.

Ключові слова: періодичний гіллястий ланцюговий дріб спеціального вигляду, збіжність.

Боднар Д. И., Бубняк М. Н. О сходимости $(2,1,\dots,1)$ -периодической ветвящейся цепной дроби специального вида

Аннотация. Определена $(2,1,\dots,1)$ -периодическая ветвящаяся цепная дробь специального вида. Доказаны критерии сходимости 2-периодической непрерывной дроби и $(2,1,\dots,1)$ -периодической ветвящейся цепной дроби специального вида. Установлена оценка скорости сходимости этой дроби при дополнительных условиях.

Ключевые слова: периодическая ветвящаяся цепная дробь специального вида, сходимость.

Кафедра фізики та методика її викладання

517. Головка М. В. Моделювання віртуального фізичного експерименту для систем дистанційного навчання в загальноосвітній і вищій педагогічних школах [Електронний ресурс] / Головка М. В., Крижановський С. Ю., Мацюк В. М. // Інформаційні технології і засоби навчання = Information Technologies and Learning Tools. – 2015. – Т. 47, № 3. – С. 36–48. – Режим доступу: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/1224/923>

Анотація. У статті проаналізовано стан розвитку навчального комп'ютерного моделювання, його сучасних можливостей. Висвітлено психолого-дидактичні підходи

Головко Н. В., Крыжановский С. Ю., Мацюк В. М. Моделирование виртуального физического эксперимента для систем дистанционного обучения в общеобразовательной и высшей педагогической школах

Аннотация. В статье проанализировано состояние развития учебного компьютерного моделирования, его современных возможностей. Освещены психолого-дидактические подходы к проблеме моделирования в обучении физики и школьного физического эксперимента. Рассмотрена возможная классификация виртуального эксперимента для системы дистанционного обучения. Охарактеризованы основные виды виртуального моделирования, которые наиболее распространены в системах компьютерной поддержки обучения физике, дидактические возможности их использования в обучении учеников общеобразовательной школы. Освещены особенности организации дистанционного обучения будущих учителей физики средствами электронных учебно-методических комплексов как интегрированных образовательных ресурсов и услуг.

Holovko M. V., Kryzhanovskyi S. Yu., Matsiuk V. M. Virtual modeling of physical experiment for distance learning systems in the secondary and higher pedagogical schools

Annotation. The article investigates the state of the educational computer simulation and its modern features. It deals with psychological and didactic approaches to modeling in physics education and school physical experiment. It was considered the possible classification of computer models for distance learning system, as well as proposed the ways of implementing virtual experiment in distance education in physics. The main types of virtual modeling, the most widely used computer systems support in teaching physics, their possible application in teaching secondary school students were characterized. The peculiarities of distance education of future physics teachers by means of electronic teaching methods as a combination of integrated electronic educational resources and services were highlighted.

518. Корсун І. В. Спецкурс «Досягнення і перспективи розвитку фізики твердого тіла» у формуванні компетентнісних якостей майбутнього викладача фізики / І. В. Корсун // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету. Серія педагогічна / [редкол.: П. С. Атаманчук (голова, наук. ред.) та ін.]. – Кам'янець-Подільський, 2015. – Вип. 21 : Дидактика фізики як концептуальна основа формування компетентнісних і світоглядних якостей майбутнього фахівця фізико-технологічного профілю. – С. 41–43.

Анотація. У статті обґрунтовано доцільність вивчення спецкурсу «Досягнення і перспективи розвитку фізики твердого тіла» майбутніми викладачами фізики. Метою навчального курсу є дослідження досягнень та перспектив розвитку фізики

твердого тіла. Завданнями курсу є висвітлення історії розвитку, сучасного стану та перспектив розвитку фізики твердого тіла, аналіз внеску українських вчених у розвиток фізики твердого тіла, формування умінь та навичок розв'язування задач та виконання лабораторних робіт з тих питань фізики твердого тіла, які вивчаються у курсі фізики профільної школи. Навчальний курс містить три змістові модулі: «Дослідження будови твердих тіл», «Дослідження властивостей твердих тіл», «Створення матеріалів із наперед заданими фізичними властивостями».

Ключові слова: фізика, фізика твердого тіла, навчальний курс, досягнення і перспективи розвитку фізики твердого тіла, будова твердих тіл, властивості твердих тіл, створення матеріалів, викладач фізики.

Анотація. В статті обоснована целесообразність изучения спецкурса «Достижения и перспективы развития физики твердого тела» будущими преподавателями физики. Целью учебного курса является исследование достижений и перспектив развития физики твердого тела. Задачами курса является освещение истории развития, современного состояния и перспектив развития физики твердого тела, анализ вклада украинских ученых в развитие физики твердого тела, формирование умений и навыков решения задач и выполнения лабораторных работ по тем вопросам физики твердого тела, которые изучаются в курсе физики профильной школы. Учебный курс включает три содержательные модули: «Исследование строения твердых тел», «Исследование свойств твердых тел», «Создание материалов с заранее заданными физическими свойствами».

Ключевые слова: физика, физика твердого тела, учебный курс, достижения и перспективы развития физики твердого тела, строение твердых тел, свойства твердых тел, создание материалов, преподаватель физики.

Annotation. In the article the advisability to study course «Achievements and Prospects of Development of Solid State Physics» of future physics lecturers is soundly. The aim of training course is to explore the achievements and prospects of solid state physics. The objectives of the course is to highlight historical development, current state and prospects of development of solid state physics, analysis of the contribution of Ukrainian scientists in the development of solid state physics, formation and skills for solving problems and laboratory work on the issues of solid state physics, which studied in the physics course specialized schools. The training course contains three thematic modules: «Investigation of the structure of solids», «Investigation the properties of solids», «Creating materials with predetermined physical properties».

Keywords: physics, solid state physics, training course, achievements and prospects of the development of solid state physics, structure of solids, properties of solids, creating materials, lecturer of physics.

Факультет філології і журналістики

Кафедра загального мовознавства і слов'янських мов

519. Бабій І. М. Образно-емоційний потенціал прикметникових авторських неологізмів у малій прозі Володимира Винниченка / І. М. Бабій // Українське мовознавство : міжвідомчий науковий збірник / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка; відп. ред. А. К. Мойсієнко. – Київ, 2015. – Вип. 45/1. – С. 8–14.

Анотація. У статті розглядаються прикметникові індивідуально-авторські неологізми, які функціонують у малій прозі В. Винниченка. Проаналізовано семантику та функціонування *оказіональних ад'єктивних лексем*.

Ключові слова: новотвір, авторський неологізм, прикметниковий авторський неологізм, неолексема, лексична інновація.

Бабій І. М. Образно-емоціональний потенціал авторських новообразований – ім'єн прилагательных в малой прозе В. Винниченко

Аннотація. В статтє рассматриваются индивидуально-авторские новообразования – прилагательные, которые функционируют в малой прозе В. Винниченко. Проанализированы семантика и функционирование *оказіональных ад'єктивних лексем*.

Ключевые слова: новообразование, авторский неологизм, ад'єктивный авторский неологизм, неолексема, лексическая инновация.

Babiy I. M. Imagination and emotional potential of adjectival individual author's neologisms in fiction by Volodymyr Vynnychenko

Annotation. In the article we study the individual adjectival author's neologisms which function in the stories and narratories of V. Vynnychenko. The semantics and the functioning of occasional adjectival lexemes are also analyzed.

Keywords: neologism, author's neologism, individual adjectival author's neologism, neo-lexeme, lexical innovation.

520. Бабій І. М. Семантика та структура *оказіонально-предметної номінації* в авторській картині світу Володимира Винниченка / І. М. Бабій // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філологічна: збірник наукових праць / редкол.: Архангельська А. М., Білоус П. В., Вокальчук Г. М. [та ін.]. – Острог, 2015. – Вип. 51. – С. 153–156.

Анотація. У статті розглядаються іменникові індивідуально-авторські новотвори, які функціонують у прозових творах Володимира Винниченка. Проаналізовано семантику та структуру іменникових лексичних інновацій. Найчисленнішими лексико-семантичними групами іменникових новотворів В. Винниченка є назви осіб та абстрактні назви. У результаті здійсненого дослідження встановлено, що індивідуально-авторські неологізми активно виконують оцінно-експресивну роль у контексті твору.

Ключові слова: новотвір, авторський неологізм, лексична інновація, неолексема, назви осіб, складне слово.

Бабій І. М. Семантика и структура оказіонально-предметной номинации в авторской картине мира Владимира Винниченко

Аннотація. В статтє рассматриваются индивидуально-авторские новообразования-существительные, которые функционируют в прозе Владимира Винниченко. Проанализированы семантика и структура лексических инноваций. Самыми большими лексико-семантическими группами новообразований-существительных В. Винниченко являются названия лиц и абстрактные названия. В результате проведенного исследования установлено, что индивидуально-авторские неологизмы выполняют активную оценочно-экспрессивную роль в контексте произведения.

Ключевые слова: новообразование, авторский неологизм, лексическая инновация, неолексема, наименования лиц, сложное слово.

Babiy I. M. Semantics and structure of the occasional subject nomination in the artistic world picture of Volodymyr Vynnychenko

Annotation. In the article we study the individual author's neologisms which function in fiction by V. Vynnychenko's. We analyse the semantics and structure of noun lexical innovations. The majority of lexical and semantic group of noun neologisms in V. Vynnychenko's prose the names of people and abstract nouns. As a conclusion it is revealed that individual author's neologisms perform evaluative and expressive function in the story.

Keywords: neologism, author's neologism, lexical innovation, neo-lexeme, nomination of people, complex word.

521. Бачинська Г. В. Онімний простір у творчості Уласа Самчука / Г. В. Бачинська // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Літературознавство / редкол.: М. П. Ткачук, Е. Бялка, К. Гуца [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 42. – С. 37–39.

Анотація. У статті проаналізовано антропонімію в романі Уласа Самчука «Волинь», досліджуються справжні та авторські антропоніми, визначаються найуживаніші оніми.

Ключові слова: антропонімія, знімний простір, ім'я, літературно-художня антропонімія.

Бачинская Г. В. Онимное пространство в творчестве Уласа Самчука

Аннотация. В статье проанализированы антропонимы в романе Уласа Самчука «Волинь», исследуются настоящие и авторские антропонимы, характеризуются часто употребляемые онимы.

Ключевые слова: антропонимия, онимное пространство, имя, литературно-художественная антропонимия.

Bachynska G. Proper names in Ulas Samchuk's works

Annotation. The article deals with the analysis of the antroponymy in the novel by Ulas Samchuk «Volyn». The natural and author's antroponyms are investigated; the most used onyms are determined.

Keywords: antroponymy, onym area, name, literary-fiction antroponymy.

522. Буда В. А. Образно-оцінні властивості народної пісні в мові українських історичних романів другої половини ХХ століття про добу козацтва / Володимир Буда // Рідне слово в етнокультурному вимірі : збірник наукових праць / Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка ; голов. ред. М. Федурко. – Дрогобич, 2015. – С. 326–332.

Анотація. У статті на прикладі кількох історичних романів показано, як народна пісня у художніх текстах творить образну оцінність. Зауважено, що пісенний фольклор поглиблює сприйняття окремих образів, викликає асоціації. Підкреслено, що пісні у мові аналізованих творів доповнюють лексико-семантичні, фразеологічні образні фігури, увиразнюють стилістику історичних романів.

Ключові слова: національний компонент, образна оцінність, асоціація, метафоричний контекст, символ.

Буда В. Образно-оценочные свойства народной песни в языке украинских исторических романов о периоде казачества второй половины хх века

Аннотация. В статье на примере нескольких исторических романов показано, как народная песня в художественных текстах создает образную оценочность. Замечено, что песенный фольклор углубляет восприятие отдельных образов, вызывает ассоциации. Подчеркнуто, что песня в языке анализированных сочинений дополняет лексико-семантические, фразеологические фигуры, уточняет стилистику исторических романов.

Ключевые слова: национальный компонент, образная оценочность, ассоциация, метафорический контекст, символ.

Buda V. Figuratively - evaluative properties of a folk song in the language of Ukrainian historical novels of the second half of the XX century about the Cossack era

Annotation. It is shown, in the article on examples of several historical novels how the folk song creates figurative evaluation in texts. It is indicated, that folklore songs deepen perception of separate images, cause associations. It is underlined, that songs in the language of works complement lexical semantic, phraseological figurative pieces and emphasize stylistic of historical novels.

Keywords: national component, figurative evaluation, association, metaphorical context, symbol.

523. Вільчинська Т. П. Лексико-семантичний повтор у мемуаристиці Уласа Самчука: до питання типології / Т. Вільчинська // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки / відп. ред. Л. М. Марчук. – Кам'янець-Подільський, 2015. – Вип. 38. – С. 99–103.

Анотація. У статті проаналізовано основні типологічні різновиди лексико-семантичного повтору в мемуарній спадщині Уласа Самчука. На матеріалі його книги спогадів «На білому коні» простежено особливості реалізації таких видів цього повтору, як власне лексичний, синонімічний, антонімічний, омонімічний, паронімічний, гіпонімічний, okazionalnyi, перифрастичний, тавтологічний.

Ключові слова: лексико-семантичний повтор, власне лексичний, синонімічний, антонімічний, тавтологія, мемуаристика

Vilchynska T. Lexical-semantic repeating in U. Samchuk's memoirs: concerning the question of typology

Annotation. The article deals with analysis of the main typological types of the lexical-semantic repeating in U. Samchuk's memoirs. According to writer's statement, the material of the research was the book of memories and impressions «Na bilomu koni» («On a white horse»). Analysis of the memoir text helps to reproduce ideas about the period atmosphere, including cultural and artistic life of Ukrainian emigration, and allows to understand the personality of the writer. The peculiarities of such kinds of lexical-semantic repeating as lexical, synonymic, antonymic, homonymous, paronymic, occasionalismic, periphrastic, tautological in Ulas Samchuk's memoirs are shown in the article. Usage priority of a particular type of writer's repeating was defined. Some stylistic figures which are projected to different types of lexical-semantic repetition such as amplification, grading, etc. are also characterized. In general, analysis of the pointed kinds

of lexical-semantic repeating and stylistic figures showed that their use in U. Samchuk's memoir text is determined by the characteristics of the individual style of the writer, psychological level of his works, and the presence of certain leitmotifs in them. It was revealed that the content of repeats expresses the main idea of the work, as it contains keywords, which have an important meaning. On the one hand, we consider the prospects of such research in the fact that the collected material can serve to detect the functional and stylistic meaning of the repeating units in the text, and for creating the typology of lexical-semantic repeat. On another hand, such prospects are in the ability to understand the greatness of genius U. Samchuk – the creator of the memoir genre that has become an important part of the intellectual history of Ukraine.

Keywords: lexical-semantic repeating, lexical, synonymic, antonymic, tautological, memoirs.

524. Вільчинська Т. П. Шевченкові інтерпретації Івана Огієнка: лінгвістичний аспект / Т. П. Вільчинська // Іван Огієнко і сучасна наука і освіта : серія історична та філологічна : науковий збірник / КНУ імені Івана Огієнка ; [редкол.: С. А. Копилов (голов. ред.), В. С. Прокопчук, Л. М. Марчук (відп. ред.) та ін.]. – Кам'янець-Подільський, 2015. – Вип. 11. – С. 176–180.

Анотація. Стаття призначена дослідженню феноменів Т. Шевченка й І. Огієнка. Предметом аналізу послужили шевченкознавчі інтерпретації І. Огієнка, передусім те, як Митрополит Іларіон характеризує Шевченкову мову. Встановлено, що специфіку мови Т. Шевченка, на думку І. Огієнка, визначають релігійність і народність.

Ключові слова: Шевченкова мова, лінгвістична шевченкіана, релігійний стиль, релігійність, народність як основні ознаки мови Кобзаря, І. Огієнко.

Vilchynska T. Shevchenko's interpretation of Ivan Ohienko: linguistic aspect

Annotation. The article deals with the study of T. Shevchenko and I. Ohienko phenomena. The subject of analysis is Ohienko's interpretations of Shevchenko experts' works. On the first place is the way in which Metropolitan Hilarion describes Shevchenko's language. It was revealed that the specificity of Shevchenko's language, according to Ohienko's opinion, is defined by religiousness and nation.

Keywords: Shevchenko's language, religious style, religiousness, nation speech, I. Ohienko.

525. Вільчинська Т. П. Функціонально-стилістичне навантаження повтору у творчому доробку Уласа Самчука) / Т. П. Вільчинська // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Літературознавство / редкол.: М. П. Ткачук, Е. Бялка, К. Гуца [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 42. – С. 40–43.

Анотація. Стаття присвячена аналізу художньо-виражальних особливостей повтору в мемуарному дискурсі У. Самчука. Розглянуто основні стилістичні функції лексичних повторів у мемуаристиці письменника, проаналізовано асоціативно-образний потенціал анафори, епіфори, анепіфори, епанафори тощо. Встановлено, що повтор у досліджених текстах виступає важливим художнім засобом індивідуально-авторського освоєння дійсності.

Ключові слова: лексичний повтор, художньо-виражальний засіб, стилістична фігура, мемуаристика, У. Самчук.

Vilchynska T. Functional and stylistic meaning of repeating in Ulas Samchuk's literary works

Annotation. The artistic and expressive features of repeating in the memoir discourse of U. Samchuk are analyzed in the article. The main stylistic functions of lexical repeating in writer's memoirs and the associative and imaginative potential of anaphora, epiphora, anepiphora, epanaphora are surveyed. The fact that repeating in studied texts is used as artistic effect of author's understanding of reality is defined.

Keywords: lexical repeating, artistic and expressive features, figure of speech, memoirs, U. Samchuk.

526. Заборна М. С. Пам'яті професора Дмитра Григоровича Бучка (8.11.1937 – 11.02.2014) / Марія Заборна // Українська мова / Національна академія наук України, Інститут української мови НАН України ; голов. ред. В. Німчук. – 2015. – № 1 (53). – С. 166–175.

Анотація. Випускник Львівського університету імені Івана Франка. Вчений світового рівня. Відомий в Україні, Польщі, Чехії, Словаччині, Росії, Болгарії, Білорусі, Австрії, Швеції, Латвії. Дослідник у галузі ономастики. Знавець слов'янських мов. Автор словників. Фундатор наукової школи. Викладач з душею. Його лекції слухали студенти Тернополя, Львова, Чернівців, Любліна. Дбайливий наставник. Чоловік, батько, дідусь, брат, друг. Взірець простоти, людяності, шляхетності, надійності. Людина, що була поміж нас. Любила нас.

527. Панчук Г. Д. Антропонімно-апелятивні назви (пасивна лексика) в основах прізвищ Опілля / Г. Д. Панчук // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Серія: Мовознавство / редкол.: Д. Г. Бучко, Т. П. Вільчинська, В. В. Німчук [та ін.]. – Тернопіль, 2014. – Вип. 2 (24). – С. 197–199.

Анотація. У статті проаналізовано пасивну лексику, зафіксовану в основах антропонімно-апелятивних назв прізвищ Опілля. Досліджено лексичний склад назв на позначення зовнішньої та внутрішньої ознаки та виокремлено їх групи в основах сучасних прізвищ опол'ян.

Ключові слова: антропонім, апелятив, номінація, оцінність, пасивна лексика.

Панчук Г. Д. Антропонимно-апеллятивные названия (пассивная лексика) основах фамилий Ополья

Анотація. В статье проанализировано пассивную лексику, зафиксированную в основах антропонимно-апеллятивных фамилий Ополья. Исследовано лексический состав названий для обозначения внешнего и внутреннего признака и выделено их группы в основах современных фамилий опол'ян.

Ключевые слова: антропоним, апеллятив, номинация, оценочность, пассивная лексика.

Panchuk H. Antroponimno-appeal by name (passive vocabulary) on the names Opole

Annotation. The article analyzes the passive vocabulary recorded in the fundamentals of appeal and antroponimical names of the last names of Opole.

Keywords: anthroponym, common name, nomination, expressive, passive vocabulary.

528. Панчук Г. Д. Метафора і її граматичне вираження у збірці О. Пахльовської «Долина храмів» / Г. Д. Панчук // Рідне слово в етнокультурному вимірі: збірник наукових праць / Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка; голов. ред. М. Федурко. – Дрогобич, 2015. – С. 200–205.

Анотація. Стаття присвячена аналізу іменникової, прикметникової та дієслівної моделей метафори у поезії Оксани Пахльовської. Показано різні метафоричні конструкції названих моделей, з'ясовано їх функціональне навантаження.

Ключові слова: метафора, метафорична конструкція, граматична структура, семантика.

Панчук Г. Д. Метафора и её грамматическое выражение у сборнике поэзии О. Пахлёвской «Долина храмов»

Аннотация. Статья посвящена анализу именной и глагольной моделям метафоры у поэзии О. Пахлёвской. Показано различные метафорические конструкции соответствующих моделей, установлено их функциональное наполнение.

Ключевые слова: метафора, метафорическая конструкция, грамматическая структура, семантика.

Panchuk H. Methaphor and its grammatical in the book of O. Pachlowska «Valley of the Temples»

Annotation. The article analyzes the noun, adjectival and verbal patterns of metaphor in poetry Oksana Pachlowska. Showing different metaphorical construction of these models to determine their functional load.

Keywords: metaphor, metaphorical construction, grammatical structure, semantics.

529. Панчук Г. Д. Мікроконтекст з власним іменем у книзі Євгена Сверстюка «Правда полинова» / Г. Д. Панчук // Записки з ономастики / Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова; відп. ред. О. Ю. Карпенко. – Одеса, 2015. – Вип. 18. – С. 569–574.

Анотація. Стаття присвячена аналізу мікроконтексту з власним іменем у збірці статей Євгена Сверстюка «Правда полинова». Йдеться про актуалізацію ознаки певної власної назви через її апелятивне оточення і замітники імені.

Ключові слова: апелятив, власна назва, конотат, мікроконтекст, публіцистика.

Панчук Г. Д. Микроконтекст из собственным именем в книге Евгения Сверстюка «Правда полынная»

Аннотация. Статья посвящена анализу микроконтекста с собственным именем в сборнике статей Евгения Сверстюка «Правда полынная». Речь идёт об актуализации признака определённого собственного имени через его апеллятивное окружение и заменители имени.

Ключевые слова: апеллятив, собственное имя, коннотат, микроконтекст, публицистика.

Panchuk H. Mikrokontekst with proper names in the Eugene Sverstyuk's book «Wormwood Truth»

Annotation. This article analyzes mikrokontekstu with proper names in the in the Eugene Sverstyuk's a collection of articles «Wormwood Truth». This is the actualization of the signs of its appeal by the surroundings and substitutes behalf.

Keywords: common noun, proper name, konotat, mikrokontekst, journalism.

530. Панчук Г. Д. Мікроконтекст з власним іменем як засіб творення образу (за спогадами Уласа Самчука «На білому коні») / Г. Д. Панчук // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Літературознавство / редкол.: М. П. Ткачук, Е. Бялка, К. Гуца [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 42. – С. 43–46.

Анотація. Стаття присвячена аналізу ролі мікроконтексту з власним іменем в текстах публіцистичного стилю. З'ясовано різні групи мікроконтексту для творення образів-персонажів у спогадах Уласа Самчука «На білому коні».

Ключові слова: антропонімійна система, мікроконтекст, апеллятиви, номінативна функція мови.

Панчук Г. Д. Микроконтекст с собственным именем как средство создания образа (за воспоминаниями Уласа Самчука «На белом коне»)

Аннотация. Статья посвящена анализу роли микроконтекста с собственным именем в текстах публицистического стиля. Выяснено различные группы микроконтекста для создания образов-персонажей у воспоминаниях Уласа Самчука «На белом коне»

Ключевые слова: антропонимическая система, микроконтекст, апеллятивы, номинативная функция языка.

Panchuk H. Mikrokontekst with its proper name as a means of creating an image (for memories Ulas Samchuk «The white horse»

Annotation. This article analyzes the role of microcontext proper name in the publicist styletext. It was shown using various groups of microcontext for cleaning images of characters un the Ulas Samchuk's memories «On whitehorseback».

Keywords: antroponimiyna system mikrokontekst, appellative, nominative function of language.

531. Свистун Н. О. Інваріантність і варіантність імен (на матеріалі архівних даних міського відділу реєстрації актів цивільного стану Тернопільського управління юстиції) / Н. О. Свистун // Українське мовознавство : міжвідомчий науковий збірник / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка ; відп. ред. А. К. Мойсієнко. – Київ, 2015. – Вип. 45/1. – С. 348–354.

Анотація. У статті розглядаються питання інваріантності та варіантності імен (на матеріалі метричних книг та журналів видачі свідоцтв про народження у м. Тернополі другої половини ХХ століття), виділено критерії їх розмежування, різні підходи вчених до трактування проблеми варіантів імен, запропоновано групи варіантів імен тощо.

Ключові слова: варіант, ім'я особове, інваріант, жіноче ім'я, чоловіче ім'я.

Свистун Н. О. Инвариантность и вариантность имён (на материале архивных данных городского отдела регистрации актов гражданского состояния Тернопольского управления юстиции)

Аннотація. В статті розглядаються питання інваріантів і варіантів імен (на матеріалі метричних книг і журналів видачі свідчень про народження в г. Тернополі во второй половині ХХ століття), виділені критерії розділення, різні підходи учених, присвячені проблемі варіантів імен, запропоновані групи варіантів імен.

Ключевые слова: варіант, личное имя, инвариант, женское имя, мужское имя.

Annotation. The article deals with the names invariance and variability (based on metric books and journals issuing birth certificates in Ternopil in the second half of the twentieth century), the criteria of differentiation are highlighted, different scientific approaches to the interpretation of names variants problems and so on are proposed.

Keywords: option, personal name, invariant, female name, male name

532. Свистун Н. О. Одиначні чоловічі імена м. Тернополя другої половини ХХ століття: репертуар, специфіка уживання і функціонування / Н. О. Свистун // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філологічна: збірник наукових праць / редкол.: Архангельська А. М., Білоус П. В., Вокальчук Г. М. [та ін.]. – Острог, 2015. – Вип. 53. – С. 211–213.

Анотація. У статті проаналізовано склад одиначних чоловічих особових імен м. Тернополя другої половини ХХ століття, почерпнутих із актових записів та журналів видачі свідчень про народження архіву міського відділу реєстрації актів цивільного стану Тернопільського міського управління юстиції; визначено статистичну організацію чоловічого іменника ХХ століття, здійснено його аналіз.

Ключові слова: антропонім, іменник, одиначні імена, особове ім'я, чоловічі імена.

Свистун Н. О. Единичные мужские имена г. Тернополя второй половины ХХ века: репертуар, специфика использования и функционирования

Аннотація. В статті проаналізований склад одиначних мужських імен г. Тернополя второй половини ХХ століття, вибраних із актових записів і журналів видачі свідчень про народження архіву міського відділу реєстрації актів цивільного стану Тернопільського міського управління юстиції; визначена статистична організація мужського іменника ХХ століття, проведений його аналіз.

Ключевые слова: антропоним, именник, единичные имена, личное имя, мужские имена.

Svystun N. O. The individual men's personal names of Ternopil in the second half of the twentieth century: repertoire, specificity of the use and function

Annotation. The article analyzes the composition of individual men's personal names of Ternopil in the second half of the twentieth century, taken from documentary records and journals issuing birth certificates of Archive City Department of Vital Records Ternopil City Department of Justice; defined statistical organization of men names of twentieth century and its analysis is done.

Keywords: anthroponym, names, individual names, personal name, men's names.

**Кафедра теорії і методики української
та світової літератури**

533. Бородица С. В. Авторська візія Першої світової війни в повісті-поемі «По́за межами болю» О. Турянського / С. В. Бородица, Л. П. Вашків // Першая сусветная вайна ў народнай памяці і мастацкім адлюстраванні : мат. Міжнар. навук. канферэнцыі (Мінск, 7–8 кастрычніка 2014 г.) / Цэнтр даследаванняў бел. культуры, мовы і літ. Нац. акадэміі навук Беларусі. – Мінск, 2014. – С. 267–272.

Анотація. У статті досліджується жанрово-стильова своєрідність повісті-поєми «По́за межами болю» О. Турянського в контексті воєнної прози першої половини ХХ ст., її поетика та нарративна структура, що засвідчили творчу індивідуальність митця як «адепта українського експресіонізму», характер його модерністських шукань у повістевому жанрі.

Ключові слова: антивоєнний пафос, експресіонізм, жанр, поетика, повість-поєма.

Бородица С. В., Вашкив Л. П. Авторская визия Первой мировой войны в повести-поэме «Вне пределов боли» О. Турянского

Аннотация. В статье исследуется жанрово-стилевое своеобразие повести-поэмы «Вне пределов боли» О. Турянского в контексте военной прозы первой половины ХХ в., его поэтика и нарративная структура, что засвидетельствовали творческую индивидуальность художника как «адепта украинского экспрессионизма», характер его модернистских исканий в жанре повести.

Ключевые слова: антивоенный пафос, экспрессионизм, жанр, поэтика, повесть-поэма.

Boroditsa S., Vashkiv L. Author's vision of the World War I in the story-poem «Beyond the Limits of Pain» by O. Turyanskyu

Annotation. The article examines a genre and stylistic originality of the story-poem «Beyond the Limits of Pain» by A. Turyanskyu in the context of the first half of the ХХ century military prose, its poetic and narrative structure, which testified a creative individuality of the artist as an «adept of Ukrainian expressionism», as well as the modernist nature of his artistic research in the story genre.

Keywords: anti-war pathos, expressionism, genre, poetics, story-poem.

534. Бородица С. «Ментальне поле» і феномен «української душі» у романі «Гори говорять!» Уласа Самчука / Світлана Бородица, Леся Вашків // Філологічний дискурс / Ін-т літ. ім. Т. Г. Шевченка Нац. акад. наук України, Хмельниц. гум.-пед. акад. – Хмельницький, 2015. – Вип. 2. – С. 10–14.

Анотація. У статті аналізуються особливості художнього мислення автора у романі «Гори говорять!» крізь призму історіософських і ментальних чинників, зокрема синтез реалістичного моделювання історичної дійсності й осмислення психологічних деформацій українця у складних політичних, соціальних, духовних зламах ХХ ст.

Ключові слова: історіософська концепція, менталітет, ментальність, морально-етичний ідеал, роман, художнє мислення автора.

Бородица С., Вашиків Л. «Ментальное поле» и феномен «украинской души» в романе «Горы говорят» Уласа Самчука

Аннотація. В статті аналізуються особливості художественного мислення автора в романі «Горы говорят» сквозь призму історіософських і ментальних факторів, в частині синтез реалістичного моделювання історичної дійсності і осмислення психологічних деформацій українця в складних політичних, соціальних, духовних переломах ХХ в.

Ключевые слова: історіософська концепція, менталітет, ментальність, морально-етический ідеал, роман, художественне мислення автора.

Boroditsa S., Vashkiv L. «Mental Sphere» and the Phenomenon of «Ukrainian Soul» in the Novel «Mountains Speak!» by Ulas Samchuk

Annotation. This article analyzes the characteristics of the author's creative thinking in the novel «Mountains Speak!» through the prism of historical, philosophical and mental factors, such as the synthesis of realistic modeling of historical reality and understanding of psychological deformations of a Ukrainian under complex political, social, spiritual challenges of the XX-th century.

Keywords: historiosofic concept, mentality, thinking, moral and ethical ideal, novel, artistic thinking of the author.

535. Бородіца С. Проза Володимира Лиса в сучасному українському літературному дискурсі / С. Бородіца // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Літературознавство / редкол.: М. П. Ткачук, Е. Бялка, К. Гуца [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 43. – С. 62–70.

Анотація. У статті окреслюється феномен творчого мислення Володимира Лиса в контексті українського прозопису початку ХХІ століття, визначається сутність його естетичної концепції, що виявилася, зокрема, у жанрово-стильовому розширенні меж класичного роману.

Ключові слова: жанр, неомодернізм, поетика, роман, сімейна сага, стиль.

Бородица С. Проза Владимира Лиса в современном украинском литературном дискурсе

Аннотація. В статті очерчується феномен творчого мислення Володимира Лиса в контексті українського прозаїчного письма початку ХХІ століття, визначається сутність його естетичної концепції, яка виявилася, в частині, в жанрово-стильовому розширенні меж класичного роману.

Ключевые слова: жанр, неомодернізм, поетика, роман, сімейна сага, стиль.

Boroditsa S. Volodymyr Lys's prose in modern Ukrainian literary discourse

Annotation. There has been investigated the phenomenon of Volodymyr Lys's creative thinking in the context of literary process of late 20th and early 21st century. The writer's aesthetic conception developing in genre and style expanding the boundaries of the classic novel was analyzed.

Keywords: genre, modernism, poetics, novel, family saga, style.

536. Бородіца С. Романи-епопеї У. Самчука у літературно-критичному дискурсі української діаспори другої половини ХХ століття / С. Бородіца // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія:

Літературознавство / редкол.: М. П. Ткачук, Е. Бялка, К. Гуца [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 42. – С. 23–27.

Анотація. У статті аналізується велика проза У. Самчука у літературно-критичному дискурсі української діаспори другої половини ХХ століття, зокрема з'ясовуються жанрово-стильові аспекти літературознавчої рецепції його творчості як естетичного феномена.

Ключові слова: історіософська концепція, літературно-критичний дискурс, морально-естетичний ідеал, національний роман-епопея, художнє мислення автора.

Бородица С. Романы-эпопеи У. Самчука в литературно-критическом дискурсе украинской диаспоры второй половины ХХ века

Аннотация. В статье анализируется большая проза У. Самчука в литературно-критическом дискурсе украинской диаспоры второй половины ХХ века, в частности выясняются жанрово-стилевые аспекты литературоведческой рецепции его творчества как эстетического феномена.

Ключевые слова: историсофская концепция, литературно-критический дискурс, морально-эстетический идеал, национальный роман-эпопея, художественное мышление автора.

Boroditsa S. The epic novels by Ulas Samchuk in literary and critical discourse of Ukrainian Diaspora in the second half of the twentieth century

Annotation. The article investigates the big prose by Ulas Samchuk in literary and critical discourse of Ukrainian Diaspora in the second half of the twentieth century. Genre and stylistic dominants of literary and creativity reception of the writer were analyzed as an aesthetic phenomenon.

Keywords: historiosofic concept of literary and critical discourse, moral and aesthetic ideal, the national epic novel, the author's artistic thinking.

537. Вашків Л. Риси творчого портрета Михайла Старицького / Л. Вашків // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Літературознавство / редкол.: М. П. Ткачук, Е. Бялка, К. Гуца [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 42. – С. 60–67.

Анотація. Запропонований творчий портрет своїм змістом орієнтований на чинну шкільну програму з поглибленим вивченням української літератури. Висвітлена багатогранна творча діяльність одного з найяскравіших представників українського реалізму другої половини ХІХ ст., проаналізовано різножанровий художній доробок письменника.

Ключові слова: культурний діяч, проза, поезія, драматургія, реалізм.

Вашкив Л. Черты творческого портрета Михаила Старицкого

Аннотация. Предложенный творческий портрет своим содержанием ориентирован на действующую школьную программу с углубленным изучением украинской литературы. Освещена многогранная творческая деятельность одного из самых выразительных представителей украинского реализма второй половины ХІХ в., проанализировано разножанровое наследие писателя.

Ключевые слова: культурный деятель, проза, поэзия, драматургия, реализм.

Vashkiv L. The features of the artistic portrait of Mykhailo Starytskyi

Annotation. The contents of the given literary portrait is aimed at current school programme with the advanced learning of Ukrainian literature. It provides an insight into the rich creativity of one of the brightest representatives of Ukrainian realism of the second half of the XIX century. It also gives analysis of multigenre heritage of the writer.

Keywords: the cultural figure, prose, poetry, dramatic art, realism.

538. Лановик М. Розвиток жанру літературного ноктюрну в епоху романтизму / Лановик М., Лановик З. // *Studia Methodologica / Volodymyr Hnatyuk National Pedagogic University of Ternopil*; Editorial Board: N. Poplavs'ka, M. Tkachuk, T. Oliynyk. – Ternopil, 2015. – Issue 40 : Пам'яті доктора філологічних наук, професора, академіка Академії наук вищої школи України Романа Гром'яка (1937–2014). – Тернопіль, 2015. – С. 77–89.

Анотація. У статті окреслено проблеми становлення літературного жанру ноктюрну в контексті європейської музичної традиції (В. А. Моцарт, М. Гайдн, Дж. Фільд, Ф. Шопен) на тлі романтичного світогляду першої половини XIX століття. Основна увага зосереджена на розвитку літературного ноктюрну в українській (Т. Шевченко) та польській (Ю. Словацький) літературах; на східнослов'янських відмінностях цього жанру від його західноєвропейських зразків. Аналізуються різні тематичні пласти ноктюрнової лірики у їхньому зв'язку з культурно-історичними та суспільними контекстами. При аналізі окреслюються музичні параметри аналізованих поезій (ритм, темп, інструментовка), а також суголосні зразки малярського мистецтва (зокрема із художньої спадщини Т. Шевченка).

Ключові слова: лірика, ноктюрн, жанр, музичність, тема, мотив, романтизм.

Lanovyk M., Lanovyk Z. Literary Nocturne Genre Development in the Epoch of Romanticism

Annotation. The article deals with the problems of the literary genre of nocturne foundation in European musical tradition (W. A. Mozart, Haydn, J. Field, F. Shopin) in the background of romantic worldview of the first decades of the 19th century. The main attention is drawn to the development of the literary nocturne in Ukrainian (T. Shevchenko) and Polish (J. Slowacky) literatures; as well as to the Eastern Slavic differentiations of the genre from the Western European patterns. Different thematic clusters of the nocturne lyrics in their connection to cultural, historical and social contexts are analysed. Musical parameters of the analyzed poetry (rhythm, tempo, instrumental arrangement) and the alike examples of the painting art (from T. Shevchenko's legacy particularly) are outlined in analysis.

Keywords: lyrics, nocturne, genre, musicality, theme, motif, romanticism.

539. Скуратко Т. Новаторство поетичної драматургії Івана Драча / Т. Скуратко // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Літературознавство / редкол.: М. П. Ткачук, Е. Бялка, К. Гуща [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 43. – С. 128–147.

Анотація. У статті проаналізовано ідейно-естетичні пошуки Івана Драча в жанрі драматичної поеми, з'ясовано типологічну специфіку жанрової природи драматичних

поем автора, їх значення в літературному процесі новітньої доби. Поетична драматургія І. Драча розглядається в контексті розвитку української поезії ХХ століття.

Ключові слова: жанр, драматична поема, метафоричність, поетика, теоретичний дискурс, хронотоп, образ, сюжет, ліричний герой, художній дискурс, шістдесятництво.

Skuratko T. Innovation of Ivan Drach's poetic drama

Annotation. The article analyzes the ideological and aesthetic quest of Ivan Drach in the genre of dramatic poem, reveals the typological specifics of genre nature of his dramatic poems, their importance in the literary process in the modern era. Ivan Drach's poetic drama is considered in the context of Ukrainian poetry of the twentieth century.

Keywords: genre, dramatic poem, metaphor, poetics, theoretical discourse, time-space (chronotop), image, story, lyrical hero, artistic discourse, the sixties.

540. Скуратко Т. Поетика поеми-симфонії І. Драча «Смерть Шевченка» / Т. Скуратко // Філологічний дискурс : зб. наук. пр. / Ін-т літ. ім. Т. Г. Шевченка Нац. акад. наук України, Хмельниц. гум.-пед. акад. – Хмельницький. – 2015. – Вип. 2. – С. 62–65.

Анотація. У статті простежено діалектичну єдність традицій і новаторство в поетичному епосі Івана Драча. Значна увага приділяється Шевченківським традиціям у художньому дискурсі поем митця (на прикладі поеми-симфонії І. Драча «Смерть Шевченка»).

Ключові слова: традиції, новаторство, жанр, поема-симфонія, ліризм, метафоричність, художній стиль, образ, ліричний герой, художній дискурс.

Скуратко Т. Поэтика поэмы-симфонии И. Драча «Смерть Шевченко»

Аннотация. В статье проанализировано диалектическое единство традиций и новаторство в поэтическом эпосе Ивана Драча. Значительная часть внимания уделена шевченковским традициям в художественном дискурсе поэм писателя (на примере поэмы-симфонии И. Драча «Смерть Шевченко»).

Ключевые слова: традиции, новаторство, жанр, поэма-симфония, лиризм, метафоричность, художественный стиль, образ, лирический герой, художественный стиль.

Skuratko T. Poetics of the poem-symphony «Death of Shevchenko» by Ivan Drach

Annotation. In the article exist dialectical unity of traditions and innovations in the poetic epos of Ivan Drach. We pay great attention to Shevchenko's traditions in artistic discussion of poems of the artist (for example the poem – symphony by Ivan Drach «Shevchenko's Death»)

Keywords: traditions, innovations, genre, poem – symphony, lyricism, metaphor, poetic style, artistic image, lyrical hero, artistic discussion.

541. Ткачук М. П. Відгомін війни крізь оптику філософії екзистенціалізму / Ткачук М. П., Притолюк С. А. // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Літературознавство / редкол.: М. П. Ткачук, Е. Бялка, К. Гуца [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 43. – С. 368–374. – Рец. на кн.: Маланій Н. І. Екзистенціали війни в українській та німецькій літературах / Назар Маланій. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 304 с.

Анотація. Стаття присвячена аналізу монографії Н. І. Маланія «Екзистенціали війни в українській та німецькій літературах». На основі різножанрових прозових творів І. Багряного, О. Гай-Головка, У. Самчука, Г. Бьолля та Е. М. Ремарка виявлено типологічні спільності та відмінності у художньому відтворенні буття людини під час війни, що у площині тексту реалізується у формі екзистенційних мотивів (екзистенціалів). У роботі досліджується їхній зв'язок із наднаціональними загальнолюдськими цінностями, складним та багаторівневим часопросторовим моделюванням, архетипними образами, релігійно-екзистенційними вимірами духовності, міжтекстовою взаємодією, біблійними маркерами, імагологічною антиномією Свого та Чужого, місцем національного у міжнаціональному конфлікті та домінуючим станом відчуженості. Висвітлено поетикальні парадигми та національно-мистецькі особливості зіставлюваних творів у їх європейському культурному контексті.

Ключові слова: екзистенціал, екзистенціалізм, екзистенційні мотиви, типологія, хронотоп, архетипи, імагологія, відчуження.

Аннотація. Стаття посвящена анализу монографии Н. И. Малания «Экзистенциалы войны в украинско-немецком литературном пространстве». На основе разножанровых прозаических сочинений И. Багряного, О. Гай-Головка, У. Самчука, Г. Бёлля и Э. М. Ремарка установлено типологические соответствия и отличия в художественном воссоздании бытия человека во время войны, что в плоскости текста реализуется в форме экзистенциальных мотивов (экзистенциалов). В работе исследуется их связь с наднациональными общечеловеческими ценностями, сложным и многоуровневым временнопространственным моделированием, архетипными образами, религиозноэкзистенциальными измерениями духовности, межтекстовым взаимодействием, библейскими маркерами, имагологической антиномией Своего и Чужого, местом национального в межнациональном конфликте и доминирующим состоянием отчуждения. Парадигмы поэтики и национальнохудожественные особенности сочинений осмыслены в их европейском культурном контексте.

Ключевые слова: экзистенциал, экзистенциализм, экзистенциальные мотивы, типология, хронотоп, архетипы, имагология, отчуждение.

Annotation. This article analyzes the monograph of N. I. Malaniy «Existentials of war in Ukrainian-German literary space». On the basis of novels by I. Bahrianyi «Man Running Over Abyss» and E. M. Remarque «Time to live and time to die» typological similarities and differences in fictional reproduction of being of human during the war, which is realized in the text in the form of existential motives (existentials) are outlined. Their definition is determined as the state of human existence, which is interconnected with its boarder and tragic situations and which catalyzed the fundamental change of strategies and meanings of life. The author states the main negative (sorrow, fear, horror, despair, wreath, hatred, solitude, guilt) and positive (faith, hope, love, fight, will) existentials. In the work their connection with overnational universal human values, complex and multilevel time-space modulation, archetypical images, religious-existential dimension of spiritual, biblical markers, imagological antinomy of Self and Other, place of national in the international conflict are investigated.

Keywords: existential, existentialism, existential motives, typology, time- space relations, archetype, imagology, alienation.

542. Ткачук М. П. Художній світ лірики Богдана-Ігоря Антонича / М. П. Ткачук // *Studia Methodologica* / Volodymyr Hnatyuk National Pedagogic University of Ternopil ; Editorial Board: N. Poplavs'ka, M. Tkachuk, T. Oliynyk. – Ternopil, 2015. – Issue 40 : Пам'яті доктора філологічних наук, професора, академіка Академії наук вищої школи України Романа Гром'яка (1937–2014). – Тернопіль, 2015. – С. 53–70.

Анотація. У статті розглядається дискурсивна практика талановитого поета Б. І. Антонича, своєрідність його поезики, що будується на іманентних естетичних засадах, органічному поєднанні фольклорних, експресіоністських і сюрреалістичних образів. Розкривається тематика, композиційна своєрідність поезій, окреслюється жанровий репертуар.

Ключові слова: фольклор, лірика, митець, дискурс, поезика, модернізм, сюрреалізм, тематика, жанри поезії.

Ткачук Н. П. Трансформація фольклорних образів в лирике Богдана-Ігоря Антоновича

Аннотація. В статті розглядається дискурсивна практика талановитого поета Б. І. Антоновича, своєобразие його поезики, побудованої на іманентних естетичних основах, органічному єдінстві фольклорних, експресіоністських і сюрреалістичних образів. Розкрито тематика, композиційне своєобразие поезій, визначається жанровий репертуар.

Ключевые слова: лирика, самобытность художника, дискурс, поэтика, модернизм, сюрреализм, тематика, жанр.

Tkachuk M. Transformation of images in folk-lyric by Bohdan Ihor Antonych

Annotation. The article deals with discursive practice of talented poet B. I. Antonych, originality of his poetry, which is based on intrinsic aesthetic principles, organic combination of folklore, expressionistic and surreal images. They describe themes, compositional originality of poetry, defined genre repertoire.

Keywords: folklore, poetry, artist, discourse, poetics, modernism, Surrealism, themes, genres of poetry.

543. Ткачук О. М. Метатекст поеми-послання Т. Шевченка «І мертвим, і живим, і ненародженим землякам моїм в Україні і не в Україні моє дружнєє посланіє» / О. М. Ткачук // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Літературознавство / редкол.: М. П. Ткачук, Е. Бялка, К. Гуца [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 43. – С. 190–204.

Анотація. У статті досліджується метатекст поеми Т. Шевченка «І мертвим, і живим, і ненародженим...» який охоплює біблійний текст, українську історіографію та власну творчість поета раннього періоду. Окреслюється становлення національної ідентичності у романтичному дискурсі послання.

Ключові слова: адресат, дискурс, ідентичність, історіософія, метатекст, послання.

Ткачук А. Н. Метатекст поэмы-послания Т. Шевченко «И мертвым, и живым...»

Аннотація. В статті досліджується метатекст поезії Т. Шевченка «И мертвым, и живым, и нерожденным ...», який охоплює біблійський текст, український історіографію і власне творчість поета раннього періоду. Визначається становлення національної ідентичності в романтичному дискурсі послання.

Ключевые слова: адресат, дискурс, ідентичність, історіософія, метатекст, послання.

Annotation. The metatext of Shevchenko's poetry «To the dead and alive, and unborn ...», which covers the biblical text, Ukrainian historiography and its own poetry of the early period is discussed in the article. There is defined the formation of national identity in the romantic discourse of the message.

Keywords: addressee, discourse, identity, historiosophy, metatext and epistle.

Кафедра української мови та методика її навчання

544. Криський М. Й. Виполноймо мовний бур'ян / В. Мельничайко, М. Криський // Дивослово. – 2015. – № 1. – С. 47–52.

Анотація. У статті йдеться про один з типових видів порушення мовних норм – використання елементів чужої мови (інтерференцію), з'ясовуються причини такого явища і шляхи проникнення його в українську мовленнєву практику. Рекомендуємо вправи для запобігання таким помилкам та усунення їх.

Ключові слова: мова, мовлення, інтерференція, суржик, редагування.

Крыськив М., Мельничайко В. Выпалывайте языковой сорняк

Аннотація. В статті говориться об одному з типичних видів порушення мовних норм – використання елементів чужої мови (інтерференцію), вивчаються причини такого явища і шляхи проникнення його в українську мовленнєву практику. Рекомендуємо вправи для запобігання таким помилкам та усунення їх.

Ключевые слова: язык, речь, интерференция, суржик, редактирование.

Kryskiv M. Y., Melnychaiko V. Y. Eliminating language weeds

Annotation. The article deals with one of the types of the standard language violation, the use of foreign language elements (interference). The causes of this phenomenon and the ways of its penetration into Ukrainian speech practice have been clarified. The exercises to prevent these mistakes and eliminate them have been recommended.

Keywords: language, speech, interference, mixed Russian-Ukrainian dialect, editing.

545. Мельничайко В. Я. Типові помилки у проведенні словотвірного аналізу / В. Мельничайко, М. Криський // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка / голов. ред. Г. Терещук. – Тернопіль, 2015. – № 2 – С. 102–107.

Анотація. Йдеться про ті явища у сфері будови слова і словотворення, неправильне трактування яких може спричинити до нерозуміння суті словотвірного процесу і, як наслідок, до механічного заучування учнями навчального матеріалу. Зазначено, що врахування описаних фактів допоможе

вчителів формувати в учнів уявлення про цілісний характер мовної системи, успішно працювати над підвищенням орфографічної грамотності і розширенням лінгвістичного кругозору учнів. До помилок, зокрема, призводять неправильні визначення кореня як спільної частини споріднених слів, префікса і суфікса як частин мови, що знаходяться перед коренем або після нього та ускладнюють усвідомлення функцій кожної морфеми, а також неточне коментування словотвірної структури слів, в утворенні яких задіяні не один, а два мовні засоби.

Ключові слова: структура слова, морфеми, способи творення слів, мотивація, семантичний зв'язок.

Мельничайко В. Я., Крыськив М. Й. Типичные ошибки учащихся в проведении словообразовательного анализа

Аннотация. Говорится о тех явлениях в сфере состава слова и словообразования, неправильная трактовка которых может привести к непониманию самой сути словообразовательного процесса и, как следствие, к механическому заучиванию учащимися учебного материала. Указано, что учет описанных фактов поможет учителю формировать у учащихся представление о целостном характере языковой системы, успешно работать над повышением орфографической грамотности и расширением лингвистического кругозора учащихся. К ошибкам, в частности, приводят неправильные определения корня как общей части родственных слов, приставки и суффикса как частей речи, которые находятся перед корнем или после него, которые затрудняют понимание функций каждой морфемы, а также неточное комментирование словообразовательной структуры слов, в образовании которых задействовано не один, а два языковые средства.

Ключевые слова: структура слова, морфемы, способы образования слов, мотивація, семантическая связь.

Melnychaiko V. Y., Kryskiv M. Y. Common mistakes in the conduct of word building analysis

Annotation. The article refers to the phenomena in the structure of words and word formation, incorrect interpretation of which might lead to the misunderstanding of the essence of word-formative process and, consequently, to students' mechanical learning of the educational material. Taking into account the described facts will help teachers to improve students understanding of the holistic nature of the language system, work successfully on the improvement of literacy and the expansion of students' linguistic horizons. Errors, including incorrect result as the common root of related words, prefixes and suffixes as parts of speech that are before or after the root that impede the realization of functions of each morpheme. Also commenting inaccurate word creative patterns of words, which are involved in the formation of not one but two linguistic means.

Keywords: structure of the word, morphemes, ways of creating words, motivation, semantic relationship.

546. Миколенко Т. М. Роль основи порівняння у формуванні компаративного образу / Т. М. Миколенко // Українське мовознавство : міжвідомчий науковий збірник / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка ; відп. ред. А. К. Мойсієнко. – Київ, 2015. – Вип. 45/1. – С. 275–281.

Анотація. У статті визначено когнітивну структуру порівнянь із звуковим компонентом. Художній образ, що утворюється в результаті порівняння, ґрунтується на основі порівняння, що об'єктивує когнітивно значущі зв'язки між об'єктом і еталоном порівняння. Залежно від способу вираження розмежовано експліцитні та імпліцитні основи порівняння. Залежно від асоціативно-семантичних відношень визначено конкретизовані та узагальнені основи порівняння.

Ключові слова: порівняння, аудіальне порівняння, когнітивна структура порівняння, основа порівняння.

Мыколенко Т. М. Роль основания сравнения в формировании компаративного образа

Аннотация. В работе сделана попытка проанализировать структуру сравнений с аудиальным компонентом. Художественный образ, сформированный в результате сравнения, базируется на основании сравнения, которое объективирует когнитивно значимые связи между объектом и эталоном сравнения. В зависимости от способа вербализации определены эксплицитные и имплицитные основы сравнения. В зависимости от ассоциативно-семантических отношений выявлены конкретизированные и обобщенные основания сравнения.

Ключевые слова: сравнение, аудиальное сравнение, когнитивная структура сравнения, основание сравнения.

Mykolenko T. M. The role of the base of comparison in the formation of comparative image

Annotation. The cognitive structure of comparisons with the sound component is defined. An artistic image, which is formed as a result of comparison, is based on a comparison basis, that objectifying the cognitively meaningful connections between the object and the standard of comparison. Depending on the way of expression, explicit and implicit bases of comparison are differentiated. Depending on the associative and semantic relations, concretized and generalized bases of comparison are defined.

Keywords: comparison, audio comparison, cognitive structure of comparison, basis of comparison.

547. Наливайко М. Я. Андроніми в українських говірках / М. Я. Наливайко // Українське мовознавство : міжвідомчий науковий збірник / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка ; відп. ред. А. К. Мойсієнко. – Київ, 2015. – Вип. 45/1. – С. 295–300.

Анотація. У статті проаналізовано сучасні українські неофіційні іменування жінок, утворені від офіційних та неофіційних назв їхніх чоловіків, за лексичною базою та словотвірною структурою. Визначено найпродуктивніші форманти, які сьогодні беруть участь у творенні андронімів.

Ключові слова: ім'я, андронім, прізвище, формула іменування.

Наливайко М. Я. Андронимы в украинских диалектах

Аннотация. В статье проанализировано современные украинские неофициальные именованья женщин, образованные от официальных и неофициальных именованья их мужей, за лексической базой и словообразовательной структурой. Определено самые продуктивные форманты, которые сегодня берут участие в образовании андронимов.

Ключевые слова: имя, андроним, прозвище, формула именованія.

Nalyvajko M. Y. Andronims in the ukrainian dialects

Annotation. In the article modern Ukrainian informal woman names derived from formal and informal names of their husband have been analyzed according to their lexical base and word-forming structure. The most productive word-formation elements, which at present create andronims.

Keywords: personal name, andronim, nickname, formula of naming.

548. Наливайко М. Я. Семантика прізвиськ, що вказують на психічні риси людини / М. Я. Наливайко // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філологічна : збірник наукових праць / редкол.: Архангельська А. М., Білоус П. В., Вокальчук Г. М. [та ін.]. – Острог, 2015. – Вип. 56. – С. 217–219.

Анотація. У статті подано семантичний аналіз прізвиськ, мотивованих психічними рисами носія. Виділено антропоніми, у значенні яких виділено характер та темперамент носія, інтелектуальні здібності, ставлення до праці.

Ключові слова: антропонімія, прізвисько, семантика прізвиська.

Наливайко М. Я. Семантика прозвищ, что указывают на психические особенности человека

Аннотація. В статье представлен семантический анализ прозвищ, мотивированных психическими чертами носителя. Выделены антропонимы, в значении которых зафиксированы характер и темперамент носителя, интеллектуальные способности, отношение к труду.

Ключевые слова: антропонимия, прозвище, семантика прозвища.

Nalyvajko M. Semantic of nickname, which denote psychical features of a person

Annotation. The unofficial anthroponymia of the modern villages of Lviv region was studied in the article. There have been determined lexico-semantic word-building structure of nicknames have been identified in the thesis. Word-building structure of nicknames have been based. The paper gives semantic analysis of the nicknames motivated by psychical features of a bearer. Anthroponyms, expressing character and temperament, intellectual abilities towards the work of a bearer, have been distinguished.

Keywords: anthroponomy, nickname, appellative derived nickname, semantics of a nickname.

549. Struhanets L. Structure of lingual-communicative competence of personality / L. Struhanets // *Studia Metodologica / Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Jan Kochanowski University in Kielce* ; Editorial Board: L. Struhanets, N. Poplavska, O. Kutsa, M. Tkachuk. – Тернопіль, 2015. – Вип. 41. – С. 6–11.

Annotation. The aim of this study is the analysis of terminological contents of «lingual-communicative competence» meaning. The history of concepts, formation has briefly covered in this article. Wide range of terms which verbalize it, has been presented. Complex description of semantic content concept through three basic segments: lingual, socio-lingual and pragmatic competence – has been firstly proposed.

Lingual competence is level of using all kinds of norms and complex of communicative features of literary language. Socio-lingual competence of individual is an evidence of the quality representation of its lingua-cognitive characteristic, the ability to chose and apply linguistic means according to the situation of communication; understand the social stratification of language; adequately use knowledge's of national culture, the specifics of intercultural communication. Pragmatic competence of speaker – it is quality of implementation of intention through well chosen lingual-communicative strategies and tactics using the most productive language means in a particular communicative situation.

Pervasive and persuasiveness of such classification is confirmed by correlation with known level model of linguistic identity by Y. Karaulov. As a result lingual-communicative competence is characterized as a person's ability to effectively use language resources to perform communicative tasks in different situations of communication.

Keywords: lingual-communicative competence, lingual competence, socio-lingual competence, pragmatic competence, verbal communication.

Струганець Л. Структура мовнокомунікативної компетенції особистості

Анотація. Мета наукової розвідки – проаналізувати термінологічний зміст поняття «мовнокомунікативна компетенція». У статті стисло висвітлено історію формування поняття, представлено широкий спектр термінів, які його вербалізують. Уперше запропоновано комплексний опис змістового наповнення поняття через три базових сегменти: мовну, соціолінгвальну і прагматичну компетенцію.

Мовна компетенція – це рівень володіння усіма типами норм і комплексом комунікативних ознак літературної мови. Соціолінгвальна компетенція особистості є свідченням якості представлення її лінгвокогнітивних характеристик, уміння вибирати та застосовувати мовні засоби відповідно до ситуації спілкування; розуміти соціальну стратифікацію мови; адекватно використовувати знання особливостей національної культури, специфіки міжкультурного спілкування. Прагматична компетенція мовця – це якість реалізації інтенції через вдало обрані мовнокомунікативні стратегії і тактики за допомогою найпродуктивніших мовних засобів у певній комунікативній ситуації.

Переконливість і всеохопність такої класифікації підтверджено кореляцією із відомою рівневою моделлю мовної особистості Ю. Караулова. У результаті мовнокомунікативну компетенцію схарактеризовано як здатність особистості ефективно використовувати мовні засоби для виконання комунікативних завдань у різних ситуаціях спілкування.

Ключові слова: мовнокомунікативна компетенція, мовна компетенція, соціолінгвальна компетенція, прагматична компетенція, вербальна комунікація.

Струганець Л. Структура лінгвокомунікативної компетенції личности

Аннотація. Цель научной работы – проанализировать терминологический смысл понятия «лингвокоммуникативная компетенция». В статье кратко отражена история формирования понятия, представлен широкий спектр терминов, которые его вербализируют. Впервые предложено комплексное описание смыслового наполнения понятия через три базовых сегмента: языковую, социолингвальную и

прагматическую компетенцию. Языковая компетенция – это уровень владения всеми типами норм и комплексом коммуникативных признаков литературного языка. Социолингвальная компетенция личности является свидетельством качества представления ее лингвокогнитивных характеристик, умение выбирать и применять языковые средства соответственно ситуации общения; понимать социальную стратификацию языка; адекватно использовать знания особенностей национальной культуры, специфики межкультурного общения. Прагматическая компетенция говорящего – это качество реализации интенции посредством удачно выбранных лингвокоммуникативных стратегий и тактик с помощью наиболее продуктивных языковых средств в определенной коммуникативной ситуации.

Убедительность и широту такой классификации подтверждает корреляция с известной уровневой моделью языковой личности Ю. Караулова. В результате лингвокоммуникативная компетенция охарактеризована как способность личности эффективно использовать языковые средства для выполнения коммуникативных задач в различных ситуациях общения.

Ключевые слова: лингвокоммуникативная компетенция, языковая компетенция, социолингвальная компетенция, прагматическая компетенция, вербальная коммуникация.

Хіміко-біологічний факультет

Кафедра ботаніки та зоології

550. Барна М. М. Кафедра ботаніки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка: навчальні та наукові досягнення (до 75-річчя заснування) / М. М. Барна, С. В. Пида, Л. С. Барна // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Біологія / редкол.: М. М. Барна, К. С. Волков, В. В. Грубінко [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 1 (62). Спеціальний вип. : присвяч. 75-річчю ТНПУ ім. В. Гнатюка, хіміко-біологічного фак., каф. ботаніки. – С. 5–23.

Анотація. Історія заснування, становлення та розвитку кафедри ботаніки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка сягає 40-х років ХХ століття і тісно пов'язана з містом Кременцем Тернопільської області, який був, є та й, мабуть, надалі залишатиметься важливим культурним, навчально-освітнім і науковим центром Волино- Поділля та Тернопільщини, починаючи з початку XVII ст. Саме в Кременці, а вірніше у Волинській гімназії були закладені основи ботанічної науки Тернопільщини. Проте в літературі відсутні зведення щодо розвитку ботаніки на ботанічних кафедрах багатьох класичних і профільних університетів та інших вищих навчальних закладів. Тому існує гостра потреба у публікації, яка б узагальнила становлення та розвиток ботаніки та проведення ботанічних досліджень на Тернопільщині в минулому та сучасний стан їх розвитку на кафедрі ботаніки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Метою статті є підведення підсумків 75-річної історії кафедри ботаніки та накреслення найголовніших напрямків подальшого розвитку ботанічної науки, а також визначення перспектив розвитку кафедри на майбутнє, які передбачають вдосконалення навчально- виховного процесу підготовки висококваліфікованих

фахівців для системи освіти та наукових кадрів з ботаніки в умовах глобалізації всіх сфер людської діяльності. У контексті історико-культурного розвитку Тернопільщини розглядаються питання функціонування ботанічної науки краю, починаючи з 40-х років минулого століття до сьогодення.

Barna N. N., Pyda S. V., Barna L. S. Department of Botany of Ternopil National Pedagogical University of V. Hnatyuk: teaching and scientific achievements (the 75th anniversary of faculty foundation)

Annotation. History of establishment, formation and development of the Department of Botany of Ternopil National Pedagogical University of V. Hnatyuk refers to the 40-th years of XX century, and is associated with the city of Kremenets, Ternopil region, which was, is, and, apparently, will remain an important cultural, educational, educational and scientific center of the Volyn-Podolia and Ternopil region since the beginning of the XVII century. It is in Kremenets, or rather in the Volyn gymnasium took its beginning, one of the oldest of Biological Sciences - Botany. However, there is no information in the literature regarding the development of botany at the botanical departments of many of classic and specialized universities (educational, agricultural, medical, pharmaceutical, forestry) and other institutions of higher education. Therefore there is an urgent need for a publication that was used generalized development of the Department of Botany and conducting botanical research in the Ternopil region (Kremenets State Teachers Institute, Kremenets State Pedagogical Institute, Kremenets pedagogical college of T. Shevchenko, Kremenets Regional Humanities and Education Institute of T. Shevchenko) and the state of development of botany and plant science at the Department of botany. Summing up the results of the 75-year history of the Department of Botany of Ternopil National Pedagogical University named of V. Hnatiuk and mark the main direct further development of botanical science, as well as the determination of the prospects for the future development of the department is the responsible thing, providing for the improvement of the educational process of excellence education and scientific training in botany in the context of globalization in all spheres of human activity. First of all it is necessary to give a reasoned answer to the question - what is achieved learning outcomes, research work, as a whole or any important events characterizing the activities of the Department of Botany during this period? In the context of historical and cultural development of Ternopil discusses learning activities and begin research work of the Department of Botany, starting with the 40s of the last century, on time for today. Special emphasis is placed on the formation and development of botany in its historical aspects, problems of training teachers of biology in the past and today. Separately, the contribution of the form described nerds edge and analysis of scientific papers of the teaching staff of the Department of Botany of the 75-year-old history of its formation and development.

551. Голіней Г. М. Вплив рослинних високобілкових і жиромістких кормів з БММД-1 на їх забійні якості у годівлі свиней / Г. М. Голіней // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Біологія / редкол.: М. М. Барна, К. С. Волков, В. В. Грубінко [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 1 (62). Спеціальний вип. : присвяч. 75-річчю ТНПУ ім. В. Гнатюка, хіміко-біологічного фак., каф. ботаніки. – С. 65–68.

Анотація. Досліджено вплив використання у годівлі рослинних високобілкових і жиромістких кормів у складі регіональних зерносумішей (РЗС)

з БММД-1 на забійні і м'ясні якості кабанчиків при вирощуванні на м'ясо. Встановлено, що згодовування у раціонах розроблених РЗС з БММД-1 забезпечило у свиней дослідних груп вищі забійну масу (на 2,3-4,8%), масу туші (на 2,0-7,5%) та збільшення маси печінки і серця внаслідок вищої функціональної активності органів у окисно-відновних процесах організму.

Ключові слова: свині, раціони, БММД-1, забійні показники, маса внутрішніх органів

Голиней Г. М. Влияние в кормлении свиней растительных высокобелковых и жиросодержащих кормов с БММД-1 на их убойные качества

Аннотация. Исследовано влияние в кормлении растительных высокобелковых и жиросодержащих кормов в составе РЗС с БММД-1 на убойные и мясные качества кабанчиков при выращивании на мясо. Установлено, что скармливание в рационах разработанных РЗС с БММД-1 обеспечило у свиной опытных групп большую убойную массу (на 2,3-4,8%), туши (на 2,0-7,5%) а также увеличение массы печени и сердца в результате высшей функциональной активности.

Ключевые слова: свиньи, рационы, БММД-1, убойные показатели, масса внутренних органов

Holiney H. M. Influence in feeding of pigs vegetable protein-rich and fatty clean fodder from BMMD-1 on the slaughter qualities

Annotation. We have studied the influence of the use of vegetable protein-rich and fatty clean fodder which is regionally made as a component of regional grain mixes and BMMD-1 on the slaughter and meat qualities of young boars when breeding them for meat. Found that feeding in rations developed of regional grain mixes with BMMD-1 provided for pigs of experimental groups higher slaughter weight (on 2,3-4,8%), mass of carcass (on 2,0-7,5%) and increase weight of the liver and the heart, as a result of higher functional activity of organs.

Keywords: young boars, food allowance, BMMD-1, slaughter index, weight of body organs.

552. Гурська О. В. Компонентний склад ефірних олій насіння *Pyrethrum parthenium* (L.) Smith. / О. В. Гурська, С. В. Пида // Вісник Львівського університету. Серія біологічна / Львівський національний університет ім. І. Франка ; голов. ред. В. Федоренко. – Львів, 2015. – Вип. 69. – С. 265–271.

Анотація. Методом хромато-мас-спектрофотометрії досліджено якісний склад і кількісний вміст компонентів ефірних олій насіння чотирьох сортів *Pyrethrum parthenium* (L.) Smith. Встановлено, що насіння піретруму дівочого містить 0,18–0,90% ефірних олій, основними компонентами яких є камфора (30,43–67,74%) і хризантеїлацетат (20,07–38,73%).

Ключові слова: *Pyrethrum parthenium* (L.) Smith., ефірні олії, компонентний склад, насіння.

Гурская О., Пыда С. Компонентный состав эфирных масел семян Pyrethrum parthenium (L.) Smith.

Аннотация. Методом хромато-масс-спектрофотометрии исследованы качественный состав и количественное содержание компонентов эфирных масел семян четырех сортов *Pyrethrum parthenium* (L.) Smith. Установлено, что семена

пиретрума девичьего содержат 0,18–0,90% эфирных масел, основными компонентами которых являются камфора (30,43–67,74%) и хризантеилацетат (20,07–38,73%).

Ключевые слова: Pyrethrum parthenium (L.) Smith., эфирные масла, компонентный состав, семена.

Gurska O., Pyda S. The investigation of seed's essential oils composition of Pyrethrum parthenium (L.) Smith.

Annotation. Qualitative composition and quantitative analysis of seed's essential oils of four variety of Pyrethrum parthenium (L.) Smith. was investigated by chromatography-mass spectrophotometry method. It was established that the amount of essential oils were 0,18–0,90% (w/w). Camphor (30,43–67,74%) and chrysanthenyl acetate (20,07–38,73%) were the main components of essential oils.

Keywords: Pyrethrum parthenium (L.) Smith., essential oils, composition, seeds.

553. Мацюк О. Б. Морфогенез жіночих генеративних органів протандричних і протогінічних особин *Juglans regia* L. в умовах Західного Поділля // О. Б. Мацюк // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Біологія / редкол.: М. М. Барна, К. С. Волков, В. В. Грубінко [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 1 (62). Спеціальний вип. : присвяч. 75-річчю ТНПУ ім. В. Гнатюка, хіміко-біологічного фак., каф. ботаніки. – С. 29–34.

Анотація. Досліджено типи пагонів, морфогенез жіночої генеративної сфери протандричних і протогінічних особин горіха грецького (*Juglans regia* L.) в умовах Західного Поділля (Тернопільська область), з'ясовані послідовні етапи закладання та розвитку маточкових квіток. Окрім того, встановлена залежність цих процесів від погодних умов (температурного режиму та вологості повітря). Встановлено, що кожному етапу органогенезу репродуктивних структур відповідають різні середньодобові температури та різні відсотки вологості повітря.

Matsuk O. B. Morphogenesis of female generative organs protandrous and protogenic individuals of Juglans regia L in conditions of Western Podillia

Annotation. Investigated types of shoots, morphogenesis of female generative sphere protandrous and protogenic individuals *Juglans regia* L. in conditions of Western Podillia (Ternopil region), clarified successive stages foundation and development of pistillate flowers. In addition, was found dependence of these processes from the weather (temperature and humidity). Established that, each stage of organogenesis reproductive structures correspond to different average daily temperature and humidity different percentages.

554. Монографія з ботаніки : [рецензія] / Г. Т. Криницький, Н. В. Герц, О. Б. Мацюк, Р. Л. Яворівський // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Біологія / редкол.: М. М. Барна, К. С. Волков, В. В. Грубінко [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 1 (62). Спеціальний вип. : присвяч. 75-річчю ТНПУ ім. В. Гнатюка, хіміко-біологічного фак., каф. ботаніки. – С. 160–164. – Рец. на кн.: Барна М. М. Становлення і розвиток ботаніки на Тернопільщині (XIX – початок XXI ст.) : монографія / Микола Барна, Любов Барна. – Тернопіль : Терно-граф, 2015. – 240 с. : іл.

555. Москалюк Н. В. Навчальна лабораторія морфології та систематики рослин – гербарій: створення та використання у процесі підготовки фахівців з біології / Н. В. Москалюк // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Біологія / редкол.: М. М. Барна, К. С. Волков, В. В. Грубінко [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 1 (62). Спеціальний вип. : присвяч. 75-річчю ТНПУ ім. В. Гнатюка, хіміко-біологічного фак., каф. ботаніки. – С. 34–39.

Анотація. У статті наведені дані щодо створення, функціонування та перспектив розвитку одного із структурних підрозділів Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка — навчальної лабораторії морфології та систематики рослин – гербарію кафедри ботаніки та зоології. Розглянуто вклад багатьох вчених, зокрема, В. Бессера, В. Шиманської, Б. Заверухи, С. Зелінки у зборі гербарію рослин, що склали основу гербарних фондів, які сьогодні налічують понад 30 000 гербарних зразків. Створена комп'ютерна база даних гербарного матеріалу. Гербарій включений в Index Herbariorum Ucrainicum (TERN*). Проаналізовано використання гербарію у підготовці фахівців з біології.

Ключові слова: навчальна лабораторія, гербарій, електронна база даних, фахівець.

Москалюк Н. В. Учебная лаборатория морфологии и систематики растений – гербарий: создание и использование в процессе подготовки специалистов по биологии

Аннотация. В статье приведены данные относительно создания, функционирования и перспектив развития одного из структурных подразделений Тернопольского национального педагогического университета имени Владимира Гнатюка – учебной лаборатории морфологии и систематики растений – гербария кафедры ботаники и зоологии. Рассмотрено вклад многих ученых, в частности В. Бессера, Б. Заверухи, В. Шиманской, С. Зелинки в сборе гербария растений, что составило основу фондов гербария, которые сегодня насчитывают свыше 30 000 образцов гербарных листов. Создана компьютерная база данных гербарного материала. Гербарий включен в Index Herbariorum Ucrainicum (TERN*). Проанализировано использование гербария в подготовке специалистов по биологии.

Ключевые слова: учебная лаборатория, гербарий, электронная база данных, специалист

Moskalyuk N. V. The laboratories morphology and taxonomy of plants – herbarium: development and use in the training of biology

Annotation. The article presents data on the establishment functioning and development prospects of one of the structural units of the TNPU named after Volodymyr Hnatyuk – the herbarium of the department of Botany. The contribution of many scientists, including W. von Besser, V. Shymanska, B. Zaveruha, S. Zelinko into she collecting of plants, which formed the basis of herbarium funds, which today have more than 30000 herbarium specimens is analyzed. The computer database of the herbarium material is established. The herbarium is included into the Index Herbariorum Ucrainicum (TERN*). Analyzed using herbarium in training in biology.

The herbarium has its own history. Its origin dates back to 1805, when the Higher Volyn Gymnasium was founded in Kremenetsk. The herbarium as the

necessary scientific and educational material in the Volyn gymnasium, and later in the Kremenetsk Lyceum, has created a high school History teacher and director of the Botanical Garden Willibald Besser. In 1940 in Kremenetsk, on the basis of the former Kremenets Lyceum the Kremenetsk State Teacher Institute was opened. The revival of the herbarium began in 1950, when the Kremenetsk State Teacher Institute was renamed into the Kremenetsk State Pedagogical Institute, in which the Department of Botany was founded. The Herbarium at the above mentioned establishments developed thanks to such botanists as V.E. Shimanskaya, B.V. Zaveruha, S.V. Zelinka.

Today, the herbarium of the Department of Botany in Ternopil National Pedagogical University named after Volodymyr Hnatiuk is one of the structural units of the university, in January 1910 the herbarium was given a status of the educational laboratory of plant morphology and systematics.

Keywords: research laboratory, herbarium, electronic database expert.

556. Пыда С. В. Порівняльна оцінка сортів люпину білого за вирощування в умовах Тернопільської області / С. В. Пыда, О. Б. Конончук // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Біологія / редкол.: М. М. Барна, К. С. Волков, В. В. Грубінко [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 1 (62). Спеціальний вип. : присвяч. 75-річчю ТНПУ ім. В. Гнатюка, хіміко-біологічного фак., каф. ботаніки. – С. 39–44.

Анотація. В умовах Тернопільської області досліджено ростові процеси рослин, нодуляційну здатність та азотфіксувальну активність бульбочок, стійкість до збудника антракнозу і продуктивність шести сортів люпину білого, які рекомендовано для вирощування у Лісостепу України. Показано, що сортові особливості люпину істотно впливають на ріст стебла, облиствіння рослин, формування і функціонування симбіотичних систем, утворених місцевими расами бульбочкових бактерій та врожайність культури.

Ключові слова: люпин білий, бульбочки, азотфіксувальна активність, насіннева продуктивність, антракноз.

Пыда С. В., Конончук А. Б. Сравнительная оценка сортов люпина белого при выращивании в условиях Тернопольской области

Аннотация. В условиях Тернопольской области исследованы ростовые процессы растений, нодуляционная способность и азотфиксирующая активность клубеньков, стойкость к возбудителю антракноза и продуктивность шести сортов люпина белого, которые рекомендуют выращивать в Лесостепи Украины. Показано, что самыми низкими с малым количеством листьев выросли растения сорта Пищевый, наивысшими – сорта Диета, а наиболее облиственными – сорта Сэрпнэвый. Сортные особенности люпина белого существенно влияют на образование и функционирование симбиотических систем, образованных местными расами клубеньковых бактерий и урожайность культуры. Наиболее продуктивными оказались сорта Сэрпнэвый и Вэрэснэвый, перспективными для выращивания есть также сорта Диета и Олежка, но с целью предупреждения инфицирования растений возбудителем антракноза необходимо семена люпина белого сортов Вэрэснэвый и Олежка перед посевом обрабатывать фунгицидами.

Ключевые слова: люпин белый, клубеньки, азотфиксирующая активность, семенная продуктивность, антракноз

Pyda S. V., Kononchuk O. B. Comparative assessment of Lupinus albus L. sorts under the conditions of Ternopil region

Annotation. Under the conditions of Ternopil region the growth processes of plants, nodulation, nitrogen fixation activity of nodules, resistance to the anthracnose's pathogen and productivity of six lupin white sorts, which are recommended for cultivation in Forest-Steppe of Ukraine, have been investigated. It has been shown that the plants of «Pishchovui» sort were of the lowest height and had the smallest number of leaves, the plants of «Dieta» sort were of the highest height and the plants of «Serpnevyyi» sort were the lowest number of leaves. The sort features of *Lupinus albus* L. affect substantially on the formation and function of the symbiotic system, which are formed by the local races of nitrogen-fixing bacteriums, and affect the culture yields. The «Serpnevyyi» and «Veresnevui» sorts were the most productivity. The «Dieta» and «Olezhka» sorts were also perspective. The seeds of lupine white ("Veresnevui" and "Olezhka" varieties) must be processed by fungicides before sowing in order to prevent the infection of plants by the anthracnose's pathogen.

Keywords: *Lupinus albus* L., nodules, nitrogen fixation activity, seed production, anthracnose.

557. Подобівський С. С. Кафедра зоології Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка: історія становлення / Подобівський С. С., Шевчик Л. О. // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Біологія / редкол.: М. М. Барна, К. С. Волков, В. В. Грубінко [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 1 (62). Спеціальний вип. : присвяч. 75-річчю ТНПУ ім. В. Гнатюка, хіміко-біологічного фак., каф. ботаніки. – С. 175–179.

Анотація. У статті описана історія становлення кафедри зоології, що датується 1950 – 2013 роками, з часу заснування її в Кременецькому державному педагогічному інституті і до об'єднання у складі кафедри ботаніки та зоології Тернопільського національного педагогічного університету. Згадані усі співробітники, котрі у різний час тут працювали. Деталізована інформація про посади, наукові інтереси та творчий доробок науково-педагогічних працівників кафедри. Особлива увага звертається на їхній вклад у формування наукових фондів і забезпечення функціонування зоологічного музею кафедри. Окремо йде мова про місце науково-дослідної лабораторії Голицький біостаніонар та Агробіолабораторії хіміко-біологічного факультету ТНПУ ім. Володимира Гнатюка в навчальній та науково-дослідній роботі співробітників кафедри.

Ключові слова: історія, кафедра зоології, співробітники, інтереси, науковий доробок, посади, наукові фонди.

Подобивский С.С., Шевчик Л. Е. Кафедра зоологии тернопольского национального педагогического университета им. владимира гнатюка: история и персоналии

Аннотация. В статье описана история формирования кафедры зоологии, которая датируется 1950 – 2013 гг, со времени образования последней в Кременецком государственном педагогическом институте и до объединения в составе кафедры ботаники и зоологии Тернопольского национального педагогического университета. Названы все сотрудники, которые в разное время тут

роботали. Детализована інформація об їх должностях, научних інтересах и трудах научно-педагогических работников. Особое внимание авторы статьи обращают на личный вклад каждого сотрудника на обогащение научных фондов и обеспечение функционирования зоологического музея кафедры. Особое внимание обращается месту научно-исследовательской лаборатории Голицкий биостационар и Агробиолаборатории химико-биологического факультета ТНПУ им. Владимира Гнатюка в научной и научно-исследовательской работе сотрудников кафедры.

Ключевые слова: история, кафедра зоологии, сотрудники, интересы, научные труды, должности, научные фонды кафедры.

Podobivskyi S. S., Shevchyk L. O. The Department of Zoology of Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University: history, personalities

Annotation. The article describes the history of formation and establishment of the Department of Zoology from 1950 till 2013, since its foundation at Kremenets State Pedagogical Institute up to integration into the Department of Botany and Zoology of Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University. All of the department staff that worked here at different times have been mentioned. The detailed information about positions, scientific interests and academic works of the research and educational workers of the department has been given. Special attention has been paid to their contribution to the formation of funds of scientific information and functioning of the zoological museum of the department. The role of the research laboratory of Holytsia biological permanent establishment and the agrobiological laboratory of the Faculty of Chemistry and Biology of Ternopil V. Hnatiuk National Pedagogical University in educational and scientific work of the department staff has been defined.

Keywords: history, Department of Zoology, staff, interests, academic works, positions, funds of scientific information.

558. Хіміко-біологічний факультет Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка: становлення, досягнення та перспективи розвитку (до 75-річчя заснування) / Н. М. Дробик, М. М. Барна, Л. С. Барна, В. З. Курант, А. І. Герц // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Біологія / редкол.: М. М. Барна, К. С. Волков, В. В. Грубінко [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 1 (62). Спеціальний вип. : присвяч. 75-річчю ТНПУ ім. В. Гнатюка, хіміко-біологічного фак., каф. ботаніки. – С. 165–175.

Анотація. Наведено дані про 75-річну історію становлення і розвитку хіміко-біологічного факультету Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Наведені основні етапи діяльності факультету, досягнення професорсько-викладацького персоналу у навчально-виховній та науково-дослідній роботі. Охарактеризовано структурні підрозділи факультету: кафедру ботаніки та зоології, загальної біології та методики навчання природничих дисциплін, хімії та методики її навчання, лабораторію біології та екології – біостационар університету, агробіологічну лабораторію, навчальну лабораторію морфології та систематики рослин – гербарій, зоологічний музей, науково-дослідні лабораторії. Окреслено перспективи дальшого розвитку факультету.

Drobyk N. M., Barna M. M., Barna L. S., Kurant V. Z., Hertz A. I. Chemical and biological faculty Volodymyr Hnatiuk Ternopil National Pedagogical University: formation, achievements and future development (to the 75th anniversary of faculty foundation)

Annotation. The data about 75-year history of formation and development of Chemical and Biological Faculty of Volodymyr Hnatiuk Ternopil National Pedagogical University are presented. The major steps of faculty development, its achievements in educational and research work are demonstrated. The activity of structural units of the Faculty: the Department of Botany and Zoology, General Biology and Methods for Teaching of Natural Sciences, Chemistry and Methods of its Teaching, the Laboratory of Biology and Ecology "Holytskyi biostatsionar of University," the Agrobiological Laboratory, the Educational Laboratory of Plant Morphology and Systematics – herbarium, zoological museum, research laboratories are characterized. Prospects for further development of the faculty are delineated.

559. Яворівський Р. Л. Аналіз географічної структури флори Тернопільського плато / Р. Л. Яворівський // // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Біологія / редкол.: М. М. Барна, К. С. Волков, В. В. Грубінко [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 1 (62). Спеціальний вип. : присвяч. 75-річчю ТНПУ ім. В. Гнатюка, хіміко-біологічного фак., каф. ботаніки. – С. 45–48.

Анотація. У статті наведені результати аналізу географічної структури флори Тернопільського плато (ТП), зокрема, у її складі виділено 10 географічних елементів, проведено їх кількісний аналіз, зв'язок з формаціями (рослинними угрупованнями) певного типу, охарактеризовано провідні види і роди, що виступають едифікаторами виділених типів геоелементів.

Ключові слова: геоелемент, географічний аналіз, флора, Тернопільське плато.

Яворивский Р. Л. Анализ географической структуры флоры Тернопольского плато

Аннотация. В статье приведены результаты анализа географической структуры флоры Тернопольского плато, в частности, в ее составе выделены 10 географических элементов, проведен их количественный анализ, связь с формаціями (растительными сообществами) определенного типа, охарактеризованы ведущие виды и роды, которые выступают эдификаторами выделенных типов геоэлементов.

Ключевые слова: геоэлемент, географический анализ, флора, Тернопольское плато.

Yavorivski R. L. Analysis of geografic structure of flora of Ternopil plateau

Annotation. Results of geographical structure analysis of flora of Ternopil Plateau (TP) are presented in the article. In particular, 10 geographical elements are selected, which are subjected by the quantitative analysis. Also the relationships between geoelements and formations (plant communities) are followed and the leading species and genera which serve ecosystem engineers of selected geoelements are described. The most numerous in geographic structure of TP are Euro-Asian, European and Holarctic types of geoelements, moreover significant advantage of Palearctic species indicates the scarce influence of Mediterranean on the flora

formation of the Plateau. The species of the steppe geoelement tend to gradual quantitative reduction due to subsequent anthropogenic processes in the region.

Keywords: geoelement, geographical analyze, flora, Ternopil plateau.

Кафедра загальної біології та методики викладання природничих дисциплін

560. Грубінко В. В. Розвиток наукових досліджень на кафедрі загальної біології та методики навчання природничих дисциплін / В. В. Грубінко // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Біологія / редкол.: М. М. Барна, К. С. Волков, В. В. Грубінко [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 1 (62). Спеціальний вип. : присвяч. 75-річчю ТНПУ ім. В. Гнатюка, хіміко-біологічного фак., каф. ботаніки. – С. 180–192.

Анотація. Розглядаються основні віхи формування тематики та наукових шкіл кафедри впродовж 1971-2015 рр. Наведено основні результати наукових досягнень кафедри. Відмічено значення наукової роботи викладачів кафедри для формування фахівців інноваційного типу, науковців та викладачів вищої кваліфікації.

Ключові слова: кафедра загальної біології, наукові дослідження, 1971-2015 рр.

Грубинко В. В. Развитие научных исследований на кафедре общей биологии и методики обучения естественные дисциплин

Аннотация. Рассматриваются основные вехи формирования тематики и научных школ кафедры на протяжении 1971-2015 гг. Приведены основные результаты научных достижений сотрудников кафедры. Отмечено значение научной работы преподавателей кафедры для формирования специалистов инновационного типа, ученых и преподавателей высшей квалификации.

Ключевые слова: кафедра общей биологии и методики обучения естественных дисциплин, научная работа, результаты научной деятельности.

Grubinko V. V. Development of sciences research on Department of General Biology and teaching of natural sciences

Annotation. The main milestones of subjects and schools of the department during the 1971-2015 biennium. The main results of the scientific achievements of the department staff. Highlighted the importance of research for the formation of teachers of the department specialists innovative type, scientists and teachers in higher education.

Keywords: Department of General Biology and teaching natural sciences, scientific work, the results of scientific activities.

561. Костюк К. В. Регенерация клеточных мембран *Lemna minor* L. после токсического воздействия / Костюк К. В., Грубінко В. В. // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Біологія / редкол.: М. М. Барна, К. С. Волков, В. В. Грубінко [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 3/4 (64). Спеціальний вип.: Гідроекологія. – С. 346–351.

Аннотация. В статье рассмотрены механизмы регенерации клеточных мембран с участием липидов и белков после токсического воздействия. На

примере ряски показано, что мембраны растительных клеток постоянно обновляются. Высказано предположение о том, что время обновления мембранных структур является характеристикой процесса биогенеза мембран. На этом основании, сравнивая значения скоростей обновления клеточных мембран в нормальных и патологических клетках, можно оценить роль эндоплазматического ретикулума и аппарата Гольджи в образовании отдельных участков поврежденной плазмалеммы.

Ключевые слова: водные растения, тяжелые металлы, дизельное топливо, вторичные концентрические мембраны, липиды, белки.

Костюк К. В., Грубинко В. В. Регенерація клітинних мембран Lemna minor L. після токсичного впливу

Анотація. У статті розглянуто механізми регенерації клітинних мембран після токсичного впливу, які стосуються зміни складу ліпідів і білків. На прикладі ряски показано, що мембрани рослинних клітин постійно оновлюються. Висловлено припущення про те, що тривалість оновлення мембранных структур є характеристикою процесу їх біогенезу. Тому, порівнюючи значення швидкостей оновлення клітинних мембран в нормальних і патологічних клітинах, можна оцінити значення ендоплазматичного ретикулуму та апарату Гольджі в утворенні окремих ділянок пошкодженої плазмолемми.

Ключові слова: водні рослини, важкі метали, дизельне паливо, вторинні концентричні мембрани, ліпіди, білки

Kostyuk K. V., Grubinko V. V. Regeneration of the concentric membranes Lemna minor L. after the toxic effects

Annotation. The article describes the mechanisms of regeneration of concentric membranes after the toxic effects that relate to changes in the composition of lipids and proteins. On the example of duckweed shown that the membrane of plant cells are constantly being updated. It has been suggested that the update time of membrane structures is the characteristic of the process of biogenesis of membranes. Therefore, comparing the value of the update rate of concentric membranes normal and abnormal cells, it is possible to assess the role of the endoplasmic reticulum and the Golgi apparatus in the formation of individual sections of the damaged plasmalemma.

Keywords: freshwater plants, heavy metals, diesel fuel, double concentric membran, lipids, proteins.

562. Накопичення есенціальних металів макромолекулами *Chlorella vulgaris* BEIJ. (CHLOROPHYTA) у присутності селеніту натрію / Вінярська Г. Б., Боднар О. І., Станіславчук А. В., Грубинко В. В. // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Біологія / редкол.: М. М. Барна, К. С. Волков, В. В. Грубинко [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 3/4 (64). Спеціальний вип.: Гідроекологія. – С. 103–107.

Анотація. Досліджували накопичення металів у біомасі та основних макромолекулах клітин *Chlorella vulgaris* Beij. за дії солей металів у концентраціях: Zn^{2+} – 5 мг/дм³, Mn^{2+} – 0,25 мг/дм³, Cu^{2+} – 0,002 мг/дм³, Fe^{3+} – 0,008 мг/дм³, Co^{2+} – 0,05 мг/дм³, за їх сумісної дії із селенітом натрію (10,0 мг Se^{4+} /дм³) протягом 7-ми діб експозиції. Встановлено, що протягом всього періоду експозиції клітини *Ch. vulgaris* накопичували більшість металів, окрім

Cu^{2+} . Ліпіди порівняно із вуглеводами та білками включали найбільшу кількість досліджуваних металів. Серед усіх досліджуваних мікроелементів найбільше накопичувався Zn^{2+} як у біомасі водоростей, так і у складі окремих фракцій досліджених органічних сполук.

Ключові слова: *Chlorella vulgaris* Beij., поглинання, селеніт натрію, іони металів, вуглеводи, білки, ліпіди.

Винярська Г. Б., Боднар О. И., Станиславчук А. В., Грубинко В. В. Накопление эссенциальных металлов макромолекулами Chlorella vulgaris BEIJ. (CHLOROPHYTA) в присутствии селенита натрия

Аннотація. Исследовали накопление эссенциальных металлов в биомассе и основных макромолекулах клеток *Chlorella vulgaris* Beij. при действии солей металлов в концентрациях: $\text{Zn}^{2+} - 5 \text{ мг/дм}^3$, $\text{Mn}^{2+} - 0,25 \text{ мг/дм}^3$, $\text{Cu}^{2+} - 0,002 \text{ мг/дм}^3$, $\text{Fe}^{3+} - 0,008 \text{ мг/дм}^3$, $\text{Co}^{2+} - 0,05 \text{ мг/дм}^3$ при их совместном действии с селенитом натрия ($10,0 \text{ мг Se}^{4+}/\text{дм}^3$) в течение 7-ми суток экспозиции. Установлено, что в течение всего периода экспозиции клетки *Ch. vulgaris* накапливали большинство металлов, кроме Cu^{2+} . Липиды, по сравнению с углеводами и белками, включали большее количество исследуемых металлов. Из всех исследуемых микроэлементов больше всего накапливался Zn^{2+} как в биомассе водорослей, так и в составе отдельных фракций исследованных органических соединений.

Ключевые слова: *Chlorella vulgaris* Beij., поглощение, селенит натрия, ионы металлов, углеводы, белки, липиды

Viniarska H. B., Bodnar O. I., Stanislavchuk A. V., Grubinko V. V. Accumulation of essential metals macromolecules Chlorella vulgaris BEIJ. (CHLOROPHYTA) in the presence of sodium selenite

Annotation. The metals accumulation in *Chlorella vulgaris* Beij. biomass and main macromolecules cell under 7 days influence of metal salts in concentrations: $\text{Zn}^{2+} - 5 \text{ mg/dm}^3$, $\text{Mn}^{2+} - 0,25 \text{ mg/dm}^3$, $\text{Cu}^{2+} - 0,002 \text{ mg/dm}^3$, $\text{Fe}^{3+} - 0,008 \text{ mg/dm}^3$, $\text{Co}^{2+} - 0,05 \text{ mg/dm}^3$ for their combined effect with sodium selenite ($10.0 \text{ mg Se}^{4+}/\text{dm}^3$) was investigated. Established that during the whole period of exposure *Ch. vulgaris* cells accumulated all metals, except Cu^{2+} . Comparatively lipids included bigger amount metals than carbohydrates and proteins. Comparatively with other metals, Zn^{2+} included both in a biomass of algae and in individual fractions of organic components of cells most actively.

Keywords: *Chlorella vulgaris*, absorption, sodium selenite, metal ions, carbohydrates, proteins, lipids.

563. Степанюк А. В. Підготовка майбутніх учителів до формування біоетичних знань школярів / А. В. Степанюк // Педагогічний альманах : збірник наукових праць / редкол.: В. В. Кузьменко (голова) [та ін.]. – Херсон, 2015. – Вип. 25. – С. 125–131.

Анотація. Висвітлено сутність поняття «біоетичні знання», їх структуру, функції, місце в навчальному предметі «Біологія» та в процесі професійної підготовки учителів природничих дисциплін. Обґрунтовано доцільність підготовки майбутніх учителів біології до формування біоетичних знань учнів. Окреслено напрями реалізації проблеми на рівні педагогічної діяльності: організація навчально-виховного процесу у вищій школі на засадах гуманізму,

при якому модель гуманної поведінки передаються методом наслідування; здійснення спеціальної діяльності із підготовки студентів до формування у школярів гуманного ставлення до систем різного рівня організації живої природи. Розкрито мету, завдання, зміст та структуру вибіркової навчальної дисципліни для студентів «Біоетика».

Ключові слова: підготовка вчителів, біоетики, біоетичні знання, модель поведінки, вибіркова дисципліна.

Степанюк А. В. Подготовка будущих учителей к формированию биоэтических знаний школьников

Аннотация. Раскрыто содержание понятия «биоэтические знания», их структуру, функции, место в учебном предмете «Биология» и в процессе профессиональной подготовки учителей естественных дисциплин. Обоснована целесообразность подготовки будущих учителей к формированию биоэтических знаний учащихся. Определены направления реализации проблемы на уровне педагогической деятельности: организация учебно-воспитательного процесса высшей школы с учетом принципа гуманизма, в котором модель гуманного поведения формируется методом подражания; организация специальной деятельности с подготовки студентов к формированию у школьников гуманного отношения к системам разного уровня организации живой природы. Конкретизирована цель, задачи, содержание и структура селективной учебной дисциплины «Биоэтика».

Ключевые слова: подготовка учителей, биоэтика, биоэтические знания, модель поведения, селективная дисциплина.

Stepanyuk A. V. Training future teachers to developing pupils' bioethical knowledge

Annotation. There have been analyzed the reasons of existing contradiction between the universal tendency of natural and human sciences integration and its reflection in the educational process in biology at higher and secondary schools. There has been covered the essence of the concept "bioethics knowledge", its structure, functions and place in an academic subject "Biology" and in the process of future science teachers training. The expediency of developing future biology teachers' ability to build pupils' bioethical knowledge has been substantiated. There have been revealed the reasons of the diverging educational content values and life priorities of students and pupils. There have been outlined the directions of implementing the problem at educational activity level: organizing the educational process at higher education on the humanism principles whereby the model of humane behavior is transmitted by imitation; performing the special activity in forming students' ability to develop pupils' humane attitude to living systems at all levels of nature organization. There have been determined the objective, tasks, content and structure of elective discipline "Bioethics", the study of which contributes to the creating educational environment as a system of influences and conditions of developing personality on the set of bioethical behaviour model. In addition, it creates the personal development opportunities which are contained in the social and spatial objective environment. This bioethical activity is becoming the result of human being perception of himself as a person who has free will and deliberately restricts himself to the moral behaviour and nature laws.

Keywords: teacher training, Bioethics, bioethical knowledge, behaviour model, elective discipline.

564. Степанюк А. В. Принципи конструювання змісту біологічної освіти школярів / А. В. Степанюк // Педагогічний альманах : збірник наукових праць / редкол.: В. В. Кузьменко (голова) [та ін.]. – Херсон, 2015. – Вип. 27. – С. 70–76.

Анотація. У статті схарактеризовано загальнодидактичне тлумачення поняття «принципи» формування змісту освіти. Наголошується на значущості врахування при відборі конкретно дидактичних принципів основних атрибутів життя (цілісності у функціонуванні та системності у структурній організації). Обґрунтовуються принципи, що дозволяють конкретизувати ідеї сучасної біологічної картини світу, які лежать в основі розкриття цілісності живої природи, а отже і в основі формування цілісного змісту шкільного курсу «Біологія»: орієнтації на структуру об'єктивної реальності; фундаменталізації змісту навчального матеріалу про живу природу; інтеграції змісту біологічної освіти (внутрішньо– та міжпредметної); орієнтації на загальнодидактичну модель навчального предмета.

Ключові слова: біологічна освіта, принципи, школярі, жива природа.

Степанюк А. В. Принципы конструирования содержания биологического образования учащихся

Аннотация. В статье раскрыта общедидактическая характеристика понятия «принципы» формирования содержания образования. Акцентируется внимание на значимости учета при отборе частнодидактических принципов основных атрибутов жизни. Обосновываются принципы, учет которых позволяет конкретизировать идеи современной биологической картины мира, которые лежат в основании раскрытия целостности живой природы и, следовательно, в основании формирования целостного содержания школьного курса «Биология»: ориентации на структуру объективной реальности; фундаментализации содержания учебного материала о живой природе; интеграции содержания биологического образования (внутри– и межпредметной); ориентации на общедидактическую модель учебного предмета.

Ключевые слова: биологическое образование, принципы, школьники, живая природа.

Stepanyuk A. V. Principles of building of content of pupils' biological education

Annotation. The article reveals general didactic interpretation of concept «principles» of building of content of education. It is emphasized importance of selection of specific didactic principles of consideration basic attributes of life (integrity in functioning and systematic approach in structural organization). The author substantiates principles that allow to make concrete modern biological world view, which disclosures integrity of wildlife and forms basis of integral content of «Biology» school course: focusing on structure of objective reality; fundamental approach to the content of educational material about wildlife; integration of biological educational content (intra and interdisciplinary); targeting at general didactic subject structure.

The essence of the first (basic) principle is that while designing information about wildlife it is advisable to start with its fundamental characteristics: integrity,

system nature of organization, hierarchical principles of construction. Attention is paid to the fact that study of wildlife in accordance with hierarchical principles allows to have logical justification of disclosure of relations between systems of different levels and thus contributes to forming and formation of pupils' integral wildlife view.

It has been proved that content of educational material should include information which would disclose laws of nature (physical and chemical forms of substance, motion at biological level of its organization, own laws of living systems of various organizational levels of functioning, universal laws of nature).

Keywords: biological education, principles, schoolchildren, wildlife.

Кафедра хімії та методики її навчання

565. Бияк В. Я. Білково-нуклеїновий обмін у організмі коропа із малих річках Західного Поділля / В. Я. Бияк, В. О. Хоменчук, В. З. Курант // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Біологія / редкол.: М. М. Барна, К. С. Волков, В. В. Грубінко [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 3/4 (64). Спеціальний вип.: Гідроекологія. – С. 51-54.

Анотація. Проведено порівняльний аналіз особливостей вмісту нуклеїнових кислот та їх співвідношення, загального білку та білку фракцій нуклеопротеїдів печінки та м'язів коропа із малих річок Західного Поділля. Встановлено, що зміни величин цих показників залежать від умов середовища існування.

Ключові слова: короп, нуклеїнові кислоти, білок, м'язи, печінка.

Бияк В. Я., Хоменчук В. А., Курант В. З. Белково-нуклеиновый обмен в организме карпа из малых рек Западного Подолья

Аннотация. Проведен сравнительный анализ особенностей содержания нуклеиновых кислот и их соотношений, общего белка и белка фракций нуклеопротеидов печени и мышц карпа из малых рек Западного Подолья. Установлено, что изменение этих показателей зависит от условий среды обитания.

Ключевые слова: карп, нуклеиновые кислоты, белки, мышцы, печень.

Вуяк В. Я., Хоменчук В. О., Курант В. З. Protein-nucleic metabolism of carp from the small rivers of Western Podillia

Annotation. The comparative analysis of the content of nucleic acids and their correlation, general protein, nucleo-proteins of the liver and muscle of carp from the small rivers of Western Podillia was studied. The influence of environmental condition on change of the indices was proved.

Keywords: carp, nucleic acid, protein, muscle, liver.

566. Вплив побутових забруднювачів на стан металотіонеїнів у тканинах двостулкового молюска *Unio tumidus* / Г. І. Фальфушинська, Л. Л. Гнатишина, Л. П. Копаниця, Л. Д. Романчук, О. Б. Столяр // Біологічні Студії = *Studia Biologica* / Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Львів, 2015. – Т. 9, № 1. - С. 37–48.

Анотація. Засоби особистого вжитку та фармацевтичні препарати належать до найбільш типових і складно прогнозованих за своїм впливом

сучасних забруднювачів водойм. Очікується, що вони можуть модулювати активність молекулярних систем детоксикації організму. Оскільки продукція металодепонувального протеїну металотіонеїну (МТ) активується широким колом стресорних чинників, метою дослідження стало порівняння функціональних характеристик МТ травної залози (ТЗ) двостулкового моллюска *Unio tumidus* чоловічої статі за модельного впливу поширених побутових забруднювачів водойм ібупрофену (І, 250 нг/л), триклозану (Т, 500 нг/л) або естрогену (Е1, 100 нг/л) протягом 14 діб із цими характеристиками в екземплярів із природних умовно чистої (контроль) і хронічно забрудненої водойми (загальний термін перебування у лабораторних умовах – 21 доба). Виявлено підвищений вміст цинку, міді та кадмію у тканинах ТЗ, гонад та у складі МТ і зменшений загальний вміст МТ у тканині ТЗ двостулки із забрудненої водойми порівняно з контролем. Експериментальні чинники, як і хронічне забруднення, зумовлюють збільшення вмісту цинк-депонувальної форми МТ, яке відбувається на тлі зменшення (І-, Т-групи), або збільшення (Е1-група) загального вмісту протеїну МТ і незмінного загального вмісту цинку та міді у тканині. У гонадах за впливу І, Т й Е1 відзначено зменшення вмісту міді та збільшення (у 2,2–3 рази) вмісту цинку. Відтак, зростання вмісту цинк-зв'язаного МТ у ТЗ двостулки можна вважати складовою неспецифічної стратегії забезпечення сигнальної функції цих іонів за впливу пошкоджувальних чинників.

Ключові слова двостулковий моллюск, ібупрофен, триклозан, естрон, металотіонеїни, цинк.

*Фальфушинская Г. И., Гнатышина Л. Л., Копаньця Л. П., Романчук Л. Д., Столяр О. Б. Влияние бытовых загрязнителей на состояние металлотионеинов в тканях двустворчатого моллюска *Unio tumidus**

Аннотація. Средства личного пользования и фармацевтические препараты относятся к наиболее типичным и сложно прогнозируемым по эффекту современным загрязнителям водоемов. Ожидается, что они могут модулировать активность молекулярных систем детоксикации организма. Поскольку продукция металл-депонирующего протеина металлотионеина (МТ) активируется широким диапазоном стрессорных факторов, целью исследования было сравнить функциональные характеристики МТ пищеварительной железы (ПЖ) двустворчатого моллюска *Unio tumidus* мужского пола из условно чистого водоема, водоема, загрязненного сточными водами, и при модельном действии распространенных бытовых загрязнителей водоемов ибупрофена (И, 250 нг/л), триклозана (Т, 500 нг/л) или эстрогена (Э1, 100 нг/л) в течение 14 суток (общий срок пребывания в лабораторных условиях – 21 сутки). Отмечено повышенное содержание цинка, меди и кадмия в тканях ПЖ и гонад, а также в составе МТ, и уменьшение общего содержания МТ в ткани ПЖ двустворчатых из загрязненного водоема по сравнению с контролем. Экспериментальные факторы, как и хроническое загрязнение, вызывают увеличение содержания цинк-депонирующей формы МТ, которое происходит на фоне уменьшения (И-, Т-группы) или увеличения (Э1-группа) общего содержания протеина МТ и неизменного общего содержания цинка и меди в ткани. В гонадах при воздействии И, Т и Э1 отмечено уменьшение содержания меди и увеличение (в 2,2–3 раза) содержания цинка. Следовательно, увеличение содержания цинк-МТ в ПЖ двустворчатых можно рассматривать как составляющую неспецифической

стратегии обеспечения сигнальной функции этих ионов в условиях влияния повреждающих факторов.

Ключевые слова: двустворчатый моллюск, ибупрофен, триклозан, эстрон, металлотioneины, цинк.

Falfushynska H., Gnatyshyna L., Kopanytsia L., Romanchuk L., Stoliar O. Effects of household pollutants on the metallothioneins in tissues of bivalve molluscs Unio tumidus

Annotation. Personal care products and pharmaceuticals are the most common novel water pollutants, and it is difficult to predict the effects. It is expected that they can modulate the activity of molecular detoxification systems. Since the production of the metal-binding proteins, metallothioneins (MTs) are activated by a wide range of stress factors, the aim of the study was to compare the functional characteristics of the MTs from digestive gland (DG) of male bivalve mollusc *Unio tumidus* from reference pond, polluted by sewage effluents pond and after the exposure to widespread water personal care pollutants ibuprofen (I, 250 ng/L), triclosan (T, 500 ng/L) or estrone (E1, 100 ng/l) for 14 days (overall term of staying in the laboratory aquaria – 21 days). The elevation of the content of zinc, copper and cadmium in bivalves' tissues of DG, gonads and MTs as well as total level of MTs was noted in polluted pond compared to the reference one. Exposure factors and chronic pollution caused an increase of level of Zn-binding MT form on a background of reduced (I-, T-group) or increased (E1 group) total protein content of MTs and constant total level of zinc and copper in tissue. Under the effect of I, T and E1, marked decreasing in copper level and increasing (in 2.2–3 times) in zinc level were observed in the gonads. Thus, we should assume that the elevation of the content of zinc-MT in the bivalves DG can be considered as the compound of the unspecific supporting strategy of the signaling function of these ions under the harmful effects.

Keywords: bivalve mollusc, ibuprofen, triclosan, estron, metallothioneins, zinc.

567. Петрушка Б. М. Взаємодія солей арилдіазонію з малеїною і фумаровою кислотами в умовах реакцій Меєрвейна і аніонарилювання / Б. М. Петрушка, В. С. Барановський, Б. Д. Грищук // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Хімія / редкол.: Б. Д. Грищук, Я. Г. Бальон, В. С. Броварець [та ін.]. – Тернопіль 2015. – Вип. 22. – С. 6–10.

Анотація. Встановлено, що в процесі реакції галогенарилування малеїнової і фумарової кислот утворюються ідентичні за структурою продукти, внаслідок *транс*-приєднання арильного радикалу і атома галогену до подвійного карбон-карбонового зв'язку. Основним напрямком реакції тетрафлуороборатів арилдіазонію з малеїною та фумаровою кислотами у присутності роданід-аніонів є арилювання з утворенням 2-арил-2-бутендіових кислот. У випадку малеїнової кислоти трансформація структури субстрату відбувається на стадії арилалкільного радикалу, що є проміжним інтермедіатом реакцій Меєрвейна і аніонарилювання.

Ключові слова: аніонарилювання, ненасичені дикарбонові кислоти, регіо- та стереоселективність.

Петрушка Б. М., Барановский В. С., Грищук Б. Д. Взаємодія солей арилдіазонія з малеїновою і фумаровою кислотами в умовах реакцій Меєрвейна і аніонарилювання

Анотація. Установлено, що в процесі реакції галогенарилування малеїновою і фумаровою кислот образуються ідентичні по структурі продукти, в результаті *транс*-присоединення арильного радикала і атома галогена к кратной углерод-углеродной связи. Основним направлением реакции тетрафтороборатов арилдіазонія з малеїновою і фумаровою кислотами в присутстві роданид-анионів являється арилювання з образованием 2-арил-2-бутендіових кислот. В случає малеїнової кислоти трансформація структури субстрата проходить на стадії арилалкільного радикала, котрий являється проміжним інтермедіатом реакцій Меєрвейна і аніонарилювання.

Ключевые слова: аніонарилювання, непередельні дикарбонові кислоти, регио- та стереоселективність.

Petrushka B. M., Baranovskiy V. S., Grishchuk B. D. Interaction of aryldiazonium salts with maleic and fumaric acids in Meerwein and anionarylation reaction conditions

Annotation. It was established that in condition of halogenoarylation reaction of maleic and fumaric acids are formed identical in structure to the products resulting from *trans*-addition of the aryl radical and the halogen atom to a carbon-carbon multiple bond. The main direction of aryldiazonium tetrafluoroborates reaction with maleic and fumaric acids in the presence of thiocyanate anions was arylation with obtained of 2-aryl-2-butenedioic acids. In the case of maleic acid the transformation of the structure of the substrate held on the stage arylalkyl radical which is intermediate of anionarylation and Meerwein reactions.

Keywords: anionarylation, unsaturated dicarbonic acids, regio- and stereoselectivity.

568. Рабченко О. О. Вплив підвищених концентрацій йонів Fe^{3+} на гематологічні показники коропа та щуки / О. О. Рабченко, В. О. Хоменчук, В. З. Курант // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Біологія / редкол.: М. М. Барна, К. С. Волков, В. В. Грубінко [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 2 (63). – С. 28–31.

Анотація. Досліджено зміни гематологічних показників коропа лускатого (*Surginus carpio* L.) та щуки звичайної (*Esox lucius* L.) за дії підвищених концентрацій Fe^{3+} . Показники крові коропа є більш інформативними порівняно з такими у щуки. Відмічено зростання кількості гемоглобіну крові, білка плазми та активності лактатдегідрогенази плазми крові коропа за дії 5 рибогосподарських гранично-допустимих концентрацій йонів Fe^{3+} , що може бути використано для оцінки забруднення гідроекосистем йонами феруму (III).

Ключові слова: *Surginus carpio* L., *Esox lucius* L., ферум, гемоглобін, еритроцити, гематокрит, білок плазми крові, лактатдегідрогеназа.

Рабченко Е. А., Хоменчук В. А., Курант В. З. Влияние повышенных концентраций ионов Fe^{3+} на гематологические показатели карпа и щуки

Анотація. Исследованы изменения гематологических показателей карпа чешуйчатого (*Surginus carpio* L.) и щуки обыкновенной (*Esox lucius* L.) при

действию повышенных концентраций Fe^{3+} . Показатели крови карпа более информативны по сравнению с таковыми у щуки. Отмечен рост количества гемоглобина крови, белка плазмы и активности лактатдегидрогеназы плазмы крови карпа при действии 5 рыбохозяйственных предельно допустимых концентраций ионов Fe^{3+} , что может быть использовано для оценки загрязнения гидроэкосистем ионами железа (III).

Ключевые слова: *Cyprinus carpio* L., *Esox lucius* L., железо, гемоглобин, эритроциты, гематокрит, белок плазмы крови, лактатдегидрогеназа.

*Rabchenyuk O. O., Khomenchuk V. O., Kurant V. Z. The impact of increased concentrations of Fe^{3+} ions on the hematological parameters of *Cyprinus carpio* L. and *Esox lucius* L.*

Annotation. The changes of hematological parameters of *Cyprinus carpio* L. and *Esox lucius* L. under the impact of increased concentrations of Fe^{3+} ions have been investigated. The blood indicators of carp are more informative compared to the pike. The increase of the number of hemoglobin in the blood, the plasma protein and the activity of lactate dehydrogenase of blood plasma under the impact of five fisheries maximum allowable concentrations of Fe^{3+} ions has been shown. It can be used to assess of the pollutions of aquatic ecosystems by Fe^{3+} ions.

Keywords: *Cyprinus carpio* L., *Esox lucius* L., iron, hemoglobin, erythrocytes, hematocrit, the protein of blood plasma, lactate dehydrogenase.

569. Реакції на теплову дію двостулкового молюска залежно від особливостей існування у природних умовах / Г. І. Фальфушинська, Л. Л. Гнатишина, І. В. Юрчак, А. Є. Мудра, А. Іваніна, І. Соколова, О. Б. Столяр // Гидробиологический журнал / Нац. акад наук Украины, Отд-е общ. биол., Ин-т гидробиол. – Киев, 2015. – Т. 51, № 6. - С. 81–94.

Анотація. Метою роботи є порівняльна оцінка толерантності до впливу термального чинника молекулярних систем стресу та детоксикації двостулкового молюска *Anodonta anatina* зі ставу-охолоджувача атомної електростанції (N-група), типових чистої та забрудненої місцевостей (F- та A-групи відповідно). Самців двостулків досліджували після впливу температури 25 оС (T1) та 30 оС (T2) протягом 14 діб у порівнянні із контрольними групами (18 оС). Факторний аналіз продемонстрував чіткий розподіл молюсків на два угруповання – С- та Т-груп із збереженням індивідуальних сегментів кожної групи. Вперше виявлено пригнічення холінестеразної активності, активацію мікросомального окиснення (ЕРОД, у Т2-групах) як спільні реакції за впливу підвищеної температури на молюсків, та зменшення активності супероксиддисмутази (СОД) у травній залозі у всіх групах двостулків. У ТА-групах зменшується також активність каталази (КАТ) та глутатіон-S-трансферази (GST) та зростає вміст окисних модифікацій протеїнів (T2A) у травній залозі та зябрах, тоді як у TF- та TN-групах відзначено активацію СОД (TN-групи), КАТ та GST у зябрах. У TN-групах активується вітелогенез. Згідно результатів побудови класифікаційного дерева найсуттєвішими специфічними ознаками груп є вміст окисних модифікацій протеїнів, активність ЕРОД та холінестерази. Відтак, компенсаторно-адаптивні реакції на тепловий вплив найкраще виражені у молюсків Т1N-групи, адаптованих до підвищеної температури *in situ*, тоді як у особин із забрудненої А-водойми вони пригнічені.

Ключові слова: двостулковий молюск, тепла дія, окисний стрес, ендокринні розлади, металотіонеїн.

Фальфушинська Г. І., Гнатишина Л. Л., Юрчак І. В., Мудра А. Е., Іваніна А., Соколова І., Столяр О. Б. Реакції на теплове вплив двустворчатого моллюска в залежності від особливостей існування в природних умовах

Анотація. Цілью роботи є порівняльна оцінка толерантності молекулярних систем стресу та детоксикації двустворчатого моллюска *Anodonta anatina* з пруда-охладителя атомної електростанції (N-група), типових чистої та забрудненої територій (F- та A-групи відповідно) до впливу температурного фактора. Особей чоловічого статі з кожної території досліджували після впливу температури 25 оС (Т1) та 30 оС (Т2) протягом 14 днів порівняно з контрольними групами, що перебували при 18 оС. Факторний аналіз продемонстрував чітке розподілення моллюсків на C- та T-групи з збереженням індивідуальних сегментів кожної групи. Вперше виявлено угнетення холінестеразної активності, активацію мітосомального окислення (ЕРОД, в T2-групах) як загальні реакції при впливі підвищеної температури на моллюсків та зменшення активності супероксиддисмутази в шлунковій залозі у всіх групах моллюсків. Компенсаторно-адаптивні реакції на теплове вплив краще виражені у моллюсків T1N-групи, адаптованих до підвищеної температури *in situ*, тоді як у особей з забрудненого A-водоему вони пригнічені.

Ключові слова: двустворчатий моллюск, теплове вплив, окислювальний стрес, ендокринні розлади, металотіонейн.

Falfushynska H. I., Gnatyshyna L. L., Yurchak I. V., Mudra A. Ye., Ivanina A., Sokolova I., Stoliar O. B. The responses to the thermal effect in bivalve mollusk depending on the peculiarities of existence in natural conditions

Annotation. The aim of the work is a comparative evaluation of tolerance of molecular and detoxification systems of bivalve mollusk *Anodonta anatina* from the cooling pond of nuclear power plant (N-group), typical reference and contaminated areas (F-and A-groups, respectively) to the effect of thermal stress. Male specimens from each site were exposed to 25 оC (T1) and 30 оC (T2) for 14 days and control groups were kept at 18 оC. Factor analysis has shown a clear separation of mollusks into two sets correspondent to C- and T-groups with distinct separation of individual groups within the set. For the first time the inhibition of choline esterase activity and activation of microsomal oxidation (EROD, in T2-groups) and also the reduction of superoxide dismutase (SOD) activity are detected in the mollusks as common responses to elevated temperature. Compensatory-adaptive responses to thermal effect are best expressed in T1N-group, which was adapted to elevated temperature *in situ*, whereas in specimens from A-polluted water bodies they were suppressed.

Keywords: bivalve mollusk, thermal effect, oxidative stress, endocrine disruption, metallothionein.

570. Сеник Ю. І. Зміни фосфоліпідного складу мітохондрій клітин печінки коропа та щуки за дії йонів кадмію / Ю. І. Сеник, О. О. Рабченко, В. З. Курант // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Біологія / редкол.: М. М. Барна, К. С. Волков, В. В. Грубінко [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 3/4 (64). Спеціальний вип.: Гідроекологія. – С. 629-633.

Анотація. Досліджено вплив йонів кадмію у кількості 0,5 і 2 ГДкр на ліпідний склад мітохондрій клітин печінки коропа (*Cyprinus carpio* L.) та щуку (*Esox lucius* L.). Встановлено, що дія підвищених концентрацій металу викликає структурно-функціональні зміни фосфоліпідного складу мітохондрій досліджуваних видів риб, які спрямовані на протидію прямому та опосередкованому впливу йонів Cd^{2+} .

Ключові слова: короп, щука, мітохондрії печінки, фосфоліпіди, кадмій.

Сеньк Ю. И., Рабченко О. О., Курант В. З. Изменения фосфолипидного состава митохондрий клеток печени карпа и щуки под действием ионов кадмия

Аннотація. Исследовано влияние 0,005 и 0,02 мг/дм³ ионов кадмия на липидный состав митохондрий клеток печени карпа (*Cyprinus carpio* L.) и щуки (*Esox lucius* L.). Установлено, что действие повышенных концентраций металла вызывает структурно-функциональные изменения фосфолипидного состава митохондрий исследуемых рыб, которые направлены на противодействие прямого и косвенного влияния ионов Cd^{2+} .

Ключевые слова: карп, щука, митохондрии печени, фосфолипиды, кадмий.

Senyk Yu. I., Rabchenyuk O. O., Kurant V. Z. Changes of phospholipid composition of liver cell mitochondria in carp and pike under the action of cadmium ions

Annotation. The influence 0.005 mg/dm³ and 0.02 mg/dm³ Cd^{2+} ions on the lipid composition of the mitochondria of cells liver of (*Cyprinus carpio* L.) and pike (*Esox lucius* L.). Found that the effect of elevated concentrations of metals causes structural and functional changes in mitochondrial phospholipid composition of the studied fish.

Keywords: carp, pike, mitochondria, liver, phospholipid, cadmium.

571. Синтез арилалкільних азидоамідів на основі продуктів бромарилування акриламідів і метакриламідів / В. М. Яцюк, Р. В. Симчак, Г. М. Тулайдан, В. С. Барановський, Б. Д. Гришук // Вісник національного університету «Львівська політехніка». Серія: Хімія, технологія речовин та їх застосування / редкол.: Й. Й. Ятчишин (відп. ред.) [та ін.]. – Львів, 2015. – № 812. – С. 3–7.

Анотація. Запропоновано метод одержання арилзаміщених моно- та біс (2-азидо-(2-метил)пропанамідів) на основі продуктів бромарилування амідів акрилової і метакрилової кислот. Показано, що нуклеофільне заміщення атомів бромарилу на азидогрупу відбувається при кімнатній температурі в середовищі диметилформаміду, а виходи цільових азидоамідів наближаються до кількісних. Використання 3-арил-(2-метил)-2-хлоропропанамідів у цих умовах є неефективним внаслідок більшої енергії зв'язку C-Cl, порівняно з C-Br, у молекулах галогенамідів.

Ключові слова: аніонарилування, нуклеофільне заміщення, 2-азидо-3-арил-(2-метил)пропанаміди, 3,3'-[(3,3'-дихлоро)-4,4'-дифеніл (метан, сульфон)біс (2-азидо-(2-метил)-пропанаміди)].

Yatsiuk V. M., Symchak R. V., Tulaydan H. M., Baranovskyi V. S., Grishchuk B. D. Synthesis of arylalkylic azidoamides based acrylamide and methacrylamide bromarylation products

Annotation. A method for obtaining of arylsubstituted mono- and bis (2-azido-(2-methyl) propanamides based on the bromarylation products of amides of acrylic and methacrylic acids was proposed. It is shown, that nucleophilic substitution of

bromine atoms on azido-group occurs at room temperature in dimethylformamide medium with quantitative yields of azydoamides. The usage of 3-aryl-(2-methyl)-2-chloropropanamides in these conditions is inefficient due to the greater energy of the C-Cl bond compared with C-Br in halogenamides molecules.

Keywords: anionarylation, nucleophilic substitution, 2-azido-3-aryl-(2-methyl) propanamides, 3,3'- [(3,3'-dichloro)-4,4'-biphenyl (methane, sulfone) bis (2-azido-(2-methyl) propanamides)].

572. Фальфушинська Г. І. Стан маркерів токсичності водного середовища у двостулкового молюска *Unio tumidus* за дії поширених муніципальних забруднювачів / Г. І. Фальфушинська, Л. Л. Гнатишина, О. Б. Столяр // Гидробиологический журнал / Нац. акад наук Украины, Отд-е общ. биол., Ин-т гидробиол. – Киев, 2015. – Т. 51, № 3. - С. 100-110.

Анотація. Порівнювали стан стресочутливих і детоксикаційних систем двостулкового молюска перлівниці *Unio tumidus* з умовно чистої місцевості за впливу на організм триклозану (500 нг/л), ібупрофену (250 нг/л) і естроу (100 нг/л) та із забрудненої стічними водами водойми. Встановлено ознаки окисного стресу та ге-нотоксичності у молюсків із забрудненої водойми, що свідчить про стійкі негативні наслідки хронічного впливу природного забруднення. За дії всіх досліджуваних речовин у молюсків відбуваються прооксидантні зміни внаслідок пригнічення каталазної активності та збільшення вмісту карбонільних похідних білків і металотіонеїнів. Вплив триклозану та естроу спричинює збільшення проникності лізосомальних мембран (ознака цитотоксичності) та виникнення ознак генотоксичності, вплив естроу — зростання вмісту оксирадикалів. Досліджені складові стічних вод модулюють фізіолого-біохімічні реакції молюсків навіть у на-номолярних концентраціях.

Ключові слова: молюск *Unio tumidus*, триклозан, ібупрофен, естрон, металотіонеїни, окисний стрес, цитотоксичність, генотоксичність.

*Фальфушинська Г. И., Гнатишина Л. Л., Столяр О. Б. Состояние маркеров токсичности водной среды двустворчатого моллюска *Unio tumidus* при действиях распространенных муниципальных загрязнителей*

Аннотация. Сравнивали состояние стресс-чувствительных и детоксикационных систем двустворчатого моллюска жемчужницы *Unio tumidus* из условно чистого водоема при воздействии триклозана (500 нг/л), ибупрофена (250 нг/л) и эстрогена (100 нг/л) и из загрязненного сточными водами. Установлены признаки окислительного стресса и генотоксичности у моллюсков из загрязненного водоема. Воздействие всех исследуемых соединений у моллюсков вызывает прооксидантные изменения под влиянием триклозана и эстрогена увеличивалась проницаемость лизосомальных мембран, влияние эстрогена приводило к увеличению содержания оксирадикалов, а ибупрофен не вызывал признаков генотоксичности. Следовательно, воздействие исследованных веществ - распространенных составляющих сточных вод - модулирует физиолого-биохимические реакции моллюсков даже в наномолярных концентрациях.

Ключевые слова: моллюск *Unio tumidus*, триклозан, ибупрофен, эстрон, металлотионеины, окислительный стресс, цитотоксичность, генотоксичность.

*Falfushynska G. I., Gnatyshyna L. L., Stoliar O. B. Status of markers of the aquatic environment toxicity in bivalve mollusk *Unio tumidus* under impact of common municipal pollutants*

Annotation. Stress-response and detoxification systems of bivalve mollusk *Unio tumidus* specimens from reference site after impact of triclosan (500 ng/l), ibuprofen (250 ng/l) and estrone (100 ng/l) and specimens from the site, polluted by the waste water, were compared after the exposure during 14 days. Signs of oxidative stress and genotoxicity in specimens from the polluted site were detected. In all exposed groups of mollusks prooxidative changes occurred. Triclosan and estrone caused increase of lysosomal membranes permeability, and estrone provoked increase of oxyradicals formation. The signs of genotoxicity were not observed only under the action of ibuprofen. Impact of the considered compounds, which are common components of the municipal wastewater, even at nanomolar concentrations modulated physiological and biochemical responses of the mollusk.

Keywords: mollusk *Unio tumidus*, triclosan, ibuprofen, estrone, metallothioneins, oxidative stress, cytotoxicity, genotoxicity.

573. Хоменчук В. О. Механізми контролю акумулювання металів у риб / В. О. Хоменчук // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Біологія / редкол.: М. М. Барна, К. С. Волков, В. В. Грубінко [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 3/4 (64). Спеціальний вип.: Гідроекологія. – С. 692-699.

Анотація. В роботі, переважно на результатах власних досліджень, проаналізовано функціонування деяких біологічних бар'єрів у риб, що лімітують проникнення, забезпечують ефективний розподіл, зв'язування та виведення металів з організму за підвищених концентрацій останніх у водному середовищі.

Показано, що в процесі адаптивної еволюції у гідробіонтів виробилися універсальні механізми захисту від токсичного впливу металів, що залежно від зовнішніх умов, природи металу та внутрішнього стану організму можуть набувати високої специфічності.

Ключові слова: токсичність, адаптація, метали, риби.

Хоменчук В. А. Механизмы контроля аккумуляции металлов у рыб

Аннотация. В работе, на результатах собственных исследований, проанализированы механизмы функционирования некоторых биологических барьеров у рыб, которые лимитируют проникновение, обеспечивают эффективное распределение, связывание и выведение металлов из организма, при повышенных концентрациях последних в водной среде.

Показано, что в процессе адаптивной эволюции в гидробионтов выработались универсальные механизмы защиты от токсического воздействия металлов, которые в зависимости от внешних условий, природы металла и внутреннего состояния организма могут приобретать высокую специфичность.

Ключевые слова: токсичность, адаптация, металлы, рыбы.

Khomenchuk V. A. Mechanisms of control of metals accumulation in fish

Annotation. Based on the results of own research, the mechanisms of some biological barriers in fish, which can restrict the penetration, provide the effective distribution, binding and elimination of metals from the body at higher concentration in the water environmental, were analyzed.

It is shown that in the process of adaptive evolution in aquatic organisms the universal protection mechanisms were developed against the toxic effects of metals, which can acquire the high specificity depending on the external conditions, the nature of the metal and the internal state of the body.

Keywords: toxicity, adaptation, metals, fish.

574. Endocrine disruption and cytotoxicity in bivalve mollusk under the complex exposure to zinc nanooxide / H. I. Falfushynska, L. L. Gnatyshyna, I. V. Yurchak, I. M. Sokolova, O. B. Stoliar // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Біологія / редкол.: М. М. Барна, К. С. Волков, В. В. Грубінко [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 3/4 (64). Спеціальний вип.: Гідроекологія. – С. 787-790.

Annotation. Despite metal-contained nanoparticles (n) represent novel kind of environmental pollution, their toxicity to aquatic habitats is unclear with regards to multiple stress exposures. In present study, male *Unio tumidus* were exposed for 14 days to n-ZnO (3.1 μM), Zn^{2+} (3.1 μM), Ca-channel blocker nifedipine (Nfd, 10 μM), combinations of n-ZnO and Nfd or n-ZnO and thiocarbamate fungicide Tattoo (Ta, 91 $\mu\text{g L}^{-1}$) at 18°C, and n-ZnO at 25°C. Activities of vitellogenesis (Vtg), stress and detoxification systems (Mn- and Cu, Zn-superoxide dismutase, metallothionein (MT), EROD), nuclear lesions (NL) and choline esterase (ChE) activity) were analysed. Vtg and NL were elevated in most exposures. N-ZnO per se did not provoke any other changes of indices unlike Zn. In combine exposures, the activation of stress-responses, EROD and phenoloxidase activities were detected. Nfd caused the most prominent modulations of n-ZnO effect on Vtg and MT. Only Zn and Nfd caused ChE depletion.

Keywords: bivalve mollusk, zinc nanooxide, heating, nifedipine, thiocarbamate, combine exposure, biomarker.

Фальфушинська Г. І., Гнатишина Л. Л., Юрчак І. В., Соколова І. М., Столяр О. Б. Ендокринні розлади та цитотоксичність у двостулкового молюска за комбінованого впливу наноксиду цинку

Анотація. Було досліджено вплив на самців *Unio tumidus* наночастинок n-ZnO (3,1 мкМ), Zn^{2+} (3,1 мкМ), а також блокатора Са-каналів ніфедипіну (Nfd, 10 мкМ) спільно із n-ZnO та тіокарбаматного фунгіциду Татту (Ta, 91 мкг·л⁻¹) спільно із n-ZnO при 18°C та n-ZnO при 25°C. Визначали характеристики вітелогенезу (Vtg), систем стресу та детоксикації (Mn- та Cu, Zn-супероксиддисмутаза, металотіонеїну (MT), EROD), частку гемокитів із ураженнями ядра (NL) та холінестеразну активність (ChE). За впливу більшості чинників спостерігали зростання рівню Vtg та NL. N-ZnO не викликав інших змін, на відміну від Zn. За поєднаного впливу відзначали активацію стрес-реакцій, EROD та фенолоксидази. Найпомітніше вплив n-ZnO на Vtg та MT залежав від поєднання із Nfd. Пригнічення ChE викликали лише Zn та Nfd.

Ключові слова: двостулковий молюск, наноксид цинку, тепловий ефект, ніфедипін, тіокарбамат, комбінована дія, біомаркер.

Фальфушинская Г. И., Гнатишина Л. Л., Юрчак И. В., Соколова И. М., Столяр О. Б. Эндокринные нарушения и цитотоксичность у двустворчатых моллюсков при комплексном воздействии наноксидов цинка

Аннотація. Исследовали влияние на самцов *Unio tumidus* наночастичек n-ZnO (3,1 мкМ), Zn²⁺ (3,1 мкМ), а также блокатора Ca-каналов нифедипина (Nfd, 10 мкМ) совместно с n-ZnO и тиокарбаматного фунгицида Татту (Та, 91 мкг л⁻¹) при 18°C, а также n-ZnO при 25°C. Определяли характеристики вителлогенеза (Vtg), систем стресса и детоксикации (Mn- та Cu,Zn-супероксиддисмутаза, металлотioneина (MT), EROD), долю гемоцитов с ядерными повреждениями (NL) и активность холинэстеразы (ChE). При действии большинства факторов наблюдали увеличение уровня Vtg и NL. N-ZnO не вызывал, в отличие от Zn, других изменений. При совместном воздействии отмечали активацию стресс-реакций, EROD и фенолоксидазы. Наиболее заметно на действие n-ZnO на Vtg та MT влияла комбинация с Nfd. Угнетение ChE вызывали только Zn и Nfd.

Ключевые слова: двустворчатый моллюск, наноксид цинка, тепловой эффект, нифедипин, тиокарбамат, комбинированное воздействие, биомаркер.

575. Vitellogenesis and biotransformation activities in frogs exposed to cobalt, zinc and their organic complexes / Н. І. Falfushynska, L. L. Gnatyshyna, О. О. Fedoruk, L. D. Romanchuk, А. Ye. Mudra, О. В. Stoliar // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Біологія / редкол.: М. М. Барна, К. С. Волков, В. В. Грубінко [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 3/4 (64). Спеціальний вип.: Гідроекологія. – С. 784–787.

Annotation. Frogs are susceptible to absorption of toxicants in water through all life stages. The aim of this study was to evaluate the effect of waterborn engineering nanocomposites (NCs) – Co-NC and Zn-NC, correspondent concentrations of Co²⁺ (50 µg/L), Zn²⁺ (100 µg/L), or utilised polymeric substance (PS) on male frog *Rana ridibunda* during 14 days. Levels of vitellogenin and nuclear lesions (NL) in the blood, cytochrome P450-dependent monooxygenase (CYP450) and glutathione S-transferase (GST) as well as the distribution of Zn, Co, Cu, Cd in the liver were determined. Zn, Zn-NC and PS caused toxic manifestations: oesrogenic effect (Zn and PS), GST downregulation (Zn-NC), NL elevation (Zn-NC and PS). Co-NC only upregulated CYP450, while all other exposures inhibited it. The ratio (Cu+Co)/(Zn+Cd) in metallothionein was increased by the exposures to Co and Co-NC, while Zn, Zn-NC and PS increased it in other compounds. This remarkable selectivity distinguished frog from studied previously *Carassius* sp.

Keywords: cobalt, zinc, nanoscale composite, *Rana ridibunda*, vitellogenin, metallothionein, cytotoxicity.

Фальфушинська Г. І., Гнатишина Л. Л., Федорук О. О., Романчук Л. Д., Мудра А. Є., Столяр О. Б. Вітелогенез та біотрансформаційна активність у жаб за впливу кобальту, цинку та їх органічних комплексів

Анотація. Жаби сприйнятливі до абсорбції токсикантів з води протягом всіх життєвих стадій. Метою цього дослідження стало оцінити вплив промислових нанокompatитів (NC) – Co-NC та Zn-NC, відповідних концентрацій Co²⁺ (50 мкг/дм³), Zn²⁺ (100 мкг/дм³), або полімерного матеріалу (PS) на самців жаби *Rana ridibunda* протягом 14 діб. Визначали рівень вітелогеніну та ядерні ушкодження (NL) у крові, активність цитохром P450-залежної монооксигенази (CYP450) та глутатіон S-трансферази (GST), а також розподіл Zn, Co, Cu, Cd у печінці. Zn, Zn-NC та PS викликали токсичні прояви: ксеноестрогенну дію (Zn та

PS), пригнічення GST (Zn-NC), збільшення кількості NL (Zn-NC та PS). Активність CYP450 зростала лише за дії Co-NC, тоді як інші чинники пригнічували її. Дія Co та Co-NC призводила до збільшення співвідношення кількості (Cu+Co)/(Zn+Cd) у металотіонеїнах, тоді як Zn, Zn-NC та PS викликали його збільшення у інших компонентах тканини. Ця визначна чутливість відрізняла реакції жаби від риби *Carassius* sp., дослідженої попередньо.

Ключові слова: кобальт, цинк, нанорозмірний композит, *Rana ridibunda*, вителогенін, металотіонеїн, цитотоксичність.

Фальфушинская Г. И., Гнатишина Л. Л., Федорук О. А., Романчук Л. Д., Мудра А. Е., Столяр О. Б. Вителлогенез и биотрансформационная активность лягушки при воздействии кобальта, цинка и их органических комплексов

Annotation. Лягушки восприимчивы к абсорбции токсикантов из воды на протяжении всех жизненных стадий. Целью этого исследования стало оценить влияние промышленных нанокompозитов (NC) – Co-NC и Zn-NC, соответствующих концентраций Co^{2+} (50 мкг/дм³), Zn^{2+} (100 мкг/дм³), или полимерного материала (PS) на самцов лягушки *Rana ridibunda* на протяжении 14 суток. Определяли уровень вителлогенина и ядерне повреждение (NL) в крови, активность цитохром P450-зависимой монооксигеназы (CYP450) и глутатион S-трансферазы (GST), а также распределение Zn, Co, Cu, Cd в печени. Zn, Zn-NC и PS вызывали токсические проявления: ксеноэстрогенный эффект (Zn и PS), угнетение GST (Zn-NC), увеличение числа NL (Zn-NC и PS). Активность CYP450 возростала только при действии Co-NC, тогда как другие воздействия угнетали ее. Действие Co и Co-NC приводило к увеличению соотношения количества (Cu+Co)/(Zn+Cd) в металлотіонеїнах, тогда как Zn, Zn-NC и PS вызывали его увеличение в других компонентах ткани. Эта исключительная чувствительность отличала реакции лягушки от рыбы *Carassius* sp., изученной предварительно.

Ключевые слова: кобальт, цинк, наноразмерный композит, *Rana ridibunda*, вителлогенин, металлотіонеїн, цитотоксичность.

**МАТЕРІАЛИ КОНФЕРЕНЦІЙ ТА СТАТТІ,
ОПУБЛІКОВАНІ В ІНШИХ НАУКОВИХ ЗБІРНИКАХ**

576. Cathepsin D up-regulation distinguishes the response of mussels to zinc-nanooxide in the single and combine exposures / I. Yurchak, O. Artish, A. Grusyuk, S. Bolyuh, Z. Yakymovych, L. Gnatyshyna, H. Falfushynska, I. Sokolova, O. Stoliar // Молодь і поступ біології : збірник тез XI Міжнародної наукової конференції студентів та аспірантів (м. Львів, 20–24 квітня 2015 р.) / Львівський національний університет імені Івана Франка ; редкол.: І. С. Хамар, Н. М. Джура, М. В. Чуба [та ін.]. – Львів, 2015. – С. 51-52.

577. Diduk-Stupyak G. I. Incorporation of technology of interaction of various approaches to teaching ukrainian in the process of gaining proficiency in listening by students of seconda / G. I. Diduk-Stupyak // The Seventh International Conference on Eurasian scientific development : Proceedings of the Conference (November 30, 2015) / «East West» Association for Advanced Studies and Higher Education GmbH ; edit. J. Ilyna. – Vienna, 2015. – P. 78–82.

578. Differential responses of active transport systems in the mussels adapted to thermal and chemical loading in their native surrounding / H. I. Falfushynska, L. L. Gnatyshyna, I. V. Yurchak, I. M. Sokolova, O. B. Stoliar // Advances in Cell Biology and Biotechnology : International Conference, Lviv, Ukraine, 11–13 October, 2015. – Lviv, 2015. - С. 112.

579. Differential stress responses of mussels from two cooling ponds to zinc nanooxide and heating / H. I. Falfushynska, L. L. Gnatyshyna, I. V. Yurchak, I. M. Sokolova, O. Stoliar // Proceeding of the Second International Conference on Oxidative Stress in Aquatic Ecosystems (La Paz, Baja California Sur, Mexico, 11–14 November, 2015).

580. Endocrine and toxic effects of cobalt and zinc nanoorganic / H. Falfushynska, L. Gnatyshyna, O. Fedoruk, O. Stoliar, I. M. Sokolova // Proceeding of the 18th Pollutant Responses in Marine Organisms (PRIMO) : Symposium, Trondheim, Norway, 24–27 May, 2015. – Trondheim, 2015. – P. O-025.

581. Endocrine disruption in the marsh frogs exposed to organic nanoscale complexes of cobalt and zinc / O. Fedoruk, H. Falfushynska, L. Gnatyshyna, I. Sokolova, O. Stoliar // Proceeding of the 9th International Congress of Comparative Physiology and Biochemistry (ICCPB), Kraków, Poland, 23–28 August, 2015. – Kraków, 2015. - P. 86.

582. Environmental impacts of the cooling pond of power plant modulate the responses of indigenous mussels to zinc nanooxide and thermal stress / I. M. Sokolova, H. Falfushynska, L. Gnatyshyna, I. Yurchak, A. V. Ivanina, O. Stoliar // Proceeding of the 18th Pollutant Responses in Marine Organisms (PRIMO) : Symposium, Trondheim, Norway, 24–27 May, 2015. – Trondheim, 2015. – P. O-083.

583. Grubinko V. V. Multiplication of cell membranes as an adaptation to stress / Grubinko V. V. // Scientific Achievements 2015 (Natural Sciences: 1. Biology) : reports of the International Scientific and Practical Congress (20 February 2015 in Vienna (Austria)). – Vienna (Austria) ; Prague, 2015. – Vol. 1. – P. 7–15.

584. Kononchuk O. B. Symbiotic relationships and productivity of *Glycine max* (L.) Merr. under the impact of plant growth regulators (PGR) Rehoplant and Stimpo / Kononchuk O. B., Pyda S. V. // Microbiological aspects of optimization of the production process of cultured crops : proceedings of the International Scientific and Practical Internet Conference (Chernihiv, June 16–18, 2015). – Chernihiv ; Nizhyn, 2015. – P. 28–29.

585. Low redox level in the liver and thyroid disorders as a main manifestations of the responses to metal nanoscale composites in frog *Rana ridibunda* / O. Fedoruk, L. Kopanytsya, O. Marchuk, N. Pynylo, L. Gnatyshyna, H. Falfushynska, O. Stoliar // Молодь і поступ біології : збірник тез XI Міжнародної наукової конференції студентів та аспірантів (м. Львів, 20–24 квітня 2015 р.) / Львівський національний університет імені Івана Франка ; редкол.: І. С. Хамар, Н. М. Джура, М. В. Чуба [та ін.]. – Львів, 2015. – С. 47–48.

586. Methods of Recognition and Identification of disturbances in High-Voltage Power Lines / T. Zavediuk, Yu. Franko, O. Liura, I. Ostrovka // CADSM 2015. The Experience of Designing and Application of CAD Systems in Microelectronics : 13th International Conference (Polyana, Svalyava, Ukraine, February 24–27). – Lviv, 2015. – P. 282–285.

587. Particular molecular responses to radiation in the mussels from cooling pond of nuclear power plant / I. V. Yurchak, L. L. Gnatyshyna, H. I. Falfushynska, O. B. Stoliar // VI з'їзд Радіобіологічного товариства України, м. Київ, 5–9 жовтня 2015 р. : тези доповідей. – Київ, 2015. – С. 138.

588. Shymkiv I. V. Beurteilungstendenzen und fehler auf der Stufe der Leistungsmessung und bewertung / Shymkiv I. V. // European Applied Sciences: challenges and solutions = Європейські прикладні науки: виклики та рішення : proceedings of the 2nd International scientific conference (Stuttgart, 25. Mai 2015). – Stuttgart, 2015. – S. 76–80.

589. Soil microbiome in the natural and transformed ecosystems of Ternopil and Transcarpathian regions / Pyda S., Sozanska N., Symochko L., Patyka V. // Microbiological aspects of optimization of the production pricess of cultured crops : proceedings of the International Scientific and Practical Internet Conference (Chernihiv, June 16–18, 2015). – Chernihiv ; Nizhyn, 2015. – P. 20–21.

590. Transplanted to the cooling pond of power plant mussels as a model organisms for the study of climate changing / O. Stoliar, I. Sokolova,

H. Falfushynska, L. Gnatyshyna, I. Yurchak // Proceeding of the 9th International Congress of Comparative Physiology and Biochemistry (ICCPB), Kraków, Poland, 23–28 August, 2015. - Kraków, 2015. – P. 269.

591. Tryhuba O. V. Lupinus albus L. nitrogen fixation and photosynthesis in the case of different production technologies / O. V. Tryhuba, S. V. Pyda // Microbiological aspects of optimization of the production process of cultured crops : proceedings of the International Scientific and Practical Internet Conference (Chernihiv, June 16–18, 2015). – Chernihiv ; Nizhyn, 2015. – P. 60–61.

592. Yarema O. Statistical parameters of allusive types in literature / O. Yarema // Актуальні проблеми філологічної науки: сучасні дискусії: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Одеса, 20–21 березня 2015 року / Міжнародний гуманітарний університет. – Одеса, 2015. – С. 88–90.

593. Баньковський А. М. Вокально-інструментальні ансамблі як навчальні осередки (на прикладі ТНПУ імені В. Гнатюка) / А. Баньковський // Слов'янське музичне мистецтво в контексті європейської культури : збірник матеріалів VI Міжнародної науково-практичної конференції (25–26 листопада 2015 р., м. Вінниця) / Вінниц. держ. пед. ун-т ім. Михайла Коцюбинського, Ін-т педагогіки, психології і мистецтв ; [уклад.: Верещагіна-Білявська О. Є., Бурська О. П., Лаврінчук О. В.]. – Вінниця, 2015. – С. 52–55.

594. Баньковський А. М. Впровадження фахових елективних курсів: досвід та перспективи / А. Баньковський // Мистецька освіта в культурному просторі України XXI століття : зб. матеріалів Міжн. наук.-творч. конф. (Київ, Одеса, 28–30 квітня 2015 р.) / НАКККіМ ; редкол.: Чернець В. Г. (голова) [та ін.]. – Київ, 2015. – С. 89–91.

595. Барановська В. М. Особливості системи професійних компетентностей вчителя / Барановська В. М., Бучківська Г. В. // Інноваційні технології у виробництві та підготовці фахівців технологічної, професійної освіти та сфери обслуговування : зб. наук. праць за матеріалами IV Всеукр. наук.-практ. конференції (22–23 жовтня 2015 р.) / редкол.: Чепок В. І., Храпко Т. А., Носова І. О. [та ін.]. – Херсон, 2015. – С. 17–21.

596. Бармак М. В. Йосиф Сліпий: життя заради релігійної єдності українського народу / Микола Бармак // Українська греко-католицька церква у контексті вітчизняної історії та сучасних суспільних реалій : матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. з міжнародною участю, Тернопіль, 24–25 квітня 2015 р. : до 150-ліття з дня народження митрополита Андрея Шептицького та 70-ліття з дня ув'язнення патріарха Йосифа Сліпого / за ред.: Е. Бистрицької, І. Зуляка, А. Колодного [та ін.] ; ТНПУ ім. В. Гнатюка. – Тернопіль ; [Київ], 2015. – С. 143–146.

597. Барна М. М. Передмова : [із книги «Становлення і розвиток ботаніки на Тернопільщині (XIX – початок XXI ст.)» М. М. Барни, Л. С. Барни] / М. Барна, Л. Барна // Україна–Європа–Світ = Ukraine–Europe–World : міжнародний збірник наукових праць / редкол.: Ю. М. Алексєєв, Л. М. Алексєєвець, М. М. Алексєєвець [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – Вип. 15. – С. 337–339. – (Історія, міжнародні відносини).

598. Барна М. М. Репродуктивна біологія Квіткових рослин та її значення для підготовки майбутніх вчителів біології та фахівців з ландшафтного дизайну / М. М. Барна, Л. С. Барна // Концепція сталого розвитку та її реалізація в освіті : матеріали науково-практичної конф. присв'яч. 75-річчю ТНПУ ім. В. Гнатюка та хіміко-біологічного фак., 16–18 квітня 2015 р., м. Тернопіль / редкол.: Грубінко В. В., Дробик Н. М., Барна М. М. [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – С. 134–136.

599. Басістий П. В. Оптимізація умов азотування жароміцної сталі ЕП-199 з азотоводневих сумішей / П. В. Басістий // Сучасні енергетичні установки на транспорті і технології та обладнання для їх обслуговування : матеріали 6-тої міжнародної науково-практичної конференції, Херсон, 24–25 вересня 2015 р. / Херсонська державна морська академія. – Херсон, 2015. – С. 166.

600. Бистрицька Е. Еволюція концепції «Москва – Третій Рим» у геополітиці Російської імперії, СРСР, Російської Федерації в період ХХ – початку ХХІ ст. / Е. Бистрицька // Волинський Благовісник : богословсько-історичний науковий журнал Волинської православної богословської академії УПЦ КП. – Луцьк, 2015. – № 2. – С. 27–34.

601. Бистрицька Е. Митрополит Галицький Андрей Шептицький і східна політика Ватикану в контексті відносин Святого Престолу з Росією і СРСР першої половини ХХ ст. / Е. Бистрицька // Українська Греко-Католицька Церква у контексті вітчизняної історії та сучасних суспільних реалій (до 150-річчя з дня народження митрополита Андрея Шептицького та 70-ліття з дня ув'язнення патріарха Йосифа Сліпого) : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Тернопіль, 24–25 квітня 2015 р.) / ТНПУ ім. В. Гнатюка ; за ред. Е. Бистрицької, І. Зуляка, А. Колодного [та ін.]. – Тернопіль ; Київ, 2015. – С. 81–89.

602. Бистрицька Е. Політичний аспект проблеми ліквідації Греко-Католицьких церков в Україні і країнах Східної Європи (друга половина 40-х – початок 50-х рр. ХХ ст.) / Е. Бистрицька // Історія та сучасні виклики непокараних злочинів радянського тоталітаризму проти Церкви : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 11 червня 2015 р.) / наук. ред. І. Преловська. – Дніпропетровськ, 2015. – С. 212–219.

603. Білоус Ю. В. Валентні зв'язки між компонентами фразеологічного звороту з соматизмами у німецькій мові / Ю. В. Білоус //

Сучасна філологія: перспективні та пріоритетні напрями наукових досліджень : міжнародна науково-практична конференція, м. Одеса, 26 червня 2015 року. – Одеса, 2015. – С. 31–35.

604. Боднар О. С. Атестація директорів шкіл у ракурсі критеріального підходу / О. С. Боднар // Управління професійним розвитком сучасного керівника закладу освіти та оцінювання результативності його діяльності: зб. наукових праць / за ред. В. В. Гуменюк. – Хмельницький, 2015. – С. 3–8.

605. Боднар О. С. Використання аналізу в управлінні навчальним закладом / О. С. Боднар // Інноваційний підхід в управлінні навчальними закладами: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (28 квітня 2015 р.). – Житомир, 2014. – С. 20–23.

606. Боднар О. С. Управление процессом формирования экспертной компетентности управленческого персонала в заведениях последипломного педагогического образования / О. Боднар // Państwo i Prawo. Teoretyczne i praktyczne aspekty rozwoju współczesnej nauki: Zbiór raportów naukowych. Zbiór artykułów naukowych Konferencji Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej (30.09.2015 – 01.10.2015). – Warszawa, 2015.

607. Боднар Я. Б. Аналітик українського спортивного руху Степан Гайдучок / Я. Б. Боднар, О. В. Хома // Олімпійський рух на теренах Західної України – минуле та сьогодні: матеріали регіонального науково-методичного семінару, приуроченого 25 річниці створення НОК України / ТНПУ; [за ред. А. В. Огністого]. – Тернопіль, 2015. – С. 10–14.

608. Боднар Я. Б. Розвиток координаційних здібностей засобами рухливих ігор / Я. Б. Боднар // Актуальні проблеми фізичної культури, спорту та здоров'я людини: матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції, 5–6 листопада 2015 р., м. Чернівці / Чернів. обл. від-ня Ком. з фіз. виховання та спорту МОН України [та ін.]; [редкол.: Куц О. С. та ін.]. – Чернівці, 2015. – С. 182–184.

609. Боднар Я. Б. Штрихи до діяльності основоположника національної фізичної культури Івана Боберського / Я. Б. Боднар, А. М. Дорі // Олімпійський рух на теренах Західної України – минуле та сьогодні: матеріали регіонального науково-методичного семінару, приуроченого 25 річниці створення НОК України / ТНПУ; [за ред. А. В. Огністого]. – Тернопіль, 2015. – С. 14–18.

610. Брошак І. С. Агрохімічна характеристика ґрунтів Тернопільської області за вмістом рухомої сірки / Брошак І., Пидка С. // Теоретичні та прикладні аспекти розвитку аграрного бізнесу України: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, 28 жовтня 2015 р. – Тернопіль, 2015. – С. 49–52.

611. Брощак І. С. Місцеві ґрунтові олігохети родини Lumbricidae – альтернатива каліфорнійському черв'яку / Брощак І., Пида С. // Прикладна економіка – від теорії до практики : матеріали Першої Всеукраїнської науково-практичної конференції, 15 жовтня 2015 р. – Тернопіль, 2015. – С. 15–17.

612. Бурега Н. В. Використання мікроводоростей в енергоефективних ситемах / Н. В. Бурега // Проблеми та перспективи розвитку енергетики, електротехнологій та автоматики в АПК : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції, 17–18 грудня 2015 р., м. Київ. – Київ, 2015. – С. 18–19.

613. Бурко В. О. Мультиmodalність образного простору конфесійної поезії Сильвії Плат / В. О. Бурко // Україна і світ: діалог мов та культур : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (1–3 квітня 2015 р., м. Київ) / Київ. нац. лінгвістичний ун-т. – Київ, 2015. – С. 47–49.

614. Бучківська Г. В. Система професійної підготовки майбутнього педагога на засадах української національної культури / Г. В. Бучківська // Концептуальні проблеми розвитку мистецької освіти : матеріали III регіонального науково-практичного семінару (Хмельницький, 17–18 березня 2015 р.) / Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія ; упоряд.: Г. В. Бучківська, Л. В. Павлішена. – Хмельницький, 2015. – С. 53–59.

615. Вакуленко В. Продуктивність люпину жовтого за дії регуляторів росту рослин Агростимуліну та Емістиму С / Вакуленко Віта, Шелест Вікторія, Пида Світлана // Модернізація національної системи управління державним розвитком: виклики і перспективи: матеріали Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції, 16–17 грудня 2015 р. – Тернопіль, 2015. – С. 37–38.

616. Винничук О. Т. Установчий конгрес 1894 року і його роль у становленні сучасного Олімпійського руху / О. Т. Винничук // Олімпійський рух на теренах Західної України – минуле та сьогодення : матеріали регіонального науково-методичного семінару, приуроченого 25 річниці створення НОК України / ТНПУ ; [за ред. А. В. Огнистого]. – Тернопіль, 2015. – С. 25–29.

617. Власюк Р. А. Дослідження сформованості знань, умінь і навичок з гімнастики студентів факультету фізичного виховання / Р. А. Власюк // Проблеми формування здорового способу життя молоді : матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, магістрантів та аспірантів / під. заг. ред. Сіренко Р. Р. / ЛНУ ім. І. Франка – Львів, 2015. – С. 135–141.

618. Власюк Р. А. Місце олімпійської освіти у теоретичній підготовці студентів з гімнастики / Р. А. Власюк // Олімпійський рух на

теренах Західної України – минуле та сьогодення : матеріали регіонального науково-методичного семінару, приуроченого 25 річниці створення НОК України / ТНПУ ; [за ред. А. В. Огнистого]. – Тернопіль, 2015 – С. 30–33.

619. Водяна В. О. Воспитательная система культурно-художественных программ как инновационная технология формирования творческой личности школьника / В. О. Водяна // Опыт, проблемы и перспективы реализации современных педагогических технологий в системе образования : сборник материалов II Международной научно-практической конференции (Архангельск, 13 марта 2015 года) : в 2 ч. / под ред. С. А. Герасимова, Н. Н. Скоробогатовой, И. З. Сковородкиной, В. П. Аксеновой. – Архангельск, 2015. – Ч. 2. – С. 416–422.

620. Вплив підвищених концентрацій Fe^{3+} на деякі показники крові коропа / О. О. Рабченюк, Г. М. Голіней, В. М. Марценюк, О. В. Сідлецька, В. О. Хоменчук // Концепція сталого розвитку та її реалізація в освіті : матеріали науково-практичної конф. присв'яч. 75-річчю ТНПУ ім. В. Гнатюка та хіміко-біологічного фак., 16–18 квітня 2015 р., м. Тернопіль / редкол.: Грубінко В. В., Дробик Н. М., Барна М. М. [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – С. 91–93.

621. Гаришок Б. Б. Ретроспективно-географічний аналіз використання земельних ресурсів села Буданів і його околиць / Гаришок Б., Сабадош Х. // Географічна освіта і наука в Україні : матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (26–28 листопада 2015 р., м. Київ). – Київ, 2015. – С. 59–61.

622. Гаришок Б. Б. Сучасний стан та використання лісових ресурсів Тернопільського району / Гаришок Б., Гулик С., Дем'янчук П. // Географічна освіта і наука в Україні : матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (26–28 листопада 2015 р., м. Київ). – Київ, 2015. – С. 61–63.

623. Гевко І. В. Імідж як спосіб професійної соціалізації вчителя технологій / Гевко І. В., Гусак Н. В. // Сучасні тенденції розвитку освіти і науки в інтердисциплінарному контексті : матеріали I міжнародної науково-практичної конференції (49–20 листопада 2015 р., Ченстохов – Ужгород – Дрогобич) / редкол.: А. Кринські, М. П. Пантюк, М. М. Палінчак [та ін.]. – Дрогобич, 2015. – С. 99–100.

624. Гевко І. В. Позитивний імідж вчителя технологій як складова професіоналізму / Гевко І. В. // Інноваційні технології в освіті та вихованні: історія і сучасність : матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції для студентів та молодих вчених. – Глухів, 2015. – С. 22–23.

625. Главацька О. Л. Специфіка управлінської діяльності менеджера соціальної сфери / О. Л. Главацька // Соціальна робота та соціальна педагогіка: виклики сьогодення : збірник наукових праць за матеріалами III Всеукраїнської науково-практичної конференції з

міжнародною участю, м. Тернопіль, 28–29 жовтня 2015 р. / ТНПУ ім. В. Гнатюка, Ін-т педагогіки і психології ; за заг. ред.: В. А. Поліщук, С. М. Калаур, Г. І. Слозанської. – Тернопіль, 2015. – С. 23–29.

626. Главацька О. Л. Сутність соціальної профілактики делінквентної поведінки неповнолітніх / О. Л. Главацька // Соціальна робота та соціальна педагогіка: виклики сьогодення : матеріали доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених та студентів, м. Тернопіль, 29 квітня 2015 р. / ТНПУ ім. В. Гнатюка, Ін-т педагогіки і психології ; за заг. ред.: В. А. Поліщук, Г. І. Слозанської. – Тернопіль, 2015. – С. 15–23.

627. Гладюк Т. В. Підготовка майбутніх учителів до формування пропедевтичних хімічних знань в учнів початкової школи / Т. В. Гладюк // Концепція сталого розвитку та її реалізація в освіті : матеріали науково-практичної конференції, присвяченої 75-річчю ТНПУ імені Володимира Гнатюка та хіміко-біологічного факультету (м. Тернопіль, 16–18 квітня 2015 р.) / редкол.: Грубінко В. В., Дробик Н. М., Барна М. М. [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – С. 142–143.

628. Гладюк Т. В. Реалізація наступності природознавчої складової дошкільної і початкової освіти / Т. В. Гладюк // Інноваційний потенціал професійної підготовки майбутніх фахівців початкової і дошкільної освіти : зб. наук. праць / [за заг. ред. О. А. Федій ; відп. ред. Н. В. Ковалевська]. – Полтава, 2015. – Вип. 2. – С. 95–106.

629. Горбатюк Р. М. Інформаційно-комунікаційні технології у підготовці майбутніх учителів технологій / Р. М. Горбатюк, Ю. О. Туранов // Інноваційні технології у виробництві та підготовці фахівців технологічної, професійної освіти та сфери обслуговування : зб. наук. праць за матеріалами IV Всеукр. наук.-практ. конференції (22–23 жовтня 2015 р.) / редкол.: Чепок В. І., Храпко Т. А., Носова І. О. [та ін.]. – Херсон, 2015. – С. 3–6.

630. Горішна Н. М. Особливості реалізації гендерного підходу у підготовці соціальних працівників у США / Н. Горішна // Соціальна робота та соціальна педагогіка: виклики сьогодення : матеріали доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених та студентів, м. Тернопіль, 29 квітня 2015 р. / ТНПУ ім. В. Гнатюка, Ін-т педагогіки і психології ; за заг. ред.: В. А. Поліщук, Г. І. Слозанської. – Тернопіль, 2015. – С. 124–129.

631. Горішна Н. М. Підготовка майбутніх соціальних працівників до здійснення консультативної діяльності / Н. Горішна // Соціальна робота та соціальна педагогіка: виклики сьогодення : збірник наукових праць за матеріалами III Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, м. Тернопіль, 28–29 жовтня 2015 р. / ТНПУ ім. В. Гнатюка, Ін-т педагогіки і психології ; за заг. ред.: В. А. Поліщук, С. М. Калаур, Г. І. Слозанської. – Тернопіль, 2015. – С. 36–41.

632. Грабик Н. М. Історія розвитку фрістайлу як олімпійського виду спорту / Н. М. Грабик, Д. П. Пилипів // Олімпійський рух на теренах Західної України – минуле та сьогодення: матеріали регіонального науково-методичного семінару, приуроченого 25 річниці створення НОК України / ТНПУ; [за ред. А. В. Огністого]. – Тернопіль, 2015. – С. 33–36.

633. Гринчук І. До проблеми оновлення навчального репертуару фортепіанними творами українських композиторів / І. Гринчук, О. Горбач // Слов'янське музичне мистецтво в контексті європейської культури: збірник матеріалів VI Міжнародної науково-практичної конференції (25–26 листопада 2015 р., м. Вінниця) / Вінниц. держ. пед. ун-т ім. Михайла Коцюбинського, Ін-т педагогіки, психології і мистецтв; [уклад.: Верещагіна-Білявська О. Є., Бурська О. П., Лаврінчук О. В.]. – Вінниця, 2015. – С. 16–20.

634. Гринчук І. Родина Анткових у культурному просторі Тернопільщини та України / І. Гринчук, Г. Місько // Мистецька освіта в культурному просторі України XXI століття: зб. матеріалів Міжн. наук.-творч. конф. (Київ, Одеса, 28–30 квітня 2015 р.) / НАКККіМ; редкол.: Чернець В. Г. (голова) [та ін.]. – Київ, 2015. – С. 147–149.

635. Грубінко В. В. Педагогічні умови забезпечення якості освітньої діяльності вищого навчального закладу на інституційному рівні / В. В. Грубінко, А. В. Степанюк // Scientific Achievements 2015: reports of the International Scientific and Practical Congress (20 February 2015 in Vienna (Austria)). – Vienna; Prague, 2015. – Vol. 2 – P. 33–39.

636. Гурська О. В. Динаміка накопичення флаваноїдів в онтогенезі рослин виду *Pyrethrum partnenium* (L.) Smith. / О. В. Гурська, С. В. Пида // Scientific Achievements 2015: reports of the International Scientific and Practical Congress (20 February 2015 in Vienna (Austria)). – Prague, 2015. – Vol. 1. – P. 15–18.

637. Гушулей Й. Виробничо-технічна орієнтація майбутніх робітників: шляхи формування та розвитку / Й. Гушулей, І. Гаврищук // Профтехосвіта / ред. Макаренко О. А., Мірошніченко К. Б., Олійник В. В. [та ін.]. – 2015. – № 5. – С. 29–35.

638. Данилевич М. Жанр альтернативної біографії у творчості Володимира Даниленка / М. Данилевич // Вечны рух жыцця і заканамернасці творчых пошукаў літаратуры: матэрыялы Рэспубліканскай навукова-практычнай канферэнцыі да 90-годдзя з дня нараджэння народнага пісьменніка Беларусі акадэміка І. Навуменкі (Мінск, 26–27 лютага 2015 года). – Мінск, 2015. – С. 313–319.

639. Данюк М. И. Педагогические условия воспитания милосердного отношения медицинской сестры к пациенту / М. И. Данюк. А. В. Степанюк // Педагогика, психология и образование: от теории к

практике : сб. науч. трудов по итогам междун.научно-практ. конф. (10 августа 2015 г.). Ростов-на-Дону, 2015. – Вып. 2. – С. 25–28.

640. Дацків О. П. Контроль рівня сформованості іншомовної компетентності в говорінні майбутніх учителів англійської мови / О. П. Дацків // Тенденции и перспективы развития науки и образования в условиях глобализации : материалы V Международной научно-практической интернет-конференции, 10–11 июля 2015 р. : зб. наук. праць / ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». – Переяслав-Хмельницький, 2015. – Вип. 5. – С. 109–112.

641. Дем'янчук П. Геологічний музей географічного факультету Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка як невід'ємний елемент навчальної, наукової та виховної діяльності / Дем'янчук П., Гулик С., Гавришок Б. // Природничі музеї та їх роль в освіті і науці : матер. IV Міжн. конф. (27–30 жовтня 2015 р., м. Київ) / Національний науково-природничий музей НАН України ; за ред. І. Загороднюка. – Київ, 2015. – Ч. 1. – С. 42–43.

642. Денисюк Н. Р. Переклад як академічна дисципліна у працях Петера Ньюмарка / Н. Р. Денисюк, З. І. Будій // Розвиток іншомовної компетентності: методичні, психологічні, лінгвістичні аспекти : матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції, 21–22 травня 2015 р., м. Тернопіль / ТНЕУ ; редкол.: Цяпа А. Г., Кузів М. З., Федчишин Н. О. [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – С. 161–162.

643. Довгань О. З. Музично-просвітницька та диригентська діяльність Василя Безкоровайного у 20-х–30-х роках ХХ ст. / О. Довгань // Слов'янське музичне мистецтво в контексті європейської культури : збірник матеріалів VI Міжнародної науково-практичної конференції (25–26 листопада 2015 р., м. Вінниця) / Вінниц. держ. пед. ун-т ім. Михайла Коцюбинського, Ін-т педагогіки, психології і мистецтв ; [уклад.: Верещагіна-Білявська О. Є., Бурська О. П., Лаврінчук О. В.]. – Вінниця, 2015. – С. 81–85.

644. Дослідження тетрафлуороборату 1-метил-2,4-феніленбідіазонію в реакції аніонарилювання / М. В. Смолюк, О. В. Юрчук, В. М. Яцюк, В. С. Барановський, Б. Д. Гришук // Фундаментальні та прикладні дослідження в сучасній хімії : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених (Ніжин, 10 квітня 2015 р.) / НДУ ім. Миколи Гоголя ; за заг. ред. В. В. Суховєєва. – Ніжин, 2015. – С. 232–236.

645. Єднак В. Д. Спортсмени українського походження в іграх Олімпіад II світової війни / Єднак В. Д., Єднак Г. М. // Олімпійський рух на теренах Західної України – минуле та сьогодення : матеріали регіонального науково-методичного семінару, приуроченого 25 річниці

створення НОК України / ТНПУ ; [за ред. А. В. Огнистого]. – Тернопіль, 2015. – С. 43–48.

646. Жаркова І. І. Теоретичні основи конструювання та застосування тестових завдань для контролю навчальних досягнень студентів / І. І. Жаркова // Інноваційний потенціал професійної підготовки майбутніх фахівців початкової і дошкільної освіти : зб. наук. праць / [за заг. ред. / О. А. Федій, відп. ред. Н. В. Ковалевська]. – Полтава, 2015. – Вип. 2. – С. 144–153.

647. Живописна експресія творів Михайла Кузіва ; Між реальністю й абстракцією ; Поріднений духом / С. Вольська, М. Маркович, М. Шевчук [та ін.] // Літературний Тернопіль : літературно-мистецький і громадсько-політичний часопис. – 2015. – Вип. 3. – С. 84–91.

648. Загородній Р. І. Дослідження когенераційної установки біотеплогенератора засобами імітаційного моделювання / Р. І. Загородній // Проблеми та перспективи розвитку енергетики, електротехнологій та автоматики в АПК : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції, 17–18 грудня 2015 р., м. Київ. – Київ, 2015. – С. 224–228.

649. Задорожна І. П. Розвиток автономії майбутніх учителів іноземних мов / І. П. Задорожна // Лінгвістична теорія та практика: історичне надбання, актуальні проблеми та перспективи розвитку : матеріали IX міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої пам'яті д. філол. н., проф. А. К. Корсакова, 11 грудня. 2015 р. / МГУ. – Одеса, 2015. – С. 15–19.

650. Замора Я. П. Вплив атомного та магнітного впорядкування на дифузійні параметри у феромагнітних сплавах / Я. П. Замора / Сучасні енергетичні установки на транспорті і технології та обладнання для їх обслуговування : матеріали 6-ої Міжнародної науково-практичної конференції, 24–25 вересня 2015 р. / Херсонська державна морська академія. – Херсон, 2015. – С. 185–186.

651. Зуляк І. С. Антирадянська діяльність єврейських релігійних громад в УРСР (1945–1950-ті рр.) / І. С. Зуляк // Гуманітарні дисципліни у навчально-виховному процесі вищих навчальних закладів : зб. наук. статей. – Львів, 2015. – С. 25–50.

652. Зуляк І. С. Функціонування єврейських релігійних громад в УРСР у повоєнний період / І. С. Зуляк // Українська Греко-Католицька Церква у контексті вітчизняної історії та сучасних суспільних реалій (до 150-річчя з дня народження митрополита Андрея Шептицького та 70-ліття з дня ув'язнення патріарха Йосифа Сліпого) : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Тернопіль, 24–25 квітня 2015 р.) / ТНПУ ім. В. Гнатюка ; за ред. Е. Бистрицької, І. Зуляка, А. Колодного [та ін.]. – Тернопіль ; Київ, 2015. – С. 57–63.

653. Зюбрецька Л. А. Управлінська культура керівника соціальної сфери: зміст та сутність поняття / Л. А. Зюбрецька, О. Л. Главацька //

Соціальна робота та соціальна педагогіка: виклики сьогодення : матеріали доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених та студентів, м. Тернопіль, 29 квітня 2015 р. / ТНПУ ім. В. Гнатюка, Ін-т педагогіки і психології ; за заг. ред.: В. А. Поліщук, Г. І. Слезанської. – Тернопіль, 2015. – С. 198–207.

654. Іваськів С. М. Ідеали та цінності олімпійської освіти в умовах сьогодення / Іваськів С. М. // Олімпійський рух на теренах Західної України – минуле та сьогодення : матеріали регіонального науково-методичного семінару, приуроченого 25 річниці створення НОК України / ТНПУ ; [за ред. А. В. Огністого]. – Тернопіль, 2015. – С. 51–54.

655. Іздепська-Новіцька М. І. Музично-просвітницька та диригентська діяльність Василя Безкоровайного у 20-х–30-х роках ХХ ст. / М. Іздепська-Новіцька // Слов'янське музичне мистецтво в контексті європейської культури : збірник матеріалів VI Міжнародної науково-практичної конференції (25–26 листопада 2015 р., м. Вінниця) / Вінниц. держ. пед. ун-т ім. Михайла Коцюбинського, Ін-т педагогіки, психології і мистецтв ; [уклад.: Верещагіна-Білявська О. Є., Бурська О. П., Лаврінчук О. В.]. – Вінниця, 2015. – С. 127–131.

656. Калаур С. М. Необхідність належного рівня сформованості у фахівця соціальної сфери професійної конфліктологічної компетентності під час роботи з проблемними родинами / С. М. Калаур // Соціальна підтримка сім'ї та дитини у соціокультурному просторі громади : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (11–12 листопада 2015 року, м. Суми) / СумДПУ імені А. С. Макаренка. – Суми, 2015. – С. 178–180.

657. Калаур С. М. Необхідність формування риторичної культури майбутніх магістрів як вимога полікультурного суспільства / С. М. Калаур // Багатоманітність культур як педагогічна проблема : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Бердянськ, 17–18 вересня 2015 р.) / Бердянський державний педагогічний університет ; укладач Гуренко О. І. – Бердянськ, 2015. – С. 110–113.

658. Калаур С. М. Неперервність професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери як нагальна вимога сьогодення / С. М. Калаур // Соціальна робота та соціальна педагогіка: виклики сьогодення : збірник наукових праць за матеріалами III Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, м. Тернопіль, 28–29 жовтня 2015 р. / ТНПУ ім. В. Гнатюка, Ін-т педагогіки і психології ; за заг. ред.: В. А. Поліщук, С. М. Калаур, Г. І. Слезанської. – Тернопіль, 2015. – С. 135–139.

659. Калаур С. М. Обґрунтування доцільності неперервної професійної підготовки у формуванні конфліктологічної компетентності фахівців, що працюватимуть у соціальній сфері / С. М. Калаур // Психолого-педагогічні аспекти навчання дорослих в системі неперервної освіти : матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (22

жовтня 2015 р.) / Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти. – Біла Церква, 2015. – С. 62–66.

660. Калаур С. М. Потреба у формуванні професійної конфліктологічної компетентності майбутніх соціальних працівників як складової професіоналізму / С. М. Калаур // Соціальна робота та соціальна педагогіка: виклики сьогодення : збірник наукових праць за матеріалами III Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, м. Тернопіль, 28–29 жовтня 2015 р. / ТНПУ ім. В. Гнатюка, Ін-т педагогіки і психології ; за заг. ред.: В. А. Поліщук, С. М. Калаур, Г. І. Слосанської. – Тернопіль, 2015. – С. 45–49.

661. Калаур С. М. Практична діяльність по підготовці майбутніх соціальних педагогів та соціальних працівників до профілактики адитивної поведінки / С. М. Калаур, Н. С. Олексюк // Філософія, методологія, психолого-педагогічні аспекти формування культури здоров'язбереження : Збірник матеріалів регіональної науково-практичної конференції (24–25 вересня 2015 р., м. Тернопіль) / Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського. – Тернопіль, 2015. – С. 17–19.

662. Кіцак В. М. Роль греко-католицького духовенства у протидії депортації українців з Польщі у 1944-1946 рр. / В. М. Кіцак // Українська Греко-Католицька Церква у контексті вітчизняної історії та сучасних суспільних реалій (до 150-річчя з дня народження митрополита Андрея Шептицького та 70-ліття з дня ув'язнення патріарха Йосифа Сліпого) : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Тернопіль, 24–25 квітня 2015 р.) / ТНПУ ім. В. Гнатюка ; за ред. Е. Бистрицької, І. Зуляка, А. Колодного [та ін.]. – Тернопіль ; Київ, 2015. – С. 54–56.

663. Клапоушак І. Д. Зародження та становлення водного туризму на теренах Західної Галичини у 20-30 роках ХХ століття / Клапоушак І. Д. // Олімпійський рух на теренах Західної України – минуле та сьогодення : матеріали регіонального науково-методичного семінару, приуроченого 25 річниці створення НОК України / ТНПУ ; [за ред. А. В. Огнистого]. – Тернопіль, 2015. – С. 61–65.

664. Кліш А. Б. Поняття соціальної справедливості у папських енцикліках «*Regum Novarum*» та «*Graves de communi*» / А. Б. Кліш // Дні науки філософського факультету – 2015 : Міжн. наук. конф. студентів, аспірантів та молодих учених (21–22 квітня 2015 р., м. Київ) : [матеріали доповідей та виступів] / редкол.: А. Є. Конверський [та ін.]. – Київ, 2015. – Ч. 7. – С. 109–111.

665. Кліш А. Б. Суспільно-християнський рух у Східній Галичині наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст.: архівна спадщина / А. Кліш // Архівна наука і освіта в незалежній Україні : шістнадцяті джерелознавчі читання : матеріали Всеукраїнської наукової конференції (24 листопада 2015 р., м. Київ) / Київський національний університет імені Тараса Шевченка ;

редкол. М. Г. Щербак (голова), Я. С. Калакура, М. Г. Палієнко [та ін.]. – Київ, 2015. – С. 115–117.

666. Кліш А. Б. Церковно-релігійні аспекти діяльності Католицького русько-народного союзу наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. / А. Кліш // Українська Греко-Католицька Церква у контексті вітчизняної історії та сучасних суспільних реалій (до 150-річчя з дня народження митрополита Андрея Шептицького та 70-ліття з дня ув'язнення патріарха Йосифа Сліпого) : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Тернопіль, 24–25 квітня 2015 р.) / ТНПУ ім. В. Гнатюка ; за ред. Е. Бистрицької, І. Зуляка, А. Колодного [та ін.]. – Тернопіль ; Київ, 2015. – С. 29–31.

667. Ковальчук Л. І. Етнопедагогічний аспект у працях вітчизняних педологів початку ХХ століття [Електронний ресурс] / Л. І. Ковальчук // Освітній інтернет-навігатор : науково-методичний інтернет-журнал. – 2015. – Травень. – Режим доступу: <http://oin.in.ua/etnopedahohichnyj-aspekt-u-pratsyah-vitchyznyanyh-pedolohiv-rochatku-hh-stolittya>.

668. Кодлюк Я. П. Наукові підходи до аналізу альтернативних підручників для початкової школи / Я. П. Кодлюк // Сучасні проблеми гуманітаризації професійної підготовки майбутніх педагогів : матеріали Всеукраїнського науково-методичного семінару. – Умань, 2015. – Вип. 2. – С. 141–143.

669. Кодлюк Я. П. Підготовка студентів до формування в молодших школярів уміння вчитися / Я. П. Кодлюк // Теорія і методика навчання й виховання дітей дошкільного та молодшого шкільного віку: від історії до інновацій / Сум. держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка ; [заг. ред., упоряд.: А. А. Сбруєва, С. М. Кондратюк]. – Суми, 2015. – С. 144–146.

670. Кодлюк Я. П. Уміння вчитися у змісті підручників для початкової школи / Я. П. Кодлюк // Сучасні проблеми гуманітаризації професійної підготовки майбутніх педагогів : матеріали Всеукраїнського науково-методичного семінару. – Умань, 2015. – Вип. 2. – С. 144–146.

671. Кондратюк Л. Українська історія в освітньому контексті (філософський аспект) / Л. Кондратюк, О. Розумович // Проблеми сучасної освіти: потенціал, талант, здібності / дисфункції, вади, інвалідність : матеріали Міжнародної наукової конференції (11–12 липня 2015 р., м. Ченстохова (Польща)) / Вища Школа Лінгвістична. – Ченстохова, 2015.

672. Кондратьєва Т. Б. Художнє осмислення проблеми мови у парадигмі гібридної ідентичності письменників-емігрантів / Т. Б. Кондратьєва // Мова і соціум: етнокультурний аспект : матеріали V Міжнародної наукової конференції молодих учених (м. Бердянськ, 17–18 вересня 2015 р.) : [збірник тез] / [голов. ред. О. П. Колінько]. – Бердянськ, 2015. – С. 89–91.

673. Конончук О. Б. Вплив молібдену на величину і якість урожаю насіння сої культурної сорту Аннушка / Конончук Олександр, Кошинська Інна, Затовський Ігор // Роль науки у підвищенні технологічного рівня і ефективності АПК України : матер. V ювіл. Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю (Тернопіль, 4 груд. 2015 р.). – Тернопіль, 2015. – С. 36–38.

674. Конончук О. Б. Вплив рістрегуляторів Регоплант і Стимпо на продуктивність сої культурної / Конончук О. Б., Пида С. В. // Scientific Achievements 2015 : reports of the International Scientific and Practical Congress (20 February 2015 in Vienna (Austria)). – Prague, 2015. – Vol. 1. – P. 106–107.

675. Конончук О. Б. Позакореневе підживлення посівів сої і квасолі наномолібденовим препаратом та їх продуктивність / Конончук О. Б. // Розвиток національної економіки : теорія і практика : матер. міжнар. наук.-практ. конф. (Івано-Франківськ, 3–4 квіт. 2015 р.). – Тернопіль, 2015. – Ч. 1. – С. 16–17.

676. Кравець В. П. The ways of gender and familistic competence formation of the future teachers / В. П. Кравець // Сучасна сім'я: проблеми та перспективи : тези міжнародної науково-практичної конференції (7 квітня 2015 р., м. Дніпропетровськ) / Дніпропетр. нац. ун-т залізн. трансп. ім. акад. В. Лазаряна. – Дніпропетровськ, 2015. – С. 7–9.

677. Кравець В. П. The training of the future teachers to the gender edukation of the pupils and to their familistic readiness formation / В. П. Кравець // Pedagogija un skolotaju izglTtība : konferences rakstu krajumarn Latvijas Universitates. – LU, 2015.

678. Кравець В. П. Гендерні проблеми сексуального та репродуктивного здоров'я учнівської молоді / В. П. Кравець // Гендер. Екологія. Здоров'я : матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 210-річчю Харківського національного медичного університету (21–22 квітня 2015 р., м. Харків) / редкол.: Лісовий В. М., Кравець В. П., Капустник В. А. [та ін.]. – Харків, 2015. – С. 8–10.

679. Кравчук В. В. Тернопільщина Олімпійська / Кравчук В. В., Огністий А. В., Єднак В. Д. // Олімпійський рух на теренах Західної України – минуле та сьогодення : матеріали регіонального науково-методичного семінару, приуроченого 25 річниці створення НОК України / ТНПУ ; [за ред. А. В. Огністого]. – Тернопіль, 2015. – С. 68–71.

680. Кузів М. П. Чисте джерело [про теребовл. худож. М. Шевчука] / М. П. Кузів // Літературний Тернопіль : літературно-мистецький і громадсько-політичний часопис. – 2015. – Вип. 2. – С. 75–76.

681. Кузь Ю. С. Аспекти олімпійської освіти в контексті ведення здорового способу життя підростаючого покоління / Кузь Ю. С. // Олімпійський рух на теренах Західної України – минуле та сьогодення :

матеріали регіонального науково-методичного семінару, приуроченого 25 річниці створення НОК України / ТНПУ ; [за ред. А. В. Огнистого]. – Тернопіль, 2015. – С. 78–80.

682. Куца Л. П. Стихотворение Ивана Франко «З усіх солодких, любих слів...» как произведение «более сложного типа» / Л. П. Куца // Кормановские чтения : статьи и материалы Межвузовской науч. конф. (апрель, 2015) / Удмуртский гос. ун-т. – Ижевск, 2015. – Вып. 14. – С. 74–83.

683. Лаврін Г. З. Технологія навчання кидка м'яча двома руками від грудей в баскетболі / Г. З. Лаврін // Актуальні проблеми розвитку традиційних і східних єдиноборств : зб. наук. праць ІХ міжн. наук.-метод. конф.– Харків : Національна академія Національної гвардії України, 2015. – Вип. 9. – С. 159–165.

684. Лаврін Г. З. Шляхи впровадження олімпійської освіти в процес підготовки студентів педагогічних вузів / Г. З. Лаврін // Олімпійський рух на теренах Західної України – минуле та сьогодення : матеріали регіонального науково-методичного семінару, приуроченого 25 річниці створення НОК України / ТНПУ ; [за ред. А. В. Огнистого]. – Тернопіль, 2015. – С. 83–86.

685. Ладика П. І. Ідеї П'єра де Кубертена та їх сучасне значення / Ладика П. І. // Олімпійський рух на теренах Західної України – минуле та сьогодення : матеріали регіонального науково-методичного семінару, приуроченого 25 річниці створення НОК України / ТНПУ ; [за ред. А. В. Огнистого]. – Тернопіль, 2015. – С. 87–89.

686. Лановик З. Український поетичний ноктюрн в інтермедіальних проєкціях європейського символізму / Лановик З., Лановик М. // У пошуках істини : збірник на пошану професора Володимира Антофійчука / ред. І. Набитович. – Чернівці ; Дрогобич, 2015. – С. 186–202.

687. Лещук Г. В. Професійна компетентність фахівця соціальної сфери в контексті модернізації професійної освіти / Г. В. Лещук // Сучасні соціально-економічні системи та проблеми освітології : ІІІ Всеукраїнська науково-практична конференція аспірантів та молодих вчених (м. Дніпропетровськ, 25 квітня 2015 р.) : тези доповідей / Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля. – Дніпропетровськ, 2015. – С. 122–125.

688. Лещук Г. В. Тенденції розвитку приватного сектору освіти в Україні в контексті суспільних реформаційних процесів / Г. В. Лещук // Розвиток української та польської освіти і педагогічної думки» (XIX-XXI ст) : VI українсько-польські читання, 14–15 травня 2015 р., м. Львів : збірник матеріалів / Львівський національний ун-т ім. І. Франка, Вроцлавський університет. – Львів, 2015. – С. 120–128.

689. Литвин Л. Впровадження інноваційних моделей навчання в процесі викладання економічних дисциплін у вищій школі України / Л. Литвин // Проблеми сучасної освіти: потенціал, талант, здібності / дисфункції, вади, інвалідність: матеріали Міжнародної наукової конференції (11–12 липня 2015 р., м. Ченстохова (Польща)) / Вища Школа Лінгвістична. – Ченстохова, 2015.

690. Маркович М. Й. Між реальністю та абстракцією [про худож. М. Кузіва] / М. Й. Маркович // Літературний Тернопіль: літературно-мистецький громадсько-політичний часопис. – 2015. – Вип. 3. – 87–89.

691. Мацюк О. Б. Види роду *Juglans L.* – елемент садово-паркового мистецтва та ландшафтної архітектури / О. Б. Мацюк // Етнодизайн у контексті українського національного відродження та європейської інтеграції: III Міжнародний конгрес (Полтава, 4–6 листопада, 2015 р.) / ПНПУ ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 2015. – С. 84–89.

692. Мешко Г. М. Детермінанти професійного здоров'я вчителя / Г. М. Мешко, О. І. Мешко // Педагогіка здоров'я: збірник наукових праць V Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 170-річчю з дня народження І. І. Мечникова / за заг. ред. І. Ф. Прокопенка. – Харків, 2015. – С. 357–362.

693. Мисик В. С. Роль сімейного й державного виховання та навчання у процесах становлення і суспільно-політичного розвитку міст-держав Стародавнього Шумеру / В. С. Мисик // Перший незалежний науковий вісник. – Київ, 2015. – Вип. 6. – С. 123–128.

694. Михайлюк О. О. Скрипкові твори західноукраїнських композиторів в навчальному і виконавському репертуарі / О. Михайлюк // Слов'янське музичне мистецтво в контексті європейської культури: збірник матеріалів VI Міжнародної науково-практичної конференції (25–26 листопада 2015 р., м. Вінниця) / Вінниц. держ. пед. ун-т ім. Михайла Коцюбинського, Ін-т педагогіки, психології і мистецтв; [уклад.: Верещагіна-Білявська О. Є., Бурська О. П., Лаврінчук О. В.]. – Вінниця, 2015. – С. 189–192.

695. Місько Г. С. Збереження і модифікація різдвяної обрядової традиції в молодіжному середовищі Тернопілля / Г. Місько // Слов'янське музичне мистецтво в контексті європейської культури: збірник матеріалів VI Міжнародної науково-практичної конференції (25–26 листопада 2015 р., м. Вінниця) / Вінниц. держ. пед. ун-т ім. Михайла Коцюбинського, Ін-т педагогіки, психології і мистецтв; [уклад.: Верещагіна-Білявська О. Є., Бурська О. П., Лаврінчук О. В.]. – Вінниця, 2015. – С. 103–105.

696. Морська Н. Л. *Rozwój indywidualistycznych zdolności jak realizacja przyrodniczego prawa do własnej wartości; albo główne zadanie współczesnej edukacji = Розвиток індивідуальних здібностей як реалізація природного права на власну цінність; або головне завдання сучасної освіти*

/ Н. Л. Морська // Проблеми сучасної освіти: потенціал, талант, здібності / дисфункції, вади, інвалідність : матеріали Міжнародної наукової конференції (11–12 липня 2015 р., м. Ченстохова (Польща)) / Вища Школа Лінгвістична – Ченстохова, 2015.

697. Морська Н. Л. Громадянське суспільство як сфера для реалізації особистістю права на «самість» / Н. Л. Морська // Особистість, суспільство, політика – 2015 = Osobowości, Społeczeństwo, Polityka (OSP-2015) : матер. міжнар. наук.-практ. конф. (20–21 травня 2015 року) / за ред. С. Терепищого, В. Грасимовича, О. Познія. – Люблін, 2015. – С. 35–38.

698. Москалюк Н. В. Актуальні проблеми підготовки майбутніх вчителів природничих дисциплін / Н. В. Москалюк // Фізико-математична освіта : науковий журнал / Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка ; редкол.: В. Ю. Сторіжко, Ф. М. Лиман, І. О. Мороз [та ін.]. – Суми, 2015. – Вип. 3 (6). – С. 41–49.

699. Москалюк Н. В. Гербарій кафедри ботаніки – основа в системі професійного навчання студентів спеціалізації «Ландшафтний дизайн» / Н. В. Москалюк // Етнодизайн: європейський вектор розвитку і національний контекст : II Міжнародний конгрес : зб. наук. праць / ПНПУ ім. В. Г. Короленка ; редкол.: М. І. Степаненко (голова), Є. А. Антонович, В. П. Титаренко [та ін.]. – Полтава, 2015. – Кн. 3. – С. 176–179.

700. Москалюк Н. В. Дослідницька підготовка студентів у вищих навчальних закладах як умова формування конкурентноспроможності майбутніх фахівців / Н. В. Москалюк // Педагогічні інновації у фаховій освіті / Ужгородський національний університет ; редкол.: Смоланка В. І. (голов. ред.) [та ін.]. – Ужгород, 2015. – Вип. 1 (6). – С. 56–62.

701. Москалюк Н. В. Загальний стан підготовленості майбутніх учителів природничого профілю до професійної діяльності / Н. В. Москалюк // Концепція сталого розвитку та її реалізація в освіті : матеріали науково-практичної конф. присв'яч. 75-річчю ТНПУ ім. В. Гнатюка та хіміко-біологічного фак., 16–18 квітня 2015 р., м. Тернопіль / редкол.: Грубінко В. В., Дробик Н. М., Барна М. М. [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – С. 156–158.

702. Москалюк Н. В. Орієнтація дисциплін природничого циклу на розвиток творчої особистості студента / Н. В. Москалюк // Розвиток інтелектуальних умінь і творчих здібностей учнів та студентів у процесі навчання дисциплін природничо-математичного циклу «ІТМ*плюс – 2015»: матеріали II Міжнародної науково-методичної конференції (3–4 грудня 2015 р., м. Суми) : у 3 ч. / упоряд.: Чашечникова О. С. – Суми, 2015. – Ч. 2. – С. 86–88.

703. Москалюк Н. В. Особливості підготовки майбутнього вчителя – дослідника до роботи в сучасній школі / Н. В. Москалюк // Scientific and practical edition, Austria, 20 February 2015 / Publishing Center of The

International Scientific Association “Science & Genesis”. – Prague, 2015. – Vol. 2. – P. 29–33.

704. Мохун С. В. Вплив процесу гідридоутворення на дифузійні параметри водню у танталі / С. В. Мохун // Сучасні енергетичні установки на транспорті і технології та обладнання для їх обслуговування : матеріали 6-тої міжнародної науково-практичної конференції, Херсон, 24–25 вересня 2015 р. / Херсонська державна морська академія. – Херсон, 2015. – С. 215–216.

705. Навольська Г. І. Сучасні підходи до організації самостійної роботи студентів при вивченні латинської мови / Г. І. Навольська // Актуальные проблемы филологии (г. Одесса, 27–28 ноября 2015 г.) : матеріали III міжнародної науково-практичної конференції. – Херсон, 2015. – С. 57–60.

706. Нагорнюк Л. Розвиток комунікативних умінь та навиків майбутніх учителів засобами медіаосвіти / Л. Нагорнюк // Актуальні питання освіти і науки : зб. наук. статей : матеріали III міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 10–11 листоп. 2015 р.) / Національна академія Національної гвардії України ; редкол.: Дмитренко Т. О. (голова) [та ін.]. – Харків, 2015. – С. 144–151.

707. Наумчук В. И. Формирование профессионального тезауруса будущих учителей физической культуры / В. И. Наумчук // Инновационные процессы в психологии и педагогике : сборник статей Международ. научн.-практ. конф. (20 февраля 2015 г., г. Уфа) / отв. ред. А. А. Сукиасян. – Уфа, 2015. – С. 112–116.

708. Наумчук В. І. Технологія підготовки і проведення предметних ігрових уроків фізичної культури в загальноосвітніх школах України / В. І. Наумчук // Stan, perspektywy i rozwój ratownictwa, kultury fizycznej i sportu w XXI wieku : III Międzynarodowa Konferencja Naukowa (12.06–14.06.2015). – Bydgoszcz, 2015. – Т. 2. – S. 337–354.

709. Нетриб'як М. М. Становлення сучасної сакральної архітектури кінця ХХ-початкуХХІ століття на Тернопіллі / М. М. Нетриб'як // Етнодизайн у контексті українського національного відродження та європейської інтеграції : III Міжнародний конгрес (Полтава, 4–6 листопада, 2015 р.) / ПНПУ ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 2015.

710. Одинцова Г. С. Структурно-семантичні особливості лінгвістичних афоризмів / Г. С. Одинцова // Nauka i inowacja – 2015 : Materiały XI Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji, 07–15 października 2015. – Przemyśl, 2015. – Vol. 8 : Filologiczne nauki. – S. 23–24.

711. Одинцова Г. С. Формування мовної компетенції школярів засобами цікавого мовознавства / Г. С. Одинцова // Scientific horizons – 2015 : Materials of the XI International scientific and practical conference,

September 30 – October 7, 2015. – Sheffield, 2015. – Vol. 7 : Philological sciences. – S. 8–10.

712. Олексюк Н. С. Адаптація індивіда до літнього віку як важлива соціальна проблема / Н. С. Олексюк // Актуальні наукові дослідження в сучасному світі: матеріали III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 25–26 липня 2015 р., Переяслав-Хмельницький. // Збірник наукових праць. – Переяслав-Хмельницький, 2015. – Вип. 3, ч. 1. – С. 90–93.

713. Олексюк Н. С. Педагогічні умови ефективності професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до соціального супроводу сімей, в яких перебувають діти під опікою / Н. С. Олексюк, О. В. Водяна // Соціальна робота та соціальна педагогіка: виклики сьогодення : збірник наукових праць за матеріалами III Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, м. Тернопіль, 28–29 жовтня 2015 р. / ТНПУ ім. В. Гнатюка, Ін-т педагогіки і психології ; за заг. ред.: В. А. Поліщук, С. М. Калаур, Г. І. Слозанської. – Тернопіль, 2015. – С. 89–95.

714. Олексюк Н. С. Професійна підготовка майбутнього соціального педагога до роботи з сім'єю, яка опинилася в складних життєвих обставинах / Н. С. Олексюк // Соціальна підтримка сім'ї та дитини у соціокультурному просторі громади : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (11–12 листопада 2015 року, м. Суми) / СумДПУ імені А. С. Макаренка. – Суми, 2015. – С. 193–195.

715. Олендр Т. М. Інноваційні технології контролю й оцінювання навчальних досягнень студентів з іноземної мови за професійним спрямуванням / Т. М. Олендр // Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний та національний виміри змін : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (26–27 березня 2015 року, м. Суми) / СумДПУ імені А. С. Макаренка. – Суми, 2015. – Т. 1. – С. 269–272.

716. Омеляненко В. Г. Безперервна природничо-наукова підготовка майбутнього вчителя фізичної культури в умовах ступеневої освіти / В. Г. Омеляненко // Проблеми та перспективи розвитку вищої школи та економіки в XXI столітті : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 22–23 жовтня 2015 року, Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука, м. Рівне. – Рівне, 2015. – С. 43–47.

717. Омеляненко В. Г. Інтегровані заняття як спосіб формування здоров'язбережної компетентності майбутніх вчителів фізичної культури / Омеляненко В. Г. // Здоров'я людини: теоретичні, практичні та методичні аспекти : матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції, 12 листопада 2015 р., м. Полтава / Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2015. – С. 91–94.

718. Оптимізація продуктивності квасолі звичайної за дії біорегуляторів і наномолібдену / Конончук О. Б., Затовський І. В.,

Марчук Л. М., Сеньчик Ю. І. // Концепція сталого розвитку та її реалізація в освіті : матеріали науково-практичної конф. присв'яч. 75-річчю ТНПУ ім. В. Гнатюка та хіміко-біологічного фак., 16–18 квітня 2015 р., м. Тернопіль / редкол.: Грубінко В. В., Дробик Н. М., Барна М. М. [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – С. 41–42.

719. Павук О. Вплив регуляторів росту рослин Емістиму С та Агростимуліну на ростові процеси нуту звичайного / Павук Олена, Пида Світлана, Кука Ірина // Модернізація національної системи управління державним розвитком: виклики і перспективи: матеріали Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції, 16–17 грудня 2015 р. – Тернопіль, 2015. – С. 55–56.

720. Паламарчук Л. М. Роль діагностики мовленнєвих якостей майбутніх учителів початкових класів у формуванні мотивації до професійної комунікативної підготовки / Л. М. Паламарчук // Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний та національний виміри змін : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (26–27 березня 2015 року, м. Суми) / СумДПУ імені А. С. Макаренка. – Суми, 2015. – Т. 1. – С. 291–293.

721. Палихата Е. Я. Асоціативна методика вивчення частки учнями сьомого класу основної школи / Елеонора Палихата // Педагогічні інновації у фаховій освіті : збірник наукових праць / Ужгородський національний університет ; голов. ред. Смоланка В. І. – Ужгород, 2015. – Вип. 1 (6). – С. 62–66.

722. Палихата Е. Я. Лінгводидактичні передумови вивчення риторики на заняттях з української мови за професійним спрямуванням у вищих навчальних закладах України / Е. Я. Палихата // Актуальні проблеми формування риторичної особистості вчителя в українськомовному просторі: збірник наукових праць : за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції 23 квітня 2015 р. / ЖДУ ім. І.Франка ; редкол.: Сейко Н. А., Климова К. Я., Пентилюк М. І. [та ін.]. – Житомир, 2015. – С. 54–58.

723. Пальчик А. О. Аналіз перспектив використання фотобіореакторів в анаеробних системах енергозабезпечення України. / А. О. Пальчик, О. М. Фендьо, Н. В. Бурєга // Світлотехніка й електроенергетика: історія, проблеми, перспективи : матеріали V Міжнародної науково-технічної конф. (23–27 лютого 2015 р., м. Яремче, м. Тернопіль) / Терноп. нац. техн. ун-т ім. Івана Пулюя [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – С. 109–110.

724. Петришин Л. Й. Технологія «креативізації особистості» у процесі формування креативності / Л. Й. Петришин // Сучасні соціально-економічні системи та проблеми освітології : III Всеукраїнська науково-практична конференція аспірантів та молодих вчених (м. Дніпропетровськ,

25 квітня 2015 р.): тези доповідей / Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля. – Дніпропетровськ, 2015. – С. 141–145.

725. Пида С. В. Вплив регуляторів росту на ростові процеси нуту звичайного (*Cicer arietinum* L.) / С. В. Пида, О. Р. Павук, М. В. Хом'юк // Концепція сталого розвитку та її реалізація в освіті: матеріали науково-практичної конф. присв'яч. 75-річчю ТНПУ ім. В. Гнатюка та хіміко-біологічного фак., 16–18 квітня 2015 р., м. Тернопіль / редкол.: Грубінко В. В., Дробик Н. М., Барна М. М. [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – С. 54–56.

726. Пида С. В. Вплив регуляторів росту рослин Емістиму С та Агростимуліну на процеси водообміну у рослинах люпину білого / Пида Світлана, Кобрин Ірина, Демида Ольга // Модернізація національної системи управління державним розвитком: виклики і перспективи: матеріали Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції, 16–17 грудня 2015 р. – Тернопіль, 2015. – С. 57–59.

727. Пігур М. В. Вивчення словотвору як дериваційного процесу / М. В. Пігур // European Science and Technology: materials of the XII international research and practice conference, Munich, December 29th – 30th, 2015. – Waldkraiburg; Munich, 2015 – P. 256–261.

728. Підпригора І. І. Морфологічні показники найбільш поширених промислових видів риб р. Серет як індикатор стану водойми / І. І. Підпригора, Г. М. Голіней // Концепція сталого розвитку та її реалізація в освіті: матеріали науково-практичної конф. присв'яч. 75-річчю ТНПУ ім. В. Гнатюка та хіміко-біологічного фак., 16–18 квітня 2015 р., м. Тернопіль / редкол.: Грубінко В. В., Дробик Н. М., Барна М. М. [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – С. 88–91.

729. Поліщук В. А. Інноваційні підходи до професійної соціальної освіти: зарубіжний досвід / В. А. Поліщук // Актуальні проблеми соціального включення в Європейський освітній простір: матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (18–19 вересня 2014 р.). – Глухів, 2015. – С. 11–15.

730. Поліщук В. А. Міжнародний досвід нормативно-правового регулювання соціальної роботи з біженцями та вимушено переміщеними особами / Поліщук В. А. // Соціальна робота та соціальна педагогіка: виклики сьогодення: збірник наукових праць за матеріалами III Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, м. Тернопіль, 28–29 жовтня 2015 р. / ТНПУ ім. В. Гнатюка, Ін-т педагогіки і психології; за заг. ред.: В. А. Поліщук, С. М. Калаур, Г. І. Слезанської. – Тернопіль, 2015. – С. 222–232.

731. Поліщук В. А. Підготовка майбутніх соціальних працівників до роботи з біженцями і вимушено переселеними особами як вимога часу / В. А. Поліщук, О. П. Зварич // Актуальні проблеми підготовки фахівців

соціальної роботи : матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (22–23 жовтня 2015 р.) – Глухів, 2015. – С. 116–120.

732. Поліщук В. А. Підготовка майбутніх соціальних працівників у вищих навчальних закладах США до роботи у полікультурному просторі / В. А. Поліщук // Актуальні проблеми соціальної роботи і підготовки фахівців : матеріали доповідей та повідомлень Міжнародної науково-практичної конференції (25 вересня 2015 р.) / за ред. І. В. Козубовської. – Ужгород, 2015. – С. 70–73.

733. Поліщук В. А. Соціальна робота з біженцями: міжнародний контекст / Поліщук В. А. // Багатоманітність культур як педагогічна проблема : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Бердянськ, 17–18 вересня 2015 р.) / Бердянський державний педагогічний університет ; укладач Гуренко О. І. – Бердянськ, 2015. – С. 6–11.

734. Поліщук В. А. Соціальна/соціально-педагогічна освіта: досвід і перспективи / Поліщук В. А. // Соціальна робота та соціальна педагогіка: виклики сьогодення : збірник наукових праць за матеріалами III Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, м. Тернопіль, 28–29 жовтня 2015 р. / ТНПУ ім. В. Гнатюка, Ін-т педагогіки і психології ; за заг. ред.: В. А. Поліщук, С. М. Калаур, Г. І. Слезанської. – Тернопіль, 2015. – С. 107–111.

735. Поліщук В. А. Сучасні тенденції соціальної освіти: зарубіжний досвід / В. А. Поліщук // Освіта для сучасності = Edukacja dla współczesności : зб. наук. пр. : у 2 т. / редкол.: В. Г. Кремень, В. П. Андрущенко, Н. Г. Ничкало [та ін.]. – Київ, 2015. – Т. 2. – С. 432–439.

736. Поперечна Г. А. Опозиція «розуму і віри», «філософії та одкровення» у творчій спадщині Ореста Новицького / Г. А. Поперечна // Перші академічні читання, присвячені пам'яті професора Г. І. Волинки. «Філософія. Освіта. Наука» : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (15–16 травня 2015 р., м. Київ). – Київ, 2015. – С. 37–41.

737. Поперечна Г. А. Особливості розуміння сутності й завдань психології та педагогіки в філософії представників Київської духовної академії / Г. А. Поперечна // Проблеми сучасної освіти: потенціал, талант, здібності / дисфункції, вади, інвалідність : матеріали Міжнародної наукової конференції (11–12 липня 2015 р., м. Ченстохова (Польща)) / Вища Школа Лінгвістична – Ченстохова, 2015.

738. Потокій М. В. Картографічний метод в ретроспективно-географічних дослідженні регіонів інтенсивного сільськогосподарського освоєння / Потокій М. В., Гаришок Б. Б. // Географія, екологія, туризм: теорія, методологія : матер. Міжн. наук.-практ. конф., присв. 25-річчю геогр. фак-ту ТНПУ ім. В. Гнатюка (21–23 травня 2015 р., м. Тернопіль) / редкол.: Я. Олійник, О. Шаблій, В. Руденко [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – С. 74–75.

739. Потюк І. Є. Навчальні стилі в освітній діяльності студентів / І. Є. Потюк // Інтелектуальна та емоційна складові навчання іноземних мов: новітні тенденції і завдання для вищої школи : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, Київ, 5 червня 2015 р. / Національний авіаційний університет. – Київ, 2015. – С. 88–91.

740. Потюк І. Є. Проблеми та перспективи формування індивідуального навчального стилю студентів / І. Є. Потюк // Педагогічні інновації у фаховій освіті / Ужгородський національний університет ; редкол.: Смоланка В. І. (голов. ред.) [та ін.]. – Ужгород, 2015. – Вип. 1 (6). – С. 77–83.

741. Притолок С. А. Reifungsprozess und Identifikationsbildung des Protagonisten im Roman «Moschko von Parma» von Karl Emil Franzos / С. А. Притолок // Українська германістика в діалозі культур = Ukrainische Germanistik und Kulturdialog : матеріали ХХІІ Міжнародної науково-практичної конференції Асоціації українських германістів (6–8 жовтня 2015р.) / ЛНУ імені Івана Франка. – Львів, 2015. – С. 119–120.

742. Проців Л. Й. Історія музичної педагогіки в Україні: духовні виміри / Л. Проців // Львівсько-Ряшівські наукові зошити = Lwowsko-Rzeszowskie Zeszyty Naukowe / Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка, Ф-т культури і мистецтв, Ряшів. ун-т, Ф-т педагогіки і мистецтва ; голов. ред.: Т. Мазепа [та ін.]. – Львів ; Ряшів, 2015.

743. Пыда С. В. Влияние регуляторов Регоплант и Стимпо на популяции *Bradyrhizobium japonicum* и *Rhizobium leguminosarum biovar phaseoli* / Пыда С. В., Конончук А. Б., Пономаренко С. П. // Регуляция роста, развития и продуктивности растений : матер. VIII Междунар. науч. конф. (Минск, 28–30 окт. 2015 г.) – Минск, 2015. – С. 99.

744. Ратинська О. М. Робота з волонтерами та їхнє утримання / О. М. Ратинська // Соціальна робота та соціальна педагогіка: виклики сьогодення : збірник наукових праць за матеріалами ІІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, м. Тернопіль, 28–29 жовтня 2015 р. / ТНПУ ім. В. Гнатюка, Ін-т педагогіки і психології ; за заг. ред.: В. А. Поліщук, С. М. Калаур, Г. І. Слезанської. – Тернопіль, 2015. – С. 232–237).

745. Ратинська О. М. Соціальна робота щодо покращення дитячо-батьківських стосунків у сім'ї / О. М. Ратинська // Соціальна робота та соціальна педагогіка: виклики сьогодення : збірник наукових праць за матеріалами ІІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, м. Тернопіль, 28–29 жовтня 2015 р. / ТНПУ ім. В. Гнатюка, Ін-т педагогіки і психології ; за заг. ред.: В. А. Поліщук, С. М. Калаур, Г. І. Слезанської. – Тернопіль, 2015. – С. 112–115.

746. Ревуцький М. Соціальна складова діяльності православних релігійних організацій та греко-католицької церкви в Україні / М. Ревуцький // Українська Греко-Католицька Церква у контексті

вітчизняної історії та сучасних суспільних реалій (до 150-річчя з дня народження митрополита Андрея Шептицького та 70-ліття з дня ув'язнення патріарха Йосифа Сліпого) : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Тернопіль, 24–25 квітня 2015 р.) / ТНПУ ім. В. Гнатюка ; за ред. Е. Бистрицької, І. Зуляка, А. Колодного [та ін.]. – Тернопіль ; Київ, 2015. – С. 229–235.

747. Регуляторы роста Стимпо и Регоплант в физиолого-биохимических процессах выращивания люпина белого / Пономаренко С. П., Пыда С. В., Конончук А. Б., Тригуба Е. В. // Регуляция роста, развития и продуктивности растений : матер. VIII Междунар. науч. конф. (Минск, 28–30 окт. 2015 г.) – Минск, 2015. – С. 93.

748. Рокіцька Н. В. Перегук геніїв. Міжкультурна взаємодія: Леся Українка та Генріх Гейне / Рокіцька Н. В., Літвінюк О. В. // Німецька мова в школі. – 2015. – № 1 (73). – С. 29–37; № 3 (75). – С. 26–36.

749. Рутило М. І. Застосування термоелектричних модулів у когенераційних системах на базі теплогенераторів / М. І. Рутило, І. Б. Луцик, Р. І. Загородній // Світлотехніка й електроенергетика: історія, проблеми, перспективи : матеріали V Міжнародної науково-технічної конф. (23–27 лютого 2015 р., м. Яремче, м. Тернопіль) / Терноп. нац. техн. ун-т ім. Івана Пулюя [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – С. 113–114.

750. Сапрун С. Т. Перспективи системи олімпійської освіти в Україні серед загальноосвітніх навчальних закладів / С. Т. Сапрун // Олімпійський рух на теренах Західної України – минуле та сьогодення : матеріали регіонального науково-методичного семінару, приуроченого 25 річниці створення НОК України / ТНПУ ; [за ред. А. В. Огнистого]. – Тернопіль, 2015. – С. 121–124.

751. Свистун Н. О. Складнопідрядні допустові речення: структурно-семантичний аспект (на матеріалі роману Ліни Костенко «Записки українського самашедшого») / Н. О. Свистун // Perspective trends in scientific research – 2015 : materials of International scientific and practical conference (October, 17–22, Bratislava, Slovak republic) : in 2 vol. // Ukrainian Association of Scientists of Economists, Academic Society of Michal Baludyansky ; ed. board: Olexandr Kendyuhov (head) [et al.] – Bratislava, 2015. – Vol. 2 – P. 77–79.

752. Серeda І. О. Аналіз навчального заняття як метод контролю за рівнем сформованості здоров'язбережувальної компетентності студентів географічного факультету в процесі фізичного виховання / І. О. Серeda // Валеологія: сучасний стан, напрямки та перспективи розвитку : тези доповідей XIII міжнар. наук.-практ. конф. (9–11 квітня 2015 р., м. Харків) / ХНУ ім. В. Н. Каразіна ; редкол.: М. С. Гончаренко (голов. ред.), Г. М. Тимченко, О. О. Коновалова [та ін.]. – Харків, 2015. – С. 186–190.

753. Серета І. О. Перші спортивні кроки учнів десятої школи Тернополя на олімпійському уроці / І. О. Серета // Олімпійський рух на теренах Західної України – минуле та сьогодення: матеріали регіонального науково-методичного семінару, приуроченого 25 річниці створення НОК України / ТНПУ; [за ред. А. В. Огністого]. – Тернопіль, 2015. – С. 124–127.

754. Синтез біс(2-азидо-3-арил-(2-метил)пропанамідів) / Н. М. Борус, М. В. Мельник, З. І. Янів, В. М. Яцюк, Р. В. Симчак, В. С. Барановський, Б. Д. Гришук // Фундаментальні та прикладні дослідження в сучасній хімії: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених (Ніжин, 10 квітня 2015 р.) / НДУ ім. Миколи Гоголя; за заг. ред. В. В. Суховєєва. – Ніжин, 2015. – С. 33–37.

755. Сіткар С. В. Василь Сухомлинський у діапазоні з сучасністю: виховуємо культуру потреб особистості. / С. В. Сіткар // Сучасні енергетичні установки на транспорті і технології та обладнання для їх обслуговування: матеріали 6-ої Міжнародної науково-практичної конференції, 24–25 вересня 2015 р. / Херсонська державна морська академія. – Херсон, 2015.

756. Смоляк О. Володимир Гнатюк – збирач і аналітик гаївок Західного Поділля / О. Смоляк // Духовні витoki Поділля: науковці в історії краю: матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції (23 квітня 2015 р., м. Хмельницький). – Хмельницький, 2015. – С. 111–116.

757. Смоляк О. «Мелодії гаївок» О. Роздольського – Ф. Колесси – перше етномузикознавче монографічне видання / О. Смоляк // Регіональні культурні, мистецькі та освітні практики: матеріали II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Переяслав-Хмельницький, 25–27 березня 2015 р.) / Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди. – Переяслав-Хмельницький, 2015. – С. 85–93.

758. Сопіга В. Б. Педагогічна практика студентів фізико-технологічного спрямування у 1950–1960-х роках / В. Б. Сопіга // Глухівські наукові читання – 2015. Актуальні питання суспільних та гуманітарних наук: матеріали V Міжнародної інтернет-конференції молодих учених і студентів (25–27 листопада 2015 р.) – Глухів, 2015 – С. 65–69.

759. Сопотницька О. В. Загальні аспекти доцільності розробки педагогічної моделі формування готовності майбутніх вчителів фізичної культури до тренерської діяльності / О. В. Сопотницька // Психологія і педагогіка в системі сучасного гуманітарного знання XXI століття: збірник тез міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 11–12 грудня 2015 року). – Харків, 2015. – С. 51–55.

760. Сопотницька О. В. Критерії, показники та рівні готовності майбутнього вчителя фізичної культури до тренерської діяльності / О. В. Сопотницька // Молодий вчений : науковий журнал. – Херсон, 2015. – № 5 (20), ч. 3. – С. 147–150.

761. Сопотницька О. В. Педагогічні підходи до сутності та вибору педагогічних умов формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до тренерської діяльності / О. В. Сопотницька // Наукові пошуки: актуальні проблеми теорії та практики : зб. наук. праць і матеріалів II Міжнар. наук.-практ. конф. (25 листопада 2015 р.) / Кіровоградський інститут ПрАТ «ВНЗ «МАУП»; голов. ред. Р. М. Колісніченко. – Кіровоград, 2015. – С. 39–44.

762. Сорока О. В. Спецкурси у системі підготовки майбутнього вчителя початкової школи до використання арт-терапевтичних технологій [Електронний ресурс] / О. В. Сорока // Неперервна освіта нового сторіччя: досягнення та перспективи : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Запоріжжя, 20–27 квітня 2015 р.). – Запоріжжя, 2015. – Вип. 1 (19). – Режим доступу: http://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp20/2/soroka_tezi.pdf

763. Сорока Т. П. Проектно-технологічний підхід в процесі підготовки майбутнього вчителя технологій / Т. П. Сорока // Будущее современной науки: задачи и стратегия : матеріали міжнародної науково-практичної заочної конференції (25 грудня 2015 р.) – Горлівка, 2015. – С. 33–34.

764. Степанюк А. В. Біоетичні знання як компонент професійної підготовки майбутніх учителів біології / А. В. Степанюк, О. Є. Дарбишева // Виклики інформаційного суспільства: від біоетики до ноетики : матер. VII Міжнародного симпозіума з біоетики, присвяченого пам'яті д. філос. н., проф. В. Л. Кулініченка 22–23 жовтня 2015р. – Київ, 2015. – С. 81–82.

765. Степанюк А. В. До проблеми формування біоетичних знань майбутніх учителів біології / А. В. Степанюк, Т. О. Степанюк // Концепція сталого розвитку та її реалізація в освіті : матеріали науково-практичної конф. присв'яч. 75-річчю ТНПУ ім. В. Гнатюка та хіміко-біологічного фак., 16–18 квітня 2015 р., м. Тернопіль / редкол.: Грубінко В. В., Дробик Н. М., Барна М. М. [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – С. 158–160.

766. Степанюк А. В. Особливості вивчення дисципліни «Методика навчання біології» в контексті освіти для сталого розвитку / А. В. Степанюк, Г. Я. Жирська, Н. Й. Міщук // Теоретичні та прикладні аспекти розвитку біологічних наук : матеріал. III Всеукр. конф. з міжнародною участю, м. Рівне, 25 листопада 2015 р. – Рівне, 2015. – С. 325–331.

767. Степанюк А. В. Система формування дослідницьких умінь майбутніх учителів природничих дисциплін / А. В. Степанюк, В. В. Грубінко // Розвиток інтелектуальних умінь і творчих здібностей учнів та студентів у процесі навчання дисциплін природничо-математичного циклу. «ІТМ*плюс – 2015»: матеріали II Міжнар.науково-практ. конф., м. Суми, 3–4 грудня 2015 : в 3-х ч. – Суми, 2015. – Ч. 2. – С. 31–33.

768. Струганець Л. В. Навчальна дисципліна «Культура українського мовлення» у професійній підготовці перекладача / Л. В. Струганець // Формування мовної особистості: лінгводидактичний та лінгвістичний аспекти: матеріали науково-практичної конференції, 19 листоп. 2015 р. / Черкас. нац. ун-т ім. Богдана Хмельницького, Каф. методики навчання, стилістики і культури укр. мови. – Черкаси, 2015. – С. 22–27.

769. Ткачук М. П. Суб'єктно-об'єктна дискурсивна практика лірики Євгена Плужника / М. П. Ткачук // Подвижник : ювілейний науковий збірник на пошану доктора філологічних наук, професора Миколи Дмитренка. – Київ, 2015. – С. 365–389.

770. Ткачук М. П. Художній світ лірики Євгена Маланюка / М. П. Ткачук // Розвиток іншомовної компетентності: методичні, психологічні, лінгвістичні аспекти : матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції, 21–22 травня 2015 р., м. Тернопіль / ТНЕУ ; редкол.: Цяпа А. Г., Кузів М. З., Федчишин Н. О. [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – С. 149–151.

771. Ткачук М. П. Художній світ лірики Максима Рильського / М. П. Ткачук // Творчая спадчына Міхала Клефаса Агінскага : матэрыялы Міжнароднай наукова-практычнай канференцыі (да 250-годдзя з дня нараджэння), Мінськ, 18–19 чэрвеня 2015 года / Цэнтр даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Беларусі. – Мінськ, 2015. – С. 196–206.

772. Токарская Л. М. Специфика изучения предметно-бытовой лексики в курсе «Исторической грамматики русского языка» (на материале письменных источников) / Л. М. Токарская // Нове у філології сучасного світу : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Львів, 12–13 червня 2015 р. – Львів, 2015. – С. 75–78.

773. Топорівська Я. В. Основні компоненти комп'ютерних технологій у педагогічному забезпеченні діяльності вчителя музики / Я. Топорівська // Слов'янське музичне мистецтво в контексті європейської культури : збірник матеріалів VI Міжнародної науково-практичної конференції (25–26 листопада 2015 р., м. Вінниця) / Вінниц. держ. пед. ун-т ім. Михайла Коцюбинського, Ін-т педагогіки, психології і мистецтв ; [уклад.: Верещагіна-Білявська О. Є., Бурська О. П., Лаврінчук О. В.]. – Вінниця, 2015. – С. 71–75.

774. Тригуба О. В. Особливості накопичення сирого протеїну насінням люпину білого за різних технологій вирощування / О. В. Тригуба, С. В. Пида // VI відкритий з'їзд фітобіологів Причорномор'я (Херсон-Лазурне, 19 травня 2015 року): збірка тез доповідей / відп. ред. М. Ф. Бойко. – Херсон, 2015. – С. 108–110.

775. Тригуба О. В. Урожайність зеленої маси люпину білого залежно від технології вирощування в Західному Лісостепу України / О. В. Тригуба, С. В. Пида // Scientific Achievements 2015 : reports of the International Scientific and Practical Congress (20 February 2015 in Vienna (Austria)). – Vienna ; Prague, 2015. – Vol. 1. – P. 108–110.

776. Тхорик Х. Й. Вплив регуляторів росту на продуктивність бобів / Х. Й. Тхорик, Я. Ясінський, С. В. Пида // Концепція сталого розвитку та її реалізація в освіті: матеріали науково-практичної конф. присв'яч. 75-річчю ТНПУ ім. В. Гнатюка та хіміко-біологічного фак., 16–18 квітня 2015 р., м. Тернопіль / редкол.: Грубінко В. В., Дробик Н. М., Барна М. М. [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – С. 63–64.

777. Уруський А. В. Врахування індивідуальних особливостей у процесі навчання за технологічним профілем / А. В. Уруський // Актуальні проблеми технологічної та професійної освіти: матеріали всеукр. науково-практичної конф. (27–29 квітня 2015 р., м. Умань) / за заг. ред. С. І. Ткачука. – Умань, 2015. – С. 49–52.

778. Федорейко В. С. Енергоощадні технології на базі поновлювальних джерел енергії / В. С. Федорейко, І. С. Іскерський, О. Бешта // Світлотехніка й електроенергетика: історія, проблеми, перспективи: матеріали V Міжнародної науково-технічної конф. (23–27 лютого 2015 р., м. Яремче, м. Тернопіль) / Терноп. нац. техн. ун-т ім. Івана Пулюя [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – С. 11–12.

779. Федорейко В. С. Шляхи підвищення енергетичної ефективності економіки України / В. С. Федорейко, І. С. Іскерський // Міжнародний інвестиційний форум-виставка з енергоефективності та енергоощадності 2015: матеріали науково-практичного семінару, 8–9 жовтня 2015 р., м. Тернопіль. – Тернопіль, 2015. – С. 187–194.

780. Фендьо О. М. Автоматизовані транспортно-завантажувальні пристрої та перспективи їх застосуванням [Електронний ресурс] / О. М. Фендьо // Комп'ютерні технології: інновації, проблеми, рішення: матеріали I Всеукраїнської науково-техн. конф., 17–18 квітня 2015 р., м. Житомир / Житомирський державний технологічний університет. – Житомир, 2015. – С. 95–96. – Режим доступу: <http://eztuir.ztu.edu.ua/handle/123456789/428?show=full&locale-attribute=uk>

781. Фендьо О. М. Імітаційне моделювання транспортних потоків / О. М. Фендьо // Інформаційні технології в професійній діяльності: матеріали

IX Всеукраїнської конф., 25 березня 2015 р., м. Рівне / Рівненський державний гуманітарний університет. – Рівне, 2015. – С. 193–194.

782. Хохлова Л. Г. Використання математичних методів для моделювання періодичних розв'язків хвильових рівнянь / Л. Г. Хохлова, Н. Г. Хома, С. Г. Хома-Могильська // Сучасні проблеми математичного моделювання та обчислювальних методів: міжнародна наукова конференція, м. Рівне, 19–22 лютого 2015 р.: тези доповідей / Рівненський державний гуманітарний університет. – Рівне, 2015. – С. 169.

783. Цар І. Роль мотивації у вивченні іноземної мови студентами спеціальності «Туризм» / І. Цар // Актуальні питання освіти і науки: зб. наук. статей: матеріали III міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 10–11 листоп. 2015 р.) / Національна академія Національної гвардії України; редкол.: Дмитренко Т. О. (голова) [та ін.]. – Харків, 2015. – С. 240–245.

784. Цепенюк Т. О. Відтворення англійських прикметників інтенсифіка-торів українською мовою / Тетяна Цепенюк // *Virtus: scientific journal*. – 2015. – May, Issue 2. – С. 90–94.

785. Цепенюк Т. О. Індивідуально-авторські підсилювальні порівняння в українських перекладах сучасної англomовної художньої прози / Тетяна Цепенюк // Кременецькі компаративні студії: науковий часопис / Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка; наук. ред. Чик Д. Ч. – Хмельницький, 2015. – Вип. 5, т. 2. – С. 90–101.

786. Чайка В. М. Проблеми підготовки вихователів ДНЗ до рефлексійної діяльності / В. М. Чайка, О. Т. Писарчук // Забезпечення якісно підготовки майбутніх бакалаврів дошкільної освіти в процесі використання сучасних технологій: збірник матеріалів Міжнародної (заочної) науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 2 жовтня 2015) / Хмельницька обласна рада, Хмельницька обласна державна адміністрація, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія. – Хмельницький, 2015. – С. 330–335.

787. Чайка В. М. Ціннісно-цільова спрямованість навчального процесу в підготовці вчителя початкової школи до саморегуляції педагогічної діяльності / В. М. Чайка // Інноваційний потенціал професійної підготовки майбутніх фахівців початкової і дошкільної освіти: зб. наук. праць / за заг. ред. О. А. Федій; відпов. ред. Н. В. Ковалевська. – Полтава, 2015. – Вип. 2. – С. 35–46.

788. Чумак Г. В. Культурологічні аспекти літературної теорії Т. С. Еліота / Г. В. Чумак // Розвиток іншомовної компетентності: методичні, психологічні, лінгвістичні аспекти: матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції, 21–22 травня 2015, м. Тернопіль / Тернопільський національний економічний університет; редкол.:

Цяпа А. Г., Кузів М. З., Федчишин Н. О. [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – С. 153–155.

789. Шандригось В. І. Зародження і розвиток спортивної боротьби як олімпійського виду спорту / Шандригось В. І. // Олімпійський рух на теренах Західної України – минуле та сьогодення: матеріали регіонального науково-методичного семінару, приуроченого 25 річниці створення НОК України / ТНПУ; [за ред. А. В. Огністого]. – Тернопіль, 2015. – С. 130–134.

790. Шандригось Г. А. Місце олімпійського виховання серед цінностей фізичної культури і спорту підрастаючого покоління / Шандригось Г. А., Шандригось В. І. // Олімпійський рух на теренах Західної України – минуле та сьогодення: матеріали регіонального науково-методичного семінару, приуроченого 25 річниці створення НОК України / ТНПУ; [за ред. А. В. Огністого]. – Тернопіль, 2015. – С. 134–136.

791. Шевчик Л. О. Огляд колекції горобцеподібних (Passeriformes) у зоологічних фондах кафедри ботаніки та зоології Тернопільського педагогічного університету / Л. О. Шевчик, Н. Я. Кравець // Природничі музеї: роль в освіті та науці: матеріали IV міжнародної наукової конференції, (м. Київ, 27–30.10.2015): в 2 ч. / Національний науково-природничий музей НАН України; за ред. І. Загороднюка. – Київ, 2015. – Ч. 2. – С. 74–75.

792. Шонь О. Б. Особливості функціонування приміток у романі-автобіографії Дж. Барроумена «I Am what I Am» / О. Б. Шонь // Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації: матеріали VII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 26–27 вересня 2015 р.: зб. наук. праць / ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»; голов. ред. Коцур В. П.. – Переяслав-Хмельницький, 2015. – Вип. 7. – С. 217–220.

793. Яворівський Р. Л. Перспективи використання *Prinsepia sinensis* (Oliv.) Kom. у народному господарстві України / Р. Л. Яворівський, Л. М. Грапенюк // Концепція сталого розвитку та її реалізація в освіті: матеріали науково-практичної конф. присв'яч. 75-річчю ТНПУ ім. В. Гнатюка та хіміко-біологічного фак., 16–18 квітня 2015 р., м. Тернопіль / редкол.: Грубінко В. В., Дробик Н. М., Барна М. М. [та ін.]. – Тернопіль, 2015. – С. 66–68.

794. Янкович О. І. Підготовка майбутніх вихователів до формування медіаграмотності батьків дітей дошкільного віку / О. І. Янкович // Забезпечення якісної підготовки майбутніх бакалаврів дошкільної освіти в процесі використання сучасних технологій: збірник матеріалів науково-практичної конференції (2 жовтня 2015 р., м. Хмельницький). – Хмельницький, 2015. – С. 352–357.

---

795. Ярема О. Б. Статистичний аналіз дистрибуції алюзії (на матеріалі англомовної літератури) / О. Б. Ярема // Розвиток філологічних наук: європейські практики та національні перспективи : міжнародна науково-практична конференція, м. Одеса, 23–24 жовтня 2015 року / Південно-українська організація «Центр філологічних досліджень». – Одеса, 2015. – С. 69–72.

796. Ярема О. Б. Тенденції художньої парадигми британського модернізму / О. Б. Ярема // Філологічні науки : історія, сучасний стан та перспективи досліджень : міжнародна науково-практична конференція, м. Львів, 11–12 грудня. – Львів, 2015. – С. 113–115.

ДОДАТОК 1. Наукові праці, опубліковані в 2014 р.

797. Бабій І. М. Індивідуально-авторська номінація осіб у неологічному словнику Володимира Винниченка / І. М. Бабій // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Серія: Мовознавство / редкол.: Д. Г. Бучко, Т. П. Вільчинська, В. В. Німчук [та ін.]. – Тернопіль, 2014. – Вип. 2 (24). – С. 8–13.

Анотація. У статті здійснено лінгвістичний аналіз іменникових авторських неологізмів у художніх творах Володимира Винниченка. Схарактеризовано семантику і структуру новотворів-назв осіб, особливості їх творення та стилістичного функціонування. У результаті здійсненого дослідження встановлено, що авторські номінації осіб активно виконують оцінно-експресивну роль у контексті твору.

Ключові слова: новотвір, авторський неологізм, неолексема, лексична інновація, індивідуально-авторська номінація, назви осіб.

Бабій И. М. Индивидуально-авторская номинация лиц в неологическом словаре Владимира Винниченко

Аннотация. В статье произведён лингвистический анализ авторских неологизмов-имён существительных в художественных произведениях Владимира Винниченко. Проанализированы семантика и структура новообразований – личностных наименований, особенности их образования и стилистического функционирования. В результате проведённого исследования установлено, что авторские номинации лиц выполняют активную оценочно-экспрессивную роль в контексте произведения.

Ключевые слова: новообразование, авторский неологизм, неолексема, лексическая инновация, индивидуально-авторская номинация, наименования лиц.

Babiy I. Individual author's nomination of people in Volodymyr Vynnychenko's neologisms lexicon

Annotation. The article deals with linguistic analysis of nominative author's neologisms in Volodymyr Vynnychenko's works. The semantics of neologisms-nomination of people has been analysed, the peculiarities of their formation and stylistic functioning in the prose of the author have been determined. Research has proven that author's nominations perform evaluative and expressive functions in the works.

Keywords: neologism, author's neologism, neo-lexeme, lexical innovation, individual author's nomination, nomination of people.

798. Бачинська Г. Урбанонімна система міста Тернополя / Г. Бачинська, М. Тишковець // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Серія: Мовознавство / редкол.: Д. Г. Бучко, Т. П. Вільчинська, В. В. Німчук [та ін.]. – Тернопіль, 2014. – Вип. 2 (24). – С. 14–17.

Анотація. У статті розглядається одна зі складових мікротопонімії м. Тернополя, а саме – його урбанонімна система.

Базою творення власних назв внутрішньоміських об'єктів передусім виступають антропоніми і топоніми, що включають в себе реальні імена та прізвища людей, назви мікрооб'єктів, населених пунктів тощо.

Ключові слова: антропонім, урбанонім, власне ім'я, прізвище, топонім.

Бачинская Г., Тишкова М. Урбанонимная система города Тернополя

Аннотация. В статье рассматривается одна из составляющих микротопонимии г. Тернополя, а именно - его урбанонимная система.

Базой создания имен внутригородских объектов прежде всего выступают антропонимы и топонимы, включающие в себя реальные имена и фамилии людей, названия микрообъектов, населенных пунктов и тому подобное.

Ключевые слова: антропоним, урбаноним, имя, фамилия, топоним.

Bachynska G., Tyshkovets M. The urbanonym system of Ternopil

Annotation. The article deals with urbanonym system, one of the components of Ternopil microtoponymics.

The bases for the creation of proper names of intracity objects are athroponyms and toponyms, which include the real names of people, names of microobjects and settlements and so on.

Keywords: anthroponym, urabnonymm proper name, surname, toponym.

799. Бияк Н. Неофіційні найменування федеральних канцлерів Німеччини у медійних текстах / Н. Бияк // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Мовознавство / редкол.: Вільчинська Т. П., Німчук В. В., Грещук В. В. [та ін.]. – Тернопіль, 2014. – Вип. 2 (24). – С. 25–29.

Анотація. Аналізуються прізвиська федеральних канцлерів Німеччини, які представлені в німецькомовних ЗМІ, в тому числі електронних версіях німецької преси. Звертається увага на вмотивованість неофіційних найменувань. Більшість прізвиस्क семантично прозорі, мають певні конотації емотивного та оцінного характеру, що визначається завданнями вторинної номінації. Нові оказіональні оніми становлять частину ономастичного простору мас-медійного тексту.

Ключові слова: прізвисько, антропонім, мотивація, номінація, лінгвокультура, характеристика.

Бияк Н. Неофициальные наименования федеральных канцлеров Германии в медийных текстах

Аннотация. Анализируются прозвища федеральных канцлеров Германии, представленные в немецкоязычных СМИ, в том числе электронных версиях немецкой периодической печати. Уделяется внимание мотивированности неофициальных наименований. Большинство прозвищ семантически прозрачные, имеют определенные коннотации эмотивного и оценного характера, что определяется заданиями вторичной номинации. Новые окказиональные онимы составляют часть ономастического пространства масс-медийного текста.

Ключевые слова: прозвище, антропоним, мотивация, номинация, лингвокультура, характеристика.

Byjak N. Unofficial names of germany`s federal chancellors in media texts

Annotation. The paper analyzes nicknames of Germany`s federal chancellors mentioned in German mass media including e-newspapers. High emphasis is placed on motivation of unofficial names. Majority of nicknames are semantically transparent, they have certain connotation of emotive and evaluative character determined by the task of secondary nomination. New occasional onyms constitute a part of the onomastic space of a mass media text.

Keywords: nicknames, anthroponyms, motivation, nomination, lingual culture, characteristics.

800. Бочар І. Й. Формування творчого мислення у студентів інженерно-педагогічних факультетів за напрямом підготовки «Технологічна освіта» / І. Й. Бочар, І. В. Гевко // Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в освіті: методологія, теорія, практика, проблеми : матеріали регіонального наук.-практ. семінару (11–12 грудня 2014 р., м. Тернопіль) / ТНПУ ім. В. Гнатюка ; за заг. ред. Р. М. Горбатюка, Ю. О. Туранова. – Тернопіль, 2014. – С. 152–154.

801. Буда В. А. Ономастичні перифрази в романі Ліни Костенко «Записки українського самашедшого» / Володимир Буда // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Серія: Мовознавство / редкол.: Д. Г. Бучко, Т. П. Вільчинська, В. В. Німчук [та ін.]. – Тернопіль, 2014. – Вип. 2 (24). – С. 53–56.

Анотація. У статті проаналізовані перифрази на позначення онімної лексики у романі. Серед них виділено кілька основних тематичних груп: назви хоронімів, астіонімів, урбанонімів, антропонімів. Характерно, що перифрази, називаючи онім, дають йому емоційну оцінку. Найбільше зафіксовано перифраз на позначення антропонімів. Зауважено, що значна частина цих зворотів виконує функцію первинної номінації.

Ключові слова: перифраз, стилістична функція, хоронім, антропонім, первинна номінація.

Буда В. Ономастические перифразы в романе Лины Костенко «Записки украинского самашедшого»

Аннотация. В статье проанализированы перифразы, обозначающие онимную лексику в романе. Среди них определено несколько основных тематических групп: названия хоронимов, астионимов, урбанонимов, антропонимов. Примечательно, что перифразы, называя оним, дают ему эмоциональную оценку. Больше всех зафиксировано перифраз на обозначение антропонимов. Замечено, что значительная часть из них выполняет функцию первичной номинации.

Ключевые слова: перифраз, стилистическая функция, хороним, антропоним, первичная номинация.

Buda V. Onomastic periphrases in the novel by Lina Kostenko «Notes by ukrainian crazy»

Annotation. Periphrases, which denote proper nouns' vocabulary in the novel, were analyzed in the article. Among them pointed out several main thematic groups: names of horonyms, astionyms, urbanonyms, anthroponyms. Characteristically, that

periphrases, which denote proper nouns, give to them emotional evaluation. The majority of periphrases, which were found in the text, were used to denote anthroponyms. Noted, that main part of these constructions fulfill function of the primary nomination.

Keywords: periphrases, stylistical function, horonyms, anthroponyms, primary nomination.

802. Використання якісних задач в умовах особистісно-орієнтованого навчання в загальноосвітній школі / Басистий П. В., Бачинський Ю. Г., Чопик П. І., Крамар Н. А. // Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи : збірник наукових праць / голов. ред. В. Андрущенко ; редкол. : В. Бондар, О. Биковська, В. Борисов [та ін.]. – Київ, 2014. – Вип. 50. – С. 7–14.

Анотація. У статті обґрунтовано, що методика використання якісних задач слугує засобом засвоєння наукових основ фізики в особистісно-орієнтованому навчанні учнів загальноосвітніх шкіл. Встановлено, що під час розв'язування учнями загальноосвітніх шкіл якісних задач з фізики створюються усі необхідні умови для інтелектуального розвитку особистості.

Ключові слова: особистісно-орієнтоване навчання, фізика, фізична задача, якісна фізична задача.

Аннотация. В статье обосновано, что методика использования качественных задач служит средством усвоения научных основ физики в личностно-ориентированном обучении учащихся общеобразовательных школ. Показано, что при решении учащимися общеобразовательных школ качественных задач по физике создаются все необходимые условия для интеллектуального развития личности.

Ключевые слова: личностно-ориентированное обучение, физика, физическая задача, качественная физическая задача.

Annotation. In article are grounded that the methodology of quality tasks serve as a means of mastering the scientific foundations of physics in personality-centered education secondary school pupils. It is shown that in dealing quality tasks in physics with pupils of secondary schools are all necessary conditions for the intellectual development of the personality.

Keywords: personality-centered education, physics, problem in physics, quality task in physics.

803. Вільчинська Т. П. Лінгвоконцептологія як нова наукова дисципліна поліпарадигмального типу / Т. Вільчинська // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Серія: Мовознавство / редкол.: Д. Г. Бучко, Т. П. Вільчинська, В. В. Німчук [та ін.]. – Тернопіль, 2014. – Вип. 2 (24). – С. 64–68 .

Анотація. Стаття присвячена проблемі становлення лінгвоконцептології – актуальної галузі знань у системі когнітивних наук гуманітарного напрямку. Встановлено, що, як міждисциплінарна когнітивна наука, лінгвоконцептологія реалізується в площині зіткнення різних підходів до вивчення концепту, передусім когнітивної лінгвістики і лінгвокультурології, що дає право тлумачити її як мовознавчу інтегральну галузь, об'єктом дослідження якої є концепт.

Ключові слова: лінгвоконцептологія, когнітивна лінгвістика, лінгвокультурологія, концепт, міждисциплінарна мовознавча інтегральна галузь.

Вильчинская Т. Лингвоконцептология как новая научная дисциплина полипарадигмального типа

Аннотация. Статья посвящена проблеме становления лингвоконцептологии – актуальной области знаний в системе когнитивных наук гуманитарного направления. Установлено, что, как междисциплинарная когнитивная наука, лингвоконцептология реализуется в плоскости столкновения различных подходов к изучению концепта, прежде всего когнитивной лингвистики и лингвокультурологии, что дает право толковать ее как лингвистическую интегральную отрасль, объектом исследования которой является концепт.

Ключевые слова: лингвоконцептология, когнитивная лингвистика, лингвокультурология, концепт, междисциплинарная лингвистическая интегральная отрасль.

Vilchynska T. Conceptual linguistics as a new type of integral scientific paradigm

Annotation. The article deals with the problem of linguistic conceptology developing, topical discipline in the system of cognitive humanities. It was defined, as an interdisciplinary cognitive discipline; linguistic conceptology is realized in the collision of different scientific methods of concept studying, especially in the linguistics and cognitive linguistics, which gives the right to interpret it as an integral linguistic area.

Keywords: linguistic conceptology, cognitive linguistics, linguistics, concept, interdisciplinary linguistic integral area.

804. Вільчинська Т. П. Мовна концептуалізація образу Христа у творчості Лесі Українки (на матеріалі драматичної поеми «В катакомбах») / Т. Вільчинська // Лінгвостилістичні студії : наук. журнал / Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки ; [редкол.: С. К. Богдан (голов. ред.) та ін.]. – Луцьк, 2014. – Вип. 1. – С. 41–47.

Анотація. Стаття присвячена аналізу концептуалізованого образу Христа в українській поетичній драматичній спадщині Лесі Українки. Матеріалом дослідження послужила драма «В катакомбах», основана на біблійній та тісно пов'язаній із нею ранньохристиянській тематиці. У ході аналізу було розглянуто особливості номінації одного з центральних сакральних концептів, що вживається на позначення Сина Божого – Ісуса Христа, в мовотворчості письменниці, з'ясовано його семантику. Встановлено, що частіше в Лесиній творчості об'єктивуються уявлення про триєдиного християнського Бога, рідше – про язичницьких богів-ідолів та грецьких богів, що значною мірою визначає специфіку лінгвалізації дослідженого образу. Аналіз засвідчив, що концепт «Христос» у тезаурусі Лесі Українки є полісемантичною, амбівалентною мовно-ментальною одиницею, що позиціонує себе і як етнокультурний, і як індивідуально-авторський концепт.

Ключові слова: образ Христа, концепт, семантика концепту, ім'я (назва) концепту, концептуальний смисл, драматична поема.

Вильчинская Т. П. Языковая концептуализация образа Христа в творчестве Леси Украинки (на материале драматической поэмы «В катакомбах»)

Анотація. Стаття посвячена аналізу концептуалізованого образу Христа в українському поетическому драматическому творчестві Леси Українки. Матеріалом дослідження послужила драма «В катакомбах». Були розглянуті семантика концепта «Христос» і особливості його вербалізації. Установлено, що переважають в творчестві Леси Українки представлення про триєдиного християнського Бога, що в значительній ступені визначає специфіку його лінгвалізації. В той же час особливості концептуалізації образу Господа в драматическому поетическому наслідді письменниці прослідковуються в експлікації язических представлень про богів-ідолів, а також грецьких богів. Дослідження показало, що проаналізована концептуальна одиниця в тезаурусі Леси Українки є культурним концептом, а також індивідуально-авторським концептом.

Ключові слова: образ Христа, концепт, семантика концепта, ім'я (назва) концепта, концептуальний зміст, драматическа поема.

Vilchynska T. P. Language conceptualization of Christ's image in the works of Lesya Ukrainka (based on the dramatic poem «V katakombah» («In the Catacombs»))

This article analyzes the conceptualized image of Christ in Ukrainian poetic drama works of Lesya Ukrainka. The material of the study was the drama «In the Catacombs». The semantics of concept «Christ» and the peculiarities of its verbalization were elucidated. It was defined that the idea of the triune Christian God was objectified in Lesya's works. At the same time conceptualizing features of God's images in dramatic poetic heritage of the writer demonstrate explication of pagan beliefs in their gods and idols about Greek gods. The study showed that analyzed conceptual unit in Lesya Ukrainka's thesaurus reveals itself as a cultural concept as well as individual author's concept.

Keywords: image of Christ, concept, semantics of the concept, name of the concept, conceptual sense, dramatic poem.

805. Дідук-Ступ'як Г. І. Інтерація різнотипових підходів до вивчення української мови в основній школі / Г. І. Дідук-Ступ'як // Дивослово. – 2014. – № 1. – С. 2–9 .

Анотація. У статті розкрито сутність застосування в навчально-виховному процесі інноваційної лінгвометодичної макро-технології «Інтерація різнотипових підходів» до вивчення української мови в основному контрцентрі загальноосвітніх навчальних закладів. Уточнено поняттєво-категоріальний апарат лінгводидактики; обґрунтовано методика реалізації інтерактивного навчання української мови як рідної і як державної. Запропоновано модель сучасного уроку із врахуванням традиційних та новітніх підходів до формування мовнокомунікативної духовно багатї всебічнокомпетентної особистості.

Ключові слова: інтерація різнотипових підходів, традиційні та інноваційні підходи, інтерактивне навчання, міні- та макро-технології, вправи неоднорідного характеру, модель сучасного уроку.

Дідук-Ступ'як Г. И. Интеракция разнотипных подходов к изучению украинского языка в основной школе

Анотація. В статье раскрыты теоретические и практические основы использования интеракции разнотипных подходов к изучению украинского языка в основной школе. Уточнен понятийно-категориальный аппарат лингводидактики; обоснована методика реализации интерактивного обучения

українського мови як рідної і як державної. Визначені принципи, методи і прийоми сучасного уроку українського мови з урахуванням традиційних і нових підходів до формування комунікативно-мовної, духовно багатшої, всебічно компетентної особистості.

Ключеві слова: взаємодія різних підходів, традиційні і інноваційні підходи, інтерактивне навчання, міні- і макротехнології, вправи неоднорідного характеру, модель сучасного уроку.

Diduk-Stup'yak G. I. Interaction other approaches to the study of the Ukrainian language in primary school

Annotation. We found out that transformational processes in education, caused by the present-day problems, globalization and thoughtlessness of miscellaneous societies, have necessitated application of progressive approaches which provide a transfer from a 'cognitive' to 'activity' teaching paradigm, based on the students' formation of communicative skills so that they can speak in different speech situations.

According to the time requirements, we presented a linguistic, didactic system of macrotechnique application of innovative approaches to teaching Ukrainian as a state language and mother tongue at school in order to change the value-semantic settings while working on speaking topics and to develop communicative skills in speaking and writing. Interaction of various aspects of language learning is based on classical approaches, namely, systematic and descriptive, functional, anthropocentric, general pedagogic, level-based, stylistic and psychologic.

To effectively master the language, we offer a combination of competentive, individually-oriented, communication and activity, discourse text-centered and socio-cultural (linguo-conceptual) approaches based on interactive, creative and experimental teaching, using traditional and innovative forms, mini-technologies, methods, strategies, tactics, techniques and means; tests of varying difficulty and for different activities, tasks and exercises that are based on precedent texts of different types and genres of speech discourse, in which information and cognitive national matrix is embedded.

Keywords: macrotechnique, interaction of various approaches, creative research teaching, information and cognitive national matrix.

806. Дідук-Ступ'як Г. І. Формування комунікативної компетентності у ході реалізації інноваційної лінгвометодичної макротехнології «Інтеракція різних підходів до вивчення української мови» в основній школі / Г. І. Дідук-Ступ'як // Українська мова і література в школі. – 2013. – № 8. – С. 6–10.

Анотація. У статті розкрито концептуальні положення формування комунікативної компетентності в учнів основного контрцентру загальноосвітніх навчальних закладів в контексті інноваційної лінгвометодичної макротехнології «Інтеракція різних підходів до вивчення української мови». Уточнено поняттєво-категоріальний апарат лінгводидактики; обґрунтовано методику реалізації інтерактивного навчання української мови як рідної і як державної. З'ясовано принципи, методи та прийоми сучасного уроку української мови із врахуванням традиційних та новітніх підходів до формування мовнокомунікативної, духовно багатшої, всебічно компетентної особистості.

Ключові слова: інтеракція різнотипових підходів, традиційні та інноваційні підходи, інтерактивне навчання, міні- та макротехнології, вправи неоднорідного характеру, модель сучасного уроку.

Дидук-Ступяк Г. И. Формирование коммуникативной компетенции в ходе реализации инновационной лингвометодической макротехнологии «Интеракция различных видовых подходов к изучению украинского языка» в основной школе

Аннотация. В статье раскрыты концептуальные положения формирования коммуникативной компетенции у учащихся основного контрцентра общеобразовательных учебных заведений в контексте инновационной лингвометодической макротехнологии «Интеракция различных подходов к изучению украинского языка». Уточнён понятийно-категориальный аппарат лингводидактики; обоснована методика реализации интерактивного обучения украинского языка как родного и как государственного. Определены принципы, методы и приемы современного урока украинского языка с учетом традиционных и новых подходов к формированию коммуникативно-языковой, духовно обогащенной, всесторонне компетентной личности.

Ключевые слова: интеракция различных подходов, традиционные и инновационные подходы, интерактивное обучение, мини- и макротехнологиями, упражнения неоднородного характера, модель современного урока.

Diduk-Stupyak G. I. Linguodidactic interpretation macrotechnology «Interaction of different types of approaches to the study of the Ukrainian language» in the basic school

Annotation. We found out that transformational processes in education, caused by the present-day problems, globalization and thoughtlessness of miscellaneous societies, have necessitated application of progressive approaches which provide a transfer from a 'cognitive' to 'activity' teaching paradigm, based on the students' formation of communicative skills so that they can speak in different speech situations.

According to the time requirements, we presented a linguistic, didactic system of macrotechnique application of innovative approaches to teaching Ukrainian as a state language and mother tongue at school in order to change the value-semantic settings while working on speaking topics and to develop communicative skills in speaking and writing. Interaction of various aspects of language learning is based on classical approaches, namely, systematic and descriptive, functional, anthropocentric, general pedagogic, level-based, stylistic and psychologic.

To effectively master the language, we offer a combination of competentive, individually-oriented, communication and activity, discourse text-centered and socio-cultural (linguo-conceptual) approaches based on interactive, creative and experimental teaching, using traditional and innovative forms, mini-technologies, methods, strategies, tactics, techniques and means; tests of varying difficulty and for different activities, tasks and exercises that are based on precedent texts of different types and genres of speech discourse, in which information and cognitive national matrix is embedded.

Keywords: macrotechnique, interaction of various approaches, creative research teaching, information and cognitive national matrix.

807. Зубрик А. Р. Rendering of communicative and emotive functions of occasionalisms in translation / А. Р. Зубрик // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія: збірник наукових праць / голов. ред. І. В. Ступак., 2014. – Вип. 11, т. 1. – С. 133–135.

Annotation. The peculiarities of using occasionalisms and the ways of their translation on the material of the novel «The Hunger Games» by Suzanne Collins are revealed in the article.

Keywords: occasionalisms, ways of translation, transliteration, calque, descriptive translation, lexical-semantic substitution, concretization, generalization.

Зубрик А. Р. Перенесення комунікативної та емоційної функцій okazіоналізмів у перекладі

Анотація. У статті розглянуто особливості вживання okazіоналізмів та способи їх перекладу на прикладі роману Сюзанни Коллінз «Голодні ігри».

Ключові слова: okazіоналізми, способи перекладу, транслітерація, калькування, описовий переклад, лексико-семантична заміна, конкретизація, узагальнення.

Зубрик А. Р. Перенесение коммуникативной и эмоциональной функции okazіонализмов при переводе

Аннотация. В статье представлен обзор особенностей употребления okazіонализмов и способы их перевода на примере романа Сюзанны Коллинз «Голодные игры».

Ключевые слова: okazіонализмы, способы перевода, транслитерация, калькирование, описательный перевод, лексико-семантическая замена, конкретизация, обобщение.

808. Исследование влияния 1,4-бис(N,N-диметилдитиокарбамато)бензена на механические свойства эпоксидной матрицы / А. В. Букетов, А. А. Сапронов, В. Н. Яцюк, Б. Д. Грищук, В. С. Барановский // Пластические массы : научно-технический журнал. – 2014. – № 3/4. – С. 26–34.

Аннотация. Исследовано влияние количества модификатора на механические свойства эпоксидной матрицы. Методом ИК-спектроскопии установлена природа химических связей и механизм межмолекулярного взаимодействия при формировании модифицированной матрицы. Методом оптической микроскопии исследована поверхность излома модифицированной (при разном количестве модификатора) эпоксидной матрицы.

Ключевые слова: модифицированная эпоксидная матрица, полимеризация, механические свойства, композиты.

Buketov A. V., Sapronov A. A., Yatsiuk V. M., Grishchuk B. D., Baranovskyi V. S. Investigation of the effect of 1,4-bis(N,N-dimethyldithiocarbamate)benzene on the mechanical properties of epoxy-matrix

Annotation. The effect of the modifier content on the mechanical properties of the epoxy matrix. Determine the nature of chemical bonds and the mechanism of intermolecular interaction in the formation of the modified matrix by IR spectroscopy. Investigated the fracture surface-modified (with different content modifier) epoxy matrix method of *optical microscopy*.

Keywords: modified epoxy matrix, polymerization, mechanical properties, composites.

Букетов А. В., Сапронов А. А., Яцюк В. М., Грищук Б. Д., Барановський В. С. Дослідження впливу 1,4-бис(N,N-диметилдитіокарбамато)бензену на механічні властивості епоксидної матриці

Анотація. Досліджено вплив кількості модифікатора на механічні властивості епоксидної матриці. Методом ІЧ-спектроскопії встановлено природу хімічних зв'язків і механізм міжмолекулярної взаємодії при формуванні модифікованої матриці. Методом оптичної мікроскопії досліджено поверхню зламу модифікованої (при різній кількості модифікатора) епоксидної матриці.

Ключові слова: модифікована епоксидна матриця, полімеризація, механічні властивості, композити.

809. Куца О. І. Досвід фахової підготовки майбутніх синхронних перекладачів у сучасному мультикультурному просторі університету = Experience in Professional Simultaneous Interpreters' Training in Modern Multicultural Environment of a University / О. І. Куца // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка / голов. ред. Г. Терещук. – Тернопіль, 2014. – № 4. – С. 94–99. – Текст англ. мовою.

Анотація. Обґрунтовано необхідність підготовки висококваліфікованих синхронних перекладачів. Розкрито переваги синхронного перекладу у сучасному мультикультурному комунікаційному просторі. Описані технічні характеристики лабораторії синхронного перекладу в ТНПУ та розкрито їх відповідність міжнародним стандартам. Висвітлено змістове наповнення теоретичного матеріалу курсу. Представлені вимоги до відбору відеоматеріалу для практичної роботи у лабораторії синхронного перекладу. Вивчено думку студентів щодо тематики та типу відеоматеріалів курсу. Запропоновано вправи для розвитку навичок усного синхронного перекладу. Розглянуто змістове наповнення практичного курсу у платформі MOODLE.

Ключові слова: синхронний переклад, лабораторія синхронного перекладу, кабінка, відеоматеріали, вебінар.

Аннотация. Обосновано необходимость подготовки высококвалифицированных синхронных переводчиков. Раскрыто преимущества синхронного перевода в современном мультикультурном коммуникационном пространстве. Описаны технические характеристики лаборатории синхронного перевода в ТНПУ и раскрыто их соответствие международным стандартам. Освещено содержательное наполнение теоретического материала курса. Представленные требования к отбору видеоматериала для практической работы в лаборатории синхронного перевода. Изучено мнение студентов по тематике и типу видеоматериалов курса. Предложены упражнения для развития навыков устного синхронного перевода. Рассмотрено содержательное наполнение практического курса в платформе MOODLE.

Ключевые слова: синхронный перевод, лаборатория синхронного перевода, кабина, видеоматериал, вебинар.

Annotation. Necessity of development of highly experienced simultaneous interpreters training is grounded. Advantages of simultaneous interpreting in modern multicultural communicational space are revealed. Technical specifications of simultaneous interpreting laboratory in TNPU are described and their compliance with international standards is presented. Theoretical framework of the course is featured. Video materials selection requirements for practical work in the laboratory of simultaneous translation are presented. Students' opinion on the domain and type of the course video materials is studied. Exercises for developing simultaneous

interpreting skills are offered. The content of the practical course in MOODLE platform is considered.

Keywords: simultaneous interpreting, laboratory of simultaneous interpreting, booth, video material, webinar.

810. Куца О. І. Interpersonal Dimension of Translation Service Provision **Competence: Goals, Achievements and Challenges** / О. І. Куца // Зміст підготовки перекладачів та сучасні вимоги професії: матеріали науково-практичної конференції, м. Дніпропетровськ, 12 грудня 2014 р. / Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля – Дніпропетровськ, 2014. – С. 30–31.

811. Лановик М. Символ в поезиці мистического / Лановик М., Лановик З. // *Religious and Sacred Poetry: An International Quarterly of Religion, Culture and Education* / edited by Marek Mariusz Tytko. – 2013. – Vol. 4. – P. 19–57.

Lanovyk M., Lanovyk Z. Symbol in the Poetics of the Mystical

Annotation. . In the paper it is considered the aspect of symbol as the factor of unification of the different manifestations of mystic: from the world religions symbolism, religious cults and esoteric manifestations to the concept of symbolism in art. Crossing the borders of sensual-material world into the transcendental dimensions is viewed as the ‘common denominator’ of the different systems of semiotic thinking, where symbol became a joint link, means of the transfer, a form of sense coding. The problem of symbol is outlined in the wide perspective from the language / languages heraldic in its connection with protolanguage to the semiotic concept of a culture / cultures. On the basis of hermeneutic methods of analysis and contemporary semiotic approaches the main semiotic concepts (particularly middle-aged doctrines of polysemy and equivocation / conceptualism, the concept of the universal analogy of the natural world and the artistic world in Romanticism, and others) are analyzed in their historical development. The dynamics of semiotic thinking is traced in that way that every stage is viewed both as the continuation of a certain tradition and as an evolution of the deepened understanding of the semiotic nature of human thinking. On the basis of these observations it is proved that for the European consciousness the highest level of the transcendental essence of the art are the Biblical symbols as the central point of the Christian culture and arts. Capability of a symbol to express ‘unspeakable’, ‘imperceptible’, ‘incomprehensible’ makes it the means of penetration into divine spheres, to cross the borders between the physical and spiritual dimensions. According to the works by Augustine, Origen, Abelard, Wakenroder, Shelling, Cassirer, Gadamer, Frye it is underlined that symbolic paradigm of the Bible has to be overviewed as semiosphere of metatextual discourse and this aspect has to be in priority of symbolic thinking and art studies.

Łanowyk Z., Łanowyk M. Symbol w poetyce mistycznego

Annotation. W artykule rozpatruje się symbol jako zespalający czynnik różnych przejawów mistycznego: od symbolizmu religii światowych, kultów religijnych oraz przejawów ezoterycznych do koncepcji symbolicznego w sztuce. «Wspólnym mianownikiem» różnych systemów myślenia semiotycznego widzi się wyjście poza granice świata materialnego w dziedzinę transcendentnego, gdzie symbol odgrywa rolę ogniwa łączącego, jest środkiem «przejścia», formą kodowania sensów.

Problem symbolu rozpatrywa się w szerokiej projekcji – od heraldyki języka/języków w jej związku z protojęzykiem do semiotycznej koncepcji kultury / kultur. Na podstawie hermeneutycznych metod analizy oraz współczesnych podejść semiotycznych analizują się zasadnicze koncepcje semiotyczne w rozwoju historycznym, w tym w średniowiecznych doktrynach polisemii oraz ekwiwokacji / konceptualizmie, romantycznej koncepcji powszechnej analogii świata natury i sztuki, pracach hermeneutycznych XX w. itp., w taki sposób ujawnia się pewna dynamika myślenia semiotycznego: każdy okres jest rozpatrywany z punktu widzenia kontynuowania pewnej tradycji oraz jednocześnie ewolucji do podłębionego rozumienia natury symbolicznej myślenia ludzkiego. Na podstawie tych spostrzeżeń stwierdza się, że pomimo różnych systemów narodowego, religijnego, autorskiego kodowania sensów, dla świadomości europejskiej najwyższym przejawem transcendentnej istoty sztuki okazują się symbole biblijne, które stanowią sedno chrześcijańskiej kultury i sztuki. Właściwość symbolu wyrażać „niewypowiedzialne”, „nieosiągalne”, „niepojęte” czyni go środkiem przeniknięcia do sfer boskiego, zdatnym pokonywać granice między materialnym a duchowym światami. Na podstawie prac Augustyna, Orygenes, P. Abelarda, W. Wackenrodera, F. Schellinga, E. Cassirera, H.-G. Gadamera, N. Frye'a stwierdza się, że symboliczny paradygmat Biblii powinien rozpatrywać się jako semiosfera metatekstualnego dyskursu i ten aspekt ma być priorytetowy w studiach natury symbolicznego myślenia oraz sztuki w ogóle.

Słowa kluczowe: symbol, semiotyka, hermeneutyka, obraz, transcendentne, Biblia.

812. Мацюк В. М. Реалізація міжпредметних зв'язків на уроках фізики / Мацюк В. М. // Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи : збірник наукових праць / голов. ред. В. Андрущенко ; редкол. : В. Бондар, О. Биковська, В. Борисов [та ін.]. – Київ, 2014. – Вип. 50. – С. 120–126.

Анотація. В статті розглядаються міжпредметні зв'язки фізики і географії, фізики і біології. Запропоновано матеріали з географії та біології, які доцільно використовувати при вивченні окремих тем на уроках фізики.

Ключові слова: міжпредметні зв'язки, фізика і географія, фізика і біологія.

Мацюк В. М. Реализации межпредметных связей на уроках физики

Аннотация. В статье рассматриваются межпредметные связи физики и географии, физики и биологии. Предложено материалы по географии и биологии, которые целесообразно использовать при изучении отдельных тем на уроках физики.

Ключевые слова: межпредметные связи, физика и география, физика и биология.

Matsuk V. M. Realizing interdisciplinary communication at physics lessons

Annotation. This article focuses on the interdisciplinary communication physics and geography, physics and biology. It was proposed materials in geography and biology, which should be used in the study of selected topics in physics lessons.

Keywords: interdisciplinary communication, physics and geography, physics and biology.

813. Наливайко М. Я. Способи творення українських прізвищ (лексико-семантичний спосіб) / М. Я. Наливайко // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка.

Серія: Мовознавство / редкол.: Д. Г. Бучко, Т. П. Вільчинська, В. В. Німчук [та ін.]. – Тернопіль, 2014. – Вип. 2 (24). – С. 178–181.

Анотація. У статті аналізуються прізвиська жителів Львівщини, утворені лексико-семантичним способом. За семантикою твірних основ прізвиська поділяються іменування, утворені від імен, прізвищ, відапелятивних прізвиськ.

Ключові слова: антропонімія, прізвисько, відантропонімне прізвисько, відапелятивне прізвисько.

Наливайко М. Способы образования украинских прозвищ (лексико-семантический способ)

Аннотация. В статье проанализировано прозвища жителей Львовщины, образованные лексико-семантическим способом. Главными средствами для их образования являются имена, фамилии, отаппелятивные прозвища.

Ключевые слова: антропонимия, прозвище, отантропонимное прозвище, отаппеллятивное прозвище.

Nalyvaiko M. The main ways of word-building structure of the ukrainian nicknames (lexical-semantic)

Annotation. The paper analyses lexico-semantic word-building structure of the nicknames in Lvivschyna. There have been determined lexico-semantic word-building structure of nicknames and the causes for their naming have been identified in the thesis. The main means of their word-building structure is personal names and surnames, apprelative derived nicknames.

Keywords: anthroponomy, derivation, nickname, anthroponymous derived nickname, apprelative derived nickname.

814. Наливайко М. Я. Сучасні прізвиська жителів львівщини / М. Я. Наливайко // Слов'янський збірник / Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, Філол. ф-т ; відп. ред. О. А. Войцева. – Чернівці, 2014. – Вип. 18. – С. 75–83.

Анотація. Визначено найпродуктивніші форманти, які сьогодні беруть участь у творенні неофіційних іменувань. Проаналізовано імена та інші засоби номінації чоловіків і жінок на Львівщині. Головним засобом ідентифікації чоловіків і жінок є власні особові імена та патроніми, утворені за допомогою суфіксів від батькового імені чи прізвиська. Здійснено лексико-семантичний та структурний аналіз прізвиськ.

Ключові слова: ім'я, патронім, формула іменування, антропонім, антропонімікон, прізвисько, прізвище, пропатронім, матронім, проматронім, гінеконім, лексична база, словотвірна структура.

Наливайко М. Я. Современные прозвища жителей Львовщины

Аннотация. В статье рассматриваются отаппелятивные прозвища, а также их функционирование в антропонимной микросистеме на материале неофициальной антропонимии Львовщины. Сделана попытка их мотивационной характеристики. Определены самые продуктивные форманты, которые сегодня образуют неофициальные именованья. Проанализировано средства именованья мужчин и женщин на Львовщине. Главным средством идентификации мужчин и женщин выступают имена собственные и патронимы, образованные с помощью суффиксов от имени или фамилии.

Ключевые слова: имя, патроним, формула именованія, антропоним, антропонимикон, прозвище, фамилия, пропатроним, матроним, проматроним, гинеконим, лексическая база, словообразовательная структура.

Nalyvajko M. Y. The modern nicknames of the inhabitants of Lviv region

Annotation. The article deals the appellative nicknames, their functioning in the antroponomic microsystem based on unofficial antroponymy of Lviv region. We attempt to describe their motivative characteristic.

In this article modern Ukrainian informal man names derived from formal and informal names of their relatives have been analyzed according to their lexical base and word-forming structure. The most productive word-formation elements, which at present create unofficial male names, have been defined. The main means of identifying man and woman were personal names or name-derived patronym, suffixal derivatives of father's names or surnames. Lexico-semantic and structural analysis of mans nicknames have been done in the thesis.

Keywords: personal name, patronym, formula of naming, anthroponomy, antroponimikon, nickname, surname, propatronym, matronym, promatronym, gyneconym, lexical base, word-forming structure.

815. Парфанович І. І. Соціально-психологічні показники і прояви видів девіантної поведінки дівчат шкільного віку за критерієм місця проживання / І. І. Парфанович // Педагогіка і психологія професійної освіти : науково-методичний журнал / голов. ред. Н. Г. Ничкало. – Львів, 2014. – № 5. – С. 139–147.

Анотація. Встановлено, що у профілактиці девіантної поведінки дівчат не повною мірою враховуються функціональні можливості закладів, установ, організацій профілактичного впливу. Це підтверджено аналізом соціально-психологічних показників і проявів різних видів девіантної поведінки дівчат шкільного віку за критерієм місця проживання. Аналіз статистичних даних, що стосуються дівчат, які проживають у різних населених пунктах (село, селище, місто районного значення, місто обласного значення) дає змогу констатувати відсутність відмінностей, які характеризували залежність проявів девіантної поведінки, самопочуття, життєвих орієнтирів і цінностей від типу населеного пункту. Взято до уваги дівчат різних регіонів України та зроблено висновок про відсутність суттєвих відмінностей стосовно соціального, психолого-педагогічного розвитку, проявів девіантної поведінки залежно від регіону країни.

Ключові слова: дівчата шкільного віку, види девіантної поведінки, місце проживання, соціально-психологічні показники.

Парфанович И. И. Социально-психологические показатели и проявления видов девиантного поведения девушек школьного возраста по критерию места проживания

Аннотация. Установлено, что в профилактике девиантного поведения девушек не в полной мере учитываются функциональные возможности заведений, учреждений, организаций профилактического воздействия. Это подтверждено анализом социально-психологических показателей и проявлений различных видов девиантного поведения девушек школьного возраста по критерию места проживания. Анализ статистических данных, касающихся

женщин, проживаючих в різних населених пунктах (село, поселок, город районного значення, город областного значення) дозволяє констатувати відсутність різниць, які характеризували залежність проявлень девіантного поведіння, самопочуття, життєвих орієнтирів і цінностей від типу населеного пункту. Прийнято до уваги дівчаток різних регіонів України і зроблено висновок про відсутність суттєвих різниць за соціальною, психолого-педагогічним розвитком, проявлень девіантного поведіння в залежності від регіону країни.

Ключевые слова: дівчатка шкільного віку, види девіантного поведіння, місце життєвця, соціально-психологічні показники.

Parfanovich I. I. Socio-Psychological Indicators and Displays of Schoolgirls' Deviant According to Criterion of Residence

Annotation. It was found that in the prevention of girls' deviant behavior the functional capabilities of institutions, organizations, and services which are responsible for the prevention, are not fully captured. This is confirmed by the analysis of the social and psychological indicators and displays of various types of schoolgirls' deviant behavior according to criterion of residence. The analysis of statistical data, concerning girls, living in different locations (village, town, city of regional significance) allows us to state, that there are no differences, that characterize the dependence of deviant behavior displays on health, life and values from the type locality. The girls from different regions of Ukraine participated in the survey. The conclusion has been made that there were no significant differences, regarding social, psychological and pedagogical development, manifestations of deviant behavior throughout the country.

Keywords: girls of school age, types of deviant behavior, residence, socio-psychological indicators.

816. Притолюк С. А. Трансформація індивідуального досвіду в романі К. Е. Францоza «Паяц» / С. А. Притолюк // Питання літературознавства : науковий збірник / Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка НАН України, Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича ; голов. ред. О. В. Червінська. – Чернівці, 2014. – Вип. 90. – С. 121–133.

Анотація. Аналізується специфіка модифікації автобіографічного матеріалу в романі Карла Еміля Францоza «Паяц». Досліджуються елементи сюжету й особливості образної структури твору, що корелюють з історією життя автора. Фікційний світ роману розглядається як простір для реалізації свідомих і підсвідомих прагнень письменника та є відображенням еволюції його світогляду. Особливості автобіографічної тотожності проявляються у принципі конструювання характеру центрального протагоніста, який є проекцією авторського психотипу. У стосунках головного героя із найближчим оточенням К. Е. Францоз ілюструє складність діалектики взаємодії індивідуального й соціального, пропущену крізь призму особистого досвіду. Німецька й українська культура, християнський світ та іудаїзм створювали полюси, між якими балансувала свідомість письменника. Несумісність із середовищем, яку пережив сам Францоз, у загостреній формі знаходить своє вираження в конфлікті між головним героєм твору та його оточенням. Розчарування та втрата ілюзій - це результат пережитої митцем конфронтації «Я» та «Світу».

Ключові слова: автобіографізм, концепція головного героя, роман виховання, аукторіальний наратор, Карл Еміль Француз.

Притолок С. Трансформація індивідуального опыта в романе К. Э. Францо́за «Паяц»

Аннотація. Аналізується специфіка модифікації автобіографічного матеріала в романі К. Э. Францо́за «Паяц». Исследуются елементи сюжету і особливості образної структури твору, корелюючі з історією життя автора. Фікціональний світ роману, що відображає еволюцію світогляду письменника, розглядається як простір для реалізації його свідомих і підсвідомих прагнень. Особливості автобіографічної тождественності проявляються в принципі конструювання характеру центрального протагоніста - проєкції авторського психотипа. Во взаємозв'язках головного героя з найближчим оточенням Француз скво́зь призму особистого досвіду ілюструє складність діалектики взаємодії індивідуального і соціального. Німецька і українська культура, християнський світ і юдаїзм створили полюси, між якими балансувало свідомість письменника. Пережита автором конфронтація з середовищем в заостреній формі знаходить своє вираження в конфлікті між головним героєм твору і суспільством.

Ключевые слова: автобіографічність, концепція головного героя, роман виховання, аукторіальний наратор, Карл Еміль Француз.

Prytoliuk S. Transformation of individual experience in the Novel «Pojaz» by Karl Emil Franzos

Annotation. Abstract Specificity of autobiographical material modification in the novel «Pojaz» by Karl Emil Franzos is analysed in the article. Plot elements and the peculiarities of the image structure of the work are studied, which correlate with the author's life story. The fictional world of the novel is considered as a space for implementation of conscious and unconscious intentions of the writer and is a representation of the evolution his worldview. Coincidences in the character's story and author's life are expressed not so much in terms of events, but in the ideological aspect. Peculiarities of autobiographical identity are manifested in the principle of the central protagonist's character formation, crystallized in the concept of the main character, which is a reflection of the author's psycho. The genre of the educational novel gave K. E. Franzos the possibility to comprehend his own life from certain distance, identify factors that changed the vectors of his life and influenced the process of national identification. Relations between the central protagonist and the close surrounding illustrate the complexity of the dialectic interaction of the individual and the social as viewed through personal experience. German and Ukrainian cultures, Christianity and Judaism created the extremes between which the writer's mind balanced and, at the same time, evoked doubts and sense of «otherness». Incompatibility with the surrounding, experienced by Franzos himself is reflected and emphasized in the conflict between the protagonist and his surrounding. The subconscious desire to meet the challenges of fate is implemented in unrestrained aspiration of the protagonist to overcome external forces' resistance in tireless fight for his beliefs. Disappointment and loss of illusions are the results of the confrontation between «I» and «World» experienced by the author.

Keywords: autobiography, the concept of the hero, educational novel, auktorial narrator, Karl Emil Franzos

817. Савенко В. В. Вплив закону на формування правосвідомості людини у громадянському суспільстві / В. В. Савенко // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки. – Херсон, 2014. – Вип. 6, т. 1. – С. 62–65.

Анотація. У статті досліджено особливості формування правосвідомості громадян в умовах громадянського суспільства; проведено аналіз взаємозалежності та взаємовпливу закону, правосвідомості та правової культури; розглянуто сучасні концепції правосвідомості; досліджено фундаментальні принципи формування правосвідомості в умовах юридичної гармонізації сучасного українського соціуму.

Ключові слова: правовий світогляд, правова свідомість (правосвідомість), правова культура, правова система.

Аннотация. В статье исследованы особенности формирования гражданского правосознания в условиях формирования гражданского общества; проведен анализ взаимозависимости и взаимовлияния закона, правосознания и правовой культуры; рассмотрены современные концепции правосознания; исследованы фундаментальные принципы формирования правосознания в условиях гармонизации современного украинского социума.

Ключевые слова: правовое мировоззрение, правовое сознание (правосознание), правовая культура, правовая система.

Savenko V. V. Influence of the law on the formation of human legal awareness in civil society

Annotation. In the article the features of formation of legal awareness of citizens in civil society; the analysis of interdependence and mutual law, legal awareness and legal culture ; The modern concept of justice ; studied the fundamental principles of justice in the conditions of formation of legal harmonization of modern Ukrainian society.

Keywords: legal ideology, legal consciousness (justice) , legal culture, legal system.

818. Савенко В. В. Екзистенційне обґрунтування юридичної природи закону як нормативної основи правової системи суспільства / В. В. Савенко // Вісник Запорізького національного університету. Серія: Юридичні науки. – Запоріжжя, 2014. – № 4 (1). – С. 22–28.

Анотація. У статті проаналізовано філософські аспекти формування юридичної природи закону як основи правової системи в умовах правової реальності. Досліджено природу, сутність та ознаки правової системи та правової реальності як наукових категорій. Розглянуто закон як першооснову правової реальності та нормативну складову правової системи. З'ясовано значення юридичного закону для обґрунтування буття соціуму. Досліджено фундаментальні принципи виникнення і побудови юридичних законів через призму екзистенційно-динамічного устрою суспільного буття.

Ключові слова: юридичний закон, правова реальність, правова система, соціальна система, юридична природа права, джерело права.

Савенко В. В. Экзистенциальное обоснование юридической природы закона как нормативной основы правовой системы

Аннотация. В статье проанализированы философские аспекты формирования юридической природы закона как основы правовой системы в условиях правовой реальности. Исследованы природа, сущность и характерные особенности правовой системы и правовой реальности как научных категорий. Рассмотрен закон как первооснова правовой реальности и нормативная часть правовой системы. Установлено значение юридического закона для обоснования бытия социума. Исследованы фундаментальные принципы возникновения и построения юридических законов сквозь призму экзистенциально-динамического устройства общественного бытия.

Ключевые слова: юридический закон, правовая реальность, правовая система, социальная система, юридическая природа права, источник права.

Savenko V. V. Existential justification of the legal nature of the law as the normative Foundation of the legal system

Annotation. The article analyses philosophical aspects of the formation of the legal nature of the law as the basis of the legal system in terms of legal reality. Investigated the nature, essence and signs of legal system and legal reality as scientific categories. Considered by the law as a fundamental principle of legal reality and the normative component of the legal system. Clarified the value of the legal act for substantiating the existence of the society. Investigated the fundamental principles of the emergence and legal construction of laws through the prism of existential-dynamic device social life.

Keywords: legal law, legal reality, legal system, social system, legal nature of law, source of law.

819. Савенко В. В. Історіософське бачення явища громадського суспільства: антична та середньовічна правова реальність / В. В. Савенко // Митна справа. – Львів, 2014. – № 6, ч. 2, кн. 1. – С. 97–102.

Анотація. Стаття присвячена аналізу формування громадянського суспільства в умовах античної та середньовічної правової реальності. На підставі узагальнюючого огляду історії розвитку громадянських ідей та еволюції форм громадянського суспільства від античності до епохи Відродження встановлюється теоретична сутність та практичне значення цього соціального інституту.

Ключові слова: громадянське суспільство, громадянськість, громадянське виховання, правова реальність, правова свідомість

Савенко В. В. Историсофское виденье явления гражданского общества: античная и средневековая правовая реальность

Аннотация. Статья посвящена анализу формирования гражданского общества в античной и средневековой правовой реальности. На основании общего анализа истории развития гражданских идей и эволюции форм гражданского общества от античности до Ренессанса устанавливается теоретическая сущность и практическое значение этого социального института.

Ключевые слова: гражданское общество, гражданственность, гражданское образование, правовая реальность, правосознание.

Savenko V. V. Historical and philosophical aspects of civil society in terms of ancient and medieval legal reality

Annotation. This article analyzes the formation of civil society in ancient and medieval legal reality. Based on a synthesis view of the history of ideas and the evolution of civil forms of civil society from antiquity to the Renaissance theoretical nature and practical importance of this social institution was set.

Keywords: civil society, citizenship, civic education, legal reality, the legal consciousness.

820. Савенко В. В. Історіософський аналіз проблеми співвідношення права та закону в стародавній та античній періоди розвитку суспільства / В. В. Савенко // *Jurnal ul juridicnational: teorie și practică* – Chișinău (Republica Moldova), 2014. – № 5 (9). – S. 32–35.

Анотація. У статті здійснено історіософський аналіз співвідношення права та закону в цивілізаційному поступі держав Стародавнього Сходу, Греції та Риму. Проаналізовано цивілізаційні принципи та особливості формування перших правових систем, божественні першооснови права і закону, трансформації правосвідомості в державах стародавньої і античної епох. Досліджено взаємозв'язки універсальних законів буття із законами суспільства, у тому числі правовими законами. Значну увагу приділено феномену праворозуміння та його ролі у правових системах держав Стародавнього Сходу, Греції та Риму. Розглянуто соціальні фактори, які вплинули на концептуальне осмислення юридичної природи права та його впливу на правові системи.

Ключові слова: природне право, позитивне право, правовий закон, філософія права, суспільство.

Savenko V. V. Historiosophical analysis of the relations of the right and law in ancient and classical eras of society development

Annotation. The article gives historiosophical analysis of the relations between the right and law in civilized development of the Ancient East, Greece and Rome. Civilization principles and features of the formation of the first legal systems, divine grounds of the right and law and transformation of the legal conscience in the states of ancient and classical eras have been analyzed. The relations of universal laws of being with the laws of society, including the legal laws have been researched. Special attention is paid to the phenomenon of legal understanding and its role in the legal systems of the Ancient East, Greece and Rome. The social factors that influenced the conceptual understanding of the legal nature of law and its impact on the legal systems have been studied.

Keywords: natural law, positive law, legal law, philosophy of law, society.

821. Савенко В. В. Історіософський аспект формування громадянського суспільства в умовах правової реальності Європи та світу нової доби / В. В. Савенко // *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція.* – Одеса, 2014. – Вип. 10–1, т. 1. – С. 35–38.

Анотація. Стаття присвячена аналізу формування громадянського суспільства в умовах правової реальності. На підставі узагальнюючого огляду історії розвитку громадянських ідей та еволюції форм громадянського

суспільства встановлено теоретичну сутність та практичне значення соціального інституту права у процесі формування правових держав Європи та світу .

Ключові слова: громадянське суспільство, громадянськість, громадянське виховання, правова реальність, правова свідомість

Савенко В. В. Исторический аспект формирования гражданского общества в условиях правовой реальности Европы и мира Нового времени

Аннотация. Статья посвящается анализу формирования гражданского общества в условиях правовой реальности. На основе обобщенного обзора истории развития гражданских идей и эволюции форм гражданского общества установлено теоретическую сущность и практическое значение социального института права в процессе формирования правовых государств Европы и мира.

Ключевые слова: гражданское общество, гражданственность, гражданское воспитание, правовая реальность, правовое сознание.

Savenko V. V. Historical and philosophical aspects of civil society in terms of legal reality of Europe and the world of New Era

Annotation. Candidate of Historical Sciences, Associate Professor of Modern and Contemporary History and History Teaching Method Chair of Ternopil National Pedagogical University named after Volodymyr Hnatiuk

This article analyzes the formation of civil society in terms of legal reality. On the basis of summarizing overview of the history of ideas and the evolution of civil society forms the theoretical essence and practical importance of a social institution of law in the process of shaping the legal states of Europe and the world has been shown.

Keywords: civil society, civic education, legal reality, legal consciousness.

822. Савенко В. В. Концептуальне осмислення юридичної природи права та його вплив на правові системи / В. В. Савенко // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки – Херсон, 2014. – Вип. 4, т. 1. – С. 52–56.

Анотація. У статті досліджено проблеми юридичного осмислення природи права і його співвідношення з розумінням права, як філософсько-правової категорії. Значну увагу приділено феномену праворозуміння та його ролі у правових системах. Розглянуто соціальні фактори, які впливають на концептуальне осмислення юридичної природи права та його впливу на правові системи.

Ключові слова: праворозуміння, розуміння права, правова система, соціальні фактори, природне право, позитивне право, закон.

Савенко В. В. Концептуальное толкование юридической природы права и его влияние на правовые системы

Аннотация. В статье проанализированы проблемы юридического толкования природы права и его соотношения с пониманием права, как философско-правовой категории. Значительное внимание уделено феномену правопонимания и его места в правовых системах. Рассмотрены социальные факторы, которые влияют на концептуальное понимание юридической природы права и его влияния на правовые системы.

Ключевые слова: право, правопонимание, правовая система, социальные факторы, природное право, позитивное право, закон.

Savenko V. V. Conceptual understanding of law and its role in the modern legal system

Annotation. The legal problems of understanding the nature of law and its relation to the understanding of law as a philosophical and legal category have been researched in the article. Special attention has been paid to the phenomenon of understanding of law and its role in the legal system. The social factors that affect the conceptual understanding of the legal nature of law and its role in the modern legal system have been studied.

Keywords: understanding of the law, the legal system, social factors, natural law, positive law, the law.

823. Савенко В. В. Право як інтегруючий феномен ціннісно-нормативної структури правової реальності / В. В. Савенко // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція. – Одеса, 2014. – Вип. 12, т. 1. – С. 29–31.

Анотація. У статті проаналізовано засади верховенства права як інтегруючого феномену ціннісно-нормативної структури правової реальності; визначено методологічні рамки обсягу нормативності в праві; досліджено фундаментальні принципи виникнення та структури правової реальності.

Ключові слова: онтологія права, правова реальність, структура правової реальності, правове регулювання, правовий вплив.

Savenko V. V. Право как интегрирующий феномен ценносно-нормативной структуры правовой реальности

Аннотация. В статье рассматриваются принципы верховенства права как интегрирующего феномена ценносно-нормативной структуры правовой действительности; определены методологические рамки нормативности права; исследованы фундаментальные принципы происхождения и структуры правовой действительности.

Ключевые слова: онтология права, правовая действительность, структура правовой действительности, правовое регулирование, правовое влияние.

Savenko V. V. Law as an integrating phenomenon of the value-normative structure of the legal reality

Annotation. The article analyzes the principles of the rule of law as an integrating phenomenon of the value-normative structure of the legal reality; methodological framework of normative volume in law has been defined; fundamental principles of the origin and structure of legal reality have been researched.

Keywords: ontology of law, legal reality, structure of legal reality, legal regulation, legal affect.

824. Савенко В. В. Правова поведінка в умовах правової реальності сучасного соціуму / В. В. Савенко // Митна справа. – Львів, 2014. – № 5, ч. 2, кн. 2. – С. 139–143.

Анотація. У статті охарактеризовано філософські аспекти правової поведінки особистості в межах сучасного соціуму. Досліджено феномен правової поведінки в умовах правової реальності сучасного соціуму. Висвітлено

правову природу, властивості, структури та сутності аксіологічно-нормативної детермінації правової поведінки особи.

Ключові слова: правова поведінка, правопорушення, правопорядок, правовий закон, філософія права, суспільство.

Савенко В. В. Правовое поведение в условиях правовой реальности современного социума

Аннотация. В статье охарактеризованы философские аспекты правового поведения личности в современном обществе. Исследованы явления правового поведения перед лицом юридической реальности современного общества. Разъяснена правовая природа, свойства, структура и сущность аксиологическо-нормативной детерминации правового поведения личности.

Ключевые слова: правовое поведения, правонарушения, правопорядок, правовой закон, философия права, общество.

Savenko V. V. Corporate behavior in terms of legal reality of modern society

Annotation. This article describes the philosophical aspects of individual legal behavior within modern society. The phenomenon of legal reality of modern society has been researched. Legal nature, properties, structure and nature of axiological and regulative determination of individual legal behavior have been described.

Keywords: legal behavior, delinquency, law and order, law, philosophy of law, society.

825. Савенко В. В. Правова реальність як форма організації деонтологічного буття сучасного соціуму / В. В. Савенко // Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України. Серія: Право та державне управління – Київ, 2014. – № 3/4. – С. 111–116.

Анотація. У статті проаналізовано філософські аспекти деонтологічної природи і структури правової реальності. Досліджено природу, сутність та ознаки правової реальності як наукової категорії. Визначено співвідношення фізичної та соціальної реальності. Проведено структурно-функціональний аналіз природного і позитивного права як складових правової реальності. Досліджено фундаментальні принципи виникнення і побудови правових законів через призму екзистенційно-динамічного устрою суспільного буття. Розглянуто закон як першооснову правової реальності буття соціуму.

Ключові слова: природне право, деонтологія природного права, правовий закон, філософія права, соціум, закон буття.

Савенко В. В. Правовая реальность как форма организации деонтологического бытия современного социума

Аннотация. В статье проанализированы философские аспекты деонтологической природы и структуры правовой реальности. Исследована природа, сущность и характерные черты правовой реальности как научной категории. Соотнесены физическая и социальная реальности. Проведен структурно-функциональный анализ природного и позитивного права как компонента правовой реальности. Исследованы фундаментальные принципы возникновения и построения правовых законов через призму экзистенциально-динамического устройства социального бытия. Рассмотрено закон как первооснову правовой реальности бытия социума.

Ключевые слова: природное право, деонтология природного права, правовой закон, философия права, социум, законы бытия.

Savenko V. V. The legal reality as a form of deontological being of modern society

Annotation. The article analyzes the philosophical aspects of deontological nature and structure of legal reality. The nature, essence and characteristics of legal reality as a scientific category have been researched. The correlation of physical and social reality has been determined. A structural and functional analysis of natural and positive law as components of legal reality has been done. The fundamental principles of the origin and development of laws in the light of existential and dynamic structure of social life have been researched. The law as the fundamental principle of legal reality of society has been considered.

Keywords: natural law, deontology of natural law, law, philosophy of law, society, the laws of being.

826. Савенко В. В. Философско-правовая концептуальность закона в структуре правовой реальности / В. В. Савенко // *LegeasiViata*. – 2014. – Noiembrie. – Chişinău (Republica Moldova), 2014. – S. 103–107.

Аннотация. В статье проводится теоретическое исследование философско-правовой концептуальности закона в структуре правовой реальности. Затронут вопрос о понимании правовой реальности как его философско-правовой категории. Исследованы природа, сущность и отличительные черты правовой реальности. Сопоставлены и проанализированы понятия «правовой реальности» и «правовой действительности». Обоснована формально-нормативная природа права как инструмент гармонизации правоотношений в социуме. Проанализированы фундаментальные принципы возникновения и структуры правовой реальности. Высказывается мнение о том, что любое определение права имеет онтологическое обоснование. Через призму экзистенциально-динамического устройства общественного бытия проанализированы фундаментальные принципы происхождения и структурирования правовых законов.

Ключевые слова: природное право, правовая реальность, правовой закон, сфера права, законы бытия.

Savenko V. V. Philosophical and legal concepts in sql legal reality

Annotation. In this paper a theoretical study of legal and philosophical conceptualization of law in the legal structure of reality has been done. The issue of understanding the legal reality as its philosophical and legal categories has been raised. The nature, essence and distinctive features of legal reality have been researched. The concepts of "legal reality" and "legal existence" have been compared and analyzed. Formal normative nature of law as an instrument of harmonization of legal relations in the society has been substantiated. The fundamental principles of the origin and structure of the legal reality have been analyzed. It has been suggested that any definition of law has the ontological foundation. Through the prism of existential-dynamic apparatus of social being the fundamental principles of origin and structure of legal laws have been analyzed.

Keywords: natural law, legal reality, legal law, the scope of rights, laws of being.

827. Свистун Н. О. Статус подвійних імен (на матеріалі іменника м. Тернополя XIX ст.) / Н. О. Свистун // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Серія: Мовознавство / редкол.: Д. Г. Бучко, Т. П. Вільчинська, В. В. Німчук [та ін.]. – Тернопіль, 2014. – Вип. 2 (24). – С. 232–237.

Анотація. У статті проаналізовано склад подвійних особових імен м. Тернополя XIX століття, почерпнутих із актових записів та журналів видачі свідоцтв про народження архіву міського відділу реєстрації актів цивільного стану Тернопільського міського управління юстиції; здійснено його аналіз.

Ключові слова: антропонім, іменник, особове ім'я, подвійні імена.

Свистун Н. Статус двойных имён (на материале именника г. Тернополя XIX в)

Аннотация. В статье проанализирован состав двойных личных имён г. Тернополя XIX века, которые выбраны из актовых записей и журналов выдачи свидетельств о рождении архива городского отдела регистрации актов гражданского состояния Тернопольского городского управления юстиции; проведён его анализ.

Ключевые слова: антропоним, именная, личное имя, двойные имена.

Svystun N. Double personal names (based imennyk of Ternopil in XIX centuries)

Annotation. The article analyzes the composition of double personal names of Ternopil in the XIX century, taken from documentary records and journals issuing birth certificates of Archive City Department of Vital Records Ternopil City Department of Justice and it's analysis is done.

Keywords: anthroponym, names, personal name, double names.

828. Серeda І. О. Викладання дисципліни «Фізичне виховання» для студентів географічного факультету в умовах кредитно-трансферної системи організації навчального процесу / І. О. Серeda // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота / голов. ред. І. В. Козубовська. – Ужгород, 2014. – Вип. 34. – С. 177–181.

Анотація. У статті подається мета, завдання, структура, опис та інформаційний обсяг навчальної дисципліни «Фізичне виховання» на географічному факультеті Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка з врахуванням вимог Болонської декларації. Запропоновано розподіл балів, які можуть отримати студенти впродовж двох років навчання для успішного виконання завдань теоретичного та практичного спрямування. Чітко визначено завдання для самостійної роботи студентів та описано критерії, за якими здійснюється їх оцінювання.

Ключові слова: підготовка вчителя географії, навчальна програма з фізичного виховання, Болонська система.

Серeda И. А. Преподавания дисциплины «Физическое воспитание» для студентов географического факультета в условиях кредитно-трансферной системы организации учебного процесса

Анотація. В статті описується цель, задачи, структура и информационный объем учебной дисциплины «Физическое воспитание» на географическом факультете Тернопольского национального педагогического университета имени В. Гнатюка с учетом требований Болонской декларации. Предложено распределение баллов, которые могут получить студенты в течение двух лет обучения для успешного выполнения задач теоретического и практического направления. Четко определены задачи для самостоятельной работы студентов и описаны критерии, по которым осуществляется их оценивания.

Ключевые слова: подготовка учителя географии, учебная программа по физическому воспитанию, Болонская система.

Sereda I. O. Teaching of discipline is «Physical education» for the students of geographical faculty in the conditions of the credit-transfer system of organization of educational process

Annotation. The article deals with the purpose, objectives, structure, description and amount of information of the course «Physical Education» at the Faculty of Geography Ternopil National Pedagogical University named V. Hnatiuk subject to the requirements of the Bologna Declaration. A distribution points that can get students for two years of training to successfully perform the tasks of theoretical and practical orientation. Clearly defined tasks for independent work of students and describes the criteria that govern their evaluation.

Keywords: training of teachers of geography curriculum in physical education, the credit-module system.

829. Сивий М. Я. Географія ресурсної бази облицювального каміння України / М. Я. Сивий // Історія української географії / редкол.: О. І. Шаблій, О. В. Заставецька, І. Л. Дітчук [та ін.]. – Тернопіль, 2014. – Вип. 29/30. – С. 108–115.

Анотація. Здійснено аналіз сировинної бази облицювального каміння України. Констатовано приуроченість основних покладів найбільш цінних магматичних порід до архейсько-протерозойських структур Українського щита та вулканогенних комплексів Карпат, менш цінні осадові утвори пов'язані із структурами Волино-Подільської плити та Донбасу. Найкраще забезпечені розвіданими запасами облицювального каміння Житомирська, Закарпатська, Кіровоградська, Миколаївська та деякі інші області. В структурі українського експорту переважають сировинні блоки з гранітів, лабрадоритів та габро.

Ключові слова: облицювальне каміння, запаси, ресурси, родовища, експорт, імпорт.

Сивий М. Я. География ресурсной базы облицовочного камня Украины

Анотація. Осуществлен анализ сырьевой базы облицовочного камня Украины. Констатирована приуроченность основных залежей наиболее ценных магматических пород к архейско-протерозойским структурам Украинского щита и вулканогенным комплексам Карпат; менее ценные осадочные образования связаны со структурами Волино-Подольской плиты и Донбасса. Наиболее обеспечены разведанными запасами облицовочного камня Житомирская, Закарпатская, Кировоградская, Николаевская и некоторые другие области. В структуре украинского экспорта преобладают сырьевые блоки из гранитов, лабрадоритов и габро.

Ключевые слова: облицовочные камни, запасы, месторождения, экспорт, импорт.

Syvyj M. Geography of the resource base of the facing stone of Ukraine

Annotation. Ukraine possesses a considerable amount of natural stone resources which are used in building materials industry as a raw material for facings wares. This is primarily intrusive rocks which are suitable for external decoration of buildings in different climatic areas: granite, granodiorite, granosyenite, labradorite, gabbro, charnokite, monzonite, etc. They are timed to archaean and proterozoic complexes of the Ukrainian shield. Such valuable facing raw material as andesine, dacite, liparite, tuff and also sedimentary-metamorphic formations – magnesian lime, dolomite limestone, granular limestone are related with the volcanic complexes of Vygortat-Gutynsky ridge in Carpathians. Gypsum, travertine, sandstone and limestone are suitable for the necessities of facing in Podillya, Donbas and Crimean Mountains. Currently, the State Ukrainian balance considered 212 deposits and 138 of them are used by industry. Zhytomyr, Transcarpathian, Cherkasy, Mykolayiv, Kirovohrad and Dnipropetrovsk are the most secured in explored reserves and resources of high quality facing stone regions. Export of Ukrainian decorative stones is dominated by granite and gabbro; labradorite, basalt, andesite and limestone are less exported. The structure of export is dominated by raw stone blocks. Paving, slabs tiles, unframed slabs, funeral monuments are also exported. Granite blocks from Kapustynsky, Omelyanivsky, Tokivsky deposits, labradorite blocks from Kamyanobridsky, Dobryansky, Ocheretyansky and Osnykivsky deposits are of substantial demand. Granite is mainly exported to Russia and Poland, labradorite - to China and Hong Kong, gabbro - to Azerbaijan and Georgia. In the structure of Ukrainian import products of decorative stone dominate (of granite, syenite, diabase, etc.); raw blocks of marble are mainly imported because their production is insignificant in Ukraine.

Keywords: facing stone, reserves, resources, deposits, export, import.

830. Скуратко Т. Имагологічний світ поем Івана Драча про Тараса Шевченка / Т. Скуратко // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Літературознавство / редкол.: М. П. Ткачук, Р. Т. Гром'як, Т. П. Вільчинська [та ін.] ; за ред. М. П. Ткачука. – Тернопіль, 2014. – Вип. 40. – С. 199–208.

Анотація. У статті простежено діалектичну єдність традицій і новаторство в поетичному епосі Івана Драча. Значна увага приділяється Шевченківським традиціям у художньому дискурсі поем митця (на прикладі поеми-симфонії І. Драча «Смерть Шевченка»).

Ключові слова: традиції, новаторство, жанр, поема-симфонія, ліризм, метафоричність, художній стиль, образ, ліричний герой, художній дискурс.

Скуратко Т. Имагологичний мир поэм Ивана Драча о Тарасе Шевченко

Аннотация. В статье проанализировано диалектическое единство традиций и новаторство в поэтическом эпосе Ивана Драча. Значительная часть внимания уделена шевченковским традициям в художественном дискурсе поэм писателя (на примере поэмы-симфонии И. Драча «Смерть Шевченко»).

Ключевые слова: традиции, новаторство, жанр, поэма-симфония, лиризм, метафоричность, художественный стиль, образ, лирический герой, художественный стиль.

Annotation. In the article exist dialectical unity of traditions and innovations in the poetic epos of Ivan Drach. We pay great attention to Shevchenko's traditions in artistic discussion of poems of the artist (for example the poem – symphony by Ivan Drach «Shevchenko's Death»).

Keywords: traditions, innovations, genre, poem – symphony, lyricism, metaphor, poetic style, artistic image, lyrical hero, artistic discussion.

831. Смоляк О. Мобільні елементи у традиційних народних колядках і щедрівках Східного Опілля (на матеріалі зі сіл Мужилів, Носів, Новосілка, Завалів Підгаєцького району Тернопільської області) / О. Смоляк // Записки Наукового товариства імені Шевченка. – Львів, 2014. – Т. 257. Праці Музикознавчої комісії. – С. 410–416.

832. Степанюк А. В. Наступність у формуванні компетенцій майбутніх учителів біології в умовах ступеневої освіти / А. В. Степанюк, Г. Я. Жирська, Н. Й. Міщук // Збірник наукових праць [Херсонського державного університету]. Педагогічні науки. – Херсон, 2014. – Вип. 66. – С. 229–235.

Анотація. В статті висвітлено особливості конструювання змісту компетенцій майбутніх учителів біології в умовах вищої ступеневої освіти на основі принципу наступності. Конкретизовано зміст таких груп компетенцій, як соціально-культурні, загальнонаукові (фундаментальні), професійні (предметні й психолого-педагогічні). Розкрито специфіку змісту компетенцій, їх розширення та ускладнення в процесі підготовки бакалаврів, спеціалістів та магістрів за напрямом підготовки Біологія* з урахуванням розвитку особистісних цінностей та ставлення студентів до професійних знань, умінь та навичок.

Ключові слова: наступність, компетенції, ступенева освіта, підготовка майбутнього вчителя, біологія.

Stepanyuk A., Zhirska H., Mishchuk N. Coherence in developing future biology teachers' competencies in the system of multilevel education

Annotation. There has been covered the extended interpretation of coherence by taking into account the peculiarities of building content of future biology teacher competencies in the system of multilevel education, namely in respect of developing personal values and students' attitude towards professional knowledge and skills. There have been clarified the content of competencies' groups such as social and cultural, general education and professional (content area and teacher education). There has been revealed the specificity of competencies' content, their extension and complication in the process of undergraduate and graduate students' training.

Keywords: coherence, competencies, multilevel education, future teacher training, biology.

833. Ткачук М. П. Типологія героя-екзистенціала в ліриці Василя Стуса / М. П. Ткачук // Актуальні проблеми української літератури і фольклору / Донец. нац. ун-т., Каф. історії укр. л-ри і фольклористики; редкол.: В. А. Просалова (відп. ред.) [та ін.]. – Донецьк, 2014. – Вип. 21/22. – С. 89–103.

Анотація. У статті розкрито творчу особистість та індивідуальність, характер художніх шукань, дискурсивну практику Василя Стуса. Ліричний

наротив поета визначають історіософські візії та філософські концепти, як духовність і гуманізм, стоїцизм і екзистенціалізм, життя і смерть, добро і зло. Окреслено тематику та проблематику лірики митця, його жанровий репертуар, новий тип героя-екзистенціала, що поєднав у собі риси Антея, Орфея і Прометея.

Ключові слова: творча особистість, дискурс, наротив, лірика, гуманізм, стоїцизм, екзистенціалізм, елегія, медитація.

Tkachuk M. P. Existential and stoic dimensions of lyric poetry by Vasyl Stus

Annotation. The article elucidates creative personality and individuality, character of artistic searches, discursive practice of Vasyl Stus. Lyric narrative determines poet's historisophic visions and philosophical concepts, such as spirituality and humanism, stoicism and existentialism, life and death, good and evil. There are outlined subject and problems of lyric poetry of the poet, his genre repertoire, new type of hero-existential, uniting in itself traits of Antaeus, Orpheus and Prometheus.

Keywords: creative personality, discourse, narrative, lyric poetry, humanism, stoicism, existentialism, elegy and meditation.

Ткачук Н. П. Типология героя-экзистенциала в лирике Василия Стуса

Annotation. В статье раскрыто творческую личность и индивидуальность, характер художественных исканий, дискурсивную практику Василия Стуса. Лирический наротив поэта определяют историософские визии и философские концепты, как духовность и гуманизм, стоицизм и экзистенциализм, жизнь и смерть, добро и зло. Очерчено тематику и проблематику лирики поэта, его жаровый репертуар, новый тип героя-экзистенциала, объединив в себе черты Антея, Орфея и Прометея.

Ключевые слова: творческая личность, герой, дискурс, наротив, лирика, гуманизм, стоицизм, экзистенциализм, элегия, медитація.

834. Токарская Л. М. Фонетическая организация ономастов / Л. М. Токарская // Развитие филологических наук: европейские практики та национальные перспективы : міжнародна науково-практична конференція, м. Одеса, 12–13 грудня 2014 року / Південноукраїнська організація «Центр филологічних досліджень». – Одеса, 2014. – С. 25–28.

835. Франко Ю. П. Викладання інформатики в умовах організації багаторівневої освіти та підготовки висококваліфікованого фахівця / Ю. П. Франко // Вісник національного університету оборони України. – Київ, 2014. – Вип. 6 (43). – С. 224–230.

Анотація. У статті проаналізовано основні підходи та особливості методики викладання інформатики. Розглянуто нові підходи викладання із використанням інформаційних і особливо телекомунікаційних технологій. Обґрунтовано, що метод доцільно підібраних задач потрібно використовувати, як засіб закріплення теоретичного матеріалу, розвитку мислення і творчих здібностей студентів. Використання методу демонстраційних прикладів дозволяє інтенсифікувати спілкування студентів між собою і з викладачем.

Ключові слова: методика викладання, кредитно-модульна система навчання, інформаційні комп'ютерні технології, активні технології навчання, інтерактивні технології навчання.

Франко Ю. П. Преподавание информатики в условиях организации многоуровневого образования и подготовки высококвалифицированного специалиста

Аннотация. В статье проанализированы основные подходы и особенности методики преподавания информатики. Рассмотрены новые подходы преподавания с использованием информационных и телекоммуникационных технологий. Обоснованно, что метод целесообразно подобранных задач нужно использовать, как средство закрепления теоретического материала, развития мышления и творческих способностей студентов. Использование метода демонстрационных примеров позволяет интенсифицировать общение студентов между собой и с преподавателем.

Ключевые слова: методика преподавания, кредитно-модульная система обучения, информационные компьютерные технологии, активные технологии обучения, интерактивные технологии обучения.

Franko Yu. P. Teaching science in the organization multilevel education and training of highly qualified specialists

Annotation. The paper analyzes the main approaches and methods of teaching science features. New approaches teaching the use of information and communication technologies. It is proved that the method is appropriate for selected tasks should be used as a means of consolidation theory, the development of thinking and creativity of students. Using examples show allows students to intensify communication with each other and with the teacher, conducting laboratory work, communicate to each other demonstration examples that were written by other students, analyze and modify them. Methods of teaching science involves the use of both active and interactive learning technologies. This technique involves improving the monitoring of student test using technologies that create copyright tests using the existing test membranes that address specific control of knowledge and skills of students. If you use these methods, taking into account individual abilities of students, it will increase the level of learning and efficiently apply the acquired knowledge into practice. Proper selection of modern teaching methods for students provides a high level of knowledge, guaranteeing their competitiveness in the labor market.

Keywords: teaching methodology, credit-modular system of learning, information computer technology, active learning technologies, interactive learning technology.

836. Цидыло И. И. Проблема информационно-графической подготовки дизайнера в теории и методике профессионального образования / И. И. Цидыло // Искусство и культура : научно-практический журнал / Витебский государственный университет имени П. М. Машерова. – Витебск, 2014. – № 4 (16). – С. 105–110.

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК ПРАЦЬ

Алексієвець Л. М.	39, 88, 401, 402, 403, 404, 405, 407, 408
Алексієвець М. М.	41, 88, 404, 406, 407, 408
Алексієвець Марія	408
Алілуйко С.	299
Анджеєвська А.	53
Андрушків Б. М.	35
Бабій І. М.	519, 520, 797
Бабій Л. Б.	473
Бак В. Ф.	1, 281
Балик Н. Р.	121
Баньковський А. М.	593, 594
Барановська В. М.	595
Барановський В. С.	258, 259, 567, 571, 644, 754, 808
Барладин О. Р.	89
Бармак М. В.	400, 596
Барна Л. С.	2, 20, 21, 25, 28, 29, 31, 90, 119, 120, 131, 550, 558, 597, 598
Барна М. М.	2, 22, 23, 24, 91, 550, 558, 597, 598
Бартіш С. В.	267
Басістий П. В.	599, 802
Бачинська Г. В.	3, 521, 798
Бачинський Ю. Г.	802
Беднарик Ю.	53
Бешта О. С.	254, 262, 778
Бистрицька Е. В.	433, 434, 600, 601, 602
Битківська Я. В.	15
Бияк В. Я.	261, 565
Бияк Н. Я.	92 799
Білик С. Г.	295
Білоус Ю. В.	374. 375, 603
Бобесюк О.	8, 62
Боднар Д. І.	93, 94, 95, 95, 96 121, 251, 515, 516
Боднар О. І.	257, 562
Боднар О. С.	263, 268, 269, 297, 298, 299, 300, 604, 605, 606
Бодняр Я. Б.	270, 607, 608, 609
Бойко М. М.	4, 271, 316
Бондаренко С.	405
Бондарук І. П.	30
Бородіца С. В.	533, 534, 535, 536
Борус Н. М.	754
Бочар І. Й.	97, 395, 800
Брошак І. С.	610, 611

Бубняк М. М.	251, 516
Буда В. А.	522, 801
Будій З. І.	642
Будій Н. Д.	147, 148, 149
Будна Н. О.	150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 160, 161, 162, 163
Букетов А. В.	808
Бурега Н. В.	143, 254, 262, 385, 612, 723
Бурко В. О.	613
Бучківська Г. В.	98, 595, 614
Вакуленко Л. О.	89
Вакуленко В.	615
Вакуленко Д. В.	36
Вакуленко Л. О.	36, 37
Валіон О. П.	40, 409, 410, 411
Василенко О. М.	258
Василенко Я. П.	93, 94, 95, 95, 96, 121
Васильківська Н. А.	59, 60, 158
Вашків Л. П.	248, 249, 533, 534, 537
Вашуленко М. С.	158
Веремчук О.	8, 62
Винничук О. Т.	301, 616
Вихрущ В. О.	48
Вишневська О. В.	149
Вільчинська Т. П.	272, 523, 524, 525, 803, 804
Вінярська Г. Б.	257, 562
Власюк Р. А.	54, 56, 501, 505, 509, 617, 618
Вовчанська В. В.	502
Водяна В. О.	619
Водяна О. В.	713
Возняк О. Г.	515
Вольська С. О.	647
Гавришок Б. Б.	5, 621, 622, 641, 738
Гаврищак Г. Р.	99
Гаврищук І.	637
Гевко І. В.	623, 624, 800
Герц А. І.	558
Герц Н. В.	91, 554
Гінка Б. І.	80
Главацька О. Л.	46, 332, 333, 625, 626, 653
Гладюк В. М.	103
Гладюк М. М.	25, 131, 138, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 160, 161, 162, 163, 164, 165
Гладюк Т. В.	150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 160, 161, 162, 163, 164, 627, 628

Гнатківська О.	190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197
Гнатишина Л. Л.	253, 255, 260, 293, 294, 566, 569, 572, 574, 575, 576, 578, 579, 580, 581, 588, 585, 587, 590
Голіней Г. М.	728
Говорун Т. В.	18, 286
Голіней Г. М.	26, 551, 620
Головата Л. М.	100, 101, 102,
Головацька Ю. Б.	108
Головко М. В.	517
Горбатюк Р. М.	6, 103, 132, 135, 273, 296, 381, 382, 383, 629
Горбач О.	82, 633
Горішна Н. М.	334, 335, 336, 630, 631
Гоца Н. М.	67, 486
Грабик Н. М.	632
Грапенюк Л. М.	793
Григорук А. А.	84
Григорук Н. А.	42, 43, 412, 413
Гринчук І. П.	82, 633, 634
Грищук Б. Д.	258, 259, 567, 571, 644, 754, 808
Грубінко В. В.	7, 250, 252, 257, 261, 560, 561, 562, 583, 635, 767
Груць Г. М.	47, 302, 303
Грушко В. С.	104, 449
Гулька О. В.	264
Гулик С.	622, 641
Гурська О. В.	552, 636
Гусак Н. В.	623
Гушулей Й. М.	637
Данилевич М. М.	638
Данюк М. І.	1, 639
Дарбишева О. Є.	764
Дацків О. П.	68, 474, 475, 476, 640
Дацюк Н. М.	118
Дащенко Н. Л.	283
Демида О.	726
Демченко О. Й.	376
Дем'янчук П.	622, 641
Денега Г. В.	255
Денисюк Н. Р.	642
Деркач Г. С.	451, 452, 453
Деркевич Н. А.	78
Дідук-Ступ'як Г. І.	274, 577, 805, 806
Довбуш О. І.	459, 460

Довгань О. З.	495, 643
Дорі А. М.	609
Дребет В. В.	467
Дробик Н. М.	558
Дюжикова Т. О.	339
Дячук Л. С.	165
Єднак В. Д.	105, 242 505, 507, 509, 645, 679
Єднак Г. М.	645
Єпішин А. В.	106. 107
Жаркова І. І.	166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215. 216, 217, 218, 219 220, 221, 222, 223, 224 225, 226, 227, 228, 317, 646
Жирська Г. Я.	25, 28, 29, 30, 31, 119, 120, 131, 766, 832
Жук М.	185, 187, 222, 223, 225, 227
Заброцька С. Г.	149
Заведюк Т. А.	586
Загородній Р. І.	386, 648, 749
Задорожна І. П.	47, 477, 478, 649
Заіченко О.	253, 284
Закордонець Н. І.	69, 70
Заліпська І.	8, 62
Замора Я. П.	295, 387, 388, 389, 650
Заборна М. С.	526
Затовський І. В.	673, 718
Зварич О. П.	731
Зіневич Л. С.	189
Зубрик А. Р.	77, 461, 807
Зуляк І. С.	435, 436, 651, 652
Зюбрецька Л. А.	653
Іваніна А. В.	569, 582
Іванців О. В.	285
Іванюк Т. Г.	146, 202
Іваськів С. М.	242, 654
Ігнатенко Н. В.	109, 110, 414
Іздепська-Новіцька М. І.	655
Ільчук І.	403, 404, 406
Іскерський І. С.	35, 394, 778, 779
Кабак В. В.	6
Калаур С. М.	49, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 656, 657, 658, 659, 660, 661
Камишанов В. В.	295

Каплун І. Г.	51
Караневич М. І.	487, 488, 489
Кваша В. І.	26
Кікінежді О. М.	18, 286, 325, 326
Кікінежді М.	286
Кічук С. Ф.	242
Кіцак В. М.	437, 662
Клапоущак І. Д.	663
Клапчук В. В.	37
Климнюк С.	259
Кліш А. Б.	438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 664, 665, 666
Кобрин І.	726
Ковальчук Л. І.	48, 318, 319, 667
Ковбащин В. І.	395
Кодлюк Я. П.	304, 305, 306, 307, 668, 669, 670
Кондратюк Л. Р.	87, 671
Кондратьєва Т. Б.	68, 479, 672
Кондрацька Л. А.	81, 496, 497, 498
Конончук О. Б.	27, 556, 584, 673, 674, 675, 718, 743, 747
Корсун І. В.	518
Костюк К. В.	250, 561
Костюк Л. В.	415, 416, 417
Корчак В.	499
Корчевська О.	190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197
Кошинська І.	673
Костюк Л. В.	111
Кравець В. П.	287, 288, 308, 676, 677, 678
Кравець Н. Я.	791
Кравець С. В.	490, 491
Кравчук В. В.	679
Кравчук В. Р.	198, 199, 200, 201
Крамар Н. А.	802
Крижановський С. Ю.	517
Криницький Г. Т.	554
Криськів М. Й.	61, 544, 545
Кузів М. П.	680
Кузь Ю. С.	681
Кулешко В. І.	146, 202
Кука І.	719
Курант В. З.	261, 558, 565, 568, 570
Курка В. П.	295
Куца Л. П.	377, 682
Куца О. І.	71, 492, 493, 809, 810

Кучма М. О.	229, 230
Лаврін Г. З.	55, 112, 279, 512, 513, 683, 684
Ладика П. І.	105, 242, 508, 511, 685
Лановик З. Б.	538, 686, 811
Лановик М. Б.	538, 686, 811
Лахманюк Т. В.	113, 114, 418, 419, 420
Левицька Л. В.	36
Левчик І. Ю.	72, 75, 454, 455
Лещук Г. В.	19, 344, 345, 687, 688
Литвин Л. М.	85, 689
Ліннік А. Ю.	295
Літвінюк О. В.	748
Лупак Н. М.	115
Луцик І. Б.	116, 135, 384, 749
Маляр Е. І.	57
Мамус Г. М.	117
Маркович М. Й.	118, 6590
Маркович М.	647
Мартинович О. Б.	73, 76
Мартинюк С. В.	93, 94, 95, 95, 96, 121
Марчук Л. М.	718
Марценюк В. М.	620
Мацюк В. М.	203, 204, 205, 244, 245, 517, 812
Мацюк О. Б.	91, 553, 554, 691
Мельник М. В.	754
Мельник Т.	8
Мельничайко В. Я.	544, 545
Мельничайко О. І.	158
Мечник Л. А.	166, 171, 172, 173, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 187, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228
Мешко Г. М.	309, 310, 311, 312, 692
Мешко О. І.	310, 311, 312, 327, 692
Миколенко Т. М.	123, 546
Мисик В. С.	9, 693
Мисула І. Р.	36
Митник М. М.	72
Михайлюк О. О.	694
Михальчук Р. І.	515
Місько Г. С.	634, 695
Мітіна Н.	253
Міщук Н. Й.	25, 28, 29, 31, 119, 120, 131, 766, 832
Морська Л. І.	229, 230, 231, 462, 463, 464

Морська Н. Л.	87, 696, 697
Москалюк Н. В.	555, 698, 699, 700, 701, 702, 703
Моховик О. В.	146, 202
Мохун С. В.	704
Мудра А. Є.	569, 575
Мудрик О. В.	50
Навольська Г. І.	705
Нагорнюк Л. Є.	706
Наливайко М. Я.	547, 548, 813, 814
Наумчук В. І.	125, 159, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 503, 504, 707, 708
Наумчук М. М.	159, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241
Нацюк М. Б.	480
Нестайко І. М.	313
Нетриб'як М. М.	709
Неханевич О. Б.	37
Огнистий А. В.	54, 56, 57, 242, 505, 509, 679
Огниста К. М.	57
Одинцова Г. С.	710, 711
Олексюк Н. С.	346, 347, 661, 712, 713
Олендр Т. М.	75, 456, 457, 458, 715
Оленич Я.	431
Омельяненко В. Г.	58, 242, 716, 717
Онишків З. М.	10, 248, 249, 275, 320
Онишків О. П.	248, 249
Орап М. О.	328, 329, 330, 331
Ороновська Л. Д.	499
Осадчук О. Й.	255, 294
Остапчук І. І.	289, 481, 482
Остап'юк С. І.	244
Павук О. Р.	719, 725
Павх С. П.	126, 127, 128
Паламарчук Л. М.	321, 322, 323, 324, 720
Палихата Е. Я.	129, 130, 276, 721, 722
Пальчик А. О.	254, 262, 723
Панчук Г. Д.	527, 528, 529, 530
Паранько І.	32
Парфанович І. І.	11, 265, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 815
Петрикович Ю. Я.	132
Петришин Г. Р.	86, 450
Петришин Л. Й.	12, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 724
Петрушка Б. М.	567

Пида С. В.	550, 552, 556, 583, 589, 591, 610, 611, 615, 636, 674, 719, 725, 726, 743, 747, 774, 775, 776
Пилипів Д. П.	632
Писарчук О. Т.	156, 157, 786
Пігур М. В.	63, 133, 134
Підопригора І. І.	728
Підручна М. В.	146, 198, 199, 201, 202
Подобівський С. С.	26, 557
Покришко О.	259
Поліщук В. А.	366, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735
Пономаренко С. П.	743, 747
Понятишин В. В.	140, 141
Поперечна Г. А.	736, 737
Поплавська І. В.	283
Поплавська Н. М.	283
Потюк І. Є.	739, 740
Потокій М. В.	738
Притолюк С. А.	74, 124, 541, 741, 816
Проців Л. Й.	742
Проць Н. Я.	148
Пушинська А. А.	48
Рабченюк О. О.	568, 570, 620
Рак В. І.	381
Ратинська О. М.	367, 744, 745
Ратушко В.	268
Ревуцький М. П.	746
Ребрина А. А.	55
Решетуха Л. Г.	48
Рижук С. П.	126
Розумович О.	671
Рокіцька Н. В.	78, 748
Роман Р. М.	75
Романчук Л. Д.	566, 575
Рутитло М. І.	391, 392, 393, 749
Рябініна І.	277
Сабадош Х.	621
Савенко В. В.	12, 278, 290 421, 422, 423, 424, 425, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826
Сапронов О. О.	808
Сапрун С.Т.	243, 507, 750
Свистун Н. О.	531, 532, 751, 827
Секо Я. П.	44, 426, 427, 428, 429
Сергунина Т. А.	64

Середа І О.	514, 752, 753, 828
Сеник Ю. І.	261, 570
Сеньчик Ю. І.	718
Семчишин В.	83
Сеньовська Н. Л.	314
Середа І.	136
Серняк О. М.	483
Сивий М. Я.	5, 32, 380, 829
Сидорчук О. В.	280, 390
Симчак Р. В.	571, 754
Синоруб Г. П.	283
Сідлецька О. В.	620
Сіткар С. В.	755
Скалій Т. В.	125
Скуратко Т. М.	79, 539, 540, 830
Слободян О. Г.	203
Слота Х. В.	279
Смільський В. В.	280, 390
Смоляк О. С.	756, 757, 831
Смосюк М. В.	644
Соколова І. М.	260, 569, 574, 576, 578, 579, 580, 581, 582, 590
Сопіга В. Б.	758
Сопотницька О. В.	506, 759, 760, 761
Сорока О. В.	13, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 762
Сорока Т. П.	137, 140, 141, 763
Сталена Л.	174, 186, 188
Станіславчук А. В.	562
Степанюк А. В.	1, 25, 28, 29, 30, 31, 33, 119, 120, 131, 138, 281, 563, 564, 635, 639, 764, 765, 766, 767, 831
Степанюк Т. О.	765
Стойко Р.	253, 284
Столяр О. Б.	34, 253, 255, 256, 260, 284, 293, 294, 566, 569, 572, 574, 575, 576, 578, 579, 580, 581, 582, 585, 587, 590
Страшнюк Н. М.	26
Струганець Л. В.	8, 62, 65, 282, 549, 768
Струж Н. І.	203, 204, 205, 244, 245
Ступінська Г. Ф.	14, 79
Тадеев В. О.	246, 247
Терещук Г. В.	396
Терещук Д. Г.	69, 70, 139, 484, 485
Тишковець Г.	798
Ткаченко Т. В.	235, 236

Ткачук М. П.	15, 541, 542, 769, 770, 771, 833
Ткачук О. М.	543
Токарська Л. М.	66, 772, 834
Топоренко О. Ю.	342
Топорівська Я. В.	773
Тригуба О. В.	591, 747, 774, 775
Трухан М. А.	49
Тхорик Х. Й.	776
Тулайдан Г. М.	259, 571
Туранов Ю. О.	140, 141, 381, 629
Турчин А. І.	283
Тютюнник І. С.	16
Удич З. І.	52, 142, 315
Уруський А. В.	397, 398, 399, 777
Фальфушинська Г. І.	253, 255, 260, 293, 294, 566, 569, 572, 574, 575, 576, 578, 579, 580, 581, 582, 585, 587, 590
Федорейко В. С.	35, 254, 262, 394, 778, 779
Федорів І. О.	41, 45, 430, 431, 432
Федорук О. О.	253, 575, 580, 581, 585
Фендьо О. М.	143, 723, 780, 781
Франко Ю. П.	586, 835
Хома О. В.	607
Хома Н. Г.	782
Хома-Могильська С. Г.	782
Хоменчук В. О.	261, 565, 568, 573, 620
Хом'юк М. В.	725
Хохлова Л. Г.	144, 782
Храбра С. З.	38, 500
Хребтова Н.	190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197
Цар І. О.	783
Цепенюк Т. О.	784, 785
Цідило І. І.	135
Цідило І. М.	836
Чайка В. М.	786, 787
Чопик П. І.	802
Чуловський Б. С.	189
Чумак Г. В.	788
Шама О. І.	447
Шандригось В. І.	242, 508, 510, 511, 789, 790
Шандригось Г. А.	508, 511, 790
Шевчик Л. О.	26, 557, 791
Шевчук М.	647
Шелест В.	615
Шимків І. В.	468, 469, 470, 471, 472, 588

Шонь О. Б.	792
Штонь О. П.	145
Юрій М.	405
Юрчак І. В.	569, 574, 576, 578, 579, 582, 587, 590
Юрчук О. В.	644
Юсик О. І.	117
Яворівський Р. Л.	554, 559, 793
Янів З. І.	259, 754
Янкович О. І.	53, 291, 292, 794
Янченко Г. М.	198, 199,
Ярема О. Б.	465, 466, 592, 795, 796
Ясінський Я.	776
Ятищук О. В.	448
Яцук О. В.	378, 379
Яцюк В. М.	258, 259, 571, 644, 754, 808
Ács A.	256
Albansky I.	17
Alishov N.	17
Andrusyshyn T. V.	250
Artish O.	576
Bolyuh S.	576
Bredelev B.	17
Farkas A.	256
Grusyuk A.	576
Győri J.	256
Koranytsya L.	585
Liura O.	586
Marchuk O.	585
Mörtl M.	256
Nykolaichuk Y.	17
Ostrovka I.	586
Patyka V.	589
Pynylo N.	585
Sozanska N.	589
Stanislavchuk G. V.,	257
Symochko L.	589
Székács A.	256
Vehovszky Á.	256
Yakymovych Z.	576
Zadiraka V.	17